Rhaglen Gyflawn

CABINET

CYNGOR GWYNEDD

DYDDIAD	Dydd Mawrth, 11eg Tachwedd, 2025
AMSER	1.00 y.h.
LLEOLIAD	Cyfarfod Aml-Leoliad: Siambr Hywel Dda a Zoom
PWYNT CYSWLLT	Gwen Alaw Roberts cabinet@gwynedd.llyw.cymru

AELODAU CABINET CYNGOR GWYNEDD

Aelodau	
Nia Wyn Jeffreys	Arweinydd y Cyngor
Craig ab Iago	Aelod Cabinet Amgylchedd
Dilwyn Morgan	Aelod Cabinet Oedolion, Iechyd a Llesiant
Paul John Rowlinson	Aelod Cabinet Tai ac Eiddo
Menna Trenholme	Dirprwy Arweinydd y Cyngor ac Aelod Cabinet Plant a Chefnogi Teuluoedd
June Jones	Aelod Cabinet dros Briffyrdd, Peirianneg ac Ymgynghoriaeth Gwynedd
R Medwyn Hughes	Aelod Cabinet Economi a Chymuned
Dewi Jones	Aelod Cabinet Addysg
Huw Wyn Jones	Aelod Cabinet Cyllid
Llio Elenid Owen	Aelod Cabinet Gwasanaethau Corfforaethol a Chyfreithiol a'r Gymraeg

RHAGLEN

	Eitem	Cyflwynir gan	Swyddog	Tud.
1	YMDDIHEURIADAU			
2	DATGAN BUDDIANT PERSONOL			
3	MATERION BRYS			
4	MATERION YN CODI O DROSOLWG A CHRAFFU			
5	COFNODION Y CYFARFOD GYNHALIWYD AR 14 HYDREF			5 - 14
6	ADRODDIAD BLYNYDDOL PANEL RHIANT CORFFORAETHOL 2024/25	Cyng. Menna Trenholme	Dafydd Gibbard, Prif Weithredwr	15 - 32
7	ADRODDIAD PERFFORMIAD BLYNYDDOL A HUNANASESIAD CYNGOR GWYNEDD 2024/2025	Cyng. Nia Jeffreys	Dewi Wyn Jones, Rheolwr Gwasanaeth Cefnogi Busnes y Cyngor	33 - 99
8	ADRODDIAD CHWARTEROL - CADEIRYDD Y BWRDD RHAGLEN CYNLLUN YMATEB (TACHWEDD 2025)	Cyng. Nia Jeffreys	Dafydd Gibbard, Prif Weithredwr	100 - 105
9	YMGYNGHORIAD STATUDOL AR BARC CENEDLAETHOL ARFAETHEDIG GLYNDWR	Cyng. Craig ab Iago	Gareth Jones, Pennaeth Cynorthwyol Amgylchedd	106 - 128
10	CYNNAL PLEIDLAIS ARDALOEDD GWELLA BUSNES CAERNARFON	Cyng. R Medwyn Hughes	Llyr Beaumont Jones, Pennaeth Cynorthwyol Economi a Chymuned	129 - 226

			Esyllts Rhys Jones, Rheolwr Rhaglenni Adfywio	
11	CYSONI FFIOEDD AM OFAL I OEDOLION YNG NGWYNEDD	Cyng. Dilwyn Morgan	Alun Gwilym Williams, Pennaeth Cynorthwyol Busnes Mari Wynne Jones, Pennaeth Adran Oedolion	227 - 296
12	YMGYNGHORIAD LLYWODRAETH CYMRU AR YMESTYN Y DYLETSWYDD AR AWDURDODAU LLEOL I DDARLLEDU CYFARFODYDD	Cyng. Llio Elenid Owen	Vera Jones, Rheolwr Gwasanaeth Democratiaeth ac Iaith	297 - 304
13	TRETH CYNGOR: HAWL DISGRESIWN I GANIATÁU DISGOWNTIAU A/NEU CODI PREMIWM AR AIL GARTREFI AC EIDDO GWAG HIRDYMOR	Cyng. Huw Wyn Jones	Dewi Morgan, Pennaeth Cyllid	305 - 465
14	POLISI LLEIHAU TRETH CYNGOR O DAN ADRAN 13A(1)(C) O DDEDDF CYLLID LLYWODRAETH LEOL 1992	Cyng. Huw Wyn Jones	Dewi Morgan, Pennaeth Cyllid Sian Pugh, Pennaeth Cyllid Cynorthwyol	466 - 491
15	TROSOLWG ARBEDION: ADRODDIAD CYNNYDD AR WIREDDU CYNLLUNIAU ARBEDION	Cyng. Huw Wyn Jones	Ffion Madog Evans, Pennaeth Cyllid Cynorthwyol - Cyfrifeg a Phensiynau	492 - 500
16	CYLLIDEB REFENIW 2025/26 - ADOLYGIAD DIWEDD AWST 2025	Cyng. Huw Wyn Jones	Ffion Madog Evans, Pennaeth Cyllid Cynorthwyol - Cyfrifeg a Phensiynau	501 - 525
17	RHAGLEN GYFALAF 2025/26 - ADOLYGIAD DIWEDD AWST (SEFYLLFA 31 AWST 2025)	Cyng. Huw Wyn Jones	Ffion Madog Evans, Pennaeth Cyllid	526 - 539

			Cynorthwyol - Cyfrifeg a Phensiynau	

Y CABINET DYDD MAWRTH, 14 HYDREF 2025

Yn bresennol-
Y Cynghorwyr: Nia Jeffreys, Menna Trenholme, R. Medwyn Hughes, Craig ab Iago, Huw Wyn Jones, June Jones, Dilwyn Morgan, Llio Elenid Owen, Paul Rowlinson a Dewi Jones.

Hefyd yn bresennol-
Catrin Thomas (Cyfarwyddwr Corfforaethol), Iwan Evans (Swyddog Monitro), Ffion Madog Evans (Pennaeth Cynorthwyol Cyllid), Steffan Jones (Pennaeth Adran Priffyrdd, Peirianneg ac YGC), Amanda Murray (Rheolwr Asedau Bwrdeistrefol), Gwern Ap Rhisiart (Pennaeth Addysg), Debbie Jones (Pennaeth Cynorthwyol Gwasanaethau Addysg), Dafydd Wyn Williams (Pennaeth Amgylchedd), Heledd Williams (Arweinydd Tîm Polisi Cynllunio), Bob Thomas (Arweinydd Tîm Polisi Cynllunio), Bethan Richardson (Rheolwr Rhaglen Newid Hinsawdd), Sioned Eirian Williams (Pennaeth Economi a Chymuned), Y Cyng. Dafydd Davies (Aelod Lleol, Ward Clynnog), Y Cyng. Peter Thomas (Aelod Lleol, Ward Llanllyfni) a Gwen Roberts (Swyddog Gwasanaethau Democratiaeth).

1. YMDDIHEURIADAU

Croesawyd pawb i'r cyfarfod gan ddiolch i'r staff hynny oedd allan yn gwarchod y strydoedd adeg y storm wythnos ynghynt.

Ni dderbyniwyd unrhyw ymddiheuriad.

2. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Datganodd y Cynghorydd Llio Elenid Owen fuddiant personol mewn perthynas ag Eitem 12, gan ei bod yn Aelod Lleol. Nid oedd yr aelod o'r farn ei fod yn fuddiant sy'n rhagfarnu, ac ni adawodd y cyfarfod yn ystod y drafodaeth.

3. MATERION BRYS

Nid oedd unrhyw fater brys.

4. MATERION YN CODI O DROSOLWG A CHRAFFU

Nid oedd unrhyw fater yn codi o drosolwg a chraffu.

5. COFNODION

Derbyniwyd cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd ar 16 Medi 2025 fel y rhai cywir.

6. STRATEGAETH TOILEDAU LLEOL

Cyflwynwyd yr adroddiad gan y Cyng. June Jones.

PENDERFYNIAD

Derbyniwyd yr adroddiad.

TRAFODAETH

Cyflwynwyd yr Adroddiad gan amlygu bod Deddf Iechyd y Cyhoedd (Cymru) 2017 yn gosod dyletswydd ar bob awdurdod lleol yng Nghymru i lunio a chyhoeddi strategaeth toiledau lleol ar gyfer eu hardal. Nodwyd bod y Strategaeth bresennol yn dyddio'n ôl i 2019 felly bod angen ei uwchraddio.

Ymfalchïwyd bod 60 o doiledau cyhoeddus ar draws Gwynedd gan ychwanegu fod hyn o ganlyniad i'r gefnogaeth a dderbyniwyd drwy'r Cynllun Partneriaethau. Nodwyd bod y Cynllun yn mynd yn dda, a hynny oherwydd cefnogaeth ariannol gan gynghorau cymunedau a thref. Tynnwyd sylw at y toiledau cymunedol, lle mae busnesau o fewn y sir yn derbyn grant sy'n caniatáu iddynt agor eu toiledau i'r cyhoedd eu defnyddio.

Ategwyd yr her ariannol o gynnal a chadw'r toiledau cyhoeddus, ond cadarnhawyd bod grantiau wedi eu derbyn er mwyn gwella'r ddarpariaeth hon. Cyfeiriwyd at yr enghreifftiau sydd yn yr adroddiad o'r gwaith hwn yn mynd rhagddo, gan dynnu sylw penodol at y gwaith a gaiff ei wneud yn Abersoch ac Abermaw ar y funud.

Soniwyd am y ddarpariaeth *'Changing Places'* sydd yn y sir, ar gyfer cyrraedd anghenion y rheiny sydd ag anableddau dysgu lluosog. Datganwyd bod y stoc o doiledau cyhoeddus sydd yng Ngwynedd yn hen ac felly'n heriol i'w haddasu heb fuddsoddiad ariannol sylweddol. Codwyd y broblem o fod angen i'r adeiladau hyn gael eu presenoli, felly nodwyd bod bwriad o weithio ag adrannau eraill i drafod camau pellach.

Sylwadau'n codi o'r drafodaeth:

- Diolchwyd i'r adran am roi ystyriaeth i Oed Gyfeillgarwch yn yr adroddiad, gan ganiatáu mewnbwn adrannau eraill i'r cynllun er mwyn datblygu agweddau eraill o'r cynllun hwn.

- Holwyd a yw creu toiledau a sinciau llai ar gyfer plant yn bosib wrth fynd ymlaen. Eglurwyd bod trafodaethau ynglŷn â hyn wedi eu cael, ac y bydd addasu rhai toiledau ar gyfer plant yn rhan o strategaeth y dyfodol.
- Cyfeiriwyd at y ddarpariaeth '*Changing Places'*, gan nodi ei bod yn wych gweld darpariaeth o'r fath yn y sir. Ategwyd bod angen i safleoedd y toiledau hyn gael eu staffio, felly cynigiwyd cyd-weithio ag adrannau eraill i allu creu mwy o'r toiledau hyn yng Ngwynedd.
- Nodwyd bod Llywodraeth Cymru wedi cynnal ymgynghoriad er mwyn derbyn gwybodaeth am yr hyn y mae pobl eisiau ei weld mewn toiledau '*Changing Places'.*
- Soniwyd am rôl busnesau yn y strategaeth, gan egluro bod 41 toiled cymunedol yng Ngwynedd ar y funud sy'n derbyn grant i alluogi'r cyfleusterau allu cael eu defnyddio gan y cyhoedd. Sicrhawyd bod y Cyngor yn cynnal asesiadau o'r toiledau hyn.

7. MODERNEIDDIO ADDYSG - YSGOL NEBO

Cyflwynwyd yr adroddiad gan y Cyng. Dewi Jones.

PENDERFYNIAD
Derbyniwyd yr adroddiad.

TRAFODAETH

Pwysleisiwyd pwysigrwydd yr eitem hon i'r ardal leol a'r teimladau cryf sy'n dod law yn llaw â'r eitem.
Atgoffwyd mai penderfyniad i gynnal ymgynghoriad statudol yw'r penderfyniad sydd gerbron y Cabinet yn y cyfarfod hwn.
Soniwyd am yr her sy'n wynebu'r sir gyfan yn sgil y gostyngiad yn niferoedd y disgyblion, costau cynyddol, a'r angen i sicrhau'r addysg a'r cyfleoedd cymdeithasol gorau i bob plentyn.
Sicrhawyd y bydd y broses ymgynghori yn agored, yn dryloyw ac yn ystyrlon, gyda phob pryder yn cael ei ystyried cyn gwneud penderfyniad terfynol.
Eglurwyd bod trafodaethau wedi eu cynnal â chymuned yr ysgol am yr opsiynau posib, a chyfeiriwyd bod syniadau'r ysgol am ffyrdd posib ymlaen wedi'u cynnwys yn y papurau atodol. Ategwyd bod ystyriaeth lawn wedi'i roi i bob opsiwn.

Diolchwyd i'r cyfranogwyr sydd wedi bod yn rhan o'r trafodaethau a gynhaliwyd yn yr ysgol gan nodi bod y trafodaethau hynny wedi bod yn adeiladol. Nodwyd bod rhaid i'r adran bwyso a mesur yn erbyn set o fesuryddion penodol. Er bod opsiynau adeiladol

wedi eu cynnig fel ffyrdd ymlaen, cadarnhawyd mai'r niferoedd o ddisgyblion yn yr ysgol sydd wedi arwain at y cynnig hwn.

Croesawyd Aelod Lleol Ward Clynnog i'r cyfarfod. Cydnabuwyd ganddo fod y Cod Trefniadaeth Ysgolion yn gosod rhagdybiaeth weithdrefnol yn erbyn cau ysgolion gwledig ac ychwanegwyd ganddo nad yw'n credu bod y dystiolaeth a roddwyd gerbron y Cabinet yn bodloni'r prawf i gau'r ysgol.
Nodwyd nad yw Ysgol Nebo yn methu gan fod y nifer disgyblion wedi cynyddu 50% yn y flwyddyn ddiwethaf a bod nifer o ddisgyblion hyn o du allan i'r dalgylch yn ogystal. Cyfeiriwyd at y ddadl ariannol o gau Ysgol Nebo, gan ategu bod yr arbedion posib o gau'r Ysgol yn llai nac y mae'n ymddangos. Ychwanegwyd yr angen i ystyried costau diswyddo a'r risg o nifer uwch o blant yn derbyn addysg gartref, a fydd yn rhoi pwysau hir dymor ar y Cyngor.
Soniwyd am gynnig y Corff Llywodraethu i ddatblygu Ysgol Nebo yn safle peilot ar gyfer plant ag anghenion dysgu, emosiynol a chymdeithasol ychwanegol, er mwyn ceisio cadw mwy o blant mewn addysg brif ffrwd.

Sylwadau'n codi o'r drafodaeth:

- Gofynnwyd sut y bydd lleisiau'r plant hyn sy'n mynychu Ysgol Nebo ar hyn o bryd yn cael eu clywed yn yr ymgynghoriad. Sicrhawyd y bydd llais plant a phobl ifanc yn cael eu clywed, fel sydd wedi ei wneud yn flaenorol, ac y bydd sesiynau penodol yn cael eu cynnal gyda phlant o Ysgol Nebo yn ogystal â phlant o Ysgol Llanllyfni.
- Adnabuwyd bod hwn yn benderfyniad heriol, gan holi os fydd sylwadau'r Aelod Lleol yn cael eu cynnwys yn yr ymgynghoriad ac os fydd opsiynau eraill yn cael eu hystyried. Nodwyd bod yr opsiynau a gynhigiwyd wedi eu dehongli mewn modd sy'n cyd-fynd â'r meini prawf ar gyfer ysgol briff ffrwd, a fydd felly yn galluogi Ysgol Nebo i aros yn agored ar yr un pryd â chynnig darpariaeth i grwpiau penodol o blant.
- Holwyd am ddefnydd adeilad yr ysgol pe bai'r penderfyniad yn cael ei wneud i'w chau. Cyfeiriwyd at y Polisi Ôl-ddefnydd, sy'n golygu y bydd ystyriaeth yn cael ei roi i ddefnydd yr adeilad gan y Cyngor, a bydd trafodaeth am ddefnydd cymunedol.
- Tynnwyd sylw bod y niferoedd o ddisgyblion wedi bod yn lleihau ers degawdau bellach. Nodwyd bod Ysgol Nebo wedi bod drwy drafferthion o niferoedd isel o blant o'r blaen, ond nad yw'r ffigwr yn codi. Ychwanegwyd bod llai o blant o fewn cymunedau i lenwi llawer o ysgolion.

8. MODERNEIDDIO ADDYSG – YSGOL BALADEULYN

Cyflwynwyd yr adroddiad gan y Cyng. Dewi Jones

PENDERFYNIAD

Derbyniwyd yr adroddiad.

TRAFODAETH

Cyflwynwyd yr eitem gan bwysleisio pa mor anodd a sensitif yw trafodaethau o'r math hwn, a'r emosiwn sy'n cyd-fynd â'r eitem hon yn ogystal.
Soniwyd am ddyletswydd y Cabinet i ystyried nifer o ffactorau wrth ddod i benderfyniad - y nifer llai o blant sydd yn ein cymunedau a'r gyfradd genedigaethau sy'n gostwng, yr heriau ariannol sy'n wynebu'r Cyngor, a'r angen i sicrhau fod y system addysg yn gynaliadwy.
Sicrhawyd y bydd popeth yn cael ei wneud fel bod y broses ymgynghori yn agored, yn hygyrch ac y bydd pob llais yn cael ei glywed a'i barchu.

Datgelwyd bod trafodaethau wedi eu cynnal â chymuned yr Ysgol er mwyn ystyried yr holl opsiynau sydd ar gael. Cyfeiriwyd at gynnwys y papurau sy'n amlinellu'r sylwadau a dderbyniwyd yn y cyfarfodydd hyn, a syniadau gan yr Ysgol am ffyrdd posib ymlaen.
Diolchwyd i gymuned yr ysgol, gan nodi bod y sesiynau ymgysylltu wedi bod yn ddefnyddiol. Ategwyd mai realiti'r niferoedd gostyngol o blant mewn ysgolion sydd wedi arwain at hyn, ac nid yw'r cynnig hwn yn adlewyrchiad o'r ysgol.

Mynegwyd siom gan Aelod Lleol Ward Llanllyfni am y cynnig arfaethedig i gau Ysgol Baladeulyn, gan nodi y bydd yn ergyd i gymuned yr Ysgol pe bai'n cau.
Cydnabuwyd yr her ariannol i gynnal ysgol fach, ond nodwyd yr effaith ar y pentref pe bai'r ysgol yn cau.
Pryderwyd am effaith cau'r ysgol ar y nifer o bobl a fydd eisiau symud i'r pentref, a'r effaith posib ar y Gymraeg yn lleol.
Nodwyd y bydd angen eglurhad ynglŷn â defnydd yr adeilad pe bai'r ysgol yn cau.
Gofynnwyd am ffederaleiddio gydag Ysgol Talysarn ac ychwanegu uned arbenigol i Ysgol Baladeulyn ar gyfer plant ag anghenion dysgu ychwanegol. Cynigiwyd y bydd y model hwn yn arbed adnoddau, ac yn well defnydd o'r lleoliad.

Sylwadau'n codi o'r drafodaeth:

- Pryderwyd am yr effaith y buasai cau'r ysgol yn ei gael ar gymuned Gymraeg yr ardal. Cadarnhawyd bod asesiadau effaith wedi eu cynnal a nodwyd bod posibilrwydd y bydd effaith ar ddefnydd cymdeithasol y plant o'r Gymraeg. Soniwyd y bydd angen mesurau lliniaru er mwyn sicrhau bod y Gymraeg yn aros yn gadarn petai'r cynnig yn cael ei dderbyn.
- Holwyd am ymddiswyddo staff pe bai'r cynnig yn cael ei dderbyn. Pwysleisiwyd nad oes penderfyniad wedi ei wneud ar y funud, ond bod tîm o arbenigwyr adnoddau dynol i gefnogi'r Ysgol. Ategwyd mai'r bwriad fuasai dod o hyd i swyddi amgen i'r bobl hynny, ond ychwanegwyd nad yw hyn yn broses syml gan mai cyfrifoldeb Llywodraethwyr ysgolion yw penodi staff.

- Holwyd sut y mae'r rhagamcanion am niferoedd disgyblion yn cael eu cyfrifo. Nodwyd mai penaethiaid sy'n cyflwyno'r rhagamcanion hyn bob blwyddyn, a bod nifer genedigaethau'r ardal hefyd yn cael ei ddefnyddio i gyfrifo'r rhagamcanion hyn.
- Cadarnhawyd pwysigrwydd adeilad yr Ysgol i'r gymuned, a chyfeiriwyd at bolisi ôl-ddefnydd y Cyngor. Yn ogystal, soniwyd am gynnal trafodaethau â'r gymuned er mwyn gweld a oes ganddynt ddefnydd mewn golwg ar gyfer yr adeilad.

9. CYTUNDEB ADY A CHYNHWYSIAD GWYNEDD AC YNYS MÔN

Cyflwynwyd yr adroddiad gan y Cyng. Dewi Jones.

PENDERFYNIAD

Derbyniwyd yr adroddiad.

TRAFODAETH

Datgelwyd bod Gwynedd a Môn wedi bod yn rhannu un gwasanaeth ADY ers 2017 ac er bod cryfderau wedi deillio o hynny, nodwyd nad yw'r gwasanaeth ADY yn llwyddo i ddiwallu anghenion bob plentyn.
Eglurwyd bod nifer yr anghenion wedi cynyddu'n sylweddol a'r anghenion hyn wedi newid dros y blynyddoedd diwethaf. Ychwanegwyd bod cynnydd o 37% wedi bod yn y galw am y tîm ADY hwn rhwng 2022 a 2024.
Nodwyd bod Gwynedd a Môn wedi mynd i gyfeiriadau ychydig yn wahanol ers 2017, sydd felly yn gwneud y gwasanaeth hwn yn anoddach i'w redeg.
Pwysleisiwyd mai'r flaenoriaeth yn sgil y cynnig hwn yw sicrhau cynnig gwasanaeth gwell i bobl Gwynedd. Cynigiwyd y bydd gwasanaeth llai yn well ar gyfer plant a theuluoedd, yn ogystal â bod yn haws i staff weithio ynddo.
Soniwyd bod y cynnig hwn am wasanaeth ADY a chynhwysiad ar y cyd.
Cadarnhawyd nad cynnig i wahanu'r Gwasanaeth ADY oddi wrth Ynys Môn yn syth yw hwn, ond cyfle am drafodaethau â Phennaeth a staff adran Addysg Môn er mwyn cynnig syniadau posib ar gyfer symud ymlaen.
Sylwadau'n codi o'r drafodaeth:

- Holwyd pam dewis nawr i fynd i'r afael a hyn. Tynnwyd sylw at y ffaith mai gwrando ar lais ysgolion a thrigolion Gwynedd oedd wrth wraidd hyn, a'r angen i wella'r gwasanaeth a'r ddarpariaeth a gaiff ei gynnig.

10. ADRODDIAD MONITRO BLYNYDDOL - CYNLLUN DATBLYGU LLEOL 2024-2025

Cyflwynwyd yr adroddiad gan y Cyng. Craig ab Iago.

PENDERFYNIAD

Derbyniwyd yr adroddiad

TRAFODAETH

Cyflwynwyd yr adroddiad gan nodi ei fod yn ofyniad statudol i gyflwyno'r adroddiad hwn a'i gyflwyno i Lywodraeth Cymru bob blwyddyn.
Eglurwyd bod y Cynllun wedi canolbwyntio yn bennaf ar ddatblygiadau o fewn ardal cynllunio leol Gwynedd yn unig ers 2023.
Nodwyd ei fod yn bennaf yn seiliedig ar geisiadau cynllunio sydd wedi eu penderfynu neu sydd wedi eu gweithredu dros y flwyddyn.
Cyflwynwyd pwrpas yr Adroddiad Monitro blynyddol gan nodi ei fod yn asesu i weld os oes angen cynnal adolygiad o'r Cynllun. Ychwanegwyd bod adroddiad adolygu wedi'i gyhoeddi ac mae gwaith ar droed i baratoi cynllun datblygu newydd i ardal cynllunio leol Gwynedd.

Cyfeiriwyd at y tabl yn yr adroddiad sy'n cynnig trosolwg o berfformiad y dangosyddion, gan nodi ei fod yn cadarnhau bod y polisïau cynllunio yn cwrdd â phrif amcanion y cynllun.
Amlygwyd bod caniatâd ar gyfer 173 o unedau preswyl newydd wedi ei roi yng nghyfnod 2024/25, gyda 75 o'r rhain yn dai fforddiadwy. Ategwyd bod 140 o'r 212 o dai a gafodd eu cwblhau yn ystod y flwyddyn, hefyd yn dai fforddiadwy.

Cyfeiriwyd at argymhellion y Gweithgor Polisi Cynllunio, a gaiff eu cynnwys yn yr adroddiad.

Sylwadau yn codi o'r drafodaeth:

- Datgelwyd bod datblygu'r cynllun yn broses hir, ac y bydd angen i'r cynllun ddychwelyd gerbron y Cabinet, a'r Cyngor Llawn maes o law.
- Holwyd am yr anghysondeb yn ffigyrau'r niferoedd o siaradwyr Cymraeg sydd wedi eu nodi yn yr adroddiad. Nodwyd bod y ffigyrau a gaiff eu nodi gan Lywodraeth Cymru yn aml yn wahanol i gasgliadau'r cyfrifiad. Ychwanegwyd bod y Llywodraeth wedi comisiynu gwaith i ddarganfod pam bod gwahaniaeth yn y ffigyrau, ond bod dim atebion clir ar y funud.
- Mynegwyd balchder o weld y nifer uchel o dai fforddiadwy sydd wedi eu codi.
- Gofynnwyd am eglurhad ynglŷn â'r ffigwr o'r tai a gwblhawyd ar y safleoedd sydd wedi eu clustnodi ar gyfer tai. Eglurwyd bod y ganran a nodwyd yn yr adroddiad yn cyfeirio at y tai hyn a gwblhawyd ar safleoedd wedi eu dynodi. Gan mai diwedd y Cynllun yw hwn, ategwyd bod nifer o'r safleoedd sydd wedi eu dynodi wedi cael caniatâd cynllunio yn barod, neu fod gwaith wedi cymryd

lle ar y safle hwnnw yn flaenorol. Cadarnhawyd bod gweddill y tai a gwblhawyd yn cyd-fynd â pholisïau'r Cynllun, oherwydd y gallent fod ar y safleoedd ar hap. Nodwyd nad yw safleoedd bach yn cael eu dynodi, ond bod llawer o'r datblygiadau yn cael eu gwneud ar y safleoedd hyn.

- Wrth gyfeirio at y targed o dai sydd angen eu codi, cwestiynwyd pam fod angen codi cynifer o dai os yw poblogaeth Gwynedd yn gostwng. Nodwyd bod rhagamcanion y Llywodraeth ynghyd â nifer o ffactorau eraill wedi eu hystyried. Ychwanegwyd bod sôn, ar adeg cynllunio'r Cynllun ar y Cyd, am ddatblygiadau mawr megis y Wylfa newydd, a fyddai'n debygol o effeithio gogledd Gwynedd. Ategwyd bod llawer wedi newid yn y cyfamser ac y bydd y cynllun newydd yn ystyried beth yw rhagamcanion y Llywodraeth yn ogystal â'r angen lleol, cyn cynnig ffigwr yn y Cynllun.

11. ADRODDIAD BLYNYDDOL 2024/2025 CYNLLUN ARGYFWNG HINSAWDD A NATUR

Cyflwynwyd yr adroddiad gan y Cyng. Craig ab Iago.

PENDERFYNIAD

Derbyniwyd yr adroddiad

TRAFODAETH

Ymfalchïwyd yn y gwaith sydd wedi ei wneud dros nifer o flynyddoedd, gan nodi bod y Cyngor ar flaen y gad yn y maes hwn.

Nodwyd mai cyfnod yr adroddiad blynyddol hwn yw'r drydedd flwyddyn lle mae'r Cynllun yn weithredol.

Tynnwyd sylw at y ffaith bod yr Adroddiad yn nodi sut y mae'r Cyngor yn ymateb i Adran 6 Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016 ym mhob pennod.

Eglurwyd bod cynnydd i'w weld yn y lefelau o allyriadau carbon ers y flwyddyn flaenorol. Datgelwyd efallai ei bod yn gamarweiniol gwneud cymariaethau un flwyddyn mewn maes lle mae angen gweithredu'n hir dymor. Ategwyd y bydd y gwaith sydd wedi ei gyflawni gan yr adran yn cymryd amser i ddwyn ffrwyth.

Cadarnhawyd bod yr Adroddiad hwn eisoes wedi derbyn sylwadau gan y pwyllgor Craffu Cymunedau, a gaiff eu cynnwys yn yr Adroddiad, ond nad oes newid wedi bod i'r Adroddiad yn sgil hynny.

Sylwadau'n codi o'r drafodaeth:

- Nodwyd nad oes gofyn statudol i gontractwyr i gasglu data am eu hallyriadau carbon, ond mae canllawiau newydd ar y ffordd i nodi sut y gall gyrff cyhoeddus helpu eu contractwyr i gasglu'r data. Ategwyd bod gobaith y bydd y contractwyr

mwyaf yn gallu darparu cynlluniau rheoli carbon, ond ei fod am gymryd mwy o amser a chefnogaeth i gontractwyr llai allu gwneud hynny.

- Gofynnwyd am yr hyn sy'n cael ei wneud i leihau'r allyriadau sy'n deillio o'r defnydd ynni mewn adeiladau ac o deithio. Eglurwyd mai gwresogi oedd yn gyfrifol am yr allyriadau uchel o'r adeiladau, gan mai nwy yw prif ffynhonnell gwresogi llawer o adeiladau'r Cyngor ar hyn o bryd. O ran teithio, ategwyd bod fflyd y Cyngor o geir trydan wedi cynyddu. Gan nad oes cerbydau trydan trwm addas ar gael, does dim llawer y gall y Cyngor ei wneud yn y maes hwnnw ar y funud.
- Holwyd am ymateb yr Aelod Cabinet Amgylchedd i argymhelliad y Pwyllgor Craffu. Mynegwyd nad yw'n credu bod targedau'n addas yma, gan ychwanegu y byddai'n hoff o ddarganfod ffordd arall o sicrhau bod y gwaith yn cael ei gyflawni, heb osod targedau afrealistig. Pwysleisiwyd yr angen i fod yn uchelgeisiol ac yn arloesol.
- Tynnwyd sylw at y ffaith bod cyllid y prosiect bron a dod i ben, a holwyd beth yw'r cynlluniau at ddenu mwy o arian i weithredu'r prosiect. Nodwyd bod trafodaethau mewnol yn cymryd lle ac ychwanegwyd bod y Cynllun yn ddibynnol ar allu denu nifer o grantiau.
- Cyfeiriwyd at y diffyg pwyntiau gwefru addas sydd yn yr ardal, gan gwestiynu beth yw'r heriau sy'n atal gallu cynyddu'r nifer hwn ar draws Gwynedd. Cadarnhawyd nad y Cyngor sy'n gyfrifol am yr isadeiledd i allu cynnig nifer fawr o bwyntiau gwefru. Eglurwyd bod y Cyngor wedi bod yn darparu pwyntiau gwefru, ond bod angen gwahanol fathau o beiriannau gwefru er mwyn diwallu anghenion carfannau gwahanol o bobl. Ategwyd bod y ddarpariaeth grid hefyd yn creu heriau.

12. CYNLLUN RHEOLI MAES PARCIO DINAS DINLLE

Cyflwynwyd yr adroddiad gan y Cyng. R Medwyn Hughes.

PENDERFYNIAD

Derbyniwyd yr adroddiad

TRAFODAETH

Tynnwyd sylw at yr adroddiad blaenorol am yr eitem hon wedi'i gyflwyno i'r Cabinet ym mis Mehefin. Ychwanegwyd bod yr adroddiad sydd gerbron y Cabinet yn y cyfarfod hwn yn cynnig diweddariad yn dilyn gwaith cyfreithiol manwl, er mwyn cyflwyno gorchymyn parcio oddi ar y stryd parhaol ym Maes Parcio Dinas Dinlle.

Nodwyd gan y Swyddog Monitro mai dilyn y broses arferol i greu gorchymyn parcio mae'r adroddiad, felly mae'r cynnig yn gofyn am hawliau dirprwyedig i barhau â'r broses creu gorchymyn parcio.

Dechreuodd y cyfarfod am 1:00yh a daeth i ben am 3:15yh.

CYNGOR GWYNEDD – Adroddiad i Gabinet Cyngor Gwynedd

Teitl yr eitem:	Adroddiad Blynyddol Panel Rhiant Corfforaethol 2024/25
Aelod Cabinet:	Cyng. Menna Trenholme, Aelod Cabinet dros Blant a Cefnogi Teuluoedd
Swyddog perthnasol:	Dafydd Gibbard, Prif Weithredwr
Dyddiad y cyfarfod:	11 Tachwedd 2025

1. Penderfyniad a geisir:

Gofynnir i'r Cabinet dderbyn a nodi'r wybodaeth yn yr adroddiad sy'n adrodd ar waith y Panel Rhiant Corfforaethol ar gyfer y flwyddyn 2024/25.

2. Y rheswm pam fod angen i'r Cabinet wneud y penderfyniad:

Pwrpas yr adroddiad hwn yw darparu diweddariad ar yr hyn sydd wedi'i gyflawni gan y Panel Rhiant Corfforaethol yn ystod y cyfnod.

Mae'n hanfodol bod aelodau'r Cabinet yn ymwybodol o waith y Panel ac yn gallu bodloni eu hunain bod y Panel wedi ymgymryd â'r gwaith sydd ei angen yn drylwyr a chydwybodol.

3. Cyflwyniad a Rhesymeg

3.1 Cefndir/ Cyflwyniad

Mae gan Gyngor Gwynedd a'i bartneriaid gyfrifoldeb clir i fod yn Rhiant Corfforaethol i bob plentyn mewn gofal yng Ngwynedd, ac yn benodol i sicrhau gofal effeithiol, sefydlog, diogel ac addas ar gyfer plant a phobl ifanc mewn gofal, ynghyd â'r rhai sy'n gadael gofal. Mae'r adroddiad hwn yn adrodd ar y gwaith sydd wedi ei wneud i sicrhau fod y Cyngor yn ymgymryd a'i chyfrifoldeb.

3.2 Rhesymeg a chyfiawnhad dros argymell y penderfyniad

Credir i'r adroddiad grynhoi gwaith y Panel yn gywir a theg.

Nid oes asesiad effaith llesiant cyffredinol wedi'i gwblhau ar gyfer yr Adroddiad Blynyddol, ond, bydd Asesiadau o'r Effaith ar Gydraddoldeb wedi'u cwblhau ar gyfer yr elfennau unigol a gynhwysir ynddo.

3.3 Camau nesaf

Dim i'w nodi

4. Sylwadau Swyddogion Statudol

4.1 Prif Swyddog Cyllid

Mae'r adroddiad yn un ffeithiol, sy'n egluro i'r Cabinet y gwaith a gyflawnwyd gan y Panel yn ystod 2024-25. Ni fydd gweithredu'r penderfyniad a geisir yn creu ymrwymiad gwariant newydd.

4.2 Swyddog Monitro

Dim sylwadau i'w hychwanegu o safbwynt priodoldeb.

Rhestr Atodiadau:

Adroddiad Blynyddol Panel Rhiant Corfforaethol 2024/25.

Adroddiad Blynyddol Panel Rhiant Corfforaethol

2024/25

1. Cyflwyniad a chyd-destun: Rôl y Panel Rhiant Corfforaethol

1.1. Mae gan Gyngor Gwynedd a'i bartneriaid gyfrifoldebau statudol i weithredu fel rhieni corfforaethol ar gyfer plant mewn gofal.

1.2. Daw plant a phobl ifanc i ofal y Cyngor o dan amgylchiadau anodd iawn, ond mae'r Cyngor yr un mor uchelgeisiol ar gyfer y plant yma ag y byddai unrhyw un ar gyfer ei blentyn ei hun. Y nod yw eu bod yn byw bywyd mor hapus â phosib. Mae gan unrhyw blentyn sydd yn cael ei ofalu amdano gan y Cyngor yr hawl i ddisgwyl yr un peth gan ei riant corfforaethol ag a fyddai unrhyw blentyn arall yn ei ddisgwyl gan riant da.

1.3. Golygai hyn y bydd y Cyngor yn:

- Deall eu hanghenion, eu doniau, a'u breuddwydion, a chefnogi eu diddordebau;
- Dal uchelgais uchel am eu dyfodol ac yn disgwyl y gorau ganddynt ac ar eu cyfer;
- Dathlu eu llwyddiannau a'u cefnogi trwy heriau;
- Gwrando ar eu barn a'u hymgorffori mewn gwasanaethau a pholisïau;
- Sicrhau eu bod yn rhan o gynllunio eu bywydau a'u cynnwys mewn penderfyniadau;
- Cydnabod, cefnogi a pharchu eu hunaniaeth ymhob ffordd;
- Hyrwyddo a chefnogi cyflawniad addysgol i orau eu gallu gan sicrhau mynediad at addysg o safon uchel a chyfleoedd dysgu eang;
- Cefnogi eu hiechyd a lles emosiynol;
- Darparu cartref diogel a sefydlog lle bo ymdeimlad o berthyn;
- Cefnogi eu siwrne o fod yn blant i oedolion a'u paratoi i fod yn drigolion cyfrifol sydd yn cyfrannu i'r gymdeithas yn ei chyfanrwydd.

1.4. Er mwyn cynnal y swyddogaeth hon, mae'r Cyngor yn cynnull Panel Rhiant Corfforaethol. Mae gan y Panel gyfrifoldeb penodol ac uniongyrchol i sicrhau bod gwasanaethau aml-asiantaeth priodol ac addas ar gael, a bod y rhain o ansawdd uchel, yn hygyrch ac yn cwrdd â'u hanghenion. Cydweithir gyda phartneriaid i sicrhau'r canlyniadau gorau posibl i bob plentyn sydd mewn gofal.

1.5. Mae Aelodaeth y Panel Rhiant Corfforaethol yn cynnwys:

- Prif Weithredwr (Cadeirydd)
- Aelod Cabinet yr Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd
- Aelod Cabinet Addysg
- Chyfarwyddwr Statudol Gwasanaeth Cymdeithasol (arddelir rôl Cyfarwyddwr Arweiniol Plant a Phobl Ifanc hefyd)
- Pennaeth yr Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd
- Pennaeth Addysg
- Cyfarwyddwr Gwasanaethau Plant Bwrdd Iechyd Betsi Cadwaladr

2. Data: Trosolwg o'r flwyddyn a fu

2.1. Cyflwynir yr wybodaeth isod ar sail ffigyrau diwedd chwarter pedwar (Mawrth 2025). Mae'n cynnwys ffigyrau cymharol o'r pum mlynedd flaenorol:

Plant mewn gofal ar 31 Mawrth	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24	2024/25
Nifer o blant mewn gofal ar ddiwedd y flwyddyn	291	281	273	281	281	280
Nifer o blant wedi dod i ofal yn ystod y flwyddyn	82	46	46	59	65	53
Nifer o blant wedi gadael gofal yn ystod y flwyddyn	44	56	54	51	65	54
Nifer o blant sy'n Geiswyr Lloches ar eu Pen eu Hunain	1	0	3	15	14	4

2.2. Ar 31 Mawrth 2025, roedd **280** o blant mewn gofal, sef un yn llai na'r flwyddyn flaenorol. Fodd bynnag, mae'n bwysig tynnu sylw at y ffaith bod rhai plant wedi gadael gofal yn ystod y flwyddyn tra bod plant eraill wedi dod i mewn i ofal, felly arhosodd y nifer cyffredinol yn weddol gyson er gwaethaf newidiadau o fewn y grŵp.

2.3. <u>Math o leoliad</u>

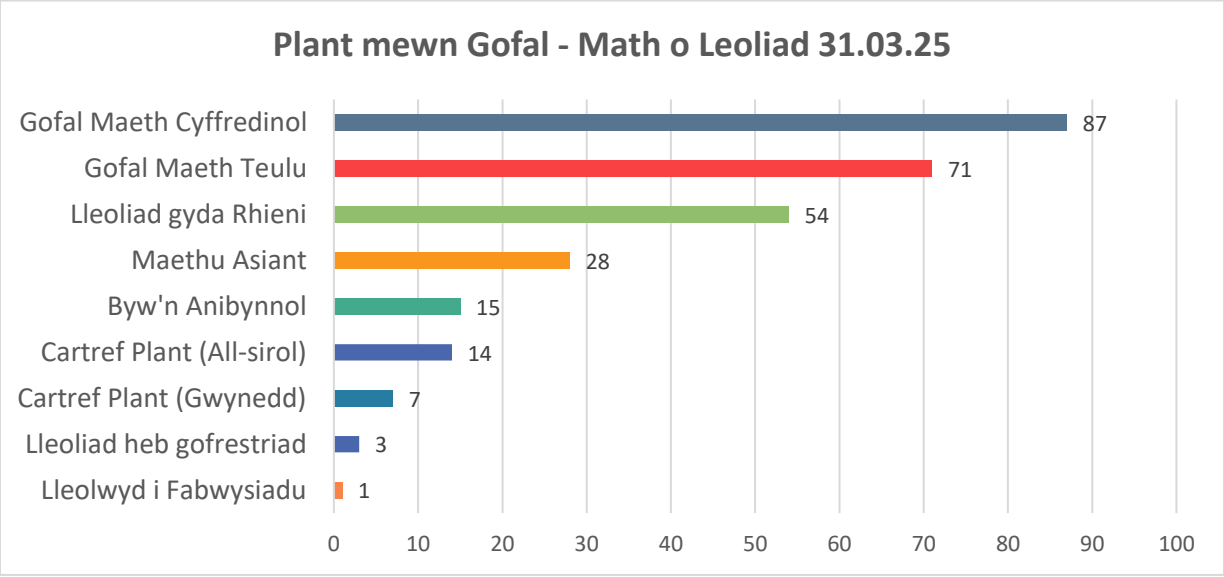

2.3.1. Fel y dengys y graff uchod, o'r **280** plentyn oedd yn ein gofal ar ddiwedd Mawrth 2025, roedd **186** (66%) mewn lleoliadau maeth, **21** (8%) mewn lleoliadau preswyl a **54** (19%) wedi eu lleoli gyda'u rhieni. Roedd **1** plentyn mewn lleoliadau mabwysiedig ar ddiwedd y chwarter gyda **15** person ifanc yn byw yn annibynnol gyda chefnogaeth.

2.3.2. Yn anffodus yn ystod 2024/25 bu'n rhaid hefyd defnyddio trefniadau lleoliadau heb gofrestriad (OWR) ar gyfer **3** o bobl ifanc (o'i gymharu a **5** y flwyddyn diwethaf). Yn hanesyddol mae'r defnydd o drefniadau o'r fath wedi bod yn brin iawn ac adlewyrcha'r cynnydd yma y sefyllfa yn genedlaethol, oherwydd diffyg lleoliadau cofrestredig. Mae hyn yn arbennig wir am bobl ifanc yn eu harddegau sydd ag anghenion dwys a chymhleth neu wedi profi toriad mewn lleoliad oherwydd ymddygiad heriol. Mae'r tîm yn gweithio'n galed er mwyn ceisio sicrhau lleoliadau cofrestredig i'r pobl ifanc, a rhagwelir y bydd y nifer yn gostwng yn bellach yn 2025/26.

2.4. <u>Lleoliad daearyddol</u>

2.4.1. Ar ddiwedd y flwyddyn roedd **208** (74%) o blant mewn gofal wedi eu lleoli yng Ngwynedd. Mae hyn yn gynnydd o **4%** ers 2023/24. Roedd **42** (15%) o blant wedi ei leoli yng Ngogledd Cymru, gyda **26** (9%) o'r plant yma wedi eu lleoli yn y siroedd agosaf (Môn a Chonwy).

2.4.2. I rhai plant mae dewis i'r Cyngor rhwng lleoli gyda gofalwyr maeth cyffredinol o fewn y sir neu gyda theulu estynedig. Gall y teulu estynedig fod yn byw tu allan i ffiniau Gwynedd ac felly plentyn felly yw cael ei leoli'n all sirol, ond bod y lleoliad yn parhau o fewn ei deulu estynedig. Mae cyfanswm o **21** (7%) o blant wedi eu lleoli y tu allan i Gymru, gyda **3** o'r rhain mewn lleoliadau preswyl a'r gweddill naill ai wedi eu lleoli gyda rhieni neu berthnasau.

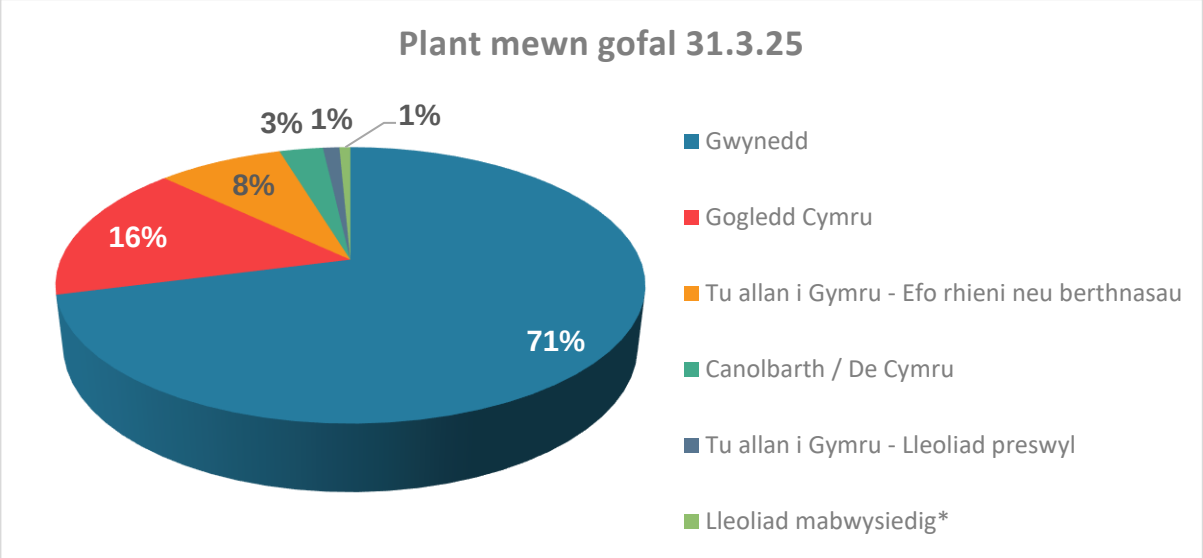

** Nid yw'r lleoliadau yma yn cael ei ddatgelu gan ei fod yn wybodaeth sensitif*

2.5. Plant wedi dod i ofal yn ystod y flwyddyn

2.5.1. Yn ystod y flwyddyn gyfan daeth **53 o blant mewn i ofal**, o gymharu â **65** yn ystod 2023/24.

2.5.2. Mae'r tabl isod yn dangos oedrannau'r plant ddaeth i ofal yn ystod 2024/25. Roedd **62%** o'r plant a ddaeth i ofal yn ystod y flwyddyn o dan 5 oed, gyda'r mwyafrif ohonynt wedi bod ar y Gofrestr Amddiffyn Plant fel rhan o brosesau diogelu cyn dod i ofal. Mae hyn yn cynnydd sylweddol o gymharu a 2023/24, lle'r oedd **37%** o plant yn dod i ofal o dan 5 oed.

O dan 1 oed	1 – 5 oed	6 – 10 oed	11 – 15 oed	16+
19	14	7	10	3

2.5.3. Nid yw'r cynnydd yn y niferoedd o dan 5 oed sy'n dod i ofal yn unigryw i Wynedd, a gwelir yr un patrwm ar draws y Gogledd a Chymru gyfan. Rhai o brif resymau lle mae plant o dan 5 oed yn dod i ofal ydi pryderon am y gallu i rieni ddiogelu, niweidio bwriadol. camddefnyddio alcohol a chyffuriau, trais yn y cartref a phroblemau iechyd meddwl, a mamau sydd â phlant blaenorol wedi mynd i ofal yn beichiogi a heb wneud y newid angenrheidiol yn eu bywydau i fedru gofalu yn ddiogel am y plentyn.

2.6. Ceiswyr Lloches ar eu Pen eu Hunain (Unaccompanied Asylum Seeking Children)

2.6.1. Noder fod y Cyngor wedi derbyn **30** Ceisiwr Lloches drwy Gynllun Trosglwyddo'r Swyddfa Gartref ers mis Rhagfyr 2022. Daw'r mwyafrif o Afghanistan er bod niferoedd bychan wedi cyrraedd o nifer o wledydd eraill megis Iraq, Twrci, Fietnam ac Yr Aifft. Roedd **4** ohonynt yn blant mewn gofal ar 31 Mawrth 2025 (gyda **26** ohonynt bellach wedi gadael gofal).

2.6.2. Mae ceiswyr lloches yn cynrychioli **2%** o'r plant a ddaeth i ofal eleni, o'i gymharu â **18%** yn 2023/24. Ychydig iawn o wybodaeth gefndirol sydd ar gael yn yr achosion hyn ac y brif her yw darganfod lleoliadau sefydlog ac sy'n addas o safbwynt eu hoedran, anghenion ieithyddol a diwylliannol ac yn aml y trawma difrifol maent wedi ei brofi.

2.6.3. Yn mis Mai 2024, cafodd y Panel gyflwyniad arbennig ar Geiswyr Lloches ar eu Pen eu Hunain gan y Tîm Ôl 16. Amlygwyd rhai heriau wyneba'r tîm gan gynnwys anghenion cefnogaeth amrywiol gyda'r pobl ifanc wedi profi trawma sylweddol, gweithio efo carfan sydd â risg uchel o ecsploetiaeth, y trefniadau cyfieithu yn ogystal a'r her o ganfod lleoliadau addas. Mae'r Cyngor eisoes wedi sicrhau fod y Tîm Ôl-16 yn derbyn adnodd ychwanegol, ac fe grëwyd dwy swydd newydd dros dro yn ystod 2023/24.

"Hoffwn fynegi fy niolch am y gefnogaeth anhygoel a roddwyd i mi. Mae'r ymroddiad i'm lles, addysg ac iechyd wedi gwneud gwahaniaeth sylweddol yn fy mywyd...

Wrth dyfu i fyny yn Afghanistan, gwelais ac wynebais lawer o heriau, ond mae'r rhain wedi rhoi nerth i mi ac wedi meithrin gobaith ynof. Nid yw symud i wlad newydd byth yn hawdd, ond mae Cymru wedi rhoi llawer o gyfleoedd i mi dyfu fel unigolyn a cyfle am ddyfodol gwell.

Pan gyrhaeddais, un o'r heriau cyntaf oedd addasu i ddiwylliant a ffordd newydd o fyw. Roedd y rhwystr iaith yn sylweddol, ond roeddwn i'n benderfynol o ddysgu a chymryd rhan. Mae pobl wedi bod yn groesawgar iawn ac yn gefnogol. Mae eu caredigrwydd wedi dangos i mi, er gwaethaf ein cefndiroedd gwahanol, bod gwerthoedd cyffredin fel tosturi'n ein uno bob amser."

Adborth gan un geisiwr Lloches ar eu Pen eu Hunain

2.7. Plant wedi gadael gofal yn ystod y flwyddyn

2.7.1. Yn ystod y flwyddyn gyfan fe aeth **54** o blant allan o ofal. Bu i **18** person ifanc droi'n ddeunaw oed, gyda **7** ohonynt yn aros gyda'u gofalwyr maeth o dan drefniant '*Pan Fyddai'n Barod*' a **0** yn trosglwyddo i wasanaethau Oedolion gydag anghenion cymhleth. Dychwelodd **22** plentyn yn ôl i ofal ei rhieni ar ôl cyfnodau byr mewn gofal. Diddymwyd gorchymyn gofal yn gyfan gwbl ar **12** plentyn. Gwnaethpwyd Gorchymyn Gwarcheidwaeth Arbennig neu Orchymyn Goruchwylio **2** plentyn (sy'n golygu nad ydynt bellach yn blant mewn gofal). Gwnaethpwyd Gorchymyn Mabwysiadu ar **4** blentyn yn ystod y cyfnod.

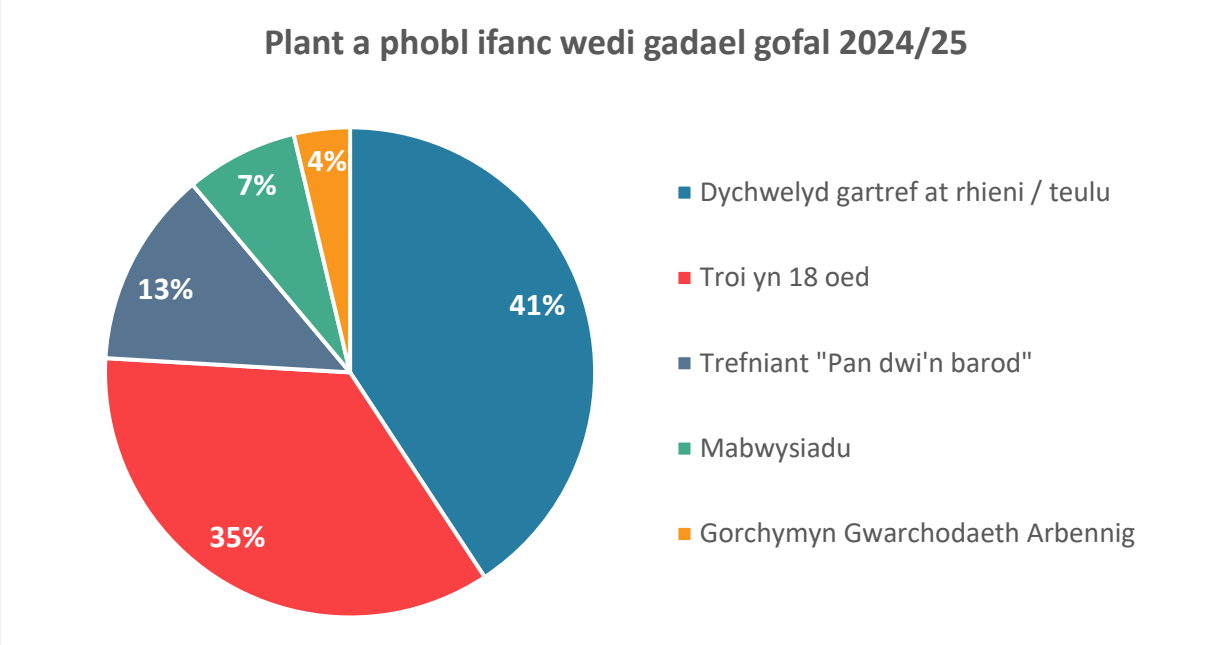

2.8. Cefnogaeth i atal plant ddod i ofal

2.8.1. Cynigia'r Cyngor wahanol haenau o gefnogaeth i deuluoedd - yn amrywio o'r Tîm o Amgylch y Teulu sy'n ymyrryd yn gynnar pan fo problemau'n dod i'r amlwg i gefnogaeth fwy dwys gan y Gwasanaethau Trobwynt i blant sydd ar fin dod i ofal. Gweithia'r timau yn agos gyda theuluoedd, gan ddeall eu heriau a chydweithio â rhieni i wella eu sefyllfa. Mae'r dull hwn yn helpu i atal lleoli plant mewn gofal yn ddiangen.

2.8.2. Rhwng Ebrill 2024 a Mawrth 2025 gweithiodd y Gwasanaethau Trobwynt gyda **208** o blant**.** Dechreuodd y tîm weithio gyda **159** o achosion newydd yn ystod y cyfnod. Yn ystod y flwyddyn, daeth ymyrraeth y tîm i ben gyda **163** o blant. Roedd **104** o'r rhain yn byw gartref gyda'u rhieni heb orchymyn gofal ar gychwyn yr ymyrraeth. Ar ddiwedd yr ymyrraeth roedd **101** yn parhau i fyw gartref ac mae **10** wedi dychwelyd adref o ofal.

3. Gweithrediad y Panel dros y flwyddyn

3.1. Cartref sefydlog a diogel: Maethu a Mabwysiadu

3.1.1. Mae lleoliadau sefydlog yn hanfodol i greu ymdeimlad o berthyn a diogelwch ym mywyd pob plentyn. Pan mae angen lleoli plentyn mewn gofal, dymunir eu cadw yn agos at eu teulu a'u bro. Felly, canolbwyntir ar ddod o hyd i ffyrdd o letya a gofalu am blant a phobl ifanc yn nes at adref, fel y gallent barhau i fod yn rhan o'u cymuned a chynnal eu rhwydweithiau cymorth.

3.1.2. Darperir cefnogaeth amhrisiadwy gan deuluoedd maeth lleol. Gwelir enghreifftiau personol sydd yn tystio i'r effaith ac yn dangos gwir werth a dylanwad hirdymor maethu ar fywydau plant a phobl ifanc.

> ***"Roedd fy nheulu maeth yn golygu popeth i mi, ac maent yn dal i fod...Roedd yna ymdeimlad o berthyn a'u bod wir fy eisiau, doeddwn i erioed wedi profi hynny o'r blaen. Dewisodd fy ngofalwyr maeth fy nghroesawu i'w cartref ac i mi fod yn rhan o'u teulu.***
>
> ***Am y tro cyntaf erioed, roeddwn yn teimlo yn rhan o ddeinameg y teulu, roedd hyn yn rhywbeth yr oeddwn wedi bod ei eisiau ar hyd fy mywyd. Cael rhieni oedd yn fy nhrin fel eu merch. Cael perthnasau gyda brodyr a chwiorydd am y tro cyntaf – er na fu hi fawr o dro nes i ni ddechrau ffraeo fel brodyr a chwiorydd!***
>
> ***Ond roedd yn teimlo'n normal ac yn naturiol. 'Roeddwn i wir yn hapus. Yn hapusach nag yr oeddwn erioed wedi bod o'r blaen."***
>
> *Merch ifanc mewn gofal maeth lleol*

3.1.3. Ymfalchïa'r Cyngor yn ei allu i gynnig gofal maeth o'r safon uchaf ac mae'n buddsoddi mewn recriwtio, asesu a chofrestru gofalwyr maeth y sir. Ar ddiwedd Mawrth 2025 roedd **72** cartrefi maeth cyffredinol wedi'u cofrestru gyda Gwasanaeth Maethu Cymru Gwynedd. Mae hyn o'i gymharu â **61** yn 2024, ac felly gwelir gynnydd cadarnhaol yn y niferoedd.

3.1.4. Darperir cefnogaeth ymarferol a phroffesiynol i'r holl deuluoedd maeth. Ar ddiwedd y flwyddyn roedd **9** (3%) o'r plant mewn gofal yng Ngwynedd wedi profi 3 neu fwy o symudiadau yn eu lleoliad. Mae hyn yn is na'r ganran ar gyfer 2023/24, sef **7%**.

3.1.5. Yn ystod 2024/25 datblygodd y Panel **becyn o fuddiannau** i ofalwyr maeth Gwynedd. Mae'r buddiannau yn cynnwys:

- Gostyngiad o 50% (25% i Ofalwr Maeth egwyl fer) ym miliau Treth Cyngor gofalwyr maeth sy'n gofrestredig i'r Cyngor.
- Tocyn parcio blynyddol am ddim.
- Defnydd diderfyn o ganolfannau hamdden.

3.1.6. Yn ogystal, mae'r cynnig yn cynnwys mabwysiadu **Polisi Maethu Cyfeillgar** ar gyfer gofalwyr maeth sy'n gyflogedig gan y Cyngor. Mae'r polisi'n cynnig mwy o hyblygrwydd yn eu trefniadau gwaith i'w helpu i ddiwallu anghenion y plant sydd yn eu gofal, gan gynnwys hyd at 5 diwrnod ychwanegol o wyliau i'w galluogi i ymgymryd â'u cyfrifoldebau maethu.

3.1.7. Bwriad y pecyn yw annog a denu mwy i fod yn Ofalwyr Maeth i Gwynedd yn ogystal a dangos gwerthfawrogiad o'r gofalwyr profiadol ac ymroddedig sydd eisoes yn gofrestredig i'r Cyngor. Drwy wneud maethu yn fwy dichonadwy yn ariannol i rai preswylwyr, a gall hyd yn oed ddenu'r rheiny sydd ar hyn o bryd yn maethu gydag Asiantaeth Faethu Annibynnol i drosglwyddo i Wynedd.

3.1.8. Bwriedir gyflwyno'r pecyn yn ffurfiol i'r Cabinet yn mis Ebrill 2025, cyn bwrw ymlaen i weithredu'r newidiadau a hyrwyddo'r cynnig yn ystod 2025/26.

3.2. <u>Cartref sefydlog a diogel: Prosiect Cartrefi Grŵp Bychain</u>

3.2.1. Weithiau mae amgylchiadau unigol yn golygu fod angen i leoli plentyn mewn lleoliad preswyl. Mae hyn yn codi o gyfuniad o ffactorau a all gynnwys anghenion cymhleth, ymddygiad heriol, lleoliadau maeth aflwyddiannus yn flaenorol neu angen arbenigol sy'n golygu na fyddai lleoliad mewn amgylchedd teuluol yn addas.

3.2.2. Mae datblygu darpariaeth breswyl i blant mewn gofal yn ganolog i weledigaeth Llywodraeth Cymru o greu model dielw ar gyfer gwasanaethau plant, ac yn flaenoriaeth amlwg i Gynghorwyr Gwynedd, sy'n dymuno gweld pobl ifanc yn cael eu cefnogi a'u cartrefu yn lleol, yn hytrach na chael eu lleoli'n bell o'r sir.

3.2.3. Mae Cartrefi Grŵp Bach yn brosiect yng Nghynllun y Cyngor 2023-28 sy'n ceisio mynd i'r afael a'r angen hynny. Y bwriad yw datblygu cartrefi preswyl cofrestredig fydd yn cael eu rhedeg gan y Cyngor ar gyfer grwpiau bychan o hyd at ddau o blant fydd yn caniatáu iddynt gael gofal yng Ngwynedd, mynychu ysgolion lleol, a chymryd rhan gyflawn ym mywyd eu cymunedau.

3.2.4. Dros y flwyddyn ddiwethaf, gwnaed cynnydd sylweddol gyda'r Cynllun Cartrefi Grŵp Bychain. Prynwyd tri eiddo newydd yn ystod 2024/25, ac agorwyd y cartref cyntaf ym Morfa

Bychan, gyda dau blentyn bellach yn byw yno. Penodwyd rheolwraig a thîm staff cyflawn i'r tŷ hwn, a gobeithir gwblhau'r broses gofrestru swyddogol gyda Arolygaeth Gofal Cymru yn fuan yn 2025/26.

3.2.5. Yn ogystal, prynwyd ail dŷ yn Ninorwig ac mae'r gwaith angenrheidiol yn mynd rhagddo i'w baratoi ar gyfer cofrestru. Prynwyd hefyd drydydd tŷ yn Edern, a disgwylir i blant symud i mewn dros y misoedd nesaf.

3.2.6. Yn ystod y flwyddyn nesaf, mae camau pellach ar y gweill i archwilio cyfleoedd yn Meirionnydd, gan gynnwys opsiwn i ddatblygu ar dir sy'n eiddo i'r Cyngor.

3.3. <u>Cefnogi iechyd a lles</u>

3.3.1. **Asesiadau Iechyd**

3.3.1.1. Nodir yn Neddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 bod yn rhaid i'r holl blant sy'n derbyn gofal gael asesiad iechyd. Pan fydd plentyn yn dod "mewn i ofal", dylai paediatregydd cymunedol gynnal asesiad iechyd cychwynnol (IHA) o fewn 28 diwrnod.

3.3.1.2. Roedd **43** o Asesiadau Iechyd Cychwynnol i fod i gael eu cynnal yn ystod y flwyddyn 2024/25 hyd at 1af Ebrill 2025, gyda **63%** wedi'u cynnal o fewn yr amserlen ofynnol. O'r rhai a oedd yn hwyr, roedd y mwyafrif naill ai oherwydd rhannu caniatâd a gwaith papur yn hwyr yn cyrraedd y Bwrdd Iechyd, neu oherwydd trosglwyddo lleoliad a arweiniodd at geisiadau'n gorfod mynd i ardaloedd y tu allan i Wynedd. Mae'r ffigurau hyn wedi gwella'n sylweddol o'i gymharu â'r hyn a adroddwyd y flwyddyn flaenorol (2023/24).

Blwyddyn	Nifer Asesiadau i'w cynnal	Nifer Asesiadau a gwblhawyd	Canran yr Asesiadau ar amser	Waiting for data
2024/25	43	41	63%	2
2023/24	55	52	18%	3

3.3.1.3. Disgwylir i blentyn mewn gofal hefyd dderbyn Asesiad Adolygu Iechyd yn rheolaidd (pob 6 mis i blentyn o dan 5 oed a phob blwyddyn i blentyn dros 5). Roedd 294 o Asesiadau Adolygu Iechyd yn ddyledus yn ystod y flwyddyn, gyda **64%** wedi'u cynnal o fewn yr amserlen ofynnol. Roedd **36%** yn hwyr oherwydd problemau fel salwch gofalwyr, canslo apwyntiadau, teuluoedd ar wyliau a newidiadau lleoliad anochel.

3.3.1.4. Bwriad y Panel oedd edrych yn fanylach ar ddata'r asesiadau iechyd gan graffu hyd a chwmpas y cyfnod aros yn ystod 2024/25 a'u cymharu efo poblogaeth plant yn gyffredinol, fodd bynnag, mae oedi wedi bod yn sgil capasiti a blaenoriaethau eraill. Bydd y Panel yn ail-afael yn hyn yn ystod y flwyddyn i ddod.

3.3.1.5. Er gwaethaf yr oedi wrth edrych ar y data fel Panel, mae'r Bwrdd Iechyd wedi gweithio ar gwmpas yr asesiadau iechyd. Mae'r mesurau Gwella Ansawdd ar gyfer asesiadau iechyd wedi dangos gwelliant a chynnydd yn y wybodaeth sydd wedi'i chynnwys mewn asesiadau iechyd. Mae adroddiad cliriach ar ddangosyddion fel iechyd deintyddol, golwg, mesurau taldra a phwysau a lles cymdeithasol/corfforol a meddyliol cyffredinol yn cael ei rannu, gyda chyfeirio amserol at wasanaethau arbenigol yn digwydd yn ôl yr angen.

3.3.1.6. Mae'r Bwrdd Iechyd hefyd wedi ymgorffori gwybodaeth Pasbort Iechyd plant a phobl ifanc yn yr Asesiad Iechyd Adolygiadol diwethaf cyn i blentyn ddod yn Oedolyn. Mae'r adroddiadau hyn yn cael eu derbyn yn dda gan y bobl ifanc ac wedi rhoi cyfoeth o wybodaeth iddynt am eu hiechyd eu hunain a sut i gael mynediad at wasanaethau oedolion a throsglwyddo, os oes angen, yn y dyfodol.

3.3.2. Cofrestru gyda Meddyg Teulu a Deintydd

3.3.2.1. Mae nifer y plant mewn gofal, sydd wedi cofrestru gyda meddyg teulu, yn parhau i fod yn uchel ar **99%.** Mae **86%** wedi cofrestru gyda deintydd ac yn derbyn dilyniant a thriniaeth reolaidd. O'r 14% sy'n weddill mae'r mwyafrif yn fabanod o dan un oed, ac nid oes angen cofrestru deintyddol arnynt ar hyn o bryd.

3.3.2.2. Gweithia'r Bwrdd Iechyd yn agos gyda Gwasanaethau Deintyddol Cymunedol i gynnal y Llwybr Gofal Deintyddol i Blant mewn Gofal – gan gynnal mynediad at wasanaethau deintyddol arbenigol tan yn 25 oed. Nid yw'r gwasanaeth yma ar gael i'r cyhoedd yn gyffredinol.

3.3.3. Iechyd Meddwl

3.3.3.1. Mae plant mewn gofal yn fwy tebygol o brofi problemau iechyd meddwl oherwydd eu hamgylchiadau a phrofiad o drawma. O'r rhai sydd mewn gofal yng Ngwynedd ar hyn o bryd, mae **18** ar agor i Wasanaeth Iechyd Meddwl Plant a Phobl Ifanc (CAMHS) gyda **13** arall yn aros i gael eu gweld. Yn ogystal, mae gan **107** o blant broblemau emosiynol neu ymddygiadol, ac maent yn derbyn gwasanaethau gan fudiad Gweithredu dros Blant, neu'r Gwasanaethau Ymgynghori CAMHS Plant mewn Gofal.

3.3.3.2. Cydweithia ymarferwyr CAMHS a'r Tîm Iechyd Plant mewn Gofal yn agos â gofalwyr i nodi a darparu cefnogaeth briodol. Nododd gwaith peilot blaenorol yr angen i gynnig 'Adroddiad Gofalwyr' fel llinell sylfaen pan fo problemau emosiynol nad ydynt yn cyrraedd trothwy arbenigol CAMHS ar gyfer ymyriadau. Y bwriad yw nodi problemau'n gynharach, yn seiliedig ar adroddiadau gan ofalwyr, a chynnig ymyrraeth amserol pan fo angen, gyda mwy o apwyntiadau'n cael eu cynnig gan wasanaeth Ymgynghori Plant mewn Gofal CAMHS ar gyfer cyngor, cefnogaeth a chyfeirio.

3.3.3.3. Mae cydweithio agos parhaus rhwng tîm 16+ yr Awdurdod Lleol a'r tîm iechyd plant sy'n derbyn gofal, yn enwedig yn ystod y cyfnod pontio i wasanaethau iechyd oedolion.

3.3.4. **Gwasanaeth Niwroddatblygol**

3.3.4.1. Ar hyn o bryd mae 34 o Blant sy'n Derbyn Gofal yn defnyddio Gwasanaethau Niwroddatblygiadol.

3.3.4.2. Yn ystod 2023/2024, dechreuwyd trafodaethau gyda Llywodraeth Cymru i wella hygyrchedd at Wasanaethau Niwroddatblygiadol, gyda datblygiadau wedi'u cynllunio yng Ngogledd Cymru ar gyfer dull systemau cyfan sy'n cyd-fynd â Fframwaith Nyth / Nest a'r fenter 'Y Drws Cywir' i wella taith y plentyn a'r teulu a mynediad at wasanaethau, cefnogaeth a chyngor. Mae'r gwaith hwn yn cael ei arwain gan y Bwrdd Partneriaeth Ranbarthol Plant, ac mae'r Awdurdodau Lleol a'r Bwrdd Iechyd yn cydweithio i ddatblygu a gweithredu gwasanaeth yn seiliedig ar yr angen.

3.3.4.3. Yn ogystal, darpara Tîm Awtistiaeth Gwynedd wybodaeth, cyngor a chymorth (IAA) i helpu unigolion awtistig a'u teuluoedd i wneud dewisiadau gwybodus a chael mynediad at wasanaethau priodol.

3.3.5. **Hyfforddiant ag Adborth**

3.3.5.1. Nod y Bwrdd Iechyd yw sicrhau bod yr holl Nyrsys Plant sy'n Derbyn Gofal yn "drawma wybodus" drwy'r hyfforddiant Ysgolion sy'n Wybodus am Drawma, er mwyn cefnogi a chynnal y gwaith rhagorol o gefnogi teuluoedd, plant a phobl ifanc (gweler 3.5.1 am ragor o wybodaeth am y dull "trawma wybodus").

3.3.5.2. Mae Nyrsys Plant mewn Gofal yn parhau i ddarparu hyfforddiant i nyrsys ysgol ac ymwelwyr iechyd sydd newydd gymhwyso. Darparwyd hyfforddiant hefyd i wasanaethau ysbytai acíwt i egluro'r camau i'w cymryd pan fydd plentyn mewn gofal yn cael ei dderbyn i'r ysbyty. Mae'r Bwrdd Iechyd yn parhau i weithio'n agos gyda Chyngor Gwynedd a

darparu sesiynau gwybodaeth i weithwyr cymdeithasol a gofalwyr maeth i godi ymwybyddiaeth o'i rôl. Mae'r tîm wedi mynychu digwyddiadau gwybodaeth iechyd ledled yr ardal. Cafodd y digwyddiadau bresenoldeb da ac derbyniwyd adborth gadarnhaol iawn gan ofalwyr maeth.

3.3.5.3. Mae'r Bwrdd Iechyd hefyd wedi bod yn rhan annatod o ddatblygu holiaduron adborth electronig i sicrhau bod lleisiau Plant sy'n Derbyn Gofal a'u gofalwyr yn cael eu clywed. Mae ganddynt gyfle i gwblhau'r holiaduron yn dilyn pob asesiad iechyd gyda'r codau QR yn cael eu rhannu'n eang. Hyd yn hyn mae'r canlyniadau wedi bod yn gadarnhaol iawn, gyda sylwadau gan blant, pobl ifanc a'u gofalwyr. Bydd rhagor o fanylion yn cael eu rhannu wrth i'r gwasanaeth derbyn adborth defnyddwyr aeddfedu.

3.4. <u>Addysg o safon uchel</u>

3.4.1. Gan fod y cyfnod peilot Cenedlaethol wedi dod i ben mae rôl y Pennaeth Rhithiol Plant Mewn Gofal yn wedi ei chynnwys yng nghyfrifoldebau y Gwasanaeth Diolgeu a Llesiant yr Adran Addysg. Mae'r Arweinydd Diogelu a Llesiant, yng nghyd â'r Cydlynydd Plant Mewn Gofal, yn sicrhau'r ddarpariaeth gorau ar gyfer y plant mewn gofal, gan edrych ar ddeilliannau o gychwyn eu cyfnod yn yr ysgol i ôl-16.

3.4.2. Yn ystod y flwyddyn mae Pob Cynllun Addysg Personol wedi cael ei werthuso gan ddefnyddio Awdit pwrpasol. Mae hyfforddiant ac arweiniad yn cael ei ddarparu i ysgolion sydd angen cefnogaeth bellach i sicrhau fod Targedau a chynnwys y cynlluniau yn rhai safonol ac yn adlewyrchu llais y disgybl.

3.4.3. Mae trefniadau mewn lle i dderbyn gwybodaeth rheolaidd am gynnydd a chyrhaeddiad Plant Mewn Gofal drwy system ar-lein. Mae'r ysgolion yn uwch-lwytho adroddiadau a chynlluniau i'r system fel bod modd i pob asiantaeth sydd yn cefnogi gael mynediad. Mae canlyniadau perfformiad diwedd Cyfnod Allweddol 4 (disgyblion blwyddyn 10 a 11) yn cael eu dadansoddi yn erbyn targedau unigol y disgyblion yn flynyddol, mae hyn yn ein galluogi i werthuso perfformiad unigolion ac adnabod arferion da i'w rhannu

3.4.4. Mae'r grant Plant Mewn Gofal yn rhan o'r Grant Datblygu a Dysgu Blynyddol gan Llywodraeth Cymru. Llwyddwyd i ddosrannu y grant yn ei gyfanrwydd eleni. Mae gwelliannau pellach wedi eu gweithredu i'r broses o ymgeisio, gwerthuso a darparu grantiau gyda phob disgybl sy'n blentyn mewn gofal yn gallu gwneud cais am hyd at £700 ar gyfer cefnogi eu llesiant a/neu datblygiad addysgol.

3.4.5. Cyflwynwyd cyfres arholiadau llawn ar gyfer cymwysterau TGAU yn Haf 2024. Roedd y canlyniadau ar gyfer Plant Mewn Gofal yn dangos bod:

- **19** o ddisgyblion Gwynedd yn blant mewn gofal yn eu blwyddyn olaf o addysg statudol (blwyddyn 11) ac yn ddisgyblion oedd wedi bod mewn gofal ers dros 12 mis**.**
- Pob disgybl wedi derbyn cyfle i sefyll amrywiaeth eang o arholiadau allanol megis TGAU, BTEC, Lefel mynediad a Bagloriaeth Cymru yn unol â'i diddordeb a'u gallu.
- Y mwyafrif wedi llwyddo i symud i gyrsiau coleg addas neu ymlaen i Flwyddyn 12 yn yr ysgolion.
- Y canlyniadau'n amrywio o ddisgybl i ddisgybl, gan adlewyrchu galluoedd unigryw pob dysgwr. Er bod un plentyn wedi cyflawni canlyniadau rhagorol gyda 10 A*, mae'n bwysig cydnabod y dylid gwerthuso llwyddiant yn seiliedig ar amgylchiadau a chyflawniadau unigol.

3.5. <u>Materion eraill y Panel Rhiantu Corfforaethol</u>

3.5.1. **Cyngor Trawma Wybodus**

3.5.1.1. Yn mis Medi 2025 cafodd y Panel gyflwyniad ar ddod yn "Gyngor Trawma Ymwybodol" gan edrych ar beth fyddai angen ei wneud fel ein bod yn ymwybodol o'r effaith y gall trawma gael ar bobl. Byddai hyn yn cynnwys adeiladu ymwybyddiaeth, gan sicrhau bod y gweithlu yn deall sut i gydnabod a mynd i'r afael â drawma mewn ffordd cefnogol.

3.5.1.2. Tra bod dod ymwybyddiaeth o drawma yn bwysig i holl drigolion sy'n derbyn gwasanaeth gan y Cyngor, mae'r risg o drawma ymysg y carfan o blant mewn gofal yn uwch, sy'n ei gwneud yn allweddol i sicrhau bod ein dulliau a'n polisïau yn adlewyrchu'r realiti hwn ac yn darparu'r gefnogaeth fwyaf effeithiol a chydlynol iddynt.

3.5.1.3. Mae hyfforddiant "Trawma Ymwybodol" eisoes yn cael ei ddarparu mewn ysgolion, gyda dros 1000 o staff ysgolion wedi mynychu hyfforddiant sylfaenol. Yn ogystal mae bron i hanner ysgolion Gwynedd wedi hyfforddi 1 neu fwy o aelodau o staff i *ddiploma lefel 5 mewn ysgolion a chymunedau sy'n wybodus am drawma ac iechyd meddwl,* sy'n golygu cwrs hyfforddiant dros gyfnod o 6 mis.

3.5.1.4. Yn ystod y flwyddyn mae aelodau o'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn hefyd wedi bod yn ymgymryd â hyfforddiant "Trawma Wybodus". Yn y misoedd i ddod, bydd y Cyngor yn ystyried ehangu'r hyfforddiant i gynnwys adrannau eraill o staff sydd mewn cyswllt uniongyrchol â'r cyhoedd, gan gynnwys timau Gwasanaethau Cymdeithasol, timau Tai, swyddogion cyswllt cwsmeriaid y ganolfan gyswllt, a'r Siopau Gwynedd.

3.5.1.5. Mae dod yn Gyngor sy'n ymwybodol o drawma yn gofyn am ymrwymiad sylweddol o ran amser ac adnoddau. Bydd angen ystyriaeth fanylach o'r cost ariannol a'r amser sydd ei angen i gwblhau'r achrediad i ddod yn "Gyngor Trawma Ymwybodol".

3.5.2. **Siarter Rhianta Llywodraeth Cymru**

3.5.2.1. Mae Siarter Rhianta Corfforaethol Llywodraeth Cymru yn addewid i gefnogi a hyrwyddo rôl rhianta corfforaethol ymysg gweithwyr y sector cyhoeddus. Bwriedir gyflwyno'r Siarter yn ffurfiol i'r Cabinet yn mis Ebrill 2025.

3.5.2.2. Er mwyn cryfhau'r ymrwymiad i roi lle canolog i lais y plentyn a'r rhai sydd wedi profi gofal, ystyrir gwahodd rhiant maeth neu unigolyn â phrofiad uniongyrchol i ymuno â'r Panel Rhiantu Corfforaethol. Credir yn gryf fod profiadau byw yn hanfodol wrth lunio polisïau a phenderfyniadau strategol a chreu gwasanaethau sy'n wirioneddol ymatebol ac yn sensitif i anghenion y rhai sydd wedi profi gofal.

4. Blaenoriaethau ar gyfer 2025/26

4.1. Yn ystod 2025/26 bwriedir:

- Craffu hyd a chwmpas y cyfnod aros am asesiadau iechyd, gan edrych ar y prif resymau neu rwystrau dros unrhyw oedi;
- Cynnal hyfforddiant bellach “Trawma Ymwybodol” i staff y Cyngor ac edrych ar y camau fydd angen i ddod yn Gyngor “Trawma Wybodus”.
- Gwahodd rhiant maeth neu unigolyn â phrofiad uniongyrchol i ymuno â’r Panel Rhiantu Corfforaethol.
- Hyrwyddo’r pecyn o fuddiannau i ofalwyr maeth Gwynedd ymhellach er mwyn denu rhagor o ofalwyr.

CYNGOR GWYNEDD – Adroddiad i Gabinet Cyngor Gwynedd

Teitl yr eitem:	Adroddiad Perfformiad Blynyddol a Hunanasesiad Cyngor Gwynedd 20224/25
Aelod Cabinet:	Cyng. Nia Jeffreys
Swyddog perthnasol:	Dewi Wyn Jones, Rheolwr Gwasanaeth Cefnogi Busnes y Cyngor
Dyddiad y cyfarfod:	11eg Tachwedd 2025

1. **Penderfyniad a Geisir:**
   Cymeradwyo Adroddiad Perfformiad Blynyddol a Hunanasesiad Cyngor Gwynedd 2024/25 ac argymell i'r Cyngor Llawn ei fod yn ei fabwysiadu.

2. **Y rheswm pam fod angen i'r Cabinet wneud y penderfyniad:**
   Yn unol â chyfundrefn rheoli perfformiad y Cyngor, cyflwynir Adroddiad Perfformiad Blynyddol a Hunanasesiad Cyngor Gwynedd 2024/25 i'r Cabinet yn gyntaf am gymeradwyaeth.

3. **Cyflwyniad a Rhesymeg**

3.1 Cefndir/ Cyflwyniad

Mae'r adroddiad hwn yn darparu gwybodaeth ynghylch y cynnydd yn erbyn yr hyn a nodir yng Nghynllun Cyngor Gwynedd 2023-2028 yn ystod 2024/25. Y bwriad yw darparu adroddiad cytbwys, sy'n rhoi sylw i'r agweddau na lwyddwyd i'w cyflawni yn ogystal ag i'r agweddau llwyddiannus. Nodir fod yr hunanasesiad yn ofyn statudol o dan Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021.

Mae adrodd yn rheolaidd yn ofyniad monitro hanfodol o fewn trefniadau rheoli perfformiad y Cyngor. Rydym yn monitro ein perfformiad yn rheolaidd mewn cyfarfodydd herio a chefnogi perfformiad Adrannol ac yn y gorffennol wedi cyflwyno adroddiadau perfformiad Aelodau Cabinet unigol i gyfarfodydd o'r Cabinet ar gylch yn ystod y flwyddyn yn ogystal â llunio'r adroddiad hwn i werthuso cynnydd. Ers Mehefin 2025 mae adroddiadau perfformiad yn cael eu cyflwyno i'r Pwyllgor Craffu perthnasol er mwyn bod yn fwy tryloyw a darparu her annibynnol i berfformiad yn gyhoeddus.

Mae Adroddiad Perfformiad Blynyddol a Hunanasesiad Cyngor Gwynedd 2024/25 **(Atodiad 2 a 3)** wedi ei strwythuro er mwyn adlewyrchu fformat Cynllun Cyngor Gwynedd 2023-2028. Yn y rhan gyntaf canolbwyntir ar berfformiad prosiectau Cynllun y Cyngor a'r gwaith dydd i ddydd tra mae'r ail ran yn cynnwys yr Hunanasesiad. Fel yn 2023/24 mae'r adroddiad yn llawer mwy cryno nac yn y gorffennol a'r bwriad oedd ei gwneud yn ddogfen sy'n rhwyddach i'w darllen tra'n parhau i roi sicrwydd i'r darllenydd fod y Cyngor yn adrodd yn ystyrlon ar ei berfformiad. *(Noder fod rhywfaint o waith pellach i'w wneud o ran dyluniad y ddogfen)*

Eleni rydym hefyd wedi paratoi crynodeb (**Atodiad 1**) sy'n amlinellu'r cynnydd o ran prif brosiectau Cynllun y Cyngor a'r gwaith dydd i ddydd. Mae'r crynodeb hefyd yn tynnu sylw at y prif faterion sydd angen sylw, fel y nodwyd yn yr hunanasesiad. Y nod yw cyflwyno'r wybodaeth fesul maes mewn ffordd sy'n glir ac yn hawdd i'w ddarllen ac fe fydd yn cael ei dylunio cyn ei chyhoeddi.

Mae dyletswydd i gyhoeddi adroddiad sy'n nodi casgliadau'r hunanasesiad yn flynyddol ac i gwblhau'r gwaith "cyn gynted ag bo'n rhesymol ymarferol ar ôl diwedd y flwyddyn ariannol y mae'n ymwneud â hi."

Nodir dyletswydd hefyd i ymgynghori o leiaf unwaith mewn blwyddyn ariannol gyda phobl leol, busnesau lleol, staff y Cyngor a'r undebau llafur. Dylid defnyddio'r ymgynghoriadau hyn i gael adborth ar y graddau y mae'r awdurdod yn cyflawni'r gofynion perfformiad. Dros y flwyddyn diwethaf bu i'r Cyngor gynnal arolygon gyda staff a thrigolion y Sir ac ymgynghori hefo undebau llafur ynghylch ei berfformiad. Ceir crynodeb o'r ymateb a dderbyniwyd i'r amrywiol ymgynghoriadau yr ydym wedi eu cynnal yn ystod y flwyddyn ar dudalennau 5, 6 a 7 yr hunanasesiad (Atodiad 3).

Y Grŵp Llywodraethu sydd wedi arwain/cymryd trosolwg o'r broses hon o fewn y Cyngor er mwyn sicrhau bod y gwaith yn cael ei berchnogi a'i arwain ar lefel strategol.

Mae'r canllawiau statudol yn mynnu cynnwys y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn y broses hunanasesu, gan roi cyfle iddynt wneud sylwadau ac argymhellion a mae cyfrifoldeb ar y Cyngor i'w hystyried. Yn dilyn cais blaenorol gan aelodau'r Pwyllgor i gael eu cynnwys yn gynharach yn y broses, cyflwynwyd y prif faterion i'w cynnwys yn Hunanasesiad 2024/25 i gyfarfod ar 22 Mai. O ganlyniad, codwyd pum pwynt i'w hystyried: datblygiad gwasanaethau gofal ym Mhenrhos, ystyriaeth i'r A499 yn Strategaeth Llifogydd, parhad Cynllun ARFOR, effeithiau Erthygl 4, a threfniadau diogelu ysgolion.

Cyflwynwyd drafft o'r ddogfen Hunanasesiad i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn eu cyfarfod ar y 9fed o Hydref pryd y cytunwyd i dderbyn yr adroddiad drafft gan gynnig y sylwadau canlynol:

- Ystyried effaith gostyngiad mewn niferoedd pobl ifanc a chynnydd ym mhoblogaeth hŷn y Sir ar wasanaethau'r Cyngor
- Cyfeirio at waith sydd yn cael ei wneud i gynyddu ymatebion arolwg staff.
- Cynnwys esiamplau a thystiolaeth i roi sylwedd i rai brawddegau yn yr adroddiad

Mae sylw wedi ei roi i'r holl sylwadau a nodir uchod o fewn y fersiwn ddrafft o'r Hunanasesiad.

Yn unol â gofynion Deddf Partneriaeth Gymdeithasol a Chaffael Cyhoeddus (Cymru) 2023 mae Atodiad 4 yn amlinellu sut y mae'r Cyngor wedi cydymffurfio â'r ddyletswydd Partneriaeth Gymdeithasol.

3.2 Rhesymeg a chyfiawnhad dros argymell y penderfyniad

Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021
Mae trefniadau adolygu ac adrodd ac asesu ar berfformiad y Cyngor wedi bod yn destun newid deddfwriaethol drwy drefniadau Rhan 6 o Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021. Mae hyn yn gofyn i'r Cyngor fesur ei berfformiad yn erbyn tair agwedd sef;

(a) Ei fod yn cyflawni ei swyddogaethau yn effeithiol
(b) Ei fod yn defnyddio adnoddau yn economaidd, effeithiol, effeithlon a
(c) Bod ei drefniadau llywodraethu yn effeithlon yn cyflawni hyn.

Mae'r adroddiad yma yn ymateb i'r gofynion newydd yma.

Deddf Partneriaeth Gymdeithasol a Chaffael Cyhoeddus (Cymru) 2023
Ers 1 Ebrill 2024, mae'r Cyngor yn ddarostyngedig i'r Ddyletswydd Partneriaeth Gymdeithasol, sy'n golygu bod yn rhaid iddo gydweithio â chynrychiolwyr staff neu undebau llafur wrth osod amcanion llesiant neu wneud penderfyniadau strategol. Ar ddiwedd pob blwyddyn ariannol, bydd angen cyhoeddi adroddiad blynyddol yn dangos sut y bu'r Cyngor yn cydymffurfio â'r ddyletswydd, gan gynnwys tystiolaeth o gydweithio, canlyniadau'r broses, a barn y gweithlu.

Deddf Cydraddoldeb 2010
Fel rhan o'r broses o baratoi Cynllun y Cyngor 2023-28 paratowyd Asesiad Effaith Cydraddoldeb (a gyflwynwyd i'r Cabinet ar 20 Chwefror 2024 ac i'r Cyngor Llawn 07 Mawrth 2024). Nid yw'r asesiad ar y Cynllun yn ei gyfanrwydd yn canfod unrhyw effaith fyddai'n cyfiawnhau gwyro oddi wrth yr argymhelliad a rhagwelir elfennau fyddai ag effaith positif. Cyfrifoldeb Arweinyddion Prosiect yw cynnal Asesiad Effaith Cydraddoldeb llawn ar brosiectau unigol.

Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015
Er mwyn cwrdd â gofynion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol mae angen i ni adrodd ar yr hyn yr ydym wedi ei wneud i gyfrannu tuag at egwyddorion y Ddeddf ac yn benodol yr amcanion llesiant sydd wedi eu mabwysiadu gennym. Mae'r adroddiad hwn wedi'i lunio ar sail ein hamcanion llesiant (y saith maes blaenoriaeth) gan amlinellu'r hyn sydd wedi ei gyflawni yn y cyfnod dan sylw. Er hwylustod bydd tabl ar ddiwedd yr adroddiad perfformiad yn nodi'r amcanion y mae'r prosiectau'n cyfrannu tuag atynt.

3.3 Camau nesaf ac amserlen
Bydd y Cyngor Llawn yn trafod ac yn derbyn, neu beidio, yr adroddiad yn ei gyfarfod ar y 4ydd o Ragfyr 2025 . Pan fydd yr adroddiad terfynol wedi'i gymeradwyo gan y Cyngor bydd yn cael ei gyhoeddi. Trefnir hysbysu'r cyhoedd o'r adroddiad drwy gyfathrebu'r adroddiad a'r prif lwyddiannau yn weledol ar gyfryngau cymdeithasol, yn ogystal â thrwy argraffu a rhannu copïau drwy gyfryngau a lleoliadau arferol y Cyngor e.e. llyfrgelloedd.

4. Sylwadau Swyddogion Statudol

4.1 Prif Swyddog Cyllid

Mae'r Adroddiad Perfformiad Blynyddol a'r Hunanasesiad yn ddogfen allweddol sydd erbyn hyn yn rhan greiddiol o arddangos priodoldeb trefniadau llywodraethu a pherfformiad y Cyngor. Rwyf yn fodlon fod cynnwys y ddogfen yn adlewyrchiad teg a chywir o sefyllfa Cyngor Gwynedd.

4.2 Swyddog Monitro

Fel y nodir mae cynnal yr hunan asesiad yma yn rhan o ddyletswyddau statudol ar y Cyngor ynglŷn ac asesu ac adrodd ar ei berfformiad. Mae sawl cam statudol yn ynghlwm â chyrraedd y pwynt yma a nodir yr rhain yn benodol yn yr adroddiad pen ac yn yr Adroddiad Perfformiad ac Hunan Asesiad ynghyd â sut mae'r Cyngor i roi sylw i'r elfennau yma. Mae rhain yn benodol ynglŷn ag ymgynghori â barn y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu. Rwy'n fodlon gyda priodoldeb yr argymhelliad.

Rhestr Atodiadau:

Atodiad 1 – Crynodeb hawdd i'w ddarllen o Adroddiad Perfformiad Blynyddol 2024/25 (Drafft)

Atodiad 2 – Adroddiad Perfformiad Blynyddol 2024/25 (Drafft)

Atodiad 3 - Hunanasesiad Cyngor Gwynedd 2024/25 (Drafft)

Atodiad 4 - Adroddiad Blynyddol ar Ddyletswydd Partneriaeth Gymdeithasol 2024-25 (Drafft)

Crynodeb Gweithredol - Adroddiad Perfformiad Blynyddol 2024-25

Gwynedd Yfory - *Rhoi'r cychwyn gorau posibl mewn bywyd i'n plant a'n pobl ifanc*

✅ Beth rydym wedi'i gyflawni?

🌱**Cefnogaeth i deuluoedd a phlant bach -** Strategaeth newydd ar gyfer blynyddoedd cynnar wedi arwain at fwy o gymorth i rieni, yn enwedig tadau, a gwell mynediad i ofal plant mewn ardaloedd fel Abermaw, Y Bala, Caernarfon, Porthmadog a Bangor. Mae hyn yn helpu plant y Sir i gael y cychwyn gorau posib i'w cyfnod mewn addysg.

🏫 **Gwella Ysgolion -** Agorodd Ysgol Treferthyr yng Nghricieth ym Medi 2024. Mae gwelliannau ar y gweill mewn ysgolion eraill gan gynnwys Ysgol Hirael, Ein Harglwyddes a Tryfan ym Mangor, ac Ysgol Bontnewydd. Mae hyn yn darparu amgylchedd dysgu mwy modern, diogel ac addas i blant Gwynedd.

💸 **Llai o gostau i deuluoedd -** Gwaith wedi'i wneud i ddeall costau ysgol i deuluoedd, gyda chynlluniau wedi'u datblygu i leihau'r baich ariannol, gan gynnwys cynnig prydau ysgol am ddim i bob plentyn cynradd. Mae hyn yn lleihau pwysau ariannol ar deuluoedd.

🤝 **Mwy o gyfleoedd cymdeithasol -** Casglwyd barn pobl ifanc am wasanaethau ieuenctid a bydd y Cyngor yn defnyddio'r wybodaeth hon i wella'r ddarpariaeth a'r cyfleusterau chwarae lle bo modd.

📘 **Addysg sy'n edrych tua'r dyfodol -** Strategaeth 10 mlynedd ar y gweill i sicrhau bod addysg Gwynedd yn parhau i wella ac yn diwallu anghenion trigolion.

🧠 **Cefnogaeth i blant ag anghenion ychwanegol –** Rydym wedi cryfhau'r gefnogaeth i ddisgyblion ag anawsterau cymdeithasol ac emosiynol drwy gydweithio ag ysgolion, adnabod anghenion yn gynnar, a chynllunio canolfan newydd fydd yn cynnig cymorth wedi'i deilwra o Fedi 2025, gan sicrhau cyfle teg i bob plentyn lwyddo.

🛡️ **Staff ysgolion wedi'u hyfforddi -** Mae staff wedi derbyn hyfforddiant ar faterion diogelu ac anghenion emosiynol, gan wella'r gofal a'r gefnogaeth i blant.

⚠️ Materion sydd angen sylw

📉 **Presenoldeb disgyblion yn isel -** Llawer o blant yn absennol o'r ysgol ers y pandemig, sy'n gallu effeithio ar eu dysgu a'u datblygiad.

🛡️ **Pryderon am ddiogelu plant -** Bu achosi difrifol yn ymwneud â diogelwch disgyblion. Mae angen sicrhau bod trefniadau diogelu ysgolion yn gryf ac yn cael eu gwella'n barhaus.

⚖️ **Diffyg tegwch rhwng ysgolion -** Mae amrywiaeth sylweddol yng nghostau fesul disgybl ar draws ysgolion, sy'n gallu arwain at anghydraddoldebau.

🧠 **Angen mwy o gefnogaeth ar gyfer disgyblion ag anghenion emosiynol -** Angen cryfhau'r ddarpariaeth ar gyfer disgyblion sydd â phroblemau cymdeithasol ac ymddygiadol, gan sicrhau bod y cymorth yn effeithiol ac ar gael yn brydlon.

Gwynedd Lewyrchus - *Cryfhau'r economi a chefnogi trigolion Gwynedd i ennill cyflogau teilwng*

☑ Beth rydym wedi'i gyflawni?

Hyrwyddo Diwylliant ac Economi Ymweld - Cynhaliwyd uwch-gynhadledd i drafod twristiaeth gynaliadwy, gyda dros 100 o bobl yn bresennol. Agorwyd pedwar lle newydd i aros dros nos mewn cartrefi modur. Cafodd 109 o brosiectau diwylliannol gymorth, a buddsoddwyd mewn safleoedd treftadaeth fel Amgueddfa Lechi a Pharc Padarn.

Adfywio Cymunedau a Threfi - Cyhoeddwyd Cynlluniau Adfywio Lleol ar gyfer 13 ardal, gyda buddsoddiad o £1.8 miliwn mewn prosiectau lleol. Cwblhawyd Cynlluniau Creu Lleoedd ar gyfer Porthmadog, Pwllheli, Y Bala a Dolgellau, a rhoddwyd grantiau Trawsnewid Trefi i brosiectau allweddol fel Parc y Coleg a Galeri Cyf.

Cefnogi Busnesau a Gwaith - Cafodd dros 600 o fusnesau gymorth drwy raglenni fel ARFOR a Chronfa Ffyniant Gyffredin, a chynhaliwyd Wythnos Busnes Gwynedd. Rhoddwyd cymorth i 221 o bobl i ddod o hyd i waith, a 251 i wella eu sgiliau, gyda chefnogaeth hefyd i brosiectau strategol fel Parc Bryn Cegin a Hwb Arloesi Glynllifon.

Cadw'r Budd yn Lleol - Lluniwyd strategaeth gaffael newydd i gadw mwy o arian yn lleol a rydym wedi gwneud gwaith i godi ymwybyddiaeth am y rheolau newydd ymhlith staff a chyflenwyr.

Cefnogi Busnesau a'r Economi - Cefnogwyd 176 o fusnesau gyda grantiau a chyngor ymarferol, ac mae 54 ohonynt wedi ymrwymo i dalu cyflog byw gwirioneddol ac i ddefnyddio mwy o Gymraeg.

Cefnogi Cymunedau - Dros £1.6 miliwn o gyllid wedi'i ddyrannu i grwpiau cymunedol drwy Gist Gwynedd. Buddsoddwyd £8.5 miliwn i wella canol trefi, gan adnewyddu 26 adeilad a dod â 10 eiddo gwag yn ôl i ddefnydd.

Diwylliant, Hamdden a Dysgu - Gwnaed buddsoddiadau sylweddol er mwyn gwella cyfleusterau ar draws Gwynedd gan gynnwys Glynllifon, canolfannau hamdden, harbyrau, Dinas Dinlle, ac Amgueddfa Lloyd George. Cynhaliwyd digwyddiadau poblogaidd ledled y sir, gan ddenu miloedd o bobl a chynyddu budd i'r economi leol.

⚠ Materion sydd angen sylw

Llai o gyllid ar gael - Rhaglenni ariannu pwysig wedi dod i ben, ac mae'r cymorth sydd ar gael bellach yn llai. Mae hyn yn codi cwestiynau ynghylch sut y byddwn yn gallu parhau i gefnogi datblygiad economaidd yn y dyfodol.

Risg o golli cyfleoedd - Mae perygl y bydd Gwynedd yn colli cyfle i elwa'n llawn o gynlluniau rhanbarthol, os nad yw'r trefniadau'n gweithio'n dda.

Gwynedd Glyd – *Sicrhau cartrefi addas, fforddiadwy a chynaliadwy i bobl Gwynedd*

✅ **Beth rydym wedi'i gyflawni?**

🏠 **Cynyddu'r cyflenwad o dai i bobl leol -** Ers dechrau'r Cynllun Gweithredu Tai, mae 386 o dai cymdeithasol wedi'u codi, gan helpu tua 1,300 o bobl. Yn 2024/25, prynwyd 23 o dai i'w gosod ar rent fforddiadwy, adferwyd 108 o dai gwag, a chodi 90 o dai fforddiadwy. Cafwyd £8 miliwn ychwanegol gan Lywodraeth Cymru i gefnogi datblygiadau pellach, gyda safleoedd newydd ar y gweill yn Llanberis a Bangor.

💡 **Tlodi tanwydd a chostau byw -** Trigolion Gwynedd wedi cael cymorth i leihau costau ynni, gyda dros 5,600 o dalebau wedi'u dosbarthu a chymorth ar gael trwy'r wefan Costau Byw a chlinigau cymunedol. Hefyd, cafodd 753 o dai gymorth i wella eu perfformiad ynni, a chafodd pobl eu cyfeirio at wasanaethau fel banciau bwyd a grantiau tai i'w helpu ymhellach.

🛏️ **Digartrefedd -** Cwblhawyd llety newydd i bobl ddigartref ym Mangor a Phwllheli, ac mae mwy ar y gweill. Mae 65 o bobl wedi cael cartrefi trwy gynllun rhentu fforddiadwy, ac mae'r Cyngor yn paratoi i agor 'Siop Un Stop' i helpu pobl gyda materion tai.

🏘️ **Ail gartrefi a llety gwyliau** - Mae'r Cyngor wedi gweithredu Cyfarwyddyd Erthygl 4 i reoli ail gartrefi a llety gwyliau. Er bod gostyngiad wedi bod yn nifer yr eiddo hyn, nid oes digon o dystiolaeth eto i brofi'r effaith uniongyrchol.

⚠️ **Materion sydd angen sylw**

📉 **Digartrefedd yn parhau'n her -** Mae digartrefedd yn dal i fod yn her fawr yng Ngwynedd, gyda galw uchel am lety. Mae angen datblygu mwy o safleoedd ar draws y sir i ateb y galw hwn.

📋 **Heriau wrth weithredu deddfwriaeth newydd -** Bil Digartrefedd a Dyrannu Tai Cymdeithasol (Cymru) yn gofyn am fwy o adnoddau i'w weithredu'n iawn.

❓ **Mynediad at wasanaethau tai -** Mae pryder nad yw pobl yn cael cyngor hawdd ar faterion tai, ond mae 'Siop Un Stop' ar y gweill i helpu gyda hyn.

Gwynedd Ofalgar – *Cefnogi trigolion Gwynedd i fyw bywydau llawn a diogel yn ein cymunedau*

✅ **Beth rydym wedi'i gyflawni?**

🏥 **Moderneiddio gofal -** Rydym wedi gwella dau gartref gofal – Hafod Mawddach a Chefn Rodyn – ac wedi agor unedau dementia newydd ym Mryn Blodau. Mae trafodaethau ar y gweill i greu llety gofal ychwanegol yng Nghaernarfon ac ym Mhenyberth, Pwllheli.

📱 **Technoleg -** Mae gwybodaeth a chyngor am ofal bellach ar gael ar-lein trwy chwiliwr Dewis ac AskSara a rydym hefyd wedi creu rhestr o ddyfeisiadau teleofal (fel larwm personol neu synwyryddion). Mae hyn yn helpu pobl i fyw'n annibynnol ac yn lleihau'r pwysau ar wasanaethau gofal.

🤝 **Cydweithio efo Iechyd -** Mae trefniadau cyfathrebu a chyfarfodydd rheolaidd wedi'u sefydlu i wella cydweithio y Cyngor a'r Gwasanaeth Iechyd, gan leihau dyblygu a gwella'r gwasanaeth i unigolion.

👩‍🏫 **Cyfleoedd gwaith -** Penodwyd staff ychwanegol i gefnogi pobl ag anabledd dysgu i gael gwaith cyflogedig gyda gwir gyflog byw. Mae'r Cyngor yn cynnig cefnogaeth i'r unigolion a'r cyflogwyr i sicrhau bod y trefniadau'n llwyddiannus.

📊 **Llechen Lân -** Cwblhawyd dadansoddiad o boblogaeth Gwynedd, y galw am wasanaethau, a'r arferion gorau er mwyn deall beth fydd ei angen dros y 20 mlynedd nesaf. Bydd hyn yn ein helpu i gynllunio adnoddau a gwasanaethau'n well ar gyfer y dyfodol.

🌱 **Cefnogi Llesiant Pobl -** Cafodd Hyrwyddwyr Lles eu penodi a chynhaliwyd digwyddiadau costau byw a sesiynau galw-heibio i gefnogi trigolion. Bu cydweithio gyda Chyngor Ar Bopeth i gynnig cymorth gyda rhifedd a chyllidebu, ac roedd cymorth ymarferol ar gael i bobl ddysgu defnyddio technoleg, gan gynnwys dosbarthu cyfarpar TG. Sefydlwyd cronfa i gefnogi prosiectau bwydo yn y gymuned, gyda chyrsiau coginio wedi'u trefnu mewn partneriaeth â'r Bwrdd Iechyd.

🧩 **Cynllun Awtistiaeth** – Penodwyd gweithiwr ataliol er mwyn cefnogi plant ar y llwybr diagnosis. Mae'r tîm hefyd yn datblygu rhaglenni i gefnogi rhieni a gofalwyr, ac wedi cynnig hyfforddiant ar awtistiaeth ac ymddygiad sy'n peri pryder. Rydym yn parhau i weithio ar brosiect Llwybrau Ni, sy'n cynnig cyfleoedd cymdeithasol i bobl ifanc ac egwyl i rieni.

🏡 **Darpariaeth breswyl i blant –** Cartref grŵp bychan wedi agor ym Morfa Bychan gyda staff wedi'u penodi a dau blentyn wedi'u croesawu i'r cartref. Prynwyd dau eiddo ychwanegol ac mae gwaith paratoi ar y gweill i'w cofrestru.

💡 **Arloesi a Chyfleoedd Newydd -** Academi Gofal wedi'i lansio i helpu pobl ddechrau gyrfa yn y maes gofal. Mae bron i 1,000 o ddyfeisiau teleofal wedi'u diweddaru i rai digidol, gan helpu pobl i fyw'n fwy annibynnol ac yn ddiogel yn eu cartrefi.

🏥 **Gofal Gwell i Bobl Gwynedd -** Er bod mwy o alw am wasanaethau, mae'r Cyngor wedi llwyddo i leihau'r rhestrau aros am asesiadau a gofal cartref. Mae lleoli staff yn yr ysbyty hefyd wedi lleihau'r oedi i gleifion sy'n aros i ddychwelyd adref o'r ysbyty.

⚠️ Materion sydd angen sylw

🏠 **Diffyg Darpariaeth Gofal Digonol -** Gall diffyg darpariaeth gofal arwain at niwed i unigolion a chostau ychwanegol i'r Cyngor, gan gynyddu'r galw am wasanaethau. Mae prosiect Llechen Lân yn helpu i ddeall y galw a'r adnoddau sydd eu hangen, er mwyn cynllunio'n well i'r dyfodol a lleihau'r risgiau.

👥 **Heriau Recriwtio a Chadw Staff -** Mae prinder staff yn gallu effeithio ar ansawdd y gofal a ddarperir. Mae'r Cyngor wedi cymryd camau fel sefydlu Academi Gofal ac adolygu cyflogau i wella'r sefyllfa.

🤝 **Cydweithio â Phartneriaid Allanol -** Gall diffyg cydweithio gyda sefydliadau fel y Bwrdd Iechyd, yr heddlu a'r trydydd sector arwain at wasanaethau o safon is. Mae'r Cyngor eisoes yn cymryd camau i i gryfhau'r berthynas a symleiddio'r ffordd mae sefydliadau'n gweithio gyda'i gilydd.

📈 **Pwysau cynyddol ar Gyllidebau a Gwasanaethau -** Galw cynyddol a mwy o anghenion yn rhoi pwysau ar gyllidebau gyda'r boblogaeth hŷn yn tyfu ar raddfa lawer yn uwch na' r boblogaeth oed gwaith.

Gwynedd Gymraeg – *Sicrhau ein bod yn rhoi pob cyfle posib i'n triolion ddefnyddio'r Gymraeg yn y gymuned*

✅ Beth rydym wedi'i gyflawni?

🏫 **Moderneiddio ac ehangu'r ddarpariaeth drochi -** Agorwyd uned newydd yn Ysgol Uwchradd Tywyn i helpu plant ddysgu Cymraeg a gwnaed gwelliannau i dri safle arall – Cymerau, Dolgellau a Maesincla. Hefyd, crëwyd pentref rhithwir o'r enw Aberwla i helpu dysgwyr Cymraeg ar-lein.

🗣️ **Hybu defnydd o'r Gymraeg gan drigolion Gwynedd -** Datblygwyd prosiectau i annog pobl i ddefnyddio'r Gymraeg yn eu gwaith a'u cymunedau, gan gynnwys cynnwys digidol ar gyfer pobl ifanc. Yn ogystal, bu gwaith yn digwydd i warchod enwau llefydd Cymraeg ac i fynd i'r afael â phrinder staff sy'n siarad Cymraeg o fewn rhai sefydliadau.

⚠️ Materion sydd angen sylw

🔍 Mae rhai'n meddwl bod angen Cymraeg o safon uchel i weithio i'r Cyngor, ac er nad yw hynny'n wir, gall y camargraff hwn wneud recriwtio'n anoddach.

🚶 Mae pobl ifanc sy'n siarad Cymraeg yn gadael Gwynedd, sy'n gallu lleihau defnydd y Gymraeg yn y gymuned.

Gwynedd Werdd - *Gwarchod harddwch naturiol y sir, ac ymateb yn gadarnhaol i'r argyfwng newid hinsawdd*

✅ **Beth rydym wedi'i gyflawni?**

🌊 **Llifogydd -** Mabwysiadwyd Strategaeth Llifogydd newydd ar gyfer y sir, a cwblhawyd prosiect gwerth bron i £6 miliwn yn Hirael, Bangor i leihau risg llifogydd ac i wella hamdden. Bu cynnydd da gyda'r dyluniad manwl ar gyfer Promenâd y Gogledd yn Abermaw hefyd.

♻️ **Gwastraff ac Ailgylchu -** Lluniwyd Strategaeth Wastraff ac Ailgylchu newydd ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus yn 2025, ac mae cynlluniau ar y gweill i foderneiddio'r cyfleusterau trin gwastraff yn Harlech a Chaernarfon.

🌎 **Argyfwng Hinsawdd a Natur – G**osodwyd 60 pwynt gwefru mewn 13 lleoliad ar gyfer fflyd y Cyngor, ac mae 31% o'r fflyd bellach yn gerbydau trydan.

🚶**Teithio Llesol –** datblygwyd cynlluniau llwyddiannus ar gyfer Ffordd Penrhos Bangor, Ysgol Rhostryfan, Ysgol Treferthyr, Cricieth.

🖌️**Cymunedau Glân a Thaclus –** mae tîm Ardal Ni wedi ymateb i gynnydd sylweddol mewn ceisiadau am waith glanhau, ac maent yn derbyn canmoliaeth am eu gwaith ledled y sir.

⚠️ **Materion sydd angen sylw**

♻️ **Cynyddu ailgylchu** – mae'n lefel ailgylchu yn gyson ar 64%, sydd bellach dan y targed cenedlaethol newydd o 70%. Bydd y Strategaeth Wastraff yn manylu ar gynlluniau i fynd i'r afael â hyn.

⛽**Tanwydd** - bu cynnydd o 0.98% yn nifer y litrau o danwydd a ddefnyddiodd y Cyngor o gymharu â'r flwyddyn flaenorol.

🧪**Archwiliadau safonau bwyd a hylendid bwyd** - mae'r Asiantaeth Safonau Bwyd (ASB) wedi datgan nad yw'r Cyngor yn cwrdd â'i ddyletswyddau statudol o ran amlder archwiliadau safonau bwyd a hylendid bwyd. Mae'r gwasanaeth yn y broses o gyfarch argymhellion yr ASB er mwyn gwella'r sefyllfa.

Gwynedd Effeithlon

Rhoi trigolion Gwynedd yn gyntaf gan eu trin yn deg a sicrhau fod y Cyngor yn perfformio'n effeithiol ac effeithlon

✅ **Beth rydym wedi'i gyflawni?**

🎓**Dysgu a Datblygu Staff** – lansiwyd Fframwaith Dysgu a Datblygu newydd gyda'r rhaglen hyfforddi am y flwyddyn gyntaf yn canolbwyntio ar faterion fel rheolaeth cyllid, llesiant a sgiliau digidol. Yn ogystal cyflwynwyd Strategaeth Llesiant newydd gyda ffocws ar lles meddyliol, corfforol, cymdeithasol ac ariannol.

👩**Rhaglen Merched mewn Arweinyddiaeth -** Cynhaliwyd rhagor o weithgareddau sy'n sylfaen i waith y prosiect megis y Rhaglen Datblygu Potensial, annog merched i ymgeisio am swyddi uwch, a rhoi sylw i gydbwysedd cynrychiolaeth mewn pwyllgorau a grwpiau.

Rheoli Effaith Toriadau Cyllidol - gwireddwyd £43 miliwn o arbedion ers 2015/16 (93% o'r targed).

💻 **Cynllun Digidol -** rhaglen fanwl wedi ei chreu ar gyfer gwella'n gwasanaethau drwy ein Cynllun Digidol. Mae hyn yn cynnwys gwelliannau i system ffôn y Cyngor.

⚠ **Materion sydd angen sylw**

💰**Arbedion** – angen sicrhau fod adrannau yn gwireddu'r arbedion ariannol sydd wedi eu hadnabod.

Casglu trethi – mae adolygiad ar y gweill er mwyn gwella'n cyfradd casglu Treth Cyngor ac Ardrethi Annomestig.

📦**Gorsafoedd pleidleisio** – mae adolygiad o fannau pleidleisio wedi ei gynnal er mwyn asesu addasrwydd y gorsafoedd ac ystyried os oes lleoliadau mwy addas ar gael.

Adroddiad Perfformiad Blynyddol a Hunanasesiad 2024-25

Rhagair yr Arweinydd

Mae'n bleser gen i gyflwyno Adroddiad Perfformiad Blynyddol 2024-25 sy'n edrych ar waith y Cyngor dros y flwyddyn ddiwethaf. Dyma'r ail adroddiad perfformiad o Gynllun y Cyngor 2023-28.

Mae'n wyrthiol ein bod wedi llwyddo i gyflawni cymaint fel Cyngor wrth ystyried y bwlch ariannol anferthol roeddem yn ei wynebu o ganlyniad i'r setliad annigonol gan Lywodraeth Cymru, sy'n batrwm ers blynyddoedd. Rwy'n hynod falch ein bod wedi ymrwymo i warchod y mwyaf bregus yn ein plith wrth osod cyllideb ar gyfer y flwyddyn yma. Fedrai ddim peidio meddwl am yr holl bethau ychwanegol y bydden wedi medru eu cyflawni dros bobl Gwynedd petaent wedi derbyn cyllideb ddigonol a theg.

Wrth adlewyrchu ar yr hyn sydd wedi ei gyflawni yn ystod y flwyddyn ddiwethaf mae cymaint o uchafbwyntiau y gallaf eu hadrodd. Rhaglen sy'n flaenoriaeth i mi yw'r rhaglen drawsadrannol Cefnogi Pobl sydd yn helpu'r rhai sy'n wynebu caledi parhaol. Mae'n braf gallu adrodd ar gynnydd y gwaith yma dros y flwyddyn ddiwethaf. Mae'r rhaglen wedi datblygu tipyn ers ei sefydlu er mwyn mynd i'r afael â thlodi a'r argyfwng costau byw ac yn parhau i wneud gwaith gwych wrth ariannu a chefnogi hybiau cymunedol, cefnogi banciau bwyd y sir a gwaith i leihau effaith tlodi tanwydd ar drigolion Gwynedd.

Mae ein Cynllun Gweithredu Tai yn mynd o nerth i nerth gyda chymaint o drigolion y sir wedi elwa o gartrefi newydd a chefnogaeth ymarferol. Mae'r cynllun hwn wedi dod a nifer o dai gwag yn ôl i ddefnydd, sicrhau bod tai cymdeithasol wedi eu hadeiladu, datblygu tai Tŷ Gwynedd yn ogystal â gwaith i liniaru effeithiau digartrefedd.

Yn ystod y flwyddyn ddiwethaf agorwyd drysau Ysgol Treferthyr newydd yng Nghricieth, ysgol ecogyfeillgar fydd yn darparu amgylchedd ddysgu o'r radd flaenaf i blant Cricieth a'r cylch. Cafwyd hefyd buddsoddiadau sylweddol i ddwy ysgol gynradd ym Mangor er mwyn sicrhau profiadau dysgu cyfoethog i blant lleol yr ardal.

Rydym wedi llwyddo i ddenu ac elwa o nifer o grantiau yma yng Ngwynedd dros y flwyddyn, un sy'n sefyll allan yw'r £2 filiwn i gymunedau llechi Gwynedd i ariannu prosiect arloesol LleCHI LleNI dros gyfnod o bum mlynedd. Bydd yr arian yma yn codi ymwybyddiaeth o dreftadaeth llechi ardaloedd y Safle Treftadaeth y Byd a'n dathlu pwysigrwydd y Gymraeg.

Testun balchder hefyd yw'r buddsoddi rydym yn ei wneud yn ein pobl ifanc. Roeddwn yn hynod falch o lansiad Academi Gofal sy'n mynd i'r afael â phrinder staff yn y sector Gofal drwy ddenu a datblygu unigolion i ddilyn gyrfa mewn awyrgylch Gymreig yn y maes hanfodol yma. Mae cynyddu defnydd y Gymraeg yn holl bwysig i mi ac mae'r gwaith arbennig o hybu ffyniant yr iaith yn parhau drwy brosiectau arwyddocaol.

Mae heriau pellach o'n blaenau, gyda'r sefyllfa ariannol yn ein gorfodi i wneud penderfyniadau anodd. Er hyn mae gen i bob ffydd y byddwn fel Cyngor yn parhau i wneud

ein gorau dros bobl Gwynedd. Byddaf innau fel Arweinydd yn dal ati i leisio fy anfodlonrwydd a lobïo Llywodraeth Cymru a San Steffan am y diffyg buddsoddiad i Lywodraeth Leol yn enwedig ardaloedd gwledig fel Gwynedd gan geisio sicrhau cyllid ddigonol i'r dyfodol.

Y Cynghorydd Nia Jeffreys
Arweinydd y Cyngor

Cyflwyniad

Mae 'Cynllun Cyngor Gwynedd 2023-28' yn cynnwys cyfres o brosiectau uchelgeisiol fydd yn ein galluogi i ddatblygu a gwella ein gwasanaethau i drigolion y sir dros gyfnod o bum mlynedd. Daw'r prosiectau dan saith maes blaenoriaeth:

- **Gwynedd Yfory**
  Rhoi'r cychwyn gorau posib mewn bywyd i'n plant a'n pobl ifanc
- **Gwynedd Lewyrchus**
  Cryfhau'r economi a chefnogi trigolion Gwynedd i ennill cyflogau teilwng
- **Gwynedd Glyd**
  Cefnogi pobl Gwynedd i fyw mewn cartrefi addas a fforddiadwy yn eu cymunedau
- **Gwynedd Ofalgar**
  Cefnogi trigolion Gwynedd i fyw bywydau llawn a diogel yn ein cymunedau
- **Gwynedd Gymraeg**
  Sicrhau ein bod yn rhoi pob cyfle posib i'n trigolion ddefnyddio'r Gymraeg yn y gymuned
- **Gwynedd Werdd**
  Gwarchod harddwch naturiol y sir, ac ymateb yn gadarnhaol i'r argyfwng newid hinsawdd
- **Gwynedd Effeithlon**
  Rhoi trigolion Gwynedd yn gyntaf gan eu trin yn deg a sicrhau fod y Cyngor yn perfformio'n effeithiol ac effeithlon

Mae'r adroddiad hwn yn edrych yn ôl ar yr hyn a gyflawnwyd yn ystod ail flwyddyn Cynllun y Cyngor. Mae'n arferiad cynnal adolygiad blynyddol o'r Cynllun er mwyn sicrhau bod y prosiectau yn parhau yn addas, ac i roi cyfle i'r Cyngor eu haddasu yng ngoleuni datblygiadau lleol a chenedlaethol dros gyfnod y Cynllun. Mae'r adroddiad blynyddol hwn yn adrodd ar y cynllun fel a gytunwyd gan y Cyngor ar y 7fed o Fawrth, 2024.

Fel y llynedd, rhennir yr adroddiad i benodau sy'n adlewyrchu'r saith maes blaenoriaeth, gan ddisgrifio'r cynnydd sydd wedi ei wneud yn ystod y flwyddyn ynghyd â'r prif gyflawniadau yng ngwaith dydd i ddydd ein hadrannau, er enghraifft gofal plant ac oedolion, yr economi, a thai.

Y Meysydd Blaenoriaeth o fewn y ddogfen hon yw ein Hamcanion Llesiant dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015. Bydd yr Amcanion yn cyfrannu'n uniongyrchol at gyflawni'r saith nod llesiant cenedlaethol. Wrth weithredu byddwn hefyd yn rhoi ystyriaeth briodol i'r pum ffordd o weithio o fewn y Ddeddf trwy ystyried yr hirdymor, atal, gweithio'n integredig, gweithio'n gydweithredol a chynnwys pobl o bob oed. Byddwn yn gwneud hyn drwy fabwysiadu ffordd o weithio sydd yn canolbwyntio ar roi pobl Gwynedd yn ganolog i bopeth yr ydym yn ei wneud. Mae'r tabl ar ddiwedd yr adroddiad yn dangos cyfraniad pob prosiect blaenoriaeth tuag at y pum ffordd o weithio.

Ail ran yr adroddiad perfformiad ydi ein hunanasesiad ar gyfer y flwyddyn. Dyma ein pedwerydd hunanasesiad. Disgwylir i'r Cyngor gyflwyno hyn yn flynyddol o dan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021. Eleni hefyd, atodir rhan ychwanegol sy'n amlinellu sut mae'r Cyngor yn cydymffurfio â'r Ddyletswydd Partneriaeth Gymdeithasol sy'n ofyn adrodd newydd o dan Ddeddf Partneriaeth Gymdeithasol a Chaffael Cyhoeddus (Cymru) 2023.

Mae'r angen i wneud arbedion ariannol bron â bod yn her flynyddol i Lywodraeth Leol bellach, a doedd y llynedd ddim gwahanol. Mae cyfanswm o arbedion gwerth £43 miliwn wedi eu gwireddu ers 2015/16, gyda £5.6 miliwn o'r cyfanswm yna yn dod o'r flwyddyn ariannol 2024/25. Er gwaethaf yr heriau ariannol yma, mae'r Cyngor yn arloesi yn gyson gan geisio canfod ffyrdd gwell a mwy effeithlon o ddarparu gwasanaethau.

Fel rhan o'n trefniadau perfformiad, cynhelir cyfres o gyfarfodydd herio a chefnogi perfformiad adrannol yn rheolaidd er mwyn gweld sut gynnydd mae'r adrannau yn ei wneud gyda'u gwaith dydd i ddydd yn ogystal â phrosiectau Cynllun y Cyngor. Mae'r Adroddiad Perfformiad Blynyddol hwn yn seiliedig ar ganfyddiadau'r cyfarfodydd herio a chefnogi perfformiad yma. Nid tynnu sylw at y pethau da yn unig yw bwriad yr adroddiad, ond rhoi darlun teg a gonest o'n perfformiad yn ystod y flwyddyn. Wrth wneud hynny, rydym yn gallu dathlu ein llwyddiannau a gweld pa agweddau o'n gwaith sydd angen sylw pellach, er mwyn ein cynorthwyo i ddarparu'r gwasanaeth gorau posib i drigolion y sir o fewn yr adnoddau sydd gennym.

Mae'r Adroddiad blynyddol hwn yn cael ei gyflwyno i Gabinet y Cyngor ac i gyfarfod y Cyngor Llawn ar gyfer cymeradwyaeth.

DRAFT

Gwynedd Yfory

Ein huchelgais yw sicrhau fod pob disgybl a addysgir yng Ngwynedd yn cael:

- Eu trin yn gyfartal, eu hannog i drin eraill yn gyfartal a sicrwydd bod eu llesiant a'u hapusrwydd yn flaenoriaeth gennym.
- Addysg o'r safon orau gan gynnwys mynediad at ystod eang o bynciau academaidd a galwedigaethol er mwyn cyflawni gofynion y 'Cwricwlwm i Gymru' newydd.
- Mynediad at Addysg cyfrwng Cymraeg drwy gydol eu cyfnod mewn addysg.
- Eu haddysgu mewn adeiladau sydd mewn cyflwr da, yn ddiogel ac yn addas i bwrpas hyd orau ein gallu.
- Y cyfle i ddatblygu i fod yn bobl gyflawn, hapus a hyderus yn y byd.
- Cefnogaeth gan wasanaethau proffesiynol wedi eu teilwra i gwrdd ag anghenion dysgu ychwanegol.
- Y cyfle i gael pryd maethlon yn yr ysgol yn ddigost i gymaint o ddisgyblion â phosibl.
- Mynediad at gyfarpar a thechnoleg sy'n hybu dysgu cyfoes ac effeithiol.
- Sicrhad fod caeau chwarae a chyfleusterau addas ar gael i blant a phobl ifanc yn eu hamser hamdden.

Prosiectau

- Trawsnewid addysg ar gyfer plant yn eu blynyddoedd cynnar
- Moderneiddio adeiladau a'r amgylchedd dysgu
- Hyrwyddo llesiant plant a phobl ifanc a lleihau cost anfon plant i'r ysgol
- Ymestyn cyfleoedd chwarae a chymdeithasu ar gyfer plant a phobl ifanc y sir
- Llunio a gweithredu ar gyfeiriad strategol 10 mlynedd ar gyfer addysg yng Ngwynedd
- Adolygu a gwella'r ystod o ddarpariaethau cynhwysiad yng Ngwynedd

Diweddariad ar y prosiectau

Trawsnewid addysg ar gyfer plant yn eu blynyddoedd cynnar

Dyma gyflawnwyd yn ystod y flwyddyn:

- Mae strategaeth newydd ar gyfer y blynyddoedd cynnar yn cael ei gweithredu sy'n cynnwys gwaith i roi cefnogaeth i dadau, darparu cefnogaeth iechyd meddwl amenedigol, cynllun toiledu, a datblygu iaith a lleferydd.
- Ehangwyd y ddarpariaeth gofal plant dwy oed i nifer o ardaloedd newydd yn y sir, gan gynnwys Abermaw, Y Bala, Caernarfon, Porthmadog a Bangor.

Moderneiddio adeiladau a'r amgylchedd dysgu

Dyma gyflawnwyd yn ystod y flwyddyn:

- Dechreuwyd y gwaith adeiladu ar safle maes parcio Byw'n Iach Bangor er mwyn uwchraddio'r ardal a chreu mannau parcio ar gyfer staff Ysgol Hirael, fydd yn gwneud safle'r ysgol ei hun yn un di-geir. Bydd y gwaith adeiladu ar y gwelliannau i Ysgol Hirael ei hun yn cychwyn yn 2025-26.

- Mae adeilad hen Ysgol Glanadda wedi ei ddymchwel a'r gwaith adeiladu ar gyfer ysgol newydd Ein Harglwyddes wedi dechrau. Mae'r ffrâm ar gyfer yr ysgol newydd eisoes yn ei le, a bydd y gwaith yn parhau dros y misoedd nesaf.
- Mae Achos Strategol Amlinellol wedi ei lunio a'i gyflwyno i Lywodraeth Cymru ar gyfer gwella cyflwr yr adeiladau a'r amgylchedd dysgu yn Ysgol Tryfan, Bangor. Mae trafodaethau yn parhau er mwyn sicrhau bod modd cyflawni'r prosiect o fewn y gyllideb sydd ar gael.
- Cwblhawyd y gwaith o adeiladu Ysgol Treferthyr yng Nghricieth, a bu i ysgol newydd ar gyfer 150 o ddysgwyr agor ei drysau ddechrau mis Medi 2024.
- Cymeradwywyd Achos Busnes Amlinellol ar gyfer ysgol newydd ym Montnewydd fis Gorffennaf 2024. Mae'r gwaith o greu ysgol dros dro, fydd yn caniatáu lle i adeiladu'r ysgol newydd, yn mynd rhagddo gyda'r bwriad o fod yn weithredol erbyn mis Medi 2025.

Hyrwyddo llesiant plant a phobl ifanc a lleihau cost anfon plant i'r ysgol
Dyma gyflawnwyd yn ystod y flwyddyn:

- Rhannwyd canfyddiadau ymchwil am y gost ariannol o fynychu ysgol gydag ysgolion.
- Lluniwyd rhaglen waith i ymateb i ganfyddiadau'r holiaduron, ac fel rhan o hyn bydd camau gweithredu yn cael eu llunio, sydd yn unigryw i bob ysgol, fydd yn arwain at leihau'r gost o anfon plant i'r ysgol.

Ymestyn cyfleoedd chwarae a chymdeithasu ar gyfer plant a phobl ifanc y sir
Dyma gyflawnwyd yn ystod y flwyddyn:

- Casglwyd barn pobl ifanc ynglŷn â'r holl ddarpariaethau ieuenctid sydd ar gael. Bydd y bylchau yn derbyn sylw yn strategaeth newydd y Gwasanaeth Ieuenctid.
- Byddwn yn adolygu'r cyfleusterau sydd ar gael yn y caeau chwarae delwedd uchel ac yn gwneud gwelliannau o fewn y cyllid sydd ar gael.

Llunio a gweithredu ar gyfeiriad strategol 10 mlynedd ar gyfer addysg yng Ngwynedd
Dyma gyflawnwyd yn ystod y flwyddyn:

- Drafft o'r Strategaeth Addysg newydd wedi ei pharatoi a bwriedir ei chyflwyno yn fuan yn 2025-26.

Adolygu a gwella'r ystod o ddarpariaethau cynhwysiad yng Ngwynedd
Dyma gyflawnwyd yn ystod y flwyddyn:

- Yn dilyn sefydlu Bwrdd Prosiect ym mis Mawrth 2024, cynhaliwyd gwaith i fapio anghenion ac ymchwilio i ddarpariaethau mewn siroedd eraill er mwyn canfod ymarfer da. Yn sgil y gwaith yma, cytunodd y Cabinet ym mis Ebrill 2025 i greu Uned (aml safle) ar gyfer darparu cefnogaeth i blant sydd â anawsterau ymddygiad ac ymgysylltu sylweddol. Cytunwyd ar gynllun ariannu gan ddirprwyo'r amserlen i weithredu a gwireddu'r cynllun i'r Pennaeth Addysg mewn ymgynghoriad â'r Aelod Cabinet Addysg. Mae prif leoliad y ddarpariaeth wedi ei leoli yn Llanwnda ar hen

safle'r ysgol, gyda buddsoddiad o Grant Cyfalaf ADY wedi bod i sicrhau bod yr adeilad yn addas i bwrpas.

Rhai o'n prif gyflawniadau

- Mae trefn Byrddau Prosiect mewn lle i sicrhau bod rheolaeth prosiectau cyfalaf addysg yn gadarn. Mae gwaith sylweddol wedi ei gyflawni'n ystod y flwyddyn i gwrdd â gofynion gwariant grantiau cyfalaf un tro yn ystod y flwyddyn megis y grant Anghenion Dysgu Ychwanegol ac ysgolion bro, ac mae prosiectau cyfalaf y Rhaglen Dreigl yn symud ymlaen yn unol â'r disgwyl erbyn hyn.
- Ar gyfer mynediad i ysgolion Cynradd ac Uwchradd ym mis Medi 2024, cynigwyd 99.5% o ddewisiadau cyntaf rhieni.
- Rydym wedi llwyddo i gynnig hyfforddiant a gweithdai dilynol i bersonau dynodedig AMYSE (sef Anhawster Mynychu Ysgol ar Sail Emosiynol) a staff cefnogol mewn nifer o ysgolion uwchradd yn ystod 2024/25. Mynychodd 13 ysgol uwchradd y cyflwyniad cychwynnol a llwyddodd 10 ysgol uwchradd i fynychu y 3 gweithdy dilynol. Byddwn yn cynnig yr hyfforddiant i fwy o ysgolion uwchradd yn ystod 2025/26. Byddwn yn cynnig sesiynau goruchwyliaeth tymhorol i'r ysgolion yma a gobeithiwn hyfforddi mwy o staff yn y flwyddyn addysgol ddilynol.
- Mae prydau ysgol am ddim ar gael i bob plentyn o ddosbarth derbyn i flwyddyn 6 ym mhob ysgol gynradd yng Ngwynedd.
- Rydym yn darparu cludiant addysg proffesiynol ac effeithlon ar gyfer dysgwyr cymwys yn unol â gofynion statudol Llywodraeth Cymru er mwyn hwyluso mynediad i bob safle addysgol yn y sir.
- Drwy leihau nifer y disgyblion yn y Canolfannau ABC ar yr un pryd â sicrhau bod pob disgybl yn rhannu lleoliad gyda'u hysgolion Prif lif, rydym wedi gwella ansawdd y gwasanaeth. Mae'r cynllun yn ein galluogi i ganolbwyntio'n fwy effeithiol ar dargedau unigol ac ymateb yn briodol i'r anghenion yn y Canolfannau. Yn ogystal, mae'r trefniant o rannu lleoliad yn sicrhau bod ysgolion yn cael cyfle i adnabod y disgyblion, gan eu galluogi i gynllunio a pharatoi darpariaeth briodol ar gyfer blwyddyn Derbyn. O ganlyniad, gwelir gwelliannau mewn cynnydd datblygiadol yn gynt, a pharodrwydd y disgyblion dwys i drosglwyddo i addysg llawn amser.
- Mae 97% o bersonau dynodedig diogelu ysgolion wedi cwblhau hyfforddiant person dynodedig yn ystod y ddwy flynedd ddiwethaf. Er bod y canllaw cenedlaethol yn nodi na ddylid gadael cyfnod o fwy na thair blynedd rhwng hyfforddiant, rydym yn annog hyfforddiant gloywi bob dwy flynedd fel arfer dda. Nid yw'r ffigwr yn 100% gan fod tri aelod o staff newydd wedi dechrau yn eu rolau ac heb gwblhau'r hyfforddiant eto, ond wedi cofrestru i'w wneud.
- Bu'r Gwasanaeth Cynhwysiad yn canolbwyntio ar gryfhau'r gefnogaeth sydd ar gael i ddisgyblion sy'n profi anawsterau cymdeithasol, emosiynol ac ymddygiadol (ACEY). Mae hyn wedi cynnwys datblygu dulliau mwy systematig o adnabod anghenion yn gynnar, gan sicrhau bod ymyriadau'n cael eu darparu mewn modd amserol ac

effeithiol. Bu cydweithio'n agos ag ysgolion a gwasanaethau eraill i gyd-gynllunio strategaeth newydd, gyda'r nod o sicrhau bod y gefnogaeth a gynigir yn gynhwysol, yn gynaliadwy ac yn seiliedig ar dystiolaeth gadarn. Fel rhan o'r strategaeth, byddwn yn sefydlu canolfan newydd fydd yn weithredol o fis Medi 2025, gan gynnig ystod o wasanaethau wedi'u targedu i gefnogi disgyblion.

DRAFFT

Gwynedd Lewyrchus

Sylfaen caniatáu i bobl Gwynedd ffynnu yw sicrhau fod swyddi addas ar gael yn y sir sy'n talu cyflogau sy'n eu galluogi i gynnal eu hunain a'u teuluoedd. Ein huchelgais yw sicrhau:

- Swyddi o safon.
- Cefnogaeth i fusnesau ffynnu.
- Twristiaeth gynaliadwy er budd cymunedau.
- Cymunedau cryf a gwydn.
- Canol trefi llewyrchus a llawn bwrlwm.

Prosiectau

- Hyrwyddo ein diwylliant ac economi ymweld gynaliadwy
- Adfywio cymunedau a chanol trefi
- Creu'r amgylchiadau gorau posib yng Ngwynedd i fusnesau a mentrau cymunedol ffynnu, a chefnogi pobl Gwynedd mewn i waith
- Cadw'r Budd yn Lleol

Diweddariad ar y prosiectau

Hyrwyddo ein diwylliant ac economi ymweld gynaliadwy

Dyma gyflawnwyd yn ystod y flwyddyn:

- Cynhaliwyd uwch-gynhadledd Economi Ymweld Gynaliadwy gyda dros 100 yn mynychu.
- Adolygwyd ein trefniadau i gefnogi digwyddiadau yng Ngwynedd.
- Agorwyd pedwar Aros-fan ar draws Gwynedd ar gyfer ymwelwyr mewn cartrefi modur. Rydym yn monitro'r defnydd a wneir ohonynt, a byddwn yn paratoi adroddiad gwerthuso maes o law.
- Sefydlwyd strwythur i weithredu Cynllun Economi Ymweld Gwynedd ac Eryri 2035, ac mae cyllid wedi ei neilltuo i weithredu'r cynllun.
- Cefnogwyd cymunedau a busnesau Gwynedd i hyrwyddo a dathlu diwylliant yn lleol drwy'r prosiect 'Diwyllesiant'. Buddsoddwyd £715,553 er mwyn cefnogi 109 o sefydliadau a busnesau i gynnal gwahanol weithgareddau, a denodd hyn fuddsoddiad ychwanegol o £5.8m i'r Sir. Roedd llawer o weithgaredd wedi digwydd trwy Storiel, Byw'n Iach, Archifau, Llyfrgelloedd a Pharc Glynllifon.
- Cefnogwyd cymunedau Gwynedd i fanteisio ar ddynodiad treftadaeth byd y diwydiant llechi gan sicrhau arian Loteri Treftadaeth i brosiectau LleCHI LleNi, ac arian o'r Gronfa Ffyniant Gyffredin a'r Gronfa Ffyniant Bro. Mae sawl prosiect sylweddol ar y gweill gan gynnwys ail-ddatblygu'r Amgueddfa Lechi a Pharc Padarn yn Llanberis, a gwneud gwelliannau canol tref a gosod celf gyhoeddus mewn chwe thref. Yn ogystal, uwchraddiwyd Aelwyd yr Urdd a chwblhawyd gwaith ar lwybr cysylltiol ym Mlaenau Ffestiniog.

DRAFT

Adfywio cymunedau a chanol trefi

Dyma gyflawnwyd yn ystod y flwyddyn:

- Cyhoeddwyd y Cynlluniau Adfywio Lleol ar gyfer pob un o'r 13 ardal adfywio yn y sir ar wefan y Cyngor, a chynhaliwyd adolygiad o'r trefniadau cydlynu lleol.
- Cynigiwyd grantiau gwerth £1.8m drwy Gronfa Allweddol Cefnogi Cymunedau i ystod o brosiectau adfywio lleol.
- Mae Cynlluniau Creu Lleoedd wedi eu cwblhau ar gyfer Porthmadog, Pwllheli, Y Bala, a Dolgellau.
- Buddsoddwyd £1.8m o arian grant Cronfa Ffyniant Gyffredin i uwchraddio canol trefi Gwynedd.
- Rhoddwyd grant Trawsnewid Trefi 2024/5 i nifer o brosiectau er mwyn gwella canol trefi, gan gynnwys Parc y Coleg, Bangor; eiddo gwag Galeri Cyf; Menter y Tŵr Pwllheli; Canolfan Bro Tegid, Y Bala; a Chanolfan Iechyd a Lles Bangor.

Creu'r amgylchiadau gorau posib yng Ngwynedd i fusnesau a mentrau cymunedol ffynnu, a chefnogi pobl Gwynedd mewn i waith

Dyma gyflawnwyd yn ystod y flwyddyn:

- Cafodd 600 o fusnesau a mentrau cymdeithasol gymorth gan y Cyngor drwy raglen ARFOR a'r Gronfa Ffyniant Gyffredin.
- Cynhaliwyd Wythnos Busnes Gwynedd fis Hydref, gyda chyfres o ddigwyddiadau wedi eu trefnu i fusnesau yn Nolgellau, Pwllheli a Bangor. Llwyddodd ymgyrch gan y Cyngor i annog trigolion ac ymwelwyr i gefnogi busnesau lleol i gyrraedd 50,000 o gyfrifon.
- Rydym yn parhau i gefnogi cynlluniau Cais Twf Gogledd Cymru, gan roi sylw arbennig i'r cynlluniau sy'n cynnig y budd mwyaf i Wynedd, gan gynnwys Cynllun Parc Bryn Cegin sydd wedi ei gymeradwyo, ac mae trefniadau mewn lle i gychwyn gweithredu ar safle a Phrosiect Hwb Arloesi Glynllifon sy'n cael ei ailgynllunio.
- Rhoddwyd cefnogaeth i 221 o bobl i ddychwelyd i waith yn 2024/25 a chafodd 251 o bobl gymorth i gynyddu eu gallu i ennill cyflog da.

Cadw'r Budd yn Lleol

Dyma gyflawnwyd yn ystod y flwyddyn:

- Lluniwyd strategaeth caffael newydd fydd yn cael ei chyflwyno i'r Cabinet yn fuan.
- Adolygwyd ein rheolau gweithdrefn caffael er mwyn sicrhau cydymffurfiaeth gyda'r Ddeddf Caffael newydd.
- Rydym wedi diweddaru'n gwefan a'n mewnrwyd er mwyn codi ymwybyddiaeth o'r rheoliadau newydd, technegau caffael a'r nod o gadw'r budd yn lleol maes o law.

DRAFT

Rhai o'n prif gyflawniadau

Datblygu'r economi ac adfywio cymunedau

Darparodd Cyngor Gwynedd amrywiaeth eang o gefnogaeth i gynnal a chynorthwyo busnesau i ffynnu yn ystod y flwyddyn a aeth heibio:

- Rhoddwyd cymorth i 176 o fusnesau gwahanol drwy gynlluniau cefnogi busnes dan reolaeth y Cyngor. Roedd y cymorth yn gyfuniad o help ariannol ar ffurf grant i alluogi busnesau i fuddsoddi er mwyn lleihau costau neu fanteisio ar gyfleoedd newydd, cefnogaeth ymarferol i helpu busnesau adolygu eu gweithgareddau a chynllunio i'r dyfodol, a chymorth i fusnesau wneud gwell defnydd o dechnoleg a'r cyfryngau digidol.
- Yn dilyn cefnogaeth gan dîm Gwaith Gwynedd, llwyddodd 221 o drigolion i gael swydd. Roedd hyn yn gynnydd o draean ar ganlyniad y llynedd.
- Yn sgil derbyn cynnig o gymorth ariannol gan y Cyngor yn ystod 2024/25, mae 54 o fusnesau wedi ymrwymo i dalu cyflog byw gwirioneddol i'w gweithwyr ac i ddefnyddio mwy o Gymraeg.
- Cwblhau a chyhoeddi Cynlluniau Creu Lleoedd er mwyn gwella chwe thref o fewn y sir - Bangor, Caernarfon, Pwllheli, Porthmadog, Dolgellau ac Y Bala.
- Mae Cist Gwynedd, y porth grantiau cymunedol, wedi dyrannu dros £1.6miliwn o grantiau i wahanol grwpiau a sefydliadau yn y sir.
- Mae'r Gwasanaeth Rhaglenni Adfywio wedi sicrhau buddsoddiad gwerth £8.5m ar gyfer prosiectau canol trefi.
- Er mwyn gwella trefi'r sir, rhoddwyd cefnogaeth ariannol i ddod â 10 eiddo gwag mewn canol trefi yn ôl i ddefnydd, ac i adnewyddu a gwella 26 adeilad arall.

Diwylliant a Hamdden

- Lansiwyd gwefan newydd i Barc Glynllifon www.parcglynllifon.cymru er mwyn hyrwyddo'r hyn sydd ar gael yno.
- Roedd cais gwerth £300,000 am gymorth ariannol gan Lywodraeth Cymru yn llwyddiannus. Yn sgil hyn bydd gwaith yn digwydd yn 2025-26 i ail wynebu'r maes parcio, gosod mannau gwefru ar gyfer ceir a beics, paneli solar a gwaith dehongli/arwyddion.
- Bu gwelliannau i isadeiledd canolfannau hamdden gan gynnwys ail wynebu'r cyrtiau tennis mewnol, a gosod cwrt Padel newydd - y cwrt cyhoeddus cyntaf yng Ngogledd Cymru - yng Nghanolfan Tennis Arfon, a throsi'r MUGA i fod yn gae 2G 7v7 yn Glan Wnion, Dolgellau.
- Agorwyd cae 3G newydd yng Nghaernarfon gan gyn bêl-droediwr Cymru a Lerpwl, Ian Rush.
- Gwnaethpwyd gwelliannau i harbwr Porthmadog gan gynnwys adnewyddu cadwyni angorfeydd yr harbwr er mwyn sicrhau diogelwch cychod, a gwella lloc allanol yr harbwr er mwyn darparu safle mwy ymarferol a diogel. Uwchraddiwyd system

deledu cylch cyfyng harbwr Abermaw i wella diogelwch a chwblhawyd gwelliannau i Ffordd y Compownd.

- Yn dilyn gwaith uwchraddio gwerth £450,000 i'r maes parcio, treialwyd trefn newydd o godi ffioedd am barcio yn Ninas Dinlle.
- Buddsoddwyd £280,000 i foderneiddio'r arddangosfeydd yn Amgueddfa Lloyd George yn Llanystumdwy yn dilyn derbyn grant o Gronfa Ffyniant Gyffredin Llywodraeth y DU.
- Mae'r ymgyrch Croeso Cynnes yn weithredol ymhob un o Lyfrgelloedd Gwynedd gyda chyfle i ymuno mewn gweithgareddau fel chwarae gwyddbwyll, gwneud jig-so a Chôr dementia. Mae sesiwn gwyddbwyll pnawn Iau Llyfrgell Caernarfon yn tyfu o nerth i nerth, gyda phlant, pobl ifanc a phobl hŷn yn cyd-chwarae yn rheolaidd.
- Uwchraddiwyd ein system Llyfrgelloedd (LMS) fis Rhagfyr 2024. Mae tîm LMS Cymru, a arweinir gan Gyngor Gwynedd, yn gweithio ar lansio ap newydd a chatalog llyfrau Cymru Gyfan.
- Datblygwyd rhaglen amrywiol yn Neuadd Dwyfor, gyda phwyslais ar nosweithiau cerddorol byw gan unigolion a bandiau yn Gymraeg, yn ychwanegol i'r cynnig ffilmiau a sioeau theatr arferol. Fel rhan o hyn, cyflwynwyd brand 'Gigs Town Hôl' sydd yn mynd o nerth i nerth.
- Rhoddwyd cefnogaeth ariannol gwerth £77,000 i gynnal 33 digwyddiad gwahanol yn y sir. Mynychodd 154,000 o bobl y digwyddiadau, a chyfrifwyd fod yr economi leol wedi cael budd o £4,069,561 o ganlyniad.

DRAFT

Gwynedd Glyd

Ein huchelgais yw sicrhau bod gan bob person yng Ngwynedd fynediad at gartref addas o safon, sy'n fforddiadwy ac sy'n gwella ansawdd eu bywydau . Byddwn yn ceisio cyflawni hyn drwy osod uchelgais i:

- Sicrhau bod neb yn ddigartref yng Ngwynedd.
- Helpu trigolion Gwynedd i fod yn berchen ar gartref fforddiadwy yn eu cymuned.
- Sicrhau fod tai newydd yng Ngwynedd yn amgylcheddol gyfeillgar.
- Sicrhau fod tai Gwynedd yn cael dylanwad cadarnhaol ar iechyd a llesiant trigolion y sir.

Prosiectau

- Cynyddu'r cyflenwad o dai i bobl leol
- Ymdrin â'r argyfwng costau ynni a thlodi tanwydd
- Sicrhau bod neb yn ddigartref yng Ngwynedd
- Rheolaeth ail gartrefi a llety gwyliau tymor byr

Diweddariad ar y prosiectau

Cynyddu'r cyflenwad o dai i bobl leol

Dyma gyflawnwyd yn ystod y flwyddyn:

- Mae 386 o dai cymdeithasol bellach wedi'u codi ers dechrau'r Cynllun Gweithredu Tai a bydd y rhain yn helpu bron i 1,300 o unigolion.
- Mae gwaith adeiladu wedi dechrau ar safleoedd yn Llanberis a Bangor i greu tai fforddiadwy dan gynllun Tŷ Gwynedd.
- Prynwyd 23 o dai trwy'r Cynllun Prynu i Osod (gan ddod â'r cyfanswm i 46 o dai), a bydd y rhain yn cael eu gosod ar lefelau rhent fforddiadwy.
- Daethpwyd â 108 eiddo gwag yn ôl i ddefnydd trwy gymorth grantiau i adnewyddu tai gwag ers dechrau'r Cynllun Gweithredu Tai.
- Mae 62 o aelwydydd wedi prynu eu cartref trwy gymorth y Cynllun Prynu Cartref erbyn hyn.

Ymdrin â'r argyfwng costau ynni a thlodi tanwydd

Dyma gyflawnwyd yn ystod y flwyddyn:

- Cefnogwyd trigolion y sir i wneud y mwyaf o gynlluniau i leihau costau ynni fel ECO4, gyda 216 o geisiadau yn cael eu cymeradwyo.
- Sicrhau bod trigolion Gwynedd yn ymwybodol o'r holl fudd-daliadau sydd ar gael iddynt trwy gydweithio gyda phartneriaid mewnol ac allanol.
- Rydym wedi dosbarthu 656 o dalebau ynni i drigolion anghenus sydd ar fesurydd rhag-dalu yn Ngwynedd gyda gwariant gwerth £24,719. Ers y cychwyn rydym wedi dosbarthu 5,671 o dalebau gwerth £236,055 - arian sydd wedi mynd yn uniongyrchol i drigolion mwyaf bregus y sir.

DRAFT

- Rydym wedi cyfeirio trigolion i gael cymorth ychwanegol gan sefydliadau fel y Banciau Bwyd, Canllaw, Teleofal, Grantiau Tai Gwag y Cyngor a Benthyciadau Cyngor, Gwaith Gwynedd, Cofrestr Gwasanaethau Blaenoriaeth, Dŵr Cymru, Hybiau Cymunedol a hefyd cyfeirio at y gwasanaeth Mesuryddion Ynni Clyfar.
- Rhannwyd arbenigedd a gwybodaeth ddefnyddiol ar wefan Costau Byw Cyngor Gwynedd sydd ar gael i bawb.
- Cynhaliwyd clinigau cymunedol i gyfeirio pobl at y gwasanaethau a'r gefnogaeth sydd ar gael.

Sicrhau bod neb yn ddigartref yng Ngwynedd

Dyma gyflawnwyd yn ystod y flwyddyn:

- Mae datblygiadau i roi llety i bobl ddigartref wedi eu cwblhau ym Mangor a Phwllheli, ac mae gwaith adeiladu yn parhau ar ddatblygiad arall ym Mangor.
- Cwblhawyd pryniant cyn swyddfeydd y Llywodraeth, Penrallt, Caernarfon, ac mae gwaith cefndirol sylweddol wedi digwydd ar gyfer cyflwyno cais cynllunio megis asesiadau strwythurol, dichonoldeb ac ati, ar gyfer ei drosi yn unedau i bobl leol sydd angen cartref.
- Denwyd 12 eiddo ychwanegol ar gyfer Cynllun Lesu Cymru sydd yn galluogi mwy o bobl i rentu'n breifat yng Ngwynedd, a'i wneud yn opsiwn mwy fforddiadwy. Byddwn yn parhau i drafod gyda landlordiaid a'r Llywodraeth i edrych am opsiynau i gynyddu'r cyfleoedd dros oes y cynllun. Hyd yma mae 28 eiddo wedi'i osod gan helpu 65 o unigolion.
- Mae ein 'Siop un Stop' bron yn barod i'w lansio. Adnodd newydd er mwyn ymateb i anghenion trigolion wrth iddynt gyflwyno ceisiadau yn ymwneud â thai mewn un lle canolog ydi'r 'Siop un Stop'.

Rheolaeth ail gartrefi a llety gwyliau tymor byr

Dyma gyflawnwyd yn ystod y flwyddyn:

- Yn dilyn cyfnod o ymgynghoriad cyhoeddus penderfynwyd cyflwyno Cyfarwyddyd Erthygl 4 ar gyfer ardal awdurdod cynllunio Gwynedd, er mwyn rheoli'r defnydd o dai fel ail gartrefi a llety gwyliau. Mae hyn wedi ei weithredu ac mae bellach mewn lle ar draws y sir.
- Cynhaliwyd gwaith ymchwil i effaith y Premiwm Treth Cyngor o ran unrhyw newid defnydd o eiddo. Gwelwyd fod gostyngiad wedi bod yn nifer yr ail gartrefi ac unedau gwyliau hunan-ddarpar, ond nid oedd digon o ddata ar gael ar hyn o bryd i brofi bod hynny yn uniongyrchol o ganlyniad i'r Premiwm. Yn dilyn hyn, penderfynodd y Cyngor gadw'r Premiwm ar yr un lefel ar gyfer 2025-26.

DRAFT

Rhai o'n prif gyflawniadau

- Gosodwyd uchelgais i greu 83 o unedau llety â chefnogaeth ar gyfer pobl ddigartref ein sir erbyn diwedd oes y Cynllun Gweithredu Tai, a hynny er mwyn ateb y galw cynyddol am y gwasanaeth. Ers 2021 mae 20 o unedau wedi eu creu, gyda 62 arall ar y rhaglen waith. Hyd yma mae o leiaf 30 o bobl wedi derbyn cefnogaeth yn yr unedau newydd, a byddwn yn parhau i gefnogi unigolion a theuluoedd dros y blynyddoedd nesaf.
- Ym mis Hydref 2024, agorodd Dôl Sadler – adeilad newydd sbon ar gyfer darparu llety â chefnogaeth i drigolion ein sir – ar safle hen Ysgol Glan Wnion yn Nolgellau. Cyrhaeddodd y datblygiad restr fer Gwobrau Inside Housing Development yn y categori Best Supported Housing Development: Rural/Suburban.
- Mae dau safle Tŷ Gwynedd yn y broses adeiladu – safleoedd Llanberis a Choed Mawr, Bangor. Bydd dau arall yn dechrau yn 2025/26, a mwy i ddilyn yn y blynyddoedd nesaf. Mae safleoedd eraill yn cael eu hystyried ar draws y sir i gyfarch anghenion lleol.
- Trwy'r Cynllun Prynu i Osod, mae'r Cyngor yn prynu tai oddi ar y farchnad agored er mwyn eu gosod i drigolion sydd mewn angen tai. Mae'r Cyngor eisoes wedi prynu 46 o dai (sy'n rhagori ar yr uchelgais a osodwyd ar gyfer diwedd blwyddyn ariannol 2024/25 sef 43). Mae'r Cyngor wedi gosod 16 tŷ ac yn cwblhau gwaith trwsio ac uwchraddio angenrheidiol ar 20 o dai eraill.
- Er mwyn dod â mwy o dai gwag yn ôl i ddefnydd, mae nifer o ymyraethau ar gael i bobl Gwynedd fanteisio arnynt. Trwy'r Cynllun Gweithredu Tai, mae'r Adran yn gallu cynnig eithriad o flwyddyn ychwanegol oddi ar dreth cyngor ar dai gwag, fel bod modd i deulu neu unigolion gwblhau gwaith adfer allweddol i ddod â'r tŷ i safon byw derbyniol. Hyd yma, mae 123 o eithriadau gwerth cyfanswm o £165,061 wedi'u rhoi i berchnogion tai gwag.
- Mae grantiau ar gael i berchnogion wneud gwaith uwchraddio angenrheidiol i dŷ fu'n arfer bod yn wag, a hyd yma mae 108 o'r grantiau hyn wedi'u dyrannu. Cyfanswm nifer y tai gwag sydd wedi dod yn ôl i ddefnydd yn sgil cefnogaeth gan y Cyngor yw 284. Mae hyn wrth gwrs yn golygu bod 284 o dai gwag wedi dod yn ôl i ddefnydd trigolion lleol hefyd. Mae hyn yn cyrraedd a rhagori ar yr uchelgais a osodwyd sef dod â 250 o dai gwag yn ôl i ddefnydd.
- Mae'r adran Tai ac Eiddo yn cydweithio'n agos gyda'i bartneriaid tai ar ddatblygiadau tai cymdeithasol a chanolraddol er mwyn cyfarch y galw aruthrol sydd am dai yng Ngwynedd. Yn ystod 2024/25, codwyd 90 o dai fforddiadwy ar draws Gwynedd gan ddod â'r cyfanswm o dai newydd ers dechrau'r Cynllun Gweithredu Tai i 386.
- Mae'r Adran wedi llwyddo i ddenu arian ychwanegol gan Lywodraeth Cymru er mwyn cyflawni mwy o ddatblygiadau tai fforddiadwy. Yn 2024/25, denwyd £8m yn ychwanegol fydd yn galluogi i'n partneriaid tai godi o leiaf 50 o unedau ychwanegol.
- Mae gwaith datblygu safle Penrhos, Pwllheli, ar ddechrau, wedi i'r Cyngor, mewn partneriaeth gyda chymdeithas dai Clwyd Alyn, sicrhau grant ychwanegol o tua £7.7m gan Lywodraeth Cymru er mwyn gallu dechrau gwedd 1 y datblygiad fydd yn creu 44 o gartrefi newydd.
- Mae'r Cynllun Prynu Cartref wedi llwyddo i helpu 62 o aelwydydd i brynu cartref oddi ar y farchnad agored yng Ngwynedd. Mae 25 arall yn y broses ar hyn o bryd. Mae'r Cyngor, mewn partneriaeth gyda Pheilot Dwyfor, wedi llwyddo i ymestyn

uchafswm gwerth eiddo cymwys mewn rhai ardaloedd o Ddwyfor er mwyn ymateb i'r sefyllfa leol, sy'n golygu y gall mwy o bobl elwa o'r Cynllun.

- Ers mis Hydref 2022, mae 753 o dai wedi derbyn cymorth grant i wella'u perfformiad ynni. Mae hyn wedi helpu nifer o drigolion Gwynedd i fyw mewn cartrefi mwy clyd ac i osgoi neu ddod allan o dlodi tanwydd trwy ddarparu cefnogaeth i insiwleiddio tai, derbyn offer gwresogi effeithiol ac uwchraddiadau ecogyfeillgar megis paneli solar a phympiau gwres sy'n defnyddio aer.
- Yn ystod Ebrill a Mai 2024, cynhaliwyd Tai ar Daith, sef y gyfres gyntaf o ddigwyddiadau galw-heibio ar gyfer helpu'r cyhoedd gyda materion tai. Ymwelwyd â thri lleoliad – Caernarfon, Pwllheli a Dolgellau a derbyniwyd adborth cadarnhaol ym mhob safle gan y 158 o unigolion a alwodd heibio. Mae'r Adran wedi derbyn nifer o wahoddiadau i ymweld â lleoliadau eraill ac ymwelir â'r rhain yn y blynyddoedd i ddod.

DRAFT

Gwynedd Ofalgar

Mae gofalu am unigolion bregus yn un o'n prif gyfrifoldebau a'n huchelgais yw cefnogi trigolion Gwynedd i fyw bywydau llawn a diogel yn ein cymunedau drwy:

- Ddiogelu plant, pobl ifanc ac oedolion bregus neu sy'n agored i niwed.
- Cefnogi trigolion i gymryd rhan ac ymgysylltu gyda'u cymunedau, ac i leihau tlodi a'i effeithiau.
- Sicrhau bod plant, pobl ifanc a'u teuluoedd yn byw bywydau hapus ac yn cyrraedd eu potensial o ran eu haddysg, eu hiechyd a'u lles.
- Sicrhau bod gwybodaeth ar gael i drigolion Gwynedd i'w cynorthwyo i wneud penderfyniadau gwybodus am eu hiechyd a'u lles corfforol a meddyliol.
- Galluogi trigolion Gwynedd i fyw'n annibynnol mewn llety addas a chydag urddas gyhyd ag y bo modd yn eu cymuned.
- Cefnogi gofalwyr di-dâl.
- Darparu gofal a chefnogaeth o safon uchel yn y lle iawn ar yr amser iawn.
- Cefnogi ein cymunedau i sicrhau hygyrchedd ac i ddatblygu i fod yn sir Oed Gyfeillgar.

Prosiectau

- Moderneiddio ein hadnoddau gofal i gwrdd ag anghenion y dyfodol
- Defnyddio mwy ar dechnoleg i wella gallu trigolion Gwynedd i gael mynediad at gefnogaeth a gofal
- Cydweithio gyda Gwasanaethau Iechyd i alluogi pobl i fyw eu bywyd gorau yn y gymuned
- Datblygu cyfleon hyfforddi a gwaith ar gyfer unigolion sydd angen cefnogaeth
- Llechen Lân
- Cefnogi Llesiant Pobl
- Cynllun Awtistiaeth
- Datblygu darpariaeth breswyl i blant mewn gofal mewn cartrefi grŵp bychan

Diweddariad ar y prosiectau

Moderneiddio ein hadnoddau gofal i gwrdd ag anghenion y dyfodol

Dyma gyflawnwyd yn ystod y flwyddyn:

- Rydym wedi gorffen uwchraddio Hafod Mawddach a Chefn Rodyn.
- Mae unedau dementia ym Mryn Blodau wedi agor.
- Mae trafodaethau wedi cychwyn ar ddatblygu Tai Gofal Ychwanegol yng Nghaernarfon.
- Rydym yn ymchwilio i weld os oes angen darpariaeth ychwanegol o Dai Gofal ar safle Penyberth, Pwllheli.

Defnyddio mwy ar dechnoleg i wella gallu trigolion Gwynedd i gael mynediad at gefnogaeth a gofal

Dyma gyflawnwyd yn ystod y flwyddyn:

- Mae chwiliwr Dewis a system therapi galwedigaethol AskSara wedi'i integreiddio i dudalennau gwefan y gwasanaethau cymdeithasol. Mae hyn yn golygu ei bod yn bosib i bobl gael gwybodaeth a chyngor addas ac amserol i'w helpu i aros yn annibynnol, a lleihau pwysau ar wasanaethau traddodiadol.
- Mae dewislen o ddyfeisiau teleofal wedi ei chreu ac mae'n cael ei hyrwyddo ar y wefan, yn y cyfryngau a thrwy'r timau gwaith cymdeithasol er mwyn helpu pobl i aros yn annibynnol. Bydd hefyd yn lleihau'r pwysau ar wasanaethau traddodiadol.

Cydweithio gyda Gwasanaethau Iechyd i alluogi pobl i fyw eu bywyd gorau yn y gymuned

Dyma gyflawnwyd yn ystod y flwyddyn:

- Sefydlwyd trefniadau cyfathrebu a chyfarfod rheolaidd er mwyn hyrwyddo cydweithio a galluogi'r timau oedolion i deimlo fwy fel un. Mae hyn yn lleihau dyblygu a gwella cyfathrebu sydd yn ei dro yn rhoi gwell gwasanaeth i'r unigolyn.
- Datblygwyd trefniadau cydweithio newydd i'r timau iechyd meddwl a chynhaliwyd adolygiad o'r trefniadau er mwyn sicrhau eu bod yn gadarn.

Datblygu cyfleoedd hyfforddi a gwaith ar gyfer unigolion sydd angen cefnogaeth

Dyma gyflawnwyd yn ystod y flwyddyn:

- Penodwyd Cydlynydd Cyfleon Gwaith a Swyddogion Cefnogi Cyflogaeth ychwanegol, a gwnaethpwyd gwaith i adnabod y math a'r nifer o gyfleoedd sydd eu hangen. Golygai hyn fod unigolion ag anabledd dysgu yn cael gwaith cyflogedig (gwir gyflog byw) a bod yr unigolyn a'r cyflogwr yn derbyn cefnogaeth gan swyddogion y Cyngor.

Llechen Lân

Dyma gyflawnwyd yn ystod y flwyddyn:

- Cwblhawyd dadansoddiad o ddemograffeg Gwynedd, y galw am wasanaeth, ac arferion gorau gwasanaethau cymdeithasol oedolion er mwyn deall ac amlygu'r galw am wasanaeth a'r adnoddau cysylltiedig a fydd eu hangen ar gyfer yr ugain mlynedd nesaf.

Cefnogi Llesiant Pobl

Dyma gyflawnwyd yn ystod y flwyddyn:

- Penodwyd Hyrwyddwyr Lles a chynhaliwyd digwyddiadau costau byw, a sesiynau galw-heibio amrywiol.
- Sefydlwyd dau Hwb Cefnogi Pobl mewn dwy ardal newydd.
- Buom yn cydweithio gyda Cyngor Ar Bopeth i ddarparu cefnogaeth rhifedd a cyllidebu i drigolion.
- Rhoddwyd cymorth ymarferol i bobl ddysgu sut i fynd ar-lein a dosbarthwyd cyfarpar TG fel rhan o'r Prosiect Cynhwysiad Digidol.

DRAFT

- Sefydlwyd peilot y cynllun Gafael Llaw sy'n gynllun ar draws gwasanaethau cymdeithasol a Galw Gwynedd, sy'n ymestyn allan yn rhagweithiol i drigolion i wneud yn siŵr fod pawb yn gwybod lle i fynd am gymorth a pha help sydd ar gael.
- Sefydlwyd Cronfa Gyfalaf a Refeniw er mwyn cefnogi prosiectau bwydo yn y cymunedau, a darparwyd cyrsiau coginio yn yr hybiau mewn cydweithrediad â Bwrdd Iechyd Betsi Cadwaladr.
- Cynhaliwyd sesiynau Bwyd a Hwyl yn ystod gwyliau'r haf ble darparwyd gweithgareddau i blant oedd yn cynnwys sesiynau addysgiadol, gweithgareddau corfforol ac addysg am fwyd a maeth. Cofrestrodd pedair ysgol i gymryd rhan.
- Darparwyd pecynnau i gefnogi toiledu plant oedd yn cynnwys clytiau go iawn y gellir eu hail ddefnyddio, poti a phecynnau gwybodaeth.
- Dosbarthwyd cannoedd o nwyddau mislif am ddim drwy'r llyfrgelloedd yn ystod 2024/25.
- Dosbarthwyd 5,575 o becynnau bwyd gan gynlluniau bwyd cymunedol drwy'r sir a darparwyd 11,601 o brydau bwyd.
- Mynychodd 3,478 o bobl sesiynau Croeso Cynnes ar draws 25 o gynlluniau ledled y sir ble darparwyd gweithdai lles megis gemau wythnosol a sesiynau creadigol yn ogystal â sesiynau galw mewn ar amryw faterion e.e. arian neu iechyd.

Cynllun Awtistiaeth

Dyma gyflawnwyd yn ystod y flwyddyn:

- Penodwyd gweithiwr ataliol yn y tîm cefnogi teulu er mwyn cydweithio gyda phlant sydd ar y llwybr diagnosis neu wedi derbyn diagnosis. Mae'n gweithio yn agos iawn gyda'r tîm awtistiaeth, ac yn rhan o ddarparu ymyrraeth ar sail grŵp.
- Mae'r tîm yn datblygu rhaglenni cefnogi rhieni/gofalwyr er mwyn sicrhau bod y gefnogaeth a ddarperir gartref yn effeithiol a phriodol.
- Darparwyd amrywiaeth o hyfforddiant i weithwyr proffesiynol a rhieni/gofalwyr gan gynnwys hyfforddiant ar ymwybyddiaeth a dealltwriaeth o awtistiaeth, a hyfforddiant ynglŷn ag ymddygiad sy'n peri pryder.
- Mae'r tîm yn parhau i weithio ar brosiect Llwybrau Ni, fydd yn darparu cyfleoedd cymdeithasol i bobl ifanc ac egwyl i rieni a gofalwyr.

Datblygu darpariaeth breswyl i blant mewn gofal mewn cartrefi grŵp bychan

Dyma gyflawnwyd yn ystod y flwyddyn:

- Agorwyd cartref grŵp bychan ym Morfa Bychan, a croesawyd dau blentyn i'r cartref. Yn ogystal, prynwyd dau eiddo ychwanegol ac mae gwaith paratoi ar y gweill i'w cofrestru.
- Mynychwyd cyfarfod yn yr ardal i drafod y cynllun.
- Datblygwyd Datganiad o Bwrpas a pholisïau ar gyfer y datblygiad gan y bydd eu hangen i gofrestru'r uned gydag Arolygaeth Gofal Cymru.

DRAFT

Rhai o'n prif gyflawniadau

- Lansiwyd Academi Gofal, cynllun unigryw i bobl ddatblygu gyrfa yn y sector Gofal. Darperir profiadau ymarferol a chyfleoedd i staff feithrin a datblygu eu sgiliau i sicrhau gyrfa hir a llwyddiannus o fewn gwasanaethau Gofal Cyngor Gwynedd.
- Mae bron i ddwy ran o dair (tynnu am 1000) o ddyfeisiau teleofal Gwynedd wedi eu trosglwyddo i ddyfeisiadau newydd digidol bellach.
- Er y cynnydd yn y galw, llwyddwyd i leihau rhestrau aros am asesiad. Mae cyllid 'Her 50 Diwrnod' wedi ein galluogi i ariannu gwaith Therapydd Galwedigaethol i roi sylw i restrau aros, yn ogystal ag uwch-sgilio Ymarferwyr i gynnal asesiadau am offer.
- Yn dilyn newidiadau sy'n golygu bod staff yn gweithio rhan o'r wythnos yn yr ysbytai, gwelwyd fod unigolion yn cael asesiad ac ymateb amserol, ac mae hyn wedi arwain at leihad yn nifer yr unigolion sydd yn aros i ddychwelyd adref yn saff o'r ysbyty.
- Mae'r rhestr aros am ofal cartref wedi gostwng yn sylweddol dros y flwyddyn.
- Mae'r gyfradd llenwi cartrefi preswyl y Cyngor wedi codi ac wedi cyrraedd y lefel uchaf ers blynyddoedd sydd yn golygu bod llai o bobl yn aros yn ddiangen mewn ysbytai neu efo risg uchel yn y gymuned.
- Mae'r 'Cynllun cyfleodd gwaith anabledd dysgu' yn mynd o nerth i nerth. Mae'r cynllun cludo cadeiriau arbenigol wedi dechrau, sydd yn cyflogi unigolion ag anabledd dysgu, ac mae nifer o unigolion wedi cwblhau hyfforddiant profi offer trydanol gyda'r bwriad o ddarparu gwasanaeth profi ar gyfer adrannau'r Cyngor.
- Cynigwyd 1183 noswaith o ofal egwyl fer i blant dros y flwyddyn (Ebrill 2024 – Mawrth 2025). Mae hyn yn caniatáu i'r plentyn dderbyn gofal a chefnogaeth, a chael cyfleoedd a phrofiadau i annog eu datblygiad a'u lles, tra mae rhieni yn medru mwynhau cyfnodau o seibiant o'i rôl gofalu.
- Cyhoeddwyd tudalen wybodaeth newydd ar wefan y Cyngor er mwyn hyrwyddo'r 12.5 awr o Ofal Plant am ddim sydd ar gael ar ôl i'r plentyn gael ei ben-blwydd yn 2 oed.

DRAFT

Gwynedd Gymraeg

Fel arweinydd cenedlaethol byddwn yn hybu ffyniant y Gymraeg ym mhob rhan o'r sir. Ein huchelgais yw:

- Sicrhau fod pob plentyn yng Ngwynedd yn gallu defnyddio'r Gymraeg yn hyderus yn yr ysgol ac yn gymdeithasol.
- Hybu ffyniant y Gymraeg ym mhob rhan o'r sir a sicrhau fod cyfleoedd digonol i bawb allu defnyddio'r Gymraeg yn naturiol yn eu cymunedau.
- Cydweithio gyda'n partneriaid i hwyluso'r gallu i drigolion Gwynedd gael mynediad at holl wasanaethau cyhoeddus drwy gyfrwng y Gymraeg.
- Sicrhau fod hybu'r Gymraeg yn rhan allweddol o holl waith y Cyngor, ac unrhyw gynlluniau sydd yn effeithio ar bobl Gwynedd.
- Cefnogi ymdrechion i greu siaradwyr newydd o bob oed.
- Sicrhau mynediad at wybodaeth a chyfleusterau hamdden, diwylliannol a chelfyddydol o safon.

Prosiectau

- Moderneiddio ac ehangu'r ddarpariaeth drochi ar gyfer dysgu Cymraeg i blant
- Hybu defnydd o'r Gymraeg gan drigolion Gwynedd
- Adolygu Polisi Iaith Addysg Gwynedd ynghyd â chynnal gwerthusiad o'r Gyfundrefn Drochi er mwyn sicrhau bod yr holl bolisïau a gwasanaethau addysg a ddarperir i blant a phobl ifanc yng Ngwynedd yn gosod sylfaen gadarn i'r Gymraeg

Diweddariad ar y prosiectau

Moderneiddio ac ehangu'r ddarpariaeth drochi ar gyfer dysgu Cymraeg i blant

Dyma gyflawnwyd yn ystod y flwyddyn:

- Y gwaith i adeiladu Uned Iaith ar safle Ysgol Uwchradd Tywyn wedi ei gwblhau ac agorodd yr uned i ddysgwyr yn Ionawr, 2025.
- Mae'r gwaith i foderneiddio'r tair uned drochi Cynradd wedi ei gwblhau gyda gwelliannau wedi eu gwneud i unedau Cymerau, Dolgellau a Maesincla.
- Yn sgil derbyn grant pellach gan Lywodraeth Cymru, mae'r gwaith ar greu pentref rhithwir Aberwla ar gyfer dysgwyr Cymraeg wedi ei gwblhau.

Hybu defnydd o'r Gymraeg gan drigolion Gwynedd

Dyma gyflawnwyd yn ystod y flwyddyn:

- Datblygwyd nifer o brosiectau gwahanol fel rhan o'r Strategaeth Iaith 2023-33 gan gynnwys rhai i hyrwyddo cyfathrebu clir a'r Gymraeg mewn busnes.
- Cynhaliwyd gwerthusiad o brosiect Gwarchod Enwau Llefydd a sefydlwyd rhaglen waith ar gyfer 2025-26 er mwyn sicrhau bod yr enwau Cymraeg yn cael eu gwarchod ac yn parhau i gael eu defnyddio.
- Datblygwyd 'Prosiect 15' ymhellach er mwyn cynyddu'r defnydd o'r Gymraeg gan blant a phobl ifanc. Mae'r prosiect yn creu cynnwys digidol yn y Gymraeg ar gyfer gwahanol gynulleidfaoedd ac mewn gwahanol arddulliau, ac yn creu cyfleoedd newydd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg. Comisiynwyd cwmni i greu cynnwys a

gweithgareddau ar gyfer 2025/2026 yn ogystal â chreu adroddiad am opsiynau ar gyfer y dyfodol.
- Cyfrannwyd at waith is-grŵp y Gymraeg y Bwrdd Gwasanaethau sy'n ceisio ymateb i'r heriau o recriwtio gweithlu gyda sgiliau Cymraeg.
- Cydweithiwyd gyda Phrifysgol Bangor er mwyn ymchwilio i agwedd a defnydd iaith trigolion.

Adolygu Polisi Iaith Addysg Gwynedd ynghyd â chynnal gwerthusiad o'r Gyfundrefn Drochi er mwyn sicrhau bod yr holl bolisïau a gwasanaethau addysg a ddarperir i blant a phobl ifanc yng Ngwynedd yn gosod sylfaen gadarn i'r Gymraeg

Dyma gyflawnwyd yn ystod y flwyddyn:

- Yn dilyn cyfnod o ymgysylltu, cyflwynwyd Polisi Iaith drafft gerbron y Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi ar y 10fed o Ebrill, 2025. Bydd yn cael ystyriaeth bellach gan y Cabinet yn ddiweddarach yn y flwyddyn.
- Comisiynwyd Astudiaeth Effaith o'r Gyfundrefn Drochi a bydd yr adroddiad, fydd yn cynnwys argymhellion o'r prif ganfyddiadau a gwelliannau posib i'r dyfodol, yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi yn yr hydref.

Rhai o'n prif gyflawniadau

- Rhoddwyd cymorth i Fenter Iaith Gwynedd sefydlu yn fenter iaith gynaliadwy a fydd yn hybu'r Gymraeg mewn cymunedau ar draws Gwynedd. Llwyddwyd i gadw at yr amserlen a chwblhau'r gwaith cyn diwedd y flwyddyn ariannol gan gynnwys trosglwyddo staff i'r endid annibynnol erbyn 1 Ebrill 2025.
- Cydlynwyd Fforwm Iaith Gwynedd gan gynnwys prosiect ymgysylltu gyda phobl ifanc er mwyn deall mwy am eu hagwedd a defnydd o'r Gymraeg.
- Cynhaliwyd peilot o ran mesur defnydd o'r Gymraeg gan drigolion Gwynedd wrth ddefnyddio rhai o wasanaethau rheng flaen Cyngor Gwynedd gan gynnwys llyfrgelloedd, canolfannau hamdden, derbynfeydd a chanolfan alwadau.

DRAFT

Gwynedd Werdd

Mae Cyngor Gwynedd wedi datgan argyfwng hinsawdd, a'n nod yw i fod yn gyngor carbon sero net ac ecolegol gadarnhaol erbyn 2030. Ein huchelgais yw i sicrhau:

- Lleihad sylweddol mewn allyriadau carbon.
- Ymateb i effeithiau newid hinsawdd.
- Cynnydd mewn bioamrywiaeth a chynefinoedd natur.
- Rhwydwaith rhagorol o lwybrau i drigolion gael y dewis o deithio llesol i'w man gwaith, addysg neu hamdden.
- Rhwydwaith cludiant cyhoeddus sy'n cwrdd ag anghenion cymunedau Gwynedd.

Prosiectau

- Gweithredu ar risgiau llifogydd
- Gwastraff ac ailgylchu
- Cynllun Argyfwng Hinsawdd a Natur
- Teithio Llesol
- Trafnidiaeth Gyhoeddus
- Cynllun Datblygu Lleol newydd
- Cymunedau Glân a Thaclus

Diweddariad ar y prosiectau

Gweithredu ar risgiau llifogydd

Dyma gyflawnwyd yn ystod y flwyddyn:

- Mabwysiadwyd Strategaeth Llifogydd newydd ar gyfer y sir.
- Cwblhawyd prosiect gwerth bron i £6 miliwn fydd yn diogelu ardal Hirael ym Mangor rhag effeithiau llifogydd arfordirol ac yn gwella adnoddau hamdden lleol.
- Yn Abermaw, mae'r gwaith dylunio manwl ar gyfer Promenâd y Gogledd yn parhau ar y trywydd iawn ac yn symud yn unol â'r rhaglen. Mae model ffisegol o'r cynllun wedi'i adeiladu yng Ngholeg yr Imperial Llundain, a bydd yn cael ei ddefnyddio i asesu unrhyw newidiadau posibl i'r risg llifogydd yn sgil ein gwaith. Disgwylir i'r cam dylunio manwl gymryd tua dwy flynedd i'w gwblhau.

Gwastraff ac ailgylchu

Dyma gyflawnwyd yn ystod y flwyddyn:

- Lluniwyd drafft o Strategaeth Wastraff ac Ailgylchu fydd yn gosod cyfeiriad am y blynyddoedd i ddod gyda'r nod o uchafu lefelau ailgylchu a chamau penodol i drawsnewid y gwasanaethau gwastraff ac ailgylchu. Bydd hon yn destun ymgynghoriad cyhoeddus yn ystod 2025.
- Rydym wedi bod yn cydweithio â Wrap Cymru i baratoi cynlluniau cychwynnol ar gyfer cyfleusterau trin a phrosesu gwastraff modern ac addas i bwrpas ar gyfer safleoedd Caergylchu (Caernarfon) a Ffridd Rasus (Harlech).

DRAFT

- Treialwyd cynllun i hyrwyddo'r defnydd o wasanaethau ailgylchu penodol yn ardaloedd Tanygrisiau a Bangor, gyda'r bwriad i'w ymestyn i ardaloedd eraill yn ddiweddarach yn y flwyddyn.
- Rhoddwyd sylw ychwanegol i reoli gwariant, gan roi ystyriaeth i'r cynlluniau arbedion yn ogystal ag anelu i osgoi gorwariant.

Cynllun Argyfwng Hinsawdd a Natur

Dyma gyflawnwyd yn ystod y flwyddyn:

- Bellach mae 31% o geir a faniau fflyd yn gerbydau trydan
- Gosodwyd 60 pwynt gwefru mewn 13 lleoliad ar gyfer y fflyd
- Mae Partneriaeth Natur Gwynedd wedi denu gwerth £2.3milliwn i Wynedd ar gyfer gwaith cadwraeth yn y ddwy flynedd diwethaf, ac wedi derbyn £511,000 pellach am y ddwy flynedd nesaf, gan gyfrannu'n sylweddol at dargedau natur a bioamrywiaeth cenedlaethol.
- Llwyddwyd i ddenu'r grantiau canlynol yn y maes adeiladau ac ynni: £300,000 gan Ynni Cymru ar gyfer gosod batris yng Nghanolfannau Hamdden Plas Silyn a Plas Ffrancon, ac £1.7M gan Lywodraeth Cymru gyda'r Grant Gwres Carbon Isel ar gyfer Plas Ogwen Bethesda. Hwn yn gynllun cyffrous gyda'r her o ddod ag adeilad fel hyn i fod yn Passivhaus.

Teithio Llesol

Dyma gyflawnwyd yn ystod y flwyddyn:

- Yn dilyn cyflwyno cynlluniau manwl i Lywodraeth Cymru am gynlluniau Teithio Llesol a Llwybrau Diogel mewn Cymunedau, datblygwyd cynlluniau llwyddiannus yn Ffordd Penrhos Bangor (ail wedd), Ysgol Rhostryfan ac Ysgol Treferthyr, Cricieth. Bydd y prosiectau i gyd wedi eu cwblhau yn fuan yn 2025-26.
- Hyrwyddwyd y llwybrau cerdded a beicio i drigolion ac ymwelwyr i'r sir, gan dynnu sylw penodol at rwydwaith teithio llesol Gwynedd.

Trafnidiaeth Gyhoeddus

Dyma gyflawnwyd yn ystod y flwyddyn:

- Yn dilyn adolygiad, cyflwynwyd rhwydwaith bysiau cyhoeddus newydd ym Meirionnydd ac yn Arfon fydd yn gwella'r ddarpariaeth yn yr ardal. Bydd angen cynnal adolygiad pellach yn Nwyfor yn dilyn canlyniadau tendr diweddar.

Cynllun Datblygu Lleol newydd

Dyma gyflawnwyd yn ystod y flwyddyn:

- Rydym wedi dechrau gweithredu'r Cytundeb Cyflawni er mwyn hwyluso'r trefniadau ar gyfer paratoi Cynllun Datblygu Lleol newydd i Wynedd. Derbyniodd y Cytundeb Cyflawni gymeradwyaeth gan Lywodraeth Cymru.
- Mae'r camau cyntaf o gasglu tystiolaeth a galw am safleoedd datblygu wedi cychwyn. Bydd y gwaith yma yn parhau yn ystod 2025-26.

Cymunedau Glân a Thaclus

Dyma gyflawnwyd yn ystod y flwyddyn:

- Mae tîm tacluso Ardal Ni wedi delio gyda chynnydd sylweddol o geisiadau am waith gan gynnwys torri chwyn trefol a gordyfiant, golchi strydoedd a thynnu gwm, glanhau arwyddion ffyrdd/enwau strydoedd, a glanhau dodrefn stryd. Maent yn parhau i dderbyn adborth cadarnhaol iawn gan Aelodau, cynghorau cymuned a thref a thrigolion lleol.
- Bu gostyngiad o 21% yn yr achosion tipio anghyfreithlon ddaeth i sylw'r Cyngor yn ystod y flwyddyn.
- Cynhaliwyd ymgyrch i godi ymwybyddiaeth pobl i lanhau ar ôl eu cŵn, a gwelwyd lleihad yn nifer y cwynion gan y cyhoedd am y broblem.

Rhai o'n prif gyflawniadau

- Llwyddodd Safonau Masnach i gyrraedd y targed o archwilio 100% o fusnesau risg uchel yn ystod y flwyddyn. Mae'r rhain yn cynnwys eiddo sydd wedi ei drwyddedu i werthu ffrwydron a thân gwyllt yn ogystal â rhai yn ymwneud ag iechyd anifeiliaid.
- Llwyddodd 82% o siwrneiau bws lleol gyrraedd ar amser.
- Mae 38% o geir neu faniau'r Cyngor bellach yn rhai gwyrdd (trydan neu hybrid).
- Bu cynnydd o 0.98% yn nifer y litrau o danwydd a ddefnyddiodd y Cyngor o gymharu â'r flwyddyn flaenorol.
- Mae'r mwyafrif llethol (99%) o fusnesau bwyd sy'n cael eu harchwilio yn parhau i gyrraedd sgôr o 3+, a threfnir ail-ymweliad o fewn 3 mis ar gyfer y rhai sy'n cael sgôr is na hynny. Fodd bynnag mae'r Asiantaeth Safonau Bwyd (ASB) wedi datgan nad yw'r Cyngor yn cwrdd â'i ddyletswyddau statudol o ran amlder archwiliadau safonau bwyd a hylendid bwyd. Mae'r gwasanaeth yn y broses o gyfarch argymhellion yr ASB er mwyn gwella'r sefyllfa.
- Mae ein lefelau ailgylchu dros y pedair blynedd ddiwethaf wedi bod yn gyson 64%. Fodd bynnag, yn sgil y cynnydd yn y targed cenedlaethol i 70%, nid ydym bellach yn cyrraedd y targed statudol. Bydd y Strategaeth Wastraff yn manylu ar gynlluniau i fynd i'r afael â hyn.
- Bu gostyngiad sylweddol o 44% yn nifer y cwynion am fethu casglu gwastraff ac ailgylchu yn ystod y flwyddyn.

DRAFT

Gwynedd Effeithlon

Er mwyn sicrhau fod trigolion Gwynedd yn derbyn y gwasanaethau gorau posib mae cyfrifoldeb arnom i sicrhau fod ein trefniadau gweithredu mewnol o'r safon uchaf bob amser. Ein huchelgais yw:

- Hybu diwylliant gweithio agored a chynhwysol sydd bob amser yn rhoi anghenion pobl Gwynedd yn ganolog i bopeth yr ydym yn ei wneud.
- Darparu adnoddau staffio digonol ac addas ar gyfer cyflwyno gwasanaethau.
- Bod yn sefydliad sy'n gofalu am lesiant ein gweithlu ac yn gwreiddio egwyddorion cydraddoldeb yn naturiol ym mhob rhan o'r sefydliad.
- Gwneud y defnydd gorau o bob adnodd ariannol.

Prosiectau

- Cynllunio'r Gweithlu
- Datblygu diwylliant y Cyngor
- Sicrhau tegwch i bawb
- Merched mewn arweinyddiaeth
- Rheoli effaith toriadau cyllidol cenedlaethol
- Cynllun Digidol
- Adolygiad strategol ar reolaeth Iechyd a Diogelwch
- Mabwysiadu Cynllun Rheoli Asedau Eiddo er mwyn sicrhau bod ein hystâd yn addas i bwrpas ar gyfer gweithio yn y dyfodol

Diweddariad ar y prosiectau

Cynllunio'r Gweithlu

Dyma gyflawnwyd yn ystod y flwyddyn:

- Sefydlu cynllun profiadau gwaith, fel ffrwd arall i geisio denu pobl i ddod i weithio i'r Cyngor yn y dyfodol.
- Lluniwyd dashfwrdd sydd yn darparu gwybodaeth ar hyfforddiant mandadol staff.
- Sefydlwyd cynllun hyfforddi gweithlu penodol ar gyfer staff cyffredinol, i gydweddu a chefnogi cynlluniau sydd eisoes yn eu lle ar gyfer rheolwyr ac arweinyddiaeth y Cyngor yn ehangach.
- Llwyddodd y Cyngor i gael achrediad Lefel 2 yn y cynllun 'Hyderus o Ran Anabledd'.
- Sefydlu fforwm / fforymau staff ar faterion cydraddoldeb.
- Penodwyd rhagor o brentisiaid a hyfforddeion proffesiynol. Ar gyfer 2025, mae cyfanswm o 21 o swyddi newydd ar gael, sef 13 swydd prentis ac 8 swydd i raddedigion.

Datblygu diwylliant y Cyngor

Dyma gyflawnwyd yn ystod y flwyddyn:

- "Ffordd Gwynedd" ydi'r enw ar y ffordd o weithio yr ydym wedi'i fabwysiadu er mwyn rhoi pobl Gwynedd yn ganolog i bopeth yr ydym yn ei wneud. Newid

DRAFT

diwylliant, ymddygiadau a meddylfryd sydd wrth wraidd hyn, ac mae'n digwydd ar draws pob rhan o weithgaredd y Cyngor.
- Ail-sefydlwyd y Grŵp Ymarferwyr fel Grŵp Arbrofi a Gwella, gyda'r bwriad o ysgogi mwy o rannu arferion gorau a gwersi a ddysgwyd.
- Cynhaliwyd adolygiadau o systemau a phrosesau mewn unedau gwasanaeth ymhob adran yn y Cyngor.
- Cynhaliwyd dwy gyfres o'r Rhwydwaith Rheolwyr ac Arweinyddion Tîm i ddelio gydag eitemau fel cydweithio traws-adrannol, strategaeth llesiant, dathlu llwyddiant, deall a gwella perfformiad, rheoli absenoldebau a'r arfer o gynnal adolygiadau o systemau gwaith.
- Sefydlwyd Fforwm Penaethiaid Cynorthwyol am y tro cyntaf o fewn y Cyngor, a hynny o ganlyniad i adnabod bwlch yn y cyfleoedd i'r garfan hon o uwch-reolwyr rannu profiadau a chyfrannu at ddatblygiad y sefydliad.
- Mae Fframwaith Dysgu a Datblygu newydd wedi'i lawnsio gyda'r rhaglen am y flwyddyn gyntaf yn canolbwyntio ar hyfforddiant sylfaenol fel rheolaeth cyllid, llesiant a sgiliau digidol.
- Cyflwynwyd Strategaeth Llesiant newydd. Mae'r Strategaeth yn seiliedig ar dri sylfaen, sef arwain a rheoli, cefnogaeth gynaliadwy ac amgylchedd gwaith gyda llesiant meddyliol, corfforol, cymdeithasol ac ariannol yn ganolbwynt i'r hyn a geisir ei gyflawni.

Sicrhau tegwch i bawb

Dyma gyflawnwyd yn ystod y flwyddyn:

- Bu gwaith casglu, dadansoddi a gweithredu ar ddata yn ymwneud ag ysgolion. Yn benodol, achosion o fwlio a throseddau casineb, y gwir gost ariannol ac emosiynol o fynychu'r ysgol ynghyd â phresenoldeb, prydlondeb a chyrhaeddiad grwpiau amrywiol o ddisgyblion. Mae gwaith wedi dechrau ar adnabod anghenion hyfforddiant i staff ysgolion ac o gydweithio gyda swyddogion lles, gwasanaeth ieuenctid, yr heddlu ac asiantaethau i allu gweithredu ar y data.
- Adolygu'r wybodaeth sydd ar gael yn y dashfwrdd data cenedlaethol gan Data Cymru, gan benderfynu creu dashfwrdd tebyg yn fewnol sy'n edrych yn benodol ar Wynedd.
- Parhau gyda'r fframwaith hyfforddiant gan sicrhau ei fod yn cynnwys amrywiaeth o nodweddion cydraddoldeb / pynciau eang, er mwyn rhoi'r adnoddau a'r hyder i'n staff ar bob lefel o fewn y Cyngor i barchu amrywiaeth a delio ag ystod o anghenion yn addas. Mae'r cwrs hyfforddiant LHDTC+ yn weithredol ac ar gael i'r holl staff ers cychwyn 2025.
- Yn dilyn cyflwyno'r drefn asesu effaith newydd, rydym wedi cael siawns i'w wella yn sgil cyfnod peilot. Rydym hefyd wedi edrych ar godi ymwybyddiaeth staff o'r drefn newydd a rhoi cefnogaeth, gwybodaeth a hyfforddiant i sicrhau safon y gwaith.
- Sefydlu fforwm / fforymau staff er mwyn trafod materion cydraddoldeb, fel bod ein gweithwyr yn gallu cyfrannu i'r maes o fewn y Cyngor.

Merched mewn arweinyddiaeth

Dyma gyflawnwyd yn ystod y flwyddyn:

- Cynhaliwyd rhagor o weithgareddau sy'n sylfaen i waith y prosiect megis y Rhaglen Datblygu Potensial a'r Sgyrsiau dros Baned.
- Hyrwyddwyd a chodwyd ymwybyddiaeth o faterion rhagfarn heb wybod a hunan ymwybyddiaeth ymysg rheolwyr a staff.
- Cynhaliwyd digwyddiadau i godi ymwybyddiaeth ymysg dynion.
- Parhau i ystyried beth mae Gwasanaethau ar draws y Cyngor yn ei wneud i annog merched i ymgeisio am swyddi uwch er mwyn adnabod a rhannu arfer da.
- Parhau i roi sylw i gyfansoddiad pwyllgorau a grwpiau er sicrhau bod cydbwysedd o ran cynrychiolaeth fenywaidd a gwrywaidd.

Rheoli effaith toriadau cyllidol cenedlaethol

Dyma gyflawnwyd yn ystod y flwyddyn:

- Cyfanswm o arbedion gwerth £43 miliwn wedi eu gwireddu ers 2015/16, sydd yn 93% o'r £46.6m gofynnol dros y cyfnod. Mae gwerth £5.6 miliwn o gyfanswm yr arbedion yn berthnasol i arbedion y flwyddyn ariannol 2024/25.
- Monitro bod yr Adrannau yn blaenoriaethu gwireddu arbedion sydd wedi llithro o flynyddoedd ariannol blaenorol.
- Cydweithio gyda'r Prif Weithredwr a'r Cyfarwyddwyr a Phenaethiaid Adrannau ar gynlluniau arbedion a thoriadau 2025/26, gan edrych ar ffyrdd amgen o ddarparu gwasanaethau.

Cynllun Digidol

Dyma gyflawnwyd yn ystod y flwyddyn:

- Rydym yn dilyn rhaglen waith fanwl er mwyn gwireddu'r Cynllun Digidol, ac mae trefniadau llywodraethu ar waith er mwyn cadw trosolwg ar ein cynnydd.
- Er mwyn cefnogi trefn newydd y Cyngor "Gweithio i'r dyfodol" datblygwyd system gyfrifiadurol newydd i alluogi staff neilltuo desgiau.
- Gwaith yn digwydd i ail-ddylunio gwefan y Cyngor. Bydd yn cael ei brofi gyda'r cyhoedd yn ystod 2025-26.
- Mae gwelliannau yn digwydd i ddarpariaeth ffôn y Cyngor, gyda bron i 1000 o staff ar y system newydd bellach, gan gynnwys y Ganolfan Gyswllt a rhai ysgolion, ac mae rhaglen gynhwysfawr wedi ei pharatoi ar gyfer cwblhau'r ddarpariaeth.
- Gwaith wedi ei gynnal er mwyn dod i gasgliad ar ein hopsiynau ar gyfer systemau rheoli'r sefydliad i'r dyfodol.

Adolygiad strategol ar reolaeth Iechyd a Diogelwch

Dyma gyflawnwyd yn ystod y flwyddyn:

- Dechrau'r gwaith o gyflwyno system TG newydd Iechyd a Diogelwch ar draws y Cyngor.
- Llunio cynllun gweithredu ar gyfer Tîm Rheoli'r Cyngor ar sut i gyrraedd model integredig o reoli iechyd a diogelwch.

DRAFT

Mabwysiadu Cynllun Rheoli Asedau Eiddo er mwyn sicrhau bod ein hystâd yn addas i bwrpas ar gyfer gweithio yn y dyfodol

Dyma gyflawnwyd yn ystod y flwyddyn:

- Gwaith adolygu polisïau wedi ei gyflawni a thrafodaethau wedi'u cynnal gyda rhan helaeth o'r Adrannau.
- Mae'r gwaith o addasu'r gofodau adrannol o fewn y Pencadlys wedi'i gwblhau i alluogi adleoli staff o'r swyddfeydd ymylol.
- Mae gwaith cychwynnol wedi'i wneud er mwyn adnabod ein hangen ar gyfer gofod swyddfa yn Ffordd y Cob a Phenarlâg, ac ystyriwyd opsiynau i uchafu defnydd y safleoedd trwy gyfuno defnyddiau amgen.

Rhai o'n prif gyflawniadau

- Yn ystod 2024-25, cyhoeddwyd 89 o ddatganiadau rhagweithiol i'r wasg gan y Gwasanaeth Cyfathrebu a wnaeth arwain at 469 o eitemau newyddion, sydd yn cymharu'n ffafriol â'r flwyddyn flaenorol. Dros yr un cyfnod, fe wnaeth y Gwasanaeth hefyd ddelio gyda 510 o ymholiadau gan y wasg a'r cyfryngau.
- Roedd 2,790,297 ymweliad â gwefan y Cyngor yn ystod y flwyddyn.
- Cyflwynwyd 261,549 cais am wasanaeth ar-lein yn 2024-25 sef 4,472 cais yn fwy nac yn 2023-24.
- Lansiwyd cyfrif newydd gan y Cyngor ar gyfrwng cymdeithasol Bluesky.
- Ar gyfartaledd mae'r tîm cyfieithu wedi cyfieithu bron i 400,000 o eiriau bob mis, ynghyd â chyfieithu ar y pryd mewn bron i 60 o gyfarfodydd bob mis.
- Cynhaliwyd Arolwg Llais Staff yn ystod y flwyddyn, ac mae'r canlyniadau yn cael eu defnyddio i adnabod anghenion ein gweithwyr a sut gall y Cyngor wella ymhellach.
- Cyflwynwyd adolygiad er mwyn gwella'r gyfradd casglu Treth Cyngor ac Ardrethi Annomestig.
- Cynhaliwyd adolygiad o'r mannau pleidleisio yn y sir er mwyn asesu addasrwydd ein gorsafoedd ac ystyried os oes lleoliadau mwy addas ar gael.

DIWEDD

DRAFT

Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021

Hunan Asesiad Cyngor Gwynedd 2024/25

Cefndir a Chyflwyniad

Dyma'r pedwerydd hunanasesiad i Gyngor Gwynedd ei gynnal dan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021.

Mae'r Ddeddf yn ei gwneud yn ofynnol i bob Cyngor yng Nghymru adolygu'n barhaus i ba raddau y mae'n bodloni'r 'gofynion perfformiad', hynny yw i ba raddau:-

i. y mae'n arfer ei swyddogaethau yn effeithiol;
ii. y mae'n defnyddio ei adnoddau yn ddarbodus, yn effeithiol ac yn effeithlon;
iii. y mae gan y Cyngor drefniadau llywodraethu effeithiol ar waith i sicrhau gofynion perfformiad i. a ii.

Eleni, am y tro cyntaf, rydym yn ystyried y tri chwestiwn yma yng nghyd destun cryfderau a gwendidau pob un o'r meysydd yng Nghynllun y Cyngor. Pwrpas y Cynllun 5 mlynedd hwn yw gosod gweledigaeth a blaenoriaethau'r Cyngor ar gyfer y cyfnod rhwng Ebrill 2023 a diwedd Mawrth 2028, felly mae ystyried y tri chwestiwn uchod wrth fanylu ar ein prif gryfderau a gwendidau yn ddull addas ac effeithiol o daflu golau ar berfformiad y Cyngor.

Fel rhan o'r broses o ddatblygu'r Cynllun fe ystyriwyd ystod eang o faterion i'w blaenoriaethu a bu i ni ymgysylltu ac ymgynghori gyda phobl leol, aelodau etholedig, Cynghorau Tref a Chymuned a phartneriaid. Un rhan o waith oedd yn allweddol yn natblygiad Cynllun y Cyngor oedd gwaith *Ardal Ni* sy'n amlinellu'r hyn sy'n dda am yr ardal, yr hyn sydd ddim cystal, a'r hyn sydd angen ei wneud er mwyn creu gwell ardal erbyn 2035.

Bwriad y broses hunanasesu yw annog gonestrwydd, gwrthrychedd a thryloywder ynghylch perfformiad a llywodraethu'r Cyngor. Er bod y ddyletswydd hon yn un eithaf newydd, mae'r Cyngor eisoes yn paratoi nifer o ddogfennau sy'n cynnwys y math o wybodaeth sy'n ddisgwyliedig i ni ei gynnwys o fewn yr hunanasesiad. Mae hyn yn cynnwys dogfennau megis adroddiadau blynyddol Perfformiad, Cydraddoldeb, Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol, Datganiad Cyfrifon Blynyddol a'r Datganiad Llywodraethu. Y Grŵp Llywodraethu, sy'n cynnwys swyddogion megis y Cyfarwyddwr Corfforaethol, Pennaeth Cyllid, Pennaeth Gwasanaethau Corfforaethol a'r Pennaeth Gwasanaeth Cyfreithiol ymysg eraill, sydd wedi arwain/cymryd trosolwg o'r gwaith hyn o fewn y Cyngor. Bwriad hyn yw sicrhau fod y gwaith yn cael ei berchnogi a'i arwain ar lefel strategol.

Mae'n fwriad gan y Cyngor i gynnal Asesiad Perfformiad Panel, fydd yn cynnwys aelodau annibynnol. Yn wreiddiol bwriadwyd gwneud hyn fis Tachwedd y llynedd, ond oherwydd y newidiadau gwleidyddol fu yn y Cyngor newidiwyd hyn i fis Mawrth 2026. Mae angen cynnal Asesiad Panel o leiaf unwaith o fewn cylch etholiadol ac mae'n gysylltiedig â'r ddyletswydd i fod yn cynnal hunanasesiadau blynyddol ar berfformiad gyda'r dogfennau hyn yn ffurfio rhan o'r sail dystiolaeth.

Mae ein trefniadau herio a chefnogi perfformiad wedi bod yn eu lle ers sawl blwyddyn bellach. Cynhelir y cyfarfodydd herio a chefnogi perfformiad yma ar lefel Adrannol bob yn ail fis, a maent yn canolbwyntio ar gynnydd prosiectau Cynllun y Cyngor, perfformiad gwasanaethau (sef y gwaith 'dydd i ddydd'), a'r ymateb i'r prif risgiau o fewn y Gofrestr Risg Corfforaethol. Mae'r wybodaeth wedyn yn bwydo i mewn i adroddiadau perfformiad rheolaidd a gyflwynir gan bob Aelod Cabinet yn ystod y flwyddyn ynghyd â'r Adroddiad Perfformiad Blynyddol ar ddiwedd y flwyddyn ariannol. Ceir copi o Adroddiadau Perfformiad Blynyddol y Cyngor ar wefan y Cyngor yma: Mesur Perfformiad. Er mwyn cryfhau hyn ymhellach yn y dyfodol, bydd addasiadau i'r trefniadau herio a chefnogi perfformiad o Ebrill 2025 ymlaen gyda threfn i adrodd yn uniongyrchol i'r Pwyllgorau Craffu, fydd yn arwain at mwy o fewnbwn i'r broses gan aelodau.

Mae'r ddogfen yn cynnwys asesiad o'n trefniadau llywodraethu gan ymateb i'r 3 gofyniad perfformiad y disgwylir i Gynghorau ymateb iddynt fel rhan o'r hunanasesiad. Rydym hefyd wedi ystyried y fethodoleg ddrafft a gyhoeddwyd gan Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru ar gyfer Asesiadau Panel wrth baratoi'r hunanasesiad ar gyfer 2024/25 gan ymateb i'r cwestiynau canlynol:

- Pa mor dda 'rydym ni'n gwneud?
- Sut 'rydym ni'n gwybod hynny?
- Beth allwn ni wneud er mwyn gwella, a sut?

Yr hunanasesiad ar gyfer 2021-22 oedd ein hasesiad cyntaf a rhoddwyd camau mewn lle er mwyn cyfarch y gwelliannau oedd wedi eu hadnabod. Gwelwyd bod rhai o'r gwelliannau hynny yn parhau yn asesiad 2022-23 ac yn 2023-24 gan eu bod yn faterion hirdymor, ond ategwyd nifer o bwyntiau ychwanegol hefyd. Eleni, gwelir y patrwm yn parhau, gyda'r materion hirdymor yn ail-ymddangos ond gydag ystyriaethau newydd yn cael eu hychwanegu yn ogystal.

Mae'r ddogfen hon felly yn grynodeb lefel uchel o berfformiad y Cyngor yn ystod 2024/25, wedi ei gategoreiddio fel cyfres o Gryfderau a Risgiau dan bob maes blaenoriaeth sy'n cyd-fynd â'r blaenoriaethau a welir yn yr Adroddiad Blynyddol ac yng Nghynllun y Cyngor.

Mae'r Cryfderau yn seiliedig ar:

- uchafbwyntiau yr adroddiad perfformiad blynyddol
- adborth sydd wedi ei dderbyn gan gyrff archwilio allanol (e.e. Archwilio Cymru, Arolygiaeth Gofal Cymru, Estyn etc.)
- materion yn deillio o'r broses herio a chefnogi perfformiad mewnol

Mae'r Risgiau yn seiliedig ar:

- ein prif risgiau fel a nodir yn y gofrestr risg corfforaethol
- materion wedi eu hadnabod gan gyrff archwilio allanol
- materion eraill yr ydym wedi eu hadnabod a'u cynnwys yng Nghynllun y Cyngor
- materion yn deillio o'r broses herio a chefnogi perfformiad mewnol

Mae'n bwysig nodi fod nifer fawr o'n cryfderau wedi eu cynnwys yn rhannau eraill yr adroddiad blynyddol, yn enwedig ble mae nhw'n ymwneud â phrosiectau Cynllun y Cyngor

a'n gwaith dydd-i-ddydd. Er mwyn osgoi ail-adrodd, nid ydym (gan amlaf) yn eu rhestru yn yr Hunanasesiad hefyd. I'r darllenydd, bydd ystyried y ddwy ddogfen (yr Adroddiad Blynyddol a'r Hunanasesiad) gyda'i gilydd yn rhoi darlun llawnach o berfformiad y Cyngor dros y cyfnod dan sylw.

Er bod nifer o'r blaenoriaethau yn cynnwys cyfrifoldebau traws-adrannol, dylid nodi fod 'Gwynedd Effeithlon' yn llawer mwy corfforaethol ei natur gan fod nifer o'r cryfderau a'r gwendidau sydd i'w gweld yma yn rhai sefydliadol. Mae'r flaenoriaeth yma ychydig yn wahanol i'r gweddill felly, sy'n fwy tueddol o adlewyrchu cryfderau a gwendidau adrannol.

Gwynedd Effeithlon

Cryfderau

- Mae'r Cyngor wedi llwyddo i ddygymod gyda chyfnodau o lymder/diffyg arian yn effeithiol, ond mae'r sefyllfa yn dod yn gynyddol anoddach wrth i'r cyllid a ddarperir gan y Llywodraeth leihau. Mae'r Cyngor yn pryderu yn fawr am y pwysau mae hyn yn ei roi ar drigolion y sir i gwrdd â'r cynnydd yn y Dreth Cyngor, ynghyd â gallu'r Cyngor i ddarparu gwasanaethau digonol i boblogaeth Gwynedd o fewn ein cyllideb.
- Trefniadau Llywodraethu corfforaethol da. Er mwyn sicrhau ein bod yn cyflawni'n swyddogaethau yn effeithiol, rydym yn gosod mesurau perfformiad mewn lle er mwyn herio perfformiad ar draws yr holl wasanaethau. Rydym yn adolygu'r mesurau hyn o dro i dro er mwyn sicrhau eu bod yn parhau i fod yn berthnasol, ac rydym yn ymwybodol o'r angen i herio ein hunain yn barhaus a gosod mesurau sydd yn ystyrlon er mwyn ein caniatáu ni i wella yn gyson. Rydym yn cydnabod fod gennym le i wella o safbwynt y gwaith o flaengynllunio llif gwaith manwl dros gyfnod Cynllun y Cyngor 2023-28, ac o ganlyniad rydym wedi cyflwyno cyfres o gerrig milltir blynyddol ar gyfer pob un o'r prosiectau er mwyn caniatáu i ni fesur cynnydd yn ogystal â chynllunio gwaith ar gyfer y dyfodol. Mae'r gwaith i wella hyn ymhellach yn parhau.
- Mae Cyfansoddiad y Cyngor yn ddogfen gyhoeddus sydd yn gosod allan y trefniadau llywodraethu ac mae Canllaw i'r Cyfansoddiad yn cael ei ddarparu er mwyn atgyfnerthu hyn. Mae'r Grŵp Llywodraethu yn cadw trosolwg o faterion llywodraethu o fewn y Cyngor. Mae'r Grŵp yn cynnwys y Cyfarwyddwr Corfforaethol, y Swyddog Monitro, y Swyddog Adran 151, Pennaeth Cefnogaeth Gorfforaethol, Pennaeth Cynorthwyol Cefnogaeth Gorfforaethol, y Rheolwr Risg & Yswiriant a'r Rheolwr Gwasanaeth Cefnogi Busnes y Cyngor.
- Mae'r Cyngor yn cyhoeddi Datganiad Llywodraethu blynyddol sy'n amlinellu ein trefniadau llywodraethu a'u heffeithiolrwydd gan ddilyn egwyddorion Fframwaith CIPFA/Solace Delivering Good Governance in Local Government.
- Mae gan y Cyngor broses i reoli risgiau drwy gael Cofrestr Risg Corfforaethol yn ei lle.
- Cynhelir gweithdy blynyddol ar sicrwydd a risgiau gydag archwilwyr allanol (Archwilio Cymru, Arolygaeth Gofal Cymru ac Estyn).
- Pan gyhoeddir argymhellion gan gyrff archwilio allanol, bydd ymateb sefydliadol yn cael ei baratoi ar ran y Cyngor ac mae'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn gyfrifol am adolygu ac asesu'r ymateb ynghyd â'r cynnydd yn erbyn yr argymhellion.

DRAFT

- Ceir trefniadau priodol hefyd i ymateb i unrhyw adroddiadau gan Weithrediaeth Iechyd a Diogelwch (HSE).
- Mae prif risgiau llywodraethu wedi eu sgorio yn gorfforaethol ac ar lefel Adran gan fod lefel y risg yn amrywio. Mae'r Grŵp Llywodraethu mewnol gyda throsolwg ac yn gyfrifol am sicrwydd ansawdd o fewn Cyngor Gwynedd.
- Mae'r Cyngor wedi comisiynu *Local Partnerships* i gynnal adolygiad o'n trefniadau llywodraethu, gyda'r bwriad o roi her annibynnol a gwrthrychol i'r Cyngor yn ogystal â chynnig unrhyw argymhellion i wella. Bydd yn rhoi sylw penodol i:
    i. Gynnal adolygiad trwyadl o'n trefniadau presennol gan gynnwys ein trefniadau llywodraethiant a threfniadau ariannol.
    ii. Adolygu ein trefniadau llywodraethiant yng nghyd-destun y Cyfansoddiad presennol er mwyn asesu os yw'n addas i bwrpas.
    iii. Asesu os yw'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn cyflawni ei bwrpas.
    iv. Adnabod sut rydym yn cyrraedd yr ystod llawn o ofynion statudol wrth wneud penderfyniadau, e.e. Cydraddoldeb, Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol, Y Gymraeg.
    v. Gwerthuso'r modd yr ydym yn adnabod ac asesu risgiau ac yn eu hadolygu a'u monitro.
    vi. Gwerthuso'r modd yr ydym yn monitro a chyflawni argymhellion i wella gan reoleiddwyr allanol a mewnol gan ddysgu gwersi ar draws y sefydliad.
    vii. Adnabod beth allwn ei wneud er mwyn cryfhau ein trefniadau llywodraethiant i'r dyfodol.
- Rydym yn ymwybodol fod angen parhau i adolygu'r drefn o adnabod a sgorio risgiau, yn enwedig er mwyn sicrhau cysondeb ar draws y sefydliad o ran y broses asesu a sgorio. Fel rhan o'r gwaith yma byddwn yn gwella'r hyfforddiant sy'n cael ei gynnig i reolwyr ar reoli risg. Yn ychwanegol, rydym am adolygu i ba raddau y mae'r mesurau penodol sy'n cael eu cyflwyno er mwyn cyfarch y risg yn llwyddo i leihau risgiau yn effeithiol. Byddwn hefyd yn ystyried os y dylem ychwanegu cofnod o'r sgôr sy'n cymryd i ystyriaeth unrhyw gamau lliniaru (mitigation), yn ogystal â'r sgôr risg presennol (sy'n ganlyniad i'r *effaith x tebygolrwydd* yn unig). Bydd gwaith Archwilio Cymru i gynnal Adolygiad o Drefniadau Rheoli Risg y Cyngor yn ystod 2025 yn bwydo i'r gwaith yma, ynghyd ag argymhellion adolygiad *Local Partnerships*.
- Y Pennaeth Cyllid sydd i baratoi a hybu datganiad polisi a strategaeth rheoli risg yr awdurdod. Mae'r strategaeth i reoli risgiau wedi'i berchnogi ar lefel gorfforaethol drwy'r Grŵp Llywodraethu y cyfeirir tuag ato uchod, gyda'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn herio'r sgoriau risg llywodraethu.
- Fel rhan o'i drefniadau parhad gwasanaeth, mae'r Cyngor wedi categoreiddio Gwasanaethau o 1 i 4 ar sail blaenoriaeth adfer ar ôl trychineb. Bu i hyn alluogi'r sefydliad flaenoriaethu yn ystod cyfnod pandemig Covid-19 gan sicrhau parhad gwasanaethau 'hanfodol'. Mae gwersi sydd wedi eu dysgu wrth ddelio ag argyfwng Covid-19 wedi bod yn werthfawr mewn argyfyngau dilynol, e.e. y rhyfel yn Wcráin.
- Er bod y drefn a strategaethau rheoli risg i'r dyfodol yn gwella a chryfhau ar y cyfan, mae trefniadau newydd wedi eu rhoi yn eu lle er mwyn ceisio safoni a cheisio cysoni y sgoriau ar gyfer risgiau uchel iawn. Mae'r rhain yn cael eu cyflwyno i'r Tîm Rheoli Corfforaethol bob 3 mis. Yn ystod 2025/26 byddwn hefyd yn adrodd ar y risgiau hyn

i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a'r Tîm Arweinyddiaeth ddwywaith y flwyddyn (mis Medi a Chwefror).

- Ar sail gwaith Archwilio Mewnol a gwblhawyd yn ystod 2024/25, ystyriwyd bod fframwaith rheolaeth fewnol Cyngor Gwynedd yn ystod y flwyddyn ariannol honno yn gweithredu ar lefel sicrwydd rhesymol ar ddigonolrwydd ac effeithiolrwydd cyffredinol fframwaith llywodraethu'r Awdurdod, rheoli risg a rheolaeth fewnol.
- Mae Gwynedd yn awdurdod lletya i nifer o bartneriaethau gwahanol, ac mae'n darparu cefnogaeth effeithiol ar eu cyfer.
- Mae trefniadau cadarn mewn lle ar gyfer cefnogi Aelodau Etholedig yng Ngwynedd, gyda 97% o Gynghorwyr Gwynedd yn adrodd bod y gwasanaeth gan y Tîm Democratiaeth yn dda/dda iawn. Byddwn yn parhau i adeiladu ar y seiliau cadarn hyn yn ystod y flwyddyn i ddod.
- Mae'r Pennaeth Cyllid wedi cynnal hunanasesiad o gydymffurfiaeth gyda Chod Rheolaeth Ariannol CIPFA, ac yn ei ddiweddaru o leiaf unwaith y flwyddyn a mae'r asesiad cyfredol yn dangos cydymffurfiaeth uchel ar draws pob un o'r safonau. Yn 2025, rydym wedi comisiynu CIPFA i ymgymryd â gwiriad annibynnol o'r hunanasesiad, a bydd canlyniad y gwaith hwnnw yn cael ei ystyried wrth ddylunio gwasanaeth cefnogaeth gyllidol ar gyfer y dyfodol.
- Mae'r Cynllun Prentisiaethau wedi rhoi cyfle i **81** o brentisiaid ers 2019 (sy'n un o'r niferoedd uchaf yng Nghymru wrth gymharu gyda phoblogaeth a maint Cynghorau eraill). Mae nifer o enghreifftiau o lwyddiant y Cynllun, gydag amryw o unigolion sydd wedi cychwyn ar y Cynllun Prentisiaethau yn derbyn dyrchafiadau a swyddi parhaol o fewn y Cyngor. Yn yr un modd mae'r Cynllun Graddedigion (sef Cynllun Yfory) wedi rhoi cyfle i **37** hyfforddai proffesiynol ers 2017 gyda nifer ohonynt wedi cael cynnig swydd gyda'r Cyngor. Ar gyfer 2025, mae cyfanswm o 21 o swyddi newydd ar gael, sef 13 swydd prentis a 8 swydd i raddedigion. Mae meysydd y swyddi yn amrywio – o feysydd newydd fel Ynni a gweithio gyda Chynghorwyr, i rhai sefydlog megis Peirianneg Meddalwedd, Cyllid a Phensiynau a Mecanic, i enwi dim ond rhai.
- Cynhaliwyd Arolwg Llais Staff 2024 yn ystod cyfnod heriol oedd yn cynnwys ansicrwydd cyllidol, newidiadau gwleidyddol yn y Cyngor, a chyfnod o gyflwyno newidiadau pellach i'n trefniadau gwaith 'gweithio i'r dyfodol' yn dilyn y pandemig. O ganlyniad, gwelwyd gostyngiad bychan yn lefel bodlonrwydd staff mewn ymateb i'r mwyafrif o'r cwestiynau, ond mae'r lefel bodlonrwydd yn parhau yn uchel ar gyfer rhai o'r prif ddangosyddion e.e. y sgôr ar gyfer y datganiad 'mae'r Cyngor yn lle da i weithio' yn 80%, ac yn 87% ar gyfer "Rydw i wedi fy ysgogi i wneud fy ngorau yn fy swydd er lles pobl Gwynedd." Fel ag yn arolwg y llynedd, roedd 4 rhan i'r arolwg eleni – Fi a'm Llesiant, Fi a'm swydd, Fi a'm gwasanaeth a Fi a'm Cyflogwr. Gwelwyd fod rhai o'r themâu ddaeth i'r amlwg y llynedd yn cael eu hailadrodd, yn enwedig materion yn ymwneud â derbyn gwerthfawrogiad a chydnabyddiaeth, ac mae'r rhain yn parhau yn bwyntiau i'w gwella. Mae mwy o staff hefyd yn mynegi pryder am bwysau gwaith, sydd o bosib yn ganlyniad i'r wasgfa ariannol sydd wedi wynebu'r cyngor dros y blynyddoedd diwethaf, a bydd hyn hefyd yn derbyn sylw pellach.

Cwblhaodd 1,330 o staff yr holiadur Llais Staff, sef tua 21.8% o'r staff gafodd gyfle i ateb yr arolwg. Nododd **50.6%** eu bod yn cytuno neu cytuno'n gryf **fod y Cyngor yn cyflawni ei ddyletswyddau yn effeithiol.**
Roedd **40.9%** yn cytuno neu cytuno'n gryf **fod y Cyngor yn gwneud y defnydd gorau o'r adnoddau sydd ganddo**, ac roedd **48.6%** yn cytuno neu cytuno'n gryf **fod gan y Cyngor drefniadau yn eu lle i sicrhau ei fod yn perfformio yn effeithiol.**

I'r dyfodol bydd cyfarfodydd codi ymwybyddiaeth ar gyfer yr Arolwg Llais Staff yn cael eu cynnal gyda chynrychiolwyr o bob adran, gyda'r nod pennaf o gynyddu nifer y staff sy'n cymryd rhan. Byddwn hefyd yn gweithio'n agos gyda'r Penaethiaid Adrannau i annog cyfranogiad drwy gyfathrebu cyson a rhannu niferoedd wythnosol o'r rhai sydd wedi cwblhau'r Arolwg.

- Ymgynghorwyd ag Undebau Llafur gan ofyn iddynt am adborth ar y meysydd canlynol:
    - Sylwadau ar berfformiad yr awdurdod a meysydd i'w gwella
        - A yw'r Cyngor yn cyflawni ei ddyletswyddau'n effeithiol?
        - A yw'r Cyngor yn gwneud y defnydd gorau o'r adnoddau sydd ganddo?
        - A oes gan y Cyngor drefniadau yn eu lle i sicrhau ei fod yn perfformio'n effeithiol?
    - Awgrymiadau ar gyfer gwella ymgysylltiad a lles staff

  Ymhlith yr ymatebion, nodwyd fod lle i wella'r cyfathrebu gydag undebau ynglŷn a materion staffio mewn rhai adrannau, ac roedd cydnabyddiaeth fod gennym rywfaint o ffordd i fynd o ran Partneriaeth Gymdeithasol (pan mae grwpiau fel llywodraeth leol, busnesau ac undebau llafur yn cydweithio i wneud penderfyniadau), gan fod hon yn broses o ddysgu.
- Mae'r Cyngor yn casglu barn pobl y sir mewn sawl ffordd wahanol er mwyn gwella gwasanaethau a hefyd er mwyn cwrdd y gofyniad cyfreithiol sydd ar gynghorau i ymgysylltu â phreswylwyr dan wahanol ddeddfau fel Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 a Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021. Eleni, roedd Gwynedd yn rhan o'r Arolwg Preswylwyr Cenedlaethol, y cyntaf o'i fath i'w gynnal yng Nghymru. Er ein bod yn sylweddoli cyfyngderau arolwg o'r fath, mae'n fodd ychwanegol o gasglu barn a byddwn yn triongli'r canfyddiadau gyda data a gwybodaeth eraill a gesglir gennym er mwyn sicrhau ein bod yn ymateb yn briodol. Un fantais benodol gyda'r arolwg hwn yw ei fod yn caniatáu i ni gymharu ein canlyniadau gyda chynghorau eraill, rhywbeth na fu'n bosib gydag arolygon mewnol yn unig. Cafwyd 3,094 o ymatebion i'r arolwg ac mae'r canlyniadau yn cynnwys:
    i. Canran yr ymatebwyr sy'n weddol fodlon neu'n fodlon iawn ar sut mae'r Cyngor yn rhedeg pethau:

    Gwynedd: 31% (3ydd allan o 9 cyngor gymerodd ran yn yr arolwg)

    ii. Canran yr ymatebwyr sy'n credu'n gyffredinol bod y cyngor yn darparu gwasanaethau o ansawdd uchel (i ryw raddau neu i raddau helaeth):

    Gwynedd: 55% (3ydd allan o 9 cyngor gymerodd ran yn yr arolwg)

DRAFT

iii. Canran yr ymatebwyr sy'n credu'n gyffredinol bod y cyngor yn darparu gwasanaethau sy'n cynrychioli gwerth da am arian (i ryw raddau neu i raddau helaeth):

Gwynedd: 43% (3ydd allan o 9 cyngor gymerodd ran yn yr arolwg)

O ran canlyniadau eraill a welir yn yr arolwg mae:

iv. Canran yr ymatebwyr sy'n credu'n gyffredinol bod y cyngor yn cymryd barn preswylwyr i ystyriaeth wrth wneud penderfyniad (i ryw raddau neu i raddau helaeth):

Gwynedd: 27% (2il allan o 9 cyngor gymerodd ran yn yr arolwg)

v. Canran yr ymatebwyr sy'n credu'n gyffredinol bod y cyngor yn gweithredu ar bryderon preswylwyr lleol (i ryw raddau neu i raddau helaeth):

Gwynedd: 30% (2il allan o 9 cyngor gymerodd ran yn yr arolwg)

vi. Canran yr ymatebwyr sy'n cytuno ychydig neu'n gryf bod cysylltu a'r cyngor yn syml:

Gwynedd: 50% (1af yng Nghymru o'r 9 cyngor gymerodd ran yn yr arolwg)

vii. Canran yr ymatebwyr sy'n cytuno ychydig neu'n gryf bod cael gafael ar wybodaeth gyfredol am wasanaethau'r cyngor yn hawdd

Gwynedd: 45% (1af yng Nghymru o'r 9 cyngor gymerodd ran yn yr arolwg)

viii. Canran yr ymatebwyr sy'n ymddiried yn y cyngor cryn dipyn neu'n fawr iawn

Gwynedd: 37% (cyd 3ydd o'r 9 cyngor gymerodd ran yn yr arolwg)

- Rydym hefyd yn paratoi adroddiad blynyddol am gwynion, ac yn addasu ein gwasanaethau yn barhaus pan fydd sylwadau neu gwynion yn awgrymu gwelliannau. Mae'r nifer o Gwynion Ffurfiol Dilys wedi gostwng eleni o'i gymharu a llynedd, ond mae'r rhai sydd wedi mynd at yr Ombwdsmon wedi cynyddu. Rydym yn dal i weithio ar leihau'r amser a gymerir i ymateb i gwynion, ac yn anelu i'r Siarter Cyswllt Cwsmer newydd sydd yn cael ei datblygu gael effaith bositif ar hyn.
- Rydym yn ymwybodol o'r angen i fod yn wyliadwrus i osgoi 'blinder ymgynghori' ('consultation fatigue') gan ein bod eisoes yn gofyn barn ein trigolion am nifer o bynciau a chynlluniau amrywiol, ac o ganlyniad mae gennym Grŵp Ymgysylltu traws adrannol sy'n cyfarfod i gasglu gwybodaeth am ymgynghoriadau arfaethedig, ac i rannu canlyniadau ac arfer dda. Mae hyn yn helpu i sicrhau bod digon o amser i gynllunio ymgynghoriadau ac yn osgoi dyblygu.
- Mae'r Tîm Caffael yn darparu cyngor a chymorth i wasanaethau, ac yn sicrhau fod y sefydliad yn dilyn rheoliadau ac ymarfer orau yn y maes caffael. Nod y tîm yw galluogi'r Cyngor i gyflawni gwerth am arian, cryfhau a datblygu'r arbenigedd caffael, mabwysiadu'r arfer orau yn y maes a chefnogi'r farchnad leol. Mae yna hefyd drefniadau Rheolaeth Categori yn ei le, ble mae tri Tîm Categori (Amgylchedd, Corfforaethol a Phobl) yn gyfrifol am bryniant mewn meysydd penodol gan edrych ar gaffael yn strategol, rhoi pwyslais ar gydweithio, a cynnal dadansoddiad trylwyr o'r farchnad i geisio sicrhau ein bod yn cael gwerth am arian.
- Mae'r Cyngor eisoes wedi mabwysiadu Polisi Caffael Cynaliadwy sy'n cyd-fynd ag egwyddorion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015. Drwy

fabwysiadu'r Polisi, y bwriad yw ystyried yr effaith gymdeithasol, economaidd ac amgylcheddol bosibl y gall ein penderfyniadau caffael ei chael a pha gamau y gellir eu cymryd i wneud y defnydd gorau posibl o wariant y Cyngor, er lles y Sir.

- Yn 2024/25 mi ddaru'r Cyngor gyrraedd rhestr fer gwobr caffael Cymru (GO Awards). Mae'r enwebiad am ein hymdrechion i geisio ennill gwerth cymdeithasol wrth gaffael ein darpariaeth bwyd ar draws y Sir.
- Mae'r Cyngor hefyd wedi bod yn paratoi ar gyfer y Rheoliadau Caffael Cenedlaethol Newydd, sef y Ddeddf Caffael 2023. Mae'r Tîm Caffael Canolig a'r Tîm Categori wedi bod yn brysur yn paratoi ar gyfer y trefniadau a systemau gwaith newydd. Mae yna ddisgwyl bydd y Ddeddfwriaeth caffael newydd yn annog sefydliadau cyhoeddus i rannu'r hyn maent yn bwriadu caffael i'r dyfodol agos gan hefyd ddilyn trefniadau caffael fwy syml a thryloyw.
- Mae gwaith parhaus yn digwydd i gefnogi busnesau i ymateb i ofynion mewn tendrau yn sgil unrhyw ddatblygiadau yn y maes, fel ennill achrediadau neu ymateb i ofynion y Ddeddfwriaeth newydd. Rydym yn parhau i weithio gyda'r gadwyn gyflenwi i asesu'r effaith amgylcheddol a cheisio lleihau ôl-troed carbon, bydd helpu busnesau gyda'r trefniadau caffael newydd yn flaenoriaeth flwyddyn nesaf.
- Mae cryn waith wedi ei wneud yn ystod y flwyddyn i sicrhau/cadarnhau dealltwriaeth ymhlith ein rheolwyr mai'r naw ffrwd gwaith sydd o fewn cynllun Ffordd Gwynedd yw mewn gwirionedd ein cynllun datblygu sefydliad. Dyma'r cynllun sydd yn gweithio tuag at sicrhau fod gennym weithlu bodlon ac iach, sydd yn cael y gefnogaeth a'r hyfforddiant angenrheidiol i'n galluogi i ddatblygu'r diwylliant i roi pobl Gwynedd yn ganolog i bopeth yr ydym yn ei wneud.
- Rydym wedi bod yn gweithio ar gyrsiau / e-fodiwlau y gall rheolwyr eu defnyddio gyda'u timau i sicrhau eu dealltwriaeth hwythau o'r diwylliant a geisir, ac i'w cefnogi trwy y broses o gynnal adolygiadau gwasanaeth Ffordd Gwynedd. Rydym eisoes wedi cychwyn treialu rhai o'r cyrsiau gyda grwpiau bach o staff ac wedi derbyn adborth positif.
- Dyma'n gryno y cynnydd amlycaf yn ystod ail flwyddyn Cynllun Ffordd Gwynedd.

  Dysgu, Arbrofi a Gweithredu i Wella - Mae'r pwyslais yn y Cynllun cyfredol ar gynnal adolygiadau ar ddarnau llai o systemau gwaith, yn ogystal a chynnal adolygiadau ar systemau cyfan, wedi dwyn ffrwyth ac mae pob Adran yn y Cyngor yn gallu darparu enghreifftiau o adolygiadau sydd wedi arwain at welliannau yn ystod y flwyddyn.

  Arweinyddiaeth - Mae rhaglen hyfforddiant Ffordd Gwynedd ar ei newydd wedd wedi'i hail-gyflwyno ar gyfer rheolwyr yn ystod y flwyddyn tra bo'r Rhaglen Datblygu Rheolwyr yn mynd o nerth i nerth gyda'r adborth cadarnhaol gan fynychwyr.

  Cefnogi a Datblygu - Mae Fframwaith Dysgu a Datblygu newydd wedi'i lawnsio gyda'r rhaglen am y flwyddyn gyntaf yn canolbwyntio ar hyfforddiant sylfaenol fel rheolaeth cyllid, llesiant a sgiliau digidol. Mae'r Rhaglen Uwch Arweinyddiaeth, Rhaglen Datblygu Rheolwyr a'r Rhaglen Merched mewn Arweinyddiaeth yn parhau i arddangos eu gwerth gyda nifer fawr o swyddogion yn awyddus i gofrestru ar bob achlysur pan fo cyfres newydd yn cael ei chyhoeddi.

DRAFT

Cynllunio'r Gweithlu a Datblygu Talent - Mae saith ffrwd gwaith wedi'u hadnabod ar gyfer gyrru'r gwaith hwn yn ei flaen. Maent yn amrywio o fod yn cynnal ymarferiad "Ffordd Gwynedd" ar yr holl broses o ddenu staff i weithio i'r Cyngor, i'r angen am sefydlu cynlluniau hyfforddi penodol sydd yn cyfarch sgiliau ac arbenigeddau prin, yn ogystal a'r ymddygiadau priodol, sydd yn angenrheidiol i barhad gwasanaeth yn y dyfodol.

Gweithlu Bodlon ac Iach - Cymeradwywyd Strategaeth Llesiant newydd gan y Cabinet yn ei gyfarfod ar yr 17 o Ragfyr, 2024. Mae'r Strategaeth yn seiliedig ar dair sylfaen, sef arwain a rheoli, cefnogaeth gynaliadwy, ac amgylchedd gwaith gyda llesiant meddyliol, corfforol, cymdeithasol ac ariannol yn ganolbwynt i'r hyn a geisir ei gyflawni.

Cyswllt a'r Cwsmer - Sefydlwyd Grŵp traws-adrannol i lunio Siarter a Safonau Cyswllt Cwsmer. Bydd y Siarter hwnnw, yn ei ffurf drafft terfynol, yn cael ei gyflwyno i'r Cabinet i'w fabwysiadu ar yr 8 o Orffennaf, 2025. Bu ymgynghori cynhwysfawr ar gynnwys y Siarter ar draws gwasanaethau'r Cyngor ac mae yma enghraifft dda o geisio barn ar ddatblygiadau gyda staff.

- O safbwynt gweithgareddau mewnol y Cyngor, mae gennym drefniadau ymgysylltu a chyfathrebu da yn eu lle gyda negeseuon pwysig yn cael eu rhannu'n ganolog efo staff mewn amrywiol ffyrdd gan gynnwys bwletin staff wythnosol, Grŵp Facebook staff, y mewnrwyd, hunanwasanaeth staff, cylchgrawn Gair o Gyngor, ymweliadau staff rheng flaen a sesiynau cwestiwn ac ateb gyda'r Prif Weithredwr. Yn ychwanegol at hyn, mae gweithgareddau cyfathrebu adrannol a rheolaethol yn digwydd yn rheolaidd.
- Darparwyd rhaglen hyfforddiant eang ar gyfer Aelodau Etholedig yn ystod 2024/25 oedd yn cynnwys hyfforddiant craidd mewn saith maes penodol:
    i. Arwain yn Ddiogel a Diogelwch Personol
    ii. Cod Ymddygiad
    iii. Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol
    iv. Diogelu Plant ac Oedolion
    v. Eich Cyfrifoldeb dros Gydraddoldeb
    vi. Eich Cyfrifoldeb fel Rhiant Corfforaethol
    vii. Gwybodaeth am Bobl : Eich Cyfrifoldeb Chi
- Yn ogystal â hyn roedd hyfforddiant yn cael ei gynnig mewn sawl maes arall ynghyd â chyfle i bob Cynghorydd dderbyn cyfweliad datblygiad personol er mwyn adnabod meysydd datblygol penodol. Mae cynnig i gynghorwyr gael sesiynau penodol cyn iddynt ymgymryd â rolau ar wahanol bwyllgorau e.e. Aelodau Cabinet, a nifer o bwyllgorau eraill megis Cynllunio, Trwyddedu, a Llywodraethu ac Archwilio. Ymhellach, cynhelir sesiynau briffio i'r aelodau hefyd, sy'n gyfle i gyflwyno diweddariad ar faterion o bwys e.e. pan fo newidiadau mewn deddfwriaeth ayyb.
- Rydym fel Cyngor yn manteisio ar gyfleoedd i arloesi a gwreiddio technoleg ddigidol i wella bywydau ein trigolion, i gydweithio yn well â phartneriaid, a chryfhau a gwella ymatebolrwydd ein gwasanaethau i anghenion a disgwyliadau ein cwsmeriaid. I'n cynorthwyo gyda hyn, yn 2023 cymeradwywyd Cynllun Digidol newydd Cyngor Gwynedd ar gyfer y pum mlynedd rhwng 2023-28. Mae cyfnod y Cynllun hwn yn cyd-

redeg efo cyfnod Cynllun y Cyngor (yn yr un modd ag y mae cyfnod Cynllun Ffordd Gwynedd). Mae cyllid wedi'i sicrhau er mwyn gyrru rhaglen waith dwy flynedd cyntaf y Cynllun Digidol a sawl blaenoriaeth bellach ar waith.

- Atgyfnerthwyd y tîm seibr drwy ddyrchafu prentis i rôl barhaol gyda'r Cyngor, cefnogwyd dau brentis gradd gwyddor data, a gwnaethpwyd datblygiadau helaeth ar y prosiectau system ffôn integredig, system rheoli'r sefydliad ac uwchraddio llinellau analog i ddigidol yn ystod 2024/25. Bydd nifer o'r prosiectau hyn yn cael eu cwblhau yn ystod 2025/26, gyda'r system ffôn integredig yn brysur ddatblygu ac wedi ei chyflwyno mewn amryw fan yn barod. Prosiect arall fydd yn gweld twf sylweddol eleni yw'r system rheoli sefydliad a disgwylir y bydd system newydd yn ei lle ar gyfer talu cyflogau a gweinyddu materion Adnoddau Dynol yn ystod 2026/27. Gwelir datblygiad cyson a pharhaus gydag uwchraddio ein llinellau analog a bydd hyn yn parhau hyd ddiwedd 2026 a gobeithiwn groesawu Hyfforddai Trawsnewid Digidol newydd i'r Cyngor yn ystod yr haf a hynny drwy raglen hyfforddai a phrentisiaethau'r Cyngor.

Risgiau

- Mae gosod cyllideb gytbwys ar gyfer 25/26 yn sialens, yn enwedig yn sgil yr angen i sicrhau bod cyllidebau adrannol yn ddigonol er mwyn darparu'r lefel angenrheidiol o wasanaethau i bobl Gwynedd, ac i osgoi gorwariant fel a welwyd yn 2024/25. Bryd hynny gwelwyd gorwariant adrannol o £6.6m gyda gorwariant sylweddol yn Adrannau Oedolion, Iechyd a Llesiant, Plant a Theuluoedd, Priffyrdd, Peirianneg ac YGC ac Amgylchedd.
- Cyflwynwyd rhaglen arbed newydd fel un o brif flaenoriaethau'r Cyngor wrth ymateb i'r sefyllfa ariannol ddiweddaraf, a chytunodd y Cyngor ar raglen arbedion gwerth £650,000 wrth osod cyllideb 2025/26 yn ychwanegol i arbedion o £6.4miliwn wrth osod cyllideb 2023/24, ac arbedion pellach o £5.2miliwn wrth osod cyllideb 2024/25. Cymeradwyodd y Cabinet 'Cynllun Ariannol Tymor Canolig' ar gyfer Cyngor Gwynedd hyd at flwyddyn ariannol 2027/28 ym mis Mai 2024. Fel rhan o'r Cynllun yma, sefydlwyd ystod o fesurau a phecynnau gwaith i ragbaratoi ar gyfer cyfarch y bwlch sylweddol yng nghyllideb y Cyngor dros y tair mlynedd nesaf, o dan arweiniad y Prif Weithredwr. Cyflwynwyd fersiwn wedi ei ddiweddaru o'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig (hyd at ddiwedd blwyddyn ariannol 2028/29) i'r Cabinet ar y 16eg o Fedi 2025.
- Yn ystod 2024, cynhaliodd Archwilio Cymru adolygiad o gynaliadwyedd ariannol y Cyngor gan gynnwys ffocws ar y camau gweithredu, y cynlluniau a'r trefniadau i bontio bylchau yn y cyllid ac ymdrin â phwysau ariannol dros y tymor canolig. Canfuwyd bod cynnydd sylweddol yn nifer yr adrannau yn y Cyngor a orwariodd yn y ddwy flynedd ariannol diwethaf, a bod y Cyngor wedi datblygu trefniadau i adolygu ei gyllidebau.
- Mae adolygiad mewnol ar y gweill i wella'n trefniadau casglu Treth Cyngor, ac mae camau gweithredu wedi eu cyflwyno er mwyn cynyddu'r cyfraddau casglu yn y dyfodol. Bydd y gwaith yma yn parhau i dderbyn sylw dros y flwyddyn i ddod. Rydym hefyd yn awyddus i sicrhau fod materion fel hyn yn derbyn sylw cynnar yn y dyfodol, a byddwn yn edrych i adolygu ein trefniadau er mwyn sicrhau fod hyn yn digwydd.

- Yn ystod y flwyddyn ddiwethaf, bu newidiadau yn arweinyddiaeth wleidyddol y Cyngor, gyda sawl Aelod Cabinet newydd yn ymgymryd â chyfrifoldebau ar draws amryw feysydd. Yn ogystal, disgwylir penodiadau i swyddi uwch swyddogion dros y misoedd nesaf. Gall y newidiadau hyn beri heriau o ran arweinyddiaeth gyson ac achosi oedi wrth wneud penderfyniadau strategol, ond rydym yn cydnabod hyn ac yn bwriadu mynd i'r afael â'r mater yn briodol.
- Mae trafferthion recriwtio i swyddi mewn rhai meysydd allweddol fel gofal cymdeithasol ac addysg yn gallu peryglu parhad gwasanaeth. Mae'r pryder am hyn wedi arwain at greu prosiect arbennig yng Nghynllun y Cyngor - 'Cynllunio'r Gweithlu' - fydd yn mynd i'r afael â'r her ac yn cynnig amrywiaeth o ddatrysiadau. Mae'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio wedi nodi yn y gorffennol y dylid ystyried rhoi cynllunio'r gweithlu, cynllunio olyniaeth a dilyniant rheolaethol fel meysydd posib i'r Asesiad Perfformiad Panel. Wedi ail-drefnu'r dyddiad ar gyfer yr Asesiad gan Banel, mae'n debygol y bydd hyn yn derbyn ystyriaeth bellach cyn eu hymweliad fis Mawrth 2026. Yn ogystal, bydd Archwilio Cymru yn cynnal astudiaeth ar 'Ymateb i bwysau ar y gweithlu mewn llywodraeth leol' yn ystod 2025/26.
- Mae'r Cyngor yn rhan o nifer o bartneriaethau lleol a rhanbarthol megis Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn a Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru. Teg fyddai nodi bod effeithiolrwydd y partneriaethau hyn yn amrywio ar hyn o bryd a byddwn yn parhau i weithio er mwyn ceisio sicrhau ein bod yn elwa o'r trefniadau hyn. Yn yr un modd mae ein perthynas gyda'r trydydd sector yn parhau i esblygu a byddwn, gyda chefnogaeth Grŵp Cyswllt y Trydydd Sector, yn edrych ar hyn eto yn ystod 2025/26.
- Mae'r gwaith o sicrhau fod cydraddoldeb yn cael ei wreiddio'n ddwfn o fewn gwaith y Cyngor er mwyn gwella ein gwasanaethau ar gyfer pawb o bobl Gwynedd yn parhau. Datblygwyd Cynllun Cydraddoldeb Strategol ar gyfer 2024-28 er mwyn rhoi fframwaith i wella tegwch o fewn y Cyngor, a sicrhau ein bod yn trin pobl yn ôl eu hanghenion, ac mae'r gwaith yma yn parhau.
- Fel sydd wedi ei nodi eisoes, mabwysiadwyd Cynllun Cyngor Gwynedd 2023-28 yn ystod 2023. Mae'r Cynllun yn un uchelgeisiol a hynny mewn hinsawdd gyllidol heriol tu hwnt. Er bod ystyriaeth wedi ei roi i'r adnoddau sydd eu hangen er mwyn cyflawni'r hyn sydd o fewn y Cynllun wrth iddo gael ei ddatblygu, mae'r sefyllfa gyllidol wedi newid yn sylweddol ers hynny, ac os yw'r wasgfa ariannol yn parhau, gall olygu y bydd rhaid i'r Cyngor addasu neu leihau ein gweledigaeth ac o ganlyniad nifer y prosiectau y byddwn yn medru eu cwblhau yn llawn o fewn y cyfnod.
- Mae'r Adran Gyllid, mewn cyswllt agos â'r Prif Weithredwr a'r Cyfarwyddwyr, yn cynnal adolygiadau parhaus o ragolygon ariannol y Cyngor dros y tair mlynedd nesaf, gan ddiweddaru'r model yn rheolaidd pan dderbynnir gwybodaeth newydd ac adrodd yn rheolaidd i aelodau'r Cabinet ac i'r Tîm Rheoli Corfforaethol (Prif Weithredwr, Cyfarwyddwyr a Phenaethiaid adran). Mae'r cylch cynllunio corfforaethol yn cyd-fynd â chylch statudol cynllunio'r gyllideb ac rydym yn anelu i gyflwyno diweddariad blynyddol Cynllun y Cyngor i'r un cyfarfod o'r Cyngor Llawn â'r gyllideb.
- Bob blwyddyn mae'r Cyngor yn paratoi Strategaeth Ariannol ac yn gosod Cyllideb gytbwys (balanced) er mwyn sicrhau parhad gwasanaeth. Mae'r Cyngor hefyd yn cyhoeddi Datganiad o'r Cyfrifon ar ddiwedd pob blwyddyn ariannol sy'n dangos ei wariant blynyddol. Mae'r gwaith o adolygu gwariant yn erbyn cyllidebau, a monitro

DRAFT

fod arbedion wedi'u cyflawni gan holl adrannau'r Cyngor, yn sicrhau bod y gwasanaethau yn gweithredu'n effeithlon. Fodd bynnag, fel a nodwyd yn gynharach, mae'r pwysau cynyddol ar gyllideb y Cyngor yn ei gwneud hi'n anoddach i adrannau gynnal yr un lefel o wasanaethau o fewn y gyllideb a ddarperir, a mae hynny yn arwain at risg o orwariant.

- Mae Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 wedi creu dyletswyddau newydd i Arweinwyr Grwpiau Gwleidyddol gymryd elfen o gyfrifoldeb dros hyrwyddo ymddygiad da a chydweithredu â'r Pwyllgor Safonau. Cytunwyd ar brotocol a meini prawf ar gyfer asesu cyflawniad y ddyletswydd mewn gweithdy rhwng aelodau'r Pwyllgor a'r Arweinyddion. Mabwysiadwyd y rhain gan y Pwyllgor Safonau a byddent yn cyfrannu at baratoi adroddiad blynyddol y Pwyllgor. Mae'r gwaith yma wedi ei gefnogi gan gyfarfodydd a chyfathrebu rheolaidd gyda'r Swyddog Monitro.

Gwynedd Ofalgar

Cryfderau

- Adolygiadau Statudol amserol o ansawdd da yn cael eu cynnal i sicrhau bod cynlluniau gofal a chymorth yn parhau i fod yn briodol.
- Gwelliant mewn canlyniadau i bobl sy'n cael gofal cartref o ganlyniad i ddefnydd o dechnoleg a dulliau amgen o ddarparu gwasanaeth. Mae bron i ddwy ran o dair o ddyfeisiadau teleofal Gwynedd wedi eu trosglwyddo i ddyfeisiadau newydd digidol bellach.
- Datblygiadau cynllunio strategol - Llechen Lân wedi ei gyhoeddi ac i-Lechen ar waith.
- Fel rhan o'r Rhaglen Waith Gofal Cartref mae sylw penodol ar ddatblygu systemau gwybodaeth a data addas a phriodol, a sicrhau perchnogaeth a rheolaeth i'r rolau mwyaf perthnasol a gweithredol yn y maes/system gofal cartref.
- Yn dilyn yr Ymweliad Gwiriad Gwella a gynhaliodd Arolygiaeth Gofal Cymru yn Hydref 2024, nodwyd: "Mae gweithlu proffesiynol cyfan y gwasanaeth o ran gweithwyr cymdeithasol a therapyddion galwedigaethol wedi'i gyflogi gan yr awdurdod lleol. Mae hyn yn golygu nad yw'n dibynnu ar staff asiantaeth ac yn cynnig gwasanaeth mwy cyson i bobl. Mae pobl hefyd yn cael budd o weithlu proffesiynol sy'n gallu cynnig gwasanaeth drwy gyfrwng y Gymraeg."
- Rydym yn cyflogi ymarferydd penodol i gefnogi a hyfforddi pobl i sefydlu busnesau micro, a mae Arolygiaeth Gofal Cymru yn nodi bod hyn yn arfer da, gan ychwanegu: "Dylai'r awdurdod lleol barhau â'i waith i hyrwyddo'r opsiynau gofal a chymorth sydd ar gael gan gynnwys nifer y micro-ofalwyr sydd ar gael, yn unol â'i ddyletswydd i ddarparu gwybodaeth, cyngor a chymorth a gwasanaethau ataliol."
- Nododd Arolygiaeth Gofal Cymru yn eu Hymweliad Gwiriad Gwella (Hydref 2024):
    - Mae'r arweinwyr yn brofiadol ac yn darparu arweinyddiaeth sefydlog, a dywed yr ymarferwyr eu bod yn weladwy ac yn hawdd mynd atynt.
    - Mae'r arweinwyr yn gwerthfawrogi ymroddiad yr ymarferwyr. Mae'r ymarferwyr yn ymrwymedig ac yn rhagori ar y disgwyliadau o ran cefnogi pobl. Mae'n amlwg eu bod yn adnabod y bobl y maent yn eu cefnogi yn dda iawn.

  - Yn gadarnhaol, fel y nodwyd yn yr arolygiad gwerthuso perfformiad diwethaf, mae'r ymarferwyr yn parhau i deimlo eu bod yn cael eu cefnogi'n dda. Nododd 94% o'r ymarferwyr a gwblhaodd ein harolwg eu bod yn 'cytuno' neu'n 'cytuno'n gryf' eu bod yn cael eu cefnogi'n dda gan eu cydweithwyr a'u harweinwyr.

- Adolygwyd cyllidebau adrannol er mwyn cymryd i ystyriaeth yr adnoddau ychwanegol sydd eu hangen er mwyn cwblhau unrhyw gynlluniau gweithredu, ac i ddelio gyda diffygion cyllidebol hanesyddol mewn rhai adrannau (e.g. gwasanaethau cymdeithasol). Bwriad hyn yw sicrhau bod y gwasanaethau a ddarperir yn gallu cael eu darparu oddi mewn i'r gyllideb sylfaenol er mwyn cefnogi cynaliadwyedd ariannol y Cyngor. Bydd gwaith o adolygu darpariaethau mewn cyllidebau yn parhau yn ystod y flwyddyn nesaf wrth baratoi cyllideb 2026/27.

Risgiau

- Os nad oes darpariaeth gofal cartref, cartrefi preswyl a nyrsio digonol ac effeithiol, gallai hynny arwain at niwed, mwy o anghenion a chostau ychwanegol. Ymysg y camau rydym yn eu cymryd i ddelio efo hyn, mae prosiect newydd yng Nghynllun y Cyngor – Llechen Lân – sydd wedi dadansoddi demograffeg Gwynedd; y galw am wasanaeth; ac arferion gorau gwasanaethau cymdeithasol oedolion er mwyn deall ac amlygu y galw am wasanaeth a'r adnoddau cysylltiedig a fydd eu hangen ar gyfer yr ugain mlynedd nesaf.
- Er mwyn sicrhau gwasanaethau o'r safon uchaf a rheoli costau'n effeithiol mae angen i'r timau gydweithio yn amlddisgyblaethol gyda phartneriaid fel iechyd, yr heddlu, y trydydd sector, a darparwyr gofal. Mae camau eisoes wedi eu cymryd i gryfhau'r partneriaethau yma er fod gwaith pellach i'w wneud, er enghraifft er mwyn datblygu'r berthynas cydweithio gyda'r Bwrdd Iechyd ymhellach.
- Os na ellir recriwtio digon o staff, mae perygl na ellir darparu'r gwasanaethau gorau i bobl Gwynedd. Rydym felly wedi adolygu cyflogau a chyflwyno prosiect Llechen Lân yn ddiweddar, yn ogystal â chyflwyno Academi Gofal er mwyn ceisio gwella'r sefyllfa ac rydym yn bwriadu cymryd camau ychwanegol cyn bo hir hefyd.
- Os nad yw gwasanaethau Busnes a Chomisiynu Gofal yn effeithiol ac effeithlon, mae risg i ddiogelwch unigolion a staff, yn ogystal â risg nad ydym yn darparu gwasanaethau o safon i drigolion Gwynedd. Mae sawl cam wedi ei gymryd er mwyn ymateb i hyn, gan gynnwys cyflwyno system gofnodi gwasanaethau cymdeithasol newydd. Fodd bynnag, er ein bod yn cyflwyno system newydd, bydd rhaid gweithio gyda'r system bresennol heb gefnogaeth am gyfnod o sawl mis. Mae hyn yn risg uchel iawn, ond yn fater cenedlaethol, ac mae gwaith yn mynd ymlaen i liniaru'r risg.
- Mewn rhai amgylchiadau penodol, gall y Cyngor awdurdodi DoLS (Deprivation of Liberty Safeguards) er mwyn amddiffyn person sydd heb allu meddyliol i dderbyn ofal neu driniaeth er mwyn eu cadw yn ddiogel rhag niwed. Mae gan y Cyngor restr aros ar gyfer asesiadau DoLS gan fod angen swyddog efo cymhwyster penodol i'w cwblhau, a bod angen eu hadolygu yn gyson. Mae risg gyfreithiol ac ariannol ynghlwm â methu gwneud yr asesiadau yn amserol, ac mae'r Cyngor yn ymwybodol o hyn ac yn cymryd camau i wella'r sefyllfa.
- Gallai perthynas wan gyda rhanddeiliaid sefydliadol arwain at fethu darparu gwasanaethau o safon i bobl Gwynedd. Mae camau yn cael eu cymryd er mwyn

sicrhau perthynas dda rhwng sefydliadau, ynghyd â cheisio symleiddio'r berthynas waith sy'n gallu bod yn or-gymhleth oherwydd rhwystrau deddfwriaethol.

- Byddai methu cael asesiadau iechyd meddwl y tu allan i oriau gwaith yn gadael unigolion mewn perygl ac yn wynebu trallod iechyd meddwl heb gefnogaeth briodol.
- Mae cynnydd yn y galw am wasanaethau ynghyd â chynnydd yng nghymhlethdod yr anghenion, yn arwain at bwysau cyllidebol a risg o orwariant.
- Rhagamcanir y bydd poblogaeth Cyngor Gwynedd yn cynyddu 5% rhwng 2024 a 2043 o 125,900 i 132,200, gan gynnwys cynnydd a ragwelir o 3% yn nifer y plant, cynnydd o 1% yn nifer y boblogaeth o oedran gweithio a chynnydd o 16% yn nifer y bobl 65 oed a throsodd.
- Angen gwella'r data a gesglir am asesiadau a chymorth i ofalwyr di-dâl, fel y nododd Arolygiaeth Gofal Cymru yn eu Hymweliad Gwiriad Gwella (Hydref 2024): "Mae hyn yn hanfodol er mwyn sicrhau ei fod yn cyflawni ei ddyletswydd statudol i asesu a oes angen gofal a chymorth ar ofalwr (neu a yw'n debygol y bydd angen gofal a chymorth arno yn y dyfodol) ac os felly, pa anghenion sy'n debygol o fod ganddo."

Gwynedd Yfory

Cryfderau

- Mae deilliannau arolygu ysgolion cynradd ac uwchradd yn gryf yn gyffredinol.
- Cymorth o ran bodloni anghenion dysgwyr/darpariaeth y Gymraeg – gan gynnwys y gyfundrefn Addysg Drochi.
- Yn dilyn arolwg Estyn yn 2023, canfuwyd fod yr awdurdod yn hyrwyddo a chefnogi lles disgyblion yn gadarn. Cadarnhawyd hyn ymhellach mewn cyfarfodydd Sicrwydd ac Asesu Risg yn 2024 a 2025.
- Rydym yn parhau i wneud gwelliannau i ysgolion ledled y sir, ac yn benodol ardal Bangor, Cricieth a Bontnewydd ac rydym wedi cymryd pob cyfle i ymgeisio am gymorth grant i'n galluogi i foderneiddio adeiladau presennol a datblygu adeiladau newydd. Mae adeilad a champws newydd ar gyfer Ysgol Treferthyr yng Nghricieth wedi agor ei drysau i ddysgwyr ddechrau mis Medi 2024. Mae hyn yn dilyn blynyddoedd o waith, a buddsoddiad o dros £8m er sicrhau amgylchedd dysgu ac adnoddau o'r radd flaenaf i hyd at 150 o ddysgwyr yr ardal. Yn ogystal, mae darpariaeth gofal plant ar y safle, ynghyd ag Uned ABC.

Risgiau

- Mae newidiadau yn nemograffeg y sir yn effeithio hyfywdra'r gyfundrefn ysgolion presennol, ac yn cynyddu'r diffyg tegwch sy'n bodoli oherwydd yr amrywiaeth sylweddol yng nghost y pen fesul disgybl.
- Mae angen gwella trefniadau monitro, gwerthuso a hyrwyddo presenoldeb disgyblion. Mae lefelau presenoldeb yn parhau i fod yn bryder yn dilyn y cwymp fu yn sgil y pandemig. Mae presenoldeb hefyd yn flaenoriaeth gan y Llywodraeth ac Estyn. Byddwn yn cyflwyno Strategaeth Presenoldeb yn 2025 ac rydym wedi cryfhau ein prosesau drwy wella'r systemau ar gyfer targedu presenoldeb. Rydym hefyd

wedi gwneud defnydd o grantiau Llywodraeth Cymru i wella capasiti ac ymgyrch i wella presenoldeb.

- Rydym am gryfhau'r ddarpariaeth ar gyfer disgyblion sydd ag anawsterau cymdeithasol, emosiynol ac ymddygiadol, a sicrhau trefniadau monitro a gwella ansawdd y ddarpariaeth honno. Rydym wedi creu cynllun newydd ar gyfer Medi 2025, sef creu Uned Cyfeirio Disgyblion aml safle i roi cefnogaeth lefel uchel i rai disgyblion a chryfhau'r gefnogaeth ar gyfer y dysgwyr hyn yn ein hysgolion.
- Newid sylfaenol yn y gefnogaeth gwella ysgolion yn sgil dod â GwE i ben. Gyda newid mor fawr mae'n anorfod y gall effeithio ar ansawdd y gefnogaeth o ran gwella ysgolion ac i safonau.
- Darparu cefnogaeth o safon i ysgolion sydd mewn categori dilynol yn dilyn archwiliadau Estyn.
- Yn ystod y flwyddyn, cafwyd achosion difrifol o droseddu yn erbyn plant, gan gynnwys achos amlwg lle cafodd cyn-bennaeth Ysgol Friars, Neil Foden, ei arestio a'i ddedfrydu i 17 mlynedd o garchar am droseddau rhywiol yn erbyn disgyblion. Mae'r achos hwn wedi amlygu methiannau sylweddol yn systemau diogelu'r cyngor dros gyfnod o flynyddoedd.
- Mewn ymateb, mae'r Cyngor wedi adolygu ei bolisïau a'i weithdrefnau diogelu, comisiynu adolygiadau annibynnol, a chyfrannu at Adolygiad Ymarfer Plant rhanbarthol dan arweiniad cadeirydd annibynnol. Mae'r Pwyllgor Craffu Addysg hefyd wedi lansio adolygiad o drefniadau diogelu mewn ysgolion ledled Gwynedd, gyda'r nod o wella safonau a sicrhau diogelwch plant. Disgwylir i'r adolygiad ffurfiol gyflwyno gwersi ac argymhellion yn ystod hydref 2025.
- Mae risg sylweddol y gall methu â sicrhau bod trefniadau diogelu mewn ysgolion yn bodloni'r safonau uchaf, neu fethu â gweithredu gwersi'r adolygiad, arwain at fethiannau parhaus mewn diogelu, niwed i blant a phobl ifanc, colli ymddiriedaeth y cyhoedd, canlyniadau cyfreithiol, a straen ar adnoddau'r cyngor.

Gwynedd Lewyrchus

Cryfderau

- Fel rhan o Fframwaith Adfywio newydd, mae Cynllun Adfywio Lleol wedi'i baratoi ar gyfer pob un o'r 13 ardal adfywio yn y Sir. Mae'r cynlluniau yn adlewyrchu blaenoriaethau lleol amlygwyd yn ystod ymgynghoriad 'Ardal Ni' gyda thrigolion Gwynedd. Mae'r Cynlluniau Adfywio Lleol yn ymgorffori prosiectau sydd yn cael eu datblygu gan ystod eang o sefydliadau a grwpiau sydd yn weithredol yn yr ardal ac yn cyfrannu at wella ardaloedd yn economaidd, yn amgylcheddol, yn gymdeithasol neu yn ddiwylliannol er mwyn creu cymunedau iach, llewyrchus, deinamig a chynaliadwy gyda lle amlwg a chanolog i'r iaith Gymraeg.
- Datblygwyd 'Cynllun Economi Ymwelwyr Cynaliadwy Gwynedd ac Eryri 2035' ar y cyd gan Gyngor Gwynedd ac Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri. Mae hwn yn gynllun sy'n torri tir newydd ac yn cyflwyno ffordd newydd o weithredu, cefnogi a mesur effaith yr economi ymweld yn ei gyfanrwydd ar yr ardal.
- Rydym wedi llwyddo i sicrhau cyllid sylweddol o ffynonellau megis y Gronfa Ffyniant Gyffredin ac ARFOR i gryfhau economi Gwynedd. Gyda'n partneriaid rydym wedi

dyrannu £24.4 miliwn o'r Gronfa Ffyniant Gyffredin i gynlluniau sydd wedi cyfrannu tuag at gryfhau economi Gwynedd, gwella sgiliau a chreu balchder yn ein cymunedau. Mae dros 960 o fusnesau, mentrau a sefydliadau wedi derbyn cymorth gan greu neu warchod bron i 300 o swyddi, ac mae dros 700 o bobl wedi cael cymhwyster newydd.

- Mae Cynlluniau Canol Tref wedi eu creu ar gyfer sawl tref yng Ngwynedd. Pwrpas y rhain ydi adnabod a chytuno ar gynlluniau gweithredu a gosod blaenoriaethau ar gyfer trefi unigol. Mae'r Cynlluniau Canol Tref yn rhoi sylw penodol i ardaloedd stryd fawr, gyda'r bwriad o'u gwneud yn lleoedd mwy deniadol i ymweld â nhw ac i weithio, ac i annog pobl i dreulio eu hamser a'u harian yno.
- Mae Grŵp Eiddo Gwag Traws-Adrannol wedi ei sefydlu er mwyn cyd-lynu ymdrechion gwahanol Wasanaethau'r Cyngor sydd yn delio gydag eiddo gwag. Mae'r Grŵp wedi mabwysiadu amrediad o ymyraethau – yn cynnwys darparu gwybodaeth, cyngor technegol, cymorth ariannol, ynghyd â threfniadau gorfodaeth. Ein bwriad yw datblygu'r gwaith yma ymhellach dros y flwyddyn nesaf.
- Ers ennill statws Safle Treftadaeth y Byd UNESCO i Dirwedd Llechi Gogledd Orllewin Cymru yn 2021, mae'r Cyngor a'i bartneriaid yn ceisio manteisio i'r eithaf ar y dynodiad. Mae hyn yn cynnwys prosiect Llewyrch o'r Llechi a LleCHI LleNI - cynlluniau gwerth dros £30m ac a gefnogir trwy Gyngor Gwynedd, Llywodraeth y DU, Llywodraeth Cymru, Cronfa Treftadaeth y Loteri, Amgueddfa Cymru a nifer o bartneriaid eraill - sydd eisoes ar waith i wella dealltwriaeth, balchder a chyfleoedd economaidd a chymdeithasol yn ein dyffrynnoedd llechi a ledled yr ardal.

Risgiau

- Daeth rhaglen ARFOR i ben ddiwedd Mawrth 2025 ac er bod rhaglen SPF wedi ei hymestyn am y flwyddyn 2025-26, mae hynny ar raddfa llai na'r hyn a welwyd yn y gorffennol. Mae ansicrwydd sylweddol yn bodoli ynghylch cyllid a gweinyddiaeth unrhyw raglenni datblygu'r economi i'r dyfodol.
- Mae risg y gallwn golli cyfle i sicrhau'r budd economaidd gorau i Wynedd drwy'r Cynllun Twf (Uchelgais Gogledd Cymru).

Gwynedd Glyd

Cryfderau

- Mae'r adran Tai ac Eiddo yn cydweithio'n agos gyda'i phartneriaid tai ar ddatblygiadau tai cymdeithasol a chanolraddol er mwyn cyfarch y galw aruthrol sydd am dai yng Ngwynedd.
- Trwy'r Cynllun Prynu i Osod, mae'r Cyngor yn prynu tai oddi ar y farchnad agored er mwyn eu gosod i drigolion sydd mewn angen tai.
- Er mwyn dod â mwy o dai gwag yn ôl i ddefnydd, mae nifer o ymyraethau ar gael i bobl Gwynedd fanteisio arnynt.

- Mae'r Adran wedi llwyddo i ddenu arian ychwanegol gan Lywodraeth Cymru er mwyn cyflawni mwy o ddatblygiadau tai fforddiadwy.
- Mae gwaith datblygu safle Penrhos, Pwllheli, ar ddechrau, wedi i'r Cyngor, mewn partneriaeth gyda chymdeithas dai Clwyd-Alyn, sicrhau grant ychwanegol o tua £7.7m gan Lywodraeth Cymru er mwyn gallu dechrau gwedd 1 y datblygiad.
- Mae'r Cyngor yn helpu nifer o drigolion y sir i osgoi neu ddod allan o dlodi tanwydd trwy ddarparu cefnogaeth i insiwleiddio tai, derbyn offer gwresogi effeithiol ac uwchraddiadau eco-gyfeillgar megis paneli solar a phympiau gwres sy'n defnyddio aer.

Risgiau

- Mae digartrefedd yn parhau yn her er i nifer o ymyraethau newydd gael eu cyflwyno yn ddiweddar. Byddwn yn parhau i weithredu nifer o gynlluniau uchelgeisiol gan gynnwys datblygu sawl safle ychwanegol ar draws y sir.
- Er bod llawer i'w groesawu yn y Bil Digartrefedd a Dyrannu Tai Cymdeithasol (Cymru), gallai fod angen llawer o adnoddau ychwanegol i'w weithredu.
- Mae pryder nad oes gan y cyhoedd fynediad rhwydd a chlir at wasanaeth ymholiadau a chynghori ar faterion tai. Fel rhan o'r Cynllun Gweithredu Tai byddwn yn lansio 'Siop Un Stop' Tai yn fuan er mwyn cefnogi trigolion gyda'u hymholiadau.
- Cefnogaeth i geisiadau cynllunio ar gyfer adeiladu tai cymdeithasol.

Gwynedd Werdd

Cryfderau

- Yn gyson wedi llwyddo i gwrdd â thargedau ailgylchu statudol yn y gorffennol.
- Wedi gosod uchelgais o fod yn garbon-sero net erbyn 2030 ac wedi mabwysiadu 'Cynllun Argyfwng Hinsawdd a Natur' er mwyn cwrdd â'r uchelgais.
- Strategaeth Llifogydd wedi ei mabwysiadu sy'n amlygu'r peryglon presennol ac i'r dyfodol o lifogydd ac erydu arfordirol yn y Sir a sut y bydd y risgiau yn cael eu rheoli.
- Canran yr ymatebwyr i'r Arolwg Preswylwyr Cenedlaethol sy'n ei chael yn eithaf hawdd neu'n hawdd iawn bwcio'r ganolfan ailgylchu a gwastraff yng Ngwynedd yn 89% (1af yng Nghymru o'r 9 cyngor gymerodd ran yn yr arolwg).
- Cynllun ar gyfer darparu cymorth grant er mwyn gwella perfformiad defnydd ynni mewn tai yn y sir yn cael effaith gadarnhaol.
- Wedi denu grantiau sylweddol gan y Llywodraeth i ariannu cynlluniau ynni adnewyddadwy, fflyd cerbydau trydan a phwyntiau gwefru cyhoeddus ac i'r fflyd.
- Parodrwydd i arbrofi ac arloesi - bydd grantiau Llywodraeth Cymru a chyfalaf gan y Cyngor yn ariannu prosiect peilot i drosi cartref gofal i safon Passivhaus, gan anelu i ostwng allyriadau carbon o 94%.
- Cydweithio â phartneriaid allanol – y Cyngor yn arwain Partneriaeth Natur Gwynedd.

DRAFT

- Yn unol â Chynllun Fflyd Werdd y Cyngor, pan fo cerbydau angen eu hadnewyddu rydym wedi bod yn trosi i gerbydau trydan ble mae hynny'n bosibl. Mae 48% o geir a faniau bychan y Cyngor bellach yn gerbydau trydan.

Risgiau

- Er mwyn cyrraedd y targed ailgylchu cenedlaethol o 70% ac osgoi dirwy ariannol, mae angen newid ymddygiadau trigolion fel eu bod yn ailgylchu mwy ac yn lleihau y gwastraff gweddilliol sydd angen ei gasglu.
- Mae angen moderneiddio safleoedd trin gwastraff ynghyd â gwneud gwelliannau i'n canolfannau ailgylchu.
- Mae risg sylweddol yn bodoli o lifogydd o'r môr allai gael effaith niweidiol ar nifer o gymunedau megis Fairbourne.
- Methu cyflawni targedau amlder mewn perthynas ag arolygiadau hylendid bwyd a safonau bwyd.
- Mae 'Cynllun Argyfwng Hinsawdd a Natur 2022/23 – 2029/30' y Cyngor yn gosod uchelgais sy'n nodi y "bydd Cyngor Gwynedd yn garbon sero net ac yn ecolegol gadarnhaol erbyn 2030." Mae'r Cynllun yn cynnwys amrediad eang o brosiectau i leihau allyriadau carbon ac i amsugno carbon ar draws nifer o feysydd: adeiladau ac ynni, symud a thrafnidiaeth, gwastraff, caffael, llywodraethu, defnydd tir, ecoleg. Rydym yn cydnabod mai gwaith hirdymor yw cyrraedd sero net, ond mae'r cynllun hwn yn gosod nifer o gerrig milltir penodol er mwyn i ni fesur ein cynnydd bob blwyddyn hyd at 2030. Mae yna gymaint o ffactorau polisi, deddfwriaethol a chyllidol sydd y tu hwnt i reolaeth y Cyngor, ac yn cael dylanwad enfawr ar allu'r Cyngor i wireddu nifer o'n prosiectau, megis cyflenwadau rhwydwaith grid trydan neu buddsoddiad mewn ynni a gwresogi adeiladau. Er hynny, mae'r Cyngor wedi dewis gwario cyllid sylweddol o'n coffrau er mwyn gwireddu nifer o'r prosiectau yn ein Cynllun Argyfwng Hinsawdd a Natur, ac fe neilltuwyd £3M ar gyfer y gwaith. Er gwaethaf y buddsoddiad fodd bynnag, mae'r ansicrwydd o safbwynt y ffactorau allanol yn golygu fod cwrdd â'r uchelgais i fod yn ...'garbon sero net ac yn ecolegol gadarnhaol erbyn 2030' yn parhau i fod yn risg ymarferol a chyllidol i'r Cyngor.
- Er bod y Cyngor wedi buddsoddi £3M o'i gyllid ei hun ers 2022, sy'n barhad o fuddsoddiad sylweddol mewn cynlluniau arbed carbon ers 2010, mae risg gwirioneddol i beidio bod â chyllid nag adnoddau dynol i gyflawni'r Cynllun Argyfwng Hinsawdd a Natur yn ei gyfanrwydd.
- Mae gwaith yn parhau er mwyn sicrhau bod y Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 a gofynion statudol eraill yn integreiddio'n llawn o fewn ein fframweithiau cynllunio corfforaethol, yn hytrach na gwneud hynny mewn ffordd sy'n ymatebol a thameidiog ei natur. Er mwyn cynorthwyo gyda hyn, cyflwynwyd templed newydd ar gyfer llunio adroddiadau i'r Cabinet, sy'n arwain swyddogion i gyfeirio at y gwahanol ofynion statudol gan gynnwys y Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 wrth baratoi eu hadroddiadau.

DRAFT

Gwynedd Gymraeg

Cryfderau

- Mae'r Gymraeg yn rhan allweddol o holl waith y Cyngor, ac unrhyw gynlluniau sydd yn effeithio ar bobl Gwynedd. Cymraeg yw prif iaith weinyddol y Cyngor, sy'n golygu ein bod yn un o gyflogwyr mwyaf y wlad sydd yn defnyddio'r Gymraeg o ddydd i ddydd yn y gweithle.
- Rydym yn cynnig cyfleon i staff ddatblygu eu sgiliau ieithyddol gan gynnwys hyfforddiant i ddysgu Cymraeg ac i ddatblygu sgiliau Cymraeg ymhellach, a hynny ar draws pob lefel.
- Mae'r Cyngor wedi moderneiddio ac ehangu'r ddarpariaeth drochi ar gyfer dysgu Cymraeg i blant, ac mae'n bwriadu cynyddu'r ddarpariaeth addysg drwy gyfrwng y Gymraeg yn y sir ymhellach.

Risgiau

- Efallai bod canfyddiad gan rai bod angen Cymraeg o 'safon Prifysgol' i weithio i'r Cyngor, ac er nad yw hynny'n gywir, gall effeithio ar recriwtio i rai swyddi.
- Pobl ifanc Cymraeg eu hiaith yn mudo.

DRAFT

Gwelliannau ychwanegol wedi eu hadnabod ar gyfer 2025-26
• Mewn ymateb i argymhellion astudiaeth gan Archwilio Cymru byddwn yn edrych i wella'n trefniadau comisiynu gwasanaethau.
• Rheoli effaith y newidiadau sylweddol sydd wedi bod yn ddiweddar yn arweinyddiaeth gwleidyddol y Cyngor ac ymysg Penaethiaid Adran.
• Gwella hyfforddiant ar adnabod a rheoli risg.
• Gweithredu ar yr argymhellion perthnasol yn adroddiad Local Partnerships.
• Ystyried sut y gallwn adeiladu ar yr arolwg preswylwyr a drefnwyd gan Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru/Data Cymru a chael mwy o wybodaeth/tystiolaeth er mwyn ein galluogi i wella gwasanaethau.
• Rhoi camau pellach yn eu lle er mwyn gwella cydymffurfiaeth gyda'r Ddyletswydd Partneriaeth Cymdeithasol.
• Gweithredu ar ganfyddiadau Arolwg Llais Staff, gan gynnwys gwerthfawrogiad a llesiant.

Gwelliannau sydd wedi eu hadnabod o fewn Hunanasesiadau yn y gorffennol ac a fydd yn parhau i 2025/26.

Gwelliant	
Byddwn yn:	**Ein cynnydd hyd yma**
• Adolygu'r drefn o adnabod a sgorio risgiau, yn enwedig er mwyn sicrhau cysondeb ar draws y sefydliad o ran y broses asesu a sgorio.	• Dros y misoedd diwethaf mae'r Prif Weithredwr a'r Cyfarwyddwyr Corfforaethol wedi bod yn edrych yn benodol ar y risgiau uchel iawn. Y bwriad yw i sicrhau bod y risgiau cywir wedi eu cynnwys yn y rhestr ac hefyd i geisio sicrhau cysondeb yn y modd y maent yn cael eu sgorio.
• Parhau gyda'r gwaith o gryfhau ein trefniadau mewnol er mwyn sicrhau bod gofynion/canllawiau statudol neu ddeddfwriaeth yn elfen greiddiol ac wedi eu hintegreiddio'n well hefo ein gwaith cynllunio corfforaethol.	• Yn ystod 2024/25 roedd bwriad i gynnal sesiwn efo'r Tîm Arweinyddiaeth ar Ddeddf Cenedlaethau'r Dyfodol wedi ei arwain gan Swyddfa Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol ynghyd â chynnal sesiynau hyfforddiant pellach i weddill yr aelodau. Cynhaliwyd y sesiynau hyfforddiant i aelodau yn yr Hydref. • Yn wreiddiol bwriadwyd cynnal sesiwn gyda'r Tîm Arweinyddiaeth ym mis Tachwedd, ond oherwydd y newidiadau gwleidyddol fu yn y Cyngor ni fu'n bosibl cynnal y sesiwn.

	• Yn ystod mis Mehefin/Gorffennaf 2025 bydd Local Partnerships yn edrych ar drefniadau llywodraethu o fewn y Cyngor ac fel rhan o'r gwaith byddant yn edrych ar sut yr ydym yn gweithredu yn y maes hwn ac yn gwneud argymhellion ar gyfer gwella (os oes angen).
• Parhau hefo gwaith o adolygu Cynllun Asedau'r Cyngor er mwyn sicrhau bod y blaenoriaethau yn parhau i fod yn gyfredol yn sgil profiadau a datblygiadau'r blynyddoedd diwethaf.	• Mae llunio Cynllun Rheoli Asedau newydd yn brosiect yng Nghynllun y Cyngor ar gyfer 2023-28. • Gwaith o adolygu polisïau wedi ei gyflawni a thrafodaethau wedi'u cynnal gyda rhan helaeth o'r Adrannau. Drafft o Gynllun Asedau mewn lle ond angen addasiadau a phenderfyniad i'w fabwysiadu. • Pan gymeradwyir y Strategaeth Reoli Eiddo Corfforaethol gellir symud ymlaen at baratoi Cynllun Gweithredu Asedau Eiddo (amserlen hynny yn amodol ar y Strategaeth Corfforaethol).
• Edrych i ddatblygu ffordd o fesur gwerth am arian (effeithlonrwydd) ar lefel gwasanaeth fel rhan o'n trefniadau herio perfformiad.	• Byddwn yn cydweithio gyda chyfoedion mewn cynghorau eraill a chyrff proffesiynol fel CIPFA er mwyn datblygu fframwaith i allu adnabod gwerth am arian. Mae'r gwaith yma wedi cychwyn yn 2023/24 a bu iddo barhau yn 2024/25. Yn ystod 2025/26 byddwn yn pwyso a mesur yr opsiynau sydd ar gael i sefydlu trefniadau meincnodi cost-effeithiol gydag awdurdodau eraill.
• Parhau i weithredu prosiect er mwyn mynd i'r afael â'r problemau recriwtio staff presennol y mae'r Cyngor yn ei brofi.	• Mae Prosiect 'Cynllunio'r Gweithlu', sy'n rhan o Gynllun y Cyngor ar gyfer 2023-28, yn mynd i'r afael â hwn. • Gwaith o greu matrics o swyddi allweddol, wedi'u hasesu ar sail risg i barhad gwasanaethau allweddol y Cyngor (yn enwedig ym meysydd gofal ac addysg) wedi cychwyn ond gwaith pellach i'w wneud. • Mae bwriad i gynnal adolygiad o'r broses gyfan o ddenu staff i weithio i'r Cyngor, gyda'r nod o barhau i wella'r broses ar gyfer pawb sy'n rhan ohoni – yn enwedig ymgeiswyr am swyddi.

Gwelliannau o 2024/25 sydd wedi eu cwblhau

Gwelliant	
Byddwn yn:	**Datrysiad**

DRAFT

• Gwella ein blaengynllunio dros gyfnod Cynllun y Cyngor 2023-28, drwy osod cyfres o gerrig milltir blynyddol ar gyfer y gwahanol brosiectau yng Nghynllun y Cyngor.	• Ar ddechrau 2024/25 darparwyd cerrig milltir gan yr Arweinyddion Prosiect ar gyfer pob prosiect o fewn Cynllun y Cyngor. Aseswyd y cynnydd yn erbyn y cerrig milltir hyn yn y cyfarfodydd herio a chefnogi perfformiad yn ystod y flwyddyn.
• Cymryd rhan mewn arolwg cenedlaethol a drefnir gan Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru er mwyn cael gwybodaeth ddefnyddiol gan drigolion y Sir ar ein perfformiad.	• Bu i'r Cyngor gymryd rhan yn yr arolwg preswylwyr cenedlaethol a drefnir gan Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru a Data Cymru ym mis Chwefror/Mawrth 2025 gyda dros 3,000 o drigolion yn ymateb.
• Cwblhau'r camau gweithredu i wella effeithlonrwydd craffu mewn ymateb i argymhellion adroddiad Archwilio Cymru.	• Yr holl gamau gweithredu wedi eu cyflawni yn dilyn cyflwyno'r trefniadau ar gyfer adrodd ar berfformiad i'r Pwyllgorau Craffu ar ddechrau 2025/26.
• Cyfathrebu gwybodaeth am berfformiad gwasanaethau, a'r Cyngor yn gyffredinol, yn fwy effeithiol i drigolion.	• Dros y flwyddyn diwethaf rydym wedi bod yn gweithio ar drefn newydd i adrodd ar berfformiad lle bydd adroddiadau yn cael eu cyflwyno i'r Pwyllgorau Craffu perthnasol yn hytrach na chyfarfodydd y Cabinet. Mae'r trefniadau hyn yn weithredol o Fehefin 2025 ac erbyn hyn fe gyhoeddir holl fesurau perfformiad y Cyngor yn hytrach na chrynodeb o'r prif rai fel yn y gorffennol.
• Gwella dealltwriaeth a chodi ymwybyddiaeth o feysydd gwaith y Cyngor ymysg trigolion y Sir.	• Gwaith cyfathrebu sylweddol yn cael ei wneud ar godi ymwybyddiaeth o waith y Cyngor gan gynnwys datganiadau i'r wasg, eitemau ar ein gwefan a chyfryngau cymdeithasol. Yn ogystal darperir ymatebion manwl i ymholiadau gan y cyfryngau am waith y Cyngor a/neu adroddiadau pwyllgor. Dengys ymateb i'r arolwg preswylwyr cenedlaethol fod angen parhau gyda'r gwaith hyn. Mae hyn yn waith parhaus fydd yn parhau i dderbyn sylw'r Cyngor.
• Cynnal arolwg llais staff (fel y cynhaliwyd yn y gorffennol) er mwyn cynnal trafodaeth gyson gyda'r gweithlu a darparu cyfle iddynt ddweud beth sy'n gweithio'n dda a'r rhwystrau y maent yn eu hwynebu.	• Cynhaliwyd Arolwg Llais Staff yn ystod Tachwedd / Rhagfyr 2024, gan gymharu'r canlyniadau gyda'r flwyddyn flaenorol. • Bydd y prif ganfyddiadau yn cael eu rhannu gydag aelodau'r Tîm Rheoli Corfforaethol, a gyda'r timau rheoli ymhob Adran unigol. Bydd y cynllun gwaith corfforaethol ar gyfer gweithredu ar y prif ganfyddiadau yn cael ei fonitro fel rhan o waith grŵp Swyddogion Ffordd Gwynedd.

DRAFT

• Cynnal arfarniad o waith y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio er mwyn sefydlu a yw'n effeithiol.	• Mae'r Pwyllgor wedi cynnal hunanasesiad yn Ebrill 2024 a chamau gweithredu wedi eu hadnabod a gweithredu arnynt.
• Parhau i weithredu ar y camau sydd eisoes wedi eu rhoi yn eu lle mewn ymateb i archwiliad o drefniadau herio perfformiad a wnaed gan Archwilio Cymru a pharhau i edrych ar lwyddiant y trefniadau hynny gan adolygu os oes angen.	• Erbyn diwedd 2024/25 byddwn wedi gweithredu ar yr holl argymhellion a wnaed gan Archwilio Cymru yn eu harchwiliad o drefniadau herio perfformiad. • Y cam olaf yn yr ymateb hyn fydd cyflwyno adroddiadau perfformiad i'r pwyllgorau craffu yn hytrach na'r cabinet. Bydd hyn yn weithredol o gylch Mehefin 2025 o'r pwyllgorau craffu.

• Gweithredu Rhaglen Waith Cynllun Ffordd Gwynedd 2023-28 er mwyn parhau i wella perfformiad a darparu'r gwasanaethau gorau posib ar gyfer trigolion y Sir.	• Dengys adroddiad blynyddol y Cynllun Ffordd Gwynedd ar gyfer 2024/25 fod y Cyngor yn symud i'r cyfeiriad cywir o ran diwylliant a dulliau gweithio. Nodir hefyd bod:
	  • rhai adrannau'n dangos arweiniad da, ond mae'r cynnydd yn anghyson ar draws y sefydliad.
	  • technoleg a deallusrwydd artiffisial yn allweddol i wella gwasanaethau.
	  • angen ehangu hyfforddiant a chryfhau gwerthuso parhaus.
	  • lleihau absenoldebau a chynyddu perchnogaeth o berfformiad yn flaenoriaethau.
	  • cynlluniau datblygu talent yn gadarnhaol, ond mae cynllunio'r gweithlu yn dal i fod yn her.
	  • y weledigaeth ar gyfer gwasanaethau o safon yn glir – y flaenoriaeth nawr yw cyflymu'r gwaith ym mhob adran.
	Bydd y gwaith ar y Cynllun 5 mlynedd yn parhau.

DRAFT

Tystiolaeth bellach i'n canfyddiadau:

Cynllun Cydraddoldeb Strategol Cyngor Gwynedd 2024-28
Datganiad Amrywiaeth Cyngor Gwynedd
Adroddiad Perfformiad Blynyddol a Hunan Asesiad Cyngor Gwynedd 2023-24
Adroddiad Blynyddol 2023-24 Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn
Adroddiad Blynyddol 2024-25 Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol
Strategaeth Cyfranogiad 2023
Cynllun Ffordd Gwynedd 2023 - 28
Cofrestr Risg Corfforaethol
Gweithdy blynyddol gyda'r Rheoleiddwyr a'r Aelodau Cabinet
Adroddiadau perfformiad Aelodau Cabinet unigol
Datganiad o'r Cyfrifon 2024-25
Cynllun Asedau Cyngor Gwynedd 2019/20 – 2028/29
Crynodeb Archwilio Blynyddol Archwilio Cymru 2024
Cyfansoddiad Cyngor Gwynedd
Arolygon staff
Arolygon preswylwyr
Adroddiad Blynyddol 2024-25 Pwyllgor Safonau Cyngor Gwynedd
Cyfrifon Terfynol 2024/25 – Alldro Refeniw
Adroddiad Blynyddol Pennaeth Archwilio Mewnol 2024-25
Adroddiadau Archwilio Cymru
Adroddiadau Arolygiaeth Gofal Cymru
Adroddiadau Estyn
Datganiad Llywodraethu 2024/25
Adroddiad Perfformiad Blynyddol Cydraddoldeb Cyngor Gwynedd 2024-25

DRAFT

Cyngor Gwynedd

Adroddiad Blynyddol ar Ddyletswydd Partneriaeth Gymdeithasol 2024-25

1. Cyflwyniad

Nod yr adroddiad yw dangos sut mae Cyngor Gwynedd wedi cydymffurfio â'r Ddyletswydd Bartneriaeth Gymdeithasol.

Mae **Deddf Partneriaeth Gymdeithasol a Chaffael Cyhoeddus (Cymru) 2023** (y "Ddeddf SPPP"), a ddaeth i rym ar 1 Ebrill 2024, yn ei gwneud yn ofynnol i gyrff cyhoeddus, gan gynnwys **Cyngor Gwynedd**, lunio adroddiad blynyddol i ddangos sut y maent wedi cydymffurfio â'r **Ddyletswydd Partneriaeth Gymdeithasol** a sefydlwyd gan y Ddeddf Partneriaeth Gymdeithasol a Chaffael Cyhoeddus.

Mae'r Ddyletswydd Partneriaeth Gymdeithasol yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol geisio **consensws neu gyfaddawd** gyda'u hundebau llafur cydnabyddedig, pan fyddant:

i. yn pennu eu **hamcanion llesiant**; a
ii. yn gwneud **penderfyniadau strategol** ynghylch y camau rhesymol y maent yn bwriadu eu cymryd i gyflawni'r amcanion hynny.

Mae **Adran 16(2)** o'r Ddeddf yn nodi nifer o ofynion penodol sy'n ymwneud â'r Ddyletswydd, y mae'n rhaid i gorff cyhoeddus gydymffurfio â hwy wrth "geisio consensws neu gyfaddawd".

Er mwyn ceisio consensws neu gyfaddawd, rhaid i gorff cyhoeddus gynnwys ei undebau llafur cydnabyddedig neu gynrychiolwyr eraill o'i staff yn y broses o bennu amcanion neu wneud penderfyniadau, drwy (yn benodol):

a) ymgynghori â hwy ar **gyfnod cynnar** o'r broses, a
b) eu cynnwys drwy gydol y broses drwy:
   i. ddarparu **digon o wybodaeth** iddynt i allu ystyried yn briodol yr hyn a gynigir, a
   ii. darparu **digon o amser** iddynt i ystyried yr hyn a gynigir ac ymateb yn briodol.

Yn ôl **Adran 18** o'r Ddeddf:

1. Rhaid i gorff cyhoeddus baratoi, ar gyfer pob blwyddyn ariannol, adroddiad o'r hyn y mae wedi'i wneud i gydymffurfio â'r ddyletswydd.
2. Rhaid i'r adroddiad gael ei **gytuno gyda'r undebau llafur cydnabyddedig** neu gynnwys datganiad yn egluro pam na chafodd ei gytuno.

Drafft - Dim i'w gylchredeg

3. Rhaid i'r corff cyhoeddus **gyhoeddi'r adroddiad**, a'i gyflwyno i'r **Cyngor Partneriaeth Gymdeithasol**, cyn gynted ag sy'n rhesymol ymarferol ar ôl diwedd y flwyddyn ariannol.

2. Cefndir

Yn ogystal a dyletswyddau o dan y Ddeddf Partneriaeth Gymdeithasol a Chaffael Cyhoeddus (Cymru) mae gofynion o fewn Deddfau eraill megis Deddf Cenedlaethau'r Dyfodol a Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau i fod yn ymgynghori hefo gwahanol garfannau (gan gynnwys staff).

Mae Cyngor Gwynedd wedi sefydlu Grŵp Cyswllt rhwng y Cyngor a'r undebau llafur ers nifer o flynyddoedd, i atgyfnerthu'r berthynas iach sydd yn bodoli ar y cyfan ers degawd a mwy. Mae'r fforwm hwn yn cyfarfod oddeutu bob 6 wythnos. Bwriad y grŵp hwn yw rhoi pwyslais ar gynnal perthnasau gweithio da rhwng y Cyngor a'r Undebau Llafur, gan drafod a datrys materion cyflogaeth cynhennus yn rhagweithiol, yn ogystal â trin a thrafod datblygiad yr amodau gwaith lleol a mentrau cyflogaeth eraill. Mae'r cyfarfodydd yn cael eu cadeirio gan y Rheolwr Gwasanaeth Adnoddau Dynol ac yn cynnwys cynrychiolaeth o'r Cyngor (Rheolwr y Gwasanaeth Adnoddau Dynol, Rheolwr Gwasanaeth Iechyd, Diogelwch a Llesiant, swyddogion adnoddau dynol) a chynrychiolwyr o'r Undebau Llafur (GMB, UNISON ac Unite).

Yr undebau llafur a gydnabyddir gan Gyngor Gwynedd yw:

- GMB
- UNISON
- Unite

3. Sut y bu i ni gwrdd/cydymffurfio â'r Ddyletswydd Partneriaeth Gymdeithasol

Er ein bod fel arfer yn cynnal adolygiad blynyddol o Gynllun y Cyngor, dim ond adolygiad ysgafn a gynhaliwyd yn ystod 2024/25, gyda dim ond un prosiect newydd yn cael ei ychwanegu at y Cynllun. Ni chynhaliwyd ymgynghoriad ehangach gan y Cyngor y tu hwnt i Aelodau Etholedig (drwy gyfarfodydd y Cabinet a'r Cyngor Llawn) wrth wneud y penderfyniad hwn.

Fel rhan o'r broses o lunio Hunanasesiad y Cyngor ar gyfer 2024/25, cynhaliwyd ymgynghoriad â'r undebau llafur cydnabyddedig, gan ofyn am eu hadborth a'u sylwadau ar berfformiad yr awdurdod a meysydd posibl i'w gwella. Yn benodol, gofynnwyd:

- A yw'r Cyngor yn cyflawni ei ddyletswyddau'n effeithiol?

Drafft - Dim i'w gylchredeg

- A yw'r Cyngor yn gwneud y defnydd gorau o'r adnoddau sydd ar gael?
- A oes gan y Cyngor drefniadau cadarn i sicrhau perfformiad effeithiol?
- Pa awgrymiadau sydd ganddynt ar gyfer gwella ymgysylltiad a lles staff?

Ymhlith yr ymatebion, nodwyd bod lle i wella'r cyfathrebu â'r undebau ar faterion staffio mewn rhai adrannau. Hefyd, cydnabuwyd bod angen datblygu ymhellach ein dull o Bartneriaeth Gymdeithasol gan ei bod yn parhau i fod yn broses o ddysgu ac esblygu. Er bod y berthynas gorfforaethol yn iach ar y cyfan, a bod yna gysylltiadau cadarnhaol o fewn rhai adrannau o'r Cyngor hefyd, cydnabyddir mai'r cam nesaf ydi mynd ymhellach a sefydlu perthynas adeiladol rhwng yr undebau llafur a phob un o adrannau'r Cyngor. Bydd hynny yn ddatblygiad rhagweithiol a chadarnhaol pellach.

Fel y sonnir uchod mae'r Grŵp Cyswllt corfforaethol rhwng y Cyngor a'r undebau llafur yn cyfarfod oddeutu bob 6 wythnos er mwyn trafod materion cyflogaeth. Er bod rhywfaint o sylw wedi ei roi i'r Ddyletswydd Partneriaeth Gymdeithasol yn y gorffennol byddwn yn sicrhau ei fod wedi ei gynnwys fel eitem safonol ar agenda pob cyfarfod i'r dyfodol.

Yn ystod 2024/25 bu i'r grwp cyswllt corfforaethol gyfarfod oddeutu bob 6 wythnos. Dyma rai o'r materion a dderbyniodd sylw yn ystod y flwyddyn:

1. Cyflwyno polisi profi alcohol a chyffuriau o'r newydd.
2. Datblygu a chyflwyno polisi a system reoli absenoldebau salwch staff o'r newydd.
3. Y posibilrwydd o fabwysiadu siarter iaith Gymraeg y TUC.
4. Ymdrin â newid o fewn gwasanaethau / adrannau, mewn modd cydymdeimladol sydd yn rhoi cefnogaeth i staff.

Un enghraifft o'r bartneriaeth yn gweithio mewn modd adeiladol ydi datblygiad y polisi o'r newydd ar gynnal profion cyffuriau ac alcohol ymysg y gweithlu, a chyflwyno'r polisi a'r system rheoli absenoldebau salwch o'r newydd. Mae llwyddiant y ddau enghraifft yma wedi eu seilio ar gynnwys a chydweithio gyda'r undebau o'r dechrau un - o adnabod y 'broblem' i lunio datrysiadau. Mae'r ddau bwnc yn gallu bod yn gynhennus ac wedi golygu cryn newid mewn polisi, ond trwy gydweithio o'r dechrau llwyddwyd i gyrraedd datrysiad sydd yn dderbyniol gan y ddwy ochr.

O Ebrill 2025 bydd y Cyngor yn cymryd camau pendant i hwyluso cyfranogiad cynrychiolwyr lleol yn eu dyletswyddau undebol, gan gynnwys adnabod a neilltuo cyllideb benodol i gefnogi'r broses hon a rhyddhau cynrychiolwyr o'u swyddi parhaol.

Drafft - Dim i'w gylchredeg

Yn hanesyddol, nid ydym wedi ceisio'n benodol sicrhau consensws gyda'r undebau llafur wrth wneud penderfyniadau strategol nac wrth osod ein hamcanion llesiant. Mae'r diffyg hwn wedi cael ei gydnabod fel gwendid yn y broses, ac wrth edrych tua'r dyfodol, byddwn yn gweithredu camau pendant i sicrhau bod digon o amser yn cael ei glustnodi yn y broses gynllunio, er mwyn galluogi cydweithio ystyrlon a chynhyrchiol gyda'r undebau.

Ein nod yw gwreiddio'r egwyddor o bartneriaeth gymdeithasol ym mhopeth yr ydym yn ei wneud. Fel rhan o'r ymrwymiad hyn yn ystod y flwyddyn nesaf byddwn yn rhoi camau yn eu lle er mwyn cryfhau ein cyfraniad, gan gynnwys:

- Codi ymwybyddiaeth o'r gofynion sy'n deillio o Ddeddf Llywodraeth Leol Cymru a Deddf Partneriaethau Cymdeithasol a chyflwyno awgrym o ran sut i gwrdd â'r gofyn.
- Cyflwyno drafft o Adroddiad Perfformiad Blynyddol a Hunanasesiad Cyngor Gwynedd 2024/25 fel bod cyfle i'r undebau gyflwyno unrhyw argymhellion neu sylwadau cyn i'r ddogfen dderbyn ystyriaeth y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, Cabinet a'r Cyngor Llawn. (Gorffennaf 2025)
- Trefnu cyfarfod wyneb yn wyneb gyda'r undebau i drafod ein hamcanion llesiant presennol a'r prosiectau blaenoriaeth o fewn Cynllun Cyngor Gwynedd 2023–28. Bydd hyn yn rhoi cyfle iddynt rannu eu barn yn uniongyrchol ac yn rhagweithiol, gan sicrhau bod eu sylwadau'n cael eu hystyried fel rhan o'r broses adolygu. (Tachwedd 2025)
- Cynnwys yr undebau'n weithredol yn y broses ddrafftio o adolygiad Cynllun Cyngor Gwynedd 2023–28, gan rannu drafft gyda nhw a'u galluogi i gyflwyno argymhellion a sylwadau cyn i'r drafft fynd gerbron y Cabinet/Cyngor Llawn. (Ionawr 2026)

Drafft - Dim i'w gylchredeg

CYNGOR GWYNEDD – Adroddiad i Gabinet Cyngor Gwynedd

Teitl yr eitem:	Adroddiad Chwarterol – Cadeirydd y Bwrdd Rhaglen Cynllun Ymateb (Tachwedd 2025)
Aelod Cabinet:	Y Cyng. Nia Jeffreys, Arweinydd y Cyngor
Swyddog perthnasol:	Dafydd Gibbard, Prif Weithredwr
Dyddiad y cyfarfod:	11 Tachwedd 2025

1. Penderfyniad a Geisir:

Gofynnir i'r Cabinet dderbyn yr adroddiad gerbron sef yr ail adroddiad chwarterol gan Gadeirydd y Bwrdd Rhaglen Cynllun Ymateb.

2. Beth yw'r rheswm pam fod angen i'r Cabinet wneud y penderfyniad:

Mabwysiadwyd Cynllun Ymateb gan Gabinet Cyngor Gwynedd ym mis Ionawr 2025 i goladu'r holl gefnogaeth, adolygiadau, archwiliadau a ffrydiau gwaith eraill yn ymwneud â'r ymateb i droseddu yr gan y Pennaeth Ysgol , Neil Foden.

Bu addewid i adrodd yn chwarterol i Aelodau'r Cabinet ar gynnydd rhaglen waith a gweithrediad y Bwrdd Ymateb.

Rhennir yr adroddiad gan Gadeirydd y Bwrdd Rhaglen Cynllun Ymateb, gyda'r bwriad o godi ymwybyddiaeth o'r datblygiadau a'r hyn sydd wedi ac yn parhau angen ei gyflawni gan y Bwrdd Rhaglen Cynllun Ymateb.

3. Cyflwyniad a Rhesymeg

3.1 Cefndir/ Cyflwyniad

Comisiynwyd y Prif Weithredwr i roi trefniadau mewn lle i weithredu cynnwys y Cynllun Ymateb hwn gan gynnwys sefydlu Bwrdd Rhaglen penodol ac adrodd ar gynnydd yn rheolaidd i'r Cabinet.

Penodwyd yr Athro Sally Holland i ymgymryd a rôl Cadeirydd Annibynnol y Bwrdd ym mis Chwefror 2025. Mae Sally yn Athro Gwaith Cymdeithasol yng Nghanolfan Ymchwil a Datblygu Gofal Cymdeithasol Plant (CASCADE) ym Mhrifysgol Caerdydd ac yn gyn Gomisiynydd Plant Cymru (2015-2022).

Fel yr addewid, bydd Sally yn adrodd yn chwarterol i Aelodau'r Cabinet ar gynnydd rhaglen waith a gweithrediad y Bwrdd Ymateb. Dyma'r ail o'r adroddiadau hyn (y cyntaf mis Gorffennaf 2025).

Roedd disgwyl cyhoeddi'r Adolygiad Ymarfer Plant ar y 24 Medi 2025, ac felly y gobaith ar gyfer yr adroddiad hwn oedd i fod yn rhannu diweddariad ar gynnydd yn erbyn argymhellion

yr adroddiad hwnnw yn ogystal â rhaglen waith presennol y Cynllun Ymateb. Fodd bynnag, gohiriwyd cyhoeddi yr adroddiad ac felly ar adeg ysgrifennu yr adroddiad hwn roedd cyfyngiad yn yr hyn oedd yn bosib ei rannu fel diweddariad.

3.2 Camau nesaf

Gwaith y Bwrdd yn parhau gyda'r bwriad o adrodd yn ôl i'r Cabinet ar gynnydd ymhen 3 mis.

4. Sylwadau Swyddogion Statudol.

4.1 Prif Swyddog Cyllid

Ni fydd y penderfyniad a geisir yn creu ymrwymiad gwariant a nid oes gennyf sylwadau pellach i'w cynnig.

4.2 Swyddog Monitro

Mae'r Bwrdd Rhaglen wedi'i sefydlu gan y Cabinet gyda Chadeirydd Annibynnol i gydlynu a sicrhau cynnydd ar y Cynllun Ymateb a fabwysiadwyd ganddo. Mae'n allweddol i'r trefniant llywodraethu hwn bod y Cabinet yn derbyn diweddariadau rheolaidd ar gynnydd yn y gwaith hollbwysig yma. Mae adroddiad gan y Cadeirydd Annibynnol, yr Athro Sally Holland yn ddull tryloyw a chadarn o ddarparu'r sicrwydd hwnnw. Rwy'n croesawu'r adroddiad.

ADRODDIAD CHWARTEROL I'R CABINET: BWRDD RHAGLEN Y CYNLLUN YMATEB

YR ATHRO SALLY HOLLAND: CADEIRYDD Y BWRDD YMATEB

DYDDIAD: 4 Tachwedd 2025

Cyflwyniad

Ers fy adroddiad blaenorol i'r Cabinet ym mis Gorffennaf 2025, mae Bwrdd Rhaglen y Cynllun Ymateb ("Y Bwrdd") wedi parhau i gwrdd yn rheolaidd a monitro cynnydd ar draws holl ffrydiau gwaith y Cynllun Ymateb. Cynhaliwyd tri chyfarfod pellach ers fy adroddiad blaenorol, yn cynnwys un cyfarfod wyneb-yn-wyneb gyda'r tîm adolygu CPR. Bu lefel uchel o ymgysylltu gyda'r Bwrdd, a chafwyd presenoldeb o 100% yn y cyfarfodydd gan gynrychiolwyr Cyngor Gwynedd ac asiantaethau allanol, sy'n dangos bod aelodau ac arsylwyr yn ystyried hyn yn flaenoriaeth.

Wrth i mi gwblhau'r adroddiad hwn, mae'r Adroddiad Ymarfer Plant (CPR) ar fin cael ei gyhoeddi, a bydd wedi cael ei gyhoeddi erbyn i mi gwrdd â'r Cabinet ar 11 Tachwedd.

Mae'r Bwrdd yn cydnabod yr amgylchiadau anodd pan oedwyd cyhoeddiad yr adroddiad CPR yn flaenorol, a hynny yn annisgwyl, a phwysleisiaf mai'r brif ystyriaeth oedd yr effaith bosib ar y dioddefwyr a'r goroeswyr. Mae aelodau'r Bwrdd hefyd wedi mynegi pryder yn ystod y cyfnod hwn am yr effaith ar yr ysgol a'r gwasanaethau eraill sy'n cael eu cynnwys yn yr adroddiad ac mae wedi ceisio sicrwydd gan uwch swyddogion yng Nghyngor Gwynedd bod cefnogaeth wedi bod yn ei lle dros y tri mis diwethaf.

Gan mai newydd gael ei gyhoeddi'n ddiweddar y mae'r adroddiad, rhaid i mi wneud yn glir bod yr adroddiad hwn yn cynnwys gwybodaeth am weithgareddau'r Bwrdd cyn iddo gael ei gyhoeddi. Nid yw'r Bwrdd wedi cyfarfod ers iddo gael ei gyhoeddi.

Y Sefyllfa Gyfredol

Yn ystod y chwarter hwn, mae'r Bwrdd wedi parhau i dderbyn diweddariadau ar y gwaith gwella sy'n mynd rhagddo yng Ngwynedd. Ers fy adroddiad diwethaf, rydym wedi gweld datblygiadau pellach, ac yn benodol;

- *Archwiliad mewnol i ymwybyddiaeth gweithlu Cyngor Gwynedd o drefniadau diogelu*
- *Cytunwyd ar gyllid a chrëwyd swydd i benodi i rôl Pencampwr Diogelu newydd fydd yn helpu i godi ymwybyddiaeth a pharhau i wella'r nifer sy'n gwneud yr hyfforddiant*
- *Adolygwyd Rhan Ch y cynllun gwaith (Cefnogi a Sefydlogi Ysgol Friars), gyda mewnbwn Cadeirydd y Llywodraethwyr a'r Pennaeth dros dro, i adlewyrchu'r blaenoriaethau allweddol ar gyfer yr ysgol.*
- *Adolygodd y Gwasanaethau Plant eu gweithdrefnau ymhellach, e.e. Trafodaethau Strategaeth/Cyfarfodydd Rhan 5, i adlewyrchu'r dysgu hyd yma*

Ymysg yr hyn sydd wedi herio cynnydd mae:

- Sicrhau bod yr holl staff wedi cwblhau'r hyfforddiant diogelu ar-lein gorfodol. Mae heriau penodol i sicrhau bod gan rai staff rheng flaen fynediad at gyfleusterau cyfrifiadurol i gwblhau'r hyfforddiant (yn bennaf, staff sydd ddim yn gweithio mewn swyddfa, megis y rhai yn y Gwasanaeth Gwastraff ac Ailgylchu a'r Gwasanaeth Glanhau), ac mae'r Bwrdd wedi gofyn am ddiweddariadau rheolaidd tra bo datrysiadau i hyn yn cael eu rhoi ar waith.
- O ran Erthygl 12 yr UNCRC (hawliau plant a phobl ifanc i gael gwrandawiad a bod yn rhan yn y penderfyniadau sy'n effeithio arnynt), adroddwyd bod fforwm ieuenctid Gwynedd wedi bod yn y broses o gael ei ailsefydlu eleni. Mae'r Bwrdd yn edrych ymlaen i glywed mwy am hyder pobl ifanc mewn diogelu, a'u profiad o ddiogelu yng Ngwynedd, drwy'r fforwm ieuenctid a mecanweithiau eraill. Fel Cadeirydd, rwyf wedi annog yr awdurdod lleol i ystyried adolygu a gwneud gwaith pellach i ymgorffori holl hawliau plant ledled y sir ac mae uwch swyddogion wedi mynegi eu dymuniad i wneud hyn. Mae gweithdy hanner diwrnod wedi'i drefnu yn gynnar yn 2026.
- Er bod adnoddau ychwanegol wedi dod ar gael, mae'r gwaith gwella yn cael ei wneud ar ben llwythi gwaith trwm y staff allweddol. Mae'r Bwrdd yn parhau i ystyried yr adnodd a ragwelir fydd ei angen ar ôl cyhoeddi'r CPR (h.y. staffio a hyfforddiant), i sicrhau bod Cyngor Gwynedd yn medru cyflawni'r Rhaglen Waith mewn modd amserol.

Wrth aros i'r adroddiad CPR gael ei gyhoeddi, mae'r Bwrdd wedi bod yn mynd ati'n weithredol i roi cyngor ar y cynllun ymateb ac efallai y bydd y mesurau effaith yn cael eu hailsiapio a'u hailddatblygu mewn ymateb i ganfyddiadau ac argymhellion yr adroddiad. Gwnaed hyn gyda'r nod o sicrhau y bydd y Bwrdd yn barod i ymateb yn brydlon ac yn gynhwysfawr i ganfyddiadau'r CPR, unwaith y maent ar gael i ni.

Yng nghyfarfod nesaf y Bwrdd Ymateb yn ystod wythnos gyntaf mis Rhagfyr, gofynnir i aelodau ac arsylwyr ystyried cynllun gwaith sydd wedi'i ddatblygu ymhellach, yn ogystal â chyfres o fesurau.

Yn y cyfamser, mae gwaith yn cael ei wneud yn genedlaethol ac yn rhanbarthol sy'n debygol o gael effaith uniongyrchol ar waith y Bwrdd a bydd yn bwysig bod y cynllun ymateb yn cael ei alinio â'r datblygiadau cenedlaethol hyn;

- Llywodraeth Cymru - **Adolygu Mecanweithiau Llywodraethu ac Atebolrwydd**
- Llywodraeth Cymru **-** **Adolygu Cyrff Llywodraethu Ysgolion.**
- Comisiynydd Plant - Argymhelliad am lywodraethu ysgolion: **Adroddiad Blynyddol y Comisiynydd Plant**

Bydd y Bwrdd yn parhau i sicrhau bod unrhyw ddatblygiadau rhanbarthol neu genedlaethol ac argymhellion newydd ohonynt yn bwydo i mewn i'r cynllun gwaith. Mae'r Bwrdd yn parhau i gael ei ddiweddaru a'i friffio ar y datblygiadau hyn gan y cyrff allanol sydd hefyd yn

eistedd ar y Bwrdd fel arsylwyr. Mae'r Bwrdd wedi cynghori y dylai Cyngor Gwynedd anelu i wneud gwelliannau sy'n rhagweld datblygiadau cenedlaethol, lle nad yw hynny'n torri canllawiau presennol, yn hytrach nag aros iddynt gael eu cyhoeddi. Mae Cyngor Gwynedd yn cytuno'n llwyr gyda'r dull hwn.

Craffu a Sicrwydd

Fel Cadeirydd, rwyf yn cadw golwg fanwl iawn ar y **mecanweithiau** amrywiol sydd ar gael i'r Bwrdd i graffu, cefnogi a rhoi cyngor ar gynnydd. Yn gryno, maent fel a ganlyn:

1. Cyn y cyfarfodydd, mae'r Bwrdd yn derbyn diweddariad ysgrifenedig ar bob cam gweithredu yn y cynllun ymateb. Mae swyddogion arweiniol yn adrodd ar lafar ar y rhain yng nghyfarfodydd y Bwrdd ac mae cyfle i holl aelodau'r Bwrdd holi cwestiynau amdanynt.

2. Wrth i'r misoedd fynd heibio, rydym yn dechrau derbyn rhai canfyddiadau o'r mesurau effaith. Ar y cam hwn, mae'r rhain yn ymwneud yn bennaf ag *allbynnau*, e.e. faint o staff sydd wedi cwblhau hyfforddiant, faint o ysgolion sydd wedi'u hymweld a'u canfod i fod yn cydymffurfio â'r polisïau a'r gweithdrefnau disgwyliedig. Mae gwaith mesur *deilliannau*, megis hyder plant, rhieni a staff yn y trefniadau diogelu yn eu lleoliadau, yn cael ei gynllunio ac fe adroddir ar hyn i'r Bwrdd fel y daw'r wybodaeth ar gael.

3. Rwyf yn cynnal cyfarfodydd y tu allan i'r Bwrdd i ganfod beth yw profiad pobl o'r gwaith gwella. Er enghraifft, yn ystod y chwarter hwn, rwyf wedi cwrdd â Phennaeth a Chadeirydd Llywodraethwyr Ysgol Friars, a RASAC (yr elusen sy'n darparu peth o'r gefnogaeth a'r cwnsela i ddioddefwyr a chymuned ehangach yr ysgol). Hefyd, rwyf yn cyfarfod bob chwarter gydag aelodau cyrff allanol cenedlaethol sy'n gweithredu fel arsylwyr i'r panel i ofyn am eu barn ar y cynnydd. Mae'r materion sy'n cael eu codi yn y cyfarfodydd yma yn cael eu cofnodi gen i ac yn cael eu trafod gyda'r uwch swyddogion perthnasol.

4. Mae Cylch Gorchwyl y Bwrdd yn cael ei adolygu yn gyson. Un newid a wnaed cyn fy niweddariad blaenorol yw egluro rôl Aelodau Cabinet ar y Bwrdd Ymateb. Mae'r pedwar Aelod Cabinet sy'n rhan o'r Bwrdd Ymateb yn bresennol i ddarparu atebolrwydd i'r cyhoedd, sicrhau elfen ddemocrataidd i'r bwrdd a sicrhau bod adnoddau yn eu lle i gefnogi'r gwaith. Fel Cadeirydd, rwyf yn cwrdd â'r aelodau hyn yn chwarterol i drafod cynnydd y Bwrdd.

5. Mae archwiliadau rheolaidd yn cael eu cynnal o ysgolion a'r ddarpariaeth gofal cymdeithasol gan yr arolygiaethau perthnasol ac mae'r archwiliadau hyn yn ystyried yr elfen ddiogelu bob amser. Yn ogystal, yn ystod y mis hwn, mae Estyn ac Arolygiaeth Gofal Cymru yn cynnal archwiliad ar y cyd o ddiogelu, a hynny ar lefel

sirol. Mae'r adroddiadau archwilio allanol yma ar gael i'r Bwrdd, ac mae gan y ddwy asiantaeth statws fel arsylwyr yn y cyfarfodydd.

Gan ddefnyddio'r dulliau uchod, mae peth triongli o'r ffynonellau tystiolaeth ac fe all y Bwrdd Ymateb ddefnyddio hyn i graffu a chefnogi cynnydd.

Camau Nesaf

Mae'r Bwrdd yn rhagweld y bydd yn adolygu canfyddiadau'r adroddiad CPR ar y cyfle cynharaf bosib. Hefyd, bydd y Bwrdd yn adolygu ac yn rhoi cyngor ar fersiwn ddiwygiedig Cyngor Gwynedd o'r Cynllun Ymateb. Mae disgwyl iddo ymgorffori amcanion a thasgau newydd neu ddiwygiedig. Yn ogystal, mae'r Bwrdd wedi ymrwymo i fireinio ei fesurau effaith a deilliant i sicrhau bod cynnydd yn cael ei dracio, yn ogystal â'i asesu'n ystyrlon yn erbyn ein hamcanion cyffredinol, sef *Cydnabod, Ymddiheuro, Cefnogi, Sefydlu, Dysgu, Gwella* a bod yn *Atebol.*

Sylwadau i Gloi

I grynhoi, mae hwn wedi bod yn chwarter heriol i'r bwrdd ymateb yn dilyn yr oedi annisgwyl gyda chyhoeddiad yr adroddiad CPR. Mae hyn wedi arwain at oedi o ran medru ailddatblygu'r cynllun ymateb a'r mesurau effaith i gwrdd â chanfyddiadau ac argymhellion y CPR. Gan mai dim ond newydd gael ei gyhoeddi y mae'r adroddiad CPR, mae'r adroddiad hwn i'r Cabinet yn angenrheidiol gyfyngedig gyda manylion am safbwyntiau'r Bwrdd ar ymateb Cyngor Gwynedd i'r canfyddiadau hynny. Byddaf mewn sefyllfa i ddarparu adroddiad mwy cynhwysfawr a llawn yn y diweddariad chwarterol nesaf.

Hefyd, bu oedi angenrheidiol o ran asesu'r cyfnod o amser y bydd y cynllun ymateb a'r Bwrdd yn parhau, cyn i'r gwaith gael ei ymgorffori yn rhan o weithrediadau arferol Cyngor Gwynedd. Bydd hyn yn cael ei asesu ar ôl i'r adroddiad CPR gael ei gyhoeddi.

Mae'r Bwrdd yn parhau i fod wedi ymrwymo i graffu a chynghori Cyngor Gwynedd i sicrhau bod yr holl welliannau angenrheidiol yn cael eu hymgorffori yn effeithiol a bod buddion y dioddefwyr, y goroeswyr a'r gymuned ehangach yn parhau i fod yn ganolog i bob cam gweithredu a roddir ar waith.

Hoffwn ddiolch i holl aelodau'r Bwrdd a'r partneriaid am eu hymgysylltiad parhaus a'u parodrwydd i addasu, a hynny mewn cyfnod pwysig a sensitif i ddod.

Yr Athro Sally Holland

Cadeirydd Bwrdd Rhaglen y Cynllun Ymateb

CYNGOR GWYNEDD – Adroddiad i Gabinet Cyngor Gwynedd

Teitl yr eitem:	**Ymgynghoriad Statudol ar Barc Cenedlaethol Arfaethedig Glyndŵr**
Aelod Cabinet:	**Cyng. Craig ab Iago, Aelod Cabinet Amgylchedd**
Swyddog perthnasol:	**Gareth Jones, Pennaeth Adran Gynorthwyol**
Dyddiad y cyfarfod:	**11 Tachwedd 2025**

---

1. PENDERFYNIAD A GEISIR

1.1 Cymeradwyo'r ymateb yn Atodiad 4 fel ymateb Cyngor Gwynedd ar yr ymgynghoriad statudol ar yr orchymyn dynodi drafft a ffin arfaethedig i Barc Cenedlaethol Arfaethedig Glyndŵr.

1.2 Dirprwyo'r hawl i Bennaeth Adran yr Amgylchedd wneud unrhyw addasiadau ansylweddol y gallai fod yn ofynnol i'r ymateb cyn iddo gael ei gyflwyno i Cyfoeth Naturiol Cymru.

2. Y RHESWM PAM FOD ANGEN I'R CABINET WNEUD Y PENDERFYNIAD

2.1 Fel ymgynghorai statudol, mae'n ofynnol i Gyngor Gwynedd ddarparu ymateb ffurfiol i'r ymgynghoriad statudol ar orchymyn dynodi drafft a ffin arfaethedig y parc cenedlaethol arfaethedig. Mae'r ymgynghoriad statudol wedi cychwyn ar 15 Medi 2025 ac yn cau ar y 8 Rhagfyr 2025.

3. CYFLWYNIAD A RHESYMEG

3.1 <u>Cefndir</u>

3.1.1 Yn ei Rhaglen Lywodraethu (2021-2026), nododd Llywodraeth Cymru ei bwriad i ddynodi parc cenedlaethol newydd yng Nghymru yn seiliedig ar Dirwedd Genedlaethol Bryniau Clwyd a Dyffryn Dyfrdwy (a elwid gynt yn Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol neu 'AHNE'). Yna comisiynwyd Cyfoeth Naturiol Cymru gan Lywodraeth Cymru, fel y corff statudol ar faterion tirwedd, i

werthuso'r achos am y parc cenedlaethol newydd arfaethedig. Cynhelir yr asesiad o fewn tymor presennol y Senedd (2021-2026).

3.1.2 Os bydd CNC yn ystyried bod dynodiad yn briodol ac yn ddymunol, bydd 'gorchymyn dynodi' yn cael ei gyflwyno i Lywodraeth Cymru, a fydd wedyn yn penderfynu a ddylid cadarnhau, gwrthod neu amrywio'r gorchymyn dynodi. Os caiff ei gadarnhau, byddai pedwerydd parc cenedlaethol yng Nghymru yn cael ei greu. Y parc newydd cyntaf ers 1957, a'r cyntaf erioed i gael ei greu yn gyfan gwbl yng Nghymru a chan Gymru.

3.1.3 Ardal fach o Wynedd sydd wedi'i chynnwys o fewn y ffin arfaethedig (ychydig dros 11 km2 a llai na 2% o gyfanswm yr arwynebedd). Llandderfel yw'r unig anheddiad sydd tu mewn i'r ffin. Yn ôl gwybodaeth Cofrestr Tir ac Eiddo'r Cyngor mae 220 cyfeiriad yn yr ardal hefo 185 uned preswyl ac 15 uned masnachol/busnes. Yn ôl Cyfrifiad 2021 mae maint cyfartalog aelwydydd yn yr ardal yma yn 2.4 felly amcangyfrif poblogaeth sydd yn byw yn yr ardal yma ydy 528. Mae map yn dangos ffin y Parc newydd a pa ran o Wynedd sy'n disgyn i mewn i'r ffin arfaethedig y Parc Cenedlaethol Newydd i'w gael yn atodiad 1 a sydd yn destun yr ymgynghoriad statudol.

3.2 <u>Ymgynghoriadau Blaenorol</u>

3.2.1 Yn 2023, cynhaliodd CNC cyfnod ymgysylltu â'r cyhoedd rhwng mis Hydref a mis Tachwedd 2023 ar fap cychwynnol, y cyfeirir ato fel 'Map Ardal Chwilio'.

3.2.2 Cynhaliodd ymgynghoriad cyhoeddus anstatudol rhwng mis Hydref a mis Rhagfyr 2024 ar ffin ddrafft arfaethedig, y cyfeirir ati fel 'Map Ardal Ymgeisiol'.

3.3 <u>Ymateb Cyngor Gwynedd i'r Ymgynghoriad anstatudol rhwng mis Hydref a Gorffennaf 2024</u>

3.3.1 Er fod yr ymgynghoriadau yn ymwneud hefo ffin arfaethedig y parc newydd ac er ei fod ond yn effeithio ar ardal fechan o Wynedd yn unig cododd y Cyngor nifer o bryderon/cwestiynau sef:

- Yr effaith ar brisiau tai
- Yr economi wledig
- Yr economi ymwelwyr a thwristiaeth
- Iaith Gymraeg
- Cynllunio (Polisi a Rheoli Datblygu)
- Cyllideb
- Llywodraethu
- Yr ardal ymgeisiol ac yr angen am Barc Cenedlaethol Newydd

3.3.2 Mae'r tabl yn atodiad 2 yn crynhoi'r pryderon/cwestiynau a godwyd gan Gyngor Gwynedd yn ystod yr ymgynghoriadau blaenorol, ymateb CNC i'r materion a godwyd ac ein sylwadau ar ei ymatebion.

3.3.3 Mae'r tabl yn dangos nad ydym yn fodlon hefo yr ymateb i pump phryder a godwyd sef:

- Iaith Gymraeg
- Cynllunio
- Cyllideb
- Llywodraethu
- Yr ardal ymgeisiol

3.4 Ymateb Cyngor Gwynedd i'r Ymgynghoriad Presennol

3.4.1 Mae CNC wedi creu ffurflen ymateb ar-lein ar gyfer yr ymgynghoriad sydd ar gael yma (Ymgynghoriad Statudol Parc Cenedlaethol Arfaethedig Glyndŵr).

3.4.2 Mae ymateb drafft y Cyngor i'r ymgynghoriad i weld yn atodiad 4 sydd yn ymhelaethu ar y pryderon ym mharagraff 3.3.3.

3.5 Ymgynghoriadau a thrafodaethau mewnol

3.5.1 Ar 9 Hydref, fe wnaethon ni gyfarfod ag CNC a'r Cynghorydd Elwyn Edwards i drafod unrhyw bryderon a allai fod ganddo fel yr aelod lleol a gododd y pryderon:

- Yr effaith ar y iaith Gymraeg
- Cyllideb / Gwastraff arian
- Llywodraethu
- Gor dwristiaid

3.6 Camau Nesaf

3.6.1 Bydd angen i'r Cyngor cyflwyno ei sylwadau erbyn 8 Rhagfyr 2025.

3.6.2 Yn dilyn adolygiad o'r ymatebion i'r ymgynghoriad statudol, ac os bydd bwrdd CNC yn cytuno, yna cyflwynir gorchymyn dynodi i Lywodraeth Cymru yn Chwefror 2026. Llywodraeth Cymru sydd gyda'r awdurdod i ddynodi parc cenedlaethol neu beidio.

3.6.3 Derbyniwyd nodyn briffio gan CNC ar y 31 Hydref yn nodi:

"Bydd unrhyw wrthwynebiad a wneir gan awdurdod lleol (nad yw'n cael ei dynnu'n ôl) yn sbarduno ymchwiliad lleol. Os cynhelir ymchwiliad lleol, gwneir

asesiad o'r goblygiadau ariannol ac adnoddau, natur y gwrthwynebiadau a sut y gall awdurdodau lleol sy'n gwrthwynebu ddewis cymryd rhan."

Mae copi o'r nodyn briffio i'w weld yn atodiad 5.

Sylwadau'r swyddogion statudol

Swyddog Monitro

Mae hwn yn ymgynghoriad arwyddocaol sydd yn cyfiawnhau sylw Cabinet. Er fod y rhan o Wynedd sydd yn disgyn o fewn ffiniau y Parc Cenedlaethol arfaethedig yn gymharol fychan o ran maint daearyddol gall hyn gael oblygiadau o sylwedd i Gyngor Gwynedd. Mae'n briodol fod yr ymateb drafft yn amlygu hyn.

Prif Swyddog Cyllid

Nid oes gennyf wrthwynebiad i'r penderfyniad a geisir.

Atodiadau

Atodiad 1: Map o Parc Arfaethedig Glyndŵr
Atodiad 2: Ymateb CNC i sylwadau Cyngor Gwynedd ar yr ymgynghoriad blaenorol
Atodiad 3: Llythyr gan y Dirprwy Brif Weinidog
Atodiad 4: Ymateb Cyngor Gwynedd i'r Ymgynghoriad Statudol
Atodiad 5: Nodyn Briffio CNC 31 Hydref

Atodiad 1 – Map o Barc Cenedlaethol Arfaethedig Glyndŵr

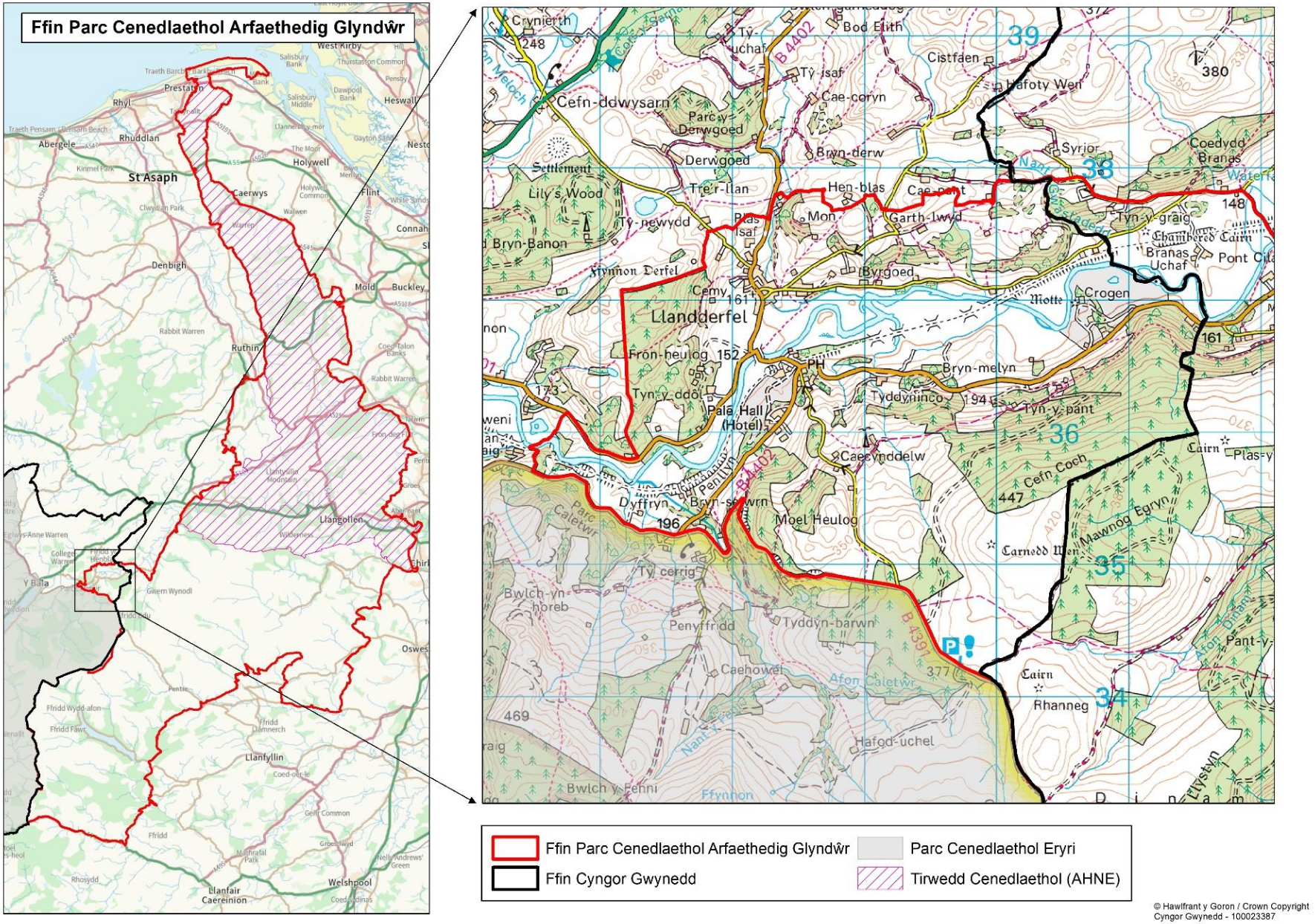

Atodiad 2 – Crynodeb o Ymateb CNC i Sylwadau Cyngor Gwynedd ar yr Ymgynghoriad Blaenorol

Crynodeb o'r Mater a Godwyd	Ymateb CNC	Sylwadau Cyngor Gwynedd
Yr effaith ar Brisiau Tai Mae gwaith ymchwil gwnaed gan 'Nationwide' yn dangos fod prisiau tai yn gallu codi hyd at 25% o fewn Parciau Cenedlaethol ac mae llawer o bobl Gwynedd yn cael ei brisio allan o'r farchnad yn barod oherwydd bod prisiau tai yn uchel i gymharu â chyflog cyfartaledd y Sir.	Mae CNC wedi comisiynu ARUP i gynnal adroddiad effaith Economaidd sy'n mynd i'r afael â'r materion hyn. Mae'r adroddiad yn cytuno bod prisiau tai cyfartalog o fewn ffiniau'r Parc Cenedlaethol yn gyffredinol yn uwch nag ardaloedd cyfagos ac yn adnabod gall arwain tuag at gynnydd posibl mewn galw am dai a chyflenwad cyfyngedig. Ond mae'r adroddiad yn nodi gall APCau weithredu polisïau i gyfyngu ar brisiau tai ac mae'n tynnu sylw at bolisi CDLl Parc Cenedlaethol Eryri o flaenoriaethu tai ar gyfer cymunedau lleol, gyda datblygiadau newydd fel arfer yn gyfyngedig i dai ar raddfa fach neu fforddiadwy i drigolion lleol.	Nodi'r ymateb.
Yr Economi Wledig Mae'r ardal o amgylch Llandderfel yn ardal wledig iawn lle mae amaethyddiaeth yn un o'r prif ddiwydiannau. Mae arallgyfeirio yn bwysig i'r sector amaethyddol , ac	Mae CNC wedi comisiynu ARUP i gynnal adroddiad effaith Economaidd sy'n mynd i'r afael â'r materion hyn.	Nodi'r ymateb.

mae'n gallu helpu hyfywedd busnesau yng nghefn gwlad. Y pryder ydy y bydd dynodiad Parc Cenedlaethol newydd yn cyflwyno polisïau mwy caeth o ran y fath o ddatblygiadau sydd yn dderbyniol o fewn yr ardal	Mae'r adroddiad yn cydnabod bod potensial ar gyfer cyfyngiad cynyddol ar ddatblygiad masnachol mewn parciau cenedlaethol. Mae'r adroddiad hefyd yn nodi gall statws Parc Cenedlaethol godi cydnabyddiaeth ardal ar lefel ryngwladol, gan gynnig manteision hyrwyddo ar gyfer cynhyrchion lleol fel cig eidion, cig oen a chig carw, gan helpu cynhyrchwyr i sicrhau prisiau premiwm. Mae cynllun 'Ffermio Bro', er enghraifft, bellach ar gael i ffermydd o fewn Parc Cenedlaethol neu Dirwedd Genedlaethol.	
<u>Yr Economi Ymwelwyr a Thwristiaeth</u> Mae gor dwristiaeth yn fater sydd yn peri pryder yn rhannau o Wynedd yn enwedig ym Mharc Cenedlaethol Eryri. Mae hyn yn arwain at broblemau parcio, tagfeydd ar y ffyrdd lleol, sbwriel a llygredd sy'n arwain at wrthdaro â'r gymuned leol. Mae pryder bydd dynodi Parc Cenedlaethol yn yr ardal yma yn arwain at gynnydd yn y nifer o bobol sydd yn ymweld â'r ardal. Gall arwain at fwy o ail dai a llety gwyliau.	Mae CNC wedi comisiynu ARUP i gynnal adroddiad effaith Economaidd sy'n mynd i'r afael â'r materion hyn. Mae'r adroddiad yn cydnabod yn ogystal â gwariant cynyddol, mae ymwelwyr ychwanegol hefyd yn dod â risg o or dwristiaeth. Gallai hyn greu pwysau mewn lleoliadau penodol ac ar drafnidiaeth a gwasanaethau. Fodd bynnag, gallai APC newydd hefyd helpu i liniaru'r effeithiau hyn trwy ddarparu rheolaeth dargedig o'r	Nodi'r ymateb.

	ardal, ynghyd â pholisïau ehangach fel y dreth ymwelwyr arfaethedig yng Nghymru.	
<u>Iaith Gymraeg</u> Gall y materion sydd wedi ei nodi uchod e.e. diffyg argaeledd tai sydd yn fforddiadwy i bobl leol gael effaith negyddol ar yr Iaith Gymraeg. Mae'r ymchwil a wnaeth Cyngor Gwynedd i gyfiawnhau cyflwyno cyfarwyddyd Erthygl 4 yn glir yn dangos bod cydberthynas rhwng niferoedd uchel o ail gartrefi a llety gwyliau tymor byr a'r iaith Gymraeg.	Mae CNC wedi cynnal asesiad effaith ar yr Iaith Gymraeg sy'n datgan ni fydd dynodi Parc Cenedlaethol newydd yn debygol o gael effaith negyddol ar yr iaith Gymraeg, effeithio ar y defnydd o'r Gymraeg, na thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.	Mae'r ardal arfaethedig i'w chynnwys yn y Parc Cenedlaethol newydd yng Ngogledd-orllewin Cymru yn cynnwys rhannau o Wynedd sy'n cael eu cydnabod fel un o gadarnleoedd y Gymraeg, lle mae'n cael ei defnyddio yn ddyddiol. Gallai ymgorffori'r cymunedau hyn mewn Awdurdod Cynllunio Lleol newydd sy'n cynnwys sawl awdurdod unedol - llawer ohonynt â lefelau is o ddefnydd y Gymraeg - beryglu gwanhau'r ffocws ar ystyriaethau Cymraeg mewn cynllunio a pholisi. Gallai hyn gael effaith negyddol ar statws yr iaith a'r defnydd bob dydd mewn ardal lle mae'n ffynnu ar hyn o bryd. Er bod asesiad ar effaith yr iaith Gymraeg wedi ei gynnal nid yw'r Cyngor o'r farn bod modd lliniaru'r effaith negyddol ar yr iaith Gymraeg yn yr ardal arfaethedig sy'n disgyn o fewn ACLl Gwynedd.
<u>Cynllunio</u>		

Polisi Cynllunio - Bydd y penderfyniad terfynol ar ddynodi'r parc cenedlaethol newydd yn cael ei wneud tua'r un amser ag y bydd Cyngor Gwynedd yn cynnal ein hymgynghoriad cyhoeddus ar y Cynllun Adnau (Cynllun Datblygu Lleol). Mae angen arweiniad gan y Llywodraeth / CNC ar sut y dylai Cynllun Datblygu Lleol newydd Gwynedd ymdrin â'r parc cenedlaethol arfaethedig yn yr ardal sydd o fewn Gwynedd. Rheoli Datblygu - Mae angen arweiniad ar sut yr ymdrinnir â cheisiadau cynllunio yn yr ardal o fewn Gwynedd. A fydd Gwasanaeth Rheolaeth Datblygu Cyngor Gwynedd yn cynnal y gwasanaeth hwn hyd nes y bydd yr Ardal Cynllunio Leol (ACLl) newydd wedi ei sefydlu a staff newydd yn cael eu penodi? Neu a fydd y gwasanaeth hwn yn cael ei allanoli i Gyngor Gwynedd am ffi ar ôl i'r ACLl cael ei sefydlu?	O dan ddeddfwriaeth, Awdurdod Parc Cenedlaethol ('APC') fyddai'r Awdurdod Cynllunio Lleol ('ACLl') ar gyfer ffin y Parc Cenedlaethol, a byddai'n gyfrifol am Flaengynllunio (Cynllun Datblygu Lleol) a Rheoli Datblygiadau. Mae'r adroddiad Adolygiad o Wasanaethau Cynllunio a baratowyd gan Arup yn cynnwys modelau amgen ar gyfer cyflawni'r gwasanaeth cynllunio. Nid oes penderfyniad wedi'i wneud ar hyn eto, gan y byddai angen i APC newydd ei ystyried, os caiff un ei greu, mewn partneriaeth â'r awdurdodau lleol o fewn ei ffiniau a Llywodraeth Cymru. Bydd yr adroddiad a gynhyrchwyd gan Arup yn helpu i lywio unrhyw drafodaethau yn y dyfodol. Mae Awdurdodau Cynllunio Lleol wedi codi pryderon ynghylch gwastraffu adnoddau os oes angen ailysgrifennu Cynlluniau Datblygu Lleol ar ôl cadarnhau Parc Cenedlaethol newydd. Mae Cyfoeth Naturiol Cymru wedi ystyried yr amserlen ar gyfer sefydlu Awdurdod Parc Cenedlaethol a throsglwyddo swyddogaethau	Yr unig sicrwydd sydd gennym ydy bydd y Parc Cenedlaethol newydd yn Awdurdod Cynllunio Lleol. Nid oes penderfyniad wedi'i wneud ynghylch pa fath o wasanaeth cynllunio fydd gan y parc cenedlaethol newydd, felly nid ydym yn gallu bod yn sicr na fydd effaith negyddol ar y gwasanaethau cynllunio presennol. O ran y CDLl, mae'n anghywir I CNC datgan: *"...ystyried bod y risg i Awdurdodau Cynllunio Lleol o gefnu ar Gynlluniau Datblygu Lleol presennol, neu sy'n cael eu datblygu, yn isel yn enwedig ar gyfer ardaloedd sydd eisoes yn AHNE, ac felly mae'n annhebygol y bydd yn rhan bwysig o unrhyw Gynllun Datblygu Lleol"* Yr arweiniad a gawsom gan Is adran Gynllunio Llywodraeth Cymru yw na ddylai unrhyw CDLl gynnwys rhannau o Awdurdod Cynllunio Lleol gwahanol. Gall y ddisgwyl am y penderfyniad o ddynodi'r parc cenedlaethol newydd

	cynllunio ac mae'n ystyried bod y risg i Awdurdodau Cynllunio Lleol o gefnu ar Gynlluniau Datblygu Lleol presennol, neu sy'n cael eu datblygu, yn isel yn enwedig ar gyfer ardaloedd sydd eisoes yn AHNE, ac felly mae'n annhebygol y bydd yn rhan bwysig o unrhyw Gynllun Datblygu Lleol. Dylid monitro a thrafod y mater hwn rhwng yr Awdurdodau Cynllunio Lleol a Llywodraeth Cymru gan gofio mai Llywodraeth Cymru sydd â rheolaeth yn y pen draw dros amseriad cadarnhau Gorchymyn Dynodi. Dylid monitro a thrafod y mater hwn rhwng yr Awdurdodau Cynllunio Lleol a Llywodraeth Cymru gan gofio mai Llywodraeth Cymru sydd â rheolaeth yn y pen draw dros amseriad cadarnhau Gorchymyn Dynodi. O ran ceisiadau cynllunio unigol, mae'n annhebygol y bydd bodolaeth arfaethedig Parc Cenedlaethol yn effeithio ar y rhan fwyaf o benderfyniadau, gan y byddai datblygiad yn dod o fewn hawliau datblygu a ganiateir sy'n bodoli ar hyn o bryd mewn llawer o achosion.	neu beidio cael effaith ar amserlen CDLl Gwynedd.

	Fodd bynnag, ar gyfer Datblygiadau o Arwyddocâd Cenedlaethol, argymhellir bod ACLl yn cynghori datblygwyr bod Parc Cenedlaethol newydd yn yr arfaeth ac y dylent fod yn ymwybodol o'r risg ynghlwm wrth hynny wrth fwrw ymlaen â'u cais. Bydd perthnasedd Parc Cenedlaethol newydd yn cynyddu ymhellach yn y broses, ac awgrymir bod Awdurdodau Cynllunio Lleol yn ceisio eu cyngor eu hunain mewn perthynas â materion mwy cymhleth.	
<u>Cyllideb</u> Mae angen mwy o wybodaeth ar sut bydd y Parc Cenedlaethol newydd yn cael ei ariannu. Noder fod 25% o gronfeydd Parciau Cenedlaethol yn dod gan yr Awdurdodau Lleol cyfansoddol. Yn yr hinsawdd ariannol gyfredol mae pob corff cyhoeddus yn ei wynebu, mae pryderon sylweddol am y baich ychwanegol fydd hyn yn rhoi ar y Cyngor.	Rydym yn falch o nodi, yn dilyn sylwadau mewn perthynas â'r mater hwn a'ch galwadau am eglurder, fod Dirprwy Brif Weinidog Cymru wedi ymateb ac ysgrifennu at Awdurdodau Lleol (gellir gweld copi o'r llythyr yn atodiad 3). Mae llythyr y Dirprwy Brif Weinidog yn cynnwys y sylwadau canlynol: *"Mae'n gwbl hanfodol bod Parc Cenedlaethol newydd yn cael ei ariannu'n briodol heb leihau'r cyllid craidd ar gyfer ein Hawdurdodau Parciau Cenedlaethol presennol, a*	Falch i dderbyn llythyr gan y Dirprwy Gweinidog ond nid yw'n darparu sicrwydd. Mae ymateb CNC yn datgan bod Llywodraeth Cymru wedi rhoi sicrwydd na fydd Awdurdodau Lleol dan anfantais ariannol ond chan nad yw Llywodraeth Cymru yn derbyn cyllid ychwanegol ar gyfer y parc cenedlaethol newydd, nid oes unrhyw wybodaeth ynghylch o ble mae'r cyllid hwn yn dod.

	hefyd heb leihau'r cyllid sydd ar gael i Awdurdodau Lleol Cymru. Rydym wedi ymrwymo i'r egwyddor hon"… *"Rwyf wedi ystyried y costau refeniw craidd tebygol sy'n deillio o Ddeddf yr Amgylchedd 1995 sy'n gofyn am gyllid gan Lywodraeth Cymru ac Awdurdodau Lleol cyfansoddol yr APC. Mae Llywodraeth Cymru wedi ymrwymo i ddarparu cyllid ychwanegol i ddiwallu'r ddau ofyniad hyn yn llawn pe bai Parc Cenedlaethol newydd yn cael ei ddynodi. Hynny yw, ni fyddai unrhyw faich ariannol yn cael ei roi ar eich Cyngor i ddarparu cyllid i Barc Cenedlaethol newydd,"*	
<u>Llywodraethu</u> Ar hyn o bryd nid oes manylion ynglŷn â sut y bydd y Parc Cenedlaethol newydd yn cael ei Lywodraethu. Bydd angen manylder clir ynglŷn â hyn cyn yr ymgynghoriad statudol, er mwyn rhoi cyfle rhesymol i Gyngor Gwynedd roi barn ar hyn. Fyddai'r Cyngor yn cael eu cynrychioli ar yr Awdurdod Parc Cenedlaethol newydd? Mae hyn i'w gyffelybu a sefyllfa yn Ne Parc Cenedlaethol Eryri	Rydym yn cydnabod mai ardal fach o Wynedd sydd wedi'i chynnwys o fewn y ffin arfaethedig (ychydig dros 11 km2 a llai na 2% o gyfanswm yr arwynebedd). Hefyd dim ond anheddiad Llandderfel sydd wedi'i gynnwys. Mae hyn yn codi cwestiynau ynghylch cymesuredd goblygiadau llywodraethu. Rydym wedi codi hyn gyda Llywodraeth Cymru ac wedi nodi cynsail perthnasol mewn perthynas ag enghreifftiau cymharol eraill yng	Nid oes manylion ynglŷn â sut y bydd y Parc Cenedlaethol newydd yn cael ei Lywodraethu. Mae angen manylion ynglŷn ag os bydd y Cyngor yn cael ei chynrychioli neu yn cyfrannu ar yr Awdurdod neu beidio. Gan nad oes arweiniad cadarn wedi cael ei ddarparu ar y mater yma, er i ni godi'r mater yn ein hymateb ymgynghori blaenorol, ni all Cyngor Gwynedd wneud sylw ar hyn.

sydd o fewn ffiniau Cyngor Powys ble nad ydynt yn rhan o Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri.	Nghymru. Fodd bynnag, rydym yn disgwyl ar hyn o bryd y byddai Cyngor Sir Gwynedd yn cael ei gynrychioli ar Awdurdod Parc Cenedlaethol (APC). Bydd ardal weinyddol APC newydd yn cwmpasu nifer o awdurdodau unedol. Bydd yr awdurdodau unedol hyn yn cadw cyfrifoldeb am wasanaethau llywodraeth leol, ac eithrio cynllunio, y bydd cyfrifoldeb amdano yn disgyn ar y APC newydd. Byddai llywodraethu priodol yn cael ei ystyried yn ofalus fel rhan o gyfnod pontio a sefydlu, pe bai Parc Cenedlaethol yn cael ei gadarnhau. Mae hyn yn mynd y tu hwnt i rôl CNC, sydd ar dasg o wneud yr asesiad yn unig. Byddai CNC yn disgwyl i Gyngor Sir Gwynedd, fel aelod o'r APC newydd posib, allu cyfrannu at drafodaethau cychwynnol ar lywodraethu.	
<u>Ardal Ymgeisiol ac yr angen am Barc Cenedlaethol newydd.</u> Mae'r ardal o Wynedd sydd yn cael ei ystyried i fod yn rhan o'r Parc Cenedlaethol yn ffinio efo Parc Cenedlaethol Eryri. Cafodd yr ardal yma ei ystyried wrth benderfynu ar ffiniau Eryri? Os felly pam nad oedd	Mae sail hanesyddol i'r cynigion cyfredol o ran ystyriaeth a roddwyd i'r ardal yn flaenorol. Nododd Adroddiad Pwyllgor y Parciau Cenedlaethol (Lloegr a Chymru) dan gadeiryddiaeth Syr Arthur Hobhouse dir Parc	Nid yw Cyngor Gwynedd yn fodlon â'r rheswm a roddwyd yn hymateb CNC am gynnwys rhan o Wynedd yn y Parc Cenedlaethol newydd. Nodwyd fod yr ardal o Wynedd sydd

wedi ei gynnwys o fewn ffin Parc Cenedlaethol Eryri? Beth sydd wedi newid o ran tirwedd yr ardal ymgeisiol ers dynodi Parc Cenedlaethol Eryri ac AHNE Bryniau Clwyd a Dyffryn Dyfrdwy? Mae pum Tirwedd Genedlaethol yng Nghymru - oes rheswm penodol am ddewis yr ardal yma dros unrhyw ardal arall?	Cenedlaethol ac Ardaloedd Cadwraeth posibl (a elwid yn ddiweddarach yn AHNE a Thirweddau Cenedlaethol) a oedd yn cynnwys Bryniau Clwyd a'r Berwyn. Cafodd yr ardal o Wynedd sydd wedi'i chynnwys o fewn ffiniau arfaethedig presennol Parc Cenedlaethol Glyndŵr ei nodi'n wreiddiol gan Hobhouse fel tir AHNE posibl i'w gynnwys yn Y Berwyn.	wedi'i chynnwys o fewn ffiniau arfaethedig presennol Parc Cenedlaethol Glyndŵr ei nodi'n wreiddiol gan Hobhouse fel tir AHNE posibl i'w gynnwys yn Y Berwyn ac nid i'w gynnwys ym Mharc Cenedlaethol Eryri. Nid yw'n glir beth sydd wedi newid yn y tirwedd i'w gynnwys yn y parc cenedlaethol newydd.

Huw Irranca-Davies AS/MS
Y Dirprwy Brif Weinidog ac Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig
Deputy First Minister and Cabinet Secretary for Climate Change and Rural Affairs

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Ein cyf/Our ref HIDCC/00586/25
Cabinet Secretary for Climate

Arweinydd, Cyngor Gwynedd
cynghorydd.niajeffreys@gwynedd.llyw.cymru

Dafydd Gibbard
Prif Swyddog Gweithredol, Cyngor Gwynedd
dafyddgibbard@gwynedd.llyw.cymru

21 Awst 2025

Annwyl Nia a Dafydd

Yn gynharach eleni ysgrifennais at Gyngor Sir y Fflint yn dilyn llythyr gan eu Prif Swyddog Gweithredol. Yn y llythyr hwnnw, addawais i ddarparu rhagor o wybodaeth am sut y byddai Awdurdod Parc Cenedlaethol newydd yng Ngogledd-ddwyrain Cymru yn cael ei ariannu yn y dyfodol, pe bai Parc Cenedlaethol newydd yn cael ei ddynodi. Yr wyf yn awr yn ysgrifennu i roi rhagor o wybodaeth am ymrwymiad Llywodraeth Cymru i ddarparu cyllid yn y dyfodol ar gyfer y Parc Cenedlaethol newydd arfaethedig a'r goblygiadau ariannol i Gyngor Gwynedd o ran unrhyw benderfyniad a wneir gan Weinidogion Cymru mewn perthynas â'r dynodiad.

Fel yr amlinellwyd yn fy ateb blaenorol, mae'n gwbl hanfodol bod Parc Cenedlaethol newydd yn cael ei ariannu'n briodol heb leihau'r cyllid craidd ar gyfer ein Hawdurdodau Parciau Cenedlaethol presennol, a hefyd heb leihau'r cyllid sydd ar gael i Awdurdodau Lleol Cymru. Rydym wedi ymrwymo i'r egwyddor hon a byddwn yn parhau i weithio i asesu'r costau sydd ynghlwm wrth sefydlu Parc Cenedlaethol newydd a'r cyllid sy'n ofynnol gan Lywodraeth Cymru.

Ar hyn o bryd, cyn unrhyw argymhelliad y gallai Cyfoeth Naturiol Cymru (CNC) ei wneud ynglŷn ag unrhyw ddynodiad newydd, nid yw'n bosibl meintoli cost Parc Cenedlaethol newydd posibl yn gywir eto. Fodd bynnag, gallaf gadarnhau fy mod bellach wedi gallu ystyried yn fanylach y costau mwyaf sylweddol a fyddai'n deillio o greu Awdurdod Parc Cenedlaethol newydd a chadarnhau y bydd y rhain yn rhan o gynlluniau ariannol Llywodraeth Cymru yn y dyfodol.

Yn benodol, gan ddefnyddio costau bras yn seiliedig ar ein Parciau Cenedlaethol presennol, rwyf wedi ystyried y costau refeniw craidd tebygol sy'n deillio o Ddeddf yr Amgylchedd 1995 sy'n gofyn am gyllid gan Lywodraeth Cymru ac Awdurdodau Lleol cyfansoddol yr APC. Mae Llywodraeth Cymru wedi ymrwymo i ddarparu cyllid ychwanegol i ddiwallu'r ddau ofyniad hyn yn llawn pe bai Parc Cenedlaethol newydd yn cael ei ddynodi. Hynny yw, ni fyddai

unrhyw faich ariannol yn cael ei roi ar eich Cyngor i ddarparu cyllid i Barc Cenedlaethol newydd, gan y byddai cyllid ychwanegol yn cael ei ddarparu i'ch Awdurdod i dalu'r costau a amlinellir o dan Ddeddf yr Amgylchedd 1995.

Yn ogystal, byddwn yn nodi bod ein APCau presennol wedi elwa yn ystod y blynyddoedd diwethaf ar gael mynediad at gyllid cyfalaf ychwanegol gan Lywodraeth Cymru drwy raglenni fel Tirweddau Cynaliadwy, Lleoedd Cynaliadwy (SLSP), Ffermio Bro a Lleoedd Lleol ar gyfer Natur i fwrw ymlaen â gwaith pwysig mewn meysydd yn cynnwys adfer natur, newid hinsawdd, mynediad a thwristiaeth gynaliadwy. Rwy'n disgwyl y byddai unrhyw APC newydd yn gallu cael mynediad at y cynlluniau hyn neu rai cyfwerth yn y dyfodol ac elwa arnynt.

Byddai angen cyfnod pontio rhwng cadarnhau unrhyw ddynodiad newydd a sefydlu Awdurdod Parc Cenedlaethol newydd. Er bod angen gwaith pellach ar natur trefniant pontio o'r fath, mae Llywodraeth Cymru hefyd yn bwriadu darparu cyllid tuag at hyn.

Yn olaf, er bod yr uchod wedi canolbwyntio ar gostau a chyllid, byddwn hefyd yn tynnu sylw at y ffaith bod gan Barciau Cenedlaethol y potensial i ddod â buddion economaidd i'r ardaloedd y maent yn eu gwasanaethu megis trwy hybu twristiaeth a'r economi ymwelwyr, yn ogystal â manteision ehangach. Fel rhan o'i asesiadau, mae CNC wedi cynnal Adolygiad Effaith Economaidd ar gyfer y Parc Cenedlaethol arfaethedig, a fydd ar gael i Awdurdodau Lleol ochr yn ochr â thystiolaeth newydd arall gan CNC yn ystod ymgynghoriad statudol yn yr hydref (yn amodol ar gymeradwyaeth gan fwrdd CNC).

Gobeithio bod yr wybodaeth hon yn ddefnyddiol.

Yn gywir,

Huw Irranca-Davies AS/MS
Y Dirprwy Brif Weinidog ac Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig
Deputy First Minister and Cabinet Secretary for Climate Change and Rural Affairs

Atodiad 4 – Ymateb Cyngor Gwynedd i'r Ymgynghoriad Statudol

4. Hoffwn i/Rydym ni wneud sylwadau ar y canlynol. Dewiswch yr opsiwn(opsiynau) sydd fwyaf priodol:

- ☐ Rwyf/Rydym ni'n cefnogi'r cynnig presennol ar gyfer Parc Cenedlaethol newydd
- ☐ Rwyf/Rydym ni'n cefnogi egwyddor Parc Cenedlaethol ond yn awgrymu newid i'r ffin (rhowch fanylion isod)
- ☐ Rwyf/Rydym ni'n cefnogi egwyddor Parc Cenedlaethol yn amodol ar ymdrin â phwyntiau penodol neu eu hegluro'n briodol (rhowch fanylion isod)
- ☐ Rwyf/Rydym ni'n gwrthwynebu'r cynnig ar gyfer Parc Cenedlaethol newydd
- ☑ Rwyf/Rydym ni'n dal heb benderfynu / ddim yn gwybod

Rhowch fanylion pellach yn ôl yr angen:

Nid oes digon o eglurder ar y faterion isod i Gyngor Gwynedd allu rhoi barn penodol ar y Parc Cenedlaethol Newydd:

Iaith Gymraeg

Mae'r ardal arfaethedig i'w chynnwys yn y Parc Cenedlaethol newydd yng Ngogledd-orllewin Cymru yn cynnwys rhannau o Wynedd sy'n cael eu cydnabod fel un o gadarnleoedd y Gymraeg, lle mae'n cael ei defnyddio yn ddyddiol. Gallai ymgorffori'r cymunedau hyn mewn Awdurdod Cynllunio Lleol newydd sy'n cynnwys sawl awdurdod unedol - llawer ohonynt â lefelau is o ddefnydd y Gymraeg - beryglu gwanhau'r ffocws ar ystyriaethau Cymraeg mewn cynllunio a pholisi. Gallai hyn gael effaith negyddol ar statws yr iaith a'r defnydd bob dydd mewn ardal lle mae'n ffynnu ar hyn o bryd.

Er bod asesiad ar effaith yr iaith Gymraeg wedi ei gynnal nid yw'r Cyngor o'r farn bod modd lliniaru'r effaith negyddol ar yr iaith Gymraeg yn yr ardal arfaethedig sy'n disgyn o fewn ACLl Gwynedd.

Cynllunio

Yr unig sicrwydd sydd gennym ydy bydd y Parc Cenedlaethol newydd yn Awdurdod Cynllunio Lleol.

Nid oes penderfyniad wedi'i wneud ynghylch pa fath o wasanaeth cynllunio fydd yn gweithredu yn y parc cenedlaethol newydd, felly nid ydym yn gallu bod yn sicr na fydd effaith negyddol ar y gwasanaethau cynllunio presennol.

O ran y CDLl, mae'n anghywir i CNC datgan yn ei hymateb i'r pryderon â godwyd eisoes gan Cyngor Gwynedd:

"...ystyried bod y risg i Awdurdodau Cynllunio Lleol o gefnu ar Gynlluniau Datblygu Lleol presennol, neu sy'n cael eu datblygu, yn isel yn enwedig ar gyfer ardaloedd sydd eisoes yn AHNE, ac felly mae'n annhebygol y bydd yn rhan bwysig o unrhyw Gynllun Datblygu Lleol"

Yr arweiniad a gawsom gan Is adran Gynllunio Llywodraeth Cymru yw na ddylai unrhyw CDLl gynnwys rhannau o Awdurdod Cynllunio Lleol gwahanol.

Gall y ddisgwyl am y penderfyniad o ddynodi'r parc cenedlaethol newydd neu beidio cael effaith ar amserlen CDLl Gwynedd.

Cyllideb

Falch i dderbyn y llythyr gan y Dirprwy Gweinidog ond nid yw'n darparu sicrwydd.

Mae ymateb CNC yn datgan bod Llywodraeth Cymru wedi rhoi sicrwydd na fydd Awdurdodau Lleol dan anfantais ariannol ond chan nad yw Llywodraeth Cymru yn derbyn cyllid ychwanegol ar gyfer y parc cenedlaethol newydd, nid oes unrhyw wybodaeth ynghylch o ble mae'r cyllid hwn yn dod.

Llywodraethu

Nid oes manylion ynglŷn â sut y bydd y Parc Cenedlaethol newydd yn cael ei Lywodraethu. Mae angen manylion ynglŷn ag os bydd y Cyngor yn cael ei chynrychioli neu yn cyfrannu ar yr Awdurdod?

Gan nad oes arweiniad cadarn wedi cael ei ddarparu ar y mater yma, er i ni godi'r mater yn ein hymateb ymgynghori blaenorol, felly mae hwn dal i barhau i fod yn fater heb ei ystyried.

Yr Ardal Ymgeisiol

Nid yw Cyngor Gwynedd yn fodlon â'r rheswm a roddwyd yn hymateb CNC am gynnwys rhan o Wynedd yn y Parc Cenedlaethol newydd.

Nodwyd fod yr ardal o Wynedd sydd wedi'i chynnwys o fewn ffiniau arfaethedig presennol Parc Cenedlaethol Glyndŵr ei nodi'n wreiddiol gan Hobhouse fel tir AHNE posibl i'w gynnwys yn Y Berwyn ac nid i'w gynnwys ym Mharc Cenedlaethol Eryri. Nid yw'n glir beth sydd wedi newid yn y tirwedd i'w gynnwys yn y parc cenedlaethol newydd.

Nodyn briffio – Hydref 2025

Ymgynghoriad statudol ar y cynnig am Barc Cenedlaethol Glyndŵr

Mae Cyfoeth Naturiol Cymru (CNC) yn cyhoeddi'r nodyn briffio hwn i roi eglurhad pellach ar sawl mater, yn dilyn deialog gydag ymgyngoreion statudol a Llywodraeth Cymru. Bwriad y nodyn briffio hwn yw cefnogi awdurdodau lleol i baratoi eu hymatebion ffurfiol i'r ymgynghoriad statudol ar y bwriad o ddynodi parc cenedlaethol newydd yng Nghymru, sef Parc Cenedlaethol Glyndŵr.

Egluro rhai materion.

1. **Trefniadau Cynllunio:**

Mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi datganiad i egluro ei safbwynt ar drefniadau cynllunio dan unrhyw Awdurdod Parc Cenedlaethol yn y dyfodol. Bydd y materion hyn yn derbyn sylw pellach ar ôl gwneud y Gorchymyn Dynodi, ond cyn i Weinidogion Cymru gadarnhau'r Dynodiad.

'Mae Gweinidogion Cymru yn cydnabod ac yn deall pwysigrwydd trefniadau cynllunio o dan unrhyw awdurdod Cynllunio newydd.

Er yn y pen draw, fel y nodir o dan y ddeddfwriaeth, byddai hwn yn benderfyniad i unrhyw Awdurdod newydd, mae'n un lle byddai Llywodraeth Cymru yn gweithio'n weithredol gyda'r corff newydd yn ystod y cyfnod pontio i sicrhau bod y mater yn cael ei ystyried yn ofalus er mwyn gwneud y mwyaf o effeithiolrwydd y trefniadau newydd. Byddai hyn yn cynnwys ceisio mewnbwn yr holl Awdurdodau Lleol o fewn ffiniau Parc newydd i helpu i lywio'r gwaith o ddatblygu ffurf, swyddogaeth ac adnoddau trefniadau cynllunio, gan gynnwys rhannu neu ddirprwyo swyddogaethau.

Mae'r dull partneriaeth hwn eisoes wedi'i fabwysiadu yn y gwaith y mae Cyfoeth Naturiol Cymru (CNC) wedi'i wneud wrth ddatblygu'r sylfaen dystiolaeth ar gyfer cynigion y Parc Cenedlaethol newydd. Roedd hyn yn cynnwys comisiynu ymgynghoriaeth Arup i gynhyrchu'r adroddiad "Adolygiad Gwasanaethau Cynllunio yng nghyd-destun Parc Cenedlaethol arfaethedig yng Nghymru" sy'n nodi llinell sylfaen y gwasanaeth cynllunio presennol yn yr ardal ar draws y 5 awdurdod lleol yr effeithir arnynt ac yn ystyried modelau amgen ar gyfer cyflawni.

Byddem hefyd yn disgwyl i ddatblygiad unrhyw wasanaeth cynllunio newydd ystyried strategaeth gynllunio ehangach Llywodraeth Cymru sy'n annog ac yn cefnogi rhannu gwasanaethau a datblygu cynlluniau ar y cyd. Byddai ymestyn y dull gwasanaeth a rennir llwyddiannus presennol i fwynau, gwastraff a seilwaith ledled Gogledd Cymru yn cael ei archwilio gyda'r nod o ymestyn y dull i swyddogaethau cynllunio arbenigol a thechnegol eraill.'

Noder: Mae Llywodraeth Cymru wedi gofyn i bob awdurdod lleol yr effeithir arnynt gymryd rhan mewn grŵp cynghori. Y bwriad yw y bydd y grŵp hwn yn llywio datblygiadau ar ôl i CNC wneud Gorchymyn Dynodi posibl.

2. **Datganiad ariannu:**

Mae'r Dirprwy Brif Weinidog wedi darparu'r sicrwydd canlynol ynglŷn â chyllid:

'Yn dilyn fy llythyr ar 16 Ebrill, ysgrifennaf i ddarparu rhagor o wybodaeth am ymrwymiad Llywodraeth Cymru i ddarparu cyllid at y dyfodol ar gyfer y Parc Cenedlaethol newydd arfaethedig, a goblygiadau ariannol unrhyw benderfyniad a wneir gan Weinidogion Cymru ar Gyngor Sir y Fflint ynghylch y dynodiad. Gan fod potensial i hyn effeithio ar sawl Awdurdod Lleol, rwyf hefyd yn anfon copi o'r llythyr hwn at Brif Weithredwyr Awdurdodau Lleol Sir Ddinbych, Wrecsam, Powys a Gwynedd.

Fel yr amlinellwyd yn fy ateb blaenorol, mae'n gwbl hanfodol bod Parc Cenedlaethol newydd yn cael ei ariannu'n briodol heb leihau'r cyllid craidd ar gyfer ein Hawdurdodau Parciau Cenedlaethol presennol, a hefyd heb leihau'r cyllid sydd ar gael i Awdurdodau Lleol Cymru. Rydym wedi ymrwymo i'r egwyddor hon a byddwn yn parhau i weithio i asesu'r costau sydd ynghlwm wrth sefydlu Parc Cenedlaethol newydd a'r cyllid sy'n ofynnol gan Lywodraeth Cymru.

Ar hyn o bryd, cyn unrhyw argymhelliad y gallai Cyfoeth Naturiol Cymru (CNC) ei wneud ynglŷn ag unrhyw ddynodiad newydd, nid yw'n bosibl meintoli cost Parc Cenedlaethol newydd posibl yn gywir eto. Fodd bynnag, gallaf gadarnhau fy mod bellach wedi gallu ystyried yn fanylach y costau mwyaf sylweddol a fyddai'n deillio o greu Awdurdod Parc Cenedlaethol newydd a chadarnhau y bydd y rhain yn rhan o gynlluniau ariannol Llywodraeth Cymru yn y dyfodol.

Yn benodol, gan ddefnyddio costau bras yn seiliedig ar ein Parciau Cenedlaethol presennol, rwyf wedi ystyried y costau refeniw craidd tebygol sy'n deillio o Ddeddf yr Amgylchedd 1995 sy'n gofyn am gyllid gan Lywodraeth Cymru ac Awdurdodau Lleol cyfansoddol yr APC. Mae Llywodraeth Cymru wedi ymrwymo i ddarparu cyllid ychwanegol i ddiwallu'r ddau ofyniad hyn yn llawn pe bai Parc Cenedlaethol newydd yn cael ei ddynodi. Hynny yw, ni fyddai unrhyw faich ariannol yn cael ei roi ar eich Cyngor i ddarparu cyllid i Barc Cenedlaethol newydd, gan y byddai cyllid ychwanegol yn cael ei ddarparu i'ch Awdurdod i dalu'r costau a amlinellir o dan Ddeddf yr Amgylchedd 1995.

Yn ogystal, byddwn yn nodi bod ein APCau presennol wedi elwa yn ystod y blynyddoedd diwethaf ar gael mynediad at gyllid cyfalaf ychwanegol gan Lywodraeth Cymru drwy raglenni fel Tirweddau Cynaliadwy, Lleoedd Cynaliadwy (SLSP), Ffermio Bro a Lleoedd Lleol ar gyfer Natur i fwrw ymlaen â gwaith pwysig mewn meysydd yn cynnwys adfer natur, newid hinsawdd, mynediad a thwristiaeth gynaliadwy. Rwy'n disgwyl y byddai unrhyw APC newydd yn gallu cael mynediad at y cynlluniau hyn neu rai cyfwerth yn y dyfodol ac elwa arnynt.

Byddai angen cyfnod pontio rhwng cadarnhau unrhyw ddynodiad newydd a sefydlu Awdurdod Parc Cenedlaethol newydd. Er bod angen gwaith pellach ar natur trefniant pontio o'r fath, mae Llywodraeth Cymru hefyd yn bwriadu darparu cyllid tuag at hyn.

Yn olaf, er bod yr uchod wedi canolbwyntio ar gostau a chyllid, byddwn hefyd yn tynnu sylw at y ffaith bod gan Barciau Cenedlaethol y potensial i ddod â buddion economaidd i'r ardaloedd y maent yn eu gwasanaethu megis trwy hybu twristiaeth a'r economi ymwelwyr, yn ogystal â manteision ehangach. Fel rhan o'i asesiadau, mae CNC wedi cynnal Adolygiad Effaith

Economaidd ar gyfer y Parc Cenedlaethol arfaethedig, a fydd ar gael i Awdurdodau Lleol ochr yn ochr â thystiolaeth newydd arall gan CNC yn ystod ymgynghoriad statudol yn yr hydref (yn amodol ar gymeradwyaeth gan fwrdd CNC).'

Sylwer: Adlewyrchir yr elfen ardoll awdurdodau lleol o'r cyllid yn setliadau unigol yr awdurdodau lleol. Dyma'r arfer safonol ar gyfer y Parciau Cenedlaethol presennol yng Nghymru. Nid trefniant dros dro nac unigryw ar gyfer y dynodiad hwn mo hyn. Mae'r datganiad uchod yn ailadrodd hyn ac yn atgyfnerthu y byddai'n berthnasol i Barc Cenedlaethol Glyndŵr.

3. **Cynlluniau Datblygu Lleol:**

Mae Parc Cenedlaethol yn dod yn ystyriaeth berthnasol mewn perthynas â chynllunio unwaith y bydd Gorchymyn Dynodi yn cael ei gadarnhau gan Weinidogion Cymru. Fodd bynnag, bydd awdurdodau cynllunio lleol a datblygwyr fel ei gilydd yn ystyried perthnasoldeb y Parc Cenedlaethol dros amser - a bydd lefel y tebygolrwydd a'r risg yn cynyddu trwy wahanol gamau'r broses ddynodi. Bydd trefniadau trosiannol yn cael eu rhoi ar waith tra bod Awdurdod y Parc Cenedlaethol newydd yn cael ei sefydlu, a bydd hyn yn helpu i osgoi effeithiau anfwriadol ar Gynlluniau Datblygu Lleol. Mae Llywodraeth Cymru yn ymwybodol o'r risgiau sy'n gysylltiedig ac yn bwriadu osgoi dyblygu neu gostau diangen. Bydd deialog adeiladol rhwng awdurdodau cynllunio lleol a Llywodraeth Cymru yn hanfodol a bydd y grŵp cynghori uchod yn helpu i lywio'r drafodaeth yn hyn o beth.

4. **Amserlen a Chamau Nesaf**:

Dyddiad cau'r Ymgynghoriad: Gofynnir am ymatebion ffurfiol i'r ymgynghoriad ar y Gorchymyn Dynodi drafft a'r ffin arfaethedig erbyn 8 Rhagfyr 2025.

Penderfyniad Bwrdd CNC: Ar 12 Ionawr 2026, bydd Bwrdd Cyfoeth Naturiol Cymru yn ystyried y cynnig ochr yn ochr ag ymatebion i'r ymgynghoriad ac yn penderfynu a ddylid gwneud y Gorchymyn Dynodi a'i gyflwyno i Weinidogion Cymru i'w gadarnhau.

Cyfnod Hysbysu: Os bydd Gorchymyn yn cael ei wneud, ond cyn iddo gael ei gyflwyno i Weinidogion Cymru i'w gadarnhau, rhaid i CNC gyhoeddi Hysbysiad yn cadarnhau bod y Gorchymyn wedi'i wneud a'i fod yn mynd i gael ei gyflwyno i'w gadarnhau. Mae hyn yn sbarduno cyfnod o 28 diwrnod lle gellir cyflwyno sylwadau neu wrthwynebiadau. Yn ystod y cyfnod hwn, bydd CNC yn cysylltu â phob awdurdod lleol. Os cyflwynodd awdurdod wrthwynebiad yn ystod y cyfnod ymgynghori, neu ddarparu cefnogaeth amodol, a bod yr awdurdod hwnnw'n parhau i fod yn anfodlon, rhaid iddo gadarnhau ei wrthwynebiad yn ystod y cyfnod Hysbysu hwn. Noder mai cyfrifoldeb yr awdurdod lleol yw sicrhau bod unrhyw sylwadau neu wrthwynebiadau yn cael eu cyflwyno i CNC mewn pryd ac yn unol â'r Hysbysiad.

5. **Ymholiad Posibl**:

Bydd unrhyw wrthwynebiad a wneir gan awdurdod lleol (nad yw'n cael ei dynnu'n ôl) yn sbarduno ymchwiliad lleol. Os cynhelir ymchwiliad lleol, gwneir asesiad o'r goblygiadau ariannol ac adnoddau, natur y gwrthwynebiadau a sut y gall awdurdodau lleol sy'n gwrthwynebu ddewis cymryd rhan.

Nid oes gofyn i awdurdodau lleol nad ydynt yn gwrthwynebu gymryd rhan, er y gallant ddewis gwneud sylwadau ar faterion penodol.

Cefnogaeth a gwybodaeth bellach.

Mae CNC yn parhau i fod ar gael i gynghori awdurdodau lleol drwy gydol y broses hon. Cysylltwch â ni drwy eich swyddogion enwebedig neu gan ddefnyddio'r manylion isod os oes angen eglurhad neu gymorth pellach arnoch.

Rydym yn eich atgoffa bod y dogfennau canlynol ar gael ar hyn o bryd drwy wefan y prosiect:

https://ymgynghori.cyfoethnaturiol.cymru/north-east-gogledd-ddwyrain/proposed-national-park-statutory-consultation-2025

Ar gael yn flaenorol	Dadansoddiad newydd 2025
Adroddiad Ardal neu Chwilio (a map)	**Adroddiad Buddion i Natur**
Adroddiad cyfnod ymgysylltu (2023)	**Asesiad o'r Effaith ar Iechyd**
Adroddiad ar y Nodweddion Arbennig	**Asesiad o'r Effaith ar y Gymraeg**
Adroddiad Grymoedd dros Newid	**Adroddiad effaith economaidd**
Adroddiad Opsiynau Rheoli	**Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb**
Adroddiad Ardaloedd Gwerthuso	**Adroddiad Adolygiad o Wasanaethau Cynllunio**
Adroddiad Ardal Ymgeisiol (a map)	
Adroddiad Ymgynghoriad Cyhoeddus (2024)	**Y prosesau ar gyfer nodi enw**
	Adolygiad o'r ffin

Yn gywir

Ash Pearce

rhaglen.tirweddau.dynodedig@cyfoethnaturiolcymru.gov.uk

Arweinydd Tîm Rhaglen Tirweddau Dynodedig / Designated Landscapes Programme Team Leader

CABINET CYNGOR GWYNEDD

Adroddiad i gyfarfod Cabinet Cyngor Gwynedd

Dyddiad y cyfarfod:	**11fed o Dachwedd 2025**
Aelod Cabinet:	**Y Cynghorydd R.Medwyn Hughes** **Aelod Cabinet Economi a Chymuned**
Swyddog Cyswllt:	**Llyr B Jones** **Pennaeth Cynorthwyol Economi a Chymuned** **Esyllt Rhys Jones** **Rheolwr Rhaglenni Adfywio**
Rhif Ffôn Cyswllt:	**LlyrBJones@gwynedd.llyw.cymru** **01286 679219 (est.32219)** **EsylltRhysJones@gwynedd.llyw.cymru** **01286 679513 (est. 32513)**
Teitl yr Eitem:	**Cynnal Pleidlais Ardaloedd Gwella Busnes Caernarfon**

1 Y PENDERFYNIAD A GEISIR

1. Nodi fod y Cynnig Ardal Gwella Busnes (AGB) a dogfennau atodol gan HWB Caernarfon wedi eu derbyn gan y Cyngor a'u bod yn cydymffurfio gyda'r Rheoliadau;
2. Fod y Cabinet yn cyfarwyddo'r Swyddog Canlyniadau i gynnal pleidlais HWB Caernarfon;
3. Cymeradwyo'r trefniadau a'r goblygiadau ariannol a nodir yn Rhan 3 o'r adroddiad;
4. Dirprwyo'r hawl i Aelod Cabinet Economi i bleidleisio ar ran yr Awdurdod ym mhleidlais yr AGB.
5. Os yw'r bleidlais yn llwyddiannus yn Gaernarfon ac yn unol â Rheoliadau Ardal Gwella Busnes (Cymru) 2005, dirprwyo hawl i Bennaeth Gwasanaeth Economi a Chymuned mewn ymgynghoriad â phenaethiaid yr adrannau canlynol i gymeradwyo'r fersiwn derfynol o'r Cytundeb Ymarferol a'r Cytundeb Gwaelodlin a chwblhau y cytundebau yn unol a threfniadau y Cyngor:
   - Amgylchedd
   - Priffyrdd, Peirianneg ac YGC

- Cyfreithiol
- Cyllid.

2 Y RHESWM DROS YR ANGEN AM BENDERFYNIAD

2.1. Fe nodir yn Rheoliadau Ardal Gwella Busnes (Cymru) 2005 fod angen i awdurdodau lleol awdurdodi y broses o gynnal pleidlais Ardal Gwella Busnes. Yn unol â chyfansoddiad y Cyngor, y Cabinet sydd yn gyfrifol am awdurdodi hyn.

2.2. Mae gan awdurdodau lleol yr hawl feto os yw'n ystyried y byddai cynigion AGB yn debygol o wrthdaro'n sylweddol gyda pholisi presennol, yn gosod baich ariannol ar drethdalwyr, neu fod baich yr ardoll yn rhy uchel. Fodd bynnag, fe gefnogir y bwriad o gynnal pleidlais oherwydd :

- Mae cynnig HWB Caernarfon yn ymateb i heriau sydd wedi eu hadnabod gan y gymuned fusnes.
- Wrth gynnal pleidlais, mae'r gymuned fusnes yn derbyn y cyfle i gefnogi HWB Caernarfon er mwyn rhoi'r gallu iddynt wireddu'r amcanion sydd wedi eu nodi o fewn y cynlluniau busnes.
- Gallai'r HWB Caernarfon arfaethedig ddenu buddsoddiad ychwanegol ag uchafu cynnig a phroffil Caernarfon
- Byddai' HWB Caernarfon yn gyfrwng i gydweithio gyda'r Cyngor i ddarparu gwasanaethau ychwanegol.

Nid oes sail i weithredu y feto statudol.

3 CYFLWYNIAD

3.1. Yn dilyn pleidlais lwyddiannus yn ôl yn 2015 sefydlwyd Ardal Gwella Busnes Caernarfon yn Ebrill 2016 ac fe sefydlwyd cwmni HWB Caernarfon i weithredu'r AGB. Yn unol â Rheoliadau Ardaloedd Gwella Busnes (Cymru) 2005 dim ond am gyfnod o 5 mlynedd mae AGB yn weithredol. Bu'n ofynnol dilyn proses o bleidleisio yn ôl yn 2021 ar gyfer ail dymor HWB Caernarfon . Bydd y cyfnod ail dymor yn dod i ben Mawrth 2026 felly mae'n ofynnol eto dilyn yr un drefn am dymor arall.

3.2. Er mwyn cynnal pleidlais am gyfnod pellach mae'n ofynnol i Gwmni HWB Caernarfon, yn unol â Rheoliadau Ardal Gwella Busnes (Cymru) 2005 gyflwyno rhybudd ar yr Awdurdod Bilio er mwyn gallu cynnal y bleidlais. Yn unol â'r Rheoliadau'r Cyngor ydi'r Awdurdod Bilio.

3.3. Mae HWB Caernarfon wedi cyflwyno rhybudd i'r Cyngor ar gyfer adnewyddu yr AGB. Mae Cwmni HWB Caernarfon wedi cyflwyno'r rhybudd i'r Cyngor ac mae'r cynigion sydd wedi eu derbyn wedi eu hadolygu. Nid yw'n ymddangos fod y rhybudd yn gwrthdaro gydag

unrhyw bolisi sydd gan y Cyngor. Gyda chymeradwyaeth y Cabinet y cam nesaf fydd i'r Cyngor gyfarwyddo'r Swyddog Canlyniadau i gynnal y bleidlais.

3.4. Fel rhan o'r broses, mae HWB Caernarfon wedi bod yn ymgynghori gyda'r cyfarwyddwyr ynghyd a'r busnesau sydd yn talu'r ardoll am eu cynigion ar gyfer 2026-2031. Mae Cynnig HWB Caernarfon a'r atodiadau wedi eu cynnwys yn y dogfennau cefndirol.

3.5. Rhagwelir y bydd manylion a threfniadau'r AGB arfaethedig yn cynnig ardoll unffurf o 1.5% yn erbyn cyfradd trethi annomestig, gan eithro eiddo sydd a gwerth trethiannol llai na £2,000. Amcangyfrifir y byddai'r AGB yn codi hyd at £102,000 y flwyddyn (sef £510,000 dros 5 mlynedd) yn Caernarfon.

3.6. <u>Amserlen</u>

Mae'r anghenion cyfreithiol sydd yn gysylltiedig â chynnal y bleidlais wedi ei gynnwys yn yr amserlen isod:

Gweithredu	**Angen o fewn y Rheoliadau**	**Dyddiad ***
Penderfyniad Cabinet		11.11.25
Swyddog Canlyniadau i gyhoeddi'r bleidlais	42 dydd cyn y bleidlais	6.1.26
Cyhoeddi papurau pleidleisio	Dydd olaf: 28 dydd cyn dydd y bleidlais	20.1.26
Dydd olaf i bleidleisio		19.2.26
Cyfri'r pleidleisiau	Cyn gynted ag yn ymarferol bosibl ar ôl dydd y bleidlais	20.2.26
Cyhoeddi'r canlyniad		20.2.26
Dydd cychwyn yr AGB		01.04.26

* syniad amlinellol o'r amserlen yw hon.

3.7 Os yw'r bleidlais yn llwyddiannus bydd Cwmni HWB Caernarfon a'r AGB yn parhau yn weithredol hyd at 31 Mawrth 2031. Os fydd y bleidlais yn aflwyddiannus bydd Cwmni HWB Caernarfon a'r AGB yn dirwyn i ben 31 Mawrth 2026.

3.8. Cytundebau Ffurfiol

Yn unol â'r Rheoliadau, mae cyfres o gytundebau rhwng y Cyngor a Chwmni HWB Caernarfon. Mae'n rhaid i'r cytundebau hyn fod mewn lle yn dilyn pleidlais o blaid. Mae'r cytundebau drafft wedi eu cynnwys yn y dogfennau cefndirol.

Cytundeb Gwaelodlin: mae'r cytundeb hwn yn diffinio'r lefel o wasanaeth sydd yn cael eu gweithredu gan y Cyngor o fewn ardal yr AGB. Yn unol â'r cytundeb bydd yn ofynnol i'r Cyngor hysbysu Cwmni HWB Caernarfon o unrhyw newid i'r gwasanaeth hwn yn ystod ei dymor. Pwrpas y cytundeb hwn ydi i dawelu meddyliau busnesau, o fewn yr ardal, nad ydynt yn talu'r ardoll ar gyfer gwasanaethau sydd eisoes yn bodoli. Mae'r cytundeb hwn ar hyn o bryd yn cael ei adolygu er mwyn sicrhau fod y fersiwn gyfredol yn adlewyrchu gwasanaethau cyfredol y Cyngor o fewn ffiniau'r AGB. Bydd drafft o'r cytundeb yn cael ei negodi gyda Chwmni HWB Caernarfon. Yn ddarostyngedig i ganlyniad 'Ie' bydd y cytundeb yn cael ei gytuno a'i ffurfioli.

Cytundeb Ymarferol : dogfen yw hon sydd yn gytundeb rhwng Cwmni HWB Caernarfon a'r Cyngor yn amlinellu a gosod trefniadau gweinyddol, casglu'r ardoll a'r manylion gorfodaeth yng nghyd-destun ardoll yr AGB. Y Cyngor sydd a'r hawl cyfreithiol i sefydlu trefniadau ariannol ac i anfonebu a chasglu'r ardoll yng Ngwynedd. Mae'n ofynnol o dan y Rheoliadau fod Cyfrif Refeniw AGB wedi ei sefydlu. Bydd y trefniant yn dirwyn i ben oni bai am bleidlais lwyddiannus ac yna bydd disgwyl i Gwmni HWB Caernarfon a'r Cyngor gytuno i Gytundeb Ymarferol newydd o 1af Ebrill 2026 ymlaen. Pe byddai'r bleidlais yn erbyn yr AGB bydd angen i'r Cyngor a chwmni HWB Caernarfon negodi'r telerau terfynol. Mewn sefyllfa o'r fath mae'r risg ariannol yn gysylltiedig ag ardollau heb eu talu yn gyfrifoldeb i'r AGB ac nid y Cyngor.

3.9. Goblygiadau AGB Caernarfon i Gyngor Gwynedd

Rhagwelir y byddai oblygiadau canlynol i'r Cyngor fel yr awdurdod lleol perthnasol :

Goblygiadau Ariannol – Mae'r gwaith hyd yma wedi adnabod fod 20 hereditament o fewn ffin AGB Caernarfon ym mherchnogaeth Cyngor Gwynedd. Fe all y nifer yma newid dros gyfnod tymor yr AGB. Fel busnes sydd yn talu trethi busnes mae cost yn gysylltiedig â phleidlais lwyddiannus. Yn seiliedig ar Restr Brisio Trethi Annomestig 2023, mae'r tabl isod yn amlinellu be fyddai cost flynyddol i Gyngor Gwynedd dros dymor nesaf yr AGB Caernarfon pe byddai'r bleidlais o blaid. Byddai'r ardoll yn swm sefydlog dros dymor yr AGB.

Hereditament	Gwerth Trethiannol	Cost Blynyddol yr Ardoll
Toliedau Cyhoeddus Maes Parcio Baclava	£3,000	£25.56
Llyfrgell	£5,5000	£468.60
5 Stryd Castell (Cwmni Gyrfaoedd)	£19,000	£161.88
5 Stryd Castell	£36,500	£310.98
Swyddfeydd y Cyngor	£300,000	£2,556.00
Maes Parcio y Mor Uchaf (A047)	£16,250	£138.45
Maes Parcio (A048)	£4,450	£37.91
Crown Buildings	£169,000	£1,439.88
Part 2nd Flr, Swyddfa Arfon	£16,250	£138.45
Cwmni Cynnal, Part2nd Flr	£38,750	£330.15
Wisdom, First Floor Swyddfa Arfon	£9,700	£82.64
Gwe 1st Floor Swyddfa Arfon	£14,500	£123.54
Swyddfa Arfon Penrallt	£155,000	£1,320.60
Maes Parcio Eglwys Crist (A045)	£57,000	£485.64
Maes Parcio Penllyn	£35,500	£302.46
Cyngor Gwynedd Stryd y Jel	£94,000	£800.88
Hen Ysgol	£9,500	£80.94
Maes Parcio Aml Lawr	£33,250	£283.29
Doc	£21,500	£183.18
Archifdy	£40,250	£342.93
Cyfanswm	**1,128,400**	**9,613.97**

Proses o Gynnal y Bleidlais - Yn ddibynnol ar gymeradwyaeth y Cabinet, bydd Cyngor Gwynedd yn unol a'r rheoliadau yn cyfarwyddo y Swyddog Canlyniadau (a benodwyd dan Adran 35 Deddf Cynrychiolaeth y Bobol) i gynnal pleidlais o'r gymuned fusnes o fewn yr ardal ddynodedig i brofi cefnogaeth i AGB yng Nghaernarfon.

Pleidlais y Cyngor - yn ddibynnol ar gymeradwyaeth y Cabinet, yn unol a'r trefniadau yn 2015 a 2021, bydd Aelod Cabinet Economi yn penderfynu sut y bydd y Cyngor yn pleidleisio ac sawl pleidlais gaiff eu bwrw.

Cytundebau cyfreithiol - bydd y cytundebau arfaethedig a ddisgrifir uchod yn cael eu cwblhau a byddant yn sail i drefniadau cydweithio rhwng y ddau sefydliad.

Cefnogaeth Hir Dymor - Os bydd y bleidlais yn llwyddiannus, bydd Cyngor Gwynedd yn cefnogi AGB Caernarfon yn ystod y trydydd tymor gan gefnogi a phlethu eu hun i waith adfywio a datblygu economi Caernarfon ymhellach.

Effaith ar Fframwaith Bolisi a Chaffael

Nid oes goblygiadau'r fframwaith bolisi na rheolau caffael.

Materion Cydraddoldeb

Nid oes gan gynnwys yr adroddiad hwn oblygiadau cydraddoldeb uniongyrchol.

Materion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn adnabod saith nod llesiant. Mae'n gosod uchelgais, caniatâd a rhwymedigaeth gyfreithiol i wella ein llesiant cymdeithasol, diwylliannol, amgylcheddol ac economaidd. Mae'r adroddiad hwn a'r gwaith yn gysylltiedig â'r AGB yn ymateb i'r Nodau Llesiant hyn:

- Cymru Lewyrchus - Yng Ngwynedd mae'r sector fanwerthu a busnesau yng nghanol ein trefi yn cyfrannu yn sylweddol tuag at economi'r sir ynghyd a chynnig trawstoriad o gyfleoedd cyflogaeth. Mae canol Tref Caernarfon yn cyfrannu'n sylweddol tuag at economi Gwynedd;
- Cymru Iachach - mae ymweld â chanol ein trefi, gyda'r amrediad o wasanaethau, atyniadau a mannau agored yn cyfrannu tuag at iechyd a lles unigolion;
- Cymru sy'n fwy cyfartal - mae canol trefi yn fannau sydd yn cynnig amrywiaeth o gyfleoedd a darpariaethau i drawstoriad eang o'r boblogaeth, beth bynnag fo cefndir nag amgylchiadau'r unigolion;
- Cymru o Gymunedau Cydlynus - mae canol trefi bywiog a ffyniannus yn cynnig amrediad o wasanaethau, adloniant, siopau a gwasanaethau mewn amgylchedd braf a diogel. Mae hyn yn allweddol i ddyfodol cymunedau;
- Cymru a Diwylliant Bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu - mae canol trefi yn cyfrannu tuag at warchod ein diwylliant drwy ei phobl, atyniadau, a gwasanaethau ynghyd a'r gwaith o hyrwyddo'r Gymraeg.
- Cymru sy'n gyfrifol ar lefel byd eang - mae cefnogi canol trefi, y busnesau a chynhyrchwyr lleol yn cefnogi'r agenda lleihau carbon. Mae'r defnydd o drafnidiaeth gyhoeddus o fewn canol trefi yn allweddol.
- Cymru Gydnerth - mae canol ein trefi yn allweddol wrth sefydlu strwythurau a chyfleoedd sydd yn gallu wynebu ac ymateb i heriau economaidd a chymunedol i'r dyfodol.

4 RHESYMEG A CHYFIAWNHAD DROS ARGYMELL Y PENDERFYNIAD

4.1. Yn unol a Rheoliadau Ardaloedd Gwella Busnes (Cymru) 2005 mae'r Ardal Gwella Busnes Caernarfon wedi cyflwyno cais i Gyngor Gwynedd, fel yr Awdurdod Bilio, i gynnal balot.

4.2. Mae'r Adran Economi a Chymuned yn cydnabod fod yr egwyddor o gael Ardal Gwella Busnes o fewn tref neu ddinas yn cynnig ffordd o ddenu buddsoddiad i adfywio. Mae'r model yn gerbyd ar gyfer adfywio ble nad oes sicrwydd o unrhyw ffynhonnell ariannu amgen. Mi fydd y balot yn cynnig cyfle i fusnesau i bleidleisio dros barhad yr AGB yng Nghaernarfon neu beidio.

5 CAMAU NESAF AC AMSERLEN

5.1. Yn ddarostyngedig i gymeradwyaeth y Cabinet, bwriedir cyhoeddi'r bleidlais erbyn 6ed o Ionawr . Unwaith byddai'r rhybudd wedi ei gyflwyno, byddai hyn yn caniatáu rhyddhau'r papurau pleidleisio ynghyd a manylion y cynigion arfaethedig (gyda nodiadau esboniadol) yn ystod mis Ionawr 2026.

5.2. Yn unol â'r amserlen uchod, byddai dyddiad cau pleidlais bost erbyn 19 o Chwefror 2026 , a'r canlyniad ar 20fed o Chwefror 2026.

5.3. Pe byddai pleidlais o blaid AGB bydd y penderfyniad yn dod yn weithredol o 1af Ebrill 2026.

6 UNRHYW YMGYNGHORIADAU A GYNHALIWYD CYN ARGYMELL Y PENDERFYNIAD

<u>Sylwadau Pennaeth Cyllid</u>

"Mae'r Gwasanaeth Trethi wedi gweithio gyda cwmni HWB Caernarfon dros ddau dymor cyntaf y cynllun er mwyn casglu'r ardoll ar ran y cwmni, sicrhau ei fod yn cael ei drosglwyddo'n briodol i'r cwmni a chymryd camau priodol i adfer ôl-ddyledion. Felly, os mai canlyniad y bleidlais yw y dylai'r Ardal Gwella Busnes barhau, mae'r gofynion gweinyddol eisoes yn eu lle ac yn gyfarwydd i ni. Mae'r ardoll yn cael ei filio ar wahân i'r Ardreth Annomestig a dylid nodi nad yw'r Cyngor yn trosglwyddo unrhyw arian i'r cwmni tan bydd wedi cael ei gasglu gan y Gwasanaeth Trethi a'i anfonebu'n briodol gan y cwmni.

Rwyf wedi cydweithio ag awdur yr adroddiad ac rwyf yn fodlon â chywirdeb ffigyrau'r ardoll sy'n ymddangos yn y rhan "Goblygiadau AGB Caernarfon i Gyngor Gwynedd" o'r adroddiad.

Sylwadau Swyddog Monitro

Mae'r adroddiad yma wedi derbyn mewnbwn gan y Gwasanaethau Cyfreithiol . Rwy'n fodlon gyda priodoldeb yr adroddiad a gallaf roi arweiniad pellach yn y cyfarfod pe cyfyd angen.

Dogfennau Cefndir

- Cynnig AGB Caernarfon
- Cytundeb Gwaelodlin Drafft
- Cytundeb Ymarferol Drafft

Cynigion Busnes - 3ydd tymor

1 Ebrill 2026 – 31 Mawrth 2031

Wedi eu cyflwyno i Gyngor Gwynedd ar ddydd Mawrth 16 Medi 2025

Cynnwys

1 Cynigiwr AGB
2 Cynllun Busnes AGB
3 Trefniadau ariannol a llywodraethu
4 Ymgynghoriad ar dalwyr lefi
5 Cronfa ddata pleidleiswyr
6 Hysbysiad ysgrifenedig
7 Cost y bleidlais
8 Gwasanaethau Sylfaenol a Chytundeb Gweithredu
9 Ffin AGB

Atodiad 1: Cynllun Busnes AGB HWB Caernarfon (fersiwn word)
Atodiad 2: Arolwg Talwyr Lefi
Atodiad 3: Crynodeb o'r Ymatebion i'r Ymgynghoriad
Atodiad 4: Llythyr hysbysiad i Lywodraeth Cymru
Atodiad 5: Llythyr ffurfiol at Gyngor Gwynedd yn gofyn i wasanaethau etholiadol gynnal pleidlais
Atodiad 6: Map Ffiniau AGB Caernarfon
Atodiad 7: Llythyrau Cefnogaeth i'r AGB
Atodiad 8: Cytundeb Gwaelodlin Arfaethedig (derbyniwyd fersiwn ddiwygiedig 18/8/25)
Atodiad 9: Cytundeb Gweithredol Arfaethedig (heb ei ddiwygio gan Gyngor Gwynedd hyd yma)

1 Cynigiwr AGB
Y cynnig AGB yw HWB Caernarfon, cwmni nid-er-elw cyfyngedig trwy warant a sefydlwyd yn 2013 (wedi'i gofrestru yng Nghymru a Lloegr rhif cwmni 09959600) i oruchwylio AGB HWB Caernarfon. Mae'r erthyglau cymdeithas ar gael ar gais.

Bydd HWB Caernarfon yn cyflwyno'r cynllun busnes trydydd tymor pe bai'r AGB yn cael ei bleidleisio yn y bleidlais sydd i ddod.

2 Cynllun Busnes AGB
Bydd copi o Gynllun Busnes AGB (atodiad 1) yn cael ei gyhoeddi i holl dalwyr lefi AGB erbyn 5 Rhagfyr 2025.

Wedi'i sefydlu yn 2016, mae HWB Caernarfon yn Ardal Gwella Busnes, wedi'i hariannu a'i harwain gan fusnesau i gyflawni mentrau er budd Caernarfon. Ein cenhadaeth yw hyrwyddo'r dref a darparu cymorth busnes i'n haelodau, cefnogi digwyddiadau a gwyliau, croesawu ymwelwyr, helpu i gynnal canol tref deniadol, a gweithio ar y cyd â busnesau lleol a sefydliadau allweddol i ysgogi gwelliannau.

Er mwyn cyflawni ein comisiwn, bydd HWB Caernarfon yn canolbwyntio ar bedair thema allweddol fel y'u blaenoriaethwyd gan ein haelodau (pleidleisiodd 80% o'r busnesau yr ymgynghorwyd â nhw bob un o'r pedair thema yn hanfodol neu'n bwysig) gyda'r arian wedi'i ddyrannu fel y bo'n briodol ac yn unol â'r gyllideb yn y cynllun busnes:

1. **Yn Falch o Hyrwyddo:** codi proffil Caernarfon, cynyddu nifer yr ymwelwyr a'r gwariant ymwelwyr, o fudd i'n busnesau a'n cymuned.
2. **Glân, Gwyrdd ac Eco-gyfeillgar:** creu tref fywiog, deniadol, hygyrch, a phrofiad unigryw i'n hymwelwyr.
3. **Man Diogel:** hyrwyddo lles, darparu mannau diogel, ac amgylchedd croesawgar i'n hymwelwyr a'n trigolion.
4. **Cryfach Gyda'n Gilydd:** darparu cymorth o safon i'n haelodau, gweithio ar y cyd â rhanddeiliaid, sicrhau cynhwysiant.

3 Trefniadau Ariannol a Llywodraethu
I weld y gyllideb amlinellol o bum mlynedd ar gyfer HWB Caernarfon, trefniadau llywodraethu a rheolau ar gyfer pwy sy'n atebol am y lefi, gweler y cynllun busnes yn atodiad 1.

4 Ymgynghoriad â Thalwyr Lefi
Mae HWB Caernarfon yn ymgynghori'n barhaus â busnesau ar y materion sy'n effeithio arnynt nhw a chanol y dref yn fwy cyffredinol, gyda digon o gyfleoedd i'n haelodau roi eu hadborth, eu cynigion a'u syniadau i ni.

- Anfonir gylchlythyrau o leiaf yn chwarterol at 120 o fusnesau sydd wedi cofrestru i dderbyn ein bwletinau digidol.
- Mae 12 cylchlythyr wedi'u cyhoeddi yn ystod y deuddeg mis diwethaf.
- Amgaewyd Gwybodaeth Ddefnyddiol ynghyd â bil lefi 2025/26 yr aelodau, gan gynnwys dogfen wybodaeth ariannol a thaflen yn tynnu sylw at gyflawniadau a chynlluniau ar gyfer y flwyddyn.
- Rydym yn defnyddio'r cyfryngau cymdeithasol i gyfathrebu â thalwyr lefi a'r gymuned ehangach.

    - 4,735 o ddilynwyr ar Facebook HWB Caernarfon.
- Mae rheolwr HWB Caernarfon yn rheolaidd o gwmpas y dref, yn ymweld â'r busnesau a chysylltu â nhw.
- Cynhaliwyd 4 sesiwn galw heibio ym mis Mehefin a Gorffennaf 2025, lle cafwyd gwahoddiad agored i fusnesau ddod i siarad â'n rheolwr ac aelod o'r Cyfarwyddwyr Bwrdd.
- Gwahoddir yr holl aelodau i Gyfarfod Cyffredinol Blynyddol HWB Caernarfon. Cynhaliwyd y diweddaraf yng Nghlwb Hwylio Caernarfon ar 9 Gorffennaf 2025.

Yn ogystal, cynhaliodd HWB Caernarfon ddau arolwg fel rhan o'i broses ymgynghori trydydd tymor:

i) Arolwg ciplun ym mis Chwefror 2025 a gynhaliwyd gan dîm HWB Caernarfon i asesu awydd cynnar am yr AGB ac awgrym o brosiectau AGB 3 tebygol i'w harchwilio ymhellach.

ii) Arolwg helaeth ym mis Mehefin a Gorffennaf 2025 (gweler atodiadau 2 a 3) a gynhaliwyd gan *Ymgynghori Lafan*, sy'n nodi cynnwys tebygol y cynllun busnes trydydd tymor.

Roedd yr ymgynghoriad hefyd yn cynnwys manylion prif weithgareddau a chyflawniadau ail dymor yr AGB.

Mae canlyniadau'r arolygon yn rhoi hyder a chadarnhad i'r Bwrdd bod mandad ardderchog i fwrw ymlaen ag ysgrifennu'r cynllun busnes a mynd â'r AGB drwodd i bleidlais am drydydd tymor.

Mae'r adroddiad gan *Ymgynghori Lafan* yn seiliedig ar adborth yr arolwg wedi'i gynnwys yn atodiad 3.

5 Cronfa Ddata Pleidleiswyr

Mae HWB Caernarfon wedi derbyn data wedi'i ddiweddaru gan Gyngor Gwynedd ar 12 Mehefin 2025 yn manylu ar enwau a chyfeiriadau'r holl hereditamentau sy'n atebol i dalu'r lefi AGB.

Gofynnir am gronfa ddata arall ym mis Rhagfyr 2025 i gwblhau'r rhestr bleidleiswyr cyn i'r hysbysiadau pleidleisio gael eu cyhoeddi. Dim ond at ddibenion adnewyddu'r AGB y defnyddiwyd gwybodaeth yn unol ag arferion diogelu data da.

Bydd cronfa ddata lawn i bleidleiswyr yn cael ei hanfon at Siôn Huws yn y tîm etholiadau erbyn 16 Rhagfyr 2025 er mwyn caniatáu digon o amser i gyhoeddi'r hysbysiad pleidleisio ddydd Mawrth 6 Ionawr 2026 gyda phapurau pleidleisio i'w hanfon ddydd Mawrth 20 Ionawr 2026. Mae trafodaethau manwl wedi cael eu cynnal rhwng Cyngor Gwynedd a'r tîm etholiadau i sicrhau bod y broses ddemocrataidd yn gallu rhedeg yn esmwyth.

6 Hysbysiad Ysgrifenedig

Mae HWB AGB Caernarfon wedi cydymffurfio â deddfwriaeth AGB mewn perthynas â'r gwahanol hysbysiadau sy'n ofynnol. Mae llythyr wedi'i gyhoeddi at Lywodraeth Cymru ar 17 Ebrill 2025 yn rhoi hysbysiad o fwriad AGB Caernarfon i fynd i bleidlais AGB (atodiad 4).

Ar 13 Mai 2025 anfonwyd llythyr at Dafydd Gibbard, Prif Weithredwr Cyngor Gwynedd yn gofyn i Gyngor Gwynedd gynnal y bleidlais ar ran AGB HWB Caernarfon gyda nodyn yn cadarnhau bod disgwyl i'r cynigion terfynol gael eu cyflwyno i Gyngor Gwynedd erbyn Hydref 2025. Mae llythyr ffurfiol arall, wedi ei ddyddio 16 Medi 2025, yn gofyn am gynnal pleidlais wedi ei atodi (atodiad 5).

Yr hysbysiad nesaf i'w gyhoeddi fydd yr hysbysiad pleidleisio ddydd Mawrth 6 Ionawr 2026 ac yna cyhoeddi papurau pleidleisio ddydd Mawrth 20 Ionawr 2026.

7 Cost y bleidlais

Yn unol â deddfwriaeth AGB, Rheoliad 20 o dan *Reoliadau Ardaloedd Gwella Busnes (Cymru) 2005*, bydd cost y bleidlais yn cael ei dalu gan Gyngor Gwynedd (Deiliad y Bleidlais).

Mae HWB AGB Caernarfon wedi rhoi cronfa wrth gefn o £3,000 o'r neilltu, sydd ar gael pe bai Cyngor Gwynedd yn gofyn iddi dalu'r costau pleidleisio oherwydd amgylchiadau sy'n codi yn rheoliad 10 o *Reoliadau Dosbarthau Gwella Busnes (Cymru) 2005*, sef:

- Canlyniad y bleidlais yw pleidlais 'na', **a**
- Mae nifer y pleidleiswyr cymwys yn y bleidlais yn llai na 20%

8 Gwasanaethau Sylfaenol a Chytundeb Gweithredu

Mae'r Cytundeb Gwasanaethau Sylfaenol yn nodi'r gwasanaethau safonol sylfaenol a ddarperir ar hyn o bryd gan Gyngor Gwynedd. Mae cytundeb diwygiedig wedi'i baratoi gan Gyngor Gwynedd a'i dderbyn gan HWB AGB Caernarfon ar 18 Awst 2025. Bydd y ddau barti yn llofnodi'r cytundeb pan fydd yr AGB yn dechrau ei dymor newydd. Bydd copi o'r cytundeb gwaelodlin ar gael ar gais. (gweler atodiad 8)

Mae'r Cytundeb Gweithredu yn cadarnhau'r trefniadau y bydd yr Lefi AGB yn cael ei chasglu ynghyd â threfniadau cyffredinol ynghylch y berthynas sydd i'w sefydlu rhwng Cyngor Gwynedd a HWB AGB Caernarfon am gyfnod tymor yr AGB. Mae cytundeb diwygiedig wedi'i baratoi gan Gyngor Gwynedd a'i dderbyn gan HWB AGB Caernarfon. Bydd y ddau barti yn llofnodi'r cytundeb pan fydd yr AGB yn dechrau ei dymor newydd. Bydd copi o'r Cytundeb Gweithredu ar gael ar gais. (gweler atodiad 9)

9 Ffin AGB

Mae'r strydoedd canlynol (naill ai'n gyfan gwbl neu'n rhannol) wedi'u cynnwys o fewn ffin AGB. Mae map yn dangos yr ardal dan sylw:

Allt Pafiliwn	Lôn y Felin
Banc Cei	Stryd Newydd
Balaclafa	Stryd Niwbwrch(Eagles Hotel)
Stryd Bangor	Fford Y Gogledd (Rhif 14 Alexandra, Gorsaf betrol Morrisons, Garej Moduron Menai)
Y Bont Bridd	Styd Pedwar a Chwech
Pendeitsh	Penrallt Uchaf
Allt y Castell	Stryd y Plas
Y Maes	Pepper Lane

Castle Street / Stryd y Castell	Penllyn
Tre'r Gôf	Pen y Graig
Lôn yr Eglwys	Pen Llyn
Stryd yr Eglwys	Stryd Y Llyn
Doc Fictoria	Rhes Pretoria
Stryd Garnon	Rhes Segontiwm
Glan Môr / Glan Môr Uchaf (Turkey Shore & Crown Street)	Stryd y Jêl
Tan y Bont	Cei Llechi
Stryd Fawr	Stryd Capel Joppa
Stryd Twll yn y Wal	Penrallt Isaf
Lôn Crwyn	Lôn Parc
Lôn Twthill	Ffordd Santes Helen
Stryd y Farchnad	Stryd y Porth Mawr

Caernarfon

HWB - Ardal Gwella Busnes Caernarfon:
CYNLLUN BUSNES TRYDYDD TYMOR 2026 – 2031

Degawd o gynnydd!

PLEIDLEISIWCH "Ia!" o 23 Ionawr i 19 Chwefror 2026

CANOL TREF
CAERNARFON
TOWN CENTRE
HWB Caernarfon
ALLWEDD - KEY
STRYD FAWR - HIGH ST
PEN DEITSH - CASTLE DITCH
Y MAES - CASTLE SQUARE
ALLT Y CASTELL - CASTLE HILL
RHOSTYLLYN - POOL HILL
STRYD Y LLYN - POOL ST
RHES SEGONTIWM - SEGONTIUM TERRACE
FFORDD SANTES HELEN - ST HELEN'S RD

Croeso gan ein Cadeirydd

Annwyl aelodau HWB Caernarfon,

Fel perchennog busnes balch yma yng Nghaernarfon, rwy'n rhannu eich angerdd am ein tref unigryw, ei ddiwylliant, ei dreftadaeth, ei hanes, ei hysbryd cymunedol a'i chynnig amrywiol. Yn fy rôl fel Cadeirydd HWB Caernarfon dros y tair blynedd diwethaf, rwyf wedi gweld y cynnydd a'r newidiadau cadarnhaol sydd wedi caniatáu i'r dref a'i busnesau ffynnu. Mae'r Ardal Gwella Busnes (AGB) yn gweithio'n galed ar ran ei aelodau, gan adeiladu partneriaethau lleol cryfach a chyflawni strategaethau a phrosiectau, yn helpu i sicrhau bod Caernarfon yn cael ei hyrwyddo'n dda ac yn cyrraedd ei lawn botensial.

Mae wedi bod yn her i gael y dref yn ôl ar ei thraed ar ôl COVID 19, ac rydym yn cydnabod nad ydym wedi gwneud popeth yn iawn yn HWB Caernarfon yn ystod yr ail dymor hwn. Fodd bynnag, rydym wedi ymrwymo i barhau i wella, i gyflawni ein haddewidion a pharhau i adeiladu ar ein deng mlynedd o gynnydd. Mae llawer yn ystyried Caernarfon fel tref wych sy'n ffynnu. Gyda chefnogaeth ein busnesau sy'n talu lefi, byddai trydydd tymor AGB pum mlynedd o fis Ebrill 2026 yn ein galluogi i barhau i yrru eich blaenoriaethau, gwireddu ystod o brosiectau allweddol, a sicrhau bod Caernarfon yn parhau i fod yn gyrchfan gref a gwydn i fuddsoddi, gweithio, ymweld â hi ac i fyw yma.

Rhwng 23 Ionawr a 19 Chwefror 2026 cynhelir pleidlais lle cewch eich cyfle i bleidleisio am dymor AGB newydd. Mae cryfder ein cymuned fusnes yn golygu bod gennym lais cryfach gyda'n gilydd a gallwn edrych ymlaen at fwy o lwyddiant a rennir. **Bydd pleidlais "Ia" yn golygu y gall ein gwaith da barhau a bydd ein tref yn elwa'n economaidd ac yn gymdeithasol o dros £500,000 o fuddsoddiad o incwm lefi AGB dros y pum mlynedd nesaf, gan sicrhau ffyniant hirdymor Caernarfon.**

Bydd pleidlais "Na" yn golygu y bydd yr holl brosiectau a gwasanaethau y mae HWB Caernarfon yn eu darparu yn dod i ben ar 31 Mawrth 2026. Ni fydd gan unrhyw sefydliad arall y gallu na'r adnoddau i gamu ymlaen a pharhau â'r prosiectau rydych chi wedi'u blaenoriaethu. Efallai na fyddwch bob amser yn sylwi ar y gwaith da rydyn ni'n ei wneud ar eich rhan ... ond byddwch yn sicr yn sylwi os yw'n gorffen!

Mae'r cynllun busnes hwn wedi'i lunio yn dilyn adborth o fisoedd lawer o ymgynghori â busnesau'r dref. Mae'r Bwrdd a minnau yn credu y dylai ei gynnwys atseinio gyda chi – y taliwriaid lefi - ac rydym yn gobeithio y bydd ein cynigion yn cael eu cefnogi gan y busnesau.

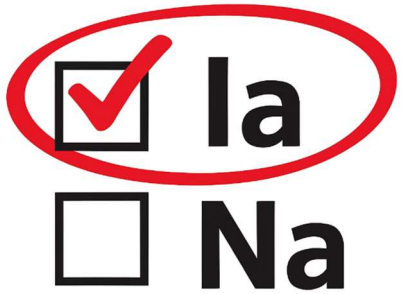

Allwn ni ddim ei wneud hebddoch chi! Pleidleisiwch "Ia" rhwng 23 Ionawr a 19 Chwefror 2026.

Diolch a Chofion,

John Stanley Evans, perchennog Tafarn Y Bachgen Du

Cadeirydd – HWB Caernarfon

Beth yw AGB?

Mae Ardal Gwella Busnes (AGB) yn fenter a arweinir gan fusnesau a gefnogir gan ddeddfwriaeth y llywodraeth sy'n rhoi'r pŵer i fusnesau godi a gwario arian yn lleol, gan wella ardal fasnachol ddiffiniedig. Maent yn cael eu hariannu trwy lefi orfodol ar fusnesau cymwys o fewn ardal AGB ar ôl pleidlais lwyddiannus.

Mae 347 o Ardaloedd Gwella Busnes yn gweithredu yn y DU ar hyn o bryd. Maent yn hollol annibynnol o'r awdurdodau lleol ac asiantaethau statudol eraill ac yn cyflawni prosiectau ar ben y gwasanaethau sylfaenol a ddarperir ganddynt.

Mae HWB Caernarfon yn cael ei reoli gan fwrdd o gynrychiolwyr busnesau lleol ac fe'i sefydlwyd ym mis Ebrill 2016. Mae bellach yn agosáu at ddiwedd ei ail dymor, ac mae'n un o 12 AGB sy'n gweithredu yng Nghymru ar hyn o bryd. Yn ystod y deng mlynedd diwethaf rydym wedi gweithio gyda chi a'n partneriaid i gyflawni ystod eang o gyflawniadau cadarnhaol i'n tref. Mae'r rhain wedi'u nodi yn y cynllun busnes hwn.

Uchafbwyntiau'r Ail Dymor – cipolwg ar gyflawniadau!

Marchnata a Hyrwyddo

- Ariannu a gweithredu'r Ganolfan Groeso yn Oriel Pendeitsh. Cefnogwyd dros 3,500 o ymwelwyr yn ystod 2024
- Darparu WI-FI am ddim canol tref, gan nodi Caernarfon fel tref 'ddigidol glyfar'. 5,000 o ddefnyddwyr unigryw dros y 12 mis diwethaf
- Cydweithio gyda'r BBC ar stori 'Trefi Ffyniannus' ym mis Mehefin 2025, gan hyrwyddo ein tref a'i chanfyddiad gyda stori newyddion da

Cymorth a Chyfathrebu Busnes

- Cylchlythyrau rheolaidd ar weithgareddau HWB, cyfleoedd grant, a gwybodaeth ddefnyddiol. Anfonwyd 12 rhifyn dros y 12 mis diwethaf
- Lansio cynlluniau grant amrywiol, gan gynnwys y grant gwella busnes diweddar a'r grant digwyddiadau busnes
- Darparu cyfleoedd hyfforddi am ddim, gan gynnwys Iechyd a Diogelwch, Data WI-FI Patrwm, Makaton

Gwella apêl weledol y dref

- Gosod baneri lliwgar ar strydoedd canol y dref pob gwanwyn
- Talu 50% o gostau'r coed Nadolig bach pob blwyddyn, a'u gosod uwchben siopau canol y dref
- Trefnu ac ariannu glanhau gwteri cannoedd o adeiladau yng nghanol y dref yn haf 2023

Digwyddiadau

- Ariannu a rheoli llawer o ddigwyddiadau cyffrous, gan gynnwys Diwrnod Archarwyr cyntaf erioed Caernarfon yn 2023 a Diwrnod y Deinosoriaid yn 2024, ac ein Dathliad 'Dolig blynyddol – llawn hwyl ac yn rhad ac am ddim i deuluoedd allu mwynhau
- Un o brif noddwyr Gŵyl Fwyd Caernarfon, a'n rhoi ar y map, gan ddenu dros 40,000 o ymwelwyr i Gaernarfon ar y diwrnod
- Noddi digwyddiadau allweddol eraill, gan gynnwys Gŵyl Arall, Balchder Caernarfon, gweithgareddau Gariswn y Castell, a llawer mwy

🌟 PLEIDLEISIWCH Ia! 🌟✨

i gadw HWB Caernarfon a'r cyfan a wnawn

Ail Dymor – Rhifau Allweddol

- **Buddsoddiad o £300,000** i'n themâu allweddol – Yn Falch o Hyrwyddo, Glân, Gwyrdd ac Eco-gyfeillgar, Man Diogel a Cryfach Gyda'n Gilydd
- **£16,000** o gyllid ychwanegol wedi'i sicrhau ar gyfer prosiectau drwy grantiau SPF
- **42,300** o ymwelwyr yng Nghaernarfon ar gyfer Gŵyl Fwyd 2024
- **5,000** o ymwelwyr ychwanegol i Stryd y Llyn yn ystod Diwrnod Archarwyr ym mis Hydref 2023
- **4,000** o ymwelwyr ychwanegol i ganol tref Caernarfon yn ystod Diwrnod y Deinosoriaid 2024
- **3,537** o dwristiaid o 27 gwlad wedi ymweld â'r Ganolfan Groeso yn ystod 2024
- **4,735** o ddilynwyr ar Facebook HWB Caernarfon, wedi cynyddu'n sylweddol dros y 18 mis diwethaf
- **300** o deuluoedd yn cymryd rhan yn ein Helfa Wyau Pasg flynyddol
- **250** o ymgeiswyr i'n cystadleuaeth flynyddol Santes Dwynwen ym mis Ionawr

Bydd y tudalen yma, a'r ddogfen cyfan, yn cael ei gynllunio'n broffesiynol cyn ei yrru allan i'r busnesau ar ddechrau Ionawr 2026.

Ymgynghoriad Trydydd Tymor

Yn dilyn canlyniadau cadarnhaol arolwg 'meddal' a gynhaliwyd gyda rhai aelod-fusnesau gan ein tîm ym mis Chwefror 2025 i fesur yr awydd am drydydd tymor AGB, roedd Bwrdd Cyfarwyddwyr HWB Caernarfon o'r farn ei bod yn bwysig cyfarwyddo ymgynghorydd annibynnol i arolygu trawstoriad o'n haelodau, gan ddileu unrhyw ragfarn a sicrhau gwrthrychedd. Cymerodd llawer ohonoch rhan mewn arolwg gan *Ymgynghori Lafan* yn ystod Mehefin a Gorffennaf 2025. Rydym yn diolch i bawb a roddodd eu hamser i fynegi eu syniadau a'u barn, a oedd yn hynod werthfawr ac sydd wedi ein helpu i lunio'r cynllun busnes hon.

Canlyniadau arolwg Chwefror 2025 oedd y byddai **71%** o'r busnesau a arolygwyd yn pleidleisio **"Ia"** i dymor AGB arall.
Yn ystod cyfnod o dair wythnos ym mis Mehefin a Gorffennaf, arolygodd *Ymgynghori Lafan* amrywiaeth o fusnesau sy'n cynnig ystod eang o gynhyrchion a gwasanaethau. Unwaith eto, roedd y canlyniadau'n gadarnhaol – **77% o blaid** rhoi tymor AGB pum mlynedd arall i HWB Caernarfon gyda sgôr graddio o 3.66* allan o 5* am ein cefnogaeth i fusnesau dros y flwyddyn ddiwethaf. Yn amlwg, mae gennym le i wella, ond roedd yn wych gweld mae'r bleidlais fwyaf poblogaidd oedd 4*.

Yn ogystal ag arolygu busnesau'n uniongyrchol, fe wnaethom hefyd ddarparu pedair sesiwn galw heibio yn Oriel Pendeitsh ym mis Mehefin a Gorffennaf 2025, a chafwyd cyfle i fynegi eich barn yn ein Cyfarfod Cyffredinol Blynyddol a gynhaliwyd yng Nghlwb Hwylio Caernarfon ar 9 Gorffennaf. Mae eich ymgysylltiad a'ch adborth mor bwysig, fel ein bod yn parhau i alinio â blaenoriaethau ein haelodau a mynd i'r afael â'ch pryderon.

Beth arall a ddwedasoch

- Roedd llawer o sylwadau yn cefnogi ymdrechion HWB Caernarfon, gan gydnabod y gwerth ychwanegol i'r dref drwy ddigwyddiadau, grantiau busnes, nawdd lleol, harddu corfforol, a phresenoldeb cydlynydd ymroddedig er gwaethaf adnoddau cyfyngedig.
- Fe wnaethoch chi ddweud bod gwelliant sylweddol wedi bod yng ngweithgareddau ac ymgysylltiad HWB Caernarfon yn ystod ail hanner y tymor presennol. Mae rhai ohonoch yn teimlo bod angen i ni gyfathrebu a chydweithio mwy â'n haelodau.
- Mae'r mwyafrif helaeth ohonoch yn cytuno â phwysigrwydd ein pedair thema a hoffent gynnal y themâu mewn trydydd tymor. Fe wnaethoch chi sgorio 'Man Diogel' fel y flaenoriaeth uchaf, gan bwysleisio pwysigrwydd diogelwch a chreu mannau diogel.
- Hoffech weld mwy yn cael ei wneud i helpu i gadw Caernarfon yn daclus, yn enwedig mewn ardaloedd problematig penodol yng nghanol y dref.

- Dywedodd rhai ohonoch fod angen i ni wneud mwy o weithgareddau sy'n canolbwyntio ar fusnes a llai o ddigwyddiadau cymunedol.
- Soniodd rhai ohonoch am ehangu capasiti HWB Caernarfon i ddarparu cymorth busnes ychwanegol a chynyddu ei gyrhaeddiad gweithredol, tra eich bod hefyd yn gwerthfawrogi'r cyfyngiadau cyllidebol a'r heriau o gael dim ond un aelod o staff llawn amser.
- Dywedodd rhai y byddai'n ddefnyddiol pe gallai HWB Caernarfon ddarparu cymorth i fusnesau i wneud ceisiadau am grant.
- Dywedodd llawer ohonoch ein bod ni'n gwneud gwaith da ar hyrwyddo'r dref ac adeiladu ei hunaniaeth gyda'n digwyddiadau a'n nawdd, er bod rhai yn dweud nad oedden nhw wedi gweld ein hymdrechion yn eu rhan nhw o'r dref.

Rydym yn gwerthfawrogi eich adborth yn fawr ac wedi ymgorffori cymaint â phosibl yn y cynllun busnes hwn. Mae'r prosiectau a'r gwasanaethau y mae HWB Caernarfon yn bwriadu eu darparu yn ei drydydd tymor AGB yn seiliedig ar eich blaenoriaethau! Diolch i bawb am eich mewnbwn.

Tystebau

"Fel busnes sy'n gweithio'n agos gyda HWB Caernarfon, rydym yn cefnogi'n llawn y gwaith pwysig maen nhw'n ei wneud i hyrwyddo'r dref a'i chymuned fasnachol. Mae'r sefydliad wedi bod yn llais cryf i fusnesau lleol, yn enwedig trwy eu grantiau bach effeithiol – fel ein grant o £500 ar gyfer arwydd newydd, sy'n gwneud gwahaniaeth gwirioneddol i'n presenoldeb. Mae HWB yn chwarae rhan hanfodol wrth wthio Caernarfon ymlaen fel lle i fyw, ymweld â hi a gwneud busnes. Yn yr amseroedd heriol hyn, mae angen cefnogaeth barhaus i sicrhau bod y dref yn ffynnu. Edrychwn ymlaen at gydweithio â nhw i greu dyfodol gwell i'r dref a'i busnesau."
Aled a Heledd Davies-Jones, 'Castle Gift Shop'

"Ar ôl rhedeg busnesau yng Nghaernarfon am y 40 mlynedd diwethaf, ac fel cyn-aelod o'r Siambr Fasnach, hoffwn leisio fy nghefnogaeth i HWB Caernarfon. Mae HWB yn darparu cyswllt hanfodol o gefnogaeth rhwng y gymuned fusnes a Chyngor Gwynedd yn ogystal â helpu i gydlynu ysbryd o gydlyniant a chydweithrediad rhwng y busnesau eu hunain. Mae'r cyllid y mae'n ei

ddarparu ar gyfer digwyddiadau, a'r adnoddau y mae'n eu cynhyrchu (e.e. map canol tref, wifi) rwy'n credu eu bod yn hanfodol i gyflwyno'r dref fel canolfan flaengar a llwyddiannus i'r gymuned leol ac ymwelwyr."
Sue Kirk, Teithiau Hanesyddol Cymru

"Rwyf wedi bod yn berchennog busnes yn nhref Caernarfon ers 1989. Mae dyfodiad HWB wedi bod o gymorth mawr i'r busnesau bach yn y dref sydd wedi dechrau teimlo'r straen o redeg busnes mewn dirywiad economaidd cyn ac ar ôl Covid. Mae'r dref hon yn dibynnu'n helaeth ar dwristiaeth yn ogystal â chefnogaeth gan bobl leol o ddydd i ddydd. Fel llawer o fusnesau eraill, rydym wedi derbyn cefnogaeth gan HWB i wella'r tu allan i'n hadeilad. Mae HWB wedi cefnogi'r Ŵyl Fwyd flynyddol sy'n dod â'r cyllid angenrheidiol i'r dref bob mis Mai, yn ogystal â threfnu digwyddiadau eraill drwy gydol y flwyddyn. Yn wahanol i drefi cyfagos eraill, mae HWB wedi sicrhau bod gennym Ganolfan Groeso sy'n adnodd hanfodol i ymwelwyr a phobl leol hefyd.
Trwy gydweithio â'r Cyngor a busnesau'r dref, mae HWB yn sicrhau dyfodol i'r dref. Diolch am eich cefnogaeth a'ch gwasanaeth."
Carys Owen, Siop Y Ddraig

"Mae HWB Caernarfon wedi bod yn un o'r rhai sy'n darparu'r grant mwyaf i Gŵyl Fwyd Caernarfon bob blwyddyn. Mae'r ŵyl yn un o'r prif ddigwyddiadau a gynhelir yng Nghaernarfon ac felly mae'n ddigwyddiad gyda chostau ariannol sylweddol. Mae derbyn cymorth ariannol gan HWB bob blwyddyn yn ein helpu i sicrhau y gallwn barhau i gynnal yr ŵyl ond hefyd yn ein galluogi i sicrhau ein bod yn talu ein costau. Daw'r grant hwn o'r incwm y mae HWB yn ei gasglu gan fusnesau'r dref ac felly mae'n ffordd i fusnesau gyfrannu a chefnogi digwyddiad sy'n denu dros 40,000 o ymwelwyr i'r dref, llawer ohonynt yn aros i fwynhau'r hyn sydd gan y dref i'w gynnig y tu hwnt i oriau'r ŵyl ei hun. Derbyniodd Gŵyl Fwyd Caernarfon y wobr gyntaf drwy Ogledd Cymru fel 'digwyddiad y flwyddyn' cyn mynd ymlaen i'r rownd derfynol drwy Gymru yn y 'Go Tourism Awards'. Mae hyn yn destun balchder i ni gan ein bod yn gallu cynnig digwyddiad o'r fath safon yn ein tref - does dim amheuaeth na allem fod wedi gwneud hynny ein hunain ac mae'r gefnogaeth grant blynyddol gan HWB, ynghyd â chefnogaeth Rheolwr HWB, yn un o'r ffactorau allweddol ar gyfer llwyddiant yr Ŵyl."
Mirain Roberts (Ysgrifennydd) a Nici Beech (Cadeirydd), Gŵyl Fwyd Caernarfon

Elfennau Allweddol Cynllun Trydydd Tymor AGB 2026 - 2031

Fe wnaethoch chi ddweud wrthym eich bod chi'n cefnogi ein pedair thema bresennol ac yr hoffech i'r rhain barhau, felly byddant yn gwneud hynny!

1. **Yn Falch o Hyrwyddo:** codi proffil Caernarfon, cynyddu nifer a gwariant yr ymwelwyr, o fudd i'n busnesau a'n cymuned.
   - ✓ Parhau i weithredu'r Ganolfan Groeso gan hyrwyddo'r busnesau a darparu gwasanaeth gwerthfawr i'n hymwelwyr
   - ✓ Noddi a threfnu digwyddiadau allweddol yng Nghanol y Dref, gan annog ymwelwyr a gwella delwedd ein tref
   - ✓ Cydweithio â rhanddeiliaid a gweithredu strategaethau i gynyddu apêl a niferoedd ymwelwyr Caernarfon
2. **Glân, Gwyrdd ac Eco-gyfeillgar:** creu tref fywiog, deniadol, hygyrch, a phrofiad unigryw i'n hymwelwyr.
   - ✓ Darparu cynlluniau grant bach ar gyfer busnesau, gan wella ymddangosiad yr eiddo a hyrwyddo canol tref croesawgar
   - ✓ Codi baneri uwchben llawer o fusnesau canol y dref bob gwanwyn a Choed Nadolig bach bob mis Rhagfyr
   - ✓ Cydweithio â grwpiau cymunedol, ysgolion ac eraill i ysbrydoli a hyrwyddo prosiectau gwyrdd a mentrau glanhau
3. **Man Diogel:** hyrwyddo lles, darparu mannau diogel, ac amgylchedd croesawgar i'n hymwelwyr a'n trigolion.
   - ✓ Creu a noddi rhaglenni lles a darparu gweithdai, grwpiau ffocws a digwyddiadau cymdeithasol am ddim
   - ✓ Cynnal a noddi digwyddiadau sy'n gyfeillgar i deuluoedd a gweithredu prosiectau diogel a phleserus i bawb
   - ✓ Cydweithio â Heddlu Gogledd Cymru a rhanddeiliaid, gan weithredu mannau diogel a mynd i'r afael ag ymddygiad gwrthgymdeithasol
4. **Cryfach Gyda'n Gilydd:** darparu cymorth o safon i'n haelodau, gweithio ar y cyd â rhanddeiliaid, sicrhau cynhwysiant.
   - ✓ Cefnogi ein haelodau gyda chyfathrebu ystyrlon, cyfleoedd rhwydweithio, addasu ein gwasanaethau er lles cydweithredol
   - ✓ Dathlu digwyddiadau diwylliannol ac amrywiaeth y dref tra'n parchu gwahaniaethau diwylliannol a chymdeithasol, gan hybu cynhwysiant
   - ✓ Adeiladu partneriaethau a mentrau ar y cyd gyda'n haelodau, elusennau lleol, ysgolion a gwasanaethau cyhoeddus i gyflawni blaenoriaethau

Gan ystyried eich adborth penodol, byddwn yn sicrhau bod y meysydd ffocws hyn yn cynnwys:

Cefnogi pob busnes

Rydym am i bob busnes lleol gael dweud eu dweud ac elwa o fod yn rhan o'n AGB, waeth beth fo'u sector neu eu lleoliad. Mae hyn yn golygu ailasesu ble a sut rydym yn darparu ein prosiectau a'n gwasanaethau, gan sicrhau bod y busnesau ar gyrion yr ardal AGB yn cael eu cynnwys. Byddwn yn cynyddu cyfleoedd rhwydweithio ac yn annog mwy o ymgysylltu trwy gyfarfodydd anffurfiol. Gan weithio fel cydweithfa o fusnesau, gallwn ddefnyddio pŵer ein AGB i lobïo newid ac i sicrhau cyfleoedd i'n tref.
Fe wnaethoch chi ddweud wrthym yr hoffech weld cyfleoedd grant ar gyfer busnesau newydd, gan annog entrepreneuriaeth a lleihau cyfraddau'r siopau gwag. Byddwn yn lansio cynllun grant ar gyfer hyn yn y tymor newydd, os bydd y bleidlais yn llwyddiannus.
Fe wnaethoch hefyd fynegi cefnogaeth i'n syniad o gynllun Cerdyn Rhodd Caernarfon, gan annog pobl i siopa a gwario'n lleol. Rydym yn bwriadu lansio'r cynllun yn ystod 2026 os rhoddir tymor AGB newydd.

Cryfhau partneriaethau

Dywedasoch wrthym ei bod yn hanfodol bod HWB Caernarfon yn cydweithio â'n partneriaid statudol i sicrhau bod y dref yn ddeniadol, yn lân ac yn groesawgar, felly bydd hyn yn rhan allweddol o'n hagenda. Rydym eisoes yn gweithio'n agos gyda Chyngor Gwynedd a Chyngor Tref Caernarfon, gan sicrhau bod yr adnoddau yn cael eu gwneud i'r eithaf er budd ein tref a'n busnesau. Mae angen mwy o ymdrech i gadw canol y dref yn lân ac yn daclus, a byddwn yn cynyddu ein gwaith a'n cydweithrediad gyda Thîm Tacluso Cyngor Gwynedd. Fel rhan o'r gwaith hwn, bydd eich lefi AGB yn cael ei ddefnyddio i ariannu gweithgareddau ychwanegol ac ni chaiff ei ddefnyddio i ariannu gwasanaethau y mae'r awdurdodau eisoes wedi addo eu gwneud, sy'n cael eu hariannu trwy eich ardrethi busnes.

Mynd i'r afael ag ymddygiad gwrthgymdeithasol yng nghanol y dref

Fe wnaethoch chi fynegi pryderon am weithgareddau gwrthgymdeithasol mewn rhai rhannau o ganol ein tref. Mewn cydweithrediad â Heddlu Gogledd Cymru ac eraill, byddwn yn gweithredu mentrau mewn ymgais i leihau'r effaith negyddol y mae'n ei chael ar ein tref a'n busnesau. Yn ogystal â'n grantiau a'n nawdd a gynigir i drefnwyr digwyddiadau ieuenctid yn y tymor AGB presennol, byddwn yn edrych ar ariannu patrolau diogelwch ychwanegol gyda'r nos mewn ardaloedd problemus, gan gynnwys arosfannau bysiau a meysydd parcio, lle mae'r gyllideb yn caniatáu.

Dathlu hunaniaeth, treftadaeth a diwylliant unigryw ein tref, tra'n hyrwyddo ei chyfoesedd

Mae HWB Caernarfon yn gweithredu'n ddwyieithog ac ar bolisi 'Cymraeg yn gyntaf', gan flaenoriaethu ein hiaith a'n diwylliant tra'n sicrhau cynhwysiant. Byddwn yn parhau i adeiladu partneriaethau gyda grwpiau lleol, gan ymgorffori hanes Cymru, y celfyddydau, cerddoriaeth a bwyd, ac yn helpu i geisio cael cyllid ar gyfer prosiectau diwylliannol. Mae llawer ohonoch yn cytuno bod HWB Caernarfon yn gwneud gwaith da yn hyrwyddo'r dref. Byddwn yn pwyso i wneud hyd yn oed yn well wrth farchnata'r dref, gan dynnu sylw at y ffaith bod gan Gaernarfon hanes hir, yn groesawgar, yn fywiog ac yn fodern.

Gwneud y mwyaf o incwm HWB Caernarfon

Rydym yn gwerthfawrogi'n llawn yr hinsawdd economaidd heriol a pha mor anodd yw masnachu canol trefi. Am y rheswm hwn, mae'r Bwrdd wedi penderfynu peidio â chynyddu'r gyfradd lefi ar gyfer y trydydd tymor, er gwaethaf y costau gweithredu AGB sy'n cynyddu'n barhaus.

Rydym am sicrhau ein bod yn gwneud y defnydd gorau o'ch arian. Bydd ein cyllidebu prosiect gofalus a'n negodi yn helpu i ddarparu gwerth am arian. Byddwn hefyd yn gweithio gyda phartneriaid a chyllidwyr i dynnu cyfraniadau ychwanegol, a pharhau i gynnig am gyfleoedd grant pan maent ar gael.

Er mwyn i HWB Caernarfon lwyddo a chyflawni'r cynllun busnes hwn, mae'n hanfodol bod ein haelodau yn cyfrannu drwy dalu'r ffi lefi blynyddol ar amser. Byddwn yn cynorthwyo hyn drwy gydweithredu agosach â Chyngor Gwynedd, sy'n gyfrifol am y broses o gasglu lefi, mewn ymdrech i osgoi'r anfodlonrwydd a fynegwyd gan rai o'n haelodau ynglŷn â'r broses o gasglu lefi yn ystod 2025.

Cyfranogiad yr aelodau

Eich AGB chi yw hwn – rydym angen a'n dymuniad yw eich bod yn cymryd rhan.

Rydym yn croesawu eich syniadau a'ch arbenigedd ac eisiau mwy o fusnesau i weithio gyda ni.

Gallwch helpu mewn gwahanol ffyrdd – o gael trafodaethau anffurfiol i fod ar ein Bwrdd.

Mae eich adborth eisoes wedi helpu i lunio'r cynllun busnes hwn, felly gadewch i ni gadw'r momentwm!

Y gost i'ch busnes

Mae HWB Caernarfon yn cael ei ariannu drwy lefi AGB blynyddol a rhagwelir y bydd yn codi tua £102,000 y flwyddyn yn ei drydydd tymor. Mae hyn yn seiliedig ar 1.5% o werth ardrethol yr holl safleoedd sydd â gwerth ardrethol o £2,000 neu fwy, oddeutu 400 o dalwyr ardrethi.

Ni fydd chwyddiant yn cael ei gymhwyso i ffioedd lefi blynyddol.

Mae'r siart isod yn dangos rhai cyfraniadau nodweddiadol yn seiliedig ar lefi o 1.5%:

RV o eiddo	Ardoll AGB Blynyddol	Cost Wythnosol
£2,000	£30.00	£0.58
£3,000	£45.00	£0.87
£5,000	£75.00	£1.44
£7,500	£112.50	£2.16
£10,000	£150.00	£2.88
£15,000	£225.00	£4.33
£25,000	£375.00	£7.21
£75,000	£1,125.00	£21.63
£100,000	£1,500.00	£28.85
£200,000	£3,000.00	£57.69
£300,000	£4,500.00	£86.54
£500,000	£7,500.00	£144.23

Cyllideb Ddangosol 2026 – 2031

Costau cyflenwi a rhedeg yr AGB

Bydd costau cyflog rheoli AGB HWB Caernarfon yn cael eu rhannu rhwng pedair thema'r prosiect yn ôl yr amser amcangyfrifedig a roddir i bob thema, gan gydnabod na ellir cyflawni unrhyw un o'r prosiectau a'r gwasanaethau heb adnoddau staffio. Mae cyfran o'r amser rheoli AGB hefyd wedi'i benodi i gyflawni a llywodraethu da HWB Caernarfon, gan gynnwys cyfathrebu, monitro perfformiad a rheoli ariannol. Bydd unrhyw gronfeydd wrth gefn ar ddiwedd mis Mawrth 2031 yn cael eu cario ymlaen i'r tymor nesaf.

Polisi newidiadau

Gellir newid prosiectau, costau, amserlenni a chyllidebau HWB Caernarfon yn amodol ar gymeradwyaeth y Bwrdd, ar yr amod bod y newidiadau yn dod o fewn incwm yr AGB ac yn bodloni ei amcanion. Mae hyn yn galluogi'r AGB i weithredu'n hyblyg, gan ymateb i ofynion newidiol talwyr lefi, yr hinsawdd economaidd a chyfleoedd posibl.

Byddai unrhyw newid i'r ffin AGB ar ôl y ffin a ddangosir yn y cynllun busnes hwn, neu i'r gyfradd lefi, yn gofyn am bleidlais newid. Bydd HWB Caernarfon yn cadw at restr graddfeydd 2023 drwy gydol y tymor pum mlynedd hyd at ddiwedd mis Mawrth 2031.

Cyfraniadau ychwanegol

Mae cyfraniadau ychwanegol dangosol o £6,000 y flwyddyn wedi'u cynnwys yn y gyllideb, ac maent yn seiliedig ar arian ychwanegol a gynhyrchir yn ystod y tymor presennol ar ffurf grantiau'r llywodraeth. Nid yw'r cyfraniadau ychwanegol hyn wedi'u gwarantu a gallant fod yn llai neu'n fwy na'r gyllideb amlinellol. Bydd cyfleoedd pellach i gynhyrchu arian ychwanegol gan gynnwys grantiau a nawdd yn cael eu harchwilio'n rhagweithiol.

	2026-27	2027-28	2028-29	2029-30	2030-31	Cyfanswm y Tymor
Cyfanswm y Gwerth Ardrethol	£7,150,100	£7,150,100	£7,150,100	£7,150,100	£7,150,100	£35,750,500
Lefi AGB ar 1.5% RV / cyfradd casglu 95% / chwyddiant 0%	£101,889	£101,889	£101,889	£101,889	£101,889	£509,445
Cyfraniadau ychwanegol (grantiau a nawdd)	£6,000	£6,000	£6,000	£6,000	£6,000	£30,000
Cyfanswm yr Incwm	**£107,890**	**£107,890**	**£107,890**	**£107,890**	**£107,890**	**£539,450**
Gwariant						
Thema 1: Falch o Hyrwyddo	£30,150	£30,150	£30,150	£30,150	£30,150	£150,750
Thema 2: Glân, Gwyrdd ac Ecogyfeillgar	£16,500	£16,500	£16,500	£16,500	£16,500	£82,500
Thema 3: Man Diogel	£20,100	£20,100	£20,100	£20,100	£20,100	£100,500
Thema 4: Cryfach Gyda'n Gilydd	£13,640	£13,640	£13,640	£13,640	£13,640	£68,200
Is-gyfanswm	**£80,390**	**£80,390**	**£80,390**	**£80,390**	**£80,390**	**£401,950**
Costau Cyflenwi a Rhedeg						
Costau Craidd Rheolwr AGB (sydd ddim yn gysylltiedig â phrosiectau)	£10,000	£10,000	£10,000	£10,000	£10,000	£50,000
Casglu ardoll, yswiriant, ffioedd proffesiynol, swyddfa, TG	£13,500	£13,500	£13,500	£13,500	£13,500	£67,500
Cronfeydd wrth gefn / Adnewyddu wrth gefn	£4,000	£4,000	£4,000	£4,000	£4,000	£20,000
Is-gyfanswm	**£27,500**	**£27,500**	**£27,500**	**£27,500**	**£27,500**	**£137,500**

Llywodraethu a Rheolaeth

Y Cynigiwr AGB

Mae HWB Caernarfon yn gwmni annibynnol, nid-er-elw, cyfyngedig trwy warant a sefydlwyd yn 2010 (wedi'i gofrestru yng Nghymru a Lloegr, rhif cwmni 09959600) i oruchwylio'r AGB. Bydd HWB Caernarfon yn cyflawni'r cynllun busnes hwn pe bai'r AGB yn cael ei bleidleisio i mewn am drydydd tymor.

Mae Cyngor Gwynedd wedi derbyn y cynigion busnes yn unol â deddfwriaeth AGB ac wedi cadarnhau ei gefnogaeth lawn i gynnal pleidlais AGB trydydd tymor ar 19 o Chwefror 2026. Hysbyswyd Llywodraeth Cymru yn ffurfiol ar 17 Ebrill 2025 am fwriad HWB Caernarfon i gynnal pleidlais AGB trydydd tymor ar 19 Chwefror 2026.

Mae AGB HWB Caernarfon yn cael ei arwain gan fusnesau er lles busnesau, ac mae'n cael ei lywodraethu gan Fwrdd sy'n cynnwys talwyr lefi AGB neu gyfranwyr ariannol gwirfoddol cyfatebol, ynghyd â rhanddeiliaid allweddol eraill. Bydd yr holl aelodau yn cael eu gwahodd i'r Cyfarfod Cyffredinol Blynyddol lle bydd gweithgareddau AGB yn y gorffennol a'r dyfodol yn cael eu cyflwyno.

O dan ei Erthyglau Cymdeithasu, mae gan HWB Caernarfon swyddi ar ei Fwrdd ar gyfer o leiaf bump ac uchafswm o 15 Cyfarwyddwr sy'n cefnogi'r AGB yn wirfoddol. Mae swyddi bwrdd yn ddi-dâl, yn wirfoddol, ac yn cael eu pleidleisio trwy broses etholiadol. Ar hyn o bryd mae chwe Chyfarwyddwr ar y Bwrdd, cynrychiolwyr o'r gymuned leol a defnyddwyr gwasanaethau a gynigir gan y cwmni, gydag ystod eang o sgiliau a phrofiad. Bydd pob talwr lefi AGB yn cael ei wahodd i ddod yn aelod o'r Cwmni. Gall aelodau'r cwmni wedyn enwebu eu hunain ar gyfer swyddi Bwrdd a phleidleisio ar fusnes y cwmni.

Bydd gan Fwrdd arfaethedig HWB Caernarfon ar gyfer trydydd tymor yr AGB y strwythur canlynol:

- 2 busnes mawr
- 4 busnes bach
- 1 tirfeddiannwr
- 1 sector gwirfoddol

Yn ogystal, 2 arsylwr (heb hawl i bleidleisio):

- Cynrychiolydd Cyngor Gwynedd
- Cynrychiolydd Cyngor Tref Caernarfon

Cyfrifoldeb Cyngor Gwynedd yw'r holl broses o gasglu lefi AGB. Mae cyfrifon HWB Caernarfon yn cael eu paratoi'n annibynnol bob blwyddyn ac mae copïau ar gael ar gais.

Y lefi AGB yw eich buddsoddiad. Yn gyfnewid, rydych chi a'r dref yn elwa o brosiectau a gwasanaethau na fyddent fel arall yn digwydd.

Os bydd y bleidlais AGB yn llwyddiannus ar 19 Chwefror 2026, bydd y trydydd tymor yn dechrau ar 1 Ebrill 2026.

Ar hyn o bryd mae HWB Caernarfon yn cyflogi Rheolwr AGB sy'n adrodd i'r Bwrdd ac sy'n gyfrifol am gyflawni'r prosiectau yn y cynllun busnes hwn, ac aelod o staff rhan-amser sy'n gweithredu'r Ganolfan Groeso. Disgwylir y bydd y tîm yn aros yr un fath.

Cyfathrebiadau

Hwb Caernarfon yw eich llais wrth y bwrdd. Gellir cysylltu â'n Rheolwr AGB dros y ffôn neu drwy e-bost, ac mae'n hapus i drefnu cyfarfod wyneb yn wyneb gyda chi. Mae'r Bwrdd hefyd bob amser yn agored i glywed eich adborth a'ch syniadau.

Rydym hefyd yn llygaid a chlustiau ein haelodau AGB, gan gadw ar ben y digwyddiadau wrth iddynt ddatblygu, gan eich hysbysu pan fo angen am broblemau posibl sy'n effeithio ar redeg llyfn ein tref.

Mae'n bwysig cadw pob aelod wedi'i gysylltu ac yn ymwybodol am brosiectau a gwasanaethau. Byddwn yn gwneud hyn trwy ymweliadau corfforol, cylchlythyrau a diweddariadau rheolaidd, e-byst a sianeli cyfryngau cymdeithasol.

Yn flynyddol, gyda'ch bil lefi AGB, byddwch yn derbyn gwybodaeth am sut mae eich lefi wedi'i wario a'r gwariant a ragwelir ar gyfer y flwyddyn i ddod. Bydd aelodau'n cael eu gwahodd i fynychu ein Cyfarfod Cyffredinol Blynyddol ac yn cael hawl i gael eu henwebu i ddod yn Gyfarwyddwr Bwrdd yn amodol ar y lleoedd sydd ar gael.

Beth sydd angen i chi ei wybod

Sut ydyn ni'n mesur effaith HWB Caernarfon

Pwrpas ein AGB yw hyrwyddo'r dref a chanolbwyntio ar gamau gweithredu sydd o fudd uniongyrchol i'n cymuned fusnes leol. Mae angen i'r arian rydyn ni'n ei wario yn eich meysydd blaenoriaeth wneud gwahaniaeth gwirioneddol, gan ddangos gwerth eich buddsoddiad. Mae hyn

yn golygu mesur effaith popeth a wnawn, gan gynnwys cadw i fyny â'n perfformiad a bod yn hyblyg i sicrhau bod ein tref yn parhau i fod yn gystadleuol.

Mae ein gwefan www.hwbcaernarfon.cymru yn ffynhonnell dda o wybodaeth am ein gweithgareddau, ac fe welwch hefyd nodiadau o gyfarfodydd blaenorol y Bwrdd a chofnodion Cyfarfod Cyffredinol Blynyddol yn ogystal â'r cyfrifon blynyddol.

Yn bwysicaf oll, byddwn yn gofyn i chi sut rydyn ni'n gwneud. Bydd arolwg blynyddol o dalwyr lefi AGB yn cael ei gynnal i wahodd eich adborth ac i sicrhau bod busnesau'n teimlo eu bod yn cael gwerth am arian. Byddwn hefyd yn cynnal adolygiad canol tymor o sut rydym yn cyflawni'r prosiectau a nodir yn ein cynllun busnes.

Y Bleidlais AGB

- Bydd y person, y sefydliad neu'r cwmni cofrestredig sydd wedi'i restru ar y rhestr graddio annomestig fel un sy'n gyfrifol am dalu ardrethi eiddo (y cyfeirir ato hefyd yn rheoliadau'r AGB fel hereditamentau) o fewn ffin yr AGB ar ddiwrnod yr hysbysiad o'r bleidlais (6 Ionawr 2026) yn derbyn papur pleidleisio a llythyr pleidleisio a bydd ganddo hawl i bleidleisio mewn pleidlais gyfrinachol.

Er mwyn cymeradwyo'r AGB, mae angen bodloni dau brawf:

1. Rhaid i fwy na 50% o'r rhai sy'n pleidleisio bleidleisio o blaid.
2. O'r pleidleisiau 'ia', rhaid iddynt gynrychioli mwy na 50% o gyfanswm gwerth ardrethol yr holl bleidleisiau a fwriadwyd.

O dan y ddeddfwriaeth, os bodlonir y ddau amod hyn, mae'n dod yn orfodol i bob busnes cymwys (y rhai sydd â gwerth ardrethol o £2,000 neu fwy) dalu lefi blynyddol o 1.5% o'r gwerth ardrethol bob blwyddyn am bum mlynedd tan 31 Mawrth 2031, waeth sut y gwnaethant bleidleisio.

- Er mwyn sicrhau proses deg, bydd y bleidlais yn cael ei chynnal yn annibynnol gan Civica ar ran Cyngor Gwynedd a bydd yn bleidlais bost gyfrinachol 28 diwrnod. Bydd gan bleidleiswyr tan 5pm ar ddiwedd y bleidlais (dydd Iau 19 Chwefror 2026) i ddychwelyd eu papur pleidleisio. Mae pleidlais drwy ddirprwy ar gael a bydd manylion yn cael eu hanfon gyda'r papurau pleidleisio.

- Os oes gan fusnes fwy nag un eiddo ardrethol, bydd yn derbyn papur pleidleisio ar gyfer pob eiddo. Mae pob papur a ddychwelir yn cyfrif fel pleidlais unigol.

- Os cymeradwyir yr AGB drwy'r ddau brawf yn cael eu bodloni, bydd yn gweithredu am bum mlynedd rhwng 1 Ebrill 2026 a 31 Mawrth 2031, gan gyflawni'r prosiectau a amlinellir yn y cynllun busnes hwn.

- Nifer yr hereditamentau sy'n atebol am yr ardoll yw 415 (ar adeg ysgrifennu ym mis Awst 2025).

- Bydd canlyniadau'r bleidlais yn cael eu cyhoeddi ar neu cyn dydd Llun 23 Chwefror 2026.

Y Lefi AGB

- Bydd pob busnes cymwys yn ardal AGB (busnesau sydd â gwerth ardrethol o £2,000 neu fwy y flwyddyn) yn talu'r lefi AGB blynyddol, a gyfrifir ar 1.5% o'i werth ardrethol gan ddefnyddio rhestr ardrethu annomestig 2023, drwy gydol trydydd tymor yr AGB. Bydd taliad lefi AGB cyntaf trydydd tymor HWB Caernarfon yn ddyledus ar 1 Ebrill 2026 a'r lefi ddilynol yn ddyledus bob blwyddyn tan 31 Mawrth 2031. Ni fydd chwyddiant yn cael ei godi ar y lefi. Os hoffech wybod gwerth ardrethol eich eiddo, cyfeiriwch at eich bil ardrethi neu ewch i www.voa.gov.uk
- Mae casglu'r lefi AGB yn cario'r un pwysau gorfodi â chasglu ardrethi annomestig.
- O dan y rheoliadau AGB, bydd Cyngor Gwynedd yn gyfrifol am gasglu'r lefi ar ran HWB Caernarfon. Bydd y trefniadau hyn yn cael eu ffurfioli mewn cytundeb gweithredu y mae'r ddau barti yn ei lofnodi. Bydd yr incwm lefi yn cael ei gasglu mewn un rhandaliad.
- Bydd Cyngor Gwynedd yn trosglwyddo arian casglu lefi i HWB Caernarfon yn rheolaidd.
- Mae'r incwm hwn wedyn yn cael ei neilltuo a'i ddefnyddio i ariannu'r prosiectau a amlinellir yn y cynllun busnes hwn.

Ffin AGB

Mae HWB Caernarfon yn gweithredu o fewn y ffin ddiffiniol a ddangosir ar y map uchod, sy'n cynnwys y strydoedd canlynol, naill ai'n gyfan gwbl neu'n rhannol:

(Sylwch nad yw'r rhestr strydoedd yn gynhwysfawr a dylid ei hystyried ochr yn ochr â'r map ffiniau sy'n dangos paramedrau'r ffin AGB. Nid oes unrhyw newid i'r ffin ar gyfer y trydydd tymor AGB - mae'n aros yr un fath ag yr oedd ar gyfer yr ail dymor).

Allt Pafiliwn	Ardal bresennol
Banc Cei	Ardal bresennol
Balaclafa	Ardal bresennol
Stryd Bangor	Ardal bresennol
Y Bont Bridd	Ardal bresennol
Pendeitsh	Ardal bresennol
Allt y Castell	Ardal bresennol
Y Maes	Ardal bresennol
Stryd y Castell	Ardal bresennol
Tre'r Gôf	Ardal bresennol
Lôn yr Eglwys	Ardal bresennol
Stryd yr Eglwys	Ardal bresennol
Doc Fictoria	Ardal bresennol
Stryd Garnon	Ardal bresennol
Glan Môr / Glan Môr Uchaf (Turkey Shore & Crown Street)	Ardal bresennol
Tan y Bont	Ardal bresennol
Stryd Fawr	Ardal bresennol
Stryd Twll yn y Wal	Ardal bresennol
Lôn Crwyn	Ardal bresennol
Lôn Twthill	Ardal bresennol
Stryd y Farchnad	Ardal bresennol
Lôn y Felin	Ardal bresennol
Stryd Newydd	Ardal bresennol
Stryd Niwbwrch (Gwesty'r Eagles)	Ardal bresennol

Fford Y Gogledd (Rhif 14 Alexandra, gorsaf betrol Morrisons filling station, Garej Moduron Menai)	Ardal bresennol
Stryd Pedwar a Chwech	Ardal bresennol
Penrallt Uchaf	Ardal bresennol
Stryd y Plas	Ardal bresennol
Pepper Lane	Ardal bresennol
Penllyn	Ardal bresennol
Pen y Graig	Ardal bresennol
Pen Llyn	Ardal bresennol
Stryd Y Llyn	Ardal bresennol
Rhes Pretoria	Ardal bresennol
Rhes Segontiwm	Ardal bresennol
Stryd y Jêl	Ardal bresennol
Cei Llechi	Ardal bresennol
Stryd Capel Joppa	Ardal bresennol
Penrallt Isaf	Ardal bresennol
Lon Parc	Ardal bresennol
Ffordd Santes Helen	Ardal bresennol
Stryd y Porth Mawr	Ardal bresennol

Beth sy'n digwydd nesaf?

Ionawr 2026

Bydd y rhestr bleidleisio yn cael ei baratoi i sicrhau bod y papurau pleidleisio yn cyrraedd y derbynnydd cywir.
Bydd y Cynllun Busnes terfynol yn cael ei gyhoeddi a'i gylchredeg i'r holl fusnesau sy'n talu lefi.
Bydd papurau pleidleisio AGB yn cael eu gyrru a'u derbyn cyn 23 Ionawr, a bydd y bleidlais yn dechrau (pleidlais bost 28 diwrnod).

Chwefror 2026

Bydd y bleidlais bost yn cau ddydd Iau 19 Chwefror am 5pm. Bydd y canlyniad yn cael ei gyhoeddi ar neu erbyn dydd Llun 23 Chwefror.

Ebrill 2026

Os bydd y bleidlais yn llwyddiannus, bydd trydydd tymor AGB HWB Caernarfon yn dechrau ddydd Mercher 1 Ebrill.

PLEIDLEISIWCH la!

i gadw HWB Caernarfon a'r cyfan a wnawn

Cysylltu â ni

Nigel Strain – Rheolwr HWB Caernarfon
Oriel Pendeitsh
Caernarfon
LL55 2AY
Ffôn: 07490 269301
Ebost: nigelstrain@hwbcaernarfon.cymru
Gwefan: www.hwbcaernarfon.cymru

Cofiwch – ar neu cyn 23 Ionawr 2026 bydd eich papurau pleidleisio yn cyrraedd.

Pleidleisiwch '**IA**!' i gadw HWB Caernarfon, gan sicrhau bod ei waith da a'i chefnogaeth yn parhau, gan arwain Caernarfon i'r degawd nesaf!

CAERNARFON BUSINESS IMPROVEMENT DISTRICT OPERATIONAL AGREEMENT

Cyngor Gwynedd
(the Council)

AGB Caernarfon BID
(the BID Company)

Contents

1 Definitions

2 Statutory Authorities

3 Commencement

4 Setting the BID Levy

5 The BID Revenue Account

6 Debits from the BID Revenue Account

7 Collecting the BID Levy

8 Procedures available to the Council for enforcing payment of the BID Levy

9 Enforcement Mechanisms for non-collection of the BID Levy by the Council

10 Accounting Procedures and Monitoring

11 Termination

12 Confidentiality

13 Notices

14 Miscellaneous

15 Exercise of the Council's powers

16 Contracts (Rights of Third Parties)

17 Arbitration

18 Freedom of Information

Operating Agreement

Dated 27th October 2025

(1) Cyngor Gwynedd (the Council), Shirehall Street, Caernarfon, Gwynedd.

(2) HWB Caernarfon (the BID Company, registered in England and Wales company number 09959600), a company limited by guarantee with registered office address of Y Ganolfan Groeso, Oriel Pendeitsh, Caernarfon, Gwynedd LL55 1SE.

Recitals

A The Council is the billing authority for the purposes of the Local Government Act 2003 and is responsible for collecting the BID Levy and administering the BID Revenue Account which shall be used towards the operation of the BID within the area of the Council and the funding of the BID Arrangements.

B The BID Company is responsible for the operation of the BID and for using the BID Levy for the purposes of achieving the objectives and aspirations set out in the BID Arrangements.

C Both parties wish to confirm the arrangements by which the BID Levy shall be collected together with general arrangements as to the relationship to be established between the Council and the BID Company for the duration of the BID.

D The purpose of this Agreement is to:

- establish the procedure for setting the BID Levy.
- confirm the basis upon which the Council will be responsible for collecting the BID Levy.
- set out the enforcement mechanisms available for collection of the BID Levy.
- set out the procedures for accounting and transference of the BID Levy.
- provide for the monitoring and review of the collection of the BID levy.

- Confirm the manner in which the Council's expenses incurred in collecting the BID Levy shall be paid.

IT IS AGREED:

1 Definitions

the **Administrative Expenses** means all costs incurred by the Council in the administration, collection and recovery of the BID Levy including but not limited to any staffing costs and any expenditure incurred by the Council in relation to software or other systems used in relation to the BID levy and any costs associated with this Agreement or any proposed termination thereof.

the **Annual Report** means a report to be prepared by the Council which details the following:-

(i) the total amount of the BID Levy collected during the relevant Financial Year.

(ii) details of the success rate for the collection of the BID Levy.

(iii) the Council's proposals (if any) to help improve its efficiency in the collection and enforcement of the BID levy.

(iv) details of those BID Levy Payers who have paid the BID Levy and those who have not paid the BID levy; and

(v) the Council's proposals for bad or doubtful debts

the **Appeal Notice** means a notice to be served by the BID Company in accordance with clause 9.2.

Bad or Doubtful Debts shall have the same meaning as described in Part 2 of Schedule 3 of the Regulations.

The **BID** means the Business Improvement District which is managed and operated by the BID Company and which operates within and is covered by those streets set out below and shown on the map attached hereto.

The following streets are included in the BID area in whole or in part:-

Allt Pafiliwn	Mill Lane / Lôn y Felin
Bank Quay / Cei Banc	New Street / Strydd Newydd
Balaclava Road / Balaclafa	Newborough Street (Eagles Hotel)
Bangor Road / Stryd Bangor	North Road / Fford Y Gogledd (Number 14 Alexandra, Morrisons filling station, Moduron Menai Garage)
Bridge Street / Bont Bridd	Northgate Street / Stryd Pedwar a Chwech
Castle Ditch / Pendeitsh	North Penrallt / Penrallt Uchaf
Castle Hill / Allt y Castell	Palace Street / Stryd y Plas
Castle Square / Y Maes	Pepper Lane
Castle Street / Stryd y Castell	Pool Hill / Penllyn
Chapel Street / Tre'r Gôf	Pool Lane / Pen y Graig
Church Lane / Lôn yr Eglwys	Pool Side / Penllyn
Church Street / Stryd yr Eglwys	Pool Street / Stryd Y Llyn
Doc Fictoria	Pretoria Terrace / Rhes Pretoria
Garnon Street / Stryd Garnon	Segontium Terrace / Rhes Segontiwm
Glan Môr / Crown Street	Shirehall Street / Stryd y Jêl
Greengate Street / Tan y Bont	Skinner Street / Lôn Crwyn
High Street / Stryd Fawr	Slate Quay / Cei Llechi
Hole in the Wall Street / Stryd Twll yn y Wal	Snowdon Street / Stryd Capel Joppa
Stryd y Porth Mawr	South Penrallt / Penrallt Isaf
Lôn Twthill	South Road / Lon Parc
Market Street / Stryd y Farchnad	St Helens Road / Ffordd Santes Helen

the **BID Arrangements** means those arrangements to be put in place pursuant to the Regulations by the BID Company for the purpose of enabling the projects specified to be carried out for the benefit of the BID or those who live, work or carry on any activity in the district.

the **BID Company's Report** means a report for each Financial Year to be prepared by the BID.

Company which details the following:-

(a) the total income and expenditure of the BID Levy.

(b) other income and expenditure of the BID Company not being the BID Levy.

(c) a statement of actual and pending deficits; and

(d) the various initiatives and schemes upon which the BID levy has been expended by the BID Company

the **BID Levy** means the charge to be levied and collected within the BID area pursuant to the Regulations and this Agreement. Details regarding the BID levy included within Schedule 1.

the **BID Company's Termination Notice** means a notice to be served by the BID Company on the Council pursuant to clause 11.8 and Regulation 18 of the Regulations.

the **BID Levy Payer(s)** means the non-domestic rate payers who are liable for paying the BID levy as described in the Schedule.

the **BID Levy Rules** means the rules set out in the Schedule which sets out how the BID Levy will be calculated, details of Exempt Properties and other requirements related to the BID Levy (as may be amended by a successful alteration ballot).

the **BID Revenue Account** means the account to be set up in accordance with Regulation 14 and operated in accordance with Schedule 3 of the Regulations.

the **BID Term** means the period from 1st of April 2026 to 31st of March 2031.

the **Council's Termination Notice** means the notice to be served by the Council on the BID Company pursuant to clause 11.1 and Regulation 18 of the Regulations.

the **Contributors** means the BID Levy Payers or other Contributors making voluntary contributions to the BID Company.

Demand Notice shall have the same meaning ascribed to it as set out in paragraphs 2 and 3 of Schedule 4 of the Regulations.

Hereditament shall have the same meaning as defined in the Regulations.

Electronic Communications means a communication transmitted (whether from one person to another, from one device to another or from a person to a device or vice versa):

(a) by means of a telecommunication system (within the meaning of the Telecommunications Act 1984); or
(b) by other means but while in electronic form

Enforcement Notice means a notice to be served on the Council as specified in clause 9.

Enforcement Regulations means the Non-Domestic Rating (Collection and Enforcement) (Local Lists) Regulations 1989.

the Exceptions means the circumstances in which the Council shall not be required to seek to enforce payment of the BID levy where a BID Levy payer has failed to make payment pursuant to a Demand Notice. The exceptions shall be as agreed by the parties from time to time.

the **Exempt Properties** means those class or classes of properties as identified in the BID Levy Rules which shall be exempt from any requirements to pay the BID levy.

the **Financial Year** means the financial year for the BID Company which runs from 1st April to 31st March in the following year.

the **First Priority Expenses** means the administrative expenses incurred by the Council in respect of all reasonable costs arising out of compliance with its obligations under this Agreement and the Regulations during each year of the duration of this Agreement.

Liability Order means an order obtained from the Magistrates Court pursuant to Regulation 12 of the Enforcement Regulations

the **Monitoring Group** means the group to be set up to monitor the collection and enforcement of the BID levy (as referred to in clause 10) such group to consist of one officer from Gwynedd Council and one representative from the BID Company.

the **Operational Date** means the date upon which the BID Arrangements come into force.

the **Public Meeting** means the meeting to be held of all BID Levy Payers pursuant to the Public Meeting Notice and Regulation 18 of the Regulations.

the **Public Meeting Notice** means a notice to be served pursuant to clause 11.1 or 11.8 by either the Council of the BID Company which provides the following:-

(a) confirmation that either party is considering terminating the BID.
(b) details of the venue where the public meeting will be held.
(c) confirmation that all BID Levy Payers who attend will be permitted to make representation

the **Regulations** means the Business Improvement Districts (Wales) Regulations 2005 and such amendments made by the National Assembly for Wales pursuant to Section 48 and Section 58 of the Local Government Act 2003 (from time to time).

the **Reminder Notice** means the notice to be served pursuant to clause 8.1.

the **Summons Notice** means the notice to be served following a Reminder Notice and pursuant to clause 8.2.

a **Working Day** means any day of the week other than a Saturday, a Sunday or a bank holiday.

2 Statutory Authorities

2.1 This Agreement is made pursuant to Part IV of the Local Government Act 2003, Section 111 of the Local Government Act 1972 the Regulations and all other enabling powers.

3 Commencement

3.1 This Agreement shall be effective from 1st April 2026

3.2 if, at the end of the BID Term a renewal ballot is held and is successful then the terms of this Agreement shall be reviewed prior to the start of the new BID Term.

4 Setting the BID Levy

4.1 As soon as is practicable and before commencement of the BID term, the Council shall calculate the BID levy due from each BID Levy Payer in accordance with the BID Levy Rules.

4.2 As soon as practicable after the ballot result, Cyngor Gwynedd confirm in writing to the BID Company the BID levy payable annually by each BID Levy payer.

5 The BID Revenue Account

5.1 Interest payments on money in the BID Revenue Account will be subject to the Council's banking arrangements at the time of operating the account. Such interest, if any, will be paid to the BID Company as part of the BID Levy.

6 Debits from the BID Revenue Account

6.1 The Council may debit directly from the BID Revenue Account:-

(i) the First Priority Expenses at the mid-point of each Financial Year provided that they have been detailed in a valid VAT invoice delivered to the BID Company giving a detailed breakdown of the costs incurred.

6.2 Notwithstanding the above provision the BID Company shall be responsible for ensuring that all VAT invoices delivered to the BID Company shall, if not debited from the BID Revenue Account, be paid within 28 days of delivery.

7 Collecting the BID Levy

7.1 The Council shall at the beginning of each Financial Year confirm in writing to the BID Company:-

(i) the means by which the BID Levy Payer shall be billed for the BID Levy; and
(ii) the date when the BID Levy shall first be collected.

7.2 Pursuant to clause 7.1(ii) the Council shall serve the Demand Notices on each BID Levy Payer and thereafter shall continue to calculate the BID Levy and serve the Demand Notices throughout the BID Term.

7.3 The Council shall maintain a list which identifies payment and/or non-payment of the BID Levy and shall make available to the BID Company as needed or at intervals of once per two months.

7.4 The Council shall liaise with the BID Company in carrying out reviews at regular intervals of each Hereditament within the BID Area in the event of any change in the occupier of each Hereditament or the merger or division of a Hereditament (or provision of an additional Hereditament) shall:

(a) serve and updated list of BID Levy Payers upon the BID Company.
(b) serve a Demand Notice (or alter any existing Demand Notice if appropriate) on the relevant BID Levy Payer.

7.5 The Council shall use all reasonable endeavours to collect the BID Levy on the date specified (pursuant to clause 7.1(ii) above) and thereafter on an annual basis and in accordance with the procedure set out in Schedule 4 of the Regulations.

7.6 The Council shall use all reasonable endeavours to take all reasonable steps for collecting the BID Levy which are consistent with its usual procedures for the collection of non-domestic rates.

7.7 The Council shall notify the BID Company of the amounts credited to the BID Revenue Account and of the amount of the authorised debits in accordance with clause 6. Notifications will be made on the last working day of April and quarterly (every three months) thereafter. Upon receipt of an appropriate invoice from the BID Company, the Council shall, within four weeks, transfer to the BID Company's own bank account the amount due and provide written confirmation of the sum transferred.

7.8 In the event of an overpayment by the Council to the BID in excess of £5,000 for a period of more than three consecutive months, the BID will return the overpayment to Cyngor Gwynedd within 14 days upon receipt of a valid invoice.

8 Procedures available to the Council for enforcing payment of the BID Levy

8.1 In the event that the BID Levy is not paid in whole within twenty-eight days from the payment due date then (subject to the Exceptions or as may otherwise be agreed between the parties) the Council shall serve a Reminder Notice on such defaulting BID Levy Payer which shall:-

(i) identify the sum payable.

(ii) provide a further 14 (fourteen) days for payment to be made.

(iii) confirm that if payment is not received in accordance with (ii) above the Council will make an application to the Magistrates Court for a Liability Order to recover the unpaid sum (together with costs). For the avoidance of any doubt, it is agreed that the costs awarded and obtained by the Council arising from the making of any Liability Order shall be due to and retained by the Council and shall not be payable to the BID Company.

The value of the costs will be commensurate with the Non Domestic Rates liability costs as set out in The Council Tax and Non Domestic Rating (Amendment) (Wales) Regulations 2011/528 or any other subsequent statutory amendment.

8.2 In the event that the BID levy is not paid in whole within 14 (fourteen) days of the service of the Reminder Notice in accordance with clause 8.1 then the Council shall immediately inform the BID Company of such further failure to pay (subject to the Exceptions). The Council will consider any comments made by the BID Company before deciding whether to make an application to the Magistrates Court for a Liability Order. The Council will normally then make an application to the Magistrates Court for a Liability Order to recover the outstanding sum of the BID Levy as is permitted by the Regulations and the Enforcement Regulations (as amended).

8.3 In the event that the Council's application to the Magistrates Court for a Liability Order is awarded it shall immediately inform the BID Company. The Council will consider any comments made by the BID Company prior to entering into an enforcement payment arrangement or issuing recovery instructions to the Enforcement Agent. The Council will endeavour to use external Enforcement Agents which it has arrangements with at the relevant time.

9 Enforcement Mechanisms for non-collection of the BID Levy by the Council

9.1 In the event that the Council is not taking appropriate steps to enforce payment of the BID Levy pursuant to clause 8 above the BID Company shall serve the Enforcement Notice on the Council requesting that:-

(i) it serves a Reminder Notice; or
(ii) a Further Reminder Notice; or
(iii) it applies to Court to obtain a Liability Order pursuant to clause 8.3 above; or
(iv) enter into an enforcement payment arrangement or issuing the account to the Enforcement Agent.

and the Council shall thereafter provide written confirmation of the action taken to recover the unpaid BID Levy.

9.2 If after being served an Enforcement Notice the Council fails to take the requested action within 28 days then the BID Company shall serve an Appeal Notice to the Chief Executive of the Council. Such notice shall:-

(i) detail the sum which remains unpaid.
(ii) confirm that the Council has failed to use the Enforcement Mechanisms available to it as referred to in this Agreement to recover the sum; and
(iii) request a meeting take place between the Chief Executive, relevant officers of the Council and the BID Company to achieve a solution and/or agree a strategy to recover the outstanding sum, such meeting

to take place in any event no later than 28 (twenty eight) days from service pf the Appeal Notice.

10 Accounting Procedures and Monitoring

10.1 Within 1 (one) month from the Operational Date the Council and BID Company shall form the Monitoring Group.

10.2 In addition to the information outlined in 7.4, quarterly (every three months) during the BID Term the Council shall provide the BID Company with a breakdown of:-

(i) the amount of BID Levy for each individual BID Levy Payer.

(ii) the BID Levy collected in relation to each BID Levy Payer.

(iii) details (together with the outstanding unpaid sum) of those BID Levy Payers who have not paid the BID Levy.

(iv) details of the Reminder Notices issued throughout that period; and

(v) details of any Liability Orders obtained or applied for by the Council.

10.3 The Monitoring Group shall meet no less than once in any one Financial Year and on all other occasions further meetings of the Monitoring Group shall be arranged by the service of written notice by either party on the other, such notice to be provided no less that 28 (twenty eight) days prior to the date of the proposed meeting (or lesser if otherwise agreed or in cases of emergency) and provided further that such meetings can be dispensed with altogether upon the written agreement of both the Council and the BID Company.

10.4 At each meeting the Monitoring Group shall:-

(i) review the effectiveness of the collection and enforcement of the BID Levy; and

(ii) if required, review and assess the information provided by the Council pursuant to clauses 10.2 above and make any recommendations for implementation as may be agreed (and which are permitted by the Regulations and the terms of this Agreement).

10.5 Within 1 (one) month after the date of the end of the Financial Year the Council shall provide the Annual Report to the BID Company.

10.6 The BID company shall provide the BID Company Report to the Council two weeks prior to their Annual General Meeting.

11 Termination

11.1 The Council shall not be permitted to terminate the BID Arrangements because:-

(i) In its opinion there are insufficient finances available to the BID Company to meet its liabilities for the chargeable period for the purposes of the BID Arrangements; or

(ii) the Council is unable, due to any cause beyond its control to provide the works or services which are secured as part of the BID Arrangements

unless and until it first serves the Public Meeting Notice on the BID Levy Payers and the Council's Termination Notice on the BID Company and within 14 (fourteen) days from the date of service of such notice both parties shall arrange to meet where the purpose of such meeting shall be to discuss and/or agree all or any of the following set out in clause 11.2 or 11.3 (whichever is applicable).

11.2 Where the BID Termination Notice relates to clause 11.1(i) both parties shall agree and/or discuss or review the following:-

(a) the Council is concerned that the BID Company has insufficient finances to meet its liabilities for that period and details of such concerns should be made available to the BID Company.

(b) insufficient funds.

(c) alternative means by which the insufficiency of the funds can be remedied; and

(d) an appropriate time frame to resolve this issue.

11.3 Where the BID Termination Notice relates to clause 11.1(ii) both parties shall agree and/or discuss or review the following:-

(a) the services or works which it is no longer able to provide together with confirmation and details as to why such works or services cannot be provided.
(b) a review by both parties as to whether such works or services are of material importance to the BID so that termination of the BID Arrangements is the only option.
(c) alternative means of procuring the said services or works by third parties or increased financial funding from the BID Company.
(d) alternative replacement services or works which will be acceptable to the BID Company.
(e) an appropriate time frame to resolve this issue.

11.4 In the event that the parties cannot reach agreement in relation to the above the Council shall cause a Public Meeting to be held and subject to consideration of representations made by any BID Levy Payer at the Public Meeting the Council shall be permitted to terminate the BID Arrangements provided that notice by the Council to terminate the BID shall be provided to the BID Company no less than 28 days prior to termination taking place.

11.5 Upon termination of the BID Arrangements the Council shall review whether there is a credit in the BID Revenue Account and in the event that there are sufficient funds in the BID Revenue Account amounting to a refund of at least £5 for each BID Levy Payer (having already deducted a reasonable sum for the administration of such refund) to:-

(a) calculate the amount to be refunded to each BID Levy Payer.
(b) ensure that the amount to be refunded is calculated by reference to the amount payable by each BID Levy Payer for the last chargeable period; and

(c) make arrangements for the amount calculated to be credited against any outstanding liabilities of each BID Levy Payer or, where there are no such liabilities refunded to the BID Levy Payer.

11.6 Upon termination of the BID the Council shall notify the BID Levy Payers of such termination in accordance with Regulation 18(6) of the Regulations together with confirmation as to whether any part of the BID Levy is to be repaid to BID Levy Payers in accordance with clause 11.8.

11.7 The BID Company shall not be permitted to terminate the BID Arrangements where:-

(a) the works or services under the BID Arrangements are no longer required; or
(b) the BID Company is unable, due to any cause beyond its control to provide works and services which are necessary for the BID to continue

Unless and until it has served the BID Company's Termination Notice on the Council and thereafter carried out a proper consultation with all relevant representatives of the BID Area as considered appropriate by the Council.

11.8 Upon termination of the BID Arrangements the BID Company shall notify the Council of such termination in accordance with Regulation 18(5) and the Council shall notify the BID Levy Payers pursuant to Regulation 18(6) together with confirmation as to whether any part of the BID Levy is to be repaid to BID Levy Payers in accordance with clause 11.5.

12 Confidentiality

12.1 Both the Council and the BID Company agree to keep confidential and not to divulge to any person without the prior written consent of the other party all information (written or oral) concerning the business affairs of the other nor any information which has been exchanged about the BID Levy Payers or Contributors or about other third parties which it shall have obtained or received as a result of operating the BID. This obligation shall survive the

termination or lapse of the BID Arrangements. For the avoidance of doubt nothing in this clause shall prevent the Council from using or divulging such information as is necessary for the purpose of complying with its obligation under this Agreement.

13 Notices

13.1 Any notices or other written communication to be served or given to or upon any party to this Agreement to the other shall be in writing and shall be sent to the address provided for above or such substitute address in England and Wales as may from time to time have been notified by that Party.

13.2 A Notice may be served by:-

13.2.1 delivery to the Assistant Head of Finance, Cyngor Gwynedd;

13.2.2 delivery to the Company Secretary at the BID Company's address specified above;

13.2.3 registered or recorded delivery post;

13.2.4 Electronic Communication (provided that it is in legible form and is capable of being used for subsequent reference);

13.3 Any notice served shall be deemed to have been validly served or given at the time when in the ordinary course of business it would have been received.

14 Miscellaneous

14.1 For the avoidance of doubt where any part of this Agreement is incompatible with the Local Government Act 2003 or Regulations or any other regulations which the Welsh Ministers or National Assembly for Wales may issue pursuant to Part IV of the Local Government Act 2003 in so far as they relate to Wales then such part shall be struck out and the balance of this Agreement shall remain.

14.2 The headings appearing in this Agreement are for ease of reference only and shall not affect the construction of this Agreement.

14.3 For the avoidance of doubt the provisions of this Agreement) other than those contained in this clause) shall not have any effect until this document has been executed and dated.

14.4 Where reference is made to a Clause, Part or Recital such reference (unless the context requires otherwise) is a reference to a clause, part, plan or recital attached to this Agreement.

14.5 References to the Council include any successors to its functions as relevant billing authority.

14.6 References to statutes, bye laws, regulations, orders, delegated legislation shall include any such instrument re-enacting or made pursuant to the same power.

15 Exercise of the Council's Powers

Nothing contained in this Agreement or implied in it shall prejudice or affect the rights discretions powers duties and obligations of the Council under all statute's bye-laws statutory instruments orders and regulations in the exercise of its functions as a local authority.

16 Contracts (Rights of Third Parties)

The provisions of the Contracts (Rights of Third Parties) Act 1999 shall not apply to this Agreement.

17 Arbitration

The following provisions shall apply in the event of a dispute:

17.1 Any dispute or difference of any kind whatsoever arising between the parties hereto out of or in connection with this Deed shall be referred to arbitration before a single arbitrator.

17.2 The parties shall jointly appoint the arbitrator not later than 28 (twenty-eight) days after service of a request in writing by either party to do so and each party shall bear its own costs.

17.3 If the parties are unable to agree within 28 (twenty-eight) days as t the appointment of such arbitrator then such arbitrator (hereinafter referred to as "the Tribunal") shall be appointed on the application of either party to the President for the time being of the Law Society.

17.4 In the event of a reference to arbitration the parties agree to:

- Prosecute any such reference expeditiously; and
- Do all things or take all steps reasonably necessary in order to enable the Tribunal to deliver any award (interim, final or otherwise) as soon as reasonably practicable.

17.5 The award shall be in writing signed by the Tribunal and shall be finalised within 21 (twenty-one) days from the date of such award.

17.6 The award shall be final and binding both on the parties and on any persons claiming through or under them.

18 Freedom of Information

18.1 The BID Company accepts that the Council is obliged to comply with the Freedom of Information Act 2000 and the Code of Practice on the Act and will assist the Council to comply with these obligations. This includes helping the Council comply with its obligation to respond to a request for information within 20 days of receipt; and providing information to the Council where the Council requests.

18.2 The Council is entitled to disclose information unless it believes that the information is exempt under the Act. Exemption may apply where, for example, information is provided in confidence, where the information is a

trade secret; or where release is likely to prejudice commercial interests. The Council will decide, acting reasonably, whether information requested under the Act is to be disclosed or not. The Council will where reasonably practicable consult the BID Company and will consider any representations made by it.

The Council shall not be liable for any loss or other detriment caused by the disclosure of any information in response to a request for information under the Act.

Signed by the parties or their duly authorised representatives

Signed by)
duly authorised for an)
on behalf of)
Cyngor Gwynedd)_____

Signed by)
duly authorised for an)
on behalf of)
AGB Caernarfon BID)_____

Schedule 1 – The BID Levy Rules / Arrangements

This Schedule sets out in further detail the technical and budgetary information relating to how Caernarfon (BID) will operate, in so far as the arrangements between the BID Company and the Council are concerned in the event of any conflict between the body of this Agreement and this Schedule arising then the Agreement shall prevail over this Schedule.

1 Definitions

Definitions of words or terms referred to in these arrangements are those set out or referred to in The Business Improvement Districts (Wales) Regulations 2005, the Local Government Act 2003 and Local Government Finance Act 1988 unless expressly defined in this Agreement.

2 The BID Proposer

The BID Proposer is HWB Caernarfon Ltd, acting through its Board of Directors. In the event of a positive ballot result in February 2026, the existing company, HWB Caernarfon Ltd (a company limited by guarantee), will continue to deliver the BID for its third term.

3 Governance

The BID will be run by the Caernarfon BID Company.

The proposed Board will reflect that of the businesses in the BID area to ensure a representative body to lead the development of the Caernarfon BID. This may include representatives from:

Large Business	Night-time Economy
Medium Business	Business Forum / Chamber of Trade (voluntary levy contributor)
Small Business	Statutory Body (e.g. the local authority)
Professional Services	Local City / Town Council.
Local Community group	Additional businesses who represent different geographical areas within the BID

It is expected that the Board of Directors, through their BID Manager, will implement the proposed Business Plan themes: **Proudly Promote; Clean, Green and Eco-friendly; A Safe Place; Stronger Together**. These are themes led by the Board and/or any established sub-groups. Sub-groups are formed from BID Members, who are responsible for developing detailed budgets for their group, which are then passed to the Board for approval. All businesses are given the opportunity to be represented on these sub-groups and the Board. Sub-groups will be set up as and when required.

Annually, the Board of Directors, through their BID Manager, will produce a billing leaflet detailing financial information about how the BID has spent the previous year's levy and how the BID intends to spend the levy income in the year to which the bill applies. This billing leaflet will be provided to the levy payers annually, along with their annual demand notice.

4 Membership of the Company

All BID Levy Payers will be invited to become a Member of the Company. Company Members may subsequently nominate themselves for directorships or to sit on one of the BID Sub-Groups.

The Board will manage the Executive Team, which will deliver the projects and services as set out in the BID Proposal.

5 Duration of the BID

The BID Term will be five years in duration from 1 April 2026 to 31 March 2031. Before the end of this period, the BID Board may choose to seek renewal of the BID for a further term, through a renewal ballot.

6. The BID area

The area covered by the proposal comprises parts of Caernarfon town centre as shown in the map below.

The BID area covers the following streets, either in whole or part:

Allt Pafiliwn	Mill Lane / Lôn y Felin
Bank Quay / Cei Banc	New Street / Strydd Newydd
Balaclava Road / Balaclafa	Newborough Street (Eagles Hotel)
Bangor Road / Stryd Bangor	North Road / Fford Y Gogledd (Number 14 Alexandra, Morrisons filling station, Moduron Menai Garage)
Bridge Street / Bont Bridd	Northgate Street / Styd Pedwar a Chwech
Castle Ditch / Pendeitsh	North Penrallt / Penrallt Uchaf
Castle Hill / Allt y Castell	Palace Street / Stryd y Plas
Castle Square / Y Maes	Pepper Lane
Castle Street / Stryd y Castell	Pool Hill / Penllyn
Chapel Street / Tre'r Gôf	Pool Lane / Pen y Graig
Church Lane / Lôn yr Eglwys	Pool Side / Penllyn
Church Street / Stryd yr Eglwys	Pool Street / Stryd Y Llyn
Doc Fictoria	Pretoria Terrace / Rhes Pretoria
Garnon Street / Stryd Garnon	Segontium Terrace / Rhes Segontiwm
Glan Môr / Crown Street	Shirehall Street / Stryd y Jêl
Greengate Street / Tan y Bont	Skinner Street / Lôn Crwyn
High Street / Stryd Fawr	Slate Quay / Cei Llechi
Hole in the Wall Street / Stryd Twll yn y Wal	Snowdon Street / Stryd Capel Joppa
Stryd y Porth Mawr	South Penrallt / Penrallt Isaf
Lôn Twthill	South Road / Lon Parc
Market Street / Stryd y Farchnad	St Helens Road / Ffordd Santes Helen

7 Ensuring BID services are supplementary

There is no link between the amount of business rate collected by the Council and the amount it receives back from Central Government to deliver services in the area.

A BID, in comparison, generates revenue that is ring-fenced for the area in which it is collected, to be spent on projects for the benefit of businesses that pay the BID Levy. All services provided by the BID will be additional to those provided by the Council. Additionally, is ensured through the production of a 'Baseline Agreement' which sets out the standard level of statutory service that is already provided for the BID area. This ensures that the BID levy only funds services and projects over and above this level.

8 the BID Ballot

The ballot will be managed by the Legal Services within Cyngor Gwynedd and will run between 22nd January and 19th February 2026. The ballot will be a secret postal ballot for the eligible Hereditaments on the National Non-Domestic Ratings List at the time of the notice of ballot being issued. Where the occupiers of individual Hereditaments have nominated in writing the name of the person who should vote on their behalf, the notice of ballot and ballot papers will be sent to them.

9 Eligible businesses

The following will not be eligible for the BID Levy, or for the vote:

- Business units with a rateable value of less than £2,000.
- Advertising rights and kiosks.

All other types of business are eligible to vote in the BID ballot and to pay the BID Levy. Hereditaments (rated 'units' of business space) with a rateable value of less than £2,000 will be exempt from paying the Levy and therefore will not be eligible to vote in the ballot. This currently means that approximately 415 rateable properties (hereditaments) within Caernarfon will be eligible to vote in the BID ballot and will be liable to pay the BID levy.

Businesses with a rateable value of less than £2,000 will be welcome to take up some of the BID's services by contributing on a voluntary basis at a rate to be agreed.

Where Hereditaments are unoccupied at the time of the notice of ballot, the owner will be entitled to vote in the BID ballot. The BID Levy Payer in cases of unoccupied Hereditaments will be the owner of the whole of the Hereditament. No three-month 'void' period will be given and those Hereditaments which are exempt from empty property rates and will not be exempt from the BID Levy. The BID levy is payable irrespective of part or all of the property being empty. The term 'owner' is defined in section 65(1) of the Local Government Finance Act 1998.

Businesses who receive mandatory and / or discretionary relief from business rates will not have their BID Levy discounted at the same rate. The BID Levy will not be reduced by any discretionary relief.

10 The BID Levy

The BID Levy is charged according to chargeable day procedures. Occupiers and owner-occupiers will pay the Levy at a fixed rate of 1.5% of rateable value, based upon the 2023 Non-Domestic Rating List. The BID Levy will therefore be calculated using the rateable value for each hereditament in the BID area as recorded in the 2023 Rating List on the date when notice of ballot is given. In the first instance this is likely to generate around £102,000 per annum for the Caernarfon area.

New assessments brought into the Rating List will be liable to the BID levy as from the effective date provided in the Rating List. If a hereditament is removed from the Rating List, liability for the BID levy will apply up to the day of deletion of the assessment from the Rating List"

The table below sets out the indicative Levy at 1.5% payable for businesses depending on their rateable value:

Indicative rateable value (£)	Indicative BID Levy (£)

5,000	75
10,000	150
50,000	750
100,000	1,500
500,000	7,500

What if I already pay rates and services charges as part of my rent?

Where the occupants of Hereditaments pay an inclusive rent or other charge for occupying space that includes the rates charge, the owner is liable to pay the BID Levy and, consequently, is eligible to vote in the ballot.

I'm thinking of taking on more premises in the BID area. Will I have to pay a levy on those when I move in?

Businesses which begin to occupy existing Hereditaments during the BID period will be liable to pay the Levy for their period of occupation, providing the Hereditament remains eligible for the BID Levy. The BID Levy will be extended to occupiers of Hereditaments built or first occupied in the BID area during the life of the BID, assuming that they are otherwise eligible. In these cases, the Levy will be calculated on the rateable value entered in the most recent version of the Ratings List.

Occupiers of Hereditaments in new developments located within the BID boundary will also be liable for the BID levy, assuming that they are otherwise eligible.

11 Levy Collection

The Council will be responsible for collecting the BID Levy on behalf of the Caernarfon BID. The BID Levy will be payable in one instalment per year. Bills will be raised in March, and payment will become due on 1st April each year. Bills raised throughout the year will be periodically billed with payment due within 28 days. Enforcement measures for the collection of the BID Levy are detailed under clause 8 above titled 'Procedures available to the Council for enforcing payment of the BID Levy'

The BID Levy is a mandatory charge and collection is enforceable in the same way as the business (non-domestic) rates. After 28 days' non-payment of the BID Levy,

a reminder will be sent giving a further 14 days to pay. If after a further 14 days from the payment date stated in the Reminder Notice the outstanding sum of the BID Levy has not been paid the Council shall make an application to the Magistrates Court for a Liability Order to recover the outstanding sum of the BID Levy. The BID Company will strongly pursue collection of the BID Levy, using all available enforcement mechanisms. Non-payment of the BID Levy will incur additional costs to the business in question.

The Council will apply to the Magistrates Court to recover its reasonable costs incurred in obtaining any order (currently estimated as £70.00 costs per liability order).

12 The cost of the BID ballot

The costs of the BID ballot will be met by Cyngor Gwynedd.

13 Alterations to the BID arrangements

Only minor amendments can be made to the BID arrangements without seeking formal approval from the BID Members. BID arrangements may be altered without an alteration ballot, as long as there is no proposal at alter:

- The geographical area of the BID.
- The BID Levy in such a way that would:
  - (i) cause any person to be liable to pay the BID Levy, who was not previously liable to pay; or
  - (ii) increase the BID Levy for any person other than for inflation purposes as set out above.

Where the BID arrangements may be altered without an alteration ballot, the alteration will be made by a decision of Caernarfon BID Board, following consultation with Cyngor Gwynedd.

BASELINE AGREEMENT FOR THE PROVISION OF STANDARD SERVICES

Dated

Cyngor Gwynedd (the "Council")

and

HWB Caernarfon (the "BID Company")

Contents **Page No.**

1	Definitions	4
2	Statutory Authorities	7
3	Commencement	7
4	The BID Company's Obligations	8
5	The Council's Obligations	8
6	Performance Notice	11
7	Licence	12
8	Monitoring and Review	13
9	Joint Obligations	14
10	Termination	14
11	Confidentiality	15
12	Notices	15
13	Miscellaneous	16
14	Exercise of the Council's Powers	16
15	Contracts (Rights of Third Parties)	17
16	Arbitration	17
Schedule 1	The BID Area Map	20
Schedule 2	The Standard Services	21

Baseline Agreement for the Provision of Standard Services

Dated:

Between:

1) **CYNGOR GWYNEDD** (the Council), Shirehall Street, Caernarfon, Gwynedd.

2) **HWB Caernarfon** (the BID Company), registered in England and Wales company number 09959600, a company limited by guarantee with registered office address of Y Ganolfan Groeso, Oriel Pendeitsh, Caernarfon, Gwynedd LL55 1SE.

Recitals

A The Council is the local authority for the purposes of the Local Government Act 2003 and is responsible for providing the Standard Services within the BID Area.

B The BID Company is responsible for the management and operation of the BID and for achieving the objectives and aspirations set out in the BID Business Plan.

C The purpose of this Deed of Agreement is to set out for the avoidance of doubt

(i) the Standard Services provided by the Council within the BID area;

(ii) the benchmark levels against which the provision of the Standard Services will be measured so as to ensure that whenever the BID Company wishes to provide any additional/complimentary services these services are not services which the Council should be providing pursuant to their existing statutory duties; and

(iii) the mechanism for the continued monitoring and review of the Standard Services.

It is agreed:

1. Definitions

Ballot Result Date means the date upon which a successful ballot result has been declared in favour of putting in place the BID Arrangements.

Baseline Agreement sets out for the avoidance of doubt

(i) the Standard Services provided by the Council within the BID area;

(ii) the benchmark levels against which the provision of the Standard Services will be measured so as to ensure that whenever the BID Company wishes to provide any additional/complimentary services these services are not services which the Council should be providing pursuant to their existing statutory duties; and

(iii) the mechanism for the continued monitoring and review of the standard Services.

BID means the Business Improvement District which is managed and operated by the BID Company and has the meaning given in the Regulations.

BID Area means that area within which the BID operates as shown in Schedule 1.

BID Arrangements has the meaning given by section 41 of the Local Government Act 2003

BID Business Plan means the plan voted for by the BID Levy Payers which sets out the objectives of the BID and for Financial Year 2025/26 is known as the BID Proposal.

BID Levy means the charge levied and collected within the BID pursuant to the Regulations.

BID Levy Payers means the non-domestic rate payers liable for paying the BID Levy.

BID Proposal means the plan voted for by the BID Levy Payers in a ballot which sets out the objectives of the BID and identifies the various projects which will be undertaken using funds raised by the BID Levy and/or Voluntary Contributions to achieve those objectives.

BID term means a five-year term - 1st of April 2026 to 31st of March 2031.

Complementary Service(s) means those services secured or procured by the BID Company from the Council or other third-party provider in addition to the Standard Services.

Complementary Services Agreement(s) means an agreement entered into between the Council and the BID Company or such further agreements as may be entered into by the BID Company for the provision of the Complementary Services.

Complementary Service Provider means the provider of a Complementary Service.

Designated Officer means the officer appointed by the relevant Council Department to liaise directly with the BID on issues relating to the performance of the Standard Services and any Complementary Services provided by the Council.

Financial Year means the financial year for the BID Company which runs from 1st April to 31st March

Operating Agreement means the agreement to be entered into between the Council and the BID Company which sets out various procedures for the collection, monitoring and enforcement of the BID Levy.

Performance Notice means a notice served by the BID Company which:

(a) identifies the Standard Service to which the notice relates;

(b) states how the Standard Service is not being provided in accordance with this Agreement; and

(c) requests that the Council liaise directly with the department, service provider or contractor responsible for carrying out the Standard Service as soon as practicable for the purposes of securing compliance with this Agreement.

Protocols means the informal procedures to be agreed by the Council and the BID Company the purpose of which is to assist in the provision of the Standard Services.

Regulations means the Business Improvement Districts (Wales) Regulations 2005 and such amendments to those regulations which may be made by the National Assembly for Wales pursuant to Section 48 of the Local Government Act 2003 (from time to time).

Services Review Panel means the panel comprising nominated officer representatives from the BID Company and the Council Departments responsible for delivery of Standard Services.

Standard Services means the services provided by the Council within the BID Area as set out in Schedule 2.

Voluntary Contribution(s) means any contributions or funds paid or made available to the BID Company which do not form part of the BID Levy.

2. Statutory Authorities

2.1 This Agreement is made pursuant in accordance with the Well-being of Future Generations (Wales) Act 2015 and the Local Government (Wales) Measure 2009, which give the Council powers to promote the economic, social, and environmental well-being of its area, Part IV of the Local Government Act 2003, the Business Improvement Districts (Wales) Regulations 2005, Section 111 of the Local Government Act 1972 and all other enabling powers.

3. Commencement

3.1 This Agreement shall commence on 1st April 2026 and continue until 31st of March 2031 subject to earlier termination or extension by mutual consent as hereinafter provided.

3.2 This Agreement shall determine and cease to be of any further effect in the event that:

(a) the BID Company fails to secure approval of the Proposals, Renewal Proposals or Alteration Proposals in a ballot, renewal ballot, alteration ballot or re-ballot;

(b) the Welsh Ministers declare void a BID ballot, renewal ballot, alteration ballot or re-ballot;

(c) the Council exercises its veto pursuant to Section 51(2) of the Local Government Act 2003 and paragraph 12 of the Business Improvement District (Wales) Regulations 2005 and there is no successful appeal against the veto;

(d) the BID Term expires save where the BID Company secures approval of Renewal Proposals in a renewal ballot or Alteration Proposals in an alteration ballot or Proposals in a re-ballot in which event this Agreement shall continue until the expiry of the BID Term set out in the Renewal Proposals, Alteration Proposals or the Proposals set out in the re-ballot provided, in relation to Renewal Proposals and Alteration

Proposals, the Council and the BID Company both consent to such continuation;

(e) the Council exercises its discretion to terminate the BID Arrangements in exercise of its powers under Regulation 18 of the Regulations; and

(f) the Council terminates this Agreement pursuant to clause 10 of this Agreement.

4. The BID Company's Obligations

4.1 The BID Company agrees that it will provide the Council with any information the Council will reasonably require in relation to the carrying out of the Complementary Services.

4.2 In the event that the BID Company intends to change the Complementary Services the BID Company shall serve notice on the Council for the purposes of arranging a meeting of the Services Review Panel and at such a meeting the BID Company shall consult with the Council in respect of the intended change to the Complimentary Services.

5. The Council's Obligations

5.1 The Council agrees to the following:

(a) to provide the Standard Services within the BID Area at its own cost for the duration of the BID term; and

(b) will not use the BID Levy at any time to either fund or procure the Standard Services.

5.2 In the event that the Council is unable to continue to provide all or any part of the Standard Services within the BID Area on account of it being statutorily barred from doing so in respect of any of those Standard Services set out in Schedule 2 or it does not have sufficient funds to secure the provision of any of those Standard Services set out in Schedule 2 it shall confirm the following to the BID Company:

(a) identify which part or parts of the Standard Services it is unable to provide;

(b) provide a detailed explanation of why such identified Standard Service is to be withdrawn; and

(c) confirm the date upon which the Council will cease to operate the identified Standard Service.

5.3 The Council may provide different Standard Services, delayed Standard Services or no Standard Services in the event that it is not reasonably practicable to provide the Standard Services by reason of the following:

(a) adverse weather conditions in the BID Area;

(b) an excessive number of pedestrians in the BID Area which would impede or inhibit the carrying out of the Standard Services;

(c) restrictions by the Police as to the persons and/or number of persons permitted access in the BID Area;

(d) a traffic accident or major spillage in the BID Area;

(e) marches, parades, film and theatre premieres, festivals and visits by VIPs in or affecting the BID Area where such activities directly impede or inhibit the Standard Services from being provided;

(f) any other reason in the BID Area or affecting the BID Area beyond the control of the Council;

(g) neither party shall have any liability under or be deemed to be in breach of this Agreement for any delays or failures in performance of this Agreement which result from circumstances beyond the reasonable control of that Party. The Party affected by such circumstances shall promptly notify the other Party in writing when such circumstances cause delay or failure in performance and when they cease to do so. If such circumstances continue for a continuous period of more than six months, either Party may terminate this Agreement immediately by written notice to the other Party.

Provided always that the Council shall first and, if possible, provide the BID Company with reasonable notice in the event that the Council intends to provide different Standard Services, delayed Standard Services or no Standard Services as a result of any of the reasons mentioned in this clause and the Council shall, if possible, endeavour to recommence the Standard Service as soon as reasonably practicable to the same standard as it was immediately before the change.

5.4 To use reasonable endeavours to liaise with the proposed BID to provide Complimentary Services or, and (where practicable) put in place such partnering arrangements (of formal or informal nature) with a Complimentary Service Provider where the Complementary Services are complementary to or are of a similar nature to the Standard Services and to liaise with the Complementary Service Provider (where appropriate).

5.5 To implement such reasonable recommendations in the carrying out or provision of the Standard Services as may be made by the Services Review Panel, insofar as is reasonably practicable and affordable.

5.6 2 months prior to conducting a review/reletting of a contract relating to the Standard Services to notify the BID Company informing it of the timescales for

carrying out the review/reletting and update Schedule 2 with new details within 4 weeks of these being agreed.

5.7 Pursuant to clause 5.6 above to review the provision of the Standard Services as part of the Services Review Panel process and where appropriate and agreed with the BID Company to update Schedule 2 in accordance with the conclusions reached by the Services Review Panel insofar as is reasonably practicable and affordable.

5.8 In the event that the Council intends to change the Standard Services significantly and permanently the Council shall give the BID Company no less than 2 months prior to that change, if possible, and such notice shall include:

(a) a description of the part or parts of the Standard Services the Council intends to change;

(b) a detailed explanation of why the Council intends to change such Standard Services;

(c) the date on which the Council intends to change the Standard Services.

6. Performance Notice

6.1 The Council shall not remove or change any contractor(s) responsible for providing the Standard Services without first serving no less than 28 days written notice on the BID Company confirming:

(a) the removal or alteration of such contractor;

(b) the Standard Services which such contractor is responsible for providing; and

(c) the details of the new contractor appointed to provide the Standard Services

PROVIDED THAT this requirement to give prior notice to the BID Company shall not apply in the event of a contract for the provision of any of the Standard Services terminating immediately on the grounds of fundamental breach of contract or insolvency on the part of the contractor.

6.2 Upon receipt of a Performance Notice from the BID Company the Designated Officer shall inform the contractor or provider of the Standard Services of the lapse, carry out a review of the performance and the carrying out of the Standard Services by the contractor or provider of the Standard Services and to use their reasonable endeavours to secure the improvement of the Standard Services. The Designated Officer in each case shall consult with the BID Company on the action plan arising from such review to secure such improvements, if possible, and keep the BID Company informed of the Council's actions and progress in carrying out the action plan.

7. Licence

7.1 The BID Company, its agents or Complementary Service Provider shall not enter onto into or upon any land within the Council's ownership or the highway for the purposes of the BID Company its agents or Complimentary Service Provider carrying out any function or service required or secured (or any ancillary function) for the operation of the BID proposal without first obtaining the Council's licence and consent under Clause 7.2 and complying with all relevant statutory requirements.

7.2 The BID Company shall give the Council reasonable notice in writing of its intention to carry out any function or service under Clause 7.1, stating when each such access will be required and the location and nature of the proposed works or services. The Council reserves the right to refuse or reschedule such entry in the event that it considers (acting reasonably) it necessary to do

so provided that such refusal shall be given promptly with an explanation and in writing to the BID Company. Any such licence or consent may be given subject to such conditions as the Council may consider reasonably necessary.

8. Monitoring and Review

8.1 The Council and the BID Company shall set up the Services Review Panel within 28 (twenty-eight) days from the date of this Agreement the purpose of which shall be to:

(a) review and monitor the carrying out of the Standard Services;

(b) make any recommendations required pursuant to clause 5 to the Council and the BID Company;

(c) where appropriate, review and monitor the provision of the Complementary Services and make such recommendations to the BID Company as are appropriate;

(d) review any Performance Notices served by the BID Company and steps which should be taken to secure the proper carrying out of the Standard Services and to make recommendations to the Council including recommendations for an improvement in performance in the carrying out of the Standard Services and recommendations for the carrying out of the Standard Services in a manner that facilitates the carrying out of Complementary Services.

8.2 Within 28 (twenty-eight) days from the date of this Agreement the parties shall agree the dates when there will be meetings of the Services Review Panel and there shall be at least two such meetings in each Financial Year (throughout the duration of the BID Term) and on all other occasions further

meetings of the Service Review Panel shall be arranged by the service of written notice by either party on the other, such notice to be provided no less than 28 (twenty-eight) days prior to the date of the proposed meeting (or less if otherwise agreed or in cases of emergency) and provided further that such meetings can be dispensed with altogether upon the written agreement of the parties.

8.3 The Services Review Panel will identify the need for any improvement or alteration to the Standard Services. The Council will in any case formally respond to recommendations from the Service Review Panel within the standard response times, giving reasons for any decision not to implement recommendations in part or in full.

9. Joint Obligations

9.1 Both the Council and the BID Company agree:

(a) for the purposes only of monitoring the Standard Services and the Complimentary Services to review and take account of any representations or recommendations made to them by the Services Review Panel and take such action as may be appropriate;

(b) to agree appropriate Protocols as may be required in order to assist the carrying out or provision of the Standard Services (and thereafter to review them annually);

(c) to operate the complimentary services in accordance with such agreed Protocols.

10. Termination

10.1 The Council may terminate this Agreement:

(a) in the same circumstances in which it may terminate the BID Arrangements under Regulation 18 of the Regulations;

(b) in the event that the BID Company commits a serious and irremediable breach of this Agreement; or

(c) in the event that the Council terminates the Operating Agreement

11. Confidentiality

11.1 Both the Council and the BID Company agree to keep confidential and not to divulge to any person without the prior written consent of the other party all information (written or oral) concerning the business affairs of the other nor any information which has been exchanged about the BID Levy Payers or about other third parties which it shall have obtained or received as a result of operating the BID. This obligation shall survive the termination or lapse of the provision of the BID.

12. Notices

12.1 Any notice or other written communication to be served or given to or upon any party to this Deed to the other shall be in writing and shall be sent to the address provided for above or such substitute address in the UK as may from time to time have been notified by that party upon 7 (seven) days' notice in writing.

12.2 A Notice may be served by registered or recorded delivery post and:

(a) delivered to the Head of Law & Standards of the Council at the above address;

(b) delivered to the BID Director of Operations at the BID Company's office address;

(c) or by electronic communication (provided that it is in legible form and is capable of being used for subsequent reference) to such addresses.

12.3 Any notice served shall be deemed to have been validly served or given at the time when in the ordinary course of business it would have been received.

13. Miscellaneous

13.1 For the avoidance of doubt where any part of this Agreement is incompatible with the Regulations or any other regulations issued pursuant to Part IV of the Local Government Act 2003 then such part shall be struck out and the balance of this Agreement shall remain.

13.2 The headings appearing in this Deed are for ease of reference only and shall not affect the construction of this Deed.

13.3 For the avoidance of doubt the provisions of this Deed (other than those contained in this Clause) shall not have any effect until this document has been dated.

13.4 Where reference is made to a Clause, Part, or Recital such reference (unless the context requires otherwise) is a reference to a clause, part, plan, or recital attached to this Deed.

13.5 References to the Council include any successors to its functions as local authority.

13.6 References to statutes, bye laws, regulations, orders, delegated legislation shall include any such instrument re-enacting or made pursuant to the same power.

14. Exercise of the Council's Powers

14.1 Nothing contained in this Agreement or implied in it shall prejudice or affect the rights discretions powers duties and obligations of the Council under all statute byelaws statutory instruments orders and regulations in the exercise of its functions as a local authority.

15. Contracts (Rights of Third Parties)

15.1 The parties do not intend that the provisions of this Agreement may be enforced or varied by any other party pursuant to the Contracts (Rights of Third Parties) Act 1999.

16. Relationship between the Parties

16.1 Nothing in this Agreement shall constitute, or be deemed to constitute, any partnership agency or joint venture arrangements as between the Council and the BID Company.

16.2 The BID Company is not and will not at any time hold itself out as the agent of the Council for any purposes and under no circumstances will the BID Company have the authority to bind the Council or hold itself out as having such authority.

16.3 All contracts and agreements entered into or made by the BID Company pursuant to this Agreement will be contracts or agreements as between the BID Company as principal and the respective third parties and the Council will have no obligation or liability under them.

16.4 Both parties shall indemnify and keep indemnified the other party against all costs claims demands proceedings and liabilities which may be incurred as a result of any act, neglect or default by the indemnifying party, its employees contractors or agents in carrying out their obligations under this Agreement.

17. Dispute Resolution

17.1 If any dispute or difference arises between the Council and the BID Company relating to or arising out of the terms of this Agreement then dispute shall be referred to the Managing Directors or Chief Executive Officers of the Council and the BID Company or their designated representatives, who will meet in good faith to try and resolve the dispute or difference.

17.2 If after 28 days (or such longer period as the parties may agree) the dispute or difference has not been resolved then either of the Parties may give notice that it wishes to attempt to settle the dispute by mediation in accordance with the Centre for Effective Dispute Resolution ("CEDR") Model Mediation Procedure 2001 ("The Model Procedure") or such later edition as may be in force from time to time.

17.3 If the Parties do not agree on the identity of the Mediator then either party may request that CEDR appoint one.

17.4 The Model Procedure shall be amended to take account of any relevant provisions of this Agreement or any other agreement that the parties may enter into in relation to the conduct of the mediation.

17.5 Both Parties use their best endeavours to ensure that the Mediation starts within twenty working days of the service of the notice of mediation and to pay the mediator's fees in equal shares.

17.6 Any agreement reached by the parties as a result of mediation shall be binding on the parties, as set out in the Model Procedure, but if the dispute has not been settled by mediation within 10 working days of the mediation starting then either party may commence litigation proceedings (but not before then).

17.7 Neither party shall be precluded by this Clause 17 from taking such steps in relation to court proceedings as they may deem necessary or desirable to

protect its position, including but not limited to, issuing or otherwise pursuing proceedings to prevent limitation periods from expiring and applying for interim relief.

IN WITNESS whereof the Council has caused its Seal to be affixed and the BID Company has executed this Agreement as a Deed the day and year first before written

The Common Seal of Cyngor Gwynedd was)
hereunto affixed in the presence of:)

Authorised Signatory

The Common Seal of Hwb Caernarfon was)
hereunto affixed in the presence of:)

Authorised Signatory

Authorised Signatory

Schedule 1 – BID Map Area

Schedule 2 – Cyngor Gwynedd Standard Baseline Services - Caernarfon

Details of Cyngor Gwynedd (GC) service provision within proposed Business Improvement District (BID) Area. Information to be included in this schedule of the baseline agreement and reflects standard services CG provides.

The services and level of activities noted on Schedule 2 are subject to the outcomes of the comprehensive spending review currently underway with Cyngor Gwynedd. Any proposed changes to these services will be undertaken in consultation with the BID as set out in para 5.8 of this agreement

The proposed BID area maps are included in Appendix A at the end of this document. Streets included in full or in part within the proposed BID area where services are provided are:

Allt Pafiliwn	Mill Lane / Lôn y Felin
Bank Quay / Cei Banc	New Street / Stryd Newydd
Balaclava Road / Balaclafa	Newborough Street (Eagles Hotel)
Bangor Road / Stryd Bangor	North Road / Fford Y Gogledd (Number 14 Alexandra, Morrisons filling station, Moduron Menai Garage)
Bridge Street / Bont Bridd	Northgate Street / Stryd Pedwar a Chwech
Castle Ditch / Pendeitsh	North Penrallt / Penrallt Uchaf
Castle Hill / Allt y Castell	Palace Street / Stryd y Plas
Castle Square / Y Maes	Pepper Lane
Castle Street / Stryd y Castell	Pool Hill / Penllyn
Chapel Street / Tre'r Gôf	Pool Lane / Pen y Graig
Church Lane / Lôn yr Eglwys	Pool Side / Penllyn
Church Street / Stryd yr Eglwys	Pool Street / Stryd Y Llyn
Doc Fictoria	Pretoria Terrace / Rhes Pretoria
Garnon Street / Stryd Garnon	Segontium Terrace / Rhes Segontiwm
Glan Môr / Crown Street	Shirehall Street / Stryd y Jêl
Greengate Street / Tan y Bont	Skinner Street / Lôn Crwyn
High Street / Stryd Fawr	Slate Quay / Cei Llechi

Hole in the Wall Street / Stryd Twll yn y Wal	Snowdon Street / Stryd Capel Joppa
Lôn Twthill	South Penrallt / Penrallt Isaf
Market Street / Stryd Y Farchnad	South Road / Lon Parc
Stryd y Porth Mawr	St Helens Road / Ffordd Santes Helen

Regulatory Services

Designated Officer – Senior Manager Environment and Transportation Department

1. Road Improvement Scheme Management

1.1. Oversee and manage proposed road improvement schemes within the BID areas.

2. Traffic Management, Planning and Enforcement

2.1. Creation of Temporary and permanent Traffic Regulation orders .i.e Parking, Speed, Height & Weight restrictions and one-way systems and road closures.

2.2. Managing the coordination of works within the Highway.

2.3. Ensuring the safe and free flowing usage of the highway, through licencing and enforcement.

3. Parking Management

3.1. Management of Car Parks under the ownership or responsibility of Cyngor Gwynedd according to established Cyngor Gwynedd policies and national legislation and regulations. These include :-

- Ffordd Glan y Mor Uchaf	- Tan y Bont
- Doc Fictoria, Y Galeri	- Penllyn Multstorey Car Park
- Doc Fictoria Multistorey Car Park	- Ffordd y Felin
- Balaclafa Road	
- Shell Site	

3.2. Statutory and civil parking enforcement activities within BID area which includes enforcement within car parks and on street parking. Parking enforcement officers are deployed on a daily basis within the BID area to enforce regulations for all road users.

3.3. Management of traffic management bollards where installed within the BID area.

3.4. Management of residential parking Scheme where already established within the BID area.

4. Licensing

4.1. Within identified BID area GC provide licencing activities relating to all works on the public highway, including;

- Use of traffic lights, skips and scaffolding;
- Use of A-Boards, tables and chairs in the public realm
- Providing licenses for events and any other activities which require a license as required within the BID area.

5. Public Transport

5.1. Management of transportation hubs (Caernarfon Bus Station – Penllyn) located on the A487 in the town which is within the BID area including care, maintenance and responding to vandalism.

5.2. Maintaining and ensuring all other bus shelters within the BID area is the responsibility of Caernarfon Town Council.

5.3. Updating Departure Boards in all bus stops in the BID area.

5.4. Monitoring existing public transport provision from transportation hubs adhere to contract terms and conditions.

5.5. Commission subsidised public transport provision from transportation hubs.

Highways, Engineering and YGC

Designated Officer – Senior Executive Officer- Highways, Engineering and YGC

6. Street Cleansing and Associated Services

6.1. In the areas included within the BID areas Cyngor Gwynedd operates routine street cleaning and servicing of litter bins is undertaken on a daily basis. Cleaning schedules are set to meet the duty to keep the relevant land clear of litter and refuse and highways are clean. Areas within the BID area are included within the current cleansing schedules which identify the frequency of cleansing in compliance to grades A – D as set out in the Code of Practice on Litter and Refuse and Associated Guidance 2007 code of practice for rubbish and waste.

6.2. Land managed by the duty body (Cyngor Gwynedd) has been split into four main zones. High intensity of use, Medium intensity of use. Low intensity and areas with special circumstances. Land has been allocated into one of the four zones and managed accordingly. Appendix 1 (below) indicates the types of land within each category. The zones are identified on maps and Appendix 1 provides the information for the area within the BID.

6.3. Hours Operating - 06:00 – 18:00

6.4. Street cleansing teams are deployed on a daily basis to implement cleansing schedule to maintain or restore identified areas to grade A by 8am in high and medium intensity areas.

6.5. Reactive Cleansing shall be determined by the Street Scene Service within the department to achieve the appropriate standard of cleanliness.

6.6. Response times to maintain assigned grades have been set for each category by which a land must be returned to an acceptable standard:-

High Intensity: - the maximum response time to restore to a grade A = 1/2 day, this means by 6pm if reported before 1pm or by 1pm the next day if reported between 1pm and 6pm.

Medium intensity: - the maximum response time to restore to a grade A = 1 day, this means by 6pm the following evening.

Standard of Cleansing

6.7. All works or services performed shall be carried out to the entire satisfaction of the Code of Practice. The Street Cleansing Works Unit shall be responsible for all supervision to identify the cleansing required to achieve the specified standards within the time limits as set out in this Specification and the Response Time Summary. A Supervising Officer may from time to time during the works monitor the cleansing standard and will instruct the Works Unit in accordance with the Conditions if any defects are found. The Supervising Officers' decision regarding the grade and extent of defect shall be final.

6.8. The Street Cleansing Works Unit shall ensure that all personnel will have a thorough appreciation of the requirements of the Code of Practice and shall familiarise themselves with the cleansing standards, definitions, photographic examples, category zones and their response times.

6.9. Standards are based on the Environmental Protection Act: Code of Practice and are categorised as zones 1-7 as indicated in paragraph 17. The Various photographs of these cleanliness standards are the trigger points for the response times for that Category.

6.10. Amendments and additions to the Code of Practice shall be as follows:-

- A full reactive cleansing service shall be provided at all times within a core working day of 06.00hours until 20.00hours except for Christmas day and New Years' day when the service required will be as specified for Category 1 and 2 zones only
- A litter bin with its contents exceeding 90% of its capacity shall result in that bin being deemed to be Cleanliness Standard Grade D.
- Response time for syringes, hypodermic needles and the like shall be immediately collected if found by the Works Unit during monitoring of cleansing or within 3 working hour if instructed by the Supervising Officer and records of work carried out provided in accordance with the operating procedure Part F- Appendix G (as amended February 2007).
- Response time for leaf fall on soft landscapes areas within Zone 4 shall be as for normal waste when cleansing is required but otherwise within 3 weeks of the completion of leaf fall in that particular area.

Response Times

6.11. For the purpose of the Baseline, Table A below indicates the main response time limits for the restoration to the acceptable grade of cleanliness i.e. Grade A for hard areas and Grade B for landscaped areas.

RESPONSE TIME SUMMARY

CATEGORY ZONE	DESCRIPTION	CLEANLINESS STANDARD	
		A	B,C or D
High Intensity of use	Area which through intense pedestrian and /or vehicular movements are prone to fluctuations in litter and refuse and require both high levels of monitoring and cleansing	<--------- <--------- <---------	-- ½ a day. This means by 6pm if reported before 1pm or by 1pm the next duty day if reported between 1pm and 6pm

Methodology of Work

6.12. Cleansing shall be performed by mechanical or manual means or a combination thereof at the discretion of the Works Unit. Our aim will be to undertake cleansing work of any area contained in category zones 1, 2, 3 or 4 shall be applied to the full extent of that area as defined by its natural or physical boundaries. On completion of cleansing any surface, edges and joints shall be visible and completely free from all traces of waste of whatever nature.

6.13. The Works Unit shall endeavour to give special attention to ensure that all unwanted growth, such as weeds and errant grass growth in moist or built up detritus, are removed and discouraged during each cycle of frequency cleansing from all sealed surfaced / hard landscaped areas including recesses interfaces and crannies as found on features such as eg kerblines, channels, footways and modular pavements etc.

6.14. The standard of cleanliness shall be obtained by the Works Unit irrespective of the type of surface including paving blocks, cobbles and the like.

Litter Bins

6.15. Litter bins form an integral part of the Category Zone that they are located in. The operation of litter bin emptying shall consist of complete removal of all waste. The Street Cleansing Works Unit may use recyclable or recycled plastic bin liners at discretion to facilitate the task of litter removal and maintaining the cleanliness of the bin. Any fly posting on the bin or graffiti will be removed at the earliest opportunity.

FREQUENCY CLEANSING SUMMARY

Category Zone	Activity	Frequency

Defined Urban Areas Zone 1	Thorough cleansing to achieve Grade A standard of cleanliness	Daily
Litter Bins	Thorough cleansing to achieve Grade A standard of cleanliness	Daily
Litter bins (addition)	Patrol late in the afternoon	Seasonal

Deep Clean Service / Power washing

6.16. A deep clean of primary public realm areas within the BID area on an annual basis. Additional power washing of public areas and pavements are delivered based on identified needs. This work will be implemented by the 'Ardal Ni' Team.

Graffiti

6.17. Property controlled or owned by Cyngor Gwynedd - Cyngor Gwynedd will remove graffiti including offensive or racist subject matter from buildings it owns or controls.

6.18. Private Property – Cyngor Gwynedd will advise and assist property owners on the removal of graffiti from private property. Where applicable, a removal service can be provided subject to agreed conditions and recover of reasonably incurred costs.

7. Public Conveniences

7.1. 3 Primary public conveniences in Caernarfon located at :-

Location

Yr Empire, Ffordd Glan y Mor *

Allt y Castell

Penllyn *

*these toilets currently charge 20p for entry

7.2. Public conveniences fall within the remit of the municipal service who have a responsibility for the maintenance and cleansing of the assets.

8. Grass Cutting and Gardening

8.1. Within the BID area grass is maintained as follows :-

High Standard = 5+ cuts (may include cut and collect)

Medium Standard = 3-5 cuts

Urban verge maintenance = 3 cuts

9. Highway conditions and inspections

9.1. Highway Inspections - Safety inspections are designed to identify all defects likely to create danger or serious inconvenience to users of the network or the wider community. Defects

identified via inspection or by third party notification are prioritised for repairs based on the risk they posed to users as noted within the table below:

Defect Categories:	**Description:**	**Response Time:**
Critical Defect.	A situation where the inspecting officer considers the risk to safety high enough to require immediate action, e.g., collapsed cellar, missing utility cover, fallen tree, unprotected opening	**2 Hours.**
Safety defect	Service requests or defects requiring a response as soon as possible to remove a potential risk of injury to users	**By the end of the next working day.**
Maintenance defect	Other defects that warrant treatment in order to prevent them deteriorating into a safety defect prior to the next scheduled inspection	**1 month (Class 1, Class 2 and some Class 3).** **3 months (Most Class 3 and Unclassified)**

10. **Street Lighting Maintenance and Inspection**

Activity Type	**Activity**	**Department Standard**	**Code of Practice Standard**
Reactive	Response time for repairing Category 1 faults, damage to units from wind or impact damage and exposed wiring.	Make safe and repair at Category 1 Defect – attention when emergency within 2 hours when possible.	1 working day for emergency. 5 working days for non-emergency.

11. Public realm asset management

11.1. Public realm assets receive regular, formal, condition inspections primarily for risk management purposes and to identify essential reactive maintenance works. Public realm assets may include – benches, bollards, statues, sculptures, fountains, litter bins, trees, etc. Frequencies of inspections are determined by risk evaluations and asset management requirements and can be monthly, quarterly, 6 or 12-month basis. Condition inspections can also occur in response to reports of damage or incidents. Frequencies may be reviewed to reflect changes in circumstances.

Caernarfon

Appendix 1 – Zones

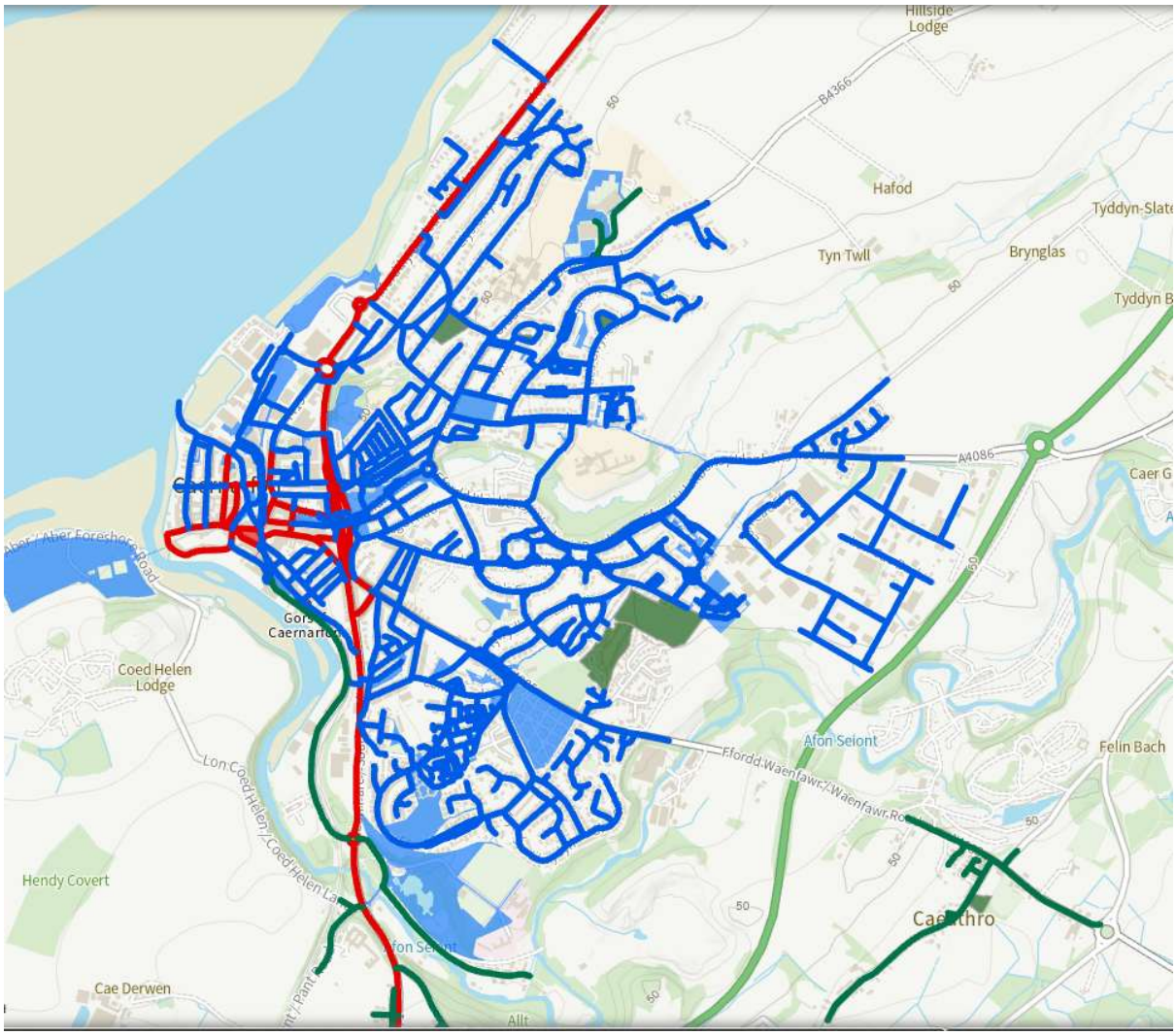

STRYD/STREET	PARTH/ZONE	DWYSEDD/INTENSITY
		UCHEL/HIGH
		CANOLIG/MEDIUM
		ISEL/LOW

CYNGOR GWYNEDD – Adroddiad i Gabinet Cyngor Gwynedd

Teitl yr eitem:	Cysoni ffioedd am ofal i oedolion yng Ngwynedd
Aelod Cabinet:	Dilwyn Morgan
Swyddog perthnasol:	Alun Gwilym Williams / Mari Wynne Jones
Dyddiad y cyfarfod:	11/11/2025

1. Y PENDERFYNIAD A GEISIR:

1.1 Mabwysiadu Polisi Codi Tâl am ofal diwygiedig yn unol ag argymhellion yr adroddiad hwn.

2. Y RHESWM DROS YR ANGEN AM BENDERFYNIAD:

2.1 Ar y 15/10/24, cyflwynwyd adroddiad Llechen Lân i'r Cabinet, ac amlygwyd yr heriau ariannol a demograffeg sy'n wynebu'r gwasanaethau cymdeithasol yng Ngwynedd dros y blynyddoedd nesaf. Os am sicrhau cynaliadwyedd i'r dyfodol, mae'n rhaid edrych ar faint o ofal sy'n cael ei ddarparu ac ym mha ffordd. Yn ychwanegol i hyn, er mwyn sicrhau cynaliadwyedd mae angen i'r Cyngor godi ffi am wasanaethau lle mae'r hawl ganddo i wneud hynny.

3. CYFLWYNIAD

3.1 Cefndir

3.1.1 Yn unol â Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 (y Ddeddf), mae'r Cyngor eisoes yn codi ffi am y mwyafrif o wasanaethau gofal a/neu gefnogaeth drwy ddilyn y polisi codi tâl cyfredol. Er mwyn sicrhau cysondeb a thegwch ar draws y gwasanaethau ac er mwyn cynnal gwasanaethau cynaliadwy i'r dyfodol, mae'r adroddiad yn argymell diweddaru'r polisi. Bydd y newidiadau sy'n cael eu hargymell yn golygu y bydd rhai unigolion sydd wedi bod yn derbyn gwasanaethau am ddim yn hanesyddol yn talu ffi i'r dyfodol, ond bydd yr egwyddorion canlynol yn parhau i warchod trigolion fwyaf bregus Gwynedd:

- Mae gan bawb sy'n derbyn gwasanaethau gofal a/neu gefnogaeth hawl i asesiad ariannol er mwyn penderfynu os oes ganddynt y modd i gyfrannu at eu gofal/cefnogaeth neu beidio.
- Mae dyletswydd ar y Cyngor i sicrhau fod gan berson sy'n talu am ofal isafswm incwm i'w galluogi i dalu rhent, biliau, bwyd a chostau byw eraill cyn cychwyn talu am ofal. Mae'r isafswm incwm yma yn amrywio yn ddibynnol ar sefyllfa'r unigolyn, budd-daliadau ayyb.
- Ni fydd unrhyw un yn talu mwy na £100 yr wythnos am wasanaeth gofal di-breswyl (unrhyw ofal neu gefnogaeth sy'n cael ei ddarparu tu allan i gartref preswyl neu nyrsio cofrestredig).
- Mae Tîm Incwm a Lles y Cyngor yn cefnogi bobl drwy'r broses o dderbyn asesiad ariannol, ac hefyd yn cynnig cefnogaeth i sicrhau fod unigolion yn derbyn y budd-daliadau y maent yn gymwys iddyn nhw os yn gorfod talu am ofal a/neu gefnogaeth.

3.1.2 Mae'r Polisi Codi Tâl am Ofal presennol mewn lle yng Ngwynedd ers 2017, gweler Atodiad 3. Lluniwyd y polisi yn dilyn pasio'r Ddeddf er mwyn:

- cadarnhau bwriad Cyngor Gwynedd i godi tâl am wasanaethau gofal preswyl/nyrsio a rhai gwasanaethau dibreswyl
- cadarnhau fod Cyngor Gwynedd yn ymgorffori gofynion rheoliadau a chod ymarfer y Ddeddf yn y polisi

3.2 Cod ymarfer y Ddeddf

3.2.1 Mae gan gynghorau yr hawl i godi ffi am wasanaethau gofal a chymorth, ond mae'n rhaid gweithredu yn unol â Rhan 4 a 5 o'r cod ymarfer (Codi Ffioedd ac Asesiadau Ariannol):

"Oni bai am ofynion y Ddeddf, y Rheoliadau a'r cod hwn, pan fydd awdurdod lleol yn penderfynu arfer ei ddisgresiwn i godi ffi am ofal a chymorth y mae'n ei ddarparu neu ei drefnu, mater i'r awdurdod hwnnw yw llunio ei bolisi a'i gynnwys ynghylch codi ffioedd o'r fath. Yn unol â gofynion y Ddeddf, y Rheoliadau a'r cod hwn, mae angen i awdurdodau benderfynu pa ofal a chymorth, os o gwbl, y byddant yn codi ffi amdano, natur a lefel unrhyw ffioedd a godir a sut y caiff y ffioedd eu cymhwyso at unigolion penodol sy'n derbyn gofal a chymorth."

3.2.2 Nid yw'r addasiadau sy'n cael eu hargymell i'r polisi yn effeithio ar ffioedd am wasanaethau preswyl a ddarperir mewn cartrefi preswyl/nyrsio, dim ond gwasanaethau di-breswyl.

3.2.3 Mae rhai sefyllfaoedd (isod), lle mae'r Ddeddf yn nodi'n glir na fydd yr awdurdod lleol yn cael codi am wasanaethau gofal a chymorth, a bydd polisi Gwynedd yn parhau i gydymffurfio â'r rheoliadau yma:

- gofal a chymorth a ddarperir i'r rhai sydd â Chlefyd Creutzfeldt-Jacob;
- gwasanaethau/cymorth ôl-ofal a ddarperir o dan adran 117 o Ddeddf Iechyd Meddwl 1983
- asesiadau o anghenion, cynllunio gofal, llunio cynlluniau gofal ayyb.
- cludiant i wasanaeth dydd lle y darperir cludiant fel rhan o'r broses o ddiwallu anghenion person;
- eiriolaeth broffesiynol annibynnol pan fydd awdurdod lleol wedi trefnu i ddarparu hyn yn unol â'r cod ymarfer ar eiriolaeth o dan Ran 10 y Ddeddf.
- gofal a chymorth a ddarperir fel ail-alluogi a drefnwyd o dan Ran 2 (Swyddogaethau Cyffredinol) neu Ran 4 (Diwallu Anghenion) y Ddeddf, neu ail-alluogi a drefnir fel taliadau uniongyrchol o dan adrannau 50 neu 52 (taliadau uniongyrchol) y Ddeddf, i berson am hyd at 6 wythnos i'w alluogi i gynnal neu adennill ei allu i fyw'n annibynnol gartref.

3.2.4 Yn ogystal, mae rhai gwasanaethau lle mae gan Gyngor Gwynedd y disgresiwn i godi ffi ar eu cyfer ond sydd wedi bod yn cael eu darparu am ddim yn hanesyddol:

- Gofal Dydd a ddarperir mewn canolfannau/lleoliadau penodol y tu allan i'r cartref (er mae unigolion yn cyfrannu at eu darpariaeth bwyd).
- Gwasanaethau Cefnogol Iechyd Meddwl yn y gymuned (ag eithrio gwasanaethau o dan rhan 117 o'r Ddeddf Iechyd Meddwl 1993)
- Gwasanaethau Cefnogol Dementia yn y gymuned.

3.2.5 Un rhan o'r argymhelliad ydi i roi'r hawl i'r Adran Oedolion godi ffi am y gwasanaethau yma, yn ddibynnol ar asesiad ariannol.

3.3 Gofalwyr di-dâl

3.3.1 Ail ran yr argymhelliad yw i addasu'r geiriad a gwneud y cymal ar ofalwyr di-dâl o fewn y polisi codi tâl yn fwy eglur.

3.3.2 Diffinir gofalwr di-dâl fel:

“rhywun sy’n gofalu neu sy’n bwriadu darparu gofal di-dâl i oedolyn oherwydd salwch corfforol neu feddyliol, oedran, anabledd, dibyniaeth ar sylweddau, neu ofalu am blentyn anabl” (Carers Trust, 2024)

3.3.3 O ran gofalwyr di-dâl, mae’r Ddeddf yn nodi:

“Pan fydd awdurdod lleol yn diwallu anghenion gofalwr sy'n oedolyn drwy drefnu neu roi cymorth yn uniongyrchol iddo, neu'n darparu taliadau uniongyrchol i'w alluogi i gael y cymorth hwn, mae ganddo ddisgresiwn i godi ffi ar y gofalwr sy'n oedolyn am y rhain”.

3.3.4 Er fod y disgresiwn ganddo i wneud, nid yw’r Cyngor wedi bod yn codi ffi am ofal uniongyrchol i ofalwyr di-dâl ac argymhellir fod y polisi yma’n parhau. Mae nifer o resymau, ond yn bennaf gwyddom fod gofalwyr di-dâl yn rhoi gofal a chefnogaeth gwerthfawr i unigolion a bod hyn yn tynnu pwysau sylweddol oddi ar wasanaethau gofal a chymorth. Mae angen i’r Cyngor barhau i gefnogi gofalwyr di-dâl i gyflawni’r rôl werthfawr yma. Dyma’r egwyddorion fydd y Cyngor yn eu dilyn wrth benderfynu os fydd ffi yn cael ei godi am wasanaeth :

1. Ni fydd y cyngor yn codi tâl am wasanaethau uniongyrchol i gefnogi gofalwyr di-dâl (sef gwasanaeth sydd yn enw’r gofalydd lle nad oes unrhyw elfen o ofal/cyfrifoldeb am y person sydd angen gofal).
2. Dylid codi tâl am unrhyw wasanaeth lle mae elfen o ofal i’r unigolyn sy’n derbyn cymorth e.e. gofal personol, gwasanaeth cadw cwmni neu oruchwyliaeth. Byddai’r gwasanaeth yma yn rhan o gynllun gofal a chefnogaeth yr unigolyn sydd angen gofal a nhw fyddai yn gyfrifol am y ffi, yn hytrach na’r gofalwr di-dâl. Wrth gwrs, bydd faint fydd unigolyn yn ei gyfrannu yn ddibynnol ar asesiad ariannol.
3. Byddai’r eithriadau arferol sydd wedi eu dyfynnu o’r cod ymarfer yn rhan 3.2 uchod yn berthnasol.

3.4 Cefnogaeth cyflogaeth a hyfforddiant

3.4.1 Yn y gwasanaeth Anableddau Dysgu yn benodol, ond o fewn gwasanaethau eraill hefyd, mae pwyslais yn cael ei roi ar drio cefnogi unigolion mewn i gyflogaeth neu gyfleoedd hyfforddiant lle fo’r unigolyn yn awyddus i wneud hyn. Mae hyn yn aml yn lle cefnogaeth mewn canolfan ddydd traddodiadol. Mae hyn eto yn tynnu pwysau oddi ar wasanaethau gofal a chymorth traddodiadol, yn ogystal a chyfrannu at yr economi leol a’r holl fuddion eraill sydd yn dod law yn llaw. Argymhellir peidio codi ffi am y gwasanaeth/gefnogaeth i gael bobl fewn i gyflogaeth/hyfforddiant.

4. RHESYMEG A CHYFIAWNHAD DROS ARGYMELL Y PENDERFYNIAD

4.1 Effaith ariannol

4.1.1 Yn y sefyllfa ariannol bresennol, mae’n anorfod ystyried codi ffioedd am wasanaethau lle mae disgresiwn i'r Cyngor wneud. Mae pwysau ar y gyllideb sydd ar gael i gynnal gwasanaethau gofal, ond mae'r angen am ofal yn cynyddu. Mae pwysau cynyddol ar wasanaethau gofal wrth i boblogaeth Gwynedd heneiddio a byw’n hirach gyda gwaeledd a/neu anableddau (Comisiwn Bevan, 2024).

4.1.2 Mae adroddiad Llechen Lân wedi amlygu’r angen i fynd i'r afael â’r her sy’n ein wynebu drwy newid mewn ymarfer a symud oddi wrth gwasanaethau traddodiadol tuag at wasanaethau sy’n canolbwyntio ar gryfderau, ond mae addasu’r polisi codi tâl i uchafu cyfraniadau at ein

gwasanaethau yn ystyriaeth bwysig law yn llaw. Mae'r newidiadau sy'n cael eu cynnig yn cael eu gweithredu'n llwyddiannus gan rai cynghorau yn barod, er enghraifft mae 4 allan o'r 6 Cyngor yn y Gogledd eisoes yn codi tâl am wasanaethau dydd.

4.1.3 Mae'n anodd rhoi ffigwr manwl ar faint o incwm fyddai'r newidiadau yn ei gynhyrchu gan fod pawb yn gymwys am asesiad ariannol, ond disgwylir y byddai'r ffigwr o gwmpas £100,000 y flwyddyn yn ychwanegol. Byddai gan bawb sy'n derbyn gofal a chymorth yr hawl i asesiad o'u sefyllfa ariannol cyn gorfod cyfrannu, ac mae uchafswm o £100 yr wythnos wedi'i osod gan Lywodraeth Cymru.

4.2 Cysondeb

4.2.1 Mae'r cod ymarfer hefyd yn nodi'r egwyddorion canlynol a ddylai fod yn greiddiol i bolisïau codi tâl am ofal:

- bod yn gyson, er mwyn dileu amrywiadau yn y ffordd y caiff pobl eu hasesu'n ariannol ac y codir ffioedd arnynt;
- cymhwyso ffioedd yn gydradd fel y bydd y rhai sydd ag anghenion gofal a chymorth tebyg yn cael eu trin yn yr un modd a lleihau anghysondebau rhwng codi am fathau gwahanol o ofal a chymorth i'r eithaf;
- annog a galluogi'r rhai sy'n dymuno aros mewn cyflogaeth, addysg neu hyfforddiant neu ymgymryd â chyflogaeth, addysg neu hyfforddiant, neu gynllunio ar gyfer costau diwallu eu hanghenion yn y dyfodol, i wneud hynny;
- bod yn gynaliadwy i awdurdodau lleol yn yr hirdymor.

4.2.2 Bydd y newidiadau sy'n cael eu hargymell yn galluogi codi'n gyson am wasanaethau gofal a chymorth, lle bynnag ac i bwy bynnag y mae'n cael ei roi. Bydd y newidiadau hefyd yn annog a galluogi unigolion, lle bo hynny'n opsiwn, i gael mynediad at hyfforddiant, addysg, cyflogaeth ayyb yn hytrach na hyrwyddo'r model traddodiadol o wasanaeth gofal/cefnogaeth ar un safle.

5. <u>UNRHYW YMGYNGHORIADAU A GYNHALIWYD CYN ARGYMELL Y PENDERFYNIAD</u>

5.1 Ymgynghoriad cyhoeddus

5.1.1 Mae cod ymarfer y ddeddf yn nodi;

"Pan fydd awdurdodau yn llunio polisïau newydd, neu'n diwygio polisïau sy'n bodoli eisoes yn sylweddol, rhaid iddynt ymgynghori â'r rhai yr effeithir arnynt yn lleol ac ystyried eu barn cyn penderfynu ar ba bolisi, neu ba ddiwygiadau i'w polisi, y dylent ei roi neu eu rhoi ar waith".

5.1.2 Cynhaliwyd ymgynghoriad rhwng y 14/11/2024 a'r 23/12/2024. Derbyniwyd 73 ymateb ac mae canlyniadau'r ymgynghoriad i'w gweld yn llawn yn atodiad 1. I grynhoi:

- Yn gyffredinol, nid oedd tua hanner yr ymatebwyr yn hyderus fod ganddynt ddealltwriaeth o'r polisi a pha wasanaethau sydd yn denu ffi ar hyn o bryd, yn enwedig o bersbectif gofalwyr di-dâl.
- Amlygwyd barn cryf y dylai gwasanaethau uniongyrchol i ofalwyr di-dâl barhau i fod am ddim, ond bod y polisi yn aneglur fel ag y mae.
- 71% yn teimlo na ddylid codi ffi am wasanaethau cefnogol iechyd meddwl ac ymhlith y sylwadau roedd rhai wedi nodi y byddai gwneud hynny yn rhoi fwy o straen ar unigolion sydd ag anghenion iechyd meddwl.
- 7 allan o 66 o ymatebion wedi nodi'n benodol y dylai gwasanaethau dydd barhau i fod am ddim.

5.2 Deddf Cydraddoldeb 2010

5.2.1 Mae'r Cyngor yn ddarostyngedig i dyletswyddau sector gyhoeddus dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 (gan gynnwys dyletswyddau sector gyhoeddus Cymreig). Yn unol a'r dyletswyddau cyfreithiol yma wrth wneud penderfyniadau mae rhaid i'r Cynghorau dalu sylw dyledus i'r angen (1) i ddiddymu gwahaniaethu anghyfreithiol (2) hyrwyddo cyfle cyfartal a (3) meithrin perthnasau da ar sail y nodweddion gwarchodedig a dal sylw dyledus at y dyletswydd cymdeithasol economaidd dan Adran 1 o'r Ddeddf. Paratowyd asesiad ardrawiad cydraddoldeb sydd wedi ei atodi yn Atodiad 2. Mae gofyn i'r Cabinet ddal sylw at ei ganfyddiadau wrth ddod i benderfyniad. Gan fod ymdrech rhagweithiol i sicrhau fod bob unigolyn yn cael asesiad ariannol fel nad oes unrhyw un sy'n methu a fforddio talu yn gorfod gwneud hynny, nid yw'r asesiad yn adnabod unrhyw effaith negyddol ar unigolion gyda nodweddion cydraddoldeb. Yn hytrach, mae'n adnabod fod cysoni'r ffioedd yn hyrwyddo cyfle cyfartal o safbwynt mynediad at gefnogaeth a gofal ar draws.

5.3 Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

5.3.1 Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 ynglŷn a gwella llesiant cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol Cymru. Mae'r ddeddf yn gosod dyletswydd llesiant ar gyrff cyhoeddus sydd wedi ei anelu at gyflawni 7 o nodau lleisant sef Cymru sydd yn lewyrchus, gydnerth, iachach, mwy cyfartal gyda cymunedau cydlynus a diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu a sy'n gyfrifol ar lefel byd eang. Mae'r polisi wedi ei baratoi gan ddal sylw at y gofynion yma ac yn unol a'r 5 ffordd o weithio.

6. CAMAU NESAF AC AMSERLEN

6.1 Argymhellir y dylid diweddaru polisi codi tâl am ofal Cyngor Gwynedd, a gweithredu'r polisi newydd ar unwaith (Atodiad 4). Argymhellir gweithio gyda unigolion sydd yn cael eu heffeithio dros y misoedd nesaf fel bod pawb wedi cael cefnogaeth ac asesiad ariannol erbyn y flwyddyn ariannol nesaf sy'n cychwyn ar y 1/4/26. Dyma grynodeb o'r diweddariadau:

- Parhau i ddarparu gwasanaethau uniongyrchol i ofalwyr di-dâl am ddim, er fod y disgresiwn gan y Cyngor i godi ffi.
- Egluro yn glir pa wasanaethau i ofalwyr fydd am ddim, a pha wasanaethau y bydd ffi amdanynt.
- Rhoi'r hawl o fewn y polisi i'r Adran Oedolion godi ffi am wasanaethau dydd 'traddodiadol' ar safle penodol, sydd wedi bod am ddim yn hanesyddol. Bydd y ffioedd yma yn cael eu pennu yn flynyddol fel yr holl ffioedd eraill. Er gwybodaeth, byddai cost cefnogaeth 1:1 mewn gwasanaeth dydd yn £24.21 yr awr ar gyfer 2025/26, a cost cefnogaeth mewn grŵp yn £10.90 yr awr. Disgwylir codi ffi hyd at uchafswm o £100 yr wythnos am y gwasanaeth yma, a hynny ar sail asesiad ariannol o sefyllfa pob unigolyn. Byddwn yn sicrhau cefnogaeth i unigolion sy'n cael eu heffeithio gan y cynnydd mwyaf er mwyn gwarchod eu mynediad at y gwasanaethau sydd o fudd iddynt.
- Rhoi'r hawl o fewn y polisi i'r Adran Oedolion godi ffi hyd at yr uchafswm o £100 yr wythnos am pob gwasanaeth cefnogol, gan gynnwys gwasanaethau cefnogol Iechyd Meddwl (ag eithrio gwasanaethau o dan Adran 117 o'r Ddeddf Iechyd Meddwl). Bydd hyn yn cysoni'r polisi ar draws yr holl wasanaethau.
- Peidio codi ffi am wasanaethau cefnogi unigolion fewn i gyflogaeth a/neu hyfforddiant.

6.2 Pwysleisir, os yw'r penderfyniad yn cael ei wneud i addasu'r polisi codi tâl am ofal, bydd yr egwyddorion canlynol yn parhau i warchod unigolion bregus Gwynedd :

- Bydd pawb sydd yn derbyn gwasanaethau gofal a/neu gefnogaeth yn gymwys am asesiad ariannol. Bydd yr asesiad yma yn ystyried asedau a lefel incwm yr unigolyn, ac yn penderfynu ar gyfraniad sydd yn fforddiadwy i'r unigolyn. Mae gan unigolion yr hawl i wrthod yr asesiad ariannol, ond byddant yn talu am gost llawn eu gofal, hyd at yr uchafswm o £100 yr wythnos.
- Os ydi'r asesiad yn dangos fod unigolyn yn gorfod cyfrannu, mi fydd cefnogaeth ar gael gan y Cyngor i sicrhau eu bod yn derbyn y budd-daliadau y maent yn gymwys i'w derbyn.
- Os yw'r asesiad ariannol yn dangos nad oes gan yr unigolyn y modd ariannol o gyfrannu at y gofal, mi fyddant yn derbyn y gwasanaeth am ddim. Mi fydd hyn yn cael ei ail asesu os yw sefyllfa yr unigolyn yn newid.
- Mae uchafswm cyfraniad yn cael ei osod gan Llywodraeth Cymru o £100 yr wythnos. Ni fydd unrhyw un yn cyfrannu mwy na £100 yr wythnos am eu pecyn gofal di-breswyl.

6.3 Yn ymarferol, fe ddylai'r egwyddorion uchod olygu na fydd unrhyw un yn cyfrannu mwy nag y gallan nhw ei fforddio am ofal a/neu gefnogaeth. Os oes unrhyw un yn anghytuno gyda'r asesiad ariannol, mae modd apelio, ac mae'r wybodaeth am sut i wneud hyn yn cael ei wneud yn glir i unigolion wrth iddyn nhw fynd drwy'r broses o gael asesiad ariannol.

7. SYLWADAU SWYDDOGION STATUDOL.

7.1 Prif Swyddog Cyllid

Rwyf yn croesawu'r diweddariad i'r Polisi hwn sy'n cysoni ffioedd am ofal cymdeithasol i oedolion yng Ngwynedd. Fel mae'r adroddiad yn nodi, mae sefyllfa ariannol y gwasanaethau sy'n darparu gofal i oedolion yn wynebu pwysau parhaus, fel sydd wedi ei amlygu gyda'r gwaith Llechen Lân. Mae diweddaru'r Polisi Codi Tâl yn rhan allweddol o llywodraethiant y gwasanaeth, a bydd ei gynnwys yn cael ei ystyried wrth symud ymlaen gyda'r drefn gyllidebu.

7.2 Swyddog Monitro

Mae'r adroddiad yn seiliedig ar broses ymgynghori ac ystyriaeth o'r gofynion ynglŷn a ffioedd am wasanaethau gofal. Darparwyd asesiad ardrawiad ynghyd a chrynodeb o'r cyd destun statudol cyffredinol. Nid oes gennyf sylwadau pellach i gynnig o safbwynt priodoldeb.

Rhestr Atodiadau:

Atodiad 1 - Adroddiad yn amlinellu ymatebion yr ymgynghoriad

Atodiad 2 - Asesiad Effaith Cydraddoldeb

Atodiad 3 - Polisi Codi Tâl am Ofal presennol

Atodiad 4 – Polisi Codi Tâl am Ofal diwygiedig

Ymgynghoriad Polisi Codi Tâl am Ofal

Dyddiad Cau 23/12/2024

Crynodeb

Fel crynodeb, mae'r prif ganlyniadau fel y ganlyn:

- Roedd 73 ymateb i'r ymgynghoriad.

- Roedd 38% o'r ymatebwyr yn aelod teulu defnyddiwr gwasanaethau gofal, 25% yn ofalydd di-dâl a 4% yn ddefnyddiwr gwasanaethau gofal. Atebodd 33% 'arall'.

- Roedd 55% yn ymwybodol o bolisi codi tâl am ofal Cyngor Gwynedd, a'r gwasanaethau gofal hynny lle mae ffi'n cael ei godi ar hyn o bryd. Roedd y 45% arall yn anymwybodol.
    - Roedd 15 o ymatebwyr wedi nodi sylwadau i gyd-fynd gyda'r cwestiwn uchod, y thema fwyaf cyffredin oedd fod y Cyngor heb gysylltu gyda teuluoedd na gofalwyr neu wedi clywed gan eraill.

- Roedd 72% o'r ymatebwyr wedi dewis 'nac ydi' fel ymateb i'r cwestiwn os yw'r polisi codi tâl yn ei gwneud yn eglur pa ffioedd mae'n rhaid i ofalwyr di-dâl eu talu, a 28% wedi dewis 'ydi'.
    - Roedd 14 o ymatebwyr wedi nodi sylwadau i gyd-fynd gyda'r cwestiwn yma, y thema fwyaf cyffredin oedd aneglur/ddim yn deall y polisi.

- Roedd 71% o ymatebwyr wedi dewis dylai barhau y polisi lle nid yw'r Cyngor wedi bod yn codi ffi am ofal uniongyrchol i ofalwyr di-dal (lle bo'r gwasanaeth yn enw'r gofalydd), 14% wedi dewis na ddylai a 15% dim barn cryf.
    - Roedd 17 o ymatebwyr wedi nodi sylwadau i gyd-fynd gyda'r cwestiwn yma, y thema fwyaf cyffredin oedd byddai codi tal yn cosbi gofalwyr yn ariannol / gofalwyr methu fforddio talu.

- Roedd 71% o'r ymatebwyr wedi ymateb na ddylai'r Cyngor godi ffi am wasanaethau cefnogol Iechyd Meddwl i unigolion sydd ddim yn dod o dan Adran 117 o'r ddeddf Iechyd Meddwl, gyda 21% wedi nodi dylai a 8% dim barn cryf.
    - Roedd 15 o ymatebwyr wedi nodi sylwadau i gyd-fynd gyda'r cwestiwn yma, y thema fwyaf cyffredin oedd y dylai fod am ddim.

- Fel ymateb i'r cwestiwn 'os bydd y Cyngor yn codi ffi am fynychu gwasanaethau dydd, dylai'r ffi gael ei godi drwy:' roedd 42% wedi dewis ffi 'fflat' nominal yn daladwy gan bawb, 39% wedi dewis ffi sydd yn ariannu cost y gwasanaeth yn llawn, ond fod gan bawb yr hawl i asesiad i bennu eu cyfraniad (hyd at yr uchafswm presennol o £100 yr wythnos), ac 18% dim barn cryf.

  - Roedd 26 o ymatebwyr wedi nodi sylwadau i gyd-fynd gyda'r cwestiwn yma, y thema fwyaf cyffredin oedd dylasai fod am ddim / anghytuno gyda codi ffi.

- Roedd 51% o ymatebwyr wedi dewis na ddylai'r Cyngor godi ffi am drafnidiaeth sydd ddim yn gymwys o dan rhan 4 ag 5 o'r Cod Ymarfer (2014), gyda 32% yn dewis dylai a 17% yn dewis dim barn cryf.
  - Roedd 14 o ymatebwyr wedi nodi sylwadau i gyd-fynd gyda'r cwestiwn yma, y thema fwyaf cyffredin oedd yn darparu eu trafnidiaeth eu hunain yn barod.

- Roedd 48% o ymatebwyr wedi dewis y fyddai y newidiadau yn cael effaith negyddol neu ychydig o effaith negyddol ar yr iaith Gymraeg, y cyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg a'i statws o fewn y gymuned, tra fod 44% wedi dewis dim effaith, a 7% wedi dewis effaith gadarnhaol neu ychydig o effaith gadarnhaol.

- Roedd y mwyafrif 69% wedi dewis y fyddai y newidiadau yn cael effaith negyddol neu ychydig o effaith negyddol ar bobl sy'n wynebu anfantais economaidd-gymdeithasol, tra fod 17% wedi dewis dim effaith, a 14% wedi dewis effaith gadarnhaol neu ychydig o effaith gadarnhaol.

- Lle yn briodol, mae dadansoddiad pellach wedi cael ei wneud i ddangos ymateb i'r cwestiynau a ofynnwyd yn yr arolwg fesul ymateb i'r cwestiwn 'Y ydych yn:'. Mae'r dadansoddiad yma wedi cael ei gynnwys yn Atodiad A. Gan fod nifer ymatebwyr yn rhai o'r grwpiau yn isel mae angen cymryd gofal wrth edrych ar y dadansoddiad yma.

Cynnwys

1.0 Cyflwyniad

2.0 Canlyniadau Yr Arolwg
- 2.1 Yr Ymatebwyr
- 2.2 Ymwybyddiaeth o bolisi codi tâl am ofal Cyngor Gwynedd, a'r gwasanaethau gofal hynny lle mae ffi'n cael ei godi ar hyn o bryd
- 2.3 Eglurder y Polisi Codi Tâl
- 2.4 Ffi am Ofal Uniongyrchol i Ofalwyr Di-dal
- 2.5 Ffi am Wasanaethau Cefnogol Iechyd Meddwl
- 2.6 Codi Ffi am Fynychu Gwasanaethau Dydd
- 2.7 Codi Ffi am Drafnidiaeth

3.0 Canlyniadau Eich barn
- 3.1 Effaith ar yr iaith Gymraeg, y cyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg a'i statws o fewn y gymuned
- 3.2 Effaith ar bobl sy'n wynebu anfantais economaiddgymdeithasol

4.0 Canlyniadau Cwestiynau Cydraddoldeb – Amdanoch chi
- 4.1 Rhyw
- 4.2 Grŵp Oedran
- 4.3 Sgiliau yn y Gymraeg
- 4.4 Cenedligrwydd neu hunaniaeth genedlaethol
- 4.5 Hil
- 4.6 Crefydd
- 4.7 Rhywioldeb
- 4.8 Hunaniaeth Rhywedd
- 4.9 Anabledd

Atodiad A

1.0 Cyflwyniad

Mae bwriad diweddaru polisi codi tâl am ofal Cyngor Gwynedd er mwyn sicrhau fod y polisi yn parhau i gyd fynd a gofynion y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014, sy'n mynnu nad yw unrhyw un talu mwy nag y gallant fforddio'n rhesymol.

Mae gofyn ar y Cyngor i adolygu ei ffioedd yn amserol er mwyn sicrhau fod y ffioedd sy'n cael eu codi yn adlewyrchu'r costau gwirioneddol o ddarparu gwasanaethau.

Er mwyn sicrhau cyllideb gytbwys a chynaliadwy i'r dyfodol, un ystyriaeth fydd i ychwanegu'r hawl i'r Cyngor godi am wasanaethau penodol sydd wedi bod am ddim yn hanesyddol (er enghraifft gwasanaethau dydd).

Pwrpas yr ymgynghoriad oedd i gael eich barn ar rai o'r agweddau o fewn y polisi. Bydd canlyniadau yr ymgynghoriad yn bwydo mewn i argymhellion o addasiadau i'r polisi fydd yn mynd gerbron cabinet y Cyngor yn fuan yn 2025.

Fe wnaeth yr ymgynghoriad gau ar y 23 o Ragfyr 2024 am 5 o gloch.

Roedd 73 ymateb i'r ymgynghoriad.

2.0 Canlyniadau Yr Arolwg

2.1 Yr Ymatebwyr

Roedd 72 ymateb i'r cwestiwn 'A ydych yn:', mae'r canlyniadau yn y tabl isod (Tabl 1).

Tabl 1 – Ymatebion i'r cwestiwn 'A ydych yn:' fel nifer a canran

A ydych yn:	**Nifer**	**Canran**
Arall	24	33%
Aelod teulu defnyddiwr gwasanaethau gofal	27	38%
Ddefnyddiwr gwasanaethau gofal	3	4%
Gofalydd di-dâl	18	25%
Cyfanswm	**72**	**100%**

Roedd 38% (n=27) o'r ymatebwyr ymatebodd i'r cwestiwn uchod wedi dewis eu bod yn 'aelod teulu defnyddiwr gwasanaethau gofal', 33% (n=24) wedi dewis 'arall', 25% (n=18) wedi dewis eu bod yn 'ofalydd di-dâl' a 4% (n=3) wedi dewis 'defnyddiwr gwasanaethau gofal'.

O'r 24 o ymatebwyr dewisodd arall, ni wnaeth y mwyafrif (n=18) nodi unrhyw sylw ychwanegol. Fe wnaeth y 6 ymatebwr arall nodi eu bod yn weithiwr cymdeithasol (n=2), aelod o deulu person wedi marw oedd mewn gofal (n=1), aelod o'r cyhoedd (n=1), gofalwr sy'n cael eu talu (n=1) a person hŷn (n=1).

Lle yn briodol, mae dadansoddiad pellach wedi cael ei wneud i ddangos ymateb y gwahanol grwpiau sydd wedi eu nodi yn nhabl 1 i'r cwestiynau a ofynnwyd yn yr arolwg. Mae'r dadansoddiad yma wedi cael ei gynnwys yn Atodiad A. Dylai peth ofal gael ei ddefnyddio pan yn edrych ar yr ymatebion fesul grŵp yn y tabl yma, gan fod nifer ymatebwyr yn rhai o'r grwpiau yn isel.

2.2 Ymwybyddiaeth o bolisi codi tâl am ofal Cyngor Gwynedd, a'r gwasanaethau gofal hynny lle mae ffi'n cael ei godi ar hyn o bryd

Roedd 73 ymateb i'r cwestiwn 'Pa mor ymwybodol ydych chi o bolisi codi tâl am ofal Cyngor Gwynedd, a'r gwasanaethau gofal hynny lle mae ffi'n cael ei godi ar hyn o bryd?:', mae'r canlyniadau yn y tabl isod (Tabl 2).

Tabl 2 – Ymatebion i'r cwestiwn 'Pa mor ymwybodol ydych chi o bolisi codi tâl am ofal Cyngor Gwynedd, a'r gwasanaethau gofal hynny lle mae ffi'n cael ei godi ar hyn o bryd?' fel nifer a canran

Ymwybyddiaeth	**Nifer**	**Canran**
Ddim yn ymwybodol	33	45%
Ymwybodol	40	55%
Cyfanswm	**73**	**100%**

Roedd 55% (n=40) o'r ymatebwyr yn ymwybodol o bolisi codi tâl am ofal Cyngor Gwynedd, a'r gwasanaethau gofal hynny lle mae ffi'n cael ei godi ar hyn o bryd, tra fod 45% (n=33) ddim yn ymwybodol. Gwnaed dadansoddiad o'r ymatebion i'r cwestiwn uchod fesul ymateb i'r cwestiwn 'A ydych yn', a mae'r tabl wedi ei gynnwys yn Atodiad A.

Roedd cyfle i rhoi sylwadau ychwanegol am y cwestiwn yma, a roedd 15 o sylwadau. Mae'r prif themâu wedi cael eu nodi yn y tabl isod (Tabl 3).

Tabl 3 – Themâu y sylwadau sy'n cyd-fynd gyda'r cwestiwn 'Pa mor ymwybodol ydych chi o bolisi codi tâl am ofal Cyngor Gwynedd, a'r gwasanaethau gofal hynny lle mae ffi'n cael ei godi ar hyn o bryd?' fel nifer

Thema	**Nifer (15 ymateb)**

Cyngor heb gysylltu gyda teuluoedd na gofalwyr neu wedi clywed gan eraill	5
Talu/cyfrannu yn barod	2
Ymwybodol ond ddim yn deall sut mae'n gweithio	2
Angen cysylltu gyda defnyddwyr unigol am godi ffioedd	1
Angen fod yn fwy eglur beth yw yr hafaliad 'Minimum Income Amount'	1
Anghytuno gyda'r cyngor yn codi ffi	1
Ymgynghoriad ddim ar agor am ddigon hir ac ar gyfnod prysur	1
Cytuno ond angen eglurder	1
Sefyllfa personol yr unigolyn	1
Ydi hwn am ddim i oedolion sydd ei angen	1
Cyfanswm Themâu (nid sylwadau)	**16**

Roedd 16 prif thema yn y sylwadau yma. Y thema mwyaf cyffredin oedd Cyngor heb gysylltu gyda teuluoedd na gofalwyr neu wedi clywed gan eraill (n=5), wedyn eu bod yn talu/cyfrannu yn barod (n=2) ac eu bod yn ymwybodol ond ddim yn deall sut mae'n gweithio (n=2).

2.3 Eglurder y Polisi Codi Tâl

Roedd 71 ymateb i'r cwestiwn 'Yw'r polisi codi tâl yn ei gwneud yn eglur pa ffioedd mae'n rhaid i ofalwyr di-dâl eu talu?', mae'r canlyniadau yn y tabl isod (Tabl 4).

Tabl 4 – Ymatebion i'r cwestiwn 'Yw'r polisi codi tâl yn ei gwneud yn eglur pa ffioedd mae'n rhaid i ofalwyr di-dâl eu talu?' fel nifer a canran

Yw'r polisi codi tâl yn ei gwneud yn eglur	**Nifer**	**Canran**
Nac ydi	51	72%
Ydi	20	28%
Cyfanswm Popeth	**71**	**100%**

Dewisodd y mwyafrif o'r ymatebwyr (72%, n=51) 'nac ydi' fel ymateb i'r cwestiwn ynglŷn ag eglurder y polisi codi tâl am ffioedd mae'n rhaid i ofalwyr di-dâl eu talu, gyda 28% (n=20) wedi dewis 'ydi'. Gwnaed dadansoddiad o'r ymatebion i'r cwestiwn uchod fesul ymateb i'r cwestiwn 'A ydych yn', a mae'r tabl wedi ei gynnwys yn Atodiad A.

Roedd cyfle i rhoi sylwadau ychwanegol am y cwestiwn yma, a roedd 14 o sylwadau. Mae'r prif themâu wedi cael eu nodi yn y tabl isod (Tabl 5)

Tabl 5 – Themâu y sylwadau sy'n cyd-fynd gyda'r cwestiwn 'Yw'r polisi codi tâl yn ei gwneud yn eglur pa ffioedd mae'n rhaid i ofalwyr di-dâl eu talu?' fel nifer

Thema	**Nifer (14 ymateb)**

Aneglur / dim yn deall y polisi	4
Adroddiad ddim yn cyfeirio at ofalwyr di-dal	1
Ddim yn siŵr sut mae'n gweithio	1
Cyfrannu yn barod am ofal ysbaid	1
Ddim yn sicr beth sydd ar gael am ddim i ofalwyr di-dal	1
Rhan fwyaf o ofalwyr ddim yn ymwybodol o'r polisi, pobl anabl ddim yn gwybod gall ffi cael ei godi	1
Dim ateb	1
Gall codi ffi am amser mewn uned rwystro gofalwyr rhag allu gweithio	1
Gofalu yn gyfrifoldeb hir dymor	1
Heb ddarllen y polisi	1
Yndi	1
Cyfanswm Themâu	**14**

Y thema mwyaf cyffredin yn y sylwadau oedd aneglur / ddim yn deall y polisi (n=4). Roedd nifer o sylwadau yn dilyn thema tebyg gan gynnwys 'ddim yn siŵr sut mae'r gweithio (n=1), ddim yn sicr beth sydd ar gael am ddim i ofalwyr di-dal (n=1) a rhan fwyaf o ofalwyr ddim yn ymwybodol o'r polisi, pobl anabl ddim yn gwybod gall ffi cael ei godi (n=1).

2.4 Ffi am Ofal Uniongyrchol i Ofalwyr Di-dal

Roedd 72 ymateb i'r cwestiwn 'Er fod y disgresiwn ganddo i wneud, nid yw'r Cyngor wedi bod yn codi ffi am ofal uniongyrchol i ofalwyr di-dal (lle bo'r gwasanaeth yn enw'r gofalydd). A ddylai'r polisi yma barhau?', mae'r canlyniadau yn y tabl isod (Tabl 6).

Tabl 6 – Ymatebion i'r cwestiwn 'Er fod y disgresiwn ganddo i wneud, nid yw'r Cyngor wedi bod yn codi ffi am ofal uniongyrchol i ofalwyr di-dal (lle bo'r gwasanaeth yn enw'r gofalydd). A ddylai'r polisi yma barhau?' fel nifer a canran

A ddylai'r polisi yma barhau	**Nifer**	**Canran**
Dim barn gryf	11	15%
Dylai	51	71%
Na ddylai	10	14%
Cyfanswm Popeth	**72**	**100%**

Dewisodd y mwyafrif, sef 71%, o'r ymatebwyr 'dylai' fel ymateb i'r cwestiwn os dylai'r polisi yma barhau (n=51), gyda 15% (n=11) wedi dewis 'dim barn cryf' a 14% (n=10) 'na ddylai'. Gwnaed dadansoddiad o'r ymatebion i'r cwestiwn uchod fesul ymateb i'r cwestiwn 'A ydych yn', a mae'r tabl wedi ei gynnwys yn Atodiad A.

Roedd cyfle i rhoi sylwadau ychwanegol am y cwestiwn yma, a roedd 17 o sylwadau wedi cael eu nodi. Mae'r prif themâu wedi cael eu nodi yn y tabl isod (Tabl 7)

Tabl 7 – Themâu y sylwadau sy'n cyd-fynd gyda'r cwestiwn 'Er fod y disgresiwn ganddo i wneud, nid yw'r Cyngor wedi bod yn codi ffi am ofal uniongyrchol i ofalwyr di-dal (lle bo'r gwasanaeth yn enw'r gofalydd). A ddylai'r polisi yma barhau?' fel nifer

Thema	**Nifer (17 ymateb)**
Byddai codi tal yn cosbi gofalwyr yn ariannol / gofalwyr methu fforddio talu	5
Gall hyn achosi tlodi neu rhoi pwysau ariannol	2
Effaith gofalu ar allu unigolyn i weithio	2
Ddim yn deall am be mae hyn yn sôn	2
Angen sicrhau fod hyn ddim yn achosi caledi	1
Angen i ofalwyr cael amser i'w llesiant i sicrhau eu bod yn aros yn iach	1
Sut mae gofalwyr wedi cael eu ymgynghori	1
Cyngor mewn sefyllfa cyllidol heriol	1
Ddim yn siŵr	1
Dylai wasanaethau dydd i oedolion fod am ddim	1
Fyddai'n anodd i bobl heb y wasanaeth yma	1
Gofalwyr di-dal yn arbed pres i'r cyngor / person sydd angen gofal ddim yn cael y cymorth mae nhw angen	1
Cyfanswm Themâu	**19**

Y thema mwyaf cyffredin yn y sylwadau oedd byddai codi tal yn cosbi gofalwyr yn ariannol / gofalwyr methu fforddio talu (n=5). Roedd sylwadau pellach yn dilyn themâu tebyg gan gynnwys gall hyn achosi tlodi neu rhoi pwysau ariannol (n=2) ac angen sicrhau fod hyn ddim yn achosi caledi (n=1). Roedd themâu eraill yn codi gan gynnwys effaith gofalu ar allu unigolyn i weithio (n=2) a ddim yn deall am be mae hyn yn sôn (n=2) ymysg eraill.

2.5 Ffi am Wasanaethau Cefnogol Iechyd Meddwl

Roedd 72 ymateb i'r cwestiwn 'Nid oes gan y Cyngor hawl i godi ffi ar gyfer gwasanaethau Iechyd Meddwl sydd yn cael eu darparu o dan Adran 117 o'r Ddeddf Iechyd Meddwl (1983). A ddylai'r Cyngor godi ffi am wasanaethau cefnogol Iechyd Meddwl i unigolion sydd ddim yn dod o dan Adran 117 o'r ddeddf Iechyd Meddwl? ', mae'r canlyniadau yn y tabl isod (Tabl 9).

Tabl 8 – Ymatebion i'r cwestiwn 'Nid oes gan y Cyngor hawl i godi ffi ar gyfer gwasanaethau Iechyd Meddwl sydd yn cael eu darparu o dan Adran 117 o'r Ddeddf Iechyd Meddwl (1983). A ddylai'r Cyngor godi ffi am wasanaethau cefnogol Iechyd Meddwl i unigolion sydd ddim yn dod o dan Adran 117 o'r ddeddf Iechyd Meddwl?' fel nifer a canran

A ddylai'r Cyngor godi ffi	**Nifer**	**Canran**
Dim barn gryf	6	8%

Dylai	15	21%
Na ddylai	51	71%
Cyfanswm Popeth	**72**	**100%**

Dewisodd y mwyafrif o ymatebwyr 'na ddylai' (71%, n=51) fel ymateb i'r cwestiwn os dylai'r Cyngor godi ffi, gyda 21% (n=15) yn dewis 'dylai' a 8% (n=6) 'dim barn cryf'. Gwnaed dadansoddiad o'r ymatebion i'r cwestiwn uchod fesul ymateb i'r cwestiwn 'A ydych yn', a mae'r tabl wedi ei gynnwys yn Atodiad A.

Roedd cyfle i rhoi sylwadau ychwanegol am y cwestiwn yma, a roedd 15 o sylwadau. Mae'r prif themâu wedi cael eu nodi yn y tabl isod (Tabl 9).

Tabl 9 – Themâu y sylwadau sy'n cyd-fynd gyda'r cwestiwn 'Nid oes gan y Cyngor hawl i godi ffi ar gyfer gwasanaethau Iechyd Meddwl sydd yn cael eu darparu o dan Adran 117 o'r Ddeddf Iechyd Meddwl (1983). A ddylai'r Cyngor godi ffi am wasanaethau cefnogol Iechyd Meddwl i unigolion sydd ddim yn dod o dan Adran 117 o'r ddeddf Iechyd Meddwl?' fel nifer

Thema	**Nifer (15 ymateb)**
Dylasai fod am ddim	4
Fyddai hyn yn rhoi mwy o bwysau neu fyrdwn ar yr unigolyn (ariannol neu straen)	3
Dylasai GIG cyflawni hyn	2
Angen trin pawb yr un fath	1
Cleifion ddim yn gorfod talu am cyflwr corfforol hirdymor	1
Dim yn deall	1
Dylasai ffi cael ei godi	1
Efallai	1
Lleihau annibyniaeth	1
Ymateb aneglur - dim categori	1
Cyfanswm Themâu	**16**

Y thema mwyaf cyffredin yn y sylwadau oedd dylasai fod am ddim (n=4), fyddai hyn yn rhoi mwy o bwysau neu fyrdwn ar yr unigolyn (ariannol neu straen) (n=3) a dylasai GIG gyflawni hyn (n=2).

2.6 Codi ffi am Fynychu Gwasanaethau Dydd

Roedd 66 ymateb i'r cwestiwn 'Os bydd y Cyngor yn codi ffi am fynychu gwasanaethau dydd (gwasanaeth mewn canolfan ddydd tu allan i'r cartref, wedi ei staffio). A ddylai'r ffi gael ei godi drwy:', mae'r canlyniadau yn y tabl isod (Tabl 10).

Tabl 10 – Ymatebion i'r cwestiwn 'Os bydd y Cyngor yn codi ffi am fynychu gwasanaethau dydd (gwasanaeth mewn canolfan ddydd tu allan i'r cartref, wedi ei staffio). A ddylai'r ffi gael ei godi drwy:' fel nifer a canran

A ddylai'r ffi gael ei godi drwy	**Nifer**	**Canran**
Dim barn gryf	12	18%
Ffi 'fflat' nominal yn daladwy gan bawb	28	42%
Ffi sydd yn ariannu cost y gwasanaeth yn llawn, ond fod gan bawb yr hawl i asesiad i bennu eu cyfraniad (hyd at yr uchafswm presennol o £100 yr wythnos).	26	39%
Cyfanswm Popeth	66	100%

O'r rhai ymatebodd i'r cwestiwn hwn, dewisodd 42% (n=28) 'ffi 'fflat' nominal yn daladwy gan bawb' a 39% (n=26) 'Ffi sydd yn ariannu cost y gwasanaeth yn llawn, ond fod gan bawb yr hawl i asesiad i bennu eu cyfraniad (hyd at yr uchafswm presennol o £100 yr wythnos)'. Dewisodd 18% (n=12) 'dim barn cryf'. Gwnaed dadansoddiad o'r ymatebion i'r cwestiwn uchod fesul ymateb i'r cwestiwn 'A ydych yn', a mae'r tabl wedi ei gynnwys yn Atodiad A.

Roedd cyfle i rhoi sylwadau ychwanegol am y cwestiwn yma, a roedd 26 o sylwadau. Mae'r prif themâu wedi cael eu nodi yn y tabl isod (Tabl 11)

Tabl 11 – Themâu y sylwadau sy'n cyd-fynd gyda'r cwestiwn 'Os bydd y Cyngor yn codi ffi am fynychu gwasanaethau dydd (gwasanaeth mewn canolfan ddydd tu allan i'r cartref, wedi ei staffio). A ddylai'r ffi gael ei godi drwy:' fel nifer

Thema	**Nifer (26 ymateb)**
Dylasai fod am ddim / anghytuno gyda codi ffi	7
Gofal dydd yn cael effaith ar lesiant ac annibyniaeth	5
Dylasai y cwestiwn gynnwys opsiwn i beidio codi ffi	3
Gwasanaethau dydd yn galluogi i ofalwyr weithio	2
Pwysau ychwanegol	2

Codi ffi yn arwain at dorri staff gofal	2
Codi ffi yn arwain at ofalwyr di-dal stopio gweithio i ddarparu gofal	2
Deall fod cyngor angen codi arian ond dylasai hyn fod mewn adrannau eraill	1
Angen asesiad os am godi ffi	1
Codi ffi yn effeithio gofal yn negyddol ac arwain i bobl chwilio am ofal preswyl sydd ddim ar gael.	1
Dim yn deall pam dydi dementia ddim yn ran o'r GIG	1
Disgresiwn os yw 2 aelod o'r teulu yn derbyn gofal dydd	1
Dylasai ffi fod yn wahanol yn dibynnu ar anghenion gofal	1
Fysai unrhyw ffi yn debygol o gael effaith negyddol ar yr aelwydydd sydd eu hangen	1
Gwasanaethau dydd yn rhoi amser i ofalwyr a newid i'r person sydd yn derbyn gofal	1
Hapus i dalu os fysai'r wasanaeth yn cael ei wella	1
Rhai methu fforddio talu ffi	1
Cyfanswm Themâu	**33**

Y thema mwyaf cyffredin yn y sylwadau yma oedd dylasai fod am ddim / anghytuno gyda codi ffi (n=7), trafod gofal dydd yn cael effaith ar lesiant ac annibyniaeth (n=5) a dylasai y cwestiwn gynnwys opsiwn i beidio codi ffi (n=3).

2.7 Codi Ffi am Drafnidiaeth

Roedd 72 ymateb i'r cwestiwn 'A ddylai'r Cyngor godi ffi am drafnidiaeth sydd ddim yn gymwys o dan rhan 4 ag 5 o'r Cod Ymarfer (2014)?', mae'r canlyniadau yn y tabl isod (Tabl 12).

Tabl 12 – Ymatebion i'r cwestiwn 'A ddylai'r Cyngor godi ffi am drafnidiaeth sydd ddim yn gymwys o dan rhan 4 ag 5 o'r Cod Ymarfer (2014)?' fel nifer a canran

Codi ffi am drafnidiaeth	**Nifer**	**Canran**
Dim barn gryf	12	17%
Dylai	23	32%
Na ddylai	37	51%
Cyfanswm Popeth	72	100%

Dewisodd ychydig dros hanner yr ymatebwyr (51%, n=37) 'na ddylai' fel ymateb i'r cwestiwn ynglŷn a codi ffi am drafnidiaeth, tra fod 32% (n=23) wedi dewis 'dylai' a 17% (n=12) wedi dewis 'dim barn gryf'. Gwnaed dadansoddiad o'r ymatebion i'r cwestiwn uchod fesul ymateb i'r cwestiwn 'A ydych yn', a mae'r tabl wedi ei gynnwys yn Atodiad A.

Roedd cyfle i rhoi sylwadau ychwanegol am y cwestiwn yma, a roedd 14 o sylwadau. Mae'r prif themâu wedi cael eu nodi yn y tabl isod (Tabl 13)

Tabl 13 – Themâu y sylwadau sy'n cyd-fynd gyda'r cwestiwn 'A ddylai'r Cyngor godi ffi am drafnidiaeth sydd ddim yn gymwys o dan rhan 4 ag 5 o'r Cod Ymarfer (2014)?' fel nifer

Thema	**Nifer (14 ymateb)**
Yn darparu trafnidiaeth eu hunain yn barod	3
Dylasai trafnidiaeth fod am ddim / annheg i'r unigolyn dalu	2
Efallai gwneud cyfraniad	2
Annheg i roi cyfyngiadau ariannol ar ddefnyddwyr	1
Codi ffi os fforddiadwy i'r unigolyn	1
Gobeithio gallu osgoi codi ffi ond os rhaid dylasai godi ffi teg	1
Pawb methu talu unrhyw dal ychwanegol	1
Talu am drafnidiaeth yn barod	1
Teg talu am drafnidiaeth	1
Ymateb aneglur - dim thema wedi nodi	1
Cyfanswm Themâu	**14**

Y themâu mwyaf cyffredin fel ymateb i'r cwestiwn yma oedd yn darparu eu trafnidiaeth eu hunain yn barod (n=3), dylasai trafnidiaeth fod am ddim / annheg i'r unigolyn dalu (n=2) ag efallai gwneud cyfraniad (n=2).

3.0 Canlyniadau Eich barn

<u>3.1 Effaith ar yr iaith Gymraeg, y cyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg a'i statws o fewn y gymuned</u>

Roedd 70 ymateb i'r cwestiwn 'Beth ydych chi'n gredu fyddai effaith y newidiadau hyn ar yr iaith Gymraeg, y cyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg a'i statws o fewn y gymuned', mae'r canlyniadau yn y tabl isod (Tabl 14).

Tabl 14 – Ymatebion i'r cwestiwn 'Beth ydych chi'n gredu fyddai effaith y newidiadau hyn ar yr iaith Gymraeg, y cyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg a'i statws o fewn y gymuned:' fel nifer a canran

Effaith ar yr iaith Gymraeg	**Nifer**	**Canran**
Effaith gadarnhaol	4	6%
Ychydig o effaith gadarnhaol	1	1%
Dim effaith	31	44%
Effaith negyddol	26	37%
Ychydig o effaith negyddol	8	11%
Cyfanswm Popeth	70	100%

Roedd y mwyafrif (48%, n=34) wedi dewis y fyddai y newidiadau yn cael 'effaith negyddol' neu 'ychydig o effaith negyddol' ar yr iaith Gymraeg, y cyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg a'i statws o fewn y gymuned, tra fod 44% (n=31) wedi dewis 'dim effaith', a 7% (n=5) wedi dewis 'effaith gadarnhaol' neu 'ychydig o effaith gadarnhaol'.

Roedd cyfle i rhoi sylwadau ychwanegol am y cwestiwn yma, a roedd 15 o sylwadau. Mae'r prif themâu wedi cael eu nodi yn y tabl isod (Tabl 15).

Tabl 15 – Themâu y sylwadau sy'n cyd-fynd gyda'r cwestiwn 'Beth ydych chi'n gredu fyddai effaith y newidiadau hyn ar yr iaith Gymraeg, y cyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg a'i statws o fewn y gymuned:' fel nifer

Thema	**Nifer (15 ymateb)**
Dim yn gweld effaith ar yr iaith Gymraeg	2
Dim yn gweld sut mae hyn yn berthnasol	2
Dwyieithog lle bosib os ddim yn effeithio ansawdd gofal	1
Angen mwy o gefnogaeth i bobl gyda anghenion cyfathrebu ychwanegol	1
Fydd gwasanaethau lleol iaith Gymraeg yn cau	1
Gofal lleol yn aml yn Gymraeg	1
Gwynedd yn dlotach a fydd yr iaith felly yn cael ei effeithio	1
Helpu cymdeithasu os yn gallu cyfarfod pobl sy'n siarad Cymraeg	1

Iaith Gymraeg yn gallu bod yn rwystr i lefel gofal sydd ar gael gan ei fod yn effeithio gallu bobl sydd ddim yn siarad Cymraeg i fod yn ofalwyr	1
Llai o fynediad at wasanaethau yn cael effaith negyddol ar lot o bethau gan gynnwys y Gymraeg	1
Mae methu cyfarfod siaradwyr Cymraeg eraill gan eich bod methu fforddio teithio neu'r gwasanaethau yn wahaniaethol	1
Ydy'r iaith yn cael ei weld yn fwy pwysig na gofal?	1
Dim thema	1
Dim ymateb	1
Cyfanswm Themâu	**16**

3.2 Effaith ar bobl sy'n wynebu anfantais economaiddgymdeithasol

Roedd 70 ymateb i'r cwestiwn 'Beth ydych chi'n gredu fyddai effaith y newidiadau hyn ar bobl sy'n wynebu anfantais economaidd gymdeithasol? ', mae'r canlyniadau yn y tabl isod (Tabl 16).

Tabl 16 – Ymatebion i'r cwestiwn 'Beth ydych chi'n gredu fyddai effaith y newidiadau hyn ar bobl sy'n wynebu anfantais economaidd-gymdeithasol?' fel nifer a canran

Effaith ar bobl sy'n wynebu anfantais economaidd-gymdeithasol	**Nifer**	**Canran**
Effaith gadarnhaol	7	10%
Ychydig o effaith gadarnhaol	3	4%
Dim effaith	12	17%
Effaith negyddol	41	59%
Ychydig o effaith negyddol	7	10%
Cyfanswm Popeth	**70**	**100%**

Roedd y mwyafrif (69%, n=48) wedi dewis y fyddai y newidiadau yn cael 'effaith negyddol' neu 'ychydig o effaith negyddol' ar bobl sy'n wynebu anfantais economaidd-gymdeithasol, tra fod 17% (n=12) wedi dewis 'dim effaith', a 14% (n=10) wedi dewis 'effaith gadarnhaol' neu 'ychydig o effaith gadarnhaol'.

4.0 Canlyniadau Cwestiynau Cydraddoldeb – Amdanoch chi

Mae'r tablau isod (Tabl 17 - 25) yn cynnwys ymatebion i'r cwestiynau cydraddoldeb cafodd eu cynnwys yn yr ymgynghoriad.

4.1 Rhyw

Tabl 17 – Ymatebion i'r cwestiwn ynglŷn a 'Rhyw'

Rhyw	**Nifer**	**Canran**
Dwi'n uniaethu mewn ffordd wahanol	1	1%

Dyn / Gwryw	26	36%
Dynes / Benyw	41	57%
Gwell gennyf beidio â dweud	4	6%
Cyfanswm Popeth	**72**	100%

4.2 Grŵp Oedran

Tabl 18 – Ymatebion i'r cwestiwn 'Nodwch eich grŵp oedran'

Grŵp Oedran	**Nifer**	**Canran**
25 - 34 oed	4	6%
35 - 44 oed	13	18%
45 - 54 oed	19	26%
55 - 64 oed	14	19%
65 - 74 oed	12	17%
75 - 84 oed	5	7%
Gwell gennyf beidio â dweud	5	7%
Cyfanswm Popeth	**72**	100%

4.3 Sgiliau yn y Gymraeg

Tabl 19 – Ymatebion i'r cwestiwn 'Sut fyddech chi yn disgrifio eich sgiliau yn y Gymraeg?'

Sut fyddech chi yn disgrifio eich sgiliau yn y Gymraeg?	**Nifer**	**Canran**
Arall	4	6%
Ddim yn gallu siarad na deall Cymraeg	11	16%
Gwell gennyf beidio â dweud	6	9%
Siarad, darllen ac ysgrifennu – wrthi'n dysgu	4	6%
Siarad, darllen ac ysgrifennu yn rhugl	34	49%
Siarad, darllen ac ysgrifennu, ond ddim yn hyderus iawn	8	11%
Siarad, ond ddim yn darllen nac ysgrifennu	3	4%
Cyfanswm Popeth	**70**	100%

4.4 Cenedligrwydd neu hunaniaeth genedlaethol

Tabl 20 – Ymatebion i'r cwestiwn 'Cenedligrwydd neu hunaniaeth genedlaethol?'

Cenedligrwydd neu hunaniaeth genedlaethol	**Nifer**	**Canran**
Arall	3	4%
Cymreig	46	65%
Gwell gennyf beidio â dweud	4	6%
Prydeinig	12	17%
Seisnig	6	8%
Cyfanswm Popeth	**71**	100%

4.5 Hil

Tabl 21 – Ymatebion i'r cwestiwn 'Beth yw eich hil?'

Hil	**Nifer**	**Canran**
Arall	2	3%
Asiaidd	1	1%
Gwell gennyf beidio â dweud	4	6%
Gwyn	64	90%
Cyfanswm Popeth	**71**	100%

4.6 Crefydd

Tabl 22 – Ymatebion i'r cwestiwn 'Beth yw eich crefydd?'

Crefydd	**Nifer**	**Canran**
Arall	3	4%
Bwdhaidd	2	3%
Cristion	35	49%
Dim crefydd	25	35%
Gwell gennyf beidio â dweud	6	8%
Cyfanswm Popeth	**71**	100%

4.7 Rhywioldeb

Tabl 23 – Ymatebion i'r cwestiwn 'Pa un o'r rhain sy'n eich disgrifio chi orau?'

Rhywioldeb	Nifer	Canran
Arall	3	4%
Deurywiol (Bisexual)	2	3%
Dynes hoyw / lesbiaidd	1	1%
Gwell gennyf beidio â dweud	8	11%
Heterorywiol / Strêt	56	80%
Cyfanswm Popeth	**70**	100%

4.8 Hunaniaeth Rhywedd

Tabl 24 – Ymatebion i'r cwestiwn 'Ydi eich hunaniaeth rhywedd wedi newid o'r hyn a bennwyd adeg eich geni? (er enghraifft rydych chi'n drawsrywiol neu trans ayyb)'

Ydi eich hunaniaeth rhywedd wedi newid o'r hyn a bennwyd adeg eich geni?	Nifer	Canran
Gwell gennyf beidio â dweud	8	11%
Nac ydi	61	87%
Ydi	1	1%
Cyfanswm Popeth	**70**	100%

4.9 Anabledd

Tabl 25 – Ymatebion i'r cwestiwn 'Mae Adran 6 (1) o Ddeddf Cydraddoldeb 2010 yn datgan bod unigolyn yn anabl os: a. Oes gan yr unigolyn hwnnw nam corfforol neu feddyliol, a b. Bod gan y nam effaith andwyol sylweddol a hirdymor ar allu'r unigolyn i gyflawni gweithgareddau arferol o ddydd i ddydd. Gan ddefnyddio'r diffiniad hwn, a ydych chi'n ystyried eich hun yn berson anabl?'

Ydych chi'n ystyried eich hun yn berson anabl?	Nifer	Canran
Gwell gennyf beidio â dweud	10	14%
Nac ydw	47	66%
Ydw	14	20%
Cyfanswm Popeth	**71**	100%

Atodiad A

Lle yn briodol, mae dadansoddiad pellach wedi cael ei wneud i ddangos ymateb y gwahanol grwpiau sydd wedi eu nodi yn nhabl 1 i'r cwestiynau a ofynnwyd yn yr arolwg. Mae'r dadansoddiad yma wedi cael ei gynnwys isod. Dylai peth ofal gael ei ddefnyddio pan yn edrych ar yr ymatebion fesul grŵp yn y tabl yma, gan fod nifer ymatebwyr yn rhai o'r grwpiau yn isel.

Tabl 26 – Ymatebion i'r cwestiwn 'Pa mor ymwybodol ydych chi o bolisi codi tâl am ofal Cyngor Gwynedd, a'r gwasanaethau gofal hynny lle mae ffi'n cael ei godi ar hyn o bryd?' fel nifer a canran fesul ymateb i'r cwestiwn 'A ydych yn:'

A ydych yn:	Ymwybyddiaeth o'r polisi codi tâl am ofal	Nifer	Canran
Arall	Ddim yn ymwybodol	10	42%
	Ymwybodol	14	58%
Aelod teulu defnyddiwr gwasanaethau gofal	Ddim yn ymwybodol	13	48%
	Ymwybodol	14	52%
Ddefnyddiwr gwasanaethau gofal	Ddim yn ymwybodol	3	100%
	Ymwybodol	0	0%
Gofalydd di-dâl	Ddim yn ymwybodol	7	39%
	Ymwybodol	11	61%
Heb nodi	Ymwybodol	1	
	Cyfanswm Popeth	**73**	

Tabl 27 – Ymatebion i'r cwestiwn 'Yw'r polisi codi tâl yn ei gwneud yn eglur pa ffioedd mae'n rhaid i ofalwyr di-dâl eu talu?' fel nifer a canran fesul ymateb i'r cwestiwn 'A ydych yn:'

A ydych yn:	Yw'r polisi yn eglur	Nifer	Canran
Arall	Nac ydi	17	74%
	Ydi	6	26%
Aelod teulu defnyddiwr gwasanaethau gofal	Nac ydi	20	77%
	Ydi	6	23%
Ddefnyddiwr gwasanaethau gofal	Nac ydi	2	67%
	Ydi	1	33%
Gofalydd di-dâl	Nac ydi	12	67%
	Ydi	6	33%
Heb nodi	Ydi	1	
	Cyfanswm Popeth	71	

Tabl 28 – Ymatebion i'r cwestiwn 'Er fod y disgresiwn ganddo i wneud, nid yw'r Cyngor wedi bod yn codi ffi am ofal uniongyrchol i ofalwyr di-dal (lle bo'r gwasanaeth yn enw'r gofalydd). A ddylai'r polisi yma barhau? ' fel nifer a canran fesul ymateb i'r cwestiwn 'A ydych yn:'

A ydych yn:	Dylai'r polisi yma barhau?	Nifer	Canran
Arall	Dim barn gryf	4	17%
	Dylai	13	54%
	Na ddylai	7	29%
Aelod teulu defnyddiwr gwasanaethau gofal	Dim barn gryf	4	15%
	Dylai	20	74%
	Na ddylai	3	11%
	Dim barn gryf	1	33%

Ddefnyddiwr gwasanaethau gofal	Dylai	2	67%
Gofalydd di-dâl	Dim barn gryf	1	6%
	Dylai	16	94%
Heb nodi	Dim barn gryf	1	
	Cyfanswm	72	

Tabl 29 – Ymatebion i'r cwestiwn ''Nid oes gan y Cyngor hawl i godi ffi ar gyfer gwasanaethau Iechyd Meddwl sydd yn cael eu darparu o dan Adran 117 o'r Ddeddf Iechyd Meddwl (1983). A ddylai'r Cyngor godi ffi am wasanaethau cefnogol Iechyd Meddwl i unigolion sydd ddim yn dod o dan Adran 117 o'r ddeddf Iechyd Meddwl?' fel nifer a canran fesul ymateb i'r cwestiwn 'A ydych yn:'

A ydych yn:	**Dylai'r Cyngor godi ffi?**	**Nifer**	**Canran**
Arall	Dylai	11	46%
	Na ddylai	13	54%
Aelod teulu defnyddiwr gwasanaethau gofal	Dim barn gryf	3	11%
	Dylai	3	11%
	Na ddylai	21	78%
Ddefnyddiwr gwasanaethau gofal	Na ddylai	2	100%
Gofalydd di-dâl	Dim barn gryf	3	17%
	Dylai	1	6%
	Na ddylai	14	78%
Heb nodi	Na ddylai	1	
	Cyfanswm Popeth	72	

Tabl 30 – Ymatebion i'r cwestiwn 'Os bydd y Cyngor yn codi ffi am fynychu gwasanaethau dydd (gwasanaeth mewn canolfan ddydd tu allan i'r cartref, wedi ei staffio). A ddylai'r ffi gael ei godi drwy: ' fel nifer a canran fesul ymateb i'r cwestiwn 'A ydych yn:'

A ydych yn:	**Labeli rhes**	**Nifer**	**Canran**
Arall	Dim barn gryf	1	4%
	Ffi 'fflat' nominal yn daladwy gan bawb	10	43%
	Ffi sydd yn ariannu cost y gwasanaeth yn llawn, ond fod gan bawb yr hawl i asesiad i bennu eu cyfraniad (hyd at yr uchafswm presennol o £100 yr wythnos).	12	52%
Aelod teulu defnyddiwr	Dim barn gryf	8	33%
	Ffi 'fflat' nominal yn daladwy gan bawb	9	38%

gwasanaethau gofal	Ffi sydd yn ariannu cost y gwasanaeth yn llawn, ond fod gan bawb yr hawl i asesiad i bennu eu cyfraniad (hyd at yr uchafswm presennol o £100 yr wythnos).	7	29%
Ddefnyddiwr gwasanaethau gofal	Dim barn gryf	3	100%
Gofalydd di-dâl	Ffi 'fflat' nominal yn daladwy gan bawb	8	53%
	Ffi sydd yn ariannu cost y gwasanaeth yn llawn, ond fod gan bawb yr hawl i asesiad i bennu eu cyfraniad (hyd at yr uchafswm presennol o £100 yr wythnos).	7	47%
Heb nodi	Ffi 'fflat' nominal yn daladwy gan bawb	1	
	Cyfanswm Popeth	66	

Tabl 31 – Ymatebion i'r cwestiwn A ddylai'r Cyngor godi ffi am drafnidiaeth sydd ddim yn gymwys o dan rhan 4 ag 5 o'r Cod Ymarfer (2014)? *fel nifer a canran fesul ymateb i'r cwestiwn 'A ydych yn:'*

A ydych yn:	**Dylai'r Cyngor godi ffi?**	**Nifer**	**Canran**
Arall	Dim barn gryf	3	13%
	Dylai	12	50%
	Na ddylai	9	38%
Aelod teulu defnyddiwr gwasanaethau gofal	Dim barn gryf	6	22%
	Dylai	7	26%
	Na ddylai	14	52%
Ddefnyddiwr gwasanaethau gofal	Dim barn gryf	1	33%
	Na ddylai	2	67%

Gofalydd di-dâl	Dim barn gryf	2	12%
	Dylai	4	24%
	Na ddylai	11	65%
Heb nodi	Na ddylai	1	
	Cyfanswm Popeth	72	

Asesu'r Effaith ar Nodweddion Cydraddoldeb, y Gymraeg ac Anfantais Economaidd-Gymdeithasol

Gweler y daflen *Sut i Wneud Asesiad Effaith Cydraddoldeb* am gymorth i lenwi'r ffurflen yma. Mae croeso hefyd i chi gysylltu gyda Delyth Williams, Swyddog Polisi a Chydraddoldeb ar est 32708, neu DelythGadlysWilliams@gwynedd.llyw.cymru, am gymorth pellach.

Mae'n ofynnol i'r Cyngor (dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010) i ystyried yr effaith fydd newid mewn unrhyw bolisi neu weithdrefn (neu greu polisi neu weithdrefn o'r newydd), yn ei gael ar bobl hefo nodweddion cydraddoldeb gwarchodedig. Mae gan y Cyngor hefyd ddyletswyddau cyffredinol ychwanegol i sicrhau tegwch a meithrin perthnasau da. Rhaid felly gwneud asesiad amserol cyn gwneud penderfyniad ar unrhyw newid perthnasol (h.y. sy'n cael effaith ar bobl hefo nodwedd gwarchodedig).

Mae hefyd yn ofynnol i'r Cyngor, dan ofynion Safonau'r Gymraeg (Adran 44 Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011) ystyried yr effaith fydd newid mewn unrhyw bolisi neu weithdrefn (neu greu polisi neu weithdrefn o'r newydd), yn ei gael ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg ac i sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg. Mae'r ddogfen hon felly yn sicrhau bod y penderfyniadau yma'n diogelu ac yn hyrwyddo'r defnydd a wneir o'r Gymraeg.

O Ebrill 1af 2021 ymlaen mae gan y Cyngor ddyletswydd i roi sylw dyledus i ddod i'r afael ag anfantais economaidd-gymdeithasol mewn penderfyniadau strategol.

1) Manylion

1.1 Beth yw enw'r polisi / gwasanaeth dan sylw?

Cysoni ffioedd am ofal i oedolion yng Ngwynedd

1.2 Beth ydi pwrpas y polisi/gwasanaeth sy'n cael ei greu neu ei newid? Pa newidiadau sy'n cael eu hystyried?

Diweddaru polisi codi tâl am ofal Cyngor Gwynedd, sydd yn pennu o dan pa amgylchiadau y bydd pobl yn cyfrannu yn ariannol tuag at eu gofal a/neu gymorth gan y Gwasanaethau Cymdeithasol. Mae'r polisi codi tâl cyfredol mewn lle ers 2017, ac mae diweddariadau yn cael eu ystyried er mwyn cynnal gwasanaethau cynaliadwy, ond hefyd er mwyn sicrhau tegwch ar draws gwahanol wasanaethau yr Adran Oedolion. Mae gan y Cyngor yr hawl i godi ffi ar unigolion am wasanaethau gofal neu gymorth (gyda rhai eithriadau) yn unol a'r Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014, ac mae

Cyngor Gwynedd eisoes yn codi ffi ar unigolion am y rhan fwyaf o wasanaethau gofal a/neu gymorth, yn ddibynnol ar asesiad ariannol. Ni fydd unrhyw un yn talu mwy na maent yn gallu ei fforddio yn dilyn asesiad.

1.3 Pwy sy'n gyfrifol am yr asesiad yma?

Alun Gwilym Williams – Pennaeth Cynorthwyol, Busnes a Chomisiynu Gofal

1.4 Pryd wnaethoch chi gychwyn yr asesiad? Pa fersiwn yw hwn?

01/11/24

2) Gweithredu

2.1 Pwy yw'r budd-ddeiliaid neu bartneriaid fydd yn rhaid gweithio hefo nhw i wneud yr asesiad yma?

- Unigolion sy'n derbyn gwasanaethau gofal
- Teuluoedd a gofalwyr di-dâl unigolion sy'n derbyn gwasanaethau gofal
- Darparwyr gwasanaethau gofal a chymorth
- Tîm incwm a lles y Cyngor.
- Trigolion Gwynedd

2.2 Pa gamau ydych chi wedi ei cymryd i ymgysylltu gyda pobl hefo nodweddion gwarchodedig, ynglŷn â'r iaith Gymraeg neu â chymunedau (un ai oherwydd lleoliad neu oherwydd angen) sy'n byw ag anfantais economaidd-gymdeithasol?

Cynhaliwyd ymgynghoriad rhwng Tachwedd 2024 a Ionawr 2025 i gyflwyno ac egluro'r polisi codi tâl i'r cyhoedd, partneriaid a sefydliadau lleol a chodi ymwybyddiaeth o'r cyfle iddynt gymryd rhan yn yr ymarferiad drwy gwblhau holiadur byr ar-lein ar www.gwynedd.llyw.cymru/ymgynghori .

Roedd copïau papur hefyd ar gael yn llyfrgelloedd a Siopau Gwynedd leol. Anogwyd cymaint â phosib o bobl Gwynedd i gwblhau a dychwelyd yr holiadur gan ddefnyddio gwefan y Cyngor, y wasg leol, rhaeadru'r neges trwy ein partneriaid, gwefannau cymdeithasol ac e-newyddlenni aelodau etholedig a staff y Cyngor.

Cysylltwyd â sefydliadau sy'n cynrychioli neu'n gweithio hefo Oedolion sy'n derbyn gofal neu gymorth i roi gwybod iddynt am yr ymgysylltiad ac i ofyn iddynt hysbysu eu defnyddwyr am yr holiadur. Roedd hyn yn cynnwys sefydliadau trydydd sector sydd yn cynrychioli neu'n gweithio efo gofalwyr di-dâl, unigolion gydag anableddau dysgu, ac eraill.

2.3 Beth oedd canlyniad yr ymgysylltu?

Gweler yr adroddiad llawn yn atodiad 1 o'r brif adroddiad.

2.4 Ar sail pa dystiolaeth arall ydych chi'n gweithredu?

Mae wedi dod i'r amlwg fod anghysondebau rhwng pa wasanaethau gofal a chymorth sydd yn denu ffi, a pha rai sydd am ddim. Mae datblygiad y polisi a'r ymgais i gysoni felly yn ceisio dod i sefyllfa fwy teg a chytbwys ar draws ein holl wasanaethau gofal a chymorth. Mae cod ymarfer rhan 4 a 5 y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 yn nodi yn benodol fod rhaid i gynghorau :

- bod yn gyson, er mwyn dileu amrywiadau yn y ffordd y caiff pobl eu hasesu'n ariannol ac y codir ffioedd arnynt;
- cymhwyso ffioedd yn gydradd fel y bydd y rhai sydd ag anghenion gofal a chymorth tebyg yn cael eu trin yn yr un modd a lleihau anghysondebau rhwng codi am fathau gwahanol o ofal a chymorth i'r eithaf;

2.5 Oes yna unrhyw fylchau yn y dystiolaeth sydd angen ei gasglu?

Byddwn yn parhau i fonitro effaith y polisi yn barhaus. Os yw'r argymhelliad yn cael ei weithredu, bydd angen casglu tystiolaeth eto ar ôl cyfnod penodol (e.e. blwyddyn) er mwyn monitro effaith.

3) Adnabod yr Effaith

3.1 Mae'n rhaid i'r Cyngor roi sylw dyledus i'r effaith fydd unrhyw newidiadau'n ei gael ar bobl hefo nodweddion cydraddoldeb isod. Beth yw'r effaith fydd y polisi/gwasanaeth newydd neu'r newidiadau arfaethedig yn ei gael ar bobl hefo'r nodweddion hyn? Mae hefyd angen ystyried yr effaith ar anfantais economaidd-gymdeithasol ac ar y Gymraeg.

Nodweddion	Sut fath o effaith? *	Ym mha ffordd? Beth yw'r dystiolaeth?
Hil (gan gynnwys cenedligrwydd)	Dim	Mae asesiad ariannol manwl yn cael ei gynnal gyda phob unigolyn cyn iddynt gyfrannu at eu gofal neu gefnogaeth. Bydd hyn yn diogelu'r bobl hynny efo'r nodweddion cydraddoldeb sydd fwyaf agored i fyw mewn tlodi.
Anabledd	Dim	Mae unigolion gydag anableddau yn fwy tebygol o ddefnyddio'r gwasanaethau gofal a chefnogaeth. Ond, er bod y polisi yn debygol o effeithio mwy o unigolion gydag anableddau nag unigolion sydd heb anableddau, mae trefn mewn lle i gynnal asesiad ariannol gyda phob unigolyn cyn iddynt gyfrannu at eu gofal a/neu gymorth. O ganlyniad, ni fydd unrhyw unigolyn yn cyfrannu os nad ydynt yn gallu fforddio gwneud hynny. Bydd cefnogaeth hefyd ar gael i sicrhau fod unigolion yn derbyn y budd-daliadau y maent yn gymwys ar eu cyfer.
Rhyw	Dim	Mae asesiad ariannol manwl yn cael ei gynnal gyda phob unigolyn cyn iddynt gyfrannu at eu gofal neu gefnogaeth. Bydd hyn yn diogelu'r bobl hynny efo'r nodweddion cydraddoldeb sydd fwyaf agored i fyw mewn tlodi.
Oedran	Dim	Mae unigolion hŷn yn fwy tebygol o ddefnyddio'r gwasanaethau gofal a chefnogaeth. Ond, er bod y polisi yn debygol o effeithio mwy o unigolion hŷn nag unigolion iau, mae trefn mewn lle i gynnal asesiad ariannol gyda phob unigolyn cyn iddynt gyfrannu at eu gofal a/neu gymorth. O ganlyniad, ni fydd unrhyw unigolyn yn cyfrannu os nad ydynt yn gallu fforddio gwneud hynny. Bydd cefnogaeth hefyd ar gael i sicrhau fod unigolion yn derbyn y budd-daliadau y maent yn gymwys ar eu cyfer.
Cyfeiriadedd rhywiol	Dim	Mae asesiad ariannol manwl yn cael ei gynnal gyda phob unigolyn cyn iddynt gyfrannu at eu gofal neu gefnogaeth. Bydd hyn yn diogelu'r bobl hynny efo'r nodweddion cydraddoldeb sydd fwyaf agored i fyw mewn tlodi.
Crefydd neu gred (neu ddiffyg cred)	Dim	Mae asesiad ariannol manwl yn cael ei gynnal gyda phob unigolyn cyn iddynt gyfrannu at eu gofal neu gefnogaeth. Bydd hyn yn diogelu'r bobl hynny efo'r nodweddion cydraddoldeb sydd fwyaf agored i fyw mewn tlodi.
Ailbennu rhywedd	Dim	Mae asesiad ariannol manwl yn cael ei gynnal gyda phob unigolyn cyn iddynt gyfrannu at eu gofal neu gefnogaeth. Bydd hyn yn diogelu'r bobl hynny efo'r nodweddion cydraddoldeb sydd fwyaf agored i fyw mewn tlodi.
Beichiogrwydd a mamolaeth	Dim	Mae asesiad ariannol manwl yn cael ei gynnal gyda phob unigolyn cyn iddynt gyfrannu at eu gofal neu gefnogaeth. Bydd hyn yn diogelu'r bobl hynny efo'r nodweddion cydraddoldeb sydd fwyaf agored i fyw mewn tlodi.
Priodas a	Dim	Mae asesiad ariannol manwl yn cael ei gynnal gyda phob

phartneriaeth sifil		unigolyn cyn iddynt gyfrannu at eu gofal neu gefnogaeth. Bydd hyn yn diogelu'r bobl hynny efo'r nodweddion cydraddoldeb sydd fwyaf agored i fyw mewn tlodi.
Yr iaith Gymraeg	Dim	Nid oes unrhyw dystiolaeth i awgrymu y byddai'r newid yn cael fwy o effaith ar siaradwyr Cymraeg nag eraill yn y sir.
Anfantais Economaidd-Gymdeithasol	Dim	Golygai'r polisi fod pawb sydd yn gymwys am wasanaethau gofal neu gymorth yn cael asesiad llawn o'u sefyllfa ariannol cyn gorfod cyfrannu at eu gofal neu gymorth. Bydd hyn yn sicrhau na fydd unrhyw un sydd ddim yn gallu fforddio cyfrannu yn gwneud hynny. Bydd cefnogaeth hefyd ar gael i sicrhau fod unigolion yn derbyn y budd-daliadau y maent yn gymwys ar eu cyfer.

* I'w ddileu yn ôl yr angen

3.2 Mae'n ddyletswydd ar y Cyngor dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 i gyfrannu'n bositif i gymdeithas decach trwy hybu cydraddoldeb a pherthynas dda yn ei weithgareddau ym meysydd oedran, rhyw, cyfeiriadedd rhywiol, crefydd, hil, trawsrywedd, anabledd a beichiogrwydd a mamolaeth. Mae'n rhaid i'r Cyngor roi sylw dyledus i'r ffordd mae unrhyw newid yn effeithio'r dyletswyddau yma.

Dyletswyddau Cyffredinol y Ddeddf Cydraddoldeb	**A yw'n cael effaith?***	**Ym mha ffordd? Beth yw'r dystiolaeth?**
Cael gwared â cham-wahaniaethu anghyfreithlon, aflonyddu ac erledigaeth	Nac ydi	
Hyrwyddo cyfleoedd cyfartal	Ydi	Drwy sicrhau fod pawb yn gymwys am asesiad o'u sefyllfa ariannol cyn gorfod cyfrannu, a gwneud hynny'n hysbys, mae'r polisi yn hyrwyddo cyfle cyfartal i bawb gael mynediad at ofal a/neu gefnogaeth. Ar hyn o bryd, mae rhai gwasanaethau gofal a/neu gymorth am ddim, tra bo ffi yn cael ei godi am eraill. Tra fod gan y Cyngor y disgresiwn i benderfynu am pa wasanaethau gofal y mae'n codi ffi, drwy gysoni y polisi ar draws y gwasanaethau, bydd yn sicrhau nad oes gwahaniaethu. Bydd felly yn cael effaith bositif.
Meithrin perthnasau da	Nac ydi	

* I'w ddileu yn ôl yr angen

3.3 Sut mae eich cynnig yn sicrhau eich bod yn gweithio yn unol â gofynion Safonau'r Iaith Gymraeg (Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011), i sicrhau na chaiff y Gymraeg ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg, ac y manteisir ar bob cyfle i hyrwyddo'r Gymraeg (y tu hwnt i ddarparu gwasanaethau'n ddwyieithog) a chynyddu cyfleoedd i ddefnyddio a dysgu'r iaith yn y gymuned?

Nid yw'r polisi yn cael effaith uniongyrchol ar y Gymraeg gan nad oes unrhyw newid i'r ddarpariaeth a'r gwasanaethau sydd ar gael, dim ond y modd y cyfrannir yn ariannol tuag atynt.

Fodd bynnag, dylid nodi fod gan unrhyw un yr hawl i asesiad gofal neu wasanaeth yn y Gymraeg heb orfod gofyn – y cynnig rhagweithiol. Mae hyn hefyd yn wir am asesiad ariannol. Mae gan y Cyngor dîm o staff sydd yn cynnal asesiadau yn y Gymraeg neu'r Saesneg.

3.4 Pa fesurau neu newidiadau eraill y gallech eu cynnwys i gryfhau neu newid y polisi / arfer er mwyn cael effaith gadarnhaol ar gyfleoedd pobl i ddefnyddio'r Gymraeg, ac i leihau neu atal unrhyw effeithiau andwyol y gallai'r polisi/ymarfer ei gael ar yr iaith Gymraeg?

3.5 Sut mae'r cynnig yn dangos eich bod wedi rhoi sylw dyledus i'r angen i fynd i'r afael ag anghyfartaledd o achos anfantais economaidd-gymdeithasol? (Sylwch fod hyn yn ymwneud â chau bylchau anghydraddoldeb yn hytrach na gwella canlyniadau i bawb yn unig).

Golygai'r polisi fod pawb sydd yn gymwys am wasanaethau gofal neu gymorth yn cael asesiad llawn o'u sefyllfa ariannol cyn gorfod cyfrannu at eu gofal neu gymorth. Bydd hyn yn sicrhau na fydd unrhyw un sydd methu fforddio cyfrannu yn gwneud hynny, ond fod yr unigolion hynny sydd â'r modd yn cyfrannu'n ariannol er mwyn sicrhau gwasanaethau cynaliadwy i bawb. Yn ogystal, bydd bob unigolyn sydd angen cyfrannu yn cael cefnogaeth i sicrhau eu bod yn derbyn yr holl fudd-daliadau y maen nhw'n gymwys ar eu cyfer.

3.6 Pa fesurau neu newidiadau eraill y gallech eu cynnwys i gryfhau neu newid y polisi / arfer i ddangos eich bod wedi rhoi sylw dyledus i'r angen i leihau canlyniadau anghyfartal o ganlyniad i anfantais economaidd-gymdeithasol, yn unol â'r Ddeddf Economaidd-Gymdeithasol?

4) Dadansoddi'r canlyniadau

4.1 Ydi'r polisi felly'n debygol o gael effaith sylweddol, bositif ar unrhyw un o'r uchod? Beth yw'r rheswm am hyn?

Nac ydi

4.2 Ydi'r polisi felly'n debygol o gael effaith sylweddol, negyddol ar unrhyw un o'r uchod? Beth yw'r rheswm am hyn?

Nac ydi

4.3 Beth ddylid ei wneud?

Dewiswch un o'r canlynol:

Parhau gyda'r polisi / gwasanaeth gan ei fod yn gadarn	Ie
Addasu'r polisi i ddileu unrhyw rwystrau	
Atal a dileu'r polisi gan fod yr effeithiau niweidiol yn rhy fawr	
Parhau a'r polisi oherwydd gellir cyfiawnhau unrhyw effaith niweidiol	
Dim camau pellach ar hyn o bryd, mae'n gynamserol i benderfynu, neu does dim digon o dystiolaeth	

4.4 Os yn parhau hefo'r cynllun, pa gamau fyddwch chi'n cymryd i leihau neu liniaru unrhyw effeithiau negyddol?

Byddwn yn parhau i sicrhau fod pawb sydd yn gymwys am wasanaethau gofal neu gymorth sydd yn debygol o orfod talu ffi yn derbyn asesiad ariannol cynhwysfawr, a byddwn yn mynd allan yn rhagweithiol i gynnig asesiad. Yn ogystal, mae tîm o swyddogion o fewn y Gwasanaeth Busnes a Chomisiynu Gofal sydd ar gael i gefnogi unigolion i sicrhau eu bod yn derbyn y budd-daliadau hynny y maent yn gymwys i'w derbyn er mwyn cyfrannu at unrhyw ffi sydd yn ddyledus ganddynt yn dilyn asesiad.

4.5 Os nad ydych yn gweithredu ymhellach i ddileu neu leihau effeithiau negyddol, esboniwch pam yma.

5) Monitro

5.1 Pa gamau fyddwch chi'n gymryd i fonitro effaith ac effeithiolrwydd y polisi neu wasanaeth (cynllun gweithredu)?

Byddwn yn parhau i fonitro effaith y polisi yn barhaus. Os yw'r argymhelliad yn cael ei weithredu, bydd angen casglu tystiolaeth eto ar ôl cyfnod penodol (e.e. blwyddyn) er mwyn monitro effaith. Bydd hyn yn cynnwys monitro faint o bobl sydd yn derbyn y wahanol fathau o wasanaeth gofal neu gymorth, er mwyn sicrhau nad ydi'r polisi newydd yn arwain at ganlyniadau annisgwyl.

Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant

Polisi Codi Tâl Gwasanaethau Gofal a Chefnogaeth Oedolion

Teitl:	Polisi Codi Tâl Gwasanaethau Gofal Oedolion			
Ffurf:	Polisi	☑	Canllaw	☐
	Gweithdrefn	☐	Protocol	☐
	Arall ☐ Nodwch yma ……			
Lefel y Polisi:	Adran	☐	Gwasanaeth	☑
	Tîm / Uned	☐	Partneriaeth / Amlasiantaethol	☐
	Arall ☐ Nodwch yma ……			
Statws:	Polisi Newydd	☑	Adolygiad Polisi	☐
			Dyddiad y fersiwn ddiweddaraf:	10.04.2017
Cyfeirnod y Ddogfen:				
Cynulleidfa:	Staff a Swyddogion yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant. Defnyddwyr Gwasanaeth.			
Awdur:	Aled Davies, Pennaeth Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant.			
Dyddiad y drafft cyntaf:				
Cyfnod Ymgynghori: **Ymgynghori a:**				
Cymeradwyo gan: **Dyddiad Cymeradwyo:**				
Dyddiad Adolygu:				

Cynnwys		Rhif Tudalen
1	Cyflwyniad a Chefndir	3.
2	Pwrpas y Polisi	3.
3	Ar Bwy Mae'r Polisi yn Cael Effaith	4.
4	Gwasanaethau a Godir Tâl Amdanynt, a'r Rhai Na Chodir Tâl Amdanynt	4.
5.	Ffioedd Unffurf	5.
6	Triniaeth Cyfalaf	5.
7	Triniaeth Incwm	6.
8	Isafswm Incwm	8.
9	Uchafswm Ffi Wythnosol am Wasanaethau	10.
10	Dull Pennu Ffi	11.
11	Yr Asesiad Ariannol	11.
12	Asesu Defnyddwyr Gwasanaeth Fel Pobl Sengl neu Gyplau (Gofal Dibreswyl)	12.
13	Treuliau a Chostau (Gofal Dibreswyl)	13.
14	Cytundebau Taliadau Gohiriedig (Gofal Preswyl a Dibreswyl)	14.
15	Taliadau Ychwanegol (Gofal Preswyl a Nyrsio yn Unig)	15.
16	Adfer Dyledion ac Amddifadiad Asedau	16.
17	Adolygiadau a Chwynion	16.
18	Y Gronfa Byw yn Annibynnol	19.
	Atodiad 1- Cod Ymarfer Llywodraeth Cymru	20.
	Atodiad 2- Ffioedd a Manylion Ariannol	21.
	Atodiad 3- Cyfrifiadau'r Isafswm Incwm ar Gyfer Gofal Dibreswyl	25.

1. **Cyflwyniad a Chefndir**

Cyflwyniad

Ar 6 Ebrill 2016 daeth y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 i rym. Mae'r 'Ddeddf' yn rhoi'r hawl i Awdurdodau Lleol yng Nghymru i godi tâl am wasanaethau gofal. Pan mae Awdurdodau Lleol yn penderfynu codi tâl mae'n rhaid iddynt wneud hyn yn unol â'r rheoliadau a'r cod ymarfer a osodir gan y 'Ddeddf'.

Rheoliadau

Y rheoliadau mewn perthynas ag asesiadau ariannol a chodi tâl yw:

- Rheoliadau Gofal a Chymorth (Dewis o Lety) (Cymru) 2015.
- Rheoliadau Gofal a Chymorth (Gosod Ffioedd) (Cymru) 2015.
- Rheoliadau Gofal a Chymorth (Asesiadau Ariannol) (Cymru) 2015.
- Rheoliadau Gofal a Chymorth (Taliadau Gohiriedig) (Cymru) 2015.
- Rheoliadau Gofal a Chymorth (Adolygu Penderfyniadau a Dyfarniadau Codi Ffi) (Cymru) 2015.

Codau Ymarfer

Y Cod Ymarfer mewn perthynas ag asesiadau ariannol a chodi tâl yw:

- Cod Ymarfer Rhan 4 a 5 (Codi Ffioedd ac Asesiadau Ariannol).

2. **Pwrpas y Polisi Hwn**

Mae pwrpas y polisi hwn fel a ganlyn:

- Cadarnhau fod Cyngor Gwynedd yn mynd i godi tâl am wasanaethau gofal preswyl/ nyrsio a dibreswyl.
- Cadarnhau fod Cyngor Gwynedd yn mabwysiadu'r gofynion a osodir yn y rheoliadau a'r cod ymarfer fel polisi Cyngor Gwynedd.
- Lle mae'r rheoliadau a'r cod ymarfer yn caniatáu i Gyngor Gwynedd ddefnyddio disgresiwn, er enghraifft, i osod rheolau codi tâl sydd yn fwy hael na gofynion isaf y rheoliadau. Os na nodi'r i'r gwrthwyneb yn y polisi hwn bydd Cyngor Gwynedd pob amser yn mabwysiadu gofynion isaf y rheoliadau. Ymhellach, os bydd Llywodraeth Cymru o bryd i'w gilydd yn penderfynu newid eu gofynion isaf, mae'n bolisi Cyngor Gwynedd i adlewyrchu'r newidiadau hyn pob tro. Mae'r canlynol yn ddwy enghraifft o ofynion sydd yn cael eu hadolygu'n rheolaidd gan Lywodraeth Cymru:

  - 'Terfynau Cyfalaf' ar gyfer gofal preswyl a dibreswyl.
  - 'Isafswm Incwm' ar gyfer gofal preswyl a dibreswyl.

3. **Ar Bwy Mae'r Polisi hwn yn Cael Effaith?**

Mae'r polisi hwn yn cael effaith ar Oedolion sydd yn derbyn gofal a chymorth gan Gyngor Gwynedd. Maent yn cynnwys darpar Ddefnyddwyr Gwasanaeth a'r rhai presennol, eu gofalwyr, teuluoedd a'u cynrychiolwyr. Mae'r polisi hefyd yn berthnasol i'r staff oddi fewn i'r Adran sydd a disgwyliant arnynt i gydymffurfio a'r polisi.

4. **Gwasanaethau a Godir Tâl Amdanynt, a'r Rhai Na Chodir Tâl Amdanynt**

Mae'r rhan hwn yn rhestru'r gwahanol wasanaethau gofal a chefnogaeth a ddarperir gan Gyngor Gwynedd. Mae'n dangos pa wasanaethau fydd y Cyngor yn codi tâl amdanynt, a pha rai fydd yn cael eu darparu yn ddigost i'r defnyddwyr gwasanaeth. Noder y gall yr isod newid.

4.1 Gwasanaethau sydd yn rhaid eu darparu yn ddigost yn unol â'r rheoliadau.

- Trafnidiaeth i Wasanaethau Dydd pan mae angen darparu trafnidiaeth fel rhan o becyn i gwrdd ag anghenion y person.
- Gwasanaeth ôl ofal a ddarperir o dan adran 117 o'r Ddeddf Iechyd Meddwl *1983.*
- Gwasanaethau a ddarperir i ddioddefwyr y clefyd Creuzfeldt Jacob.
- Gwasanaethau Canolraddol.
- Gwasanaethau Gofal Galluogi.

4.2 Gwasanaethau a ddarperir yn ddigost o ganlyniad i bolisi Cyngor Gwynedd

- Gofal Dydd
- Ail ofalwr (i roi cymorth i'r gofalwr cyntaf gyda dyletswyddau megis codi a symud y Defnyddiwr Gwasanaeth ac i gynnal iechyd a diogelwch y Gofalwr cyntaf)
- Gwasanaethau Gofalwyr a ddarperir dan Adran 2 Deddf Gofalwyr a Phlant Anabl 2000
- Galluogi
- Gwasanaethau Cefnogi Pobl

4.3 Gwasanaethau y caniateir codi tâl amdanynt

- Gofal Preswyl a Nyrsio a ddarperir mewn cartref gofal. Mae'n cynnwys gofal Parhaol, Dros Dro ac Ysbaid.
- Gwasanaethau Gofal Cartref wedi'u prynu'n uniongyrchol gan yr Awdurdod. Mae'n cynnwys gofal personol, a all, mewn rhai achosion, gynnwys gweithgareddau cymdeithasol a hamdden sy'n anelu at alluogi'r person i fyw gartref.
- Gwasanaethau Gofal Cartref sy'n cael eu darparu yn ystod oriau'r nos.
- Gwasanaethau Teleofal*.
- Cynllun Lleoli Oedolion
- Llety â Chymorth.
- Taliadau Uniongyrchol, os na ddarperir i dalu am wasanaeth sydd yn ddigost.

- Prydau a Lluniaeth a ddarperir mewn Canolfannau Gofal Dydd*.

* Gweler 5: 'Ffioedd Unffurf'

4.4 Mae Atodiad '2' yn cynnwys rhestr gyflawn o'r ffioedd safonol cyfredol a godir gan Gyngor Gwynedd oddi fewn i Sir Gwynedd. Gall gwasanaethau gofal a chefnogaeth arbenigol, ansafonol ac all-sirol olygu ffioedd safonol gwahanol. Mewn rhai achosion ni fydd yn bosib trefnu gofal addas ar y ffi safonol. Bydd defnyddwyr gwasanaeth yn cael eu hysbysu o gost lawn eu gofal ar yr amser y bydd yn cael ei drefnu.

4.5 Yn arferol bydd gofal preswyl/ nyrsio sydd yn cael ei archebu mewn lleoliadau all-sirol yn cael eu harchebu ar y raddfa safonol sydd yn cael ei osod gan yr Awdurdod Lleol yn yr ardal yn lle mae'r cartref wedi cael ei leoli.

5. Ffioedd Unffurf

5.1 Mae ffioedd unffurf yn cael eu caniatáu gan y Ddeddf ar gyfer gofal a chefnogaeth lefel isel, a chost isel. Mae hefyd yn cael ei ganiatáu fel modd i godi tâl am wasanaethau a chefnogaeth ataliol.

5.2 Mae ffioedd unffurf yn daladwy gan bob un sydd yn derbyn y gwasanaethau hyn. Ni fydd Cyngor Gwynedd yn cynnig prawf modd i'r rhai sydd yn derbyn y gwasanaethau hyn. Os bydd prawf modd yn cael ei gwblhau mewn perthynas â gwasanaethau taladwy eraill sydd yn cael eu derbyn, bydd y ffioedd unffurf hefyd yn daladwy, yn ychwanegol at unrhyw uchafswm tâl wythnosol sydd yn cael ei osod. Mae'r ffioedd unffurf hefyd yn daladwy pan fo derbynnydd y gofal yn cael eu hasesu i dalu dim byd am wasanaethau eraill sydd yn cael eu derbyn ganddynt.

5.3 Yn ystod y broses o gyfrifo prawf modd bydd y swm sydd yn cael ei dalu fel ffi unffurf yn cael ei gynnwys fel costau a ganiateir wrth gyfrifo 'isafswm incwm' y derbynnydd. Effaith hyn fydd i gynyddu swm yr arian y bydd defnyddwyr gwasanaeth yn gallu eu cadw cyn iddynt orfod talu am wasanaethau eraill.

6. Triniaeth Cyfalaf

6.1 Mae Atodiad 'A' Cod Ymarfer Llywodraeth Cymru yn cynnwys canllawiau manwl ar sut i drin cyfalaf. Mae copi o'r cod Ymarfer wedi cael ei atodi i'r polisi hwn yn Atodiad '1'. Mae Cyngor Gwynedd ym mabwysiadau fel polisi, y canllawiau yn y Cod Ymarfer.

6.2 Bydd holl gynilion a chyfalaf y defnyddiwr gwasanaeth yn cael ei gymryd i ystyriaeth mewn asesiadau codi tâl ar gyfer gwasanaethau preswyl/ nyrsio a dibreswyl, ac eithrio'r holl gyfalaf ac eiddo sydd yn rhaid ei ddiystyrir yn unol a manylion y cod ymarfer.

6.3 Yr unig wahaniaeth rhwng y ffordd mae cyfalaf yn cael ei drin ar gyfer gofal preswyl/ nyrsio a dibreswyl yw, bod gwerth yr eiddo a feddiannir gan y defnyddiwr gwasanaeth fel eu prif neu unig gartref yn cael ei ddiystyru o'r prawf modd ar gyfer gofal dibreswyl.

6.4 Mae perchnogaeth cynilion a chyfalaf uwchlaw i'r terfyn cyfalaf (Atodiad '2') sydd yn cael ei osod gan Lywodraeth Cymru, yn golygu y bydd defnyddiwr gwasanaeth yn talu'r raddfa safonol lawn am eu gofal mewn cartref preswyl/ nyrsio. Yn achos gofal dibreswyl, bydd yn arwain at ddefnyddiwr gwasanaeth yn talu'r raddfa safonol lawn ar gyfer yr holl wasanaethau dibreswyl maent yn ei dderbyn hyd at yr uchafswm tâl wythnosol sydd yn cael ei osod gan Lywodraeth Cymru.

6.5 Os oes gan ddefnyddiwr gwasanaeth llai o gyfalaf na'r terfyn cyfalaf, bydd eu cyfraniad tuag at gost eu gofal yn seiliedig ar faint maent yn gallu fforddio i dalu. Mae hyn yn cael ei bennu gan brawf modd.

7. Triniaeth Incwm

7.1 Mae Atodiad 'A' Cod Ymarfer Llywodraeth Cymru yn cynnwys canllawiau manwl ar sut i drin incwm. Mae copi o'r cod Ymarfer wedi cael ei atodi i'r polisi hwn yn Atodiad '1'. Mae Cyngor Gwynedd ym mabwysiadau fel polisi, y canllawiau yn y Cod Ymarfer.

7.2 Bydd holl incwm y defnyddiwr gwasanaeth yn cael ei gymryd i ystyriaeth mewn asesiadau codi tâl ar gyfer gwasanaethau preswyl/ nyrsio a dibreswyl, ac eithrio'r holl incwm sydd yn rhaid ei ddiystyrir yn unol a manylion y cod ymarfer.

7.3 <u>Incwm Sydd Rhaid ei Ddiystyru</u>

- Enillion- o gyflogaeth yn unol â'r diffiniad yn y rheoliadau a'r cod ymarfer;
- Taliadau Uniongyrchol;
- Taliadau Incwm Gwarantedig a wneir i Gyn-filwyr o dan Gynllun Iawndal y Lluoedd Arfog;
- Elfen symudedd y Lwfans Byw i'r Anabl ac Elfen symudedd Taliadau Annibyniaeth Bersonol;
- Credyd Treth Gwaith;
- Incwm o Flwydd-dal pan fydd wedi cael ei brynu gyda benthyciad sydd wedi'i sicrhau ar brif gartref neu unig gartref y person; neu, dyfarndal am ddewrder megis Blwydd-dal Croes Fictoria neu Flwydd-dal Croes Siôr. Gweler y Cod Ymarfer am fanylion pellach.
- Yswiriant Diogelu morgais. Gweler y Cod Ymarfer am fanylion pellach.
- Taliadau Annibyniaeth ac Atodiad Symudedd y Lluoedd Arfog;
- Taliadau Cymhorthdal Cynnal Plant a Budd-dal Plant;
- Credyd Treth Plant;
- Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor lle mae hyn yn cynnwys taliad i'r person;
- Bonws Nadolig;
- Cynnydd oherwydd dibyniaeth a delir gyda budd-daliadau penodol;
- Ymddiriedolaeth Ddewisol;
- Dyfarndaliadau oherwydd Dewrder;
- Lwfans Gwarcheidwad;
- Incwm sydd wedi'i rewi dramor;
- Incwm mewn da;
- Taliadau Nadolig i Bensiynwyr;
- Ymddiriedolaeth anaf personol, gan gynnwys y rhai a weinyddir gan Lys;

- Budd-dal adsefydlu;
- Taliadau'r Gronfa Gymdeithasol (gan gynnwys taliadau tanwydd gaeaf);
- Taliadau arbennig i wragedd gweddw a gŵyr gweddw rhyfel;
- Unrhyw daliadau a dderbynnir fel deiliad Croes Fictoria, Croes Siôr neu fedalau cyfatebol;
- Unrhyw grantiau neu fenthyciadau a delir at ddibenion addysg;
- Taliadau a wneir mewn perthynas â hyfforddiant ar gyfer cyflogaeth;
- Unrhyw daliad o'r canlynol:
  - Ymddiriedolaeth Macfarlane;
  - Ymddiriedolaeth Macfarlane (Taliadau Arbennig);
  - Ymddiriedolaeth Macfarlane (Taliad Arbennig) (Rhif 2);
  - Sefydliad Caxton;
  - Y Gronfa (taliadau i bobl nad ydynt yn hemoffiligion sydd wedi'u heintio â HIV);
  - Ymddiriedolaeth Eileen;
  - MFET Cyfyngedig;
  - Cronfa Byw'n Annibynnol (2006);
  - Unrhyw swm a delir o dan neu gan Gynllun Byw'n Annibynnol Cymru;
  - Cronfa Skipton;
  - Cronfa Elusennol Cymorth Ffrwydradau Llundain.

- Taliadau elusennol a gwirfoddol. Gweler y Cod Ymarfer am fanylion pellach.
- Budd-dal Tai
- Pensiwn Gwragedd Gweddw a Gŵyr Gweddw Rhyfel, goroeswyr Taliadau Incwm Gwarantedig o Gynllun Iawndal y Lluoedd Arfog, pensiwn Anaf Rhyfel i Sifiliaid a thaliadau i ddioddefwyr erledigaeth Sosialaidd Genedlaethol (a delir o dan gyfraith yr Almaen neu Awstria).
- Pensiwn Anabledd Rhyfel.

7.4 Incwm a Ddiystyrir yn Rhannol

- Y Swm a ddiystyrir o gredyd cynilion yn unol â'r ffigwr a osodir gan Lywodraeth Cymru.

7.5 Incwm sydd i'w Ystyried yn ei Gyfanrwydd

- Lwfans Gweini, gan gynnwys Lwfans Gweini Cyson a Lwfans Anabledd Difrifol Eithriadol; (Ar y raddfa uchaf sy'n cael ei dalu).
- Lwfans Profedigaeth;
- Lwfans Gofalwr;
- Lwfans Byw i'r Anabl (Ar y raddfa uchaf sy'n cael ei dalu).
- Cymhorthdal Incwm;
- Budd-dal Anabledd Anafiadau Diwydiannol neu fudd-daliadau cyfatebol;
- Lwfans Ceisio Gwaith;
- Lwfans Mamolaeth;
- Credyd Pensiwn;
- Taliad Annibyniaeth Bersonol (elfen Bywyd Beunyddiol ar y raddfa uchaf sy'n cael ei dalu);

- Pensiwn y Wladwriaeth;
- Credyd Cynhwysol;
- Pensiwn Preifat/ galwedigaethol/ Blwydd-dal.

Dylai unrhyw incwm sydd ddim wedi cael ei restru yn 7.3, 7.4 a 7.5 uchod gael ei gymryd i ystyriaeth yn ei gyfanrwydd.

7.6 Incwm Tybiannol

Gall defnyddwyr gwasanaeth gael eu trin fel bod yn derbyn Incwm Tybiannol mewn rhai achosion. Gall hyn fod o ganlyniad eu bod a hawl i hawlio incwm nad yw hyd yn hyn wedi cael ei hawlio, neu eu bod yn fwriadol amddifadu eu hunain o incwm er mwyn osgoi talu am ofal. Bydd Cyngor Gwynedd yn cymryd ystyriaeth o incwm tybiannol yn unol â'r canllawiau a osodir yn y cod ymarfer.

8. Isafswm Incwm

Wrth gynnal asesiad ariannol mae'n rhaid i Awdurdod Lleol adael defnyddiwr gwasanaeth gydag 'Isafswm Incwm'. Mae gwahanol 'Isafswm Incwm' yn cael ei osod ar gyfer gwasanaethau gofal preswyl/nyrsio a dibreswyl.

8.1 Gofal Preswyl/ Nyrsio

Mae'r isafswm incwm ar gyfer gwasanaethau preswyl/ nyrsio yn cael ei osod gan Lywodraeth Cymru. Mae'n swm ariannol penodol, mae manylion y swm wedi ei nodi yn Atodiad '2'.

Polisi lleol Cyngor Gwynedd yw defnyddio'r isafswm incwm sydd yn cael ei osod gan Lywodraeth Cymru fel ei isafswm incwm safonol. Nid yw hyn yn rhwystro defnyddwyr gwasanaeth rhag gofyn am gynnydd i'r isafswm incwm mewn rhai amgylchiadau. Bydd pob cais a dderbynnir i gynyddu'r isafswm incwm safonol yn cael ei drin yn unol â'r canllawiau a ddarperir yng nghod ymarfer Llywodraeth Cymru.

8.2 Gofal Dibreswyl

Mae'r isafswm incwm ar gyfer gofal dibreswyl yn cael ei gyfrifo yn unol â fformiwla a osodir gan Lywodraeth Cymru yn y rheoliadau. Yn hytrach na bod yn swm ariannol penodol, mae'r isafswm incwm ar gyfer gofal dibreswyl yn cael ei seilio ar hawl unigol sylfaenol pob defnyddiwr gwasanaeth i fudd-dal. Mae manylion llawn sut i gyfrifo isafswm incwm ar gyfer gofal dibreswyl yn cael ei osod yn y cod ymarfer. Mae enghraifft syml fel a ganlyn:

Hawl Sylfaenol i Fudd-dal + 35% + 10% = Isafswm Incwm

Polisi Cyngor Gwynedd yw i roi ffigwr 'Isafswm Incwm' i bob defnyddiwr gwasanaeth yn seiliedig ar eu hawl sylfaenol unigol i fudd-dal.

8.3 Hawl Sylfaenol

Mae'r hawl sylfaenol i fudd-dal yn cael ei gyfrifo fel a ganlyn:

- Cymhorthdal Incwm: y lwfans personol ac unrhyw bremiwm y mae gan y Defnyddiwr Gwasanaeth hawl iddo, ond dim o anghenraid i gynnwys y Premiwm Anabledd Difrifol (SDP), a phan fo Defnyddiwr Gwasanaeth yn ofalwr, yn cynnwys unrhyw bremiwm gofalwr y mae'r person hwnnw'n ei dderbyn.

- Lwfans Cyflogaeth a Chymorth: y lwfans personol ac unrhyw bremiwm a chydran y mae gan y Defnyddiwr Gwasanaeth hawl iddo, ond dim o anghenraid i gynnwys yr SDP, a phan fo Defnyddiwr Gwasanaeth yn ofalwr, yn cynnwys unrhyw bremiwm gofalwr y mae'r person hwnnw'n ei dderbyn.

- Credyd Gwarant: y lwfans personol ac unrhyw swm ychwanegol y mae gan y Defnyddiwr Gwasanaeth hawl iddo, ond dim o anghenraid i gynnwys y swm ychwanegol a roddir am anabledd difrifol, a phan fo Defnyddiwr Gwasanaeth yn ofalwr, yn cynnwys unrhyw bremiwm gofalwr y mae'r person hwnnw'n ei dderbyn.

Yn gyffredinol, ond dim ym mhob achlysur, mae'r isafswm incwm ar gyfer defnyddwyr oed gwaith o'i gymharu â'r un ar gyfer oed pensiwn yn is. Mae hyn o ganlyniad i'r ffaith bod eu hawl sylfaenol i fudd-dal yn is. Mae Atodiad '3' yn cynnwys manylion y ffordd i gyfrifo'r isafswm incwm ar gyfer defnyddwyr gwasanaeth o bob oedran.

8.4 Byffer

Mae isafswm lleiaf y buffer yn cael ei osod gan Lywodraeth Cymru ar 35% o hawl sylfaenol y defnyddwyr gwasanaeth i fudd-dal. Polisi Cyngor Gwynedd yw defnyddio'r isafswm byffer sydd yn ofynnol yn y rheoliadau.

8.5 Gwariant sy'n Ymwneud ag Anableddau

Mae'r isafswm sydd yn rhaid ei ganiatáu ar gyfer gwariant sydd yn ymwneud ag anableddau wedi cael ei osod gan Lywodraeth Cymru ar 10% o hawl sylfaenol i fudd-dal. Polisi Cyngor Gwynedd yw defnyddio pob amser yr isafswm sy'n ofynnol gan y rheoliadau.

Nid yw hyn yn rhwystr i ddefnyddwyr gwasanaeth rhag gwneud cais i adolygu eu ffioedd os yr ydynt o'r farn bod ei gwariant sy'n ymwneud ag anableddau yn uwch na'r 10% safonol a ganiateir fel diystyriaeth ar ei gyfer.

9. **Uchafswm Ffi Wythnosol**

9.1 Gofal Preswyl/ Nyrsio Mewn Cartref Gofal

Does yna ddim uchafswm ffi wythnosol ar gyfer gofal preswyl/ nyrsio. Mae'r defnyddiwr gwasanaeth yn rhwym i dalu'r gost lawn am eu gofal. Os yw'r defnyddiwr gwasanaeth angen cymorth ariannol gan Gyngor Gwynedd i gwrdd â chost eu gofal mae'n ofynnol arnynt i ofyn am asesiad o'u modd ariannol. Bydd prawf modd yn cadarnhau lefel y cyfraniad sydd ei angen gan y defnyddiwr. Gall hyn fod yn gost lawn y gofal neu lai.

Fel sy'n ofynnol yn y rheoliadau a'r cod ymarfer. Bydd y cyfraniad ar gyfer yr wyth wythnos gyntaf o arhosiad dros dro neu ysbaid mewn cartref gofal yn cael ei asesu yn unol â'r rheolau ar gyfer gofal dibreswyl. O ganlyniad bydd yr uchafswm ffi wythnosol sy'n berthnasol am ofal dibreswyl yn cael ei ddefnyddio.

9.2 Gofal Dibreswyl

Mae Llywodraeth Cymru wedi gosod uchafswm ffi wythnosol ar gyfer gwasanaethau gofal dibreswyl. Dylid cyfeirio at adran 7 y cod ymarfer (Atodid 1 o'r polisi hwn). Mae'r uchafswm ffi wythnosol wedi ei nodi yn Atodiad '2' o'r polisi hwn.

Polisi Cyngor Gwynedd yw defnyddio'r uchafswm ffi wythnosol a osodir gan Lywodraeth Cymru. Bydd yr uchafswm ffi wythnosol hwn yn berthnasol i bob un sy'n derbyn gwasanaethau gofal dibreswyl, gydag eithrio'r unigolion sydd o ganlyniad i'w profion modd wedi derbyn uchafswm ffi wythnosol lai yn seiliedig ar yr hyn y maent yn gallu ei fforddio.

10. **Dull Pennu Ffi**

10.1 Gofal Preswyl/ Nyrsio

Ar gyfer gofal preswyl/ nyrsio, bydd cyfraniad y defnyddiwr gwasanaeth yn cael ei gadarnhau un a'i cyn i'r gofal ddechrau, neu ar y cyfle cyntaf bosib yn dilyn dechreuad y lleoliad. Mae'r holl gyfraniadau ar gyfer gofal preswyl/ nyrsio yn daladwy o'r dyddiad cyntaf mae'r gofal yn cael ei ddarparu.

Bydd unrhyw newidiadau canlynol i gyfraniad y defnyddiwr yn cael ei gyfathrebu mewn ysgrifen, neu mewn ffurf arall sydd wedi cael ei gytuno. Bydd unrhyw newidiadau i gyfraniad y defnyddiwr yn dilyn yr asesiad cychwynnol yn weithredol o ddyddiad yr hysbysiad,

Wrth ddod a lleoliad preswyl/ nyrsio i derfyn, mae'n angenrheidiol i'r defnyddwyr gwasanaeth dalu cyfnod rhybudd.

Pan fydd defnyddiwr gwasanaeth yn absennol o'r cartref gofal mae eu cyfraniad yn parhau i fod yn daladwy. Gall cyfradd lai bod yn daladwy, gweler Atodiad '2' am fanylion.

10.2 Gofal Dibreswyl

I gyfrifo faint sydd angen i Ddefnyddiwr Gwasanaeth dalu am Wasanaeth neu gyfuniad o Wasanaethau mewn wythnos (bydd wythnos yn cael ei chyfrifo o Ddydd Llun hyd at y Dydd Sul canlynol), bydd Cyngor Gwynedd yn gweithredu fel a ganlyn:

a) Adnabod yr holl Wasanaethau taladwy y bydd y Defnyddiwr Gwasanaeth yn eu derbyn pob wythnos. Os nad yw hyn yn bosib, bydd y ffi yn seiliedig ar gynllun gofal penodol yr unigolyn. Ni fydd Defnyddiwr Gwasanaeth yn gorfod talu mwy na'r hyn a nodir yn y pecyn gofal, oni bai eu bod yn gwybod am unrhyw newid cyn i'r anfoneb gael ei hanfon allan.
b) Defnyddio'r Ffi Safonol berthnasol ar gyfer pob Gwasanaeth. (E.e. £14.35 yr awr ar gyfer Gofal Cartref).
c) Adio'r holl Ffioedd Safonol am y gwasanaethau a ddarperir i gael cyfanswm y ffi am yr wythnos
d) Defnyddio'r Uchafswm Ffi wythnosol (efallai nad yw hyn yn berthnasol os yw'r cyfanswm wythnosol yn llai na'r uchafswm), ac os ydyw'n is:
e) Defnyddio Uchafswm Ffi Wythnosol y Defnyddiwr Gwasanaeth yn unol ag Asesiad Modd y Defnyddiwr Gwasanaeth (os gofynnir am un).

Mae'r holl gyfraniadau ar gyfer gofal dibreswyl yn daladwy o'r dyddiad cyntaf mae'r gofal yn cael ei ddarparu. Bydd cyfraniad y defnyddiwr gwasanaeth yn cael ei gadarnhau un ai cyn dechrau'r gofal, neu, cyn gynted a bod modd yn dilyn dechrau'r gofal. Bydd unrhyw newidiadau canlynol i gyfraniad y defnyddiwr yn cael ei gyfathrebu mewn ysgrifen, neu mewn ffurf arall sydd wedi cael ei gytuno. Bydd unrhyw newidiadau i gyfraniad y defnyddiwr yn dilyn yr asesiad cychwynnol yn weithredol o ddyddiad yr hysbysiad,

11. **Yr Asesiad Ariannol**

11.1 Bydd yr holl ddefnyddwyr gwasanaeth sydd yn derbyn gwasanaethau a godir tâl amdanynt , ac eithrio'r defnyddwyr sydd yn derbyn gwasanaethau a godi'r taliadau unffurf amdanynt, yn derbyn hysbysiad bod ganddynt yr hawl i ofyn am gymorth ariannol gan Gyngor Gwynedd i dalu am eu gofal. Gall defnyddiwr gwasanaeth wneud cais trwy gwblhau ffurflen gais am asesiad ariannol.

Rhoddir 15 diwrnod gwaith i ddefnyddwyr gwasanaeth gwblhau a dychwelyd y ffurflen asesu ariannol. Os na fydd y ffurflen wedi cael ei dychwelyd oddi fewn i'r amserlen yma bydd Cyngor Gwynedd yn cymryd nad yw'r defnyddiwr gwasanaeth yn dymuno gwneud cais am gymorth ariannol gan y Cyngor. Bydd anfoneb am y gost wythnosol lawn yn cael ei anfon i'r defnyddiwr gwasanaeth.

Mae defnyddwyr gwasanaeth yn rhwym i dalu am eu gofal o'r diwrnod cyntaf maent yn ei dderbyn. Cyn bod unrhyw ffi yn cael ei godi bydd Cyngor Gwynedd yn anfon datganiad i'r defnyddiwr gwasanaeth yn manylu faint sydd yn ddisgwyliedig iddynt dalu a sut mae'r swm wedi cael ei gyfrifo. O bryd i'w gilydd bydd y swm sy'n daladwy yn newid, gall hyn fod oherwydd:

- Newid i'r math o ofal sy'n cael ei ddarparu
- Newid i fodd y defnyddiwr gwasanaeth (asesiad ariannol)
- Newid i'r gost i'r Cyngor o ddarparu'r gofal.

Bydd unrhyw newid i'r swm sydd i'w dalu yn cael ei gyfathrebu i'r defnyddiwr gwasanaeth trwy ddatganiad. Bydd y newid yn weithredol o ddyddiad y datganiad.

11.2 Mae gan ddefnyddwyr gwasanaeth yr hawl i ofyn am asesiad o'u modd ariannol ar unrhyw adeg, hyd yn oed os nad ydynt wedi gofyn am asesiad yn y gorffennol.

Nid yw'r Gwasanaethau Cymdeithasol yn rhwym i ôl ddyddio unrhyw asesiad ariannol sydd wedi cael ei geisio yn hwyr os nad oes cais wedi cael ei dderbyn yn flaenorol. Bydd y defnyddiwr gwasanaeth yn parhau i fod yn rhwym i dalu unrhyw swm sydd yn ddyledus rhwng dyddiad yr asesiad ariannol gwreiddiol a dyddiad yr asesiad ariannol newydd.

12. Asesu Defnyddwyr Gwasanaeth fel Person Sengl neu fel rhan o Gwpl (Gofal Dibreswyl)

12.1 Hyd nes y gofynnir yn wahanol gan y Defnyddiwr Gwasanaeth, bydd Cyngor Gwynedd yn asesu gallu'r Defnyddiwr Gwasanaeth i dalu yn seiliedig ar ei fodd ei hun, ac yn anwybyddu unrhyw Incwm, cynilion neu gyfalaf a delir neu a dderbynnir yn enw'r partner yn unig.

Os yw'r Defnyddiwr Gwasanaeth yn gofyn, gall y partner gyflwyno ei holl fanylion ariannol yn ogystal â'r Defnyddiwr Gwasanaeth. Gellir wedyn cwblhau asesiad modd ar gyfer y ddau fel cwpl.

12.2 <u>Asesiad Unigol</u>

Mewn amgylchiadau pan fo'r Defnyddiwr Gwasanaeth yn gofyn am asesiad unigol, bydd yr asesiad yn ystyried yr hyn a ganlyn:

- 100% o'r holl incwm a dderbynnir yn enw'r Defnyddiwr Gwasanaeth yn unig
- 50% o Gyfalaf / Cynilion a ddelir ar y cyd
- 100% o'r cyfalaf a ddelir yn enw'r Defnyddiwr Gwasanaeth yn unig.

12.3 Asesiad Cwpl

Wrth gyfrifo asesiad cwpwl, bydd yr Incwm a Ddiystyrir yn cael ei gyfrifo drwy ddefnyddio'r hawl sylfaenol perthnasol i Fudd-daliadau i gyplau ac ychwanegu 45%. (Gweler Atodiad 3)

Nid yw'n bosibl darparu cyngor i Ddefnyddiwr Gwasanaeth cyn cynnal Prawf Modd. Er enghraifft, a fyddai'n debygol o fod yn well allan drwy gael ei asesu fel person unigol, neu fel cwpl. Fodd bynnag, pan fo canlyniad yr asesiad yn hysbys, dylid defnyddio'r asesiad sydd fwyaf ffafriol i'r Defnyddiwr Gwasanaeth.

12.4 Beth os yw'r ddau bartner yn Ddefnyddwyr Gwasanaeth

Pan fo'r ddau bartner yn Ddefnyddwyr Gwasanaeth, bydd ganddynt yr hawl i gael eu hasesu fel unigolion neu fel cwpl.

Os defnyddir asesiad cwpl, dylai'r ffi fod yn berthnasol i'r Defnyddiwr Gwasanaeth sy'n derbyn y lefel uchaf o ofal yn gyntaf.

Os nad yw'r lefel o Wasanaeth y mae'r defnyddiwr cyntaf yn ei dderbyn yn ddigonol mewn termau ariannol i gyrraedd yr Uchafswm Ffi Wythnosol am Wasanaeth i'r cwpl, yna dylid trosglwyddo gweddill y ffi i'r ail Ddefnyddiwr Gwasanaeth.

Enghraifft: Os yw'r Terfyn a bennir i'r cwpl gan yr Asesiad Modd yn £60 yr wythnos a bod y gwasanaeth taladwy y mae'r Defnyddiwr Gwasanaeth cyntaf yn ei dderbyn cyfwerth â ffi o £30, yna gellir codi hyd at £30 yr wythnos ar yr ail ddefnyddiwr gwasanaeth am y gofal y mae'n ei dderbyn.

Bydd y terfyn cyfalaf yn cael ei ddyblu wrth asesu cwpl. Os yw cynilion neu gyfalaf y mae'r cwpl yn berchen arnynt ar y cyd yn uwch na'r lefel hon, byddent yn gorfod talu'r gyfradd safonol lawn am y Gwasanaeth maent yn ei dderbyn hyd at Uchafswm Rhesymol y Ffi Wythnosol a osodir gan Lywodraeth Cymru.

Er dibenion asesu cwpl pan fo'r ddau yn derbyn gofal, bydd yr Uchafswm Ffi Wythnosol yn berthnasol i bob Defnyddiwr Gwasanaeth yn unigol.

13. **Treuliau a Chostau (Gofal Dibreswyl)**

13.1 Mewn rhai amgylchiadau bydd rhaid ystyried Treuliau a Chostau wrth gynnal asesiad prawf modd. Pan mae Defnyddiwr Gwasanaeth yn ysgwyddo'r costau hyn, bydd 'Lefel Isafswm Incwm' yn cael ei gynyddu gan swm wythnosol cyfatebol. Bydd hyn yn caniatáu i'r Defnyddiwr Gwasanaeth gadw arian digonol ar gyfer talu'r treuliau hyn cyn iddynt gychwyn talu am eu gofal.

Mae'r treuliau a chostau isod yn cael eu cymryd i ystyriaeth ar gyfer asesiad prawf modd Gwasanaethau Dibreswyl.

- Taliadau Morgais
- Taliadau Rhent (net Budd-dal Tai)
- Treth Cyngor (net gostyngiadau Treth Cyngor)
- Yswiriant – cartref yn benodol (adeiladau a chynnwys), ac yswiriant amddiffyn morgais.

Bydd yn ofynnol i'r defnyddiwr gwasanaeth gyflwyno tystiolaeth ddogfennol i brofi bod yr holl dreuliau a'r costau yn daladwy, ac yn ddyledus i'r dyfodol cyn y gellir eu cyfrif mewn asesiad prawf modd. Ni fydd yn bosib ôl ddyddio unrhyw newidiadau i asesiadau ariannol os na fydd yr wybodaeth angenrheidiol wedi ei gyflwyno ar gyfer yr asesiad ariannol cychwynnol.

13.2 Bydd unrhyw dreuliau neu gostau sydd yn cael ei ysgwyddo gan Ddefnyddiwr Gwasanaeth sydd yn byw ei hun yn cael ei ystyried yn llawn. Os yw'r Defnyddiwr Gwasanaeth yn byw gyda phartner neu oedolion eraill dros 18 oed ac sydd ddim mewn addysg llawn amser, bydd unrhyw gostau a threuliau yn cael eu haneru neu rannu'n gyfran gyfartal i adlewyrchu cyfraniad pob oedolyn preswyl tuag at gost y cartref.

(Gofal Preswyl a Nyrsio)

13.3 Yn arferol ni ddylid caniatáu cynnydd i lefel Isafswm Incwm defnyddiwr gwasanaeth sy'n derbyn gofal preswyl neu nyrsio parhaol er mwyn talu am dreuliau a chostau. Dylid trin unrhyw gais o'r math yma ar ei sail unigol. Mae Atodiad B o'r Cod Ymarfer Llywodraeth Cymru yn rhestru rhai enghreifftiau o amgylchiadau lle all Awdurdodau Lleol gysidro cynyddu'r swm Isafswm Incwm. Mae copi o'r cod ymarfer ynghlwm i'r polisi hwn yn Atodiad 1.

14. Cytundebau Taliadau Gohiriedig (Gofal Preswyl/Nyrsio)

14.1 Yn dilyn y 12 wythnos gyntaf o ofal preswyl/nyrsio parhaol mae gwerth prif neu unig gartref y Defnyddiwr Gwasanaeth yn cael ei gynnwys fel cyfalaf yn eu hasesiad ariannol/ prawf modd. Fel arfer, bydd hyn yn golygu bod eu cyfalaf yn uwch na'r terfyn cyfalaf, ac o ganlyniad byddent yn cael eu hasesu i dalu'r gost yn llawn tuag at eu gofal. Os nad oes ganddynt unrhyw asedau neu fodd arall o dalu'r gost yn llawn ar y pwynt yma, byddent yn gymwys i ofyn i Gyngor Gwynedd am ohirio talu cyfran o'u ffioedd gofal gan ddefnyddio eu heiddo fel gwarant. Mae'r trefniant yma yn cael ei gyfeirio ato fel cytundeb taliadau gohiriedig. Mae gohirio taliadau yn gymorth i'r Defnyddiwr Gwasanaeth oedi'r angen i werthu eu cartref mewn cyfnod sydd yn anodd a heriol iddynt hwy a'u teuluoedd wrth iddynt bontio i ofal preswyl.

14.2 Fel rhan o'i bolisi bydd Cyngor Gwynedd yn mabwysiadu'r gofynion a'r canllawiau ynglŷn â thaliadau gohiriedig a amlinellir yn Atodiad 'D' o God Ymarfer Llywodraeth Cymru. (Atodiad 1 o'r polisi hwn).

14.3 Bydd Cyngor Gwynedd yn codi llog ar yr holl gytundebau taliadau gohiriedig ar y raddfa uchaf a ganiateir yn y rheoliadau. Mae hyn yn 0.15% uwchlaw'r 'gyfradd berthnasol'. Y gyfradd berthnasol yw 'cyfradd giltiau'r farchnad' a gyhoeddir yn yr adroddiad mwyaf diweddar gan y Swyddfa Cyfrifoldeb Cyllidebol. Bydd y gyfradd berthnasol yn cael ei diweddaru bob 6 mis ar y 1af o Ionawr a'r 1af o Orffennaf.

14.4 Mae'r llog yn daladwy o ddiwrnod cyntaf y cytundeb ar yr holl symiau sy'n ddyledus, gan gynnwys unrhyw log neu ffioedd sydd wedi cael codi mewn perthynas â'r cytundeb. Dim ond ar ôl i'r ddyled gael ei thalu yn ei chyfanrwydd y bydd llog yn peidio cronni ymhellach.

14.5 Bydd Cyngor Gwynedd yn codi ffioedd am weinyddu'r broses o drefnu cytundeb taliadau gohiriedig. Bydd hyn yn talu am gostau gweinyddol, cyfreithiol a phrisio mewn perthynas â threfnu'r cytundeb. Gall ffioedd pellach gael eu codi yn ystod oes y cytundeb os bydd angen ail brisio'r eiddo. Mae manylion y ffioedd sy'n cael eu codi wedi eu cynnwys yn Atodiad 2.

15 Taliadau Trydydd Parti - Costau Ychwanegol (Gofal Preswyl/Nyrsio yn unig)

15.1 Ni fydd Cyngor Gwynedd fel arfer yn contractio gyda'r cartrefi gofal nad ydynt yn derbyn ffi safonol Cyngor Gwynedd am y math o ofal a gomisiynwyd. Fodd bynnag, mewn amgylchiadau lle mae'r Defnyddiwr Gwasanaeth yn mynegi dymuniad i fyw mewn cartref gofal sy'n codi mwy na ffi safonol Cyngor Gwynedd, mae'n bosib gwneud trefniant os oes trydydd parti yn barod i dalu'r gost ychwanegol.

Y Gost Ychwanegol yw'r gwahaniaeth rhwng y swm mae Cyngor Gwynedd yn ei dalu a chost y cartref gofal a ddewiswyd.

15.2 Mae Atodiad 'C' o ganllawiau Llywodraeth Cymru (Atodiad 1 o'r polisi yma) yn amlinellu'r gofynion a osodir ar yw Awdurdod wrth ddelio â chostau ychwanegol.

15.3 Bydd Cyngor Gwynedd yn ei gwneud yn ofynnol i unrhyw drydydd parti lunio contract ffurfiol gyda'r Cyngor cyn i unrhyw leoliad sydd angen cost ychwanegol gael ei gytuno. Bydd yn ofynnol i'r trydydd parti gyflwyno tystiolaeth eu bod yn gallu cynnal taliadau'r gost ychwanegol yn ystod cyfnod y lleoliad.

15.4 Bydd Cyngor Gwynedd yn talu'r gost lawn i'r cartref gofal. Bydd y trydydd parti yn gwneud ad-daliad i Gyngor Gwynedd ar dderbyn anfoneb gyfnodol gyfwerth a'r swm a gytunwyd.

15.5 Bydd Cyngor Gwynedd yn caniatáu i'r Defnyddiwr Gwasanaeth dalu'r costau ychwanegol eu hunain:

- pan eu bod yn destun diystyriaeth eiddo 12 wythnos,
- pan fyddant yn ymrwymo i gontract taliadau gohiriedig.

15.6 Ni fydd gohirio taliadau o'r gost ychwanegol yn cael ei ganiatáu mewn amgylchiadau lle mae'r ecwiti sydd ar gael yn yr eiddo sydd yn cael ei ddefnyddio fel gwarant yn gyfyngedig. Bydd Cyngor Gwynedd yn asesu cynaliadwyedd pob cais unigol i ohirio cost ychwanegol. Os tybir nad oes digon o ecwiti yn yr eiddo er mwyn galluogi'r defnyddiwr gwasanaeth i dalu'r gost lawn drwy gydol eu lleoliad, bydd cais i ohirio'r gost ychwanegol yn cael ei wrthod.

15.7 Os yw'r trydydd parti yn peidio â thalu'r gost ychwanegol y maent wedi cytuno i'w dalu, byddant yn parhau i fod yn atebol am y gost hon. Gall Cyngor Gwynedd gymryd camau cyfreithiol i adennill y gost. Yn ogystal, efallai bydd rhaid i'r Cyngor wneud trefniadau eraill i gwrdd ag anghenion y Defnyddiwr Gwasanaeth mewn cartref gofal arall sydd ddim yn codi costau ychwanegol.

16. Adennill Dyledion ac Amddifadedd Asedau

Mae Atodiad 'F' o'r Cod Ymarfer Llywodraeth Cymru (copi - Atodiad 1 o'r polisi hwn) yn nodi'r gofynion a osodir ar Awdurdodau Lleol wrth ddelio â dyled ac amddifadedd asedau. Bydd Cyngor Gwynedd yn ystyried peidio â thalu'r cyfraniad a aseswyd i dalu, neu amddifadedd o asedau er mwyn osgoi talu fel mater difrifol. Pan fydd yr holl opsiynau eraill a ddisgrifir yn y codau ymarfer wedi methu a sicrhau'r taliadau, bydd Cyngor Gwynedd yn gweithredu i adennill y ddyled drwy'r llysoedd sifil.

17. Adolygiadau a Chwynion

Gall unrhyw Ddefnyddiwr Gwasanaeth neu dderbynnydd Taliadau Uniongyrchol gyflwyno cais am adolygiad o'u tâl. Gall adolygiad o'r tâl gynnwys ystod eang o sefyllfaoedd sy'n amrywio o Ddefnyddiwr Gwasanaeth yn gofyn am adolygiad syml o gyfrifiad mathemategol eu hasesiad tâl neu anfoneb fisol, i Ddefnyddiwr Gwasanaeth yn gofyn am ystyriaeth o gostau ychwanegol sy'n gysylltiedig ag anableddau gael ei gynnwys yn eu hasesiad tâl.

Mae Llywodraeth Cymru wedi darparu manylion y broses y dylai Awdurdodau Lleol ei ddilyn wrth ymdrin ag adolygiadau o daliadau yn Atodiad E o'r Cod Ymarfer (Atodiad 1 o'r polisi yma). Bydd Cyngor Gwynedd yn dilyn yr holl ofynion fel y nodir yn y Cod Ymarfer.

Dylai pob cais am adolygiad o daliadau gael eu cyfeirio at yr Uned Incwm a Lles. Bydd yr Adain hon yn rheoli a chydlynu'r ymateb i bob adolygiad tâl ar ran y Gwasanaethau Oedolion. Bydd Defnyddiwr Gwasanaeth yn cael eu darparu gydag enw a rhif cyswllt y swyddog sydd yn delio gyda'u hadolygiad.

Gall yr Uned Incwm a Lles ddatrys nifer o adolygiadau yn gyflym e.e. camgymeriadau mathemategol mewn cyfrifiadau. Gall rhai adolygiadau gymryd mwy o amser os bydd angen gwybodaeth bellach gan ddarparwyr gwasanaethau neu gydlynwyr gofal ynglŷn â lefel y gwasanaethau sydd wedi eu comisiynu a'u darparu.

Bydd pob cais am adolygiad na ellir ei ddatrys er boddhad y defnyddiwr gwasanaeth, wrth gydymffurfio â'r polisi codi tâl, yn cael ei gyfeirio at Bennaeth yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant neu eu cynrychiolydd penodedig.

Os nad yw defnyddiwr gwasanaeth yn fodlon gyda'r ymateb a dderbyniwyd i'w cais am adolygiad mae ganddynt yr hawl i gyflwyno cwyn swyddogol i'r Adran a bydd y drefn gwynion swyddogol yn cael ei ddilyn ym mhob achos. Mae gwybodaeth ynghylch sut y gall defnyddiwr gwasanaeth wneud cwyn ffurfiol ar gael yn y daflen: Gwrando, Ymateb, Gwella: Sut i gyflwyno Cwynion, Sylwadau a Chanmoliaeth am Wasanaethau Gofal Cymdeithasol.

Ym mhob achos dylai'r defnyddiwr gwasanaeth nodi'n glir y sail y mae'n ceisio am adolygiad. Gall cais am adolygiad gael ei wneud ar lafar neu'n ysgrifenedig a'i gyflwyno ar unrhyw adeg yn dilyn derbyn datganiad o'r tâl.

Gall y Gwasanaeth Oedolion, Iechyd a Llesiant wrthod cais am adolygiad os yw'n teimlo nad oes newid digonol wedi bod yn amgylchiadau'r defnyddiwr gwasanaeth yn dilyn cais blaenorol am adolygiad. Mewn amgylchiadau o'r fath, bydd datganiad yn cael ei anfon i'r defnyddiwr gwasanaeth yn nodi bod yr Adran ddim yn fodlon ystyried eu cais am adolygiad oherwydd nad yw wedi datgan unrhyw newidiadau ac amgylchiadau ychwanegol.

Gall y defnyddiwr gwasanaeth neu gynrychiolydd sydd yn gweithredu ar ran y defnyddiwr gwasanaeth gyflwyno cais am adolygiad.

Dylai penderfyniad ynglŷn â'r adolygiad gael ei ddarparu i'r defnyddiwr gwasanaeth o fewn 5 diwrnod gwaith o dderbyn y cais os yw'r Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant mewn sefyllfa i allu gwneud hynny. Os na fydd hyn yn bosib yna bydd yr Uned Incwm a Lles yn anfon datganiad allan o fewn 5 diwrnod yn nodi:

a) Y dyddiad cafodd y cais ei dderbyn.
b) Natur y cais.
c) Hawliau'r defnyddiwr gwasanaeth i apwyntio cynrychiolydd.
d) Sut mae'r gwasanaeth am gynnal yr adolygiad.
e) Nad oes angen i'r defnyddiwr gwasanaeth dalu tâl yn ystod cyfnod yr adolygiad.
f) Bydd y gwasanaeth yn disgwyl taliad o unrhyw dâl a gronnwyd yn ystod cyfnod yr adolygiad os daw'n daladwy o ganlyniad i'r adolygiad.
g) Os yw'r defnyddiwr gwasanaeth yn derbyn Taliadau uniongyrchol, bydd y gwasanaeth yn gwneud taliadau gros yn ystod y cyfnod adolygiad.
h) Pa wybodaeth ychwanegol mae'r adran angen ar gyfer gwneud penderfyniad, a'r amserlen ar gyfer cyflwyno'r wybodaeth hyn (15 diwrnod gwaith).
i) Gall y Defnyddiwr Gwasanaeth wneud cais am ymweliad cartref er mwyn derbyn cymorth i ddarparu'r wybodaeth ychwanegol.
j) Yr angen i gysylltu â'r Uned Incwm a Lles i drefnu ymweliad cartref.
k) Enw a rhif cyswllt y swyddog o fewn yr Uned Incwm a Lles a fydd yn delio â'r adolygiad.
l) Manylion cyswllt unrhyw sefydliad y gallai estyn cymorth i'r defnyddiwr gwasanaeth yn ystod y cyfnod adolygiad. Bydd yr wybodaeth yma ar gael yn y daflen Talu am Wasanaethau Gofal.

Bydd unrhyw gais gan y defnyddiwr gwasanaeth am estyniad amser ar gyfer darparu unrhyw wybodaeth ychwanegol yn cael ei ganiatáu os yn rhesymol. Bydd yr Adran yn cadarnhau'r estyniad i'r terfyn amser gwreiddiol yn ysgrifenedig.

Os yw cais am estyniad amser yn cael ei wrthod gan yr Adran, bydd hyn, ynghyd a rheswm dros y penderfyniad, yn cael ei gadarnhau'n ysgrifenedig.

Os na fydd yr Adran yn derbyn ymateb neu gais am estyniad amser i'w gais am ragor o wybodaeth erbyn y terfyn amser a osodwyd, bydd yr Uned Incwm a Lles yn ystyried bod y cais am adolygiad wedi ei dynnu'n ôl. Bydd llythyr yn cael ei anfon i'r defnyddiwr gwasanaeth yn cadarnhau hyn a bod y tâl a osodwyd yn awr yn daladwy, ynghyd a manylion y swm a gronnwyd yn ystod cyfnod yr adolygiad a'r dyddiad erbyn pryd mae'r Adran yn disgwyl y taliad.

Gall defnyddiwr gwasanaeth dynnu ei gais am adolygiad yn ôl ar unrhyw adeg yn ystod y cyfnod adolygiad. Gall wneud hyn ar lafar neu'n ysgrifenedig.

Unwaith y bydd yr Adran wedi derbyn gwybodaeth a dogfennaeth ddigonol i gynnal yr adolygiad bydd yn cymryd 10 diwrnod gwaith i:

a) Gwneud penderfyniad ar yr adolygiad a chymryd y camau sy'n angenrheidiol i'w weithredu.
b) Anfon datganiad i'r defnyddiwr gwasanaeth ac unrhyw gynrychiolydd yn datgan y penderfyniad, y rhesymau dros y penderfyniad a'u hawl i gyflwyno cwyn ffurfiol o dan Weithdrefn Gwynion y Gwasanaethau Cymdeithasol (Cymru) 2005
c) Os yw tâl y defnyddiwr gwasanaeth yn cael ei ddiwygio o ganlyniad i'r adolygiad, dylai dderbyn datganiad yn esbonio'r penderfyniad a'r canlyniadau.
d) Datganiad o daliadau

Os nad yw'r Adran yn gallu ymateb i'r cais am adolygiad o fewn y terfyn amser (10 diwrnod gwaith), dylid anfon datganiad i'r defnyddiwr gwasanaeth yn nodi hyn, ynghyd a'r rhesymau a'r dyddiad erbyn pryd fydd y penderfyniad yn cael ei ddarparu.

Os nad yw'r Adran yn gallu darparu penderfyniad erbyn y terfyn amser, nid yw'n bosib codi tâl am wasanaeth a dderbyniwyd yn ystod y cyfnod amser rhwng y terfyn amser a'r dyddiad mae'r penderfyniad yn cael ei ddarparu.

17.1 **Taliadau, Ad-daliad neu Gyfraniad yn ystod ac ar ôl y Cyfnod Adolygu**

Os yw defnyddiwr gwasanaeth yn cyflwyno cais am adolygiad, gallant ddewis i beidio talu'r tâl, ad-daliad neu gyfraniad yn ystod y cyfnod adolygiad neu'r rhan sydd yn destun yr adolygiad, ond bydd y swm sydd heb ei dalu yn cronni.

Os yw defnyddiwr gwasanaeth yn dewis peidio â thalu yn ystod y cyfnod adolygiad, dylent hysbysu'r Uned Incwm a Lles unai ar lafar neu'n ysgrifenedig o fewn 5 diwrnod gwaith.

Mewn perthynas â Thaliadau Uniongyrchol, os yw'r defnyddiwr gwasanaeth yn penderfynu peidio â thalu eu cyfraniad yn ystod y cyfnod adolygu cyfan, mae'n ofynnol i'r gwasanaeth dalu taliadau gros i'r defnyddiwr gwasanaeth yn ystod y cyfnod hwn.

Unwaith bydd y cyfnod adolygu wedi dod i ben, gall y Gwasanaeth Oedolion, Iechyd a Llesiant adennill unrhyw swm dyledus sydd wedi ei gronni yn ystod cyfnod yr adolygiad. Gellir adennill swm y tâl, ad-daliad neu gyfraniad a gronnwyd, yn dilyn yr hyn mae'r Gwasanaeth wedi penderfynu sydd yn gywir yn dilyn yr adolygiad.

Os yw'r Gwasanaeth Oedolion, Iechyd a Llesiant yn penderfynu bod y tâl neu'r cyfraniad sy'n daladwy gan y defnyddiwr gwasanaeth yn **is** na'r hyn a osodwyd yn flaenorol, mae'n ofynnol i'r gwasanaeth dalu'r gwahaniaeth rhwng y swm sydd yn daladwy â'r swm, os o gwbl, sydd eisoes wedi ei dalu gan y defnyddiwr gwasanaeth o fewn 10 diwrnod o wneud y penderfyniad.

Os yw'r Gwasanaeth Oedolion, Iechyd a Llesiant yn penderfynu bod y tâl neu'r cyfraniad sy'n daladwy gan y defnyddiwr gwasanaeth yn **uwch** na'r hyn a osodwyd yn flaenorol, gall y gwasanaeth adennill y gwahaniaeth rhwng swm y tâl neu gyfraniad y dylai fod yn daladwy â'r swm, os o gwbl, sydd eisoes wedi ei dalu gan y defnyddiwr gwasanaeth.

Mae'n ofynnol bod y gwasanaeth yn rhoi sylw i amgylchiadau ariannol personol y defnyddiwr gwasanaeth os am geisio adennill swm dyledus. Dylent fod yn fodlon na fydd adferiad o'r swm yn achosi caledi ariannol i'r defnyddiwr gwasanaeth. Os yw'r gwasanaeth yn teimlo byddai adennill y gost yn achosi caledi ariannol yna dylid cynnig yr opsiwn o dalu'r swm yn ôl mewn rhandaliadau.

18. **Y Gronfa Byw'n Annibynnol**

Mae Cyngor Gwynedd wedi penderfynu gosod y swm o £9 yr wythnos fel yr Uchafswm Tâl Rhesymol Wythnosol i ddefnyddwyr gwasanaeth sydd yn derbyn cefnogaeth gan y GBA. Mae'r lefel yma yn fwy hael na'r gofynion sy'n cael eu gosod gan Lywodraeth Cymru. Mae'r rheswm tu ôl i hyn yn hanesyddol ac yn adlewyrchu'r ffaith bod y Gronfa erbyn hyn wedi ei rewi ac o ganlyniad ni ellir gwneud newidiadau i gyfraniadau'r cleientiaid presennol.

Dylai'r broses os asesu prawf modd i ddefnyddwyr gwasanaeth sydd yn derbyn cefnogaeth gan y GBA fod yn union yr un fath a'r broses ar gyfer yr holl ddefnyddwyr eraill.

Atodiad 1- Cod Ymarfer Llywodraeth Cymru

2017.04.10 - Cod Ymarfer Codi Ffioedd

Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant

Polisi Codi Tâl am Ofal a Gwasanaethau Cefnogol Oedolion

Teitl:	Polisi Codi Tâl am Wasanaethau Gofal Oedolion
	Polisi ☑ Canllaw ☐ Gweithdrefn ☐ Protocol ☐ Arall ☐ Nodwch yma ……
Lefel Polisi:	Adran ☐ Gwasanaeth ☑ Tîm/Uned ☐ Partneriaeth / Amlasiantaethol ☐
	Arall ☐ Nodwch yma ……
Statws:	Polisi Newydd ☐ Adolygu'r Polisi ☒
	Dyddiad y Fersiwn Ddiwethaf: 27/10/25
Cyfeirnod y Ddogfen:	
Cynulleidfa:	Staff, Swyddogion, Defnyddwyr Gwasanaeth yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant
Awdur:	Mari Wynne Jones - Pennaeth yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant Alun Gwilym Williams - Pennaeth Cynorthwyol, Gwasanaethau Busnes a Chomisiynu Gofal
Dyddiad y Drafft Cyntaf:	
Y Cyfnod Ymgynghori: **Ymgynghorwyd â:**	
Cymeradwywyd gan: **Dyddiad Cymeradwyo:**	
Dyddiad Adolygu:	

DRAFT

Cynnwys		Rhif y Dudalen
1	Cyflwyniad	3.
2	Diben y Polisi hwn	3.
3	Ar bwy mae'r Polisi hwn yn effeithio?	4.
4	Gwasanaethau y Caniateir Codi Tâl Amdanynt a Gwasanaethau ble na Chaniateir Codi Tâl Amdanynt	4.
5.	Taliadau Safonol	5.
6	Trin Cyfalaf	5.
7	Trin Incwm	6.
8	Lleiafswm Incwm	6.
9	Uchafswm y Ffi Wythnosol a Godir am Wasanaethau	8.
10	Gweithdrefn i Benderfynu ar Ffi	8.
11	Yr Asesiad Ariannol	9.
12	Asesu Defnyddwyr Gwasanaeth fel Pobl Sengl neu Gyplau (Gofal Dibreswyl)	10.
13	Treuliau a Chostau (Gofal Dibreswyl)	11.
14	Cytundebau Taliadau Gohiriedig (Gofal Preswyl / Nyrsio)	12.
15	Taliadau Atodol - Cost Ychwanegol (Gofal Preswyl / Nyrsio yn unig)	13.
16	Adennill Dyled ac Amddifadu o Asedau	14.
17	Adolygiadau a Chwynion	14.
	Atodiad 1 - Geirfa	18.

DRAFT

1. **Cyflwyniad**

1.1 Cyflwyniad

Daeth Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 ("y Ddeddf") i rym ar 6 Ebrill, 2016. Mae'r 'Ddeddf' yn rhoi'r hawl i Awdurdodau Lleol yng Nghymru godi tâl am wasanaethau gofal. Pan fydd Awdurdodau Lleol yn penderfynu codi tâl, rhaid iddynt wneud hynny yn unol â'r rheoliadau a'r cod ymarfer a nodir yn y 'Ddeddf'.

1.2 Rheoliadau

Dyma'r rheoliadau mewn perthynas ag asesiad ariannol a chodi tâl:

- Rheoliadau Gofal a Chymorth (Dewis o Lety) (Cymru) 2015
- Rheoliadau Gofal a Chymorth (Gosod Ffioedd) (Cymru) 2015
- Rheoliadau Gofal a Chymorth (Asesiad Ariannol) (Cymru) 2015
- Rheoliadau Gofal a Chymorth (Taliadau Gohiriedig) (Cymru) 2015
- Rheoliadau Gofal a Chymorth (Adolygu Penderfyniadau a Dyfarniadau Gosod Ffi) (Cymru) 2015

1.3 Codau Ymarfer

Dyma'r Cod Ymarfer yn y Ddeddf mewn perthynas ag asesiad ariannol a gosod ffioedd:

- Rhan 4 a 5 y Cod Ymarfer (Gosod Ffioedd ac Asesiadau Ariannol)

2. **Diben y polisi hwn**

Dyma ddiben y polisi yma:

- Cadarnhau y bydd Cyngor Gwynedd yn codi tâl am wasanaethau gofal preswyl/nyrsio a dibreswyl.
- Cadarnhau y bydd yr holl ofynion yn y rheoliadau a'r cod ymarfer yn cael eu mabwysiadu fel polisi Cyngor Gwynedd.
- Bydd y rheoliadau neu'r cod ymarfer yn caniatáu i Gyngor Gwynedd, neu'n mynnu bod Cyngor Gwynedd yn defnyddio disgresiwn, er enghraifft, wrth osod rheolau codi ffioedd all fod yn fwy hael nag isafswm gofynion y rheoliadau. Oni bai y nodir fel arall yn y polisi yma, cadarnheir y bydd Cyngor Gwynedd wastad yn mabwysiadu isafswm gofynion y rheoliadau.

3. **Ar bwy mae'r polisi hwn yn effeithio?**

Bydd y polisi yn effeithio ar bob oedolyn sy'n derbyn gofal a chymorth gan Gyngor Gwynedd. Maent yn cynnwys defnyddwyr presennol a darpar ddefnyddwyr y gwasanaeth, teuluoedd a chynrychiolwyr. Mae'r polisi hwn hefyd yn berthnasol i staff yr Adran y mae disgwyl iddyn nhw fod yn cydymffurfio â'r polisi hwn.

DRAFT

4. **Gwasanaethau y Caniateir Codi Tâl Amdanynt a Gwasanaethau ble na Chaniateir Codi Tâl Amdanynt**

Yn yr adran hon, mae manylion y gwahanol wasanaethau gofal a chymorth y mae Cyngor Gwynedd yn eu darparu. Mae'n dangos pa wasanaethau fydd yn codi tâl ar ddefnyddiwr y gwasanaeth a pha wasanaethau fydd yn cael eu darparu yn rhad ac am ddim. Sylwch y gall unrhyw rai o'r isod newid.

Mewn rhai achosion, gall gwasanaethau fod yn gymysgedd o wasanaethau y codir tâl amdanynt ac yn rhai na chodir tâl amdanynt.

4.1 Gwasanaethau y mae'n rhaid eu darparu'n rhad ac am ddim yn ôl y rheoliadau.

- Cludiant i wasanaethau dydd lle mae'r cludiant yn cael ei ddarparu fel rhan o fodloni anghenion yr unigolyn.
- Gwasanaethau ôl-ofal a ddarperir dan Adran 117 *Deddf Iechyd Meddwl 1983* (darperir ar y cyd â Bwrdd Iechyd)
- Gwasanaethau a ddarperir i'r rheini sydd â chlefyd Creutzfeldt-Jakob
- Gwasanaethau gofal ailalluogi *(Diffiniad yn yr Eirfa: Atodiad 1).*
- Ni ddylid codi ffi am asesu anghenion, cynllunio gofal, cynlluniau gofal, darparu datganiadau ffi a chynnal adolygiad o bennu ffi neu ffi ei hun, gan nad yw'r gwasanaethau hyn yn gyfystyr â darparu gofal a chymorth. Mae hyn yn cynnwys darparu gwybodaeth a chyngor;
- Eiriolaeth broffesiynol annibynnol lle mae awdurdod lleol wedi trefnu i hyn gael ei ddarparu yn unol â'r cod ymarfer ar eiriolaeth dan Ran 10 (Cwynion, Cynrychiolwyr a Gwasanaethau Eirioli) y Ddeddf.

4.2 Gwasanaethau sy'n cael eu darparu'n rhad ac am ddim oherwydd polisi Cyngor Gwynedd

- Gwasanaethau uniongyrchol i ofalwyr di-dâl o dan Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 lle nad oes elfen o ofal/cyfrifoldeb am y person sydd angen y gofal a'r cymorth. *(Diffiniad yn yr eirfa: Atodiad 1)*
- Gwasanaethau Cefnogi Pobl - Gwasanaethau a ariennir drwy'r grant Cymorth Tai
- Teleofal annibynnol *(Diffiniad yn yr eirfa: Atodiad 1)* - pecynnau nad yw canolfan alwadau Galw Gofal yn eu monitro *(Diffiniad yn yr eirfa: Atodiad 1*)
- Cefnogaeth cyflogaeth a hyfforddiant (*Diffiniad yn yr eirfa: Atodiad 1)*

4.3 Gwasanaethau y mae modd codi tâl amdanynt

- Gofal preswyl a nyrsio a ddarperir mewn cartref gofal. Yn cynnwys gofal parhaol, dros dro ac ysbaid *(Diffiniad yn yr eirfa: Atodiad 1).*
- Canolfan adsefydlu - cyffuriau ac alcohol
- Gwasanaethau gofal cartref y mae'r Awdurdod wedi'u comisiynu yn uniongyrchol. Mae hyn yn cynnwys amrywiaeth o ofal personol, a all gynnwys, mewn rhai achosion, gweithgareddau cymdeithasol a hamdden sy'n anelu at alluogi'r person i fyw gartref neu mewn lleoliad gofal dibreswyl. Efallai y darperir y gwasanaethau hyn yn ystod y dydd neu'r nos.
- Gwasanaethau cymorth allan yn y gymuned.

DRAFT

- Gwasanaethau teleofal neu dechnoleg sy'n cael eu monitro gan ganolfan alwadau er enghraifft, Galw Gofal*
- Cynllun Lleoli Oedolion *(Diffiniad yn yr eirfa: Atodiad 1).*
- Darparu gofal ac/neu gymorth mewn llety â chefnogaeth.
- Taliadau Uniongyrchol *(Diffiniad yn yr eirfa: Atodiad 1)*, oni bai y darperir i brynu gwasanaeth ac nad oes ffi amdano (gweler 4.1 a 4.2 uchod).
- Prydau a lluniaeth a ddarperir mewn canolfannau gofal dydd*
- Gofal dydd *(Diffiniad yn yr eirfa: Atodiad 1)* a ddarperir mewn canolfan ddydd/lleoliad y tu allan i'r cartref.
- Ail ofalwr (yn bresennol yn benodol i gefnogi'r gofalwr cyntaf gyda dyletswyddau megis codi a symud defnyddiwr gwasanaeth ac i ofalu am iechyd a diogelwch y gofalwr cyntaf).

*Cyfeiriwch at: 5. 'Taliadau Safonol' isod.

5. Taliadau Safonol

5.1 Mae'r Ddeddf (Adran 6) yn caniatáu taliad safonol am ofal a chymorth ar lefel ac am gost isel. Mae hefyd yn cael ei ganiatáu fel ffordd o godi ffi am wasanaethau ataliol a chymorth.

5.2 Mae pawb sy'n derbyn y gwasanaethau hyn yn talu taliad safonol. Ni fydd Cyngor Gwynedd yn cynnig asesiad modd i'r rheini sy'n derbyn y gwasanaethau hyn. Os oes asesiad modd yn cael ei wneud o ran darparu gwasanaethau eraill y codir tâl amdanynt, bydd y taliad safonol yn ddyladwy ar ben unrhyw isafswm tâl wythnosol arall sydd wedi'i osod. Bydd taliad safonol hefyd yn daladwy pan gaiff y derbynnydd ei asesu i dalu dim cyfraniad am wasanaethau eraill y gallai fod yn eu derbyn.

6. Trin Cyfalaf

6.1 Mae Atodiad A Cod Ymarfer Llywodraeth Cymru yn cynnwys canllawiau manwl ar drin cyfalaf. Mae dolen i'r cod ymarfer ar ddechrau'r polisi hwn. Bydd Cyngor Gwynedd yn mabwysiadu'r canllawiau yn y cod ymarfer fel ei bolisi.

6.2 Bydd holl gynilion a chyfalaf defnyddiwr gwasanaeth yn cael ei ystyried wrth asesu ffi am ofal preswyl / nyrsio a dibreswyl, ac eithrio'r holl gyfalaf ac eiddo sy'n cael ei ddiystyru yn unol â'r manylion yn y cod ymarfer.

6.3 Yr unig wahaniaeth rhwng y ffordd yr ymdrinnir â chyfalaf ar gyfer gofal preswyl/nyrsio a dibreswyl yw bod gwerth yr eiddo lle mae'r defnyddiwr gwasanaeth yn trigo yno fel ei brif neu unig gartref, yn cael ei ddiystyru o asesiad modd gofal dibreswyl.

6.4 Bydd unrhyw gynilion a chyfalaf sy'n fwy na'r terfyn cyfalaf, fel y'i gosodir gan Lywodraeth Cymru, yn golygu y bydd y defnyddiwr gwasanaeth yn talu'r gyfradd safonol lawn am ei ofal mewn cartref gofal preswyl/nyrsio. O ran gofal dibreswyl, bydd yn golygu bod y defnyddiwr gwasanaeth yn talu'r gyfradd safonol lawn am yr holl

DRAFT

wasanaethau y mae'n eu derbyn hyd at yr uchafswm ffi wythnosol fel sydd wedi'i gosod gan Lywodraeth Cymru.

6.5 Os oes gan ddefnyddiwr gwasanaeth gyfalaf sy'n llai na'r terfyn cyfalaf, bydd eu cyfraniad tuag at gost eu gofal yn seiliedig ar yr hyn y gallant fforddio i'w dalu o'u hincwm. Bydd hyn yn cael ei gwneud drwy asesiad modd.

7. Trin Incwm

7.1 Mae Atodiad A Cod Ymarfer Llywodraeth Cymru yn cynnwys canllawiau manwl ar drin incwm. Mae dolen i'r cod ymarfer ar ddechrau'r polisi hwn. Bydd Cyngor Gwynedd yn mabwysiadu'r canllawiau yn y cod ymarfer fel ei bolisi.

7.2 Bydd holl incwm defnyddwyr gwasanaeth yn cael ei ystyried wrth godi tâl ar gyfer gofal preswyl / nyrsio a gofal dibreswyl, ac eithrio pob incwm sy'n cael ei ddiystyru, sy'n ofynnol fel y manylir yn y cod ymarfer.

7.3 Am restr llawn o incwm y dylid ei ddiystyru, incwm y dylid ei ystyried yn rhannol ac incwm na fydd yn cael ei ystyried yn llawn, gweler Atodiad B y Cod Ymarfer.

7.4 Incwm Tybiannol

Efallai y bydd defnyddwyr gwasanaeth yn cael eu trin fel derbynyddion incwm tybiannol dan rai amgylchiadau penodol. Gallai hyn fod o ganlyniad i fod â hawl i hawlio incwm nad ydynt wedi ei hawlio eisoes, neu wedi amddifadu eu hunain yn fwriadol o incwm er mwyn osgoi talu ffioedd am ofal. Bydd Cyngor Gwynedd yn ystyried incwm tybiannol yn unol â'r canllawiau sydd wedi'u nodi yn y cod ymarfer.

8. Lleiafswm Incwm (MIA)

Wrth wneud asesiad ariannol, rhaid i awdurdod lleol adael lleiafswm incwm (MIA) i ddefnyddiwr gwasanaeth. Mae MIA gwahanol yn cael ei osod ar gyfer gwasanaethau gofal preswyl / nyrsio a dibreswyl.

8.1 Gofal Preswyl / Nyrsio

Mae'r MIA ar gyfer gofal preswyl a nyrsio yn cael ei osod gan Lywodraeth Cymru. Mae hwn yn swm ariannol penodol, ac mae'r manylion i'w gweld ar wefan Cyngor Gwynedd bob blwyddyn.

Polisi Cyngor Gwynedd yw defnyddio'r MIA sydd wedi'i osod gan Lywodraeth Cymru fel ei MIA safonol. Nid yw hyn yn atal defnyddwyr gwasanaeth rhag gwneud cais am MIA uwch dan amodau penodol. Byddwn yn ymdrin â phob cais i gynyddu'r MIA safonol yn unol â'r canllawiau sydd wedi'u darparu yng Nghod Ymarfer Llywodraeth Cymru.

8.2 Gofal Dibreswyl

DRAFT

Mae'r MIA ar gyfer derbynyddion gofal dibreswyl yn cael ei gyfrifo yn unol â fformiwla sydd wedi'i osod gan Lywodraeth Cymru yn ei reoliadau. Yn hytrach na bod yn swm ariannol penodol, mae MIA ar gyfer gofal dibreswyl yn seiliedig ar hawl sylfaenol pob unigolyn *(Diffiniad yn yr Eirfa: Atodiad 1)* i fudd-dal lles perthnasol. Mae manylion llawn ynghylch sut i gyfrifo MIA ar gyfer gofal dibreswyl wedi'u nodi yn y rheoliadau a'r cod ymarfer. Byddai darluniad syml fel yr isod:

Hawl sylfaenol i Fudd-dal + 35% + 10% = Lleiafswm Incwm

(Help i gyfrifo'r Hawl Sylfaenol i Fudd-dal wedi'i ddarparu yn 8.3)

Polisi lleol Cyngor Gwynedd yw rhoi i bob defnyddiwr gwasanaeth leiafswm incwm yn seiliedig ar eu hawl sylfaenol i Fudd-dal Lles.

8.3 Hawl Sylfaenol

Mae'r hawl sylfaenol i fudd-dal yn cael ei gyfrifo fel a ganlyn:

- Cymhorthdal Incwm / Lwfans Ceisio Gwaith: y lwfans personol ac unrhyw bremiwm y mae gan y defnyddiwr gwasanaeth hawl iddo, ond ddim o anghenraid yn cynnwys y Premiwm Anabledd Difrifol (SDP) lle mae'n cael ei dalu, a phan fo defnyddiwr gwasanaeth yn ofalwr, mae'n cynnwys unrhyw bremiwm gofalwr y mae'r person hwnnw'n ei dderbyn.

- Lwfans Cyflogaeth a Chefnogi: y lwfans personol ac unrhyw bremiwm a chydran y mae gan y defnyddiwr gwasanaeth hawl iddo, ond ddim o anghenraid yn cynnwys y SDP lle mae'n cael ei dalu, a phan fo defnyddiwr gwasanaeth yn ofalwr, mae'n cynnwys unrhyw bremiwm gofalwr y mae'r person hwnnw'n ei dderbyn.

- Gwarant Lleiafswm Credyd Pensiwn: y lwfans personol ac unrhyw swm ychwanegol y mae gan y defnyddiwr gwasanaeth hawl iddo, ond ddim o anghenraid yn cynnwys y swm ychwanegol a roddir am anabledd dwys, a phan fo defnyddiwr gwasanaeth yn ofalwr, mae'n cynnwys unrhyw swm ychwanegol sy'n gymwys i ofalwyr, y mae'r person hwnnw'n ei dderbyn.

Yn gyffredinol, ond nid ymhob achos, bydd yr MIA i ddefnyddwyr gwasanaeth o oed gwaith, o gymharu â'r rhai o oed ymddeol, yn is. Mae hyn yn sgil y ffaith bod eu hawl sylfaenol i fudd-dal yn is. Mae cyfrifiadau manwl ar gyfer MIA i bob oedran o ddefnyddiwr gwasanaeth ar gael ar gais (01286 682753 / unedincwmalles@gwynedd.llyw.cymru).

8.4 Byffer

Mae Llywodraeth Cymru wedi gosod y lleiafswm byffer ar 35% o hawl sylfaenol defnyddiwr gwasanaeth i fudd-daliadau. Polisi Cyngor Gwynedd bob amser yw gweithredu'r lleiafswm byffer fel sy'n ofynnol gan y rheoliadau.

8.5 Gwariant sy'n Ymwneud ag Anabledd (DRE)

DRAFT

Mae'r lleiafswm sy'n rhaid ei ganiatáu ar gyfer gwariant sy'n ymwneud ag anabledd yn cael ei osod gan Lywodraeth Cymru ar hyn o bryd fel 10% o'r hawl sylfaenol i fudd-daliadau. Polisi Cyngor Gwynedd bob amser yw gweithredu'r lleiafswm byffer ar gyfer DRE fel sy'n ofynnol gan y rheoliadau.

Nid yw hyn yn atal defnyddiwr gwasanaeth rhag gwneud cais i adolygu eu ffioedd os ydynt o'r farn bod eu gwariant sy'n ymwneud ag anabledd yn fwy na 10% o'r swm safonol a ganiateir.

9. Uchafswm Ffi Wythnosol a Godir am Wasanaethau

9.1 Gofal preswyl / nyrsio a ddarperir mewn cartref gofal.

Nid oes uchafswm ffi wythnosol ar gyfer gofal preswyl / nyrsio. Mae'r defnyddwyr gwasanaeth yn atebol i dalu'r gost lawn am eu gofal. Os bydd defnyddwyr gwasanaeth angen cymorth ariannol gan Gyngor Gwynedd i gwrdd â chost eu gofal, mae gofyn iddynt wneud cais am asesiad modd. Bydd asesiad modd yn cadarnhau lefel y cyfraniad fydd ei angen gan y defnyddiwr gwasanaeth. Gallai hyn fod yn gost lawn y gofal, neu swm llai.

Fel sy'n ofynnol gan y rheoliadau a'r cod ymarfer, bydd y cyfraniad gofynnol tuag at gost yr wyth wythnos gyntaf o arhosiad dros dro neu seibiant mewn cartref gofal yn cael ei asesu yn unol â'r rheolau ar gyfer gofal dibreswyl. O ganlyniad, bydd yr uchafswm ffi wythnosol yn unol â'r rheoliadau a'r polisi ar gyfer gofal dibreswyl, yn gymwys.

I wneud cais am asesiad profi modd, bydd angen i ddefnyddwyr gwasanaeth gysylltu â'r Tîm Incwm a Lles.

9.2 Gofal dibreswyl

Mae Llywodraeth Cymru wedi gosod uchafswm ffi wythnosol am wasanaethau gofal dibreswyl. Cyfeiriwch at adran 7 y cod ymarfer. Mae'r uchafswm ffi wythnosol presennol wedi'i nodi ar wefan Cyngor Gwynedd bob blwyddyn neu fe allwch gysylltu â'r Tîm Incwm a Lles.

Polisi Cyngor Gwynedd yw defnyddio'r uchafswm ffi wythnosol sydd wedi'i gosod gan Lywodraeth Cymru. Bydd y ffi uchaf yn gymwys i holl dderbynyddion gwasanaethau gofal dibreswyl, oni bai, o ganlyniad i'w hasesiad modd unigol, bod uchafswm ffi wythnosol is yn cael ei gosod yn seiliedig ar yr hyn y pennir y maent yn gallu ei fforddio.

10. Gweithdrefn i Benderfynu ar Ffi

10.1 Gofal preswyl / nyrsio

Ar gyfer gofal preswyl/nyrsio, bydd cyfraniad y defnyddiwr gwasanaeth yn cael ei gadarnhau naill ai cyn i'r gofal ddechrau, neu ar y cyfle cynharaf posibl ar ôl dechrau'r

DRAFT

lleoliad. Mae'r holl gyfraniadau ar gyfer gofal preswyl a nyrsio yn daladwy o'r diwrnod cyntaf y darperir y gwasanaeth.

Bydd unrhyw newidiadau dilynol i gyfraniad y defnyddiwr gwasanaeth yn cael eu cyfathrebu'n ysgrifenedig, neu mewn fformat arall y cytunwyd arno. Bydd unrhyw newidiadau i gyfraniadau yn dilyn yr asesiad cychwynnol yn berthnasol o ddyddiad yr hysbysiad.

Wrth derfynu lleoliad preswyl neu ofal nyrsio, mae'n ofynnol i ddefnyddwyr gwasanaeth dalu cyfnod rhybudd. Mae'r cyfnod rhybudd yn 7 diwrnod ac mae'n rhaid i unigolion dalu'r gost sydd wedi'i chyfrifo trwy asesiad ar gyfer y cyfnod hwn.

Pan fydd yn absennol o'r cartref gofal, bydd cyfraniad y defnyddiwr gwasanaeth yn dal i fod yn daladwy. Gall cyfradd ostyngol fod yn berthnasol, yn ôl disgresiwn Cyngor Gwynedd.

10.2 Gofal dibreswyl

Er mwyn cyfrifo'r swm y mae angen i ddefnyddiwr gwasanaeth dalu am wasanaeth neu gyfuniad o wasanaethau mewn unrhyw wythnos (bydd wythnos bob amser o ddydd Llun i'r dydd Sul canlynol), bydd Cyngor Gwynedd yn bwrw ymlaen fel a ganlyn:

a) Nodi'r holl wasanaethau taladwy gwirioneddol y mae'r defnyddiwr gwasanaeth yn eu derbyn yn wythnosol. Os nad yw hyn yn bosibl erbyn i anfoneb gael ei chynhyrchu (mis calendr mewn ôl-ddyledion), bydd y tâl yn seiliedig ar gynllun gofal penodol yr unigolyn. Os yw'r unigolyn yn derbyn gwasanaethau y codir tâl amdanynt a gwasanaethau ble nad oes ffi, dim ond y gwasanaethau taladwy fydd yn cael eu hystyried.
b) Defnyddir y Ffi Safonol berthnasol ar gyfer pob gwasanaeth. (E.e. £X.00 yr awr ar gyfer gofal cartref).
c) Cyfrifo'r holl Ffioedd Safonol am y gwasanaethau a ddarperir i gael cyfanswm y ffi am yr wythnos.
d) Defnyddio'r Uchafswm Ffi Wythnosol, (efallai na fydd hyn yn berthnasol os yw cyfanswm y ffi wythnosol yn llai na'r uchafswm), neu os yw'n is:
e) Defnyddio Uchafswm Ffi Wythnosol y defnyddiwr gwasanaeth unigol fel y'i pennir gan asesiad modd y defnyddiwr gwasanaeth unigol (os gofynnwyd am un).

Mae'r holl gyfraniadau ar gyfer gofal dibreswyl yn daladwy o'r diwrnod cyntaf y darperir y gwasanaeth. Bydd cyfraniad y defnyddiwr gwasanaeth yn cael ei gadarnhau naill ai cyn i'r gofal ddechrau, neu ar y cyfle cynharaf posibl ar ôl dechrau'r gofal. Bydd unrhyw newidiadau dilynol i gyfraniad y defnyddiwr gwasanaeth yn cael eu cyfathrebu'n ysgrifenedig, neu mewn fformat arall y cytunwyd arno. Bydd unrhyw newidiadau i ffi yn berthnasol o ddyddiad yr hysbysiad.

11. Yr Asesiad Ariannol

11.1 Rhoddir gwybod i'r holl ddefnyddwyr gwasanaeth sy'n derbyn gwasanaeth taladwy gan Gyngor Gwynedd bod ganddynt hawl i wneud cais am gymorth ariannol gan Gyngor Gwynedd i dalu am eu gofal. Gellir gwneud y cais hwn drwy lenwi ffurflen gais (cysylltwch â 01286 682753 / unedincwmalles@gwynedd.llyw.cymru i wneud cais am

ffurflen) am asesiad ariannol. Yr unig eithriad yw lle mae ffi cyfradd sylfaenol yn daladwy gan bawb a lle nad oes asesiad ariannol yn cael ei gynnig.

Rhoddir 15 diwrnod gwaith i ddefnyddwyr gwasanaeth gwblhau a dychwelyd y ffurflen asesiad ariannol. Os na fydd y ffurflen yn cael ei dychwelyd yn y cyfnod hwn, bydd Cyngor Gwynedd yn tybio nad yw'r defnyddiwr gwasanaeth yn dymuno gwneud cais am gymorth ariannol gan y Cyngor a bydd anfoneb am y ffi wythnosol lawn yn cael ei hanfon i'r defnyddiwr gwasanaeth.

Mae defnyddwyr gwasanaeth yn atebol i dalu am eu gofal o'r diwrnod cyntaf y mae'n cael ei dderbyn. Cyn y codir unrhyw ffi, bydd Cyngor Gwynedd yn rhoi datganiad i'r defnyddiwr gwasanaeth sy'n manylu ar faint yw'r swm y byddant yn ei dalu a sut y cyfrifwyd y swm hwn. O bryd i'w gilydd, bydd y swm sydd i'w dalu yn newid, ac efallai y bydd hyn yn digwydd oherwydd:

- Newid i'r math o ofal sy'n cael ei dderbyn
- Newid ym modd y defnyddiwr gwasanaeth (asesiad ariannol)
- Newid yn y gost i'r Cyngor o ddarparu'r gofal.

Bydd unrhyw newid yn y swm sydd i'w dalu yn cael ei gyfathrebu i'r defnyddiwr gwasanaeth drwy ddatganiad. Bydd unrhyw newidiadau yn weithredol o ddyddiad y datganiad hwnnw.

11.2 Mae cyngor a chefnogaeth briodol ar y budd-daliadau lles sydd ar gael i'r rhai sy'n cael eu hasesu fel rhai sy'n medru cyfrannu'n ariannol tuag at eu gofal a'u cefnogaeth, ynghyd â gofalwyr di-dâl, a chefnogaeth i'w helpu i ddeall pa fudd-daliadau y gallant fod â hawl iddynt.

11.3 Mae gan ddefnyddwyr gwasanaeth yr hawl i ofyn am asesiad modd ar unrhyw amser, hyd yn oed os ydynt wedi penderfynu peidio â gwneud cais am un yn y gorffennol.

11.4 Nid yw Cyngor Gwynedd dan unrhyw oblygiad i ôl-ddyddio unrhyw asesiad sy'n cael ei gynnal yn ddiweddarach os na wnaeth y defnyddiwr gwasanaeth gais am asesiad modd yn flaenorol. Bydd y defnyddiwr gwasanaeth yn atebol am unrhyw swm sy'n ddyladwy rhwng dyddiad yr asesiad ariannol gwreiddiol a dyddiad yr asesiad ariannol newydd, os y gofynnir am un.

12. Asesu Defnyddwyr Gwasanaeth fel Pobl Sengl neu Gyplau (Gofal Dibreswyl)

12.1 Oni bai y gwneir cais fel arall gan y defnyddiwr gwasanaeth, bydd Cyngor Gwynedd yn asesu gallu'r defnyddiwr gwasanaeth i dalu yn seiliedig ar ei fodd unigol a bydd yn diystyru unrhyw incwm, cynilion neu gyfalaf sy'n cael ei ddal neu'n cael ei dderbyn yn enw unigol y partner.

Os yw'r defnyddiwr gwasanaeth yn gwneud cais am hynny, gellir cwblhau asesiad modd ar gyfer y cwpl. Yn ogystal â manylion y defnyddiwr gwasanaeth, rhaid i'r partner hefyd gyflwyno ei holl fanylion ariannol personol.

12.2 <u>Asesiad Unigol</u>

Mewn amgylchiadau pan fo defnyddiwr gwasanaeth yn gwneud cais am asesiad unigol, bydd yr asesiad yn ystyried yr isod:

- 100% o'r holl incwm a dderbynnir yn enw'r defnyddiwr gwasanaeth yn unig
- 50% o gyfalaf / cynilion a ddelir ar y cyd
- 100% o'r cyfalaf yn enw'r defnyddiwr gwasanaeth yn unig.

12.3 Asesiad Cwpl

Wrth gyfrifo asesiad cwpl, bydd yr incwm a ddiystyrir yn cael ei gyfrifo drwy ddefnyddio'r hawl sylfaenol perthnasol i fudd-daliadau i gyplau a 45%.

Nid oes modd rhoi cyngor i ddefnyddiwr gwasanaeth cyn cynnal asesiad modd. Er enghraifft, os ydynt yn debygol o fod mewn gwell lle wrth gael eu hasesu fel person sengl neu fel cwpl. Fodd bynnag, pan fo canlyniad yr asesiad yn hysbys, yr asesiad sydd fwyaf ffafriol i'r defnyddiwr gwasanaeth fydd yn cael ei ddefnyddio.

12.4 Beth os yw'r ddau yn ddefnyddwyr gwasanaeth?

Pan fo'r ddau bartner mewn cwpl yn ddefnyddwyr gwasanaeth, bydd ganddynt ddewis i gael eu hasesu fel unigolion neu fel cwpl, ac mae hyn hefyd yn gymwys pan fo un partner yn ofalwr di-dâl. Mae modd i gyplau sydd wedi cael eu hasesu ar wahân yn flaenorol, gael ei hail-asesu fel cwpl, neu fel arall.

Os y defnyddir asesiad cwpl, dylai'r ffi fod yn berthnasol i'r defnyddiwr gwasanaeth sy'n derbyn y lefel uchaf o ofal yn gyntaf.

Os nad yw'r lefel o wasanaeth y mae'r defnyddiwr cyntaf yn ei dderbyn (mewn termau ariannol) yn ddigonol i gyrraedd yr Uchafswm Rhesymol y Ffi am Wasanaeth i'r cwpl, yna dylid trosglwyddo gweddill y ffi i'r ail ddefnyddiwr gwasanaeth.

Enghraifft: Os yw'r cap a bennir i'r cwpl gan yr asesiad modd yn £60 yr wythnos a bod y Gwasanaeth taladwy y mae'r Defnyddiwr Gwasanaeth cyntaf yn ei dderbyn gyfwerth â ffi o £30, yna gellir codi hyd at £30 yr wythnos ar yr ail ddefnyddiwr gwasanaeth am y gofal y mae'n ei dderbyn).

Bydd y cyfyngiad cyfalaf yn cael ei ddyblu wrth asesu cwpl. Os yw'r cynilion neu'r cyfalaf y mae'r cwpl yn berchen arnynt rhyngddynt yn uwch na'r lefel hon, byddant yn gorfod talu'r gyfradd safonol lawn am y Gwasanaeth y maent yn ei dderbyn hyd at Uchafswm Rhesymol y Ffi Wythnosol a osodir gan Lywodraeth Cymru.

Er dibenion asesu cwpl pan fo'r ddau yn derbyn gofal, bydd yr Uchafswm Ffi Rhesymol Wythnosol yn berthnasol i bob defnyddiwr gwasanaeth yn unigol.

13. **Treuliau a Chostau**

(Gofal dibreswyl)

DRAFT

13.1 Mewn rhai amgylchiadau, rhaid ystyried treuliau a chostau penodol wrth gynnal asesiad modd. Pan fo defnyddiwr gwasanaeth angen talu'r costau yma, bydd y 'lleiafswm incwm' yn cael ei gynyddu gan swm wythnosol cyfatebol. Bydd hyn yn caniatáu i'r defnyddiwr gwasanaeth gadw digon o arian i dalu'r treuliau hyn cyn iddynt orfod dechrau talu am ofal.

Bydd y treuliau isod yn cael eu hystyried mewn asesiad modd dibreswyl:

- Taliadau Morgais
- Taliadau Rhent (net budd-dal tai)
- Treth Cyngor (net gostyngiad Treth Cyngor)
- Yswiriant ac yn benodol yswiriant cartref (adeilad a chynnwys), ac yswiriant diogelu morgais.

Rhaid i ddefnyddiwr gwasanaeth gyflwyno prawf bod unrhyw dreuliau yn cael eu talu ac yn ddyledus i'w talu yn y dyfodol cyn y gellir eu cyfrif yn yr asesiad modd. Ni fydd asesiadau ariannol yn cael eu newid yn ôl-weithredol os na chafodd y wybodaeth angenrheidiol ei darparu pan oedd angen ar gyfer yr asesiad ariannol cychwynnol.

13.2 Bydd unrhyw dreuliau neu gostau sydd gan ddefnyddiwr gwasanaeth sy'n byw ar ei ben ei hun yn cael eu hystyried yn llawn. Os yw'r defnyddiwr gwasanaeth yn byw gyda phartner neu oedolion eraill dros 18 oed nad ydynt mewn addysg lawn amser, bydd unrhyw dreuliau neu gostau yn cael eu haneru neu'n cael eu rhannu'n gyfran gyfartal i adlewyrchu cyfraniad pob oedolyn sy'n byw ar yr aelwyd tuag at y costau.

(Gofal Preswyl / Nyrsio)

13.3 Fel arfer, ni fydd defnyddiwr gwasanaeth sydd angen gofal preswyl neu nyrsio parhaol yn cael cynnydd i'w lleiafswm incwm i dalu am dreuliau. Dylid ystyried unrhyw gais o'r fath yn ôl ei rinweddau ei hun. Mae Atodlen B Cod Ymarfer Llywodraeth Cymru yn rhestru rhai enghreifftiau o amgylchiadau lle y gallai Awdurdodau Lleol ystyried cynyddu'r lleiafswm incwm.

14. Cytundebau Taliadau Gohiriedig (Gofal Preswyl / Nyrsio)

14.1 Ar ôl 12 wythnos gyntaf y gofal preswyl / nyrsio parhaol, bydd gwerth prif neu unig gartref defnyddiwr gwasanaeth yn cael ei gynnwys fel cyfalaf yn ei asesiad modd ariannol. Fel arfer, bydd hyn yn golygu bod eu cyfalaf yn fwy na'r terfyn cyfalaf, ac o ganlyniad byddant yn cael eu hasesu fel bod angen iddynt dalu'r gost lawn am eu gofal. Ar y pwynt hwn, os nad oes ganddynt unrhyw asedau eraill neu fodd o dalu'r gost lawn, byddant yn gymwys i ofyn i Gyngor Gwynedd oedi taliadau am gyfran o'u gofal a defnyddio eu heiddo fel gwarant. Mae'r trefniant hwn yn cael ei alw yn gytundeb talu gohiriedig. Gall gohirio taliadau helpu'r defnyddiwr gwasanaeth i oedi'r angen i werthu ei gartref mewn cyfnod sy'n gallu bod yn heriol iddyn nhw a'u teulu, wrth iddynt drosglwyddo i ofal preswyl.

DRAFT

14.2 Bydd Cyngor Gwynedd yn mabwysiadu fel ei bolisi, y gofynion a'r canllawiau sy'n ymwneud â thaliadau gohiriedig fel sydd wedi'u nodi yn Atodiad D, Cod Ymarfer Llywodraeth Cymru.

14.3 Mae Cyngor Gwynedd yn cadw'r hawl i godi adlog ar yr holl gytundebau talu gohiriedig ar y gyfradd uchaf a ganiateir gan y rheoliadau. Mae hyn yn 0.15% uwchben y 'gyfradd berthnasol'. Y gyfradd berthnasol yw'r gyfradd giltiau marchnad sydd wedi'i nodi yn yr adroddiad mwyaf diweddar a gyhoeddwyd gan yr 'Office for Budget Responsibility'. Gall y gyfradd berthnasol newid bob chwe mis ar 1 Ionawr a 1 Gorffennaf.

14.4 Mae llog yn daladwy o ddiwrnod cyntaf y cytundeb ar yr holl symiau sy'n ddyledus, yn cynnwys unrhyw log neu ffioedd sydd heb eu talu sydd wedi'u cronni mewn perthynas â'r cytundeb. Ni fydd y llog yn stopio cronni hyd nes i'r ddyled gael ei had-dalu yn llawn.

14.5 Mae gan Gyngor Gwynedd hawl i godi ffioedd gweinyddol am osod cytundeb talu gohiriedig yn ei le. Bydd hyn yn talu am gostau gweinyddol, cyfreithiol a phrisio sy'n codi wrth sefydlu'r cytundeb. Efallai y codir ffioedd pellach yn ystod oes y cytundeb, os oes angen cael prisiadau pellach. Mae manylion yr holl ffioedd y gellir eu codi ar gael ar wefan Cyngor Gwynedd neu fe allwch gysylltu â'r tîm incwm a lles.

15 Taliadau Atodol - Cost Ychwanegol (Gofal Preswyl / Nyrsio yn unig)

15.1 Mewn amgylchiadau lle mae defnyddiwr gwasanaeth yn mynegi dymuniad i fyw mewn cartref gofal sy'n codi mwy na ffi safonol Cyngor Gwynedd, ar ôl cael cynnig opsiynau o fewn ffi safonol Cyngor Gwynedd, efallai y bydd modd gwneud trefniant os oes trydydd parti yn fodlon talu'r gost ychwanegol.

Y Gost Ychwanegol yw'r gwahaniaeth rhwng y swm y byddai disgwyl i Gyngor Gwynedd i'w dalu fel arfer a chost y cartref gofal dewisol.

15.2 Mae Atodiad C, canllawiau Llywodraeth Cymru yn amlinellu'r gofynion sy'n cael eu rhoi ar yr Awdurdod wrth ymdrin â chostau ychwanegol.

15.3 Bydd Cyngor Gwynedd angen i unrhyw drydydd parti ymrwymo i gytundeb ffurfiol gyda'r Cyngor cyn y cytunir ar unrhyw leoliad lle mae angen cost ychwanegol.

15.4 Bydd Cyngor Gwynedd yn talu cost lawn y lleoliad i'r cartref gofal. Bydd y trydydd parti yn digolledu Cyngor Gwynedd gyda'r swm y cytunwyd arno pan fyddant yn derbyn anfoneb gyfnodol.

15.5 Bydd Cyngor Gwynedd yn gadael i'r defnyddiwr gwasanaeth dalu ei gost ychwanegol ei hun:

- pan fo yn y cyfnod 12 wythnos lle mae eu heiddo'n cael ei ddiystyru,
- pan fo nhw'n cytuno i ymrwymo i gytundeb ffioedd gohiriedig.

15.6 Ni chaniateir gohirio talu'r costau ychwanegol mewn amgylchiadau lle mae'r ecwiti sydd ar gael yn yr eiddo sydd i'w ddefnyddio fel gwarant yn gyfyngedig. Bydd Cyngor Gwynedd yn asesu cynaliadwyedd pob cais i ohirio cost ychwanegol. Os pennir nad oes digon o ecwiti yn yr eiddo i alluogi'r defnyddiwr gwasanaeth i dalu'r gost lawn am eu gofal am hyd eu lleoliad, efallai y bydd cais i oedi cost ychwanegol yn cael ei wrthod.

15.7 Os bydd trydydd parti'n rhoi'r gorau i dalu'r gost ychwanegol y maent wedi cytuno ei thalu, byddant yn parhau i fod yn atebol am y gost hon. Gallai Cyngor Gwynedd gymryd camau cyfreithiol i adennill y gost. Yn ogystal, efallai y bydd yn rhaid iddo wneud trefniadau amgen i gwrdd ag anghenion y defnyddiwr gwasanaeth mewn cartref gofal amgen sydd ddim yn codi tâl am gostau ychwanegol.

16. Adennill Dyled ac Amddifadu o Asedau

Mae Atodiad F Cod Ymarfer Llywodraeth Cymru yn amlinellu'r gofynion sy'n cael eu rhoi ar Awdurdodau Lleol wrth ymdrin â dyled ac amddifadu o asedau. Bydd Cyngor Gwynedd yn ystyried peidio â thalu cyfraniad a aseswyd, neu bobl sy'n amddifadu eu hunain o asedau er mwyn osgoi ffi, fel mater difrifol. Lle mae pob opsiwn arall fel y'i disgrifir yn y Cod Ymarfer wedi methu â sicrhau'r taliad gofynnol, bydd Cyngor Gwynedd yn mynd ar ôl y ddyled drwy'r llysoedd sifil.

17. Adolygiadau a Chwynion

17.1 Gall unrhyw ddefnyddiwr gwasanaeth wneud cais i adolygu eu ffi. Gall adolygu ffi gynnwys amrediad eang o sefyllfaoedd yn amrywio o ddefnyddiwr gwasanaeth yn gwneud cais syml i adolygu'r cyfrifo mathemategol yn eu ffi asesedig neu i adolygu'r anfoneb fisol i ddefnyddiwr gwasanaeth yn gofyn am i dreuliau sy'n gysylltiedig ag anabledd gael eu hystyried wrth gyfrifo eu ffi asesedig.

17.2 Mae Llywodraeth Cymru yn nodi'n fanwl y broses y dylai Awdurdodau Lleol ei dilyn wrth ymdrin ag adolygiadau ffioedd yn Atodiad E yn eu Cod Ymarfer. Mae'n bolisi gan Gyngor Gwynedd i ddilyn yr holl ofynion fel sydd wedi'u manylu yn y Cod Ymarfer.

Dylid anfon yr holl geisiadau i adolygu ffioedd ymlaen i'r Uned Incwm a Lles: 01286 682753 / unedincwmalles@gwynedd.llyw.cymru. Bydd yr uned yn rheoli a chydlynu'r ymatebion a roddir i'r holl adolygiadau ffioedd ar ran Gwasanaethau Oedolion. Ym mhob achos, bydd defnyddiwr gwasanaeth yn cael enw a rhif cyswllt y swyddog sy'n ymdrin â'u hadolygiad.

Gall yr Uned Incwm a Lles ddatrys rhai adolygiadau yn gyflym, e.e. camgymeriadau mathemategol mewn cyfrifiadau. Gallai rhai adolygiadau gymryd mwy o amser a golygu bod yr Uned Incwm a Lles angen cadarnhad gan ddarparwyr gwasanaeth ac/neu Gydlynwyr Gofal ynghylch lefelau'r gwasanaeth sy'n cael ei ddarparu a'i gomisiynu fel bod modd ateb adolygiad.

Bydd pob cais am adolygiad na all gael ei ddatrys hyd foddhad y defnyddiwr gwasanaeth, tra'n cydymffurfio â'r Polisi Codi Tâl, yn cael ei gyfeirio am benderfyniad i'r Pennaeth Oedolion neu eu cynrychiolydd penodedig.

DRAFT

Os nad yw defnyddiwr gwasanaeth yn fodlon â'r ymateb a dderbyniwyd i'w cais am adolygiad, mae ganddynt bob hawl i wneud cwyn swyddogol i Wasanaethau Cymdeithasol a dilynir y broses cwynion ffurfiol ym mhob achos. Mae gwybodaeth ynghylch sut y gall defnyddiwr gwasanaeth wneud cwyn swyddogol ar gael yma.

Rhaid i unrhyw gais gan ddefnyddiwr gwasanaeth nodi'n glir ar ba sail y gwneir cais am yr adolygiad. Gellir gwneud cais ar lafar neu yn ysgrifenedig ac fe ellir ei wneud ar unrhyw adeg ar ôl i ddatganiad ffi gael ei gyflwyno.

Gall Gwasanaethau Oedolion wrthod cais am adolygiad pe credant nad oes unrhyw newid perthnasol wedi bod yn amgylchiadau'r defnyddiwr gwasanaeth yn dilyn cais blaenorol am adolygiad. Yn yr achos hwn, bydd datganiad yn cael ei anfon i'r defnyddiwr gwasanaeth yn amlinellu'r rheswm am wrthod y cais.

Gall y defnyddiwr gwasanaeth neu gynrychiolydd sy'n gweithredu ar eu rhan wneud cais am adolygiad.

Pan fo'r Gwasanaethau Cymdeithasol mewn sefyllfa i wneud penderfyniad ar adolygiad ymhen pum diwrnod gwaith o dderbyn cais, dylid rhoi'r penderfyniad i'r defnyddiwr gwasanaeth o fewn y cyfnod amser hwnnw. Lle nad yw hyn yn bosib, bydd yr Uned Incwm a Lles yn anfon datganiad ymhen pum diwrnod gwaith yn nodi:

a) Y dyddiad pan dderbyniwyd y cais.
b) Natur y cais.
c) Hawl y defnyddiwr gwasanaeth i benodi cynrychiolydd.
d) Sut fydd y Gwasanaethau Cymdeithasol yn cynnal yr adolygiad.
e) Nad yw'r defnyddiwr gwasanaeth angen talu'r ffi sy'n destun adolygiad yn ystod cyfnod yr adolygiad.
f) Y bydd y Gwasanaethau Oedolion yn mynd ar ôl taliad unrhyw ffi sy'n cronni yn ystod y cyfnod adolygu os yw'n dod yn daladwy o ganlyniad i'r adolygiad.
g) Pa wybodaeth ychwanegol y mae'r Gwasanaethau Cymdeithasol ei angen i wneud penderfyniad, ac o fewn pa amserlen (15 diwrnod gwaith) y mae angen darparu'r wybodaeth hon.
h) Y gall y defnyddiwr gwasanaeth wneud cais am ymweliad cartref er mwyn i'r Uned Incwm a Lles gynorthwyo i ddarparu'r wybodaeth ychwanegol.
i) Enw a manylion cyswllt y swyddog yn yr Uned Incwm a Lles sy'n ymdrin â'r adolygiad.
j) Manylion cyswllt unrhyw sefydliad a allai gynorthwyo'r defnyddiwr gwasanaeth yn ystod y cyfnod adolygu.

Bydd unrhyw gais gan ddefnyddiwr gwasanaeth am fwy o amser er mwyn medru darparu unrhyw wybodaeth ychwanegol yn cael ei ganiatáu os yn rhesymol. Bydd y Gwasanaethau Cymdeithasol yn cadarnhau yn ysgrifenedig unrhyw estyniad i'r terfyn amser gwreiddiol.

Os gwrthodir cais am estyniad amser gan y Gwasanaethau Cymdeithasol, bydd hyn yn cael ei gadarnhau yn ysgrifenedig a rhoddir rheswm dros y penderfyniad.

Os na dderbynnir ymateb neu gais am estyniad amser gan y Gwasanaethau Cymdeithasol erbyn y dyddiad cau a osodwyd, bydd yr Uned Incwm a Lles yn ystyried

DRAFT

bod y cais am adolygiad wedi'i dynnu'n ôl. Bydd llythyr yn cael ei anfon at y defnyddiwr gwasanaeth yn cadarnhau hyn, a bod y ffi a osodwyd bellach yn daladwy. Bydd manylion y swm a gronnwyd (os o gwbl) yn ystod y cyfnod adolygu, ac erbyn pa ddyddiad y mae angen talu hyn, yn cael eu cynnwys.

Gall cais am adolygiad gael ei dynnu'n ôl ar lafar neu'n ysgrifenedig gan ddefnyddiwr gwasanaeth ar unrhyw adeg yn ystod y cyfnod adolygu.

Unwaith y bydd y Gwasanaethau Cymdeithasol wedi derbyn digon o wybodaeth a dogfennaeth i gynnal yr adolygiad, bydd ganddynt 10 diwrnod gwaith i:

a) Wneud penderfyniad ar yr adolygiad a chymryd unrhyw gamau sy'n angenrheidiol i'w weithredu.
b) Anfon datganiad at y defnyddiwr gwasanaeth ac unrhyw gynrychiolydd yn nodi'r penderfyniad, y rhesymau dros y penderfyniad hwnnw a bod ganddynt yr hawl i wneud cwyn o dan Reoliadau Gweithdrefn Cwynion Gwasanaethau Cymdeithasol (Cymru) 2014 os ydynt yn anfodlon â'r penderfyniad.
c) Os yw ffi'r defnyddiwr gwasanaeth wedi'i ddiwygio o ganlyniad i'r adolygiad, dylid anfon datganiad at y defnyddiwr gwasanaeth yn esbonio'r penderfyniad a chanlyniad y penderfyniad hwn.
d) Darparu datganiad ffioedd.

Os nad yw'r Gwasanaethau Cymdeithasol yn gallu cwrdd â'r dyddiad cau ar gyfer ymateb i'r cais am adolygiad (10 diwrnod gwaith), rhaid iddynt anfon datganiad at y defnyddiwr gwasanaeth yn nodi na fyddant yn gallu darparu penderfyniad o fewn y terfyn amser o 10 diwrnod gwaith, y rheswm pam a'r dyddiad erbyn y bydd yn cael ei ddarparu.

Os na ellir darparu penderfyniad erbyn y terfyn amser, ni fydd y Gwasanaethau Cymdeithasol yn gallu codi tâl ar y defnyddiwr gwasanaeth am y gwasanaeth a dderbyniwyd yn ystod y cyfnod rhwng y terfyn amser a'r dyddiad y darperir penderfyniad.

17.2 <u>Talu'r Ffi, Ad-daliad neu Gyfraniad yn ystod ac ar ôl y Cyfnod Adolygu</u>

Os bydd defnyddiwr gwasanaeth yn gofyn am adolygiad, efallai y bydd yn dewis peidio â thalu'r cyfraniad sy'n destun yr adolygiad yn ystod y cyfnod adolygu cyfan, ond bydd unrhyw swm heb ei dalu yn cronni.

Os yw'r defnyddiwr gwasanaeth yn penderfynu peidio â thalu yn ystod y cyfnod adolygu, rhaid iddo roi gwybod i'r Uned Incwm a Lles naill ai ar lafar neu'n ysgrifenedig o fewn pum diwrnod gwaith.

Gall y Gwasanaethau Oedolion adennill unrhyw swm heb ei dalu sydd wedi cronni yn ystod y cyfnod adolygu ar ôl y cyfnod adolygu. Y swm cronnus y gellir ei adennill yw swm y cyfraniad y mae'r Gwasanaethau Oedolion wedi penderfynu ei fod yn gywir, yn dilyn yr adolygiad.

Os yw'r Gwasanaethau Oedolion yn penderfynu bod y cyfraniad sy'n daladwy gan y defnyddiwr gwasanaeth, yn **llai** na'r hyn a weithredwyd yn flaenorol cyn yr adolygiad, yna rhaid i'r Gwasanaethau Cymdeithasol cyn pen 10 diwrnod gwaith o anfon ei benderfyniad i'r defnyddiwr gwasanaeth, dalu i'r defnyddiwr gwasanaeth y gwahaniaeth rhwng y swm a ddylai fod yn daladwy a'r swm, os o gwbl, sydd eisoes wedi'i dalu gan y defnyddiwr gwasanaeth.

Os yw'r Gwasanaethau Oedolion yn penderfynu bod y cyfraniad a ddylai fod yn daladwy gan y defnyddiwr gwasanaeth yn **fwy** na'r hyn a weithredwyd yn flaenorol cyn yr adolygiad, yna gallai'r Gwasanaethau Cymdeithasol adennill y gwahaniaeth rhwng swm y ffi neu'r cyfraniad a ddylai fod yn daladwy a'r swm, os o gwbl, sydd eisoes wedi'i dalu gan y defnyddiwr gwasanaeth.

Os yn adennill unrhyw swm gan y defnyddiwr gwasanaeth, rhaid i'r Gwasanaethau Oedolion ystyried amgylchiadau ariannol personol y defnyddiwr gwasanaeth; a bod yn fodlon na fydd adfer y swm yn achosi caledi ariannol i'r defnyddiwr gwasanaeth. Os bydd Gwasanaethau Oedolion o'r farn y byddai adennill y swm yn peri i'r defnyddiwr gwasanaeth ddioddef caledi ariannol, yna dylent gynnig i'r defnyddiwr gwasanaeth yr opsiwn o ad-dalu'r swm bob yn dipyn mewn rhandaliadau.

DRAFT

Atodiad 1 - Geirfa

Cefnogaeth cyflogaeth a hyfforddiant: Cymorth personol ac ymarferol a ddarperir i unigolion ag anghenion gofal a chymorth er mwyn eu galluogi i gymryd rhan mewn cyfleoedd hyfforddiant, datblygu sgiliau, profiad gwaith neu gyflogaeth. Gall hyn gynnwys cymorth gyda chyrraedd a chadw lle mewn rhaglenni hyfforddiant, mentora, datblygu hyder, rheoli iechyd a lles, cyfathrebu â darpar gyflogwyr, a chymorth wrth bontio i'r gweithle neu leoliad hyfforddiant.

Cynllun Lleoli Oedolion: Hefyd yn cael ei adnabod fel Cysylltu Bywydau (*Shared Lives*), ac mae'n drefniant lle mae aelodau'r gymuned (gofalwyr cymeradwy) yn darparu llety ac/neu gefnogaeth i amrediad eang o unigolion gydag anghenion gofal a chefnogaeth (Gofal Cymdeithasol Cymru, 2022).

Galw Gofal: Gwasanaeth dwyieithog sy'n monitro galwadau brys 24/7, sy'n helpu i warchod pobl hŷn a phobl bregus yn eu cartrefi. Sefydlwyd Galw Gofal yn 2011 pan ffurfiodd Cynghorau Bwrdeistref Sirol Conwy, Ynys Môn a Gwynedd bartneriaeth i ddarparu gwasanaethau teleofal gyda'r gorau yn y diwydiant i drigolion y rhanbarth a thu hwnt (Galw Gofal, 2024).

Gofal Dydd: Darparu cefnogaeth i unigolion i gael mynediad at amrediad eang o weithgareddau wedi'u hanelu at gynyddu llesiant unigol a chynhwysiad cymdeithasol. Gallai'r rhain ddigwydd yn y gymuned neu mewn canolfan ddydd.

Gofal Ysbaid: Mae gofal ysbaid yn golygu cymryd seibiant o ofalu, tra bod y person rydych chi'n gofalu amdano yn cael gofal gan rywun arall (Gofal Cymdeithasol Cymru, 2022)

Gofalwr di-dâl: Rhywun sy'n gofalu neu'n bwriadu darparu gofal di-dâl i oedolyn oherwydd salwch corfforol neu feddyliol, oedran, anabledd, dibyniaeth ar sylweddau neu ofalu am blentyn anabl.

Gwasanaethau Gofal Ailalluogi: Mae ailalluogi yn fath o ofal sy'n eich helpu i ailddysgu sut i wneud gweithgareddau dyddiol, megis coginio prydau bwyd ac ymolchi yn dilyn cyfnod o salwch neu ar ôl cael eu rhyddhau o'r ysbyty.

Hawl Sylfaenol: Cyfrifiad sy'n cael ei wneud i gyfrifo hawl unigolyn i fudd-daliadau lles.

Lleiafswm Incwm (MIA): Y swm y mae'n rhaid i awdurdod lleol adael i ddefnyddiwr gwasanaeth ar gyfer gwariant dydd-i-ddydd. Polisi Cyngor Gwynedd yw defnyddio'r MIA sydd wedi'i osod gan Lywodraeth Cymru.

Taliadau Uniongyrchol: Lle mae awdurdodau lleol yn gwneud taliadau ariannol i unigolion yn hytrach na darparu gwasanaethau gofal, fel bod yr unigolyn yn medru trefnu ei ofal ei hun (Gofal Cymdeithasol Cymru, 2022).

Teleofal: Gwasanaeth monitro sy'n eich galluogi i alw am gymorth ddydd neu nos, trwy gyffwrdd botwm, neu drwy ddefnyddio cyfres o synwyryddion awtomatig wedi'u gosod yn y cartref. Mae teleofal yn ffordd ataliol o ddarparu gofal o bell i breswylwyr (Cyngor Gwynedd, 2024).

DRAFT

CABINET CYNGOR GWYNEDD

Adroddiad i gyfarfod Cabinet Cyngor Gwynedd

Dyddiad y cyfarfod:	**11 Tachwedd 2025**
Aelod Cabinet:	**Y Cynghorydd Llio Elenid Owen** **Aelod Cabinet Gwasanaethau Corfforaethol**
Swyddog Cyswllt:	**Vera Jones** **Rheolwr Democratiaeth ac Iaith**
Rhif Ffôn Cyswllt:	**Est 32267**
Teitl yr Eitem:	**Ymgynghoriad Llywodraeth Cymru ar ymestyn y Dyletswydd ar Awdurdodau Lleol i Ddarlledu Cyfarfodydd**

1 Y PENDERFYNIAD A GEISIR

Mabwysiadu'r ymatebion i gwestiynau Ymgynghoriad Llywodraeth Cymru ar ymestyn y dyletswydd ar Awdurdodau Lleol i ddarlledu cyfarfodydd (fel a nodir yn Atodiad A), er mwyn ymateb i'r ymgynghoriad ar ran y Cyngor,.

2 Y RHESWM DROS YR ANGEN AM BENDERFYNIAD

2.1. Mae Llywodraeth Cymru wedi lansio ymgynghoriad ffurfiol yn ceisio barn ar a ddylid ymestyn y dyletswydd statudol i ddarlledu cyfarfodydd awdurdodau lleol, y tu hwnt i'r cyfarfodydd cyngor llawn sydd eisoes yn destun y ddyletswydd o dan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021.

2.2. Ar hyn o bryd, dim ond cyfarfodydd y Cyngor llawn sy'n ofynnol eu darlledu. Mae'r ymgynghoriad yn gofyn am farn ynghylch ymestyn y dyletswydd i gynnwys pwyllgorau eraill, ac mae goblygiadau adnoddau a chost i'r Cyngor ynghlwm â phenderfyniad o'r fath.

2.3 Yn sgil y goblygiadau pellgyrhaeddol allai godi o benderfyniad i ymestyn y gofynion gweddarlledu, gofynnir i'r Cabinet am arweiniad gwleidyddol ar ymateb Cyngor Gwynedd i'r ymgynghoriad.

3 Cefndir

3.1 Mae Llywodraeth Cymru wedi lansio ymgynghoriad ffurfiol yn ceisio barn ar a ddylid ymestyn y dyletswydd statudol i ddarlledu cyfarfodydd awdurdodau lleol, y tu hwnt i'r cyfarfodydd cyngor llawn sydd eisoes yn destun y ddyletswydd o dan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021. Mae copi o'r ymgynghoriad llawn i'w weld trwy ddilyn y ddolen isod:

Ymgynghoriad ar ymestyn y ddyletswydd ar awdurdodau lleol i ddarlledu cyfarfodydd [HTML] | LLYW.CYMRU

3.2 Ar hyn o bryd, dim ond cyfarfodydd y Cyngor llawn sy'n ofynnol eu darlledu, ond mae nifer o awdurdodau'n ffrydio cyfarfodydd eraill yn wirfoddol. Mae Cyngor Gwynedd yn gweddarlledu y cyfarfodydd a ganlyn:

- Cyngor Llawn
- Cabinet
- Cynllunio
- Craffu (y 3 pwyllgor Craffu)

3.3 Noder fod y cyfarfodydd uchod hefyd yn gyfarfodydd sy'n cael eu cynnal yn aml-leoliad (hybrid) yng Ngwynedd. Petai ymestyn y gofyn i weddarlledu mwy o bwyllgorau, ni fyddai'n ofynnol cynnal y cyfarfodydd hynny yn gyfarfodydd aml-leoliad. Noder, fodd bynnag, y byddai'r gwaith paratoi a chynnal y gweddarlledu yn gyfatebol i gynnal cyfarfod aml leoliad.

Amcanion yr Ymgynghoriad

3.4 Mae'r ymgynghoriad yn gofyn am farn ynghylch:

- A ddylid **ymestyn y ddyletswydd i gynnwys pwyllgorau eraill** megis y Cabinet, Pwyllgorau Craffu a Chynllunio;
- A ddylid gosod **dyletswyddau tebyg ar Awdurdodau Tân ac Achub** ac **Awdurdodau Parciau Cenedlaethol**;
- Pa **gyfnod cadw** ddylai fod ar recordiadau electronig o gyfarfodydd darlledu;
- Y **costau, effaith ac ymarferoldeb** posibl i awdurdodau lleol.

3.5 Cynnig Gweinidogion Cymru yw ei gwneud hi'n ofynnol i gyfarfodydd pwyllgorau statudol canlynol y prif gynghorau gael eu darlledu:

- Pwyllgorau Gwasanaethau Democrataidd, *
- Llywodraethu ac Archwilio, *
- Trwyddedu, *

- Cynllunio,
- Trosolwg a Chraffu,
- a Safonau, *
- yn ogystal â chyfarfodydd Cabinet

3.6 Noder * uchod yn dynodi'r gofyn ychwanegol i'r ymarfer cyfredol fyddai'n effeithio Cyngor Gwynedd. Ni fyddai'n ofynnol cynnal y cyfarfodydd hyn yn gyfarfodydd aml-leoliad, ond byddai'n rhaid i swyddogion fod ar leoliad yn y siambrau er mwyn gweddarlledu, a byddai'r gwaith 'gosod' a'r adnoddau ar gyfer rhedeg y cyfarfodydd yn gyffelyb a'r gwaith gosod a chynnal cyfarfod aml-leoliad sy'n cael ei weddarlledu.

3.7 Yn amlwg, mae goblygiadau penodol o ran adnoddau wrth ymestyn y ddarpariaeth ymhellach, yn arbennig gan fod technoleg gyfredol ar gyfer gweddarlledu yng Nghyngor Gwynedd ar seiliau gwan iawn gan ei fod yn ddarpariaeth analog gan wahanol gwmnïau, ac felly'n gallu methu yn aml. Rhaid ystyried uwchraddio'r siambrau, adnoddau staffio digonol ac arbenigol, costau trwyddedau i weddarlledu ayyb wrth ystyried ein hymateb.

3.8 Dylid nodi nad oes systemau safonol ar gyfer gweddarlledu cyfarfodydd yn bodoli yng Nghymru, gyda phob awdurdod wedi addasu eu systemau unigol i weddarlledu a chynnal cyfarfodydd hybrid ar sail unigol. Nid oes trefniadau safonol i weddarlledu cyfarfodydd rhithiol yn unig yn bodoli ar draws Cymru chwaith. O ystyried y sail bregus yma ar draws y wlad, dylid nodi fod angen atebion technegol sy'n safonol a hyblyg ar gyfer Cymru gyfan, dan arweiniad Llywodraeth Cymru, fel y gall pob awdurdod, ac eraill, megis Cydbwyllgorau Corfforedig hefyd ddefnyddio'r dechnoleg yn rhwydd.

<u>Awdurdodau Parciau Cenedlaethol ac Awdurdodau Tân ac Achub</u>

3.9 Mae'r adroddiad hefyd yn ymgynghori a ddylid ymestyn y dyletswydd i weddarlledu ar Awdurdodau Parciau Cenedlaethol ac Awdurdodau Tân ac Achub. Tra yr ystyrir mai mater i'r cyrff cyhoeddus hynny yw ymateb, mae'r egwyddor o sicrhau tryloywder i'r cyhoedd yr un mor berthnasol i'r cyrff hynny ag ydynt i awdurdodau lleol. Noder nad oes ymestyn yr ymgynghoriad i gynnwys dyletswydd i weddarlledu ar Cydbwyllgorau Corfforedig.

<u>Cyfnodau Cadw</u>

3.10 Mae'r ymgynghoriad yn nodi fod Deddf 2021 yn datgan, mewn perthynas â darlledu cyfarfodydd llawn prif gynghorau, bod yn rhaid i recordiad o'r darllediad fod ar gael yn electroneg am gyfnod penodol ar ôl y cyfarfod. Nid yw'r term 'cyfnod penodol' wedi cael ei ddiffinio yn y gyfraith ac felly mater i bob prif gyngor yw pennu hynny. Mae arferion yn amrywio ledled Cymru. Mae gan Weinidog Cymru ddiddordeb mewn safbwynt ynghylch cyfnod cadw recordiadau o'r cyfarfodydd, ac yn holi a ddylai'r cyfnod cadw

fod yr un fath a'r cyfnod cadw cofnodion ysgrifenedig electroneg o'r cyfarfodydd, hynny yw, chwe blynedd.

3.11 Nodir ar y safle we fod cyfnod cadw ar gyfer recordiadau o bwyllgorau Cyngor Gwynedd ar gael am 6 mis ac y gellir cysylltu am gopi y tu allan i'r cyfnod hwn. Mae'r recordiadau yn fyw ar y safle we am bron i 12 mis, ac mae cost penodol i'r awdurdod i gael gafael ar unrhyw recordiad yn dilyn y cyfnod hwnnw.

4. CAMAU NESAF AC AMSERLEN

4.1 Y dyddiad cau ar gyfer ymatebion yw 28 Tachwedd 2025.

5 UNRHYW YMGYNGHORIADAU A GYNHALIWYD CYN ARGYMELL Y PENDERFYNIAD

5.1 Cyflwynwyd yr ymaterion drafft i gyfarfod o'r Pwyllgor Gwasanaethau Democratiaeth am eu sylwadau ar 4 Tachwedd 2025. Cyflwynir sylwadau aelodau'r pwyllgor ar lafar yng nghyfarfod y Cabinet.

5.2 Swyddogion Statudol

Sylwadau Pennaeth Cyllid

"Mae'r ymateb drafft a gyflwynir yma yn amlygu'n ddiamwys y pryder am yr adnoddau ychwanegol allai fod yn angenrheidiol petai'r ddyletswydd ar awdurdodau lleol i ddarlledu cyfarfodydd yn cael ei ymestyn. Rwyf yn cefnogi'r penderfyniad a geisir."

Sylwadau Swyddog Monitro

Mae'r ymgynghoriad mewn gwirionedd ar ymestyn y rheidrwydd statudol i we ddarlledu cyfarfodydd democrataidd y Cyngor. Fel welir o'r adroddiad fod y Cyngor eisoes yn gweithredu tu hwnt i gymhelliant cyfreithiol ac yn gwe ddarlledu ystod o gyfarfodydd. Fodd bynnag drwy osod gofyn cyfreithiol i we ddarlledu pob cyfarfod perthnasol , sydd i'w groesawu, mae hefyd yn golygu fod angen priodoli yr adnoddau i gyfarch y dyletswydd yn ddidramgwydd. Mae'r ymateb yn rhoi sylw priodol i'r angen am gyfarch yr angen am adnoddau ond hefyd sustemau effeithiol i gyfarch y gofyn.

ATODIAD A

Cwestiynau'r ymgynghoriad.

Cwestiwn 1 - Ydych chi'n cytuno y dylid ymestyn y ddyletswydd i ddarlledu cyfarfodydd yn fyw i gynnwys cyfarfodydd ychwanegol prif gyngor?
Mae'r Cyngor yn croesawu'r egwyddor o dryloywder democrataidd a'r ymgais i ehangu mynediad y cyhoedd at waith llywodraeth leol ac fel dull o gryfhau atebolrwydd cyhoeddus. Fodd bynnag, mae nifer o faterion ymarferol ac ariannol y mae'n rhaid eu hystyried cyn gweithredu unrhyw ddyletswydd newydd. Mae'r Cyngor yn pryderu y gallai'r ddyletswydd newydd arwain at bwysau ariannol sylweddol, yn enwedig ar gyfer cyfarpar darlledu, storio fideo ac adnoddau staffio. Byddai'n briodol i Lywodraeth Cymru ddarparu cyllid parhaus penodol i gefnogi'r ddyletswydd estynedig. O ystyried bod y gofyn cyfredol i weddarlledu cyfarfodydd y Cyngor Llawn, argymhellir bod hyn yn cael ei adnabod fel Cam 1 o'r siwrne. Awgrymir y dylid ystyried ymestyn y gofyn cyfreithiol i gynnwys cyfarfodydd sydd o'r diddordeb uchaf i'r cyhoedd fel Cam 2, yn benodol cyfarfodydd y Cabinet, Pwyllgorau Cynllunio a Phwyllgorau Craffu. Dylid wedyn ymestyn i Gam 3 i gynnwys y Pwyllgorau Gwasanaethau Democratiaeth, Llywodraethu ac Archwilio, Trwyddedu a Safonau, ond bod hyn yn gam i'r dyfodol. Mae goblygiadau penodol o ran adnoddau wrth ymestyn y ddarpariaeth ymhellach, yn arbennig gan fod technoleg gyfredol ar gyfer gweddarlledu ar seiliau gwan iawn. Dylid nodi nad oes systemau safonol ar gyfer gweddarlledu cyfarfodydd yn bodoli yng Nghymru, gyda phob awdurdod wedi addasu eu systemau unigol i weddarlledu a chynnal cyfarfodydd hybrid ar sail unigol. Nid oes trefniadau safonol i weddarlledu cyfarfodydd rhithiol yn unig yn bodoli ar draws Cymru chwaith. O ystyried y sail bregus yma ar draws y wlad, dylid nodi fod angen atebion technegol sy'n safonol a hyblyg ar gyfer Cymru gyfan, dan arweiniad Llywodraeth Cymru, fel y gall pob awdurdod, ac eraill, megis Cydbwyllgorau Corfforedig hefyd ddefnyddio'r dechnoleg yn rhwydd.
Cwestiwn 2 - A oes cyfarfodydd pwyllgorau eraill prif gyngor rydych chi'n meddwl y dylid ymestyn y ddyletswydd ar eu cyfer?
Gweler paragraff olaf yr ymateb i gwestiwn 1.
Cwestiwn 3 - Ydych chi'n cytuno y dylid ymestyn y gofyniad i ddarlledu cyfarfodydd i gynnwys Awdurdodau Parciau Cenedlaethol ac Awdurdodau Tân ac Achub?
Mae'r egwyddor o sicrhau tryloywder i'r cyhoedd yr un mor berthnasol i'r cyrff hynny ag ydynt i awdurdodau lleol. Argymhellir bod yr awdurdodau hyn yn cychwyn ar eu trefniadau gweddarlledu fel rhan o'r ymestyn y soniwyd amdano fel 'cam 2' yn ymateb Cyngor Gwynedd i gwestiwn 1 uchod.

Cwestiwn 4 - A ddylai darlledu cyfarfodydd Awdurdodau Parciau Cenedlaethol ac Awdurdodau Tân ac Achub gael eu hymestyn i gyfarfodydd y tu hwnt i gyfarfodydd llawn yr awdurdodau, ee pwyllgorau safonau?

Mater i'r awdurdodau perthnasol yw rhoi arweiniad wrth ymateb, fodd bynnag mae'r egwyddor o dryloywder yn allweddol bwysig.

Cwestiwn 5 - Mewn perthynas â phrif gynghorau, Awdurdodau Parciau Cenedlaethol ac Awdurdodau Tân ac Achub, ydych chi'n cytuno y dylid cadw recordiadau o gyfarfodydd y mae'n rhaid eu darlledu

Dylid adnabod cyfnod cadw penodol ar gyfer cadw recordiadau o gyfarfodydd y mae'n rhaid eu darlledu, megis 6 neu 12 mis. Rhaid cofio mai cofnod ffurfiol y pwyllgor yw'r cofnod ysgrifenedig o'r cyfarfod ac nid recordiad o'r gweddarllediad.

Yn ogystal, rhaid cofio fod cost ar gyfer cadw'r recordiadau, gan eu bod yn ffeiliau digidol mawr.

Cwestiwn 6 - Yn eich barn chi, beth fyddai effeithiau tebygol ehangu'r ddyletswydd i ddarlledu cyfarfodydd ar y Gymraeg? Mae diddordeb penodol gyda ni mewn unrhyw effeithiau posibl ar gyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg ac ar beidio trin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg. Ydych chi'n meddwl fod cyfleoedd i hyrwyddo unrhyw effeithiau cadarnhaol? Ydych chi'n meddwl fod cyfleoedd i liniaru unrhyw effeithiau negyddol?

Yn gyffredinol i Gymru, mae'r effaith o ymestyn y ddyletswydd i weddarlledu pwyllgorau'r cynghorau am fod yn effaith gadarnhaol ar y Gymraeg, gyda'r iaith i'w chlywed mewn trafodaethau byw mewn Awdurdodau Lleol. Byddai'n angenrheidiol i ddeddfwriaeth nodi'n glir bod disgwyl i bob pwyllgor ddarlledu yn y Gymraeg a'r Saesneg, nid ar gyfer cyfarfod y Cyngor Llawn yn unig.

Yng Nghyngor Gwynedd byddai effaith cadarnhaol ar y Gymraeg o ehangu'r gofynion. Gan y cynhelir pob pwyllgor trwy gyfrwng y Gymraeg eisoes, byddai eu gweddarlledu yn sicrhau bod y Gymraeg i'w chlywed dros y we yn fyw yn fwy aml. Rydym yn sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg.

Noder bod y trefniant o gynnal pwyllgorau trwy'r Gymraeg yn drefniant DI-OFYN yng Ngwynedd. Nid oes rhaid i unrhyw un wneud cais o flaen llaw i siarad Cymraeg. Byddai sicrhau gofyniad i bob Awdurdod Lleol ddarparu cyfieithu ar y pryd yn ddi-ofyn ar gyfer pob cyfarfod, a bod dyletswydd ar bob Cadeirydd i annog siaradwyr i gyfrannu'n Gymraeg yn hybu'r Gymraeg ac yn lliniaru unrhyw effeithiau negyddol.

Os oes rhaid i siaradwyr Cymraeg wneud cais i gael siarad Cymraeg mewn cyfarfod, yna mae'n trin y Gymraeg yn llai ffafriol.

Cwestiwn 7 - Yn eich barn chi, a fyddai modd ffurfio neu addasu'r ddyletswydd i ddarlledu cyfarfodydd er mwyn sicrhau: • ei fod yn cael effeithiau positif neu fwy positif ar gyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg a pheidio â'i thrin yn llai ffafriol na

Saesneg; a • nad yw'n cael effeithiau andwyol ar gyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg a pheidio â'i thrin yn llai ffafriol na Saesneg?
Gweler uchod ynghylch trefniant di-ofyn i gyfrannu yn y Gymraeg mewn pwyllgorau. Byddai hynny yn cynnig mwy o gyfleoedd i bobl gael gwrando ar y Gymraeg yn fyw mewn pwyllgorau, neu wrando ar recordiad wedyn. Bydd hyn yn ei dro yn cynorthwyo datblygiadau a darpariaeth Deallusrwydd Artiffisial yn y Gymraeg. Wedi dweud hynny, rhaid hefyd sicrhau bod digon o swyddogion sydd â'r sgiliau cywir yn yr iaith i sicrhau cywirdeb a safon wrth ddefnyddio deallusrwydd artiffisial. Mae rhai awdurdodau hefyd yn defnyddio neu'n ystyried defnyddio is-deitlau wrth weddarlledu - dylid sicrhau bod is-deitlau Cymraeg hefyd ar gael fel mater o gydraddoldeb i bawb.
Cwestiwn 8 - Esboniwch pa effeithiau cadarnhaol a negyddol ydych chi'n credu y mae darlledu cyfarfodydd y cyngor yn eu cael ar grwpiau cymdeithasol, economaidd a diwylliannol, a pha fesurau y gellir eu cymryd i sicrhau mynediad a chynrychiolaeth deg.
Yn gyffredinol mae gweddarlledu mwy o gyfarfodydd y Cyngor yn cael effaith gadarnhaol ar wahanol grwpiau cymdeithasol, economaidd a diwylliannol gan leihau anghydraddoldeb ar yr un pryd. Mae sicrhau democratiaeth agored i bawb yn egwyddor bwysig y dylid ei pharchu. Fodd bynnag, nid yw gweddarlledu yn ateb y gofyn i bawb. Rhaid cofio bod rhai pobl mewn ardaloedd difreintiedig ac ardaloedd gwledig sydd heb fynediad at ddarpariaeth gwe digonol, neu ddiffyg mynediad at gyfarpar i wylio gweddarllediadau. Yn ogystal, ni fydd yn hwylus i bawb gan y bydd gwrando dros gyfrifiadur ac edrych ar sgrîn yn anodd i rai.
Cwestiwn 9 Rydym wedi gofyn nifer o gwestiynau penodol. Os hoffech dynnu ein sylw at unrhyw faterion cysylltiedig nad ydym wedi mynd i'r afael â nhw, gallwch wneud hynny yma
Noder nad oes unrhyw gyfeiriad yn yr ymgynghoriad at yr angen i weddarlledu cyfarfodydd Cydbwyllgorau Corfforedig. Ystyrir y dylai Llywodraeth Cymru ddarparu arweiniad penodol ar hyn, ynghyd â chyllideb ar gyfer gwireddu'r elfen bwysig hon.

CYNGOR GWYNEDD – Adroddiad i Gabinet Cyngor Gwynedd

Teitl yr eitem:	**TRETH CYNGOR: HAWL DISGRESIWN I GANIATÁU DISGOWNTIAU A/NEU CODI PREMIWM AR AIL GARTREFI AC EIDDO GWAG HIRDYMOR**
Aelod Cabinet:	**Cynghorydd Huw Wyn Jones Aelod Cabinet Cyllid**
Swyddog perthnasol:	**Dewi Morgan, Pennaeth Cyllid**
Dyddiad y cyfarfod:	**11 Tachwedd 2025**

1. PENDERFYNIAD A GEISIR:

Argymell i'r Cyngor llawn ar 4 Rhagfyr 2025 mai'r canlynol yw'r opsiwn a ffafrir o safbwynt lefel y Premiwm ar Dreth Cyngor Ail Gartrefi ac Anheddau Gwag Hirdymor ar gyfer blwyddyn ariannol 2026/27:

- **Fod Cyngor Gwynedd yn caniatáu DIM disgownt ar ail gartrefi dosbarth A, yn unol ag Adran 12 o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 (h.y. dim newid).**
- **Fod Cyngor Gwynedd yn caniatáu DIM disgownt ac yn CODI PREMIWM O 150% ar ail gartrefi dosbarth B, yn unol ag Adran 12B o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 (h.y. dim newid).**
- **Fod Cyngor Gwynedd yn caniatáu DIM disgownt i gartrefi sydd wedi bod yn wag am 6 mis neu fwy ac yn CODI PREMIWM O 150% ar gartrefi sydd wedi bod yn wag am 12 mis neu fwy, yn unol ag Adran 12A o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 (h.y. yn cynyddu'r premiwm o 100% i 150%).**

2. Y RHESWM PAM FOD ANGEN I'R CABINET WNEUD Y PENDERFYNIAD:

2.1 Yn unol â gofynion Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992, rhaid i'r Cyngor wneud penderfyniad blynyddol os yw am godi Premiwm ar Dreth Cyngor eiddo gwag hir-dymor ac ail gartrefi ("anheddau wedi eu meddiannu'n gyfnodol). Heb benderfyniad, byddai'n rhaid cynnig disgownt o 50% ar Dreth Cyngor eiddo o'r fath.

2.2 Er mai'r Cyngor llawn sydd rhaid gwneud y penderfyniad terfynol ynglŷn â disgownt neu bremiwm Treth Cyngor, a lefel y disgownt neu bremiwm, yn unol â Chyfansoddiad y Cyngor mae angen i'r Cabinet wneud argymhelliad i'r Cyngor llawn.

2.3 Ar gyfer blynyddoedd ariannol 2024/25 a 2025/26, mae'r Cyngor wedi codi Premiwm Treth Cyngor o 150% ar ail gartrefi a 100% ar eiddo gwag hirdymor, ond mae deddfwriaeth yn rhoi caniatâd i'r Cyngor godi Premiwm o hyd at 300%.

2.4 Fodd bynnag, pe bai'r Cyngor yn cynyddu'r gyfradd Premiwm, bydd yn rhaid iddo ystyried a fyddai penderfyniad o'r fath yn rhesymol ar ôl ystyried y canllawiau statudol, canlyniad ymchwil a chyngor cyfreithiol y mae'r awdurdod wedi'i gael.

2.5 Mae copi o'r Canllawiau Statudol diweddaraf yn Atodiad 2.

3. CYFLWYNIAD A RHESYMEG

Cefndir/ Cyflwyniad

3.1 Mae Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 yn caniatáu disgresiwn i'r Cyngor godi Treth Cyngor llawn, caniatáu disgownt o hyd at 50%, neu godi Premiwm ychwanegol ar Dreth Cyngor rhai dosbarthau o ail gartrefi ac eiddo gwag hir dymor.

3.2 Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu yn flynyddol, ers 1998, i ganiatáu DIM disgownt i ail gartrefi.

3.3 Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu yn flynyddol, ers 2009, i ganiatáu DIM disgownt i eiddo sydd wedi bod yn wag ers 6 mis neu fwy.

3.4 Ychwanegodd Adran 139 Deddf Tai (Cymru) 2014 Adrannau 12A a 12B i Ddeddf 1992 er mwyn cynnwys darpariaeth ddewisol i gynghorau i godi "Premiwm" o ddim mwy na 100% ar eiddo sydd wedi bod yn wag am 12 mis neu fwy (Adran 12A) ac ail gartrefi dosbarth B (Adran 12B)

3.5 Ar 8 Rhagfyr 2016, penderfynodd y Cyngor y byddai'n codi Premiwm o 50% ar Dreth Cyngor ail gartrefi ac eiddo gwag hir dymor, yn weithredol o 1 Ebrill 2018. Ar 4 Mawrth 2021, penderfynodd y Cyngor y byddai'n cynyddu'r Premiwm i 100%, sef y lefel uchaf bosib dan y ddeddfwriaeth, ar gyfer blwyddyn ariannol 2021/22, ac ar 2 Rhagfyr 2021 penderfynodd gadw lefel y Premiwm yn 100% ar gyfer 2022/23.

3.6 Mae *Rheoliadau'r Dreth Gyngor (Anheddau Gwag Hirdymor ac Anheddau a Feddiennir yn Gyfnodol) (Cymru) 2022 (SI 2022/370 Cy.90)* wedi addasu Adrannau 12A a 12B Deddf 1992 sy'n rhoi grym i awdurdodau bilio godi premiwm o hyd ar 300% ar Dreth Cyngor ail gartrefi ac eiddo gwag hir-dymor ar gyfer blwyddyn ariannol 2023/24 a blynyddoedd ariannol dilynol.

3.7 Mewn ymateb i'r newid deddfwriaethol yma, ar 1 Rhagfyr 2022 penderfynodd y Cyngor gynyddu'r Premiwm ar ail gartrefi i 150% a chadw'r Premiwm ar eiddo gwag hirdymor yn 100% ar gyfer blwyddyn ariannol 2023/24. Roedd hyn yn dilyn cynnal ymgynghoriad cyhoeddus cynhwysfawr yn ystod hydref 2022. Ar 7 Rhagfyr 2023 penderfynodd y Cyngor gadw'r Premiwm ar yr un lefel yn 2024/25 ac ar y 5 Rhagfyr 2024 penderfynodd y Cyngor gadw'r Premiwm ar yr un lefel yn 2025/26.

3.8 Mae adroddiad y Cyngor ar 1 Rhagfyr 2022, pan osodwyd lefel presennol y Premiwm am y tro cyntaf, wedi ei gynnwys yn Atodiad 1. Mae'r adroddiad hwn yn egluro'r holl resymeg dros osod y lefelau hynny.

3.9 Yn 2022 daethpwyd i'r casgliad:

"12.6. Mae'r Cabinet wedi gwneud ei argymhelliad gan ddod i'r casgliad nad oes modd sefydlu cyfiawnhad cyffelyb i gynyddu'r premiwm uwchlaw cyfradd o 150%. Nid yw nifer o'r camau pellach hyn megis newidiadau i'r gyfundrefn cynllunio na threth busnes wedi dod yn weithredol eto a felly nid ydym wedi cael cyfle i asesu ardrawiad y polisïau hyn yng ngwyneb newid sylweddol iawn yn y Premiwm, na'r oblygiadau ymarferol."

3.10 Roedd hyn yn dilyn proses ymgynghori eang yn ystyried yr ystod o gynnydd oedd yn agored hyd at 300%. Bellach mae sawl newid wedi dod yn weithredol a dechrau cael effaith ar y farchnad. Mae'r system trethi busnes wedi newid ers 1 Ebrill 2023 gan gynyddu y gofynion i ganiatáu trosglwyddo eiddo gwyliau i dreth busnes i osod am 182 diwrnod ac argaeledd o 282 diwrnod.

3.11 Er mwyn gallu amddiffyn penderfyniad i godi Premiwm ar gyfradd uwch nag y mae ar hyn o bryd, mae angen sail a rhesymeg i adolygu.

3.12 Byddai'r penderfyniad a geisir yn yr adroddiad hwn yn adeiladu ac yn ddatblygiad o'r penderfyniad yn 2022 gan ddefnyddio y canfyddiadau o'r ymgynghoriad i ddarparu gwybodaeth a dealltwriaeth o'r ardrawiadau.

3.13 Yn ôl y canllawiau statudol:

> Rhaid cadarnhau unrhyw fwriad i amrywio neu ddirymu penderfyniad i gymhwyso premiwm cyn dechrau'r flwyddyn ariannol y mae'n berthnasol iddi.
>
> Hefyd, anogir awdurdodau lleol yn gryf i ymgynghori cyn penderfynu cynyddu premiwm uwchlaw 100% gan wneud hynny o leiaf chwe mis cyn dechrau'r flwyddyn ariannol y mae'r cynnydd arfaethedig i'r premiwm yn berthnasol iddi.
>
> Bydd hyn yn golygu y bydd modd ystyried y premiwm wrth bennu lefelau'r dreth gyngor ar gyfer y flwyddyn nesaf a bydd yn rhoi digon o amser i drethdalwyr ystyried effaith premiwm uwch ar eu hamgylchiadau ariannol personol a gwneud dewisiadau ynghylch eu heiddo

3.14 Er bod y Canllawiau newydd felly yn rhoi'r argraff y dylai Cynghorau gynnal ymgynghoriad cyn penderfynu codi premiwm ac yn enwedig cyn penderfynu codi premiwm uwchlaw 100%, does dim gofyniad i wneud hyn bob tro mae Cyngor yn penderfynu codi'r premiwm yn uwch. Mae'r penderfyniad a geisir yn cynnig cadw graddfa'r premiwm ar ail gartrefi fel ag y mae a codi'r graddfa premiwm ar eiddo gwag.

3.15 Wrth i'r Cabinet ystyried diwygio'r graddfeydd dalier sylw penodol at ganlyniadau yr ymgynghoriad yn 2022. Roedd yr ymgynghoriad yn eang, wedi derbyn ymateb sylweddol ac yn seiliedig ar geisio barn ar gynnydd hyd at 300% (atodir yr adroddiad penderfyniad 2022). Ond, yn briodol a gan adlewyrchu ar y penderfyniad yn Rhagfyr 2022, dylid ystyried canfyddiadau y gwaith ymchwil ynghyd â'r wybodaeth ehangach ac asesiadau wrth ystyried y cyd destun a chyfiawnhad ar gyfer penderfyniad. Mae'r argymhelliad ynghylch eiddo gwag hirdymor yn seiliedig ar ystadegau a gwybodaeth sy'n tynnu sylw at effaith y premiwm ar eiddo y math penodol hwn. Nodir bod lefel yr eiddo gwag hirdymor wedi aros yn ddigyfnewid ers y penderfyniad yn 2022. Y rhagdybiaeth a gymerwyd ar y pryd o ganlyniad i'r ymgynghoriad oedd gosod lefel benodol i gyflawni bwriad y premiwm. Mae'r ystadegau cyfredol yn arwain at y casgliad bod angen adolygu'r lefel. O ganlyniad, mae sail i barhau i ddibynnu ar yr ymgynghoriad a'r canlyniad wrth ystyried y wybodaeth ddiweddaraf i adolygu'r lefel premiwm eiddo gwag hirdymor.

3.16 Ni ellir fyth cael gwared o'r risg o her gyfreithiol yn llwyr, ond byddai modd pwyso a mesur y Gwaith Ymchwil a gyflwynir yng ngweddill yr adroddiad yma ac yn Atodiad 3 er mwyn dod i gasgliad os oes modd lliniaru'r risg yma i lefel derbyniol.

4. GWAITH YMCHWIL

4.1 Comisiynwyd gwaith ymchwil penodol yn 2024 gan y Cyngor llawn er mwyn dadansoddi'r effaith yr oedd y Premiwm yn ei gael ar gymunedau Gwynedd.

4.2 Cyhoeddwyd canlyniad y gwaith ymchwil hwnnw ym mis Tachwedd 2024, ac fe'u defnyddiwyd ar gyfer gwneud penderfyniad ar gyfradd y premiwm ar gyfer 2025/26.

4.3 Dengys y gwaith ymchwil hwnnw, (er bod rhaid cofio y gallai ffactorau eraill hefyd fod yn dylanwadu ar y sefyllfa) fod y premiwm wedi gwneud cyfraniad at ddod ag ail gartrefi yn ôl i ddefnydd fel prif breswylfeydd.

4.4 Ymddengys hefyd bod y newid rheoliadau llety gwyliau wedi, ac yn parhau i, ddylanwadu – gan arwain at lif o eiddo o lety gwyliau i ail gartrefi, gan wrthbwyso rhywfaint ar effaith y duedd (uchod) i ail gartrefi newid i fod yn brif breswylfeydd.

4.5 O ran effaith y premiwm ar <u>eiddo gwag hirdymor</u>, mae'n anodd canfod unrhyw batrwm pendant. Roedd nifer uwch wedi trosglwyddo ar ôl cynnydd premiwm yn 2021, ond yn dilyn hynny mae'r niferoedd wedi bod yn amrywiol iawn. Nodir "does dim effaith hirhoedlog amlwg", a hynny dros gyfnod ble bu i'r gyfradd aros ar 100% ers 2021.

4.6 Ers y gwaith ymchwil manwl hwnnw, rydym wedi diweddaru'r data a dadansoddi unrhyw batrymau neu newidiadau pellach ers Tachwedd 2024. Mae canlyniad y diweddariad i'r Gwaith Ymchwil yn Atodiadau 3(a) a 3(b).

4.7 Fel yn y Gwaith Ymchwil blaenorol nid oes unrhyw batrwm pendant i'w weld. Mae niferoedd yr eiddo gwag hirdymor yn parhau heb newid nodweddiadol.

<u>Ystyriaethau eraill</u>

4.8 Mae'r gwaith ymchwil yn dangos fod nifer yr ail gartrefi wedi cynyddu ers 2024/25 ar ôl sawl blwyddyn o ostwng, gyda'r newid yn fwy amlwg nag oedd yng ngwaith ymchwil Tachwedd 2024. Mae'r newid hwn o ganlyniad i newid deddfwriaethol lle bellach rhaid gosod eiddo am 182 diwrnod y flwyddyn i fod yn gymwys i fod ar y rhestr ardrethi annomestig (gweler paragraff 3.10 uchod).

4.9 Fel canlyniad i'r newid hwn mae Asiantaeth Swyddfa'r Prisiwr wedi trosglwyddo nifer o eiddo o fewn Gwynedd o'r gyfundrefn ardrethi annomestig i fand Treth Cyngor a gan nad oes trigolyn yn yr eiddo mae'r anheddau hyn hefyd yn destun Premiwm.

4.10 Serch hynny, deallwn fod nifer fawr o apeliadau wedi cael eu cyflwyno i Swyddfa'r Prisiwr yn erbyn y penderfyniad i drosglwyddo eiddo o un gyfundrefn i'r llall sy'n golygu fod y sefyllfa o safbwynt nifer yr ail gartrefi yn parhau yn gyfnewidiol ar hyn o bryd. Hynny yw, er fod y tueddiad o ostyngiad yn nifer yr ail gartrefi wedi dod i ben, mae hynny o ganlyniad i newid deddfwriaethol a ni welir fod hyn yn gyfiawnhad i newid y raddfa Premiwm ar ail gartrefi (Adran 12B Deddf 1992) ar gyfer 2026/27.

4.11 Mae Llywodraeth Cymru yn ymgynghori ar hyn o bryd ar fireinio dosbarthiad eiddo hunan-ddarpar at ddibenion trethi lleol, a all arwain at newidiadau i'r rheolau "182 diwrnod" a gall hyn newid y sefyllfa yn y flwyddyn nesaf. Mae'r ansicrwydd yma hefyd yn fater i'w ystyried ac yn awgrymu y byddai'n gynamserol newid y gyfradd premiwm i ail gartrefi ar hyn o bryd.

5. CASGLIADAU

5.1 Mae ystadegau a gwaith ymchwil dros sawl blwyddyn yn awgrymu fod y Premiwm ar ail gartrefi yn gwireddu ei fwriad, ac fod y cynnydd diweddar mewn niferoedd yn ganlyniad i ffactorau deddfwriaethol eraill fel sydd wedi eu hamlygu uchod. Wrth ystyried yr holl faterion sydd wedi eu hamlygu uchod, ni welir fod cyfiawnhad dros gynyddu'r Premiwm ar ail gartrefi ar gyfer 2026/27.

5.2 Ar y llaw arall, mae'r gwaith ymchwil wedi dangos nad yw cadw graddfa'r Premiwm ar gyfer eiddo gwag hirdymor ar lefel is na'r Premiwm ar ail gartrefi wedi cael effaith ar leihau nifer yr eiddo gwag. Mae gan y Cyngor Gynllun Tai Gwag yn ei le sydd yn anelu i ddod ag eiddo gwag hirdymor yn ôl i ddefnydd, ond serch hynny mae nifer yr anheddau sydd wedi bod yn wag yng ers nifer o flynyddoedd yn parhau'n bryder ac fel mae'r gwaith ymchwil yn nodi (Rhan 4 uchod) nid yw lefel Premiwm o 100% i weld fod wedi cael effaith ar hyn.

5.3 Mae'n briodol, felly, fod lefel y Premiwm ar eiddo gwag hirdymor yn cael ei adolygu.

5.4 Mae’r Canllawiau Statudol yn datgan:

> Mae ystod o ffactorau a allai helpu awdurdodau lleol i benderfynu a ddylid codi premiwm ai peidio. Bydd rhai ffactorau yn benodol i eiddo gwag hirdymor neu ail gartrefi, ond bydd ffactorau eraill yn berthnasol i'r ddau. Mae'r ffactorau hyn wedi'u rhestru isod er mwyn helpu awdurdodau lleol. Nid yw'r rhestr hon yn un gynhwysfawr.

- Nifer a chanrannau'r eiddo gwag hirdymor a/neu ail gartrefi yn yr ardal leol.
- Dosbarthiad eiddo gwag hirdymor a/neu ail gartrefi a thai eraill ledled yr awdurdod ac asesiad o'u heffaith ar werthoedd eiddo mewn ardaloedd penodol.
- Yr effaith bosibl ar economïau lleol a'r diwydiant twristiaeth.
- Patrymau o ran y galw am gartrefi fforddiadwy a faint ohonynt sydd ar gael.
- Yr effaith bosibl ar wasanaethau cyhoeddus lleol.
- Yr effaith bosibl ar y gymuned leol.
- Yr effaith bosibl ar y Gymraeg.
- Mesurau eraill sydd ar gael i awdurdodau er mwyn cynyddu'r cyflenwad tai a nifer y tai fforddiadwy sydd ar gael.
- Mesurau eraill sydd ar gael i awdurdodau er mwyn helpu i sicrhau bod eiddo gwag hirdymor yn cael eu defnyddio unwaith eto.

5.5 Gall unrhyw gynnydd yng ngraddfa’r Premiwm fod yn destun her gyfreithiol ac yn hynny o beth rhaid ystyried beth sydd wedi newid yn y flwyddyn ddiwethaf ers i’r Cyngor benderfynu yn Rhagfyr 2024 fod 100% yn lefel briodol ar gyfer y Premiwm ar eiddo gwag hirdymor.

5.6 Ym Mehefin 2025 roedd 1,121 eiddo gwag hirdymor yn y sir fel a ganlyn:

yn wag am rhwng 1 a 3 blynedd	yn wag am rhwng 3 a 5 mlynedd	yn wag am fwy na 5 mlynedd.
574	231	316

5.7 Gwelir fod dros 500 annedd wedi bod yn wag yng Ngwynedd ers dros 3 blynedd, a hynny yng nghyd-destun sefyllfa lle mae argyfwng tai wedi cael ei adnabod. Mae Tîm Tai Gwag o fewn yr Adran Tai ac Eiddo yn mynd i'r afael â'r sefyllfa yn wyneb adnoddau cyfyngedig, a bu hyn yn destun adroddiad i'r Pwyllgor Craffu Gofal ar 25 Medi 2025: Adroddiad. Roedd y Pwyllgor yn awyddus i gael sicrwydd fod cynlluniau addas yn eu lle i ddod ag eiddo gwag yn ôl i ddefnydd. Ymhellach i hynny, mae Grŵp o swyddogion o ystod o adrannau yn ystyried camau i'w cymryd gydag eiddo gwag problemus. Yn ngwŷdd hyn, felly, mae'r gwaith ymchwil a chraffu diweddaraf yn amlygu ei bod yn gynyddol anodd cyfiawnhau graddfeydd gwahanol ar gyfer Premiwm eiddo gwag hirdymor o'i gymharu ag ail gartrefi.

5.8 Petai awydd i gynyddu lefel y Premiwm ar eiddo gwag hirdymor tu hwnt i 150%, byddai angen cynnal ymgynghoriad cyhoeddus o'r newydd.

6. DEFNYDD Y PREMIWM

6.1 Ers cyflwyno'r Premiwm ar gychwyn blwyddyn ariannol 2018/19, mae arian sy'n cael ei gasglu trwy'r Premiwm wedi cyfrannu at ariannu'r Cynllun Gweithredu Tai. Ers blwyddyn ariannol 2023/24 mae £3m yn cael ei ddefnyddio yn y gyllideb refeniw tuag at ariannu gwasanaethau i bobl digartref.

6.2 Mae'r Cynllun Gweithredu Tai yn anelu i adeiladu, prynu neu adnewyddu dros 2,000 o unedau fydd yn helpu dros 15,000 o bobl Gwynedd dros oes y Cynllun.

6.3 Yn dilyn newidiadau i sefyllfa dai, anghenion pobl Gwynedd a ffynonellau ariannol dros y blynyddoedd diwethaf, yn enwedig yn sgil pandemig Covid-19 a Brexit, cymerwyd y cyfle i adolygu'r Cynllun yn ddiweddar a'i ymestyn hyd at 2028/29, gan gymryd mantais o gyfleoedd newydd i ehangu a helpu hyd yn oed mwy o drigolion y sir gyda'u sefyllfa dai.

6.4 Bydd y Cynllun Gweithredu Tai yn buddsoddi dros £190m dros oes y Cynllun, a hynny trwy dynnu ar sawl ffynhonnell ariannol, megis Grant Cymorth Tai a Grant Tai Cymdeithasol Llywodraeth Cymru, Cynllun Rheoli Asedau'r Cyngor ac wrth gwrs y Premiwm Treth Cyngor ar Ail Gartrefi a Thai Gwag.

6.5 Mae'r cyllid a dderbynnir o'r gronfa Premiwm Treth Cyngor (gyfwerth ag oddeutu 26% o holl werth y Cynllun) wedi'i glustnodi'n llawn yn erbyn sawl prosiect yn y Cynllun Gweithredu Tai, megis cynlluniau llety â chefnogaeth, codi ein tai ein hunain, cyfrannu at elfennau trigiannol mewn cynlluniau cymunedol, dod â thai gwag y sir yn ôl i ddefnydd, a sicrhau bod pobl anabl yn gallu parhau i fyw yn eu cartrefi presennol.

6.6 Mae gallu cynnwys y Premiwm fel ffynhonnell ariannol wedi galluogi i'r Adran ddenu sawl grant ychwanegol. Rhoddwyd blaenoriaeth i wario'r grantiau hynny'n gyntaf gan fod terfyn amser arnynt, ac mae hynny yn ei dro wedi caniatáu i ni flaenoriaethu gwariant o'r premiwm a sicrhau bod hynny'n dod â'r budd mwyaf i bobl Gwynedd.

6.7 O holl wariant/ymrwymiadau ariannol y Cynllun hyd yma, mae oddeutu £15.5m wedi dod o gronfa'r Premiwm (hyd at ddiwedd blwyddyn ariannol 24/25).

6.8 Mae'r arian hwn wedi'i wario ar sawl maes a chynllun, sydd wedi arwain ar helpu 11,385 o bobl Gwynedd. Mae rhai o'r uchafbwyntiau dros y flwyddyn ddiwethaf yn cynnwys:

- **Cynlluniau Tai â Chefnogaeth (Cynllun 1a):** Mae gwaith yn parhau ar baratoi ac addasu hen Adeilad y Goron, Penrallt, Caernarfon, i'w drosi'n llety â chefnogaeth i'r rheiny mewn angen tai. Yn ddiweddar cwblhaodd pryniant Tŷ Glyn, Bangor er mwyn ei drosi i gyfarch anghenion tai ym Mangor.
- **Cynllun Prynu i Osod (Cynllun 2c):** Llwyddid i brynu 51 o dai dan faner y Cynllun Prynu i Osod hyd yma, ac mae 20 o'r rheiny wedi'u gosod i bobl leol mewn angen tai, gyda disgwyl i 6 arall gael eu gosod yn yr wythnosau nesaf a gwaith adnewyddu gwblhau ar 13 ohonynt cyn diwedd Rhagfyr. Trwy'r Cynllun hwn, mae'r Cyngor yn gallu cynnig cartref addas i'n trigolion, megis i Ffion a Rhodri a symudodd i mewn i'w tŷ newydd ym Mhorthmadog yn ddiweddar – gellir darllen eu stori yma: Cynllun Prynu i Osod Cyngor Gwynedd yn cynnig allwedd i'r dyfodol i gwpl ifanc
- **Tŷ Gwynedd (cynllun 3a):** Mae gwaith ar safle yn Llanberis a Choed Mawr ac yn gwneud cynnydd da. Disgwylir i'r gwaith adeiladu yn Llanberis gwblhau yn y misoedd nesaf, ac mae'r broses o farchnata'r tai ar gyfer darpar ymgeiswyr wedi dechrau. Disgwylir i'r contractwyr drosglwyddo'r tai i ni ym mis Tachwedd, a byddant yn cael eu gwerthu yn fuan iawn wedyn. Mae'r gwaith ar safle Coed Mawr hefyd yn gwneud cynnydd da, gyda'r gwaith strwythurol bron â chwblhau.
- **Ymgysylltu a chyfathrebu gyda chymunedau (Cynllun 3c):** Yn ystod mis Ebrill, Mai a Mehefin eleni, cynhaliwyd ail gyfres Tai ar Daith - cyfres o ddigwyddiadau sy'n mynd â swyddogion tai a meysydd cysylltiedig allan i'r gymuned i siarad gyda thrigolion Gwynedd. Ymwelwyd y tro yma â Bethesda (lle daeth 43 o aelodau o'r cyhoedd ac Aelodau i'n gweld), Porthmadog (40),

Tywyn (38) a Nefyn (37). Bwriedir cynnal 3edd gyfres yn 2026 gyda thrafodaethau wedi dechrau ar leoliadau a threfniadau.

- **Grant Cartrefi Gwag Gwynedd (Cynllun 3dd):** Fis Awst eleni, cyhoeddodd y Cyngor addasiad i feini prawf y Grant Cartref Gwag sy'n golygu bod mwy o bobl bellach yn gymwys amdano. Mae'r trothwy incwm wedi codi i £60,000, ac mae grant o hyd at £25,000 bellach ar gael. Mae'r dull o gymhwyso eiddo hefyd wedi newid, a defnyddir bandiau treth Cyngor bellach. Gellir darllen mwy yma: Mwy o drigolion Gwynedd bellach yn gymwys am grant i adnewyddu tai gwag. Hyd yma mae cyfanswm o 331 o dai gwag wedi'u hadfer trwy gefnogaeth y Cyngor, a 136 o'r rheiny wedi dod yn ôl i ddefnydd yn sgil cefnogaeth Grant Cartrefi Gwag Gwynedd.
- **Eithriad Treth Cyngor ar dai gwag (Cynllun 3e):** Mae cynllun 3e yn cynnig eithriad am hyd at flwyddyn ar dreth Cyngor ar dai gwag i berchnogion sydd angen cwblhau gwaith angenrheidiol ar eu cartref. Hyd yma mae 142 o aelwydydd wedi elwa o'r gefnogaeth yma, a hynny wedi cyfrannu felly at ddod â 142 o dai gwag yn ôl i ddefnydd yng Ngwynedd.
- **Siop un Stop i faterion tai (Cynllun 6)**: Ar 15 Medi, 2025, lansiodd y Siop un Stop, sef drws ffrynt i holl ymholiadau tai Gwynedd. Nod y gwasanaeth yw hwyluso a symleiddio mynediad i drigolion y sir at wybodaeth a chyngor ar faterion tai, ac mae'r adborth hyd yma'n gadarnhaol ac mae 83 o bobl wedi cael eu helpu (15-30 Medi). Yn y cyfnod yn arwain at y lansiad, cynhaliwyd sesiynau galw-i-mewn i Aelodau Etholedig a hyrwyddwyd y drefn newydd ar ein cyfryngau cymdeithasol a thrwy'r wasg (cliciwch yma i weld y datganiad i'r wasg).

6.9 Os bydd y Cyngor Llawn yn penderfynu cynyddu lefel y Premiwm ar eiddo gwag hirdymor o 100% i 150% ar gyfer 2026/27 bydd penderfyniad ffurfiol ar ddefnydd yr incwm ychwanegol yn cael ei wneud wrth osod Cyllideb 2026/27 ar 5 Mawrth 2026, gan ystyried gofynion y Canllawiau Statudol (Atodiad 2).

7. ASESIAD EFFAITH CYDRADDOLDEB

7.1 Mae'r Asesiad Effaith Cydraddoldeb sydd yn Atodiad 1c yn adlewyrchu gofynion a datblygiadau diweddar, amgylchiadau newidiol, a chanlyniadau'r ymgynghoriad cynhwysfawr a gynhaliwyd yn 2022.

7.2 Canlyniad yr Asesiad Effaith Cydraddoldeb a gwblhawyd yn 2022 wrth osod lefel gyfredol y Premiwm yw fod ychydig o dystiolaeth y byddai cynyddu'r premiwm ar ail-gartrefi yn gwahaniaethau yn erbyn grŵp gwarchodedig, gyda data yn awgrymu fod perchnogion ail gartrefi yn tueddu i fod yn bobl hŷn ac yn adnabod eu hunain fel Saeson. Bwriad y polisi o safbwynt Premiwm Treth Cyngor yw cydnabod fod eiddo gwag hirdymor ac ail gartrefi yn cynyddu rhai o broblemau cymdeithasol Gwynedd, a dylai'r perchnogion wneud cyfraniad ariannol i liniaru peth o'r anfanteision maent yn eu hachosi.

7.3 Roedd asesiad 2022 hefyd yn dod i gasgliad y byddai'r Premiwm yn cael effaith bositif ar y cyfan ar yr iaith Gymraeg a chydbwysedd cymunedau gan fod cynnyrch y premiwm yn ariannu'r Cynllun Gweithredu Tai sy'n cynorthwyo teuluoedd lleol i brynu tŷ fforddiadwy. Fodd bynnag, nodir fod hyn yn ganlyniad nifer o ffactorau positif a negyddol sy'n effeithio ar yr Iaith, sy'n cael sylw mewn nifer o fannau yn yr adroddiad yma a'r atodiadau.

7.4 Mae'r asesiad wedi ei ddiweddaru ym mis Hydref 2025, ac yn dod i'r un casgliadau a nodwyd yn yr un blaenorol.

8. DEDDF LLESIANT CENEDLAETHAU'R DYFODOL (CYMRU) 2015

8.1 Mae dyletswydd i weithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy, sef ceisio sicrhau fod anghenion y presennol yn cael ei ddiwallu heb beryglu gallu cenedlaethau'r dyfodol i ddiwallu eu hanghenion. Wrth weithredu yn unol â'r ddyletswydd gyffredinol yma mae angen i'r Cyngor ystyried pwysigrwydd effaith hirdymor, bod yn integredig, cynhwysol, cydweithio ac ataliol wrth ddatblygu a gweithredu'r cynnig gerbron.

8.2 Yn unol â gofynion y Ddeddf, mae Cyngor Gwynedd wedi mabwysiadu amcanion llesiant. Tynnir sylw penodol at yr amcanion canlynol:

- Cymunedau sy'n ffynnu ac yn llewyrchus i'r hir-dymor
- Trigolion sy'n Iach ac yn Annibynnol gyda Safon Bywyd Da

8.3 Mae'r Premiwm presennol yn ariannu Cynllun Gweithredu Tai y Cyngor, sy'n ymgais ragweithiol i gryfhau cynaladwyedd y cymunedau hynny o fewn Gwynedd sydd â nifer uchel o ail gartrefi a thai gwag hir dymor.

8.4 Mae Strategaeth Tai y Cyngor yn nodi'r weledigaeth o "Sicrhau bod gan bobl Gwynedd fynediad at gartref addas o safon, sy'n fforddiadwy ac sy'n gwella eu hansawdd bywyd".

8.5 Mae'r Strategaeth yn adnabod pum amcan yr oedd yn rhaid ceisio eu cyfarch os oedd y Cyngor am gyflawni'r weledigaeth hon:

1. Neb yn ddigartref yng Ngwynedd
2. Tai cymdeithasol ar gael i bawb sydd angen un
3. Cartref pawb yng Ngwynedd yn fforddiadwy iddynt
4. Tai Gwynedd yn amgylcheddol gyfeillgar
5. Cartrefi yn cael dylanwad cadarnhaol ar iechyd a llesiant pobl Gwynedd.

8.6 Mae'r Cynllun Gweithredu Tai yn cynnwys nifer o brosiectau sydd, gyda'i gilydd, yn mynd ati i wireddu'r amcanion hyn.

9. CAMAU NESAF

9.1 Bydd argymhelliad y Cabinet yn cael ei gyflwyno i'r Cyngor llawn yn ei gyfarfod ar 4 Rhagfyr.

BARN Y SWYDDOGION STATUDOL:

Swyddog Monitro:

Rwyf wedi cael cyfle i gynghori ar yr adroddiad. Mae'r drefn ar gyfer penderfynu a'r camau i wneud yr argymhelliad yn cyd fynd a'r arweiniad cyfreithiol sydd wedi ei ddarparu.

Pennaeth Cyllid:

Rwyf wedi cydweithio gyda'r Aelod Cabinet i baratoi'r adroddiad yma ac yn cadarnhau'r cynnwys.

DOGFENNAU CEFNDIR

CYFARFOD:	**Y Cyngor Llawn**
DYDDIAD:	**1 Rhagfyr 2022**
AELOD CABINET:	**Cynghorydd Ioan Thomas** **Aelod Cabinet Cyllid**
TEITL:	**TRETH CYNGOR: HAWL DISGRESIWN I GANIATÁU DISGOWNTIAU A/NEU CODI PREMIWM**
AMCAN:	**Cadarnhad ffurfiol am 2022/23 o'r penderfyniadau blaenorol i beidio caniatáu disgownt i ail gartrefi a pheidio caniatáu disgownt ar eiddo gwag, ac i godi Premiwm o 150% neu 100% ar eiddo perthnasol o'r fath.**
SWYDDOG CYSWLLT:	**Dewi Morgan, Pennaeth Cyllid**

1. CRYNODEB GWEITHREDOL

1.1. Mae Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 yn caniatáu disgresiwn i'r Cyngor godi Treth Cyngor llawn, caniatáu disgownt o hyd at 50%, neu godi Premiwm o hyd at 100% ychwanegol ar Dreth Cyngor rhai dosbarthau o ail gartrefi ac eiddo gwag hir dymor.

1.2. Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu yn flynyddol, ers 1998, i ganiatáu DIM disgownt i ail gartrefi.

1.3. Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu yn flynyddol, ers 2009, i ganiatáu DIM disgownt i eiddo sydd wedi bod yn wag ers 6 mis neu fwy.

1.4. Ychwanegodd Adran 139 Deddf Tai (Cymru) 2014 Adrannau 12A a 12B i Ddeddf 1992 er mwyn cynnwys darpariaeth ddewisol i gynghorau i godi "Premiwm" ychwanegol o ddim mwy na 100% ar eiddo sydd wedi bod yn wag am 12 mis neu fwy (Adran 12A) ac ail gartrefi perthnasol (Adran 12B).

1.5. Ar 8 Rhagfyr 2016, penderfynodd y Cyngor y byddai'n codi Premiwm o 50% ar Dreth Cyngor ail gartrefi ac eiddo gwag hir dymor, yn weithredol o 1 Ebrill 2018. Ar 4 Mawrth 2021, penderfynodd y Cyngor y byddai'n cynyddu'r Premiwm i 100%, sef y lefel uchaf bosib dan y ddeddfwriaeth, ar gyfer blwyddyn ariannol 2021/22. Penderfynodd y Cyngor ar 2 Rhagfyr 2021 y byddai'n cadw'r lefel heb ei newid ar gyfer blwyddyn ariannol 2022/23.

ARGYMHELLIAD

Argymhellir ar gyfer blwyddyn ariannol 2023/24 fod Cyngor Gwynedd yn:

- **Caniatáu DIM disgownt ar ail gartrefi dosbarth A, yn unol ag Adran 12 o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 (h.y. dim newid o 2022/23).**
- **Caniatáu DIM disgownt ac yn CODI PREMIWM O 150% ar ail gartrefi dosbarth B, yn unol ag Adran 12B o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 (h.y. cynyddu o 100% i 150%).**
- **Caniatáu DIM disgownt i gartrefi sydd wedi bod yn wag am 6 mis neu fwy ac yn CODI PREMIWM O 100% ar gartrefi sydd wedi bod yn wag am 12 mis neu fwy, yn unol ag Adran 12A o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 (h.y. dim newid o 2022/23).**

2. CYFLWYNIAD

2.1. Mae Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 yn caniatáu disgresiwn i'r Cyngor godi Treth Cyngor llawn, caniatáu disgownt o hyd at 50%, neu godi Premiwm ychwanegol ar Dreth Cyngor rhai dosbarthau o ail gartrefi ac eiddo gwag hir dymor.

2.2. Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu yn flynyddol, ers 1998, i ganiatáu DIM disgownt i ail gartrefi.

2.3. Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu yn flynyddol, ers 2009, i ganiatáu DIM disgownt i eiddo sydd wedi bod yn wag ers 6 mis neu fwy.

2.4. Ychwanegodd Adran 139 Deddf Tai (Cymru) 2014 Adrannau 12A a 12B i Ddeddf 1992 er mwyn cynnwys darpariaeth ddewisol i gynghorau i godi "Premiwm" o ddim mwy na 100% ar eiddo sydd wedi bod yn wag am 12 mis neu fwy (Adran 12A) ac ail gartrefi dosbarth B (Adran 12B)

2.5. Ar 8 Rhagfyr 2016, penderfynodd y Cyngor y byddai'n codi Premiwm o 50% ar Dreth Cyngor ail gartrefi ac eiddo gwag hir dymor, yn weithredol o 1 Ebrill 2018. Ar 4 Mawrth 2021, penderfynodd y Cyngor y byddai'n cynyddu'r Premiwm i 100%, sef y lefel uchaf bosib dan y ddeddfwriaeth, ar gyfer blwyddyn ariannol 2021/22, ac ar 2 Rhagfyr 2021 penderfynodd gadw lefel y Premiwm yn 100% ar gyfer 2022/23.

2.6. Mae *Rheoliadau'r Dreth Gyngor (Anheddau Gwag Hirdymor ac Anheddau a Feddiennir yn Gyfnodol) (Cymru) 2022 (SI 2022/370 Cy.90)* wedi addasu Adrannau 12A a 12B Deddf 1992 sy'n rhoi grym i awdurdodau bilio godi premiwm o hyd ar 300% ar Dreth Cyngor ail gartrefi ac eiddo gwag hir-dymor ar gyfer blwyddyn ariannol 2023/24 a blynyddoedd ariannol dilynol.

2.7. Er mwyn ei alluogi i wneud argymhelliad yn ei gyfarfod ar 22 Tachwedd 2022, penderfynodd y Cabinet ar 27 Medi 2022 y byddai'n cynnal ymgynghoriad cyhoeddus er mwyn derbyn barn y cyhoedd sut dylid ymateb i'r newid yn y Ddeddf. Mae'r cyfnod ymgynghori wedi dod i ben, a phwrpas yr adroddiad hwn yw cyflwyno canlyniadau'r ymgynghoriad, yn ogystal ag ystyriaethau perthnasol eraill, fel bod modd i'r Cabinet bwyso a mesur yr adborth sydd wedi ei dderbyn cyn penderfynu ar argymhelliad i'w gynnig i'r Cyngor llawn.

2.8. Mae canlyniadau'r ymgynghoriad cyhoeddus wedi eu cynnwys yn Rhan 4 yr adroddiad yma.

3. YSTYRIAETHAU PERTHNASOL

Cyd-destun

3.1. Nid "ail gartrefi" na "tai haf" yw'r terminoleg a ddefnyddir yn Adran 12B, ond "anheddau gyda preswylio o bryd i'w gilydd (*dwellings occupied periodically*)". Mae'r Ddeddf yn datgan mai'r amodau er mwyn i eiddo fod yn destun premiwm Treth Cyngor "ail gartref" yw, "***there is no resident of the dwelling, and the dwelling is substantially furnished***". Hynny yw, nad yw'r eiddo yma yn brif gartref i unrhyw un, ond mae wedi cael ei ddodrefnu. Nid yw'r Ddeddf yn cynnwys unrhyw ddarpariaeth i allu gwahaniaethu ar sail lle mae'r perchennog yn byw, neu os yw'n cael ei ddefnyddio at bwrpasau gwyliau.

3.2. Yn *Rheoliadau'r Dreth Gyngor (Dosbarthau Rhagnodedig ar Anheddau) (Cymru) 1998 (SI 1998/105)* mae 'ail gartrefi' wedi'u categoreiddio i ddau ddosbarth, sef dosbarthau A a B, tra bod dosbarth C yn cyfeirio at eiddo gwag:

- **Dosbarth A** – Annedd lle nad oes trigolyn, sydd wedi'i dodrefnu'n sylweddol lle mae'r meddiant yn cael ei wahardd am gyfnod o 28 diwrnod o leiaf yn y flwyddyn berthnasol.
- **Dosbarth B** – Annedd lle nad oes trigolyn, sydd wedi'u dodrefnu'n sylweddol a nid oes cyfyngiad cyfreithiol ar ei feddiant.
- **Dosbarth C** – Annedd sydd yn ddiddeiliad a heb ei ddodrefnu'n sylweddol.

3.3. Diffinnir "trigolyn" mewn perthynas ag unrhyw annedd fel unigolyn sydd wedi cyrraedd 18 mlwydd oed gyda'u prif neu unig breswylfa yn yr annedd (Adran 6(5) Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992).

3.4. Fel canlyniad i'r newidiadau a daeth i rym yn sgil Deddf Tai (Cymru) 2014, ystyriwyd y mater gan y Cyngor Llawn ar 8 Rhagfyr 2016, a penderfynodd godi Premiwm o 50% yn 2018/19 ar ail gartrefi dosbarth B ac ar eiddo gwag hir dymor dosbarth C (gwag am 12 mis neu fwy).

3.5. Mae'r holl bapurau cefndir mewn perthynas â'r penderfyniad cyntaf i godi Premiwm i'w cael ar wefan Cyngor Gwynedd:

https://democratiaeth.cyngor.gwynedd.gov.uk/ielistdocuments.aspx?cid=130&mid=1656&ver=4

3.6. Ar 4 Mawrth 2021 penderfynodd y Cyngor y byddai'n cynyddu lefel y Premiwm i 100% ar eiddo perthnasol. Mae holl bapurau cefndir mewn perthynas â'r penderfyniad hwn i'w cael ar wefan Cyngor Gwynedd:

https://democratiaeth.gwynedd.llyw.cymru//ielistdocuments.aspx?cid=130&mid=4215&ver=4&

3.7. Mae Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 yn mynnu fod rhaid gwneud penderfyniad yn unol ag Adrannau 12, 12A a 12B yn flynyddol, a hynny gan y Cyngor llawn.

3.8. Mae strategaeth ariannol 2022/23, a setliad grant y Cyngor gan Lywodraeth Cymru, wedi'i seilio ar barhad y polisi i ganiatáu DIM disgownt, a byddai rhaid i unrhyw newid i'r polisi hwnnw gael ei ariannu gan y Cyngor yn 2022/23.

3.9. Mae'r rheoliadau ar gyfer gosod sylfaen y dreth wedi eu llunio fel nad yw penderfyniad i godi Premiwm yn effeithio ar setliad grant y Cyngor gan Lywodraeth Cymru.

3.10. Ar 9 Tachwedd 2022 roedd:

- **4,564** eiddo yn destun y Premiwm ar ail-gartrefi (Dosbarth B)
- **229** o ail gartrefi pellach yn Dosbarth B ond ddim yn talu'r Premiwm gan eu bod yn destun un o'r eithriadau a amlinellir yn Rhan 8 isod.
- **753** eiddo o fewn Dosbarth A lle mae'r meddiant yn cael ei wahardd am gyfnod o 28 diwrnod o leiaf yn y flwyddyn berthnasol.

3.11. Ar yr un adeg, roedd **1,099** eiddo yn destun y Premiwm ar annedd gwag hirdymor.

3.12. Gellir gweld sut mae'r niferoedd wedi newid yn y tabl isod:

	Gorffennaf 2016	Tachwedd 2020	Tachwedd 2022
Ail-gartrefi Dosbarth B*	4,841	4,718	4,564
Annedd gwag hirdymor	1,115	1,130	1,099

** eithriad ddim yn berthnasol*

Gofynion Statudol

3.13. Wrth roi'r grym i gynghorau i godi Premiwm (yn wreiddiol hyd at 100% ac yna hyd at 300%) ar Dreth Cyngor ail gartrefi ac anheddau gwag hirdymor, mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi canllawiau statudol ar gyfer gweinyddu'r Premiwm, sef *Canllawiau Gweithredu Premiymau'r Dreth Gyngor ar Gartrefi Gwag Hirdymor ac Ail Gartrefi yng Nghymru*. Mae copi o'r Canllawiau Statudol i'w gael yn Atodiad 1.

3.14. Mae paragraffau 20 i 22 o'r Canllawiau yn amlinellu'r hyn sydd angen i awdurdod lleol ei ystyried pan yn bwriad cyflwyno Premiwm. Rhoddwyd ystyriaeth fanwl i rhain yn 2016 pan benderfynodd Cyngor Gwynedd gyflwyno Premiwm o 50% ar ail gartrefi ac anheddau gwag hirdymor, ac yna bob blwyddyn pan yn dod i benderfyniad ar y Premiwm ar gyfer y flwyddyn ddilynol. Os bydd y Cabinet yn penderfynu argymell cynyddu lefel y Premiwm bydd angen iddo ystyried y canlynol eto, a sut mae'r dystiolaeth sydd i law yn cyflawni'r isod.

20. Bwriadwyd i'r disgresiwn a roddir i awdurdodau lleol i godi premiwm fod yn gyfrwng i gynorthwyo awdurdodau lleol i wneud y canlynol:

- **adfer defnydd cartrefi gwag hirdymor er mwyn darparu cartrefi saff, diogel a fforddiadwy; a**
- **chynorthwyo awdurdodau lleol i gynyddu'r cyflenwad o dai fforddiadwy a gwella cynaladwyedd cymunedau lleol.**

21. Wrth benderfynu p'un ai codi premiwm ynteu peidio, dylid talu sylw i'r nodau hyn. Dylai awdurdodau gymryd i ystyriaeth yr angen am dai a'r amgylchiadau neilltuol yn eu hardal.

22. Mae yna ystod o ffactorau a allai fod o gymorth i awdurdodau lleol i benderfynu p'un ai codi premiwm ynteu peidio. Tra y bydd rhai ffactorau yn benodol naill ai i gartrefi gwag hirdymor neu i ail gartrefi, bydd eraill yn gyffredin i'r ddau. Rhestrir y ffactorau hyn isod i fod o gymorth i awdurdodau lleol. Ni fwriadwyd i'r rhestr fod yn un derfynol.

- **Niferoedd a chanrannau o gartrefi gwag hirdymor neu ail gartrefi yn yr ardal;**
- **Dosbarthiad cartrefi gwag hirdymor neu ail gartrefi a thai eraill ledled yr awdurdod ac asesiad o'u heffaith ar werthoedd eiddo mewn ardaloedd neilltuol;**
- **Yr effaith bosibl ar economïau lleol a'r diwydiant twristiaeth;**
- **Patrymau'r galw am gartrefi fforddiadwy a faint sydd ar gael;**

- **Yr effaith bosibl ar wasanaethau cyhoeddus lleol;**
- **Yr effaith bosibl ar y gymuned leol;**
- **Mesurau eraill sydd ar gael i awdurdodau i gynyddu'r cyflenwad tai;**
- **Mesurau eraill sydd ar gael i awdurdodau i fod o gymorth i adfer defnydd eiddo gwag.**

3.15. Wrth gyflwyno'r Premiwm o 50%, rhoddwyd sylw penodol i ddau astudiaeth. Yn gyntaf, dadansoddiad manwl a gynhaliwyd yn 2013 oedd yn cefnogi cyflwyno premiwm, gan hefyd bwyso am gamau i reoli / rhwystro trosglwyddiad ail gartrefi i dai gwyliau masnachol a'r gyfundrefn treth busnes. Roedd y ddogfen yn cynnwys dadansoddiad fanwl yn cefnogi safbwynt y Cyngor y dylid rhoi'r hawl i ganiatáu premiwm ar ail gartrefi. Rhannwyd canlyniad y dadansoddiad yma gydag aelodau ar y pryd, a bu'n ystyriaeth allweddol wrth wneud y penderfyniad i godi Premiwm ar ail gartrefi.

3.16. Yn yr un modd, roedd Strategaeth Dai 2013-17 yn rhoi sylw i eiddo gwag o fewn Gwynedd, a datganiad cenhadaeth y Strategaeth Tai Gwag oedd: "Bydd Cyngor Gwynedd yn ymdrechu i ddod ag eiddo gwag yn ôl i ddefnydd. Ein nod yw cyfrannu at les y gymdogaeth, cynyddu'r cyflenwad tai, lleihau digartrefedd neu'r posibilrwydd o ddigartrefedd, ac ar yr un pryd, lleihau'r pwysau ar y Rhestr Aros Tai".

3.17. Erbyn hyn, mae'r Cyngor wedi mabwysiadu Strategaeth Tai newydd (Cyngor llawn, 18 Gorffennaf 2019), ac mae tri adroddiad allweddol wedi cael sylw gan y Cabinet yn Rhagfyr 2020 a Mehefin 2021:

<u>15 Rhagfyr 2020</u>

Gwaith Ymchwil Tai Gwyliau

Cynllun Gweithredu Tai.

<u>15 Mehefin 2021</u>

Ail Gartrefi – Datblygu Polisïau Newydd yng Nghymru

3.18. Mae'r uchod yn dystiolaeth allweddol er mwyn ystyried os oes cyfiawnhad dros newid lefel bresennol y Premiwm.

Ail Gartrefi

Gwaith Ymchwil Tai Gwyliau

3.19. Mae canlyniad y Gwaith Ymchwil Tai Gwyliau yn rhoi cefndir o'r sefyllfa yng Ngwynedd o safbwynt "cartrefi gwyliau", ac effaith gyfunol ail gartrefi ac unedau gwyliau hunan-ddarpar ar gymdeithas Gwynedd:

Adroddiad Cabinet:
https://democratiaeth.gwynedd.llyw.cymru//documents/s27960/Eitem%207%20-%20Adroddiad_GwaithYmchwilTaiGwyliau.pdf?LLL=1

Atodiad – Ymchwil:
https://democratiaeth.gwynedd.llyw.cymru//documents/s27959/Eitem%207%20-%20Atodiad%20-%20Ymchwil.pdf?LLL=1

3.20. Cymeradwywyd y gwaith ymchwil hwn gan y Cabinet i'w gyflwyno i Lywodraeth Cymru. Gwnaethpwyd y penderfyniad "yn wyneb yr angen i gael gwell rheolaeth ar dai sydd yn cael eu tynnu allan o'r cyflenwad sydd ar gael i bobl leol, a thrwy hynny i roi buddiannau trigolion lleol yn gyntaf".

3.21. Roedd y gwaith ymchwil yn ystyried "cartrefi gwyliau" fel cyfuniad o ail gartrefi ac unedau gwyliau hunan-ddarpar. Roedd yr astudiaeth yn amlygu'r nifer uchel o anheddau a ddefnyddir o fewn Gwynedd at bwrpasau gwyliau, gyda dros 4,800 o ail-gartrefi ac oddeutu 2,000 o unedau gwyliau hunan-ddarpar (Tachwedd 2020):

	Gwynedd	Cymru
Nifer o unedau preswyl	61,645	988,418
Nifer o ail-gartrefi	4,873	18,547
Nifer o lety gwyliau hunan-ddarpar (uned busnes annomestig)	1,976	6,906
Cyfanswm cyfunol	6,849	25453
Canran cyfunol o lety gwyliau	10.76%	2.56%

Ffynhonnell: Adroddiad Gwaith Ymchwil Tai Gwyliau, Rhagfyr 2020

3.22. Casgliadau'r adroddiad oedd fod y gwaith ymchwil wedi yn adnabod fod yna rai ardaloedd yn y DU a gwledydd/dinasoedd ar y cyfandir sydd wedi gweithredu neu yn y broses o gyflwyno mesurau er mwyn ceisio rheoli llety gwyliau tymor byr. Mae'r dulliau rheolaeth yn amrywio ac yn aml yn ddibynnol ar ffactorau cyd-destunol o ran effaith cartrefi gwyliau ar yr ardal leol ac yn ehangach. Mae'r gwaith ymchwil yn dangos heb unrhyw amheuaeth fod cyfraddau uchel o gartrefi gwyliau yn cael effaith andwyol yn economaidd, gymdeithasol a diwylliannol ar gymunedau.

3.23. Mae dros 1 o bob 10 uned preswyl yng Ngwynedd yn lety gwyliau gydag 8% yn ail gartrefi. Nid yw'r unedau gwyliau hunan-ddarpar yn ddarostyngedig i'r gyfundrefn Treth Cyngor gan eu bod wedi trosglwyddo i'r rhestr ardrethi annomestig, a rhoddir mwy o sylw i'r eiddo hyn yn Rhan 6 yr adroddiad yma.

3.24. Fel mae'r Gwaith Ymchwil Tai Gwyliau yn nodi, ers cyflwyno premiwm treth cyngor ar ail gartrefi yn 2018 a chyflwyno'r cynllun rhyddhad treth i unedau llety gwyliau hunanarlwyo cymwys sy'n talu'r cyfraddau trethi annomestig, mae nifer yr ail gartrefi wedi lleihau'n raddol gyda nifer yr eiddo sy'n talu cyfraddau treth annomestig yn cynyddu'n raddol.

3.25. Fodd bynnag, disgwylir bydd newidiadau deddfwriaethol a ddaw yn weithredol rym yn Ebrill 2023 yn debygol o arafu'r trosglwyddiad yma. Ceir mwy o fanylion am hyn yn Rhan 6 isod.

<u>Ail Gartrefi: Datblygu Polisïau Newydd yng Nghymru</u>

3.26. Ym mis Mawrth 2021 cyhoeddwyd adroddiad cynhwysfawr o dan y teitl "Ail Gartrefi – Datblygu Polisïau Newydd yng Nghymru" (awdur Dr Simon Brooks) mewn ymateb i gomisiwn gan y Coleg Cymraeg Cenedlaethol a'r Gweinidog Iechyd Meddwl, Llesiant a'r Gymraeg yn Llywodraeth Cymru. Mae copi o'r adroddiad i'w gael yma:

Ail gartrefi: Datblygu polisïau newydd yng Nghymru

3.27. Mae'r adroddiad yn un cynhwysfawr, ond un o'r pwyntiau sy'n cael eu nodi ynddo yw fod y "*disgwrs presennol ynghylch ail gartrefi a'u heffaith ar gynaliadwyedd cymunedau yng Nghymru a'r iaith Gymraeg yn aml yn anecdotaidd ac nid yw wedi'i wreiddio mewn ymchwil drylwyr. Mae'n 19 o flynyddoedd ers cyhoeddi'r astudiaeth gynhwysfawr ddiwethaf o'r maes. O ganlyniad, ceir nifer helaeth o dybiaethau a honiadau am ail gartrefi mewn trafodaethau cyhoeddus yng Nghymru heddiw sy'n haeddu ystyriaeth bellach*". Mae'r adroddiad yn mynd yn ei flaen i restru pedair tybiaeth cyffredin, sef:

- Tybiaeth 1: Ail gartrefi sy'n gyfrifol am y cynnydd mewn prisiau tai mewn cymunedau penodol
- Tybiaeth 2: Pe bai llai o ail gartrefi, byddai pobl leol yn symud i'r cymunedau hyn i fyw
- Tybiaeth 3: Mae gostwng prisiau tai'n ddymunol
- Tybiaeth 4: Mae ail gartrefi yn niweidio'r iaith Gymraeg

3.28. Â'r adroddiad ymlaen i ystyried y bedair dybiaeth yma yn eu tro, ac mae'n dod i'r casgliad canlynol.

3.29. "*Nid gwaredu ail gartrefi yn gyfan gwbl yw'r ateb gorau mewn cymunedau lle maent yn ffurfio rhan sylweddol o'r stoc dai. Am y rhesymau a nodwyd, byddai troi ail gartrefi yn brif breswylfeydd mewn modd sydyn fwy na thebyg yn arwain at gynnydd sylweddol mewn mewnlifiad parhaol i gefn gwlad Cymru a allai gael effaith niweidiol ar y Gymraeg.*

3.30. *"Mewn cymunedau Cymraeg glan môr mewn ardal fel Dwyfor lle ceir 20% a mwy o'r stoc dai yn ail gartrefi, gallai trosi ail gartrefi yn brif breswylfeydd mewn modd nad oedd wedi ei gynllunio'n ofalus fod yn gatastroffig.*

3.31. *"Ond byddai cynyddu canran yr ail gartrefi yn y cymunedau hyn hefyd yn niweidiol gan y byddai'n lleihau niferoedd absoliwt siaradwyr Cymraeg yn lleol. Creulondeb y sefyllfa o safbwynt y gymuned Gymraeg yw fod trosi rhagor o dai annedd yn ail gartrefi yn niweidiol i'r Gymraeg, ond byddai gostyngiad mawr neu sydyn yn niferoedd yr ail gartrefi hefyd yn niweidiol. Mae'r ddau beth yn wir am eu bod yn gysylltiedig â'r un ffenomen, sef anallu pobl leol i gystadlu yn y farchnad dai yn erbyn prynwyr o'r tu allan i'r gymuned.*

3.32. *"Mae dadl felly dros lunio polisi cyhoeddus sy'n ceisio sefydlogrwydd o ran nifer yr ail gartrefi mewn cymunedau a effeithir ganddynt, neu sy'n ceisio lleihau nifer yr ail gartrefi mewn modd graddol dros nifer o flynyddoedd*".

3.33. Mae adroddiad Dr Brooks yn cynnwys 12 argymhelliad ac ar 15 Mehefin 2021 trafododd y Cabinet ymateb y Cyngor i'r adroddiad:

Ymateb Cyngor Gwynedd i'r adroddiad "Ail Gartrefi - Datblygu Polisiau Newydd Yng Nghymru"

3.34. Roedd penderfyniad y Cabinet fel a ganlyn:

"Cytunwyd ar ymateb y Cyngor i'r adroddiad "Ail Gartrefi – Datblygu Polisïau Newydd yng Nghymru" fel y nodir yn rhan 9 o'r adroddiad gan amlygu'n benodol yr angen i addasu argymhelliad rhif 7 – Llety Gwyliau Tymor Byr a Threthi Busnes.

Cytunodd yr Arweinydd i gyfleu'r ymateb yn ffurfiol i Lywodraeth Cymru gan alw arnynt i'w fabwysiadau a gweithredu'r argymhellion mwyaf effeithiol ar fyrder er mwyn ymateb i'r argyfwng tai sy'n wynebu cymunedau Gwynedd".

Anheddau Gwag

3.35. Ers cyflwyno'r Premiwm am y tro cyntaf yn 2018 mae Cyngor Gwynedd wedi codi'r un gyfarfod ar ail gartrefi ac eiddo gwag hirdymor. Un o'r rhesymau am hyn oedd ymarferoldeb cadw trosolwg o'r eiddo oedd wedi eu dodrefnu a'r rhai sydd ddim (sef y gwahaniaeth ymarferol rhwng y ddau fath o eiddo).

3.36. Fodd bynnag, mae rhai awdurdodau bilio yng Nghymru yn codi cyfradd wahanol o Premiwm ar eiddo gwag hir-dymor ac ail gartrefi, ac mae hyn yn bosibilrwydd yng Ngwynedd hefyd.

3.37. Dylid nodi hefyd fod cyfanswm o 1,099 eiddo gwag hir-dymor, tra'n gymharol isel o'i gymharu â nifer yr ail gartrefi o fewn Gwynedd, yn ffigwr uchel pan yn ystyried y galw am gartrefi fforddiadwy o fewn y sir ac mae hyn wedi ei gydnabod yn y Strategaeth Tai. Yn ôl Ystadegau Cymru, mae amcangyfrifon yn awgrymu fod Gwynedd yn 5ed allan o 22 awdurdod lleol Cymru o ran nifer o eiddo gwag hirdymor.

3.38. Mewn cymhariaeth â'r ail gartrefi ac eiddo sydd wedi trosglwyddo, gwelir fod yr eiddo gwag hirdymor o fewn Gwynedd yn dueddol o fod mewn bandiau Treth Cyngor is nag eiddo Gwynedd yn gyffredinol; gwelir yn arbennig fod dros 20% ohonynt ym Mand A, o'i gymharu â llai na 15% o'r stoc cyffredinol.

Strategaeth Tai 2019-2024

3.39. Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu ei Strategaeth Tai 2019-2024, "Cartrefi i Bobl Gwynedd" yng Ngorffennaf 2019:

https://www.gwynedd.llyw.cymru/cy/Cyngor/Dogfennau-Cyngor/Strategaethau-a-pholisiau/Tai/Strategaeth-Tai-v29-Terf-Cymraeg.pdf

3.40. Mae'r Strategaeth yn nodi'r weledigaeth o "Sicrhau bod gan bobl Gwynedd fynediad at gartref addas o safon, sy'n fforddiadwy ac sy'n gwella eu hansawdd bywyd". Mae'r Strategaeth yn nodi'r canlynol am dai gwag: "*Rydym wedi adnabod oddeutu 1,300 o dai gwag ar draws y Sir. Mae'r rhain yn dai sydd wedi bod yn wag ers peth amser a gall eu cyflwr fod yn wael iawn. Mae hyn yn wastraff adnodd wrth ystyried bod agos i 2,000 o bobl ar restr aros y Cyngor. Credwn nad yw'r rhestr tai gwag yn gyflawn, a bod angen cynyddu'r ymdrech i'w canfod a'u dychwelyd i ddefnydd fel cartrefi i'n trigolion".*

4. CYNLLUN GWEITHREDU TAI

4.1. Mae'r Cynllun Gweithredu Tai yn trosi'r Strategaeth Dai i mewn i brosiectau penodol er mwyn mynd i'r afael â'r sefyllfa.

4.2. Yn 2019 fe sefydlodd y Cyngor yr Adran Tai ac Eiddo newydd oherwydd ei fod wedi adnabod yr angen i fod yn cyflawni mwy yn y maes tai. Roedd trigolion Gwynedd yn wynebu nifer o heriau ar y pryd sy'n golygu ei bod yn eithriadol o heriol cael mynediad at gartrefi addas o fewn ein cymunedau. Mae'r Cyngor wedi datgan yn glir nad yw hyn yn sefyllfa gynaliadwy a bod angen iddo fod yn ymateb ym mhob ffordd posib.

Adroddiad Cabinet:
https://democratiaeth.gwynedd.llyw.cymru//documents/s27956/Eitem%206%20-%20Cynllun%20Gweithredu%20Tai%20TERFYNOL.pdf?LLL=1

Mae dolen i'r Cynllun Gweithredu Tai i'w gael yma:
https://democratiaeth.gwynedd.llyw.cymru//documents/s27957/Eitem%206%20-%20Atodiad%20A%20-%20Cynllun%20Gweithredu%20Tai.pdf?LLL=1

4.3. Wrth fabwysiadu'r Cynllun, roedd y Cyngor yn gwybod y byddai angen cyfres o fesurau, nifer ohonynt tu hwnt i reolaeth uniongyrchol y Cyngor ar hyn o bryd, os am allu sicrhau gwir degwch i drigolion lleol yn y maes tai. Mae'r Cynllun Gweithredu Tai yn un o'r mesurau hynny ac yn caniatáu i'r Cyngor anelu i weithredu i'r eithaf o'n gallu uniongyrchol er mwyn ceisio unioni'r sefyllfa bresennol.

4.4. Er mwyn sicrhau fod y Cyngor yn cymryd pob cyfle o fewn ei reolaeth uniongyrchol yn y maes tai, mae'r Cynllun Gweithredu Tai yn cynnwys 33 o brosiectau gwahanol wedi eu teilwra i geisio ymateb i bob un o'i amcanion yn y maes hwn, sef:

- Neb yn ddigartref yng Ngwynedd
- Tai cymdeithasol ar gael i bawb sydd angen un
- Cartref pawb yng Ngwynedd yn fforddiadwy iddynt
- Tai Gwynedd yn amgylcheddol gyfeillgar
- Cartrefi yn cael dylanwad cadarnhaol ar iechyd a llesiant pobl Gwynedd.

5. YMGYNGHORIAD CYHOEDDUS

5.1. Eglurwyd i'r Cabinet ym Medi 2022 fod y Canllawiau Statudol, *Canllawiau Gweithredu Premiymau'r Dreth Gyngor ar Gartrefi Gwag Hirdymor ac Ail Gartrefi yng Nghymru*, hefyd yn nodi

23. Rhaid i'r penderfyniad gan awdurdod lleol i godi premiwm dan adrannau 12A neu 12B o Ddeddf 1992 gael ei wneud gan y Cyngor llawn. Cyn gwneud hynny, rhaid i'r awdurdod lleol roi'r ystyriaeth ddyledus i'w ddyletswyddau statudol i gynnal asesiadau effaith ar gydraddoldeb o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 a Dyletswyddau Cydraddoldeb Sector Cyhoeddus Cymru 2011 ac i'r holl ystyriaethau perthnasol eraill. Dylai'r awdurdod lleol hefyd ystyried ymgysylltu â rhanddeiliaid allweddol, gan gynnwys yr etholwyr lleol, a chynnal ymgynghoriad cyn penderfynu p'un ai codi un neu'r ddau bremiwm ynteu peidio.

5.2. Defnyddiwyd y meddalwedd *LimeSurvey* a ddefnyddir yn arferol gan y Cyngor er mwyn llunio holiadur. Lansiwyd yr ymgynghoriad cyhoeddus ar 30 Medi 2022, ac roedd yn agored am 28 diwrnod tan 28 Hydref 2022. Rhyddhawyd datganiadau i'r wasg a arweiniodd at nifer o erthyglau ac eitemau yn y wasg a'r cyfryngau. Dechreuwyd cyhoeddi negeseuon ar gyfryngau cymdeithasol yr un pryd er mwyn hyrwyddo'r ymgynghoriad. Cyhoeddwyd ail ddatganiad i'r wasg ym mis Hydref mewn da bryd cyn y dyddiad cau, a bu sawl neges atgoffa ar gyfrifon Facebook a Trydar y Cyngor.

Cyfryngau Cymdeithasol a Llythyru

5.3. Er mwyn sicrhau fod ymwybyddiaeth o'r ymgynghoriad mor eang â phosib, ar 29 Medi anfonwyd llythyr at bob perchennog ail gartref ac eiddo gwag hirdymor yn eu hysbysu am yr ymgynghoriad; lle roedd cyfeiriad gohebu ar y system Treth Cyngor oedd yn wahanol i gyfeiriad yr eiddo dan sylw, defnyddiwyd y cyfeiriad gohebu.

5.4. Rydym yn hyderus felly bod ymdrech resymol wedi cael ei wneud i godi ymwybyddiaeth ymysg pobl Gwynedd a perchnogion ail gartrefi ac eiddo gwag hirdymor i'w hysbysu o'r ymgynghoriad fel bod modd iddynt ymateb, ac fod hyn yn dystiolaeth fod ymdrech glir wedi ei wneud i gysylltu â rhanddeiliaid allweddol.

5.5. Nid oes modd cael cyfleuster gwirio a fyddai'n sicrhau mai unwaith yn unig y gallai unigolyn fynegi barn, ond mae'n bwysig nodi nad pleidlais neu refferendwm cyhoeddus yw'r ymarfer hwn ond yn hytrach ymarfer ymgynghori a gynlluniwyd i gasglu barn trigolion llawn amser Gwynedd yn ogystal â pherchnogion anheddau sy'n cael eu meddiannu o bryd i'w gilydd ac anheddau gwag hirdymor ar faterion parhaus. Hynny yw, nid cyfrif amrwd o'r atebion o blaid ac yn erbyn cynyddu'r Premiwm fydd y prif ffactor fydd angen ei ystyried, ond serch hynny mae'r ffigyrau isod yn rhoi ymdeimlad i aelodau'r Cabinet am nifer a chyfeiriad yr ymatebion.

5.6. Mae'n egwyddor sylfaenol fod unrhyw ymgynghoriad yn cael ei gynnal pan mae'r cynigion yn cael eu ffurfio a fod canlyniadau'r ymgynghoriad yn cael ystyriaeth cydwybodol wrth ddod i safbwynt. Felly, wrth wneud ei argymhelliad, bydd angen i'r Cabinet roi ystyriaeth briodol i'r materion a'r pryderon sydd wedi eu cynnwys yn yr ymatebion i'r ymgynghoriad, fel bod darlun llawn o'r materion sydd wedi cael eu tynnu i'w sylw.

5.7. Mae'r Tîm Ymchwil a Gwybodaeth wedi gwneud ymdrech sylweddol ers dyddiad cau'r ymgynghoriad ar 28 Hydref ddadansoddi'r canlyniadau. Mae canlyniad llawn eu gwaith i'w gael yn Atodiad 2.

Nifer Ymatebion

5.8. Derbyniwyd **7,330** o ymatebion i'r holiadur. Roedd 7,277 o ymatebion i'r holiadur ar-lein a 53 o ymatebion papur. Dyma'r nifer fwyaf o ymatebion mae'r Cyngor wedi ei weld i unrhyw ymgynghoriad yn y blynyddoedd diwethaf.

5.9. Roedd 3,518 (48.0%) o'r rhai a atebodd yn datgan fod eu prif gartref yng Ngwynedd, a 2,690 (36.7%) yn datgan fod eu prif gartref y tu allan i Wynedd

5.10. O'r ymatebwyr:

- Roedd 3,646 (49.7%) yn dweud nad oeddynt yn berchen ar ail gartref nac annedd gwag hir dymor
- Roedd 3,447 (47.0%) yn dweud eu bod yn berchen ar ail gartref
- Roedd 201 (2.7%) yn dweud eu bod yn berchen ar annedd gwag hir dymor
- Roedd 36 (0.5%) yn dweud eu bod yn berchennog ar ail gartref ac annedd gwag hir dymor

5.11. Roedd ychydig dros hanner yr ymatebwyr felly (50.3%) yn berchen ar un ai ail gartref neu annedd gwag hirdymor yng Ngwynedd (neu'r ddau).

<u>Dadansoddi'r Canlyniadau – Ail Gartrefi</u>

5.12. Mewn cyfanswm roedd dros hanner yr ymatebwyr (58.7%) yn meddwl fod ail gartrefi yn cael effaith gadarnhaol ar gymunedau lleol ar hyn o bryd, tra fod 27.7% o'r farn eu bod yn cael effaith negyddol, gydag 8.2% yn meddwl eu bod yn cael dim effaith. Nid oedd gan 5.4% o'r ymatebwyr farn ar hyn.

5.13. Fodd bynnag drwy edrych ar wahaniaethau rhwng ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref a'r rhai sydd ddim, gwelir gwahaniaeth sylweddol yn y farn a gwelir bod 80.5% o'r ymatebwyr sydd yn berchen ar ail gartref yn meddwl fod ail gartrefi yn cael effaith gadarnhaol ar gymunedau lleol ar hyn o bryd, ond roedd oddeutu 40% o'r ymatebwyr sydd ddim yn berchen ar ail gartref nag eiddo gwag hirdymor hefyd o'r farn yma.

5.14. Cwestiwn allweddol yn yr ymgynghoriad oedd ***Ar hyn o bryd mae Premiwm Treth Cyngor ar ail gartrefi yn 100%. Mae'r Cyngor yn ystyried a ddylid cynyddu lefel y Premiwm Treth Cyngor. A yw hyn yn briodol yn eich barn chi?***

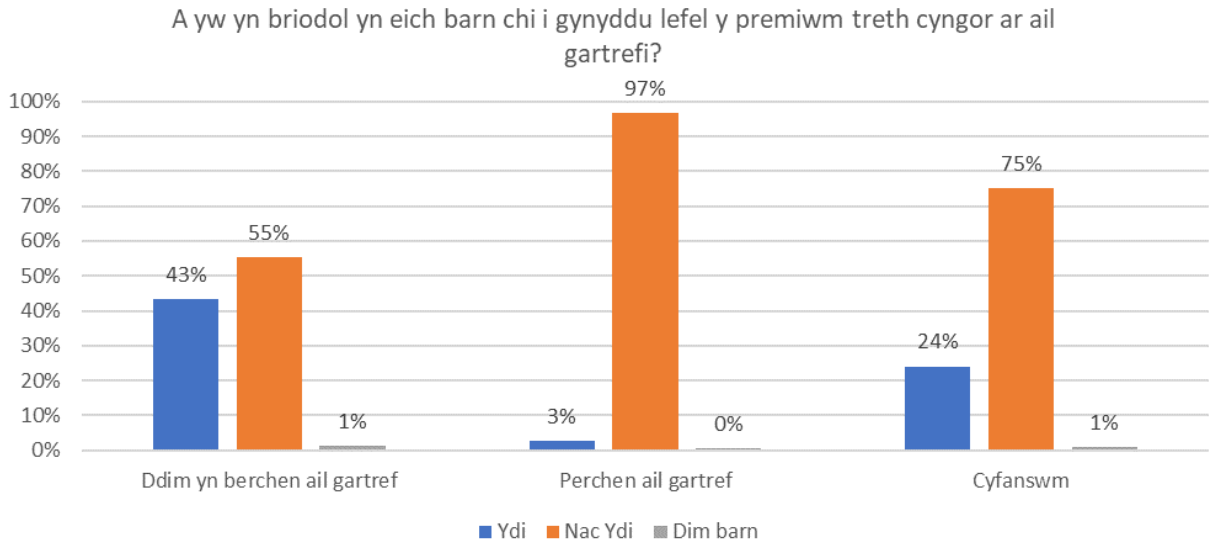

5.15. Mewn cyfanswm roedd 75% o'r ymatebwyr o'r farn nad yw'n briodol cynyddu lefel y Premiwm Treth Cyngor ar ail gartrefi. Roedd 24.1% yn credu ei bod yn briodol ei gynyddu, gyda 0.9% heb farn.

5.16. Fodd bynnag drwy wahanu'r atebion rhwng ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref a'r rhai sydd ddim, gwelir rhywfaint o wahaniaeth barn gyda mwyafrif llethol yr ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref yn gwrthwynebu cynyddu lefel y premiwm. Ymhlith ymatebwyr nad ydynt yn berchen ar ail gartref roedd y farn yn fwy rhanedig, ond gyda'r mwyafrif yma hefyd (54.1%) o'r farn na fyddai'n briodol cynyddu'r premiwm.

5.17. O'r 24% oedd o blaid cynyddu'r Premiwm, roedd 66% ohonynt eisiau ei gynyddu i 300% a hynny ar unwaith.

5.18. Tra'n pwysleisio eto nad refferendwm oedd y broses, ond ymgynghoriad sy'n chwilio am farn a sylwadau i gynorthwyo'r awdurdod i ddod at benderfyniad, mae'r ymatebion yn rhoi ymdeimlad o'r farn gyhoeddus am y cynnig.

5.19. Mewn cyfanswm roedd dros hanner yr ymatebwyr (59.0%) o'r farn na fyddai cynyddu lefel y premiwm ar ail gartrefi yn cael unrhyw effaith ar yr iaith Gymraeg. Roedd 73.9% o'r ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref yn credu na fyddai cynyddu lefel y premiwm yn cael unrhyw effaith ar yr iaith Gymraeg, gyda 18.7% yn credu y byddai cynyddu'r premiwm yn cael effaith negyddol. Ymhlith ymatebwyr sydd ddim yn berchen ar ail gartref nag eiddo gwag hirdymor mae'r farn rywfaint yn fwy rhanedig gyda 45.6% o'r farn na fyddai'n cael effaith ar y Gymraeg, 36.4% yn credu byddai'n cael effaith gadarnhaol ac 13.8% yn credu byddai'n cael effaith negyddol.

5.20. Mewn cyfanswm roedd mwyafrif yr ymatebwyr (62.3%) yn meddwl y byddai cynyddu lefel y premiwm treth cyngor ar ail gartrefi yn cael effaith negyddol ar y gymuned leol. Roedd 23.0% yn credu byddai cynyddu'r premiwm yn cael effaith gadarnhaol ar y gymuned leol a 12.3% yn meddwl na fyddai'n cael effaith.

5.21. Fodd bynnag, roedd mwyafrif llethol (81.4%) o'r ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref yn credu byddai cynyddu lefel y premiwm yn cael effaith negyddol ar y gymuned leol. Roedd 13.7% yn credu na fyddai cynyddu'r premiwm yn cael unrhyw effaith.

5.22. Ymhlith ymatebwyr sydd ddim yn berchen ar ail gartref nag eiddo gwag hirdymor mae'r farn yn rhanedig iawn gyda 44.8% yn credu y byddai cynyddu'r premiwm yn cael effaith negyddol ar y gymuned leol, 42.4% yn credu byddai'n cael effaith gadarnhaol a 10.6% o'r farn na fyddai yna effaith.

5.23. Un o'r dadleuon cyffredin iawn yn y sylwadau gan berchnogion ail gartrefi oedd y budd economaidd roeddynt yn ddweud maent yn ei gyfrannu i Wynedd, gan roi gwaith i adeiladwyr a masnachwyr lleol eraill, yn ogystal â'r gefnogaeth sy'n cael ei roi i siopau lleol. Mewn cyfanswm roedd mwyafrif yr ymatebwyr (70.9%) yn meddwl y byddai cynyddu lefel y premiwm treth cyngor ar ail gartrefi yn cael effaith negyddol ar yr economi leol. Roedd 16.4% yn credu byddai cynyddu'r premiwm yn cael effaith gadarnhaol ar yr economi leol a 9.6% yn meddwl na fyddai'n cael effaith.

5.24. Roedd mwyafrif llethol (90.8%) yr ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref yn credu byddai cynyddu lefel y premiwm yn cael effaith negyddol ar yr economi leol. Ymhlith ymatebwyr sydd ddim yn berchen ar ail gartref nag eiddo gwag hirdymor roedd 52.6% yn credu y byddai cynyddu'r premiwm yn cael effaith negyddol ar yr economi leol, 30.7% yn credu byddai'n cael effaith gadarnhaol a 12.9% o'r farn na fyddai yna effaith.

<u>Dadansoddi'r Canlyniadau – Anheddau Gwag Hir-dymor</u>

5.25. Mewn cyfanswm roedd 72.9% o'r ymatebwyr yn meddwl fod eiddo gwag hirdymor yn cael effaith negyddol ar gymunedau lleol ar hyn o bryd, tra fod 16.2% o'r farn nad ydynt yn cael effaith ac 1.3% yn meddwl eu bod yn cael effaith gadarnhaol. Nid oedd gan 9.6% o'r ymatebwyr farn ar y mater. Roedd ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor yn fwy tebygol nag ymatebwyr eraill i fod o'r farn nad yw yn cael effaith ar gymunedau lleol.

5.26. At ei gilydd roedd barn yr ymatebwyr os dylid cynyddu'r Premiwm ar eiddo gwag hir-dymor yn rhanedig iawn, gyda 43.8% yn meddwl na fyddai cynyddu'r premiwm ar eiddo gwag hirdymor yn briodol, a 43.4% yn credu y byddai yn briodol. Nid oedd gan 12.8% o'r ymatebwyr farn ar hyn. Roedd mwyafrif llethol (84.1%) yr ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor yn gwrthwynebu cynyddu lefel y premiwm ar yr eiddo yma, tra ymhlith yr ymatebwyr nad oedd yn berchen ar ail gartref nag eiddo gwag hirdymor roedd mwyafrif (55.8%) o blaid cynyddu'r Premiwm.

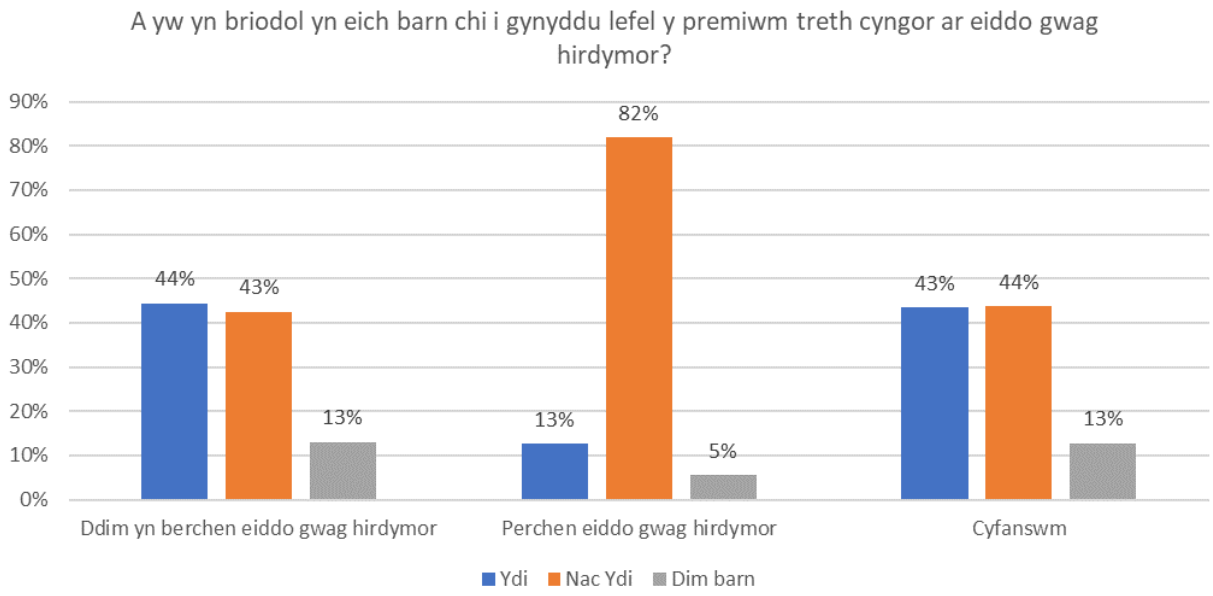

5.27. Roedd ychydig dros hanner yr ymatebwyr (55.1%) yn meddwl na fyddai cynyddu lefel y premiwm ar eiddo gwag hirdymor yn cael unrhyw effaith ar yr iaith Gymraeg. Roedd 21.7% yn meddwl y byddai yna effaith gadarnhaol a 10.2% yn meddwl y byddai yna effaith negyddol.

5.28. O ran effaith ar y gymuned leol, roedd y farn yn eithaf rhanedig gyda 40.0% o'r ymatebwyr yn meddwl byddai cynyddu lefel y premiwm ar eiddo gwag hirdymor yn cael effaith gadarnhaol ar y gymuned leol, 26.0% yn credu na fyddai effaith a 22.1% o'r farn y byddai yna effaith negyddol. Nid oedd gan 11.9% o'r ymatebwyr farn ar hyn.

5.29. At ei gilydd 'roedd cryn wahaniaeth barn yr effaith y byddai cynyddu lefel y Premiwm Treth Cyngor ar gyfer eiddo gwag hirdymor yn ei gael ar yr economi leol. Roedd 37.5% o'r holl ymatebwyr yn credu y byddai cynyddu lefel y premiwm ar eiddo gwag hirdymor yn cael effaith gadarnhaol ar yr economi leol. Roedd 26.8% o'r farn na fyddai unrhyw effaith, a 23.7% yn credu y byddai effaith negyddol. Nid oedd gan 11.9% o'r ymatebwyr farn ar hyn.

5.30. Fodd bynnag drwy edrych ar wahaniaethau rhwng ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor a'r rhai sydd ddim, gwelir gwahaniaeth sylweddol yn y farn. Roedd 48.3% o'r ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor yn credu byddai cynyddu lefel y premiwm yn cael effaith negyddol ar yr economi leol.

Gohebiaeth arall

5.31. Yn ogystal â'r 7,330 o ymatebion i'r holiadur ffurfiol, mae'r swyddogion ac aelodau'r Cyngor wedi derbyn sawl llythyr gan aelodau'r cyhoedd yn mynegi eu barn ar y Premiwm Treth Cyngor. Yn y tabl isod ceir crynodeb o'r pwyntiau oedd yn cael eu codi yn y llythyrau ac sy'n briodol eu hystyried pan fel rhan o'r broses hwn.

Mae'r eiddo mewn ystâd sydd wedi cael ei adeiladu'n bwrpasol fel cartrefi gwyliau ac yn anaddas fel cartrefi	25
Dylid eithrio "brodorion" / rhai sydd wedi magu'n lleol / Cymry Cymraeg / Rhai sydd wedi etifeddu / Eiddo sydd wedi bod yn y teulu ers blynyddoedd	11
Byddai'n rhaid gwerthu'r eiddo	8
Gwrthwynebu'r Premiwm yn gyffredinol	8
Bydd effaith negyddol ar yr economi lleol	7
Perchnogion yn cael eu targedu oherwydd blynyddoedd o ddiffyg tai addas	2
Dylid eithrio'r rhai sydd wedi prynu'r eiddo cyn i'r Premiwm ddod i mewn	2
Ni fydd posib parhau i ddod i'r ardal (rhai wedi dod ers dros 60 mlynedd)	2
Ceisiadau am eithriad oherwydd amgylchiadau personol	1
Dylid eithrio tai gwerth llai na £200,000	1
Bydd lleihad mewn twristiaeth	1
Mae'r Cyngor yn dwyn pensiynau'r henoed	1
Gwrthwynebu cwestiynau'r ymgynghoriad	1
Wedi gorfod gadael yr eiddo i roi gofal	1
Pobl mwy cyfoethog fyddai'n prynu'r eiddo petai rhaid gwerthu	1
Cymar wedi ei chladdu yn yr ardal	1
Mae'r Cyngor yn targedu'r bobl anghywir	1
Pam targedu pobl sydd wedi dod i'r ardal ers blynyddoedd?	1
Dylid eithrio Fairbourne oherwydd yr amgylchiadau yno	1

5.32. Dylid nodi fod perchnogion cartrefi gwyliau mewn un datblygiad yn benodol wedi cydweithio i ohebu i fynegi nad ddylid codi Premiwm ar eiddo mewn ystâd a adeiladwyd yn wreiddiol ac a farchnatwyd fel unedau gwyliau; mae'r perchnogion yn dweud nad yw eiddo fel hyn yn addas fel cartrefi.

5.33. Gwelir hefyd fod unigolion wedi gohebu i nodi y Premiwm yn targedu Cymry Cymraeg sydd wedi symud i fyw tu allan i Wynedd oherwydd gwaith ond yn cadw eiddo o fewn y sir gan eu bod eisiau dychwelyd i ymweld ag ardal eu magwraeth mor aml â phosib. Maent wedi nodi y byddai eu gorfodi i werthu yn golygu dirywiad yn y Gymraeg yn y pentrefi hyn, nid ei gryfhau.

6. TROSGLWYDDIADAU UNEDAU GWYLIAU HUNAN-DDARPAR

6.1. Pan wnaethpwyd y penderfyniad gwreiddiol i godi Premiwm, adnabuwyd y risg o gyflymiad yn y nifer o eiddo sy'n trosglwyddo i fod yn unedau gwyliau hunan-ddarpar, sy'n destun ardrethi annomestig. Byddai hyn oherwydd fod Asiantaeth Swyddfa'r Prisiwr wedi dyfarnu eu bod yn cwrdd â'r trothwy i allu gwneud hynny.

6.2. Mae'r Cyngor ers sawl blwyddyn wedi bod yn pwyso ar Lywodraeth Cymru i newid Adran 66 Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1988 er mwyn rheoli trosglwyddiad cartrefi domestig i fod yn unedau gwyliau hunan-ddarpar sy'n destun ardrethi annomestig, a'r mwyafrif helaeth yn osgoi unrhyw drethiant lleol am eu bod yn derbyn ryddhad ardrethi busnesau bychain. Mae Cynllun y Cyngor yn nodi fod y Cyngor yn bwriadu parhau i gynnal ein pwyso yn y maes yma yn ystod y blynyddoedd nesaf, gan ddefnyddio tystiolaeth rydym yn ei gasglu yn barhaus, er mwyn cael Gweinidogion Cymru i ddeall maint y broblem sy'n bodoli yng Ngwynedd.

6.3. Mae Llywodraeth Cymru wedi cyflwyno newid deddfwriaethol fydd yn cael effaith ar 1 Ebrill ymlaen ar unedau gwyliau hunan-ddarpar. Effaith *Gorchymyn Ardrethu Annomestig (Diwygio'r Diffiniad o Eiddo Domestig) (Cymru) 2022 (SI 2022/563 (Cy. 129))* yw fod Adran 66 Deddf 1988 wedi cael ei addasu fel y bydd angen i annedd fod wedi bod ar gael i'w osod am 252 diwrnod yn y flwyddyn ddiwethaf, fod bwriad ei osod am 252 diwrnod yn y flwyddyn nesaf, ac fod eiddo wedi cael ei wir osod am 182 diwrnod yn y flwyddyn ddiwethaf (o'i gymharu â 70 diwrnod ar hyn o bryd).

6.4. Wrth ddod i benderfyniad ar y Premiwm mewn blynyddoedd blaenorol, rhoddwyd ystyriaeth i'r risg y byddai cynyddu'r Premiwm yn cymell mwy o berchnogion ail gartrefi i osod eu heiddo a'i drosglwyddo i'r rhestr ardrethi annomestig. Er fod y risg yma yn parhau i fodoli, mae'r cynnydd sylweddol yn y nifer o ddyddiau lle mae'n rhaid gosod eiddo yn debygol o arwain at arafu arwyddocaol yn y gyfradd drosglwyddo.

6.5. Mae'r ffigyrau diweddaraf (hyd at ddiwedd Hydref 2022) yn dangos fod cyfanswm o 2,908 eiddo yng Ngwynedd wedi trosglwyddo o'r rhestr Treth Cyngor i'r rhestr Ardrethi Annomestig, wedi i Asiantaeth Swyddfa'r Prisiwr ddynodi'r eiddo yn unedau gwyliau hunan-ddarpar, yn unol ag Adran 66(2BB) Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1988. Mae oddeutu 90% o'r eiddo sy'n trosglwyddo yn derbyn Rhyddhad Ardrethi i Fusnesau Bychain llawn, sy'n golygu nad oes unrhyw drethiant lleol yn daladwy arnynt:

Blwyddyn ariannol	Nifer eiddo'n trosglwyddo
2022-23 (hyd at 31/10/2022)	246
2021-22	469
2020-21	506
2019-20	397
2018-19	454
2017-18	282
2016-17	199
2015-16	167
2014-15	188
Cyfanswm	**2,908**

6.6. Mae profiadau dros y dair blynedd diwethaf, e.e. wrth weinyddu grantiau busnes Covid-19 y Llywodraeth, wedi dangos fod nifer o unigolion a chwmnïau yn prynu eiddo yng Ngwynedd erbyn hyn yn benodol gyda'r bwriad o'u trosi i fod yn unedau gwyliau hunan-ddarpar, yn hytrach na'u defnyddio fel ail gartref. Fel rhan o'r buddsoddiad yma maent yn ymdrechu i gadw'r eiddo o fewn y gyfundrefn Treth Cyngor am cyn lleied â phosib cyn gallu trosglwyddo.

7. EITHRIADAU

7.1. Mae Deddf 1992 yn cynnwys darpariaeth sy'n rhoi'r hawl i Weinidogion Cymru osod eithriadau penodol (mewn dosbarthiadau) lle na ellir gosod premiwm Treth Cyngor. Gwnaethant hynny trwy Mae'r tabl isod yn crynhoi'r eithriadau lle na allwn godi'r premiwm yn unol â Rheoliadau'r Dreth Gyngor (Eithriadau rhag Symiau Uwch) (Cymru) 2015 (SI 2015/2068). Mae'r tabl isod yn amlinellu'r eithriadau lle na ellir codi Premiwm:

Dosbarthiadau o Anheddau	**Diffiniad**	**Y math o eiddo sy'n gymwys i'r eithriad rhag talu'r premiwm**
Dosbarth 1	Anheddau sy'n cael eu marchnata fel rhai ar werth - gyda therfyn amser o un	Cartrefi Gwag Hir dymor ac Ail Gartrefi
Dosbarth 2	Anheddau sy'n cael eu marchnata fel rhai ar osod - gyda therfyn amser o un flwyddyn	
Dosbarth 3	Anecsau sy'n ffurfio rhan, neu sy'n cael eu trin fel rhan, o'r brif annedd	
Dosbarth 4	Anheddau fyddai'n unig neu brif breswylfa rhywun pe na bai yn preswylio yn llety'r Lluoedd Arfog	
Dosbarth 5	Safleoedd carafanau ac angorfeydd cychod.	Ail Gartrefi
Dosbarth 6	Cartrefi tymhorol lle gwaherddir byw ar hyd y flwyddyn	
Dosbarth 7	Anheddau cysylltiedig â gwaith	

7.2. Tynnir sylw'r Cabinet i ddau fater yn benodol wrth ymdrin ag eithriadau. Yn gyntaf, ar 11 Tachwedd 2022 lansiodd Llywodraeth Cymru ymgynghoriad ar addasiadau i Reoliadau 2015. Mae'r rheoliadau drafft yn argymell addasu Dosbarth 6 yn y tabl uchod fel bod yr eiddo canlynol wedi eu heithrio o dalu'r Premiwm lle mae cyfyngiadau cynllunio:

(a) yn atal meddiannaeth am gyfnod parhaus o 28 o ddiwrnodau o leiaf mewn unrhyw gyfnod o un flwyddyn;

(b) yn pennu na chaniateir defnyddio'r annedd ond ar gyfer llety gwyliau tymor byr; neu

(c) yn atal meddiannaeth fel unig neu brif breswylfa person.

7.3. Mae manylion am yr ymgynghoriad cyhoeddus, fydd yn cau ar 22 Rhagfyr 2022, i'w cael yma: Rheoliadau drafft y Dreth Gyngor (Eithriadau rhag Symiau Uwch) (Cymru) (Diwygio) 2023 [HTML] | LLYW.CYMRU

7.4. Yr ail fater sydd angen ei ystyried yw y byddai angen defnyddio Adran 13A o Ddeddf 1992 i gyflwyno unrhyw eithriadau lleol, dewisol. Mater i'r Cabinet yw defnydd Adran 13A, nid yw'n fater sy'n rhaid cael penderfyniad Cyngor llawn.

7.5. Felly, gellir ymdrin ag eithriadau fel mewn adroddiad Cabinet ar wahân cyn diwedd Mawrth 2023.

8. DEFNYDD Y PREMIWM

8.1. Ers cyflwyno'r Premiwm ar gychwyn blwyddyn ariannol 2018/19, mae'r arian sy'n cael ei gasglu trwy'r Premiwm wedi cael ei osod mewn cronfa benodol, a hynny er mwyn ariannu prosiectau penodol sydd wedi cael eu hamlinellu yn y Cynllun Gweithredu Tai.

8.2. Mae'r Cynllun Gweithredu Tai yn nodi'n glir pa gynlluniau unigol sydd i gael eu hariannu gydag arian y Premiwm.

8.3. Mae hyn yn gyson gyda dyhead aelodau'r Cyngor a Llywodraeth Cymru, sy'n nodi disgwyliad, ond nid gorfodaeth, fod yr arian yn cael ei ddefnyddio yn y maes tai.

8.4. Mae nifer o'r prosiectau yn y Cynllun Gweithredu Tai yn rhai gellir eu ehangu petai mwy o adnoddau ar gael iddynt. Ar y llaw arall, mae chwyddiant yn golygu fod costau prosiectau adeiladu wedi cynyddu yn sylweddol ers mabwysiadu'r Cynllun Gweithredu Tai yn 2020.

8.5. Dros y blynyddoedd diwethaf, yn dilyn y pandemig Covid-19, dod â'r Grant Caledi Llywodraeth Cymru i ben, y pwysau ar deuluoedd yn sgil yr argyfwng costau byw a penderfyniad landlordiaid i ddod â thenantiaethau i ben, mae'r pwysau ar Wasanaeth Digartrefedd y Cyngor wedi cynyddu'n aruthrol.

8.6. Byddai pob 50% o gynnydd yn y Premiwm yn cyfrannu oddeutu £3m i'r Gronfa Premiwm Treth Cyngor.

8.7. Adroddwyd i'r Cabinet ar 25 Hydref bod disgwyl i wariant yn y maes Digartrefedd fod yn uwch na'r gyllideb o oddeutu £3.2 miliwn eleni. Ffigwr net oedd hwn, ar ôl trosglwyddo rhai cyllidebau am y flwyddyn. Mae'r gorwariant gros oddeutu £4.7m yn 2022/23, ac amcangyfrifir y bydd yn £6m yn 2023/24. Credwn fod ffactorau dros dro yn atebol am gyfran o'r gorwariant, ond mae oddeutu £3m o fwlch tymor hir yn y gyllideb yma hefyd.

8.8. Wrth ystyried lefel y Premiwm ar gyfer 2023/24 gofynnir i aelodau ystyried y posibilrwydd o ddefnyddio unrhyw gynnyrch Premiwm ychwanegol i gynorthwyo i ymdrin â'r gorwariant sylweddol yn y maes digartrefedd, neu i ddargyfeirio peth o'r cynnyrch presennol at y pwrpasau hyn. Byddai modd dargyfeirio peth o arian y Premiwm at y pwrpas yma, gan ei fod yn amlwg o fewn y maes Tai, ond byddai hynny'n arian fyddai ddim wedyn ar gael i ariannu'r Cynllun Gweithredu Tai.

8.9. Nid y nifer o ail gartrefi yng Ngwynedd sydd i gyfrif yn llwyr at y cynnydd sylweddol yng nghostau digartrefedd wrth gwrs, ond maent yn cyfrannu at y broblem. Os nad oes modd i bobl lleol brynu tai, nid ydynt yn gallu gadael tenantiaethau ac mae hynny yn ei dro yn achosi pwysau ar wasanaethau digartrefedd pan mae galw am denantiaethau newydd yn codi ond nid oes stoc dai ar gael i ddiwallu'r galw.

8.10. Nid oes rhaid gosod yr un gyfradd Premiwm ar ail gartrefi ag sydd ar eiddo gwag hir-dymor, ac er fod Gwynedd wedi codi'r un gyfradd ers cyflwyno'r Premiwm yn 2018, rydym yn cydnabod fod y dadleuon yn wahanol rhwng y ddau, yn enwedig o ran eiddo sy'n wag ac sy'n anaddas i'w osod heb waith atgyweirio pellach arno. Mae premiwm o 100% ar eiddo gwag hir-dymor ar hyn o bryd, a pwrpas y Premiwm hwn yw rhoi pwysau i adnewyddu'r eiddo pan fydd y cyfnod o ryddhad treth ar gyfer adfer wedi dod i ben. Mae perygl y byddai ei gynyddu'n uwch yn debygol o orfodi gwerthiant a'r eiddo wedyn yn dod yn ail gartrefi yn hytrach na dod yn ôl i'r stoc dai lleol.

8.11. Ar adeg ei fabwysiadu yn 2020, roedd cyfanswm amcangyfrif gost yr holl gynlluniau yn y Cynllun Gweithredu Tai (am y cyfnod 2020/21 – 2026/27) yn £77.1m, gyda £22.9m o hwn yn cael ei ariannu allan o'r Premiwm Treth Cyngor. Ers cymeradwyo'r Cynllun, mae chwyddiant uchel wedi cynyddu amcan bris nifer o'r prosiectau hyn.

8.12. Erbyn Tachwedd 2022, mae'r Cyngor wedi gwario £15m ers dechrau'r Cynllun Gweithredu Tai, o amrywiaeth o ffynonellau gan gynnwys y Premiwm Treth Cyngor a grantiau.

- Premiwm Treth Cyngor - £1.5m
- Grantiau – £6.8m
- Cynllun Rheoli Asedau – £6.5m

8.13. Cynllun 6 blynedd ydi'r Cynllun Gweithredu Tai ac mae'r Cyngor wedi bod yn llwyddiannus yn denu nifer o grantiau sydd wedi rhoi gwarchodaeth i'r Premiwm a fydd yn galluogi i ni gyflawni mwy yn y pen draw.

8.14. Noder felly bod gwariant y premiwm yn isel hyd yma oherwydd bod y Cyngor wedi gorfod blaenoriaethu gwario'r grantiau hyn sydd â therfyn amser i'w gwario. Noder hefyd mai 2021/22 oedd blwyddyn ariannol lawn gyntaf y Cynllun Gweithredu Tai, ac roedd gwaith ymchwil a sgopio yn digwydd bryd hynny, felly bydd y gwariant yn cynyddu yn ystod 2022/23.

8.15. Ers dechrau'r Cynllun Gweithredu Tai:

- Mae o leiaf 350 o unedau naill wedi'u prynu, eu datblygu, neu eu haddasu i roi cartref addas i bobl
- Mae o leiaf 2700 o bobl wedi'u helpu trwy'r cynlluniau.

9. ASESIAD EFFAITH CYDRADDOLDEB

9.1. Fel gyda phob penderfyniad pellgyrhaeddol, rhaid i'r Cyngor roi'r ystyriaeth ddyledus i'w ddyletswyddau statudol i gynnal asesiadau effaith ar gydraddoldeb o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 a Dyletswyddau Cydraddoldeb Sector Cyhoeddus Cymru 2011 ac i'r holl ystyriaethau perthnasol eraill.

9.2. Gwnaed y penderfyniad cyntaf i gyflwyno Premiwm yn Rhagfyr 2016, yn dilyn ystyriaeth o Asesiad Effaith Cydraddoldeb oedd wedi ei gynnal yn unol â'r gofynion statudol sydd ar y Cyngor.

9.3. Cwblhawyd Asesiad Effaith Cydraddoldeb cynhwysfawr wrth ystyried cynyddu'r Premiwm ym Mawrth 2021. Ers hynny, daeth y Ddyletswydd Economaidd-gymdeithasol i rym yng Nghymru ar 31 Mawrth 2021, sy'n berthnasol i Gyngor Gwynedd. Mae hyn yn golygu fod rhaid i'r Cyngor, wrth wneud "penderfyniadau strategol" megis penderfynu ar flaenoriaethau a gosod amcanion, ystyried sut y gallai ei benderfyniadau helpu i leihau anghydraddoldebau sy'n deillio o anfantais economaidd-gymdeithasol. Ymddengys y byddai graddfa'r Premiwm ar ail gartrefi ac anheddau gwag hir-dymor yn "benderfyniad strategol" yn unol â'r ddyletswydd yma.

9.4. Fel nodir yn "Cefndir Deddfwriaethol" uchod, cyflwynwyd y grym i godi premiwm gan y Ddeddf Tai, gyda'r disgwyliad sylfaenol fod y rhai sy'n gallu fforddio mwy nag un eiddo yn cynorthwyo awdurdodau lleol yn ariannol i ymdrin â phroblemau tai yn eu hardaloedd, yn arbennig y rhai mwyaf bregus mewn cymdeithas sy'n methu cael cartref o gwbl.

9.5. Wrth benderfynu yn Chwefror 2021 i argymell i'r Cyngor llawn gynyddu lefel y Premiwm i 100%, nododd aelodau'r Cabinet fod argyfwng tai o fewn y sir. Pwysleisiwyd yr egwyddor fod y Cyngor yn awyddus i drigolion gael cartrefi yn eu cymunedau, i sicrhau cymunedau sydd yn ffynnu. Ategwyd fod tai yn flaenoriaeth ac fod gofyn i sicrhau adnoddau ychwanegol er mwyn gweithredu'r Strategaeth Dai.

9.6. Credwn mai nod greiddiol y Premiwm, felly, ydi lleihau anghydraddoldebau sy'n deillio o anfantais economaidd-gymdeithasol.

9.7. Mae'r Asesiad Effaith Cydraddoldeb wedi cael ei ddiweddaru i adlewyrchu gofynion a datblygiadau diweddar, amgylchiadau newidiol, a chanlyniadau'r ymgynghoriad diweddar. Mae'r asesiad addasedig wedi ei gynnwys yn yr Atodiad.

9.8. Canlyniad yr Asesiad Effaith Cydraddoldeb yw fod ychydig o dystiolaeth y byddai cynyddu'r premiwm ar ail-gartrefi yn gwahaniaethau yn erbyn grŵp gwarchodedig, gyda data yn awgrymu fod perchnogion ail gartrefi yn tueddu i fod yn bobl hŷn ac yn adnabod eu hunain fel Saeson. Bwriad y polisi o safbwynt Premiwm Treth Cyngor yw cydnabod fod eiddo gwag hirdymor ac ail gartrefi yn cynyddu rhai o broblemau cymdeithasol Gwynedd, a dylai'r perchnogion wneud cyfraniad ariannol i liniaru peth o'r anfanteision maent yn eu hachosi.

9.9. Mae honiad wedi ei wneud fod y polisi o godi'r Premiwm yn un hiliol oherwydd lle mae perchnogion ail gartrefi yn byw, ond mae nifer o'r rhai sydd wedi ateb yr ymgynghoriad yn nodi mai Cymry sydd yn berchen ar eiddo yng Ngwynedd tra fod eu prif gartref y tu allan i Gymru. Bydd y Premiwm yn cael ei godi yn seiliedig ar nodweddion yr eiddo, nid nodweddion y perchennog, a bydd effaith bositif os ydi teuluoedd lleol yn gallu fforddio prynu eiddo yn eu hardal leol yn hytrach na gorfod symud i ffwrdd i gael cartref. Mae cydnabyddiaeth fod effaith ariannol negyddol ar bobl sy'n byw tu allan i Wynedd, gyda nifer helaeth ohonynt yn adnabod eu hunain fel Saeson. Yn unol â gofynion Deddf Cydraddoldeb 2010 mae cynyddu lefel y Premiwm yn fodd cymesur o gyflawni nod ddilys, sef ariannu materion yn y maes Tai sy'n mynd i'r afael â peth o'r niwed mae ail gartrefi ac anheddau gwag yn eu hachosi i gymunedau Gwynedd.

9.10. Mae'r asesiad hefyd yn dod i gasgliad y byddai'r Premiwm yn cael effaith bositif ar y cyfan ar yr iaith Gymraeg a chydbwysedd cymunedau gan fod cynnyrch y premiwm yn ariannu'r Cynllun Gweithredu Tai sy'n cynorthwyo teuluoedd lleol i brynu tŷ fforddiadwy. Fodd bynnag, nodir fod hyn yn ganlyniad nifer o ffactorau positif a negyddol sy'n effeithio ar yr Iaith, sy'n cael sylw mewn nifer o fannau yn yr adroddiad yma a'r atodiadau.

10. DEDDF LLESIANT CENEDLAETHAU'R DYFODOL (CYMRU) 2015

10.1. Mae dyletswydd i weithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy, sef ceisio sicrhau fod anghenion y presennol yn cael ei ddiwallu heb beryglu gallu cenedlaethau'r dyfodol i ddiwallu eu hanghenion. Wrth weithredu yn unol â'r ddyletswydd gyffredinol yma mae angen i'r Cyngor ystyried pwysigrwydd effaith hirdymor, bod yn integredig, cynhwysol, cydweithio ac ataliol wrth ddatblygu a gweithredu'r cynnig gerbron.

10.2. Yn unol â gofynion y Ddeddf, mae Cyngor Gwynedd wedi mabwysiadu amcanion llesiant. Tynnir sylw penodol at yr amcanion canlynol:

- Cymunedau sy'n ffynnu ac yn llewyrchus i'r hir-dymor
- Trigolion sy'n Iach ac yn Annibynnol gyda Safon Bywyd Da

10.3. Mae'r Premiwm presennol yn ariannu Cynllun Gweithredu Tai y Cyngor, sy'n ymgais ragweithiol i gryfhau cynaladwyedd y cymunedau hynny o fewn Gwynedd sydd â nifer uchel o ail gartrefi a thai gwag hir dymor.

10.4. Mae Strategaeth Tai y Cyngor yn nodi'r weledigaeth o "Sicrhau bod gan bobl Gwynedd fynediad at gartref addas o safon, sy'n fforddiadwy ac sy'n gwella eu hansawdd bywyd".

10.5. Mae'r Strategaeth yn adnabod pum amcan yr oedd yn rhaid ceisio eu cyfarch os oedd y Cyngor am gyflawni'r weledigaeth hon:

1. Neb yn ddigartref yng Ngwynedd
2. Tai cymdeithasol ar gael i bawb sydd angen un
3. Cartref pawb yng Ngwynedd yn fforddiadwy iddynt
4. Tai Gwynedd yn amgylcheddol gyfeillgar
5. Cartrefi yn cael dylanwad cadarnhaol ar iechyd a llesiant pobl Gwynedd.

10.6. Mae'r Cynllun Gweithredu Tai yn cynnwys nifer o brosiectau sydd, gyda'i gilydd, yn mynd ati i wireddu'r amcanion hyn.

11. UNRHYW YMGYNGHORIADAU A GYNHALIWYD CYN ARGYMELL Y PENDERFYNIAD

11.1. Mae'r adroddiad yn disgrifio canlyniadau'r ymgynghoriad cyhoeddus.

11.2. Mae'r mater hwn wedi cael ei flaen-graffu gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 17 Tachwedd cyn i'r mater gael ei ystyried gan y Cabinet ar 22 Tachwedd. Nid rôl y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio oedd rhoi barn ar lefel y Premiwm ar gyfer 2023/24 ond yn hytrach roi ystyriaeth i'r tystiolaeth sydd wedi gasglu a dod i gasgliad os yw'n ddigonol i alluogi'r Cabinet wneud argymhelliad a'r Cyngor llawn ddod i benderfyniad rhesymegol.

11.3. Penderfyniad y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio oedd i dderbyn bod y wybodaeth yn yr adroddiad a'r atodiadau yn cydymffurfio gyda'r canllawiau statudol a gofynion deddfwriaethol.

11.4. Penderfynwyd hefyd cynnig y sylwadau isod i'r Cabinet eu hystyried wrth benderfynu ar argymhelliad i'r Cyngor Llawn wneud penderfyniad terfynol ar y lefelau premiwm:

- Bod angen cwblhau asesiad ieithyddol cynhwysfawr yn unol â Pholisi Iaith y Cyngor
- Bod angen ystyried effaith y premiwm ar allu 'brodorion' i wneud bywoliaeth
- Bod angen gweld ystadegau sydd yn dangos effaith y premiwm ar adfer tai gwag
- Bod angen tystiolaeth am lwyddiant y premiwm. Beth sydd wedi ei gyflawni hyd yma?
- Bod angen ymgynghori pellach ar ddefnydd y premiwm.
- Beth yw'r cyfiawnhad o ddefnyddio premiwm ail gartref i gyllido digartrefedd? Derbyn bod yr egwyddor yn dderbyniol, ond beth yw'r dystiolaeth tu cefn i'r penderfyniad?
- Bod angen cydblethu ystyriaethau'r premiwm gyda deddfwriaethau a mesurau Llywodraeth Cymru o reoli ail dai.

11.5. Adroddwyd ar y pwyntiau hyn ar lafar i'r Cabinet yn ei gyfarfod ar 22 Tachwedd. Mae'r sylwadau hefyd wedi cael eu hystyried pan yn paratoi'r adroddiad hwn i'r Cyngor llawn.

12. OPSIYNAU

12.1. Mae angen i'r Cyngor roi ystyriaeth benodol i ffactorau lleol sy'n effeithio ar y farchnad dai ac argaeledd cartrefi, ac yn benodol yr astudiaethau a darganfyddiadau y cyfeirir atynt yn Rhan 4 yr adroddiad hwn. Dylid rhoi sylw hefyd i ganlyniadau'r ymgynghoriad cyhoeddus a'r Asesiad Effaith Cydraddoldeb a'r wybodaeth a chasgliadau yn deillio o'r elfennau yma o'r adroddiad.

12.2. Gellir crynhoi'r prif gasgliadau fel a ganlyn.

12.3. O gadw'r premiwm ar ei lefel bresennol bydd modd parhau i glustnodi swm blynyddol oddeutu £6m i'r gronfa sy'n cyllido'r amrediad eang o brosiectau yng Nghynllun Gweithredu Tai y Cyngor. Ers sefydlu'r cynllun hwnnw, mae chwyddiant wedi cael effaith ar hyfywdra achos busnes sawl prosiect unigol gyda chostau adeiladu wedi cynyddu'n sylweddol dros y ddwy flynedd ddiwethaf. Yn ogystal â hynny mae prisiau tai wedi cynyddu yn yr un modd hefyd wrth gwrs. Ond, gan fod costau'n Cynllun wedi eu seilio ar yr adeg lle roedd y premiwm ar gyfradd o 50%, dylai'r incwm ychwanegol o bremiwm 100% fod yn ddigonol i ymdopi gyda'r cynnydd prisiau.

12.4. Fodd bynnag, fel y mae'r adroddiad hwn yn ei amlinellu, mae'r sefyllfa ail gartrefi (ymysg ffactorau eraill) hefyd yn cael effaith ar ddigartrefedd erbyn hyn gan greu pwysau ariannol tebygol oddeutu £6m y flwyddyn. Ni allwn osgoi cyfarch y gost yma ac nid oes gennym adnoddau ar gael o fewn cyllidebau sylfaenol y Cyngor ar ei gyfer. Ni fyddai cadw'r premiwm ar gyfradd o 100% yn cynnig unrhyw gymorth tuag at ymdopi gyda'r pwysau ariannol hwnnw heb i ni leihau'r cyllid sydd ar gael i gyfarch elfennau eraill ein Cynllun Gweithredu Tai, ac felly cyflawni llai o gynlluniau.

12.5. Ar y llaw arall, byddai cynyddu'r premiwm i gyfradd o 150% yn ychwanegu oddeutu £3m o incwm blynyddol ychwanegol a byddai hynny'n gyfraniad tuag at ariannu'r pwysau ariannol sy'n ein hwynebu yn y maes digartrefedd. Golyga hynny y byddai modd parhau i glustnodi'r incwm a gesglir ar hyn o bryd ar gyfer cyllido'r Cynllun Gweithredu Tai a chyflawni popeth sydd ynddo heb orfod cwtogi uchelgais y Cyngor yn y maes hwn.

12.6. Mae'r Cabinet wedi gwneud ei argymhelliad gan ddod i'r casgliad nad oes modd sefydlu cyfiawnhad cyffelyb i gynyddu'r premiwm uwchlaw cyfradd o 150%. Nid yw nifer o'r camau pellach hyn megis newidiadau i'r gyfundrefn cynllunio na threth busnes wedi dod yn weithredol eto a felly nid ydym wedi cael cyfle i asesu ardrawiad y polisïau hyn yng ngwyneb newid sylweddol iawn yn y Premiwm, na'r oblygiadau ymarferol.

12.7. Nodir ym mharagraff 8.10 uchod fod cyfiawnhad rhesymegol yn bodoli dros gadw'r dreth ar eiddo gwag hir-dymor heb ein newid (h.y. ar 100%) er mwyn galluogi perchnogion i atgyweirio eu heiddo petai angen a dod â'r eiddo yn ôl i ddefnydd.

12.8. Ar ôl ystyried yr opsiynau uchod yn nghyd-destun y wybodaeth yn yr adroddiad hwn, yr atodiadau a'r astudiaethau y cyfeirir atynt, mae angen i'r Cyngor ddod i benderfyniad ar lefel y Premiwm i'w osod ar gyfer 2023/24. Mae Cabinet y Cyngor, yn ei gyfarfod ar 22 Tachwedd, wedi penderfynu:

Argymell i'r Cyngor llawn ar 1 Rhagfyr 2022 mai'r canlynol yw'r opsiwn a ffafrir o safbwynt lefel y Premiwm ar Dreth Cyngor Ail Gartrefi ac Anheddau Gwag Hirdymor ar gyfer blwyddyn ariannol 2023/24:

- **Fod Cyngor Gwynedd yn caniatáu DIM disgownt ar ail gartrefi dosbarth A, yn unol ag Adran 12 o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 (h.y. dim newid).**
- **Fod Cyngor Gwynedd yn caniatáu DIM disgownt ac yn CODI PREMIWM O 150% ar ail gartrefi dosbarth B, yn unol ag Adran 12B o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 (h.y. cynyddu o 100% i 150%).**
- **Fod Cyngor Gwynedd yn caniatáu DIM disgownt i gartrefi sydd wedi bod yn wag am 6 mis neu fwy ac yn CODI PREMIWM O 100% ar gartrefi sydd wedi bod yn wag am 12 mis neu fwy, yn unol ag Adran 12A o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 (h.y. dim newid).**

DOGFENNAU CEFNDIR

1. Gwaith Ymchwil Tai Gwyliau (Rhagfyr 2020)
2. Strategaeth Tai
3. Cynllun Gweithredu Tai
4. Ail Gartrefi – Datblygu Polisïau Newydd yng Nghymru (Dr Simon Brooks)
5. Ymateb y Cyngor i adroddiad Brooks
6. Ymatebion i'r Ymgynghoriad (gan eithrio dogfennau sydd yn cynnwys gwybodaeth eithriedig am unigolion)

BARN Y SWYDDOGION STATUDOL:

Swyddog Monitro:

Fel yr esbonnir ac amlygir yn yr adroddiad mae ystod o ffactorau sydd angen eu cloriannu wrth ddod at argymhelliad y Cabinet. Fe nodir yn gywir yn yr adroddiad fod y grym statudol ar gyfer gosod premiwm treth cyngor ar "ail gartrefi" ac eiddo gwag tymor hir wedi ei gynyddu i hyd at 300% drwy addasiadau i Ddeddf Cyllid Lywodraeth Leol 1992 ddaeth yn weithredol ar y 1af o Ebrill 2022. Wrth ystyried adolygu y premiwm a chynnydd posib o'r uchafswm statudol blaenorol (100%) mae'n bwysig fod y Cyngor yn rhoi ystyriaeth llawn i'r cyd destun a heriau yng Ngwynedd, canlyniadau yr ymgynghoriad a'r wybodaeth a barn sydd wedi ei dderbyn a chanlyniadau yr Asesiad Ardrawiad Cydraddoldeb. Mae'r adroddiad yn esbonio y materion sydd yn berthnasol i'r penderfyniad a chanlyniadau y prosesau ac mae argymhelliad y Cabinet yn seiliedig ar asesu ac chloriannu y ffactorau yma.

Pennaeth Cyllid:

Rwyf wedi cydweithio gyda'r Aelod Cabinet i baratoi'r adroddiad yma ac yn cadarnhau'r cynnwys.

Canlyniadau Ymgynghoriad Premiwm Treth Cyngor ar Ail Gartrefi ac Eiddo Gwag Hirdymor – Hydref 2022

Dyddiad Cyflwyno: 2022-11-04

Awduron: Tîm Ymchwil a Dadansoddeg

Cynnwys

	Tudalen
1. Cyflwyniad	3
2. Ymatebion i'r Ymgynghoriad	4
3. Ymatebion ar Ail Gartrefi	5
4. Ymatebion ar Eiddo Gwag Hirdymor	22
5. Atodiad : Cwestiynau Cydraddoldeb	40

1. Cyflwyniad

Lansiwyd yr ymgynghoriad cyhoeddus ar 30ain Medi ac roedd yn agored tan 28ain Hydref. Rhoddwyd yr holiadur ar wefan y Cyngor gyda llythyrau wedi cael eu gyrru i holl berchnogion ail gartrefi ac eiddo gwag hirdymor, a negeseuon atgoffa yn cael eu rhoi ar dudalennau cyfryngau cymdeithasol y Cyngor.

Derbyniwyd 7,330 o ymatebion i'r holiadur. Roedd 7,277 o ymatebion i'r holiadur ar-lein a 53 o ymatebion papur. Dyma'r nifer fwyaf o ymatebion mae'r Cyngor wedi ei weld i unrhyw ymgynghoriad yn y blynyddoedd diwethaf.

Cafodd yr ymgynghoriad ei rannu yn ddwy ran, sef rhan ar gyfer ail gartrefi a rhan ar gyfer eiddo gwag hirdymor.

2. Ymatebion i'r ymgynghoriad

Cafwyd 7,330 o ymatebion i'r ymgynghoriad.

2.1 Eich sefyllfa chi?

Roedd cwestiwn cyntaf yr holiadur yn gofyn i ymatebwyr ddewis un neu fwy o ddatganiadau oedd yn disgrifio'u sefyllfa hwy. Dyma'r nifer, a'r canran, o ymatebwyr a ddewisodd y gwahanol ddatganiadau:

Sefyllfa	Nifer	Canran
Mae fy mhrif gartref yng Ngwynedd	3,518	48.0%
Mae fy mhrif gartref y tu allan i Wynedd	2,690	36.7%
Mae gen i ail gartref yng Ngwynedd	3,483	47.5%
Mae gen i eiddo gwag hirdymor yng Ngwynedd	237	3.2%

Gan y byddai modd i ymatebwyr unigol fod mewn mwy nag un o'r sefyllfaoedd uchod, mae'n haws categoreiddio'r ymatebwyr fel â ganlyn:

Categori	Nifer	Canran
Heb ail gartref na eiddo gwag yng Ngwynedd*	3,646	49.7%
Perchen ail gartref yng Ngwynedd (ond dim eiddo gwag hirdymor)	3,447	47.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor yng Ngwynedd (ond dim ail gartref)	201	2.7%
Perchen ail gartref ac eiddo gwag hirdymor yng Ngwynedd	36	0.5%
Cyfanswm Ymatebwyr	**7,330**	**100.0%**

**Mae'r categori yma yn gallu cynnwys ymatebwyr sydd yn byw yng Ngwynedd a thu allan i Wynedd, sydd heb ail gartref na eiddo gwag hirdymor yng Ngwynedd*

Roedd ychydig dros hanner yr ymatebwyr felly (50.3%, N=3,684) yn berchen ar un ai ail gartref neu annedd gwag hirdymor yng Ngwynedd (neu'r ddau).

O fewn y ffigwr yma roedd 47.0% yn berchen ar ail gartref, 2.7% yn berchen ar annedd gwag hirdymor, a 0.5% yn berchen ar y ddau (h.y. annedd gwag hirdymor ac ail gartref yng Ngwynedd).

Doedd 49.7% o'r ymatebwyr ddim yn berchen ar ail gartref nag annedd gwag hirdymor yng Ngwynedd. O fewn y ffigwr yma, roedd 8.5% (N=625) wedi nodi hefyd bod eu prif gartref y tu allan i Wynedd.

3. Canlyniadau ar gyfer Ail Gartrefi

Mae'r rhan yma yn edrych yn benodol ar ganlyniadau'r cwestiynau ynglŷn ag ail gartrefi.

3.1 Pa effaith mae ail gartrefi yn ei gael ar gymunedau lleol yng Gwynedd ar hyn o bryd?

Mewn cyfanswm roedd dros hanner yr ymatebwyr (58.7%, N=4,304) yn meddwl fod ail gartrefi yn cael effaith gadarnhaol ar gymunedau lleol ar hyn o bryd, tra fod 27.7% (N=2,030) o'r farn eu bod yn cael effaith negyddol, gydag 8.2% (N=603) yn meddwl eu bod yn cael dim effaith. Nid oedd gan 5.4% (N=393) o'r ymatebwyr farn ar hyn.

Fodd bynnag drwy edrych ar wahaniaethau rhwng ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref a'r rhai sydd ddim, gwelir gwahaniaeth sylweddol yn y farn fel ddangosir yn y siart isod.

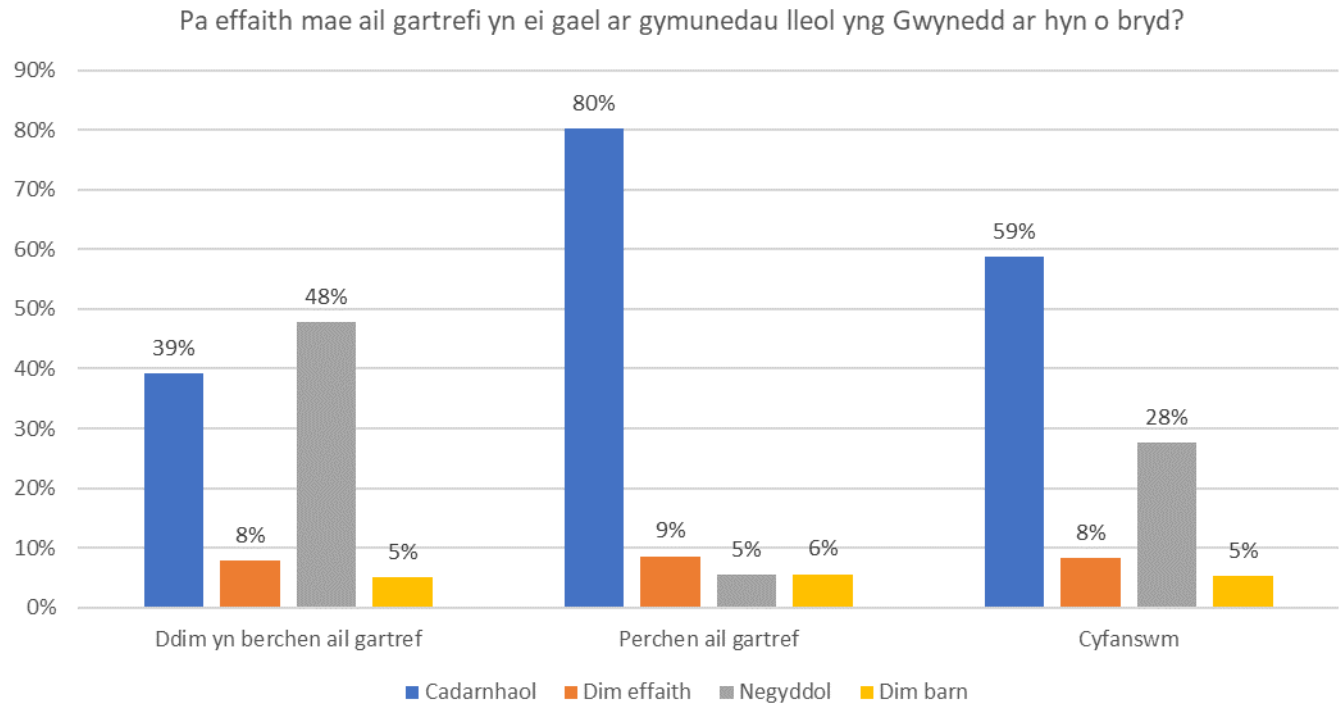

"Ddim yn berchen ail gartref" yn y siart yn cynnwys ymatebwyr oedd yn berchen annedd gwag hirdymor (ond ddim ail gartref), yn ogystal ag ymatebwyr oedd ddim yn berchen ar yr un o'r ddau

"Perchen ail gartref" yn cynnwys holl ymatebwyr oedd yn berchen ail gartref, p'run ai oeddent hefyd yn berchen eiddo gwag hirdymor ai peidio

Mae'r tabl isod yn manylu ar yr ymatebion fesul categori, ac yn dangos bod 80.5% o'r ymatebwyr sydd yn berchen ar ail gartref yn meddwl fod ail gartrefi yn cael effaith gadarnhaol ar gymunedau lleol ar hyn o bryd, tra mai llai na hanner (39.4%) o'r ymatebwyr sydd ddim yn berchen ar ail gartref nag eiddo gwag hirdymor sydd o'r farn yma. Mae 48.7% o'r ymatebwyr nad ydynt yn berchen ar ail gartref nac eiddo gwag hirdymor yn meddwl bod ail gartrefi yn cael effaith negyddol ar gymunedau lleol ar hyn o bryd, tra mai dim ond 5.3% o'r ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref sydd o'r farn yma.

Gwelir fod ymatebion y rhai sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor yn eithaf cyfartal, gyda ychydig mwy ohonynt (35.3%) yn teimlo fod ail gartrefi yn cael effaith gadarnhaol ar gymunedau lleol ar hyn o bryd.

Ymhlith y nifer fychan o ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor ac ail gartref mae'r farn eto yn fwy rhanedig ond gyda'r mwyafrif (55.6%) o'r farn fod ail gartrefi yn cael effaith gadarnhaol ar hyn o bryd.

	Effaith gadarnhaol		**Dim effaith**		**Effaith negyddol**		**Dim barn**		**Cyfanswm**	
	Nifer	**Canran**	**Nifer**	**Canran**	**Nifer**	**Canran**	**Nifer**	**Canran**	**Nifer**	**Canran**
Ddim yn berchen ail gartref nag eiddo gwag hirdymor	1,437	39.4%	275	7.5%	1,776	48.7%	158	4.3%	3,646	100.0%
Perchen ail gartref	2,776	80.5%	298	8.6%	184	5.3%	189	5.5%	3,447	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor	71	35.3%	27	13.4%	64	31.8%	39	19.4%	201	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor ac ail gartref	20	55.6%	3	8.3%	6	16.7%	7	19.4%	36	100.0%
Cyfanswm	**4,304**	**58.7%**	**603**	**8.2%**	**2,030**	**27.7%**	**393**	**5.4%**	**7,330**	**100.0%**

3.2 Ar hyn o bryd mae Premiwm Treth Cyngor ar ail gartrefi yn 100%. Mae'r Cyngor yn ystyried a ddylid cynyddu lefel y Premiwm Treth Cyngor. A yw hyn yn briodol yn eich barn chi?

Mewn cyfanswm roedd tri-chwarter yr ymatebwyr (75.0%, N=5,497) o'r farn nad yw'n briodol cynyddu lefel y Premiwm Treth Cyngor ar ail gartrefi. Roedd 24.1% (N=1,764) yn credu ei bod yn briodol ei gynyddu, gyda 0.9% (N=69) heb farn.

Fodd bynnag drwy wahanu'r atebion rhwng ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref a'r rhai sydd ddim (siart isod), gwelir rhywfaint o wahaniaeth barn gyda mwyafrif llethol yr ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref yn gwrthwynebu cynyddu lefel y premiwm. Ymhlith ymatebwyr nad ydynt yn berchen ar ail gartref roedd y farn yn fwy rhanedig, ond gyda'r mwyafrif yma hefyd o'r farn na fyddai'n briodol cynyddu'r premiwm.

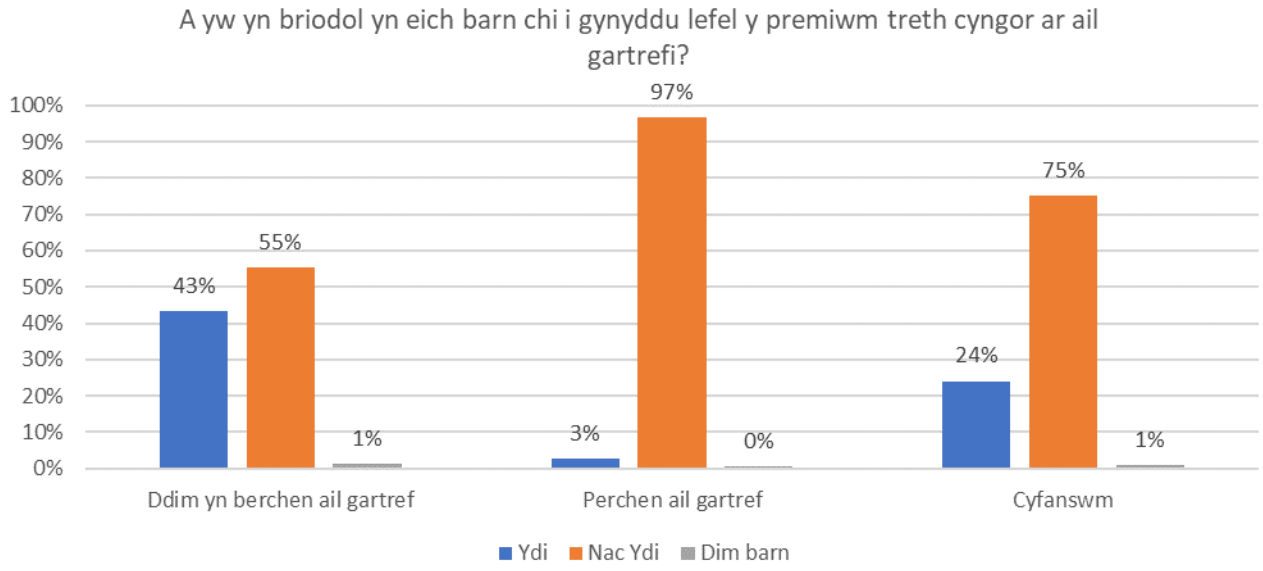

"Ddim yn berchen ail gartref" yn y siart yn cynnwys ymatebwyr oedd yn berchen annedd gwag hirdymor (ond ddim ail gartref), yn ogystal ag ymatebwyr oedd ddim yn berchen ar yr un o'r ddau

"Perchen ail gartref" yn cynnwys holl ymatebwyr oedd yn berchen ail gartref, p'run ai oeddent hefyd yn berchen eiddo gwag hirdymor ai peidio

Mae'r tabl isod yn manylu ar yr ymatebion fesul categori, ac yn dangos bod mwyafrif llethol (96.9%) yr ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref yn gwrthwynebu cynyddu lefel y premiwm ar ail gartrefi, gyda mwyafrif llai (54.1%) o'r ymatebwyr nad ydynt yn berchen ar ail gartref nag eiddo gwag hirdymor yn rhannu'r un farn. Roedd 44.6% o'r ymatebwyr nad ydynt yn berchen ar ail gartref nac eiddo gwag hirdymor o'r farn y byddai cynyddu lefel y premiwm ar ail gartrefin yn briodol, ond dim ond 2.7% o berchnogion ail gartrefi oedd o'r un farn.

Roedd mwyafrif (76.1%) o'r ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor hefyd yn gwrthwynebu cynyddu'r premiwm ar ail gartrefi. Ymhlith y nifer fychan o ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor ac ail gartref roedd 88.9% yn gwrthwynebu cynyddu'r premiwm ar ail gartrefi.

	Ydi		Nac Ydi		Dim barn		Cyfanswm	
	Nifer	**Canran**	**Nifer**	**Canran**	**Nifer**	**Canran**	**Nifer**	**Canran**
Ddim yn berchen ail gartref nag eiddo gwag hirdymor	1,626	44.6%	1,973	54.1%	47	1.3%	3,646	100.0%
Perchen ail gartref	94	2.7%	3,339	96.9%	14	0.4%	3,447	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor	42	20.9%	153	76.1%	6	3.0%	201	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor ac ail gartref	2	5.6%	32	88.9%	2	5.6%	36	100.0%
Cyfanswm	**1,764**	**24.1%**	**5,497**	**75.0%**	**69**	**0.9%**	**7,330**	**100.0%**

3.3 Ar ba lefel rydych chi'n credu dylai'r Premiwm Treth Cyngor ar gyfer ail gartrefi gael ei osod?

Roedd cyfle i'r 1,764 o ymatebwyr oedd o'r farn y byddai'n briodol cynyddu'r lefel premiwm treth cyngor ar ail gartrefi, roi eu barn wedyn ar y lefel y dylid ei osod.

Ymhlith yr ymatebwyr yma, roedd tua dau-draean (66.1%, N=1,166) yn credu dylid cynyddu'r premiwm hyd at 300% gydag 16.6% arall (N=292) yn credu y dylid ei osod hyd at 200% (siart isod).

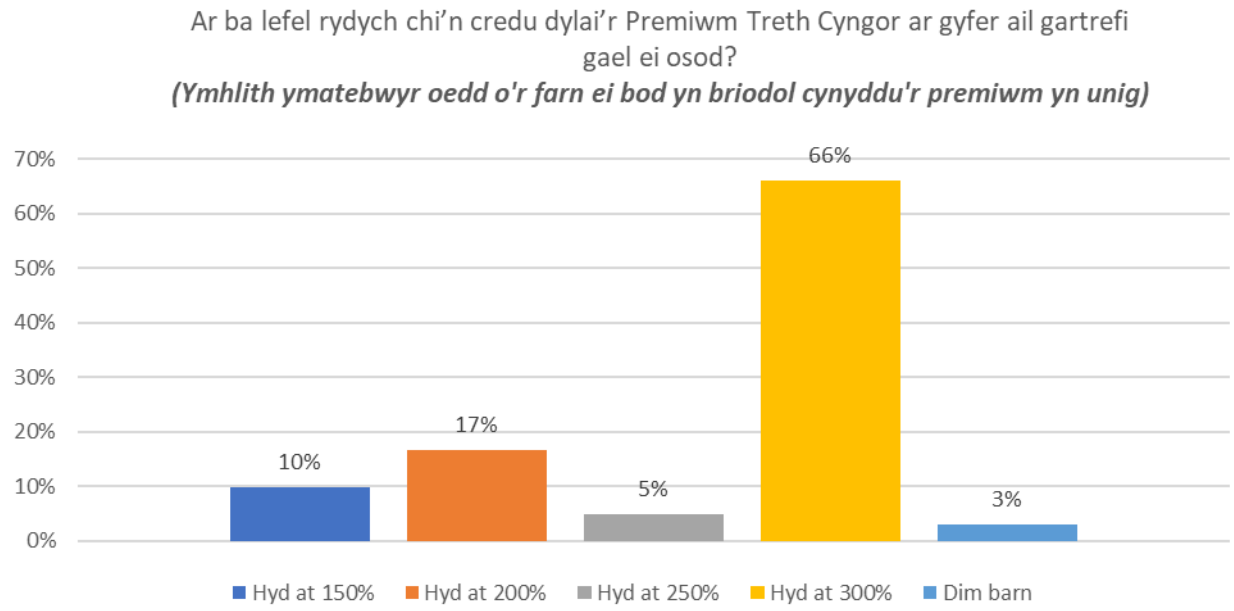

Dangosir y canlyniadau llawn fesul categori ymatebwyr yn y tabl isod ond dylid nodi, gan nad oedd llawer o ymatebwyr sy'n berchen ail gartref / eiddo gwag hirdymor o blaid cynyddu'r premiwm o gwbl, bod y canrannau yn y categorïau yma yn seiliedig ar niferoedd bychan.

	Hyd at 150%		Hyd at 200%		Hyd at 250%		Hyd at 300%		Dim barn		C'swm
	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer
Ddim yn berchen ail gartref nag eiddo gwag hirdymor	124	7.6%	268	16.5%	82	5.0%	1,119	68.8%	33	2.0%	1,626
Perchen ail gartref	44	46.8%	19	20.2%	1	1.1%	20	21.3%	10	10.6%	94
Perchen eiddo gwag hirdymor	3	7.1%	5	11.9%	2	4.8%	26	61.9%	6	14.3%	42
Perchen eiddo gwag hirdymor ac ail gartref	-	-	-	-	-	-	1	50.0%	1	50.0%	2
Cyfanswm	**171**	**9.7%**	**292**	**16.6%**	**85**	**4.8%**	**1,166**	**66.1%**	**50**	**2.8%**	**1,764**

Cwestiwn ddim ond yn berthnasol i ymatebwyr oedd o blaid cynyddu'r premiwm ar ail gartrefi

3.4 Sut ddylai'r cynnydd yn y Premiwm Treth Cyngor ar gyfer ail gartrefi gael ei gyflwyno?

Roedd hefyd cyfle i'r 1,764 o ymatebwyr oedd o blaid cynyddu'r lefel premiwm treth cyngor ar ail gartrefi roi eu barn ar sut ddylai'r cynnydd gael ei gyflwyno.

Ymhlith yr ymatebwyr yma, roedd tua tri-chwarter (74.1%, N=1,308) yn credu dylid cynyddu'r premiwm ar unwaith mewn un cam, gyda 22.5% (N=397) yn credu dylid ei gyflwyno'n raddol dros sawl blwyddyn (siart isod).

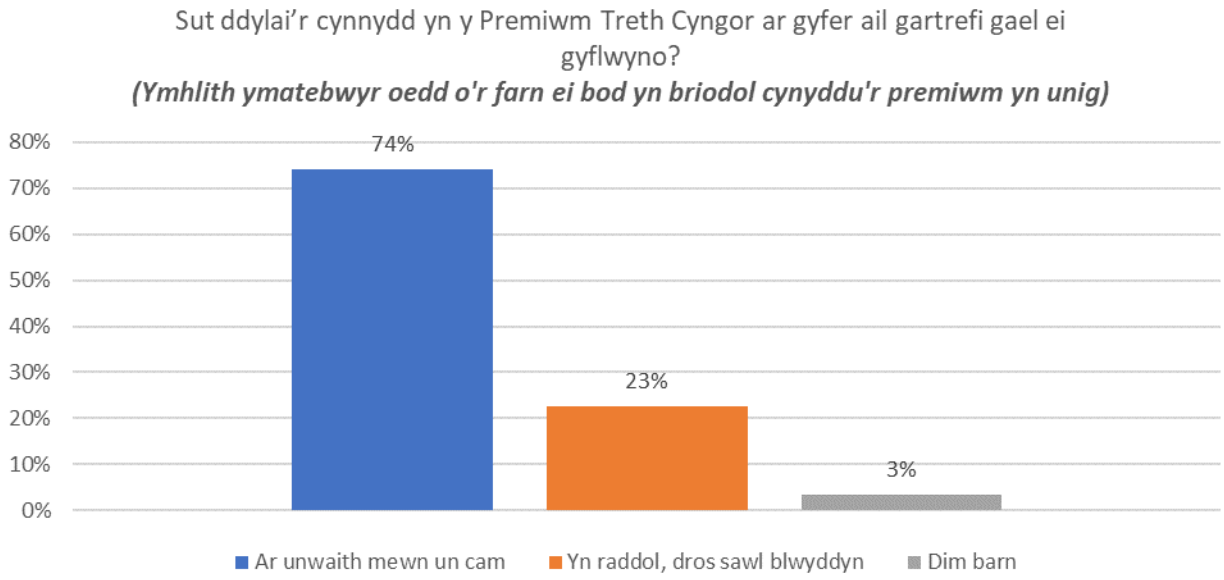

Unwaith eto dangosir y canlyniadau llawn fesul categori ymatebwyr isod ond gan nodi eto, gan nad oedd llawer o ymatebwyr sy'n berchen ail gartref / eiddo gwag hirdymor o blaid cynyddu'r premiwm o gwbl, bod y canrannau o fewn y categorïau yma yn seiliedig ar niferoedd bychan.

	Ar unwaith mewn un cam		Yn raddol, dros sawl blwyddyn		Dim barn		Cyfanswm	
	Nifer	**Canran**	**Nifer**	**Canran**	**Nifer**	**Canran**	**Nifer**	**Canran**
Ddim yn berchen ail gartref nag eiddo gwag hirdymor	1,256	77.2%	320	19.7%	50	3.1%	1,626	100.0%
Perchen ail gartref	26	27.7%	61	64.9%	7	7.4%	94	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor	25	59.5%	15	35.7%	2	4.8%	42	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor ac ail gartref	1	50.0%	1	50.0%	-	-	2	100.0%
Cyfanswm	**1,308**	**74.1%**	**397**	**22.5%**	**59**	**3.3%**	**1,764**	**100.0%**

Cwestiwn ddim ond yn berthnasol i ymatebwyr oedd o blaid cynyddu'r premiwm ar ail gartrefi

3.5 Sut effaith y byddai cynyddu lefel y Premiwm Treth Cyngor ar gyfer ail gartrefi yn ei gael ar yr iaith Gymraeg?

Mewn cyfanswm roedd dros hanner yr ymatebwyr (59.0%, N=4,327) o'r farn na fyddai cynyddu lefel y premiwm ar ail gartrefi yn cael unrhyw effaith ar yr iaith Gymraeg. Roedd gweddill yr ymatebion yn eithaf cyfartal gyda 19.5% (N=1,432) yn meddwl byddai'n cael effaith gadarnhaol ar y Gymraeg a 16.5% (N=1,207) o'r farn y byddai'n cael effaith negyddol.

Fodd bynnag o edrych ar wahaniaethau rhwng ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref a'r rhai sydd ddim, gwelir tipyn o wahaniaeth yn y farn fel ddangosir yn y siart isod.

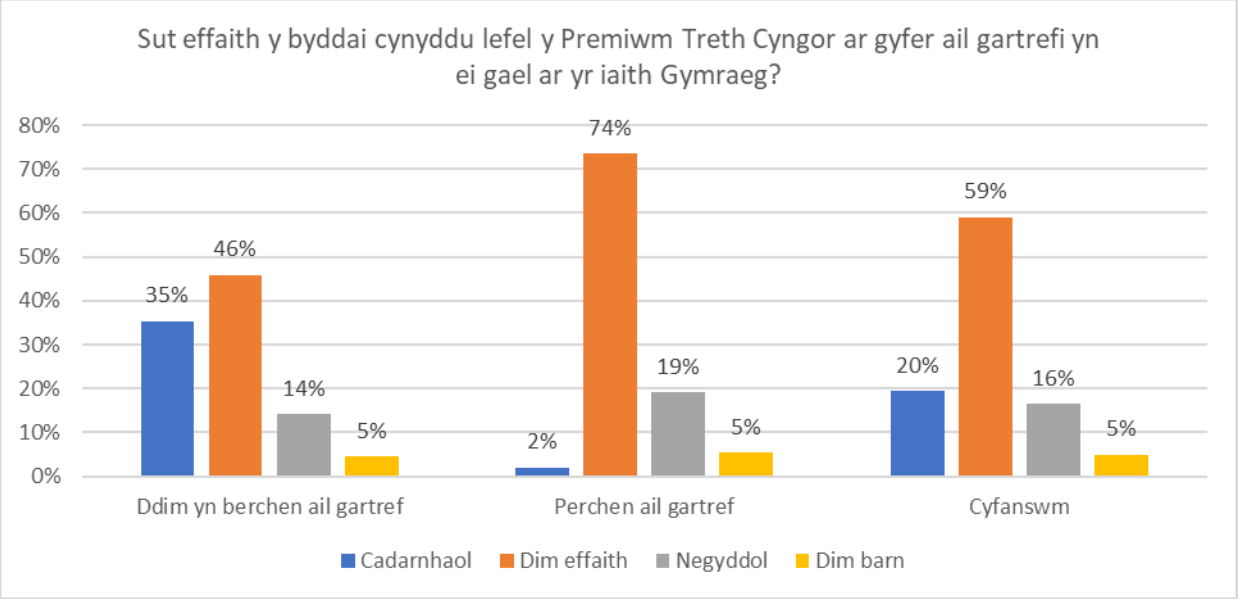

"Ddim yn berchen ail gartref" yn y siart yn cynnwys ymatebwyr oedd yn berchen annedd gwag hirdymor (ond ddim ail gartref), yn ogystal ag ymatebwyr oedd ddim yn berchen ar yr un o'r ddau

"Perchen ail gartref" yn cynnwys holl ymatebwyr oedd yn berchen ail gartref, p'run ai oeddent hefyd yn berchen eiddo gwag hirdymor ai peidio

Mae'r tabl isod yn manylu ar yr ymateb fesul categori, ac yn dangos bod 73.9% o'r ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref yn credu na fyddai cynyddu lefel y premiwm yn cael unrhyw effaith ar yr iaith Gymraeg, gyda 18.7% yn credu y byddai cynyddu'r premiwm yn cael effaith negyddol.

Ymhlith ymatebwyr sydd ddim yn berchen ar ail gartref nag eiddo gwag hirdymor mae'r farn rywfaint yn fwy rhanedig gyda 45.6% o'r farn na fyddai'n cael effaith ar y Gymraeg, 36.4% yn credu byddai'n cael effaith gadarnhaol ac 13.8% yn credu byddai'n cael effaith negyddol.

Ymhlith y rhai sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor roedd y mwyafrif (52.2%) yn teimlo na fyddai cynyddu'r premiwm yn cael effaith ar y Gymraeg.

Ymhlith y nifer fychan o ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor ac ail gartref roedd eu hanner (50.0%) yn credu y byddai cynyddu'r premiwm yn cael effaith negyddol ar yr iaith Gymraeg a thraean (33.3%) yn credu na fyddai'n cael unrhyw effaith.

	Effaith gadarnhaol		Dim effaith		Effaith negyddol		Dim barn		Cyfanswm	
	Nifer	**Canran**	**Nifer**	**Canran**	**Nifer**	**Canran**	**Nifer**	**Canran**	**Nifer**	**Canran**
Ddim yn berchen ail gartref nag eiddo gwag hirdymor	1,328	36.4%	1,661	45.6%	502	13.8%	155	4.3%	3,646	100.0%
Perchen ail gartref	68	2.0%	2,549	73.9%	646	18.7%	184	5.3%	3,447	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor	33	16.4%	105	52.2%	41	20.4%	22	10.9%	201	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor ac ail gartref	3	8.3%	12	33.3%	18	50.0%	3	8.3%	36	100.0%
Cyfanswm	**1,432**	**19.5%**	**4,327**	**59.0%**	**1,207**	**16.5%**	**364**	**5.0%**	**7,330**	**100.0%**

3.6 Sut effaith y byddai cynyddu lefel y Premiwm Treth Cyngor ar gyfer ail gartrefi yn ei gael ar y gymuned leol?

Mewn cyfanswm roedd mwyafrif yr ymatebwyr (62.3%, N=4,566) yn meddwl y byddai cynyddu lefel y premiwm treth cyngor ar ail gartrefi yn cael effaith negyddol ar y gymuned leol. Roedd 23.0% (N=1,685) yn credu byddai cynyddu'r premiwm yn cael effaith gadarnhaol ar y gymuned leol a 12.3% (N=902) yn meddwl na fyddai'n cael effaith.

Fodd bynnag drwy edrych ar wahaniaethau rhwng ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref a'r rhai sydd ddim, gwelir peth gwahaniaeth yn y farn fel ddangosir yn y siart isod.

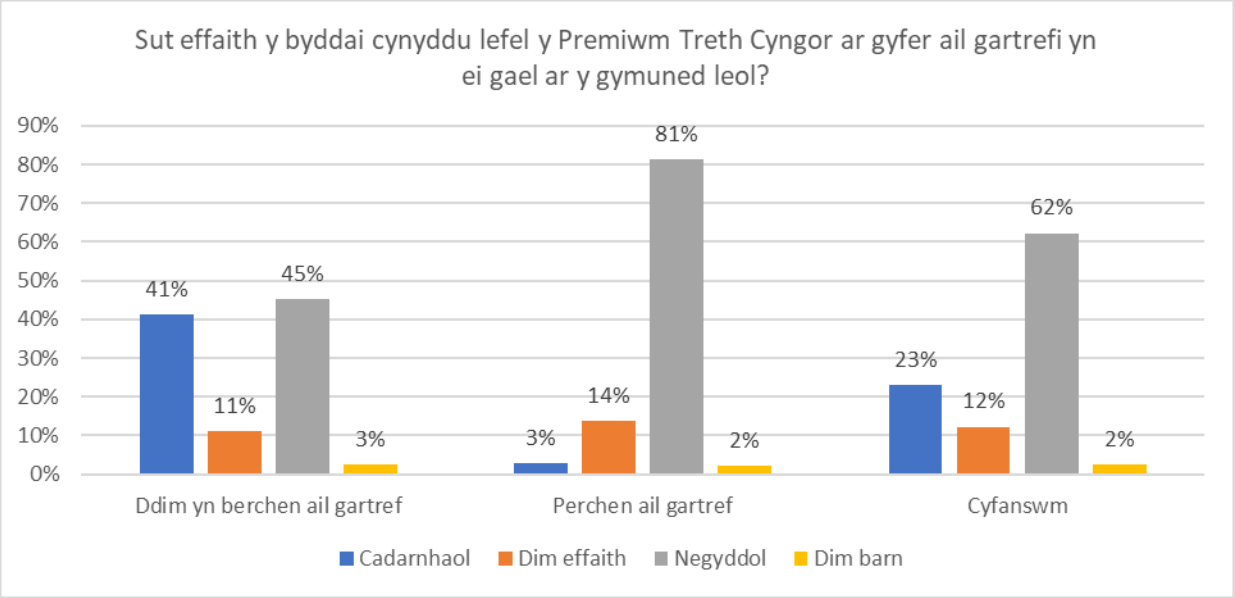

"Ddim yn berchen ail gartref" yn y siart yn cynnwys ymatebwyr oedd yn berchen annedd gwag hirdymor (ond ddim ail gartref), yn ogystal ag ymatebwyr oedd ddim yn berchen ar yr un o'r ddau

"Perchen ail gartref" yn cynnwys holl ymatebwyr oedd yn berchen ail gartref, p'run ai oeddent hefyd yn berchen eiddo gwag hirdymor ai peidio

Mae'r tabl isod yn manylu ar yr ymateb fesul categori, ac yn dangos bod y mwyafrif llethol (81.4%) o'r ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref yn credu byddai cynyddu lefel y premiwm yn cael effaith negyddol ar y gymuned leol. Roedd 13.7% yn credu na fyddai cynyddu'r premiwm yn cael unrhyw effaith.

Ymhlith ymatebwyr sydd ddim yn berchen ar ail gartref nag eiddo gwag hirdymor mae'r farn yn rhanedig iawn gyda 44.8% yn credu y byddai cynyddu'r premiwm yn cael effaith negyddol ar y gymuned leol, 42.4% yn credu byddai'n cael effaith gadarnhaol a 10.6% o'r farn na fyddai yna effaith.

Ymhlith y rhai sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor roedd y mwyafrif (51.2%) yn teimlo y byddai cynyddu'r premiwm yn cael effaith negyddol ar y gymuned leol.

Ymhlith y nifer fychan o ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor ac ail gartref roedd y mwyafrif (63.9%) yn credu y byddai cynyddu'r premiwm yn cael effaith negyddol ar y gymuned leol.

	Effaith gadarnhaol		Dim effaith		Effaith negyddol		Dim barn		Cyfanswm	
	Nifer	**Canran**	**Nifer**	**Canran**	**Nifer**	**Canran**	**Nifer**	**Canran**	**Nifer**	**Canran**
Ddim yn berchen ail gartref nag eiddo gwag hirdymor	1,547	42.4%	386	10.6%	1,634	44.8%	79	2.2%	3,646	100.0%
Perchen ail gartref	96	2.8%	472	13.7%	2,806	81.4%	73	2.1%	3,447	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor	39	19.4%	37	18.4%	103	51.2%	22	10.9%	201	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor ac ail gartref	3	8.3%	7	19.4%	23	63.9%	3	8.3%	36	100.0%
Cyfanswm	**1,685**	**23.0%**	**902**	**12.3%**	**4,566**	**62.3%**	**177**	**2.4%**	**7,330**	**100.0%**

3.7 Sut effaith y byddai cynyddu lefel y Premiwm Treth Cyngor ar gyfer ail gartrefi yn ei gael ar yr economi leol?

Mewn cyfanswm roedd mwyafrif yr ymatebwyr (70.9%, N=5,200) yn meddwl y byddai cynyddu lefel y premiwm treth cyngor ar ail gartrefi yn cael effaith negyddol ar yr economi leol. Roedd 16.4% (N=1,203) yn credu byddai cynyddu'r premiwm yn cael effaith gadarnhaol ar yr economi leol a 9.6% (N=703) yn meddwl na fyddai'n cael effaith.

Drwy edrych ar wahaniaethau rhwng ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref a'r rhai sydd ddim, gwelir rhywfaint o wahaniaeth yn y farn fel ddangosir yn y siart isod.

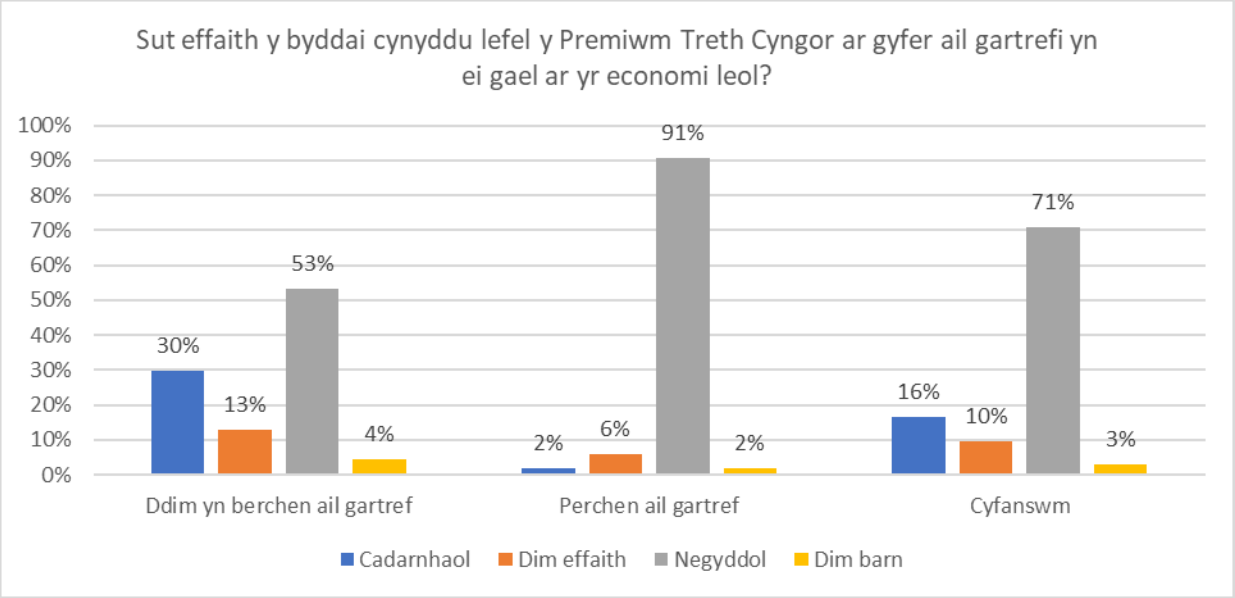

"Ddim yn berchen ail gartref" yn y siart yn cynnwys ymatebwyr oedd yn berchen annedd gwag hirdymor (ond ddim ail gartref), yn ogystal ag ymatebwyr oedd ddim yn berchen ar yr un o'r ddau

"Perchen ail gartref" yn cynnwys holl ymatebwyr oedd yn berchen ail gartref, p'run ai oeddent hefyd yn berchen eiddo gwag hirdymor ai peidio

Mae'r tabl isod yn manylu ar yr ymateb fesul categori, ac yn dangos bod mwyafrif llethol (90.8%) yr ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref yn credu byddai cynyddu lefel y premiwm yn cael effaith negyddol ar yr economi leol. Roedd 5.8% yn credu na fyddai cynyddu'r premiwm yn cael unrhyw effaith.

Ymhlith ymatebwyr sydd ddim yn berchen ar ail gartref nag eiddo gwag hirdymor roedd 52.6% yn credu y byddai cynyddu'r premiwm yn cael effaith negyddol ar yr economi leol, 30.7% yn credu byddai'n cael effaith gadarnhaol a 12.9% o'r farn na fyddai yna effaith.

Ymhlith y rhai sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor roedd y mwyafrif (61.7%) yn teimlo y byddai cynyddu'r premiwm yn cael effaith negyddol ar yr economi leol.

Ymhlith y nifer fychan o ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor ac ail gartref roedd y mwyafrif (75.0%) yn credu y byddai cynyddu'r premiwm yn cael effaith negyddol ar yr economi leol.

	Effaith gadarnhaol		Dim effaith		Effaith negyddol		Dim barn		Cyfanswm	
	Nifer	**Canran**	**Nifer**	**Canran**	**Nifer**	**Canran**	**Nifer**	**Canran**	**Nifer**	**Canran**
Ddim yn berchen ail gartref nag eiddo gwag hirdymor	1,119	30.7%	469	12.9%	1,918	52.6%	140	3.8%	3,646	100.0%
Perchen ail gartref	59	1.7%	201	5.8%	3,131	90.8%	56	1.6%	3,447	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor	24	11.9%	29	14.4%	124	61.7%	24	11.9%	201	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor ac ail gartref	1	2.8%	4	11.1%	27	75.0%	4	11.1%	36	100.0%
Cyfanswm	**1,203**	**16.4%**	**703**	**9.6%**	**5,200**	**70.9%**	**224**	**3.1%**	**7,330**	**100.0%**

3.8 Oes yna ail gartrefi eraill rydych chi'n credu y dylid eu heithrio rhag talu'r Premiwm Treth Cyngor?

Mae'r ail gartrefi canlynol wedi eu heithrio'n statudol rhag bod yn destun y Premiwm:

- Anheddau sy'n cael eu marchnata fel rhai ar werth - gyda therfyn amser o un flwyddyn
- Anheddau sy'n cael eu marchnata fel rhai ar osod - gyda therfyn amser o un flwyddyn
- Anecsau sy'n ffurfio rhan, neu sy'n cael eu trin fel rhan o'r brif annedd
- Anheddau fyddai'n unig neu brif breswylfa rhywun pe na bai yn preswylio yn llety'r Lluoedd Arfog
- Safleoedd carafanau ac angorfeydd cychod
- Cartrefi tymhorol lle gwaherddir byw ar hyd y flwyddyn
- Anheddau cysylltiedig â gwaith

Roedd gan yr ymatebwyr gyfle i ystyried a oedd angen ychwanegu unrhyw fath o ail gartref arall ar y rhestr. Bu i 43.6% (N=3,195) o'r ymatebwyr nodi bod angen gwneud hyn, gyda 32.4% (N=2,375) yn nodi nad oedd angen ychwanegu at y rhestr a 24.0% (N=1,760) heb farn.

Fel ddangosir yn y siart isod roedd ymatebwyr sy'n berchen ail gartref yn fwy tebygol nag ymatebwyr eraill o awgrymu eithriadau i'r premiwm, gyda 57.2% (N=1,994) o holl berchnogion ail gartrefi yn nodi hyn o'i gymharu â 31.2% (N=1,201) o'r holl ymatebwyr eraill.

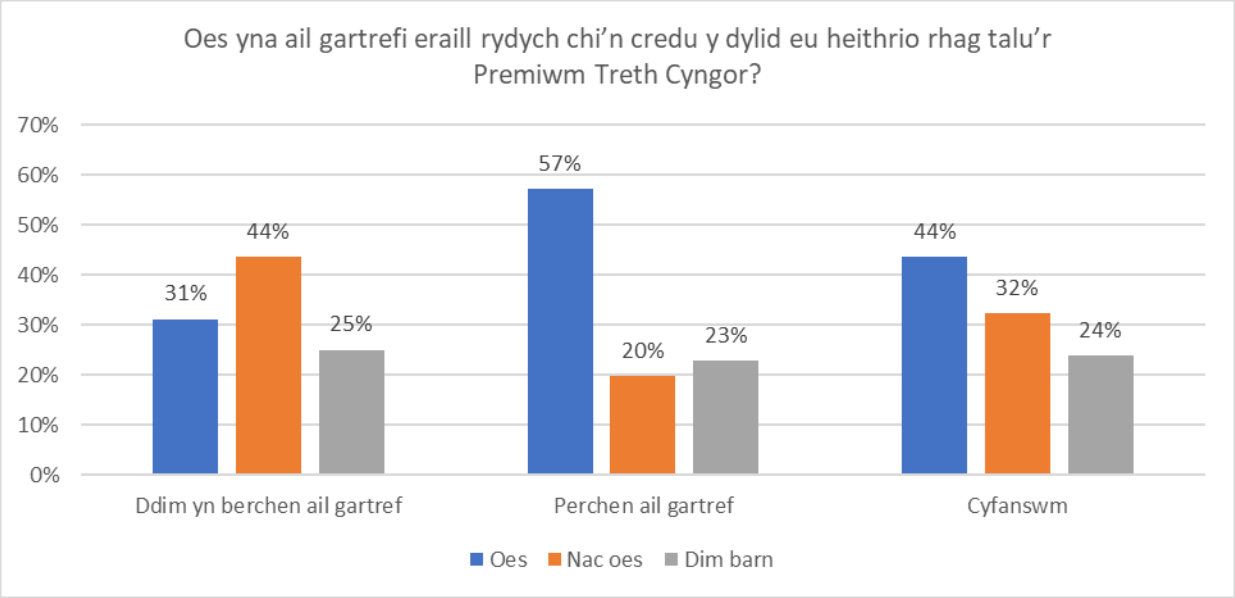

"Ddim yn berchen ail gartref" yn y siart yn cynnwys ymatebwyr oedd yn berchen annedd gwag hirdymor (ond ddim ail gartref), yn ogystal ag ymatebwyr oedd ddim yn berchen ar yr un o'r ddau

"Perchen ail gartref" yn cynnwys holl ymatebwyr oedd yn berchen ail gartref, p'run ai oeddent hefyd yn berchen eiddo gwag hirdymor ai peidio

3.9 Nodwch unrhyw ail gartrefi eraill rydych chi'n credu y dylid eu heithrio rhag talu'r Premiwm Treth Cyngor

Roedd gan y rhai nododd bod angen ychwanegu at y rhestr eithrio gyfle i fanylu ar hyn. O'r 3,195 nododd "Oes" bu i 97.7% (N=3,122) fanylu ar hynny mewn sylwadau.

Sylwad	Nifer sylwadau	% o'r nifer roddodd sylwadau
Ail gartrefi sy'n cael eu gosod ar gyfer gwyliau neu fusnesau neu at ddibenion twristiaeth	523	16.8%
Ail gartrefi sydd yn cael eu defnyddio yn aml	373	11.9%
Pob ail gartref	366	11.7%
Cartrefi wedi eu hetifeddu a nawr yn cael eu defnyddio fel ail gartrefi / etifeddu ac yn bwriadu cadw / cartrefi sydd wedi bod 'yn y teulu' am gyfnod	268	8.6%
Ail gartref sydd wedi cael eu perchnogi am gyfnod penodol o amser neu a brynwyd cyn dyddiad penodedig	191	6.1%

Eiddo adeiladwyd fel Cartrefi Gwyliau neu lle gwaherddir preswylfa barhaol	152	4.9%
Ail gartrefi unigolion gyda cysylltiad lleol (ee teulu, wedi byw yng Ngwynedd neu Cymru ac ati) neu y mae eu prif gartref yn lleol	146	4.7%
Anheddau ar yr un safle â phreswylfa barhaol ee anecs, adeiladau fferm	108	3.5%
Lleoliad annymunol / Anheddau anghysbell / Mynediad cyfyngedig / Cyfleusterau cyfyngedig / Defnydd cyfyngedig o gyfleusterau'r Cyngor	105	3.4%
Defnydd personol yn unig neu ddim yn cynhyrchu incwm	101	3.2%
Yn cael ei adnewyddu neu yn aros am ganiatâd cynllunio	92	2.9%
Eiddo sydd ddim yn addas i fyw ynddo drwy'r flwyddyn oherwydd maint neu cyflwr y tŷ, neu ei fod yn gartref tymhorol, carafán, cabanau gwyliau ac ati	88	2.8%
Yn dibynnu ar amgylchiadau'r perchennog ee pensiynwyr, salwch, lle mae'r perchennog mewn cartref gofal neu berson sengl	85	2.7%
Cysylltiedig â swydd neu prifysgol - gweithio yn rhywle arall neu byw yn rhywle arall a gweithio yng Ngwynedd	76	2.4%
Eiddo a brynwyd cyn y premiwm	70	2.2%
Cartrefi anaddas i bobl leol neu brynwyr tro cyntaf	63	2.0%
Eiddo sydd wedi neu am gael eu osod ar gyfer rent tymor hir	59	1.9%
Bydd yr ail gartref yn dod yn brif breswylfa yn y dyfodol	58	1.9%
Cyfnod i feddwl ar ôl colled ag etifeddu cartref	55	1.8%
Defnydd elusennol, cymdeithasol ddefnyddiol neu galluogi gwaith elusennol ee Wcrain, gwirfoddoli tra yna, cartefu gweithwyr allweddol ac ati	53	1.7%
Cartrefi gwyliau	42	1.3%
Eiddo sydd ar werth neu am gael ei werthu	41	1.3%
Ail gartref sydd wedi neu sydd am gael ei adeiladu, datblygu neu gwella gan y perchennog	25	0.8%
Ail gartrefi o dan brydles sy'n gwahardd gosod neu isosod eiddo neu gyfyngu ar gyfer defnydd personol yn unig	22	0.7%
Lleoliad - Cartrefi mewn ardaloedd lle nad oes galw mawr neu mewn ardaloedd lle nad oes llawer o ail gartrefi	22	0.7%
Adeiladau mewn cyflwr gwael	18	0.6%
Ail dai sydd o fudd i'r economi neu leol (ag eithrio twristiaeth neu categori arall) ee cyflogi staff	17	0.5%
Adeiladau rhestredig	12	0.4%
Ail gartref sydd yn ran o fusnes arall (dim yn gysylltiedig a twristiaeth) ee fferm	9	0.3%
Cartrefi gwerth uchel	7	0.2%
Ail gartrefi sydd ddim yn cael eu defnyddio yn aml	7	0.2%
Cartrefi gwerth isel	6	0.2%
Eiddo gwag	6	0.2%
Wedi cofrestru i bleidleisio yn eu ail dai	5	0.2%

Ail dai yn eu unig eiddo yn y DU	2	0.1%
Eiddo prydles	1	0.0%
Yn eiddo i unigolyn nid cwmni eiddo	1	0.0%
Lle mae un cartref o'r ddau gartref yn cael ei rentu gan yr unigolyn	1	0.0%
Eiddo sydd ddim yn wag am gyfnod hir	1	0.0%

Gan fod nifer o ymatebwyr wedi gwneud mwy nag un sylwad mae'r niferoedd yn adio i fwy na 100%

3.10 Unrhyw sylwadau eraill sydd gennych am ail gartrefi

Bu i 72.7% (N=5,329) o'r ymatebwyr wneud sylw pellach am ail gartrefi.

Sylwad	Nifer sylwadau	% o'r nifer roddodd sylwadau
Perchnogion ail gartrefi yn cyfrannu i'r economi leol / cymuned leol. Byddai cyfyngu ar ail gartrefi yn niweidio'r economi	2731	51.2%
Byddai premiwm TC uwch yn targedu pobl sydd ag ail gartref, yn annheg / afresymol	892	16.7%
Mae ail gartrefi yn rhwystr i farchnad dai fforddiadwy i bobl leol / i gymunedau hyfyw	548	10.3%
Annheg ar deuluoedd sydd wedi etifeddu cartref (yn cynnwys pobl lleol) / Annheg ar deuluoedd sydd wedi buddsoddi yng Ngwynedd am ddegawdau / Annheg ar pob sydd wedi cynilo am flynyddoedd i brynu ail dŷ	508	9.5%
Pobl lleol ddim eisiau prynu'r tai / Y tŷ yn anaddas i deulu (cyflwr/lleoliad) / Y tŷ wedi bod ar y farchnad ers sbel cyn iddyn nhw ei brynu / Wedi gwario miloedd yn gwneud tŷ anaddas i fyny	459	8.6%
Dylai'r Cyngor wneud mwy i ddarparu a hybu tai fforddiadwy	426	8.0%
Byddwn i / pobl rwy'n eu hadnabod yn gwerthu eu ail gartref pe bai'r premiwm yn cynyddu	384	7.2%
Ni fyddai cynnydd yn y premiwm yn helpu gwneud tai yn fforddiadwy	371	7.0%
Pobl lleol hefyd yn berchen ar ail dŷ / Cosbi pobl lleol sydd wedi buddsoddi oherwydd twristiaeth	235	4.4%
Creu swyddi / economi hyfyw ydi'r ateb yn hytrach na chodi premiwm	216	4.1%
Angen cynyddu premiwm TC ar ail gartrefi cyn gynted â phosib	206	3.9%
Dim ond codi premiwm ar berchnogion ail dai sydd efo'i prif dŷ y tu allan i Wynedd / Gogledd Cymru / Cymru - dim cosbi trigolion Gwynedd	160	3.0%
Angen cau unrhyw 'loopholes' o ran trethiant (gan gynnwys trethiant llety gwyliau)	157	2.9%

Dylid delio efo problem tai fforddiadwy mewn ffyrdd eraill, e.e. rheoliadau cynllunio / cyfyngiadau ar brynu	156	2.9%
Byddai cynnydd yn y premiwm yn targedu pobl o Loegr / yn hiliol / yn erbyn hawliau dynol	131	2.5%
Dylid dim ond cyflwyno newidiadau Treth Cyngor mewn rhai ardaloedd, yn dibynnu ar amgylchiadau lleol	122	2.3%
Ddim yn deg talu mwy o dreth, pan yn defnyddio llai o wasanaethau na thrigolion lleol	121	2.3%
Angen cyfyngiadau ar, a rheoli'n well, y farchnad llety gwyliau tymor-byr	118	2.2%
Y rheol '182 dydd' i lety gwyliau gael eu cyfrif fel busnes yn afrealistig / annheg ac yn golygu bydd mwy yn gorfod talu y premiwm	110	2.1%
Byddai cynnydd mewn premiwm yn achosi cynnydd yn nifer y llety gwyliau	98	1.8%
Ddim yn eglur sut byddai'r arian o unrhyw gynnydd (a / neu y cynnydd blaenorol) yn cael ei ddefnyddio	77	1.4%
Byddai cynyddu'r premiwm yn arwain at newid yn natur perchnogaeth ail gartrefi, gyda buddsoddwyr a phobl gyfoethog yn unig yn gallu eu fforddio	71	1.3%
Dylai unrhyw bremiwm gael ei gyfyngu i bryniannau newydd, nid i bobl oedd wedi prynu tai cyn hyn	57	1.1%
Byddai cynyddu premiwm yn achosi cwymp ym mhrisiau tai yn lleol, efo canlyniadau sylweddol / niweidiol	44	0.8%
Ail gartrefi ddim yn cael effaith ar y iaith Gymraeg (neu'n llai niweidiol na pe baent yn mynd i drigolion parhaol nad ydynt yn siarad Cymraeg)	27	0.5%
Mae ail gartrefi yn broblem gymhleth, ac angen cymryd unrhyw gamau gyda gofal / ar sail tystiolaeth fanwl	26	0.5%
Dylai tai sydd yn y broses o gael eu atgyweirio gael eu eithrio / Tai sydd ddim mewn cyflwr i gael eu gwerthu neu rhentu	23	0.4%
Rhai tai wedi cael eu hadeiladu yn benodol fel ail gartrefi a /neu cyfyngiadau ar faint o amser ellir bod yno	19	0.4%
Ni fyddai'n 'edrych yn dda' i Wynedd fod yn cynyddu premiwm TC - delwedd anghroesawgar / mewnblyg	18	0.3%
Ddim yn adeg da i wneud unrhyw newid, oherwydd cyflwr yr economi	8	0.2%
Ni fyddai cynyddu'r premiwm ddim ond yn symud y broblem i ran arall o Gymru	7	0.1%
Dylid eithrio mentrau cymdeithasol nid er elw sy'n rhedeg unedau gwyliau	1	0.0%

Gan fod nifer o ymatebwyr wedi gwneud mwy nag un sylwad mae'r niferoedd yn adio i fwy na 100%

4. Canlyniadau ar gyfer Eiddo Gwag Hirdymor

Mae'r rhan yma yn edrych yn benodol ar ganlyniadau'r cwestiynau ynglŷn ag eiddo gwag hirdymor.

4.1 Pa effaith mae eiddo gwag hirdymor yn ei gael ar gymunedau lleol yng Gwynedd ar hyn o bryd?

Mewn cyfanswm roedd mwyafrif yr ymatebwyr (72.9%, N=5,342) yn meddwl fod eiddo gwag hirdymor yn cael effaith negyddol ar gymunedau lleol ar hyn o bryd, tra fod 16.2% (N=1,191) o'r farn nad ydynt yn cael effaith ac 1.3% (N=96) yn meddwl eu bod yn cael effaith gadarnhaol. Nid oedd gan 9.6% (N=701) o'r ymatebwyr farn ar hyn.

Fodd bynnag drwy edrych ar wahaniaethau rhwng ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor a'r rhai sydd ddim, gwelir rhywfaint o wahaniaeth yn y farn fel ddangosir yn y siart isod.

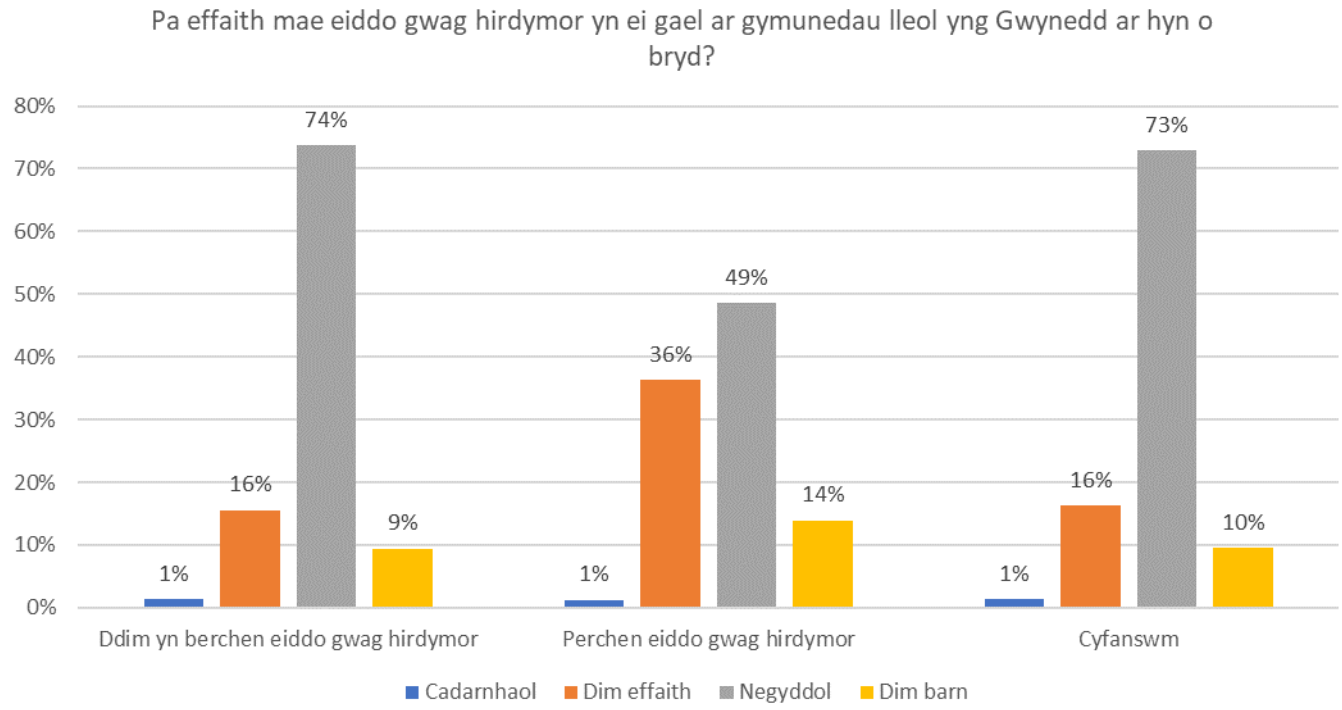

"Ddim yn berchen eiddo gwag hirdymor" yn cynnwys ymatebwyr oedd yn berchen ail gartref (ond ddim eiddo gwag hirdymor), yn ogystal ag ymatebwyr oedd ddim yn berchen ar yr un o'r ddau

"Perchen eiddo gwag hirdymor" yn cynnwys holl ymatebwyr oedd yn berchen eiddo gwag hirdymor, p'run ai oeddent hefyd yn berchen ail gartref ai peidio.

Mae'r tabl isod yn manylu ar yr ymatebion fesul categori o ymatebwyr. Y prif wahaniaeth amlwg ydi bod ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor yn fwy tebygol nag ymatebwyr eraill i fod o'r farn nad yw yn cael effaith ar gymunedau lleol: roedd 37.3% o'r rhai sydd ag eiddo gwag hirdymor, a 30.6% o'r rhai sydd ag eiddo gwag hirdymor ac ailgartref, yn meddwl nad oes effaith. Mae hyn yn cymharu ag 13.4% o'r ymatebwyr oedd heb eiddo gwag hirdymor nag ail gartref, ac 17.9% o ymatebwyr sydd ag ail gartref.

	Effaith gadarnhaol		Dim effaith		Effaith negyddol		Dim barn		Cyfanswm	
	Nifer	**Canran**	**Nifer**	**Canran**	**Nifer**	**Canran**	**Nifer**	**Canran**	**Nifer**	**Canran**
Ddim yn berchen ail gartref nag eiddo gwag hirdymor	45	1.2%	487	13.4%	2,886	79.2%	228	6.3%	3,646	100.0%
Perchen ail gartref	48	1.4%	618	17.9%	2,341	67.9%	440	12.8%	3,447	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor	3	1.5%	75	37.3%	95	47.3%	28	13.9%	201	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor ac ail gartref	-	-	11	30.6%	20	55.6%	5	13.9%	36	100.0%
Cyfanswm	**96**	**1.3%**	**1,191**	**16.2%**	**5,342**	**72.9%**	**701**	**9.6%**	**7,330**	**100.0%**

4.2 Ar hyn o bryd mae Premiwm Treth Cyngor ar eiddo gwag hirdymor yn 100%. Mae'r Cyngor yn ystyried a ddylid cynyddu lefel y Premiwm Treth Cyngor. A yw hyn yn briodol yn eich barn chi?

At ei gilydd roedd barn yr ymatebwyr yn rhanedig iawn gyda 43.8% (N=3,210) yn meddwl na fyddai cynyddu'r premiwm ar eiddo gwag hirdymor yn briodol, a 43.4% (N=3,181) yn credu y byddai yn briodol. Nid oedd gan 12.8% (N=939) o'r ymatebwyr farn ar hyn.

Fodd bynnag o edrych ar wahaniaethau rhwng ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor a'r rhai sydd ddim, gwelir gwahaniaeth sylweddol yn y farn fel ddangosir yn y siart isod.

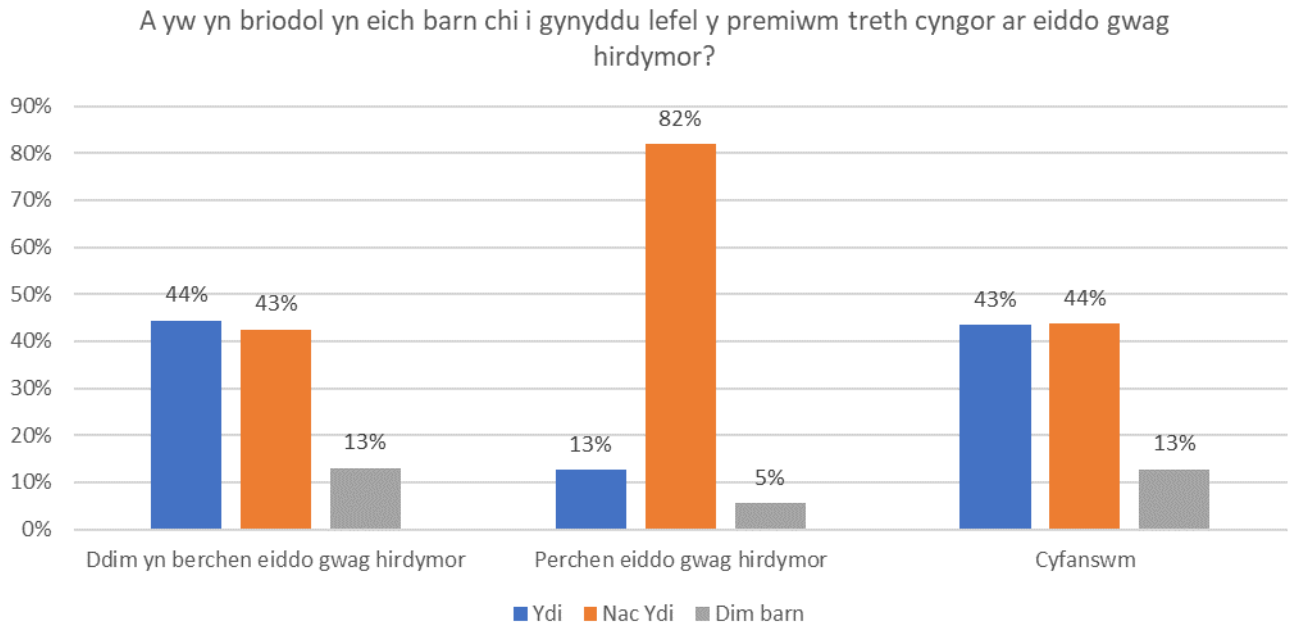

"Ddim yn berchen eiddo gwag hirdymor" yn cynnwys ymatebwyr oedd yn berchen ail gartref (ond ddim eiddo gwag hirdymor), yn ogystal ag ymatebwyr oedd ddim yn berchen ar yr un o'r ddau

"Perchen eiddo gwag hirdymor" yn cynnwys holl ymatebwyr oedd yn berchen eiddo gwag hirdymor, p'run ai oeddent hefyd yn berchen ail gartref ai peidio.

Mae'r tabl isod yn manylu ar yr ymatebion fesul categori, ac yn dangos bod mwyafrif llethol (84.1%) yr ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor yn gwrthwynebu cynyddu lefel y premiwm ar yr eiddo yma, tra ymhlith ymatebwyr nad ydynt yn berchen ar ail gartref nac eiddo gwag hirdymor roedd y mwyafrif (55.8%) o blaid cynyddu'r premiwm.

Ymhlith perchnogion ail gartrefi roedd yr ymateb yn fwy cymysg gyda 48.9% yn gwrthwynebu cynyddu'r premiwm ar eiddo gwag hirdymor a 32.4% o blaid ei gynyddu. O ran y nifer fychan o ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor ac ail gartref, roedd 69.4% yn gwrthwynebu cynyddu'r premiwm ar eiddo gwag hirdymor.

	Ydi		Nac Ydi		Dim barn		Cyfanswm	
	Nifer	**Canran**	**Nifer**	**Canran**	**Nifer**	**Canran**	**Nifer**	**Canran**
Ddim yn berchen ail gartref nag eiddo gwag hirdymor	2,035	55.8%	1,330	36.5%	281	7.7%	3,646	100.0%
Perchen ail gartref	1,116	32.4%	1,686	48.9%	645	18.7%	3,447	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor	23	11.4%	169	84.1%	9	4.5%	201	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor ac ail gartref	7	19.4%	25	69.4%	4	11.1%	36	100.0%
Cyfanswm	**3,181**	**43.4%**	**3,210**	**43.8%**	**939**	**12.8%**	**7,330**	**100.0%**

4.3 Ar ba lefel rydych chi'n credu dylai'r Premiwm Treth Cyngor ar gyfer eiddo gwag hirdymor gael ei osod?

Roedd cyfle i'r 3,181 o ymatebwyr oedd o'r farn bod cynyddu'r lefel premiwm treth cyngor ar eiddo gwag hirdymor yn briodol, roi eu barn wedyn ar y lefel dylid ei osod.

Ymhlith yr ymatebwyr yma, roedd 42.4% (N=1,350) yn credu dylid cynyddu'r premiwm hyd at 300%, gyda 25.4% arall (N=808) yn credu y dylid ei gynyddu hyd at 200% a 20.3% (N=645) am ei gynyddu hyd at 150% (siart isod).

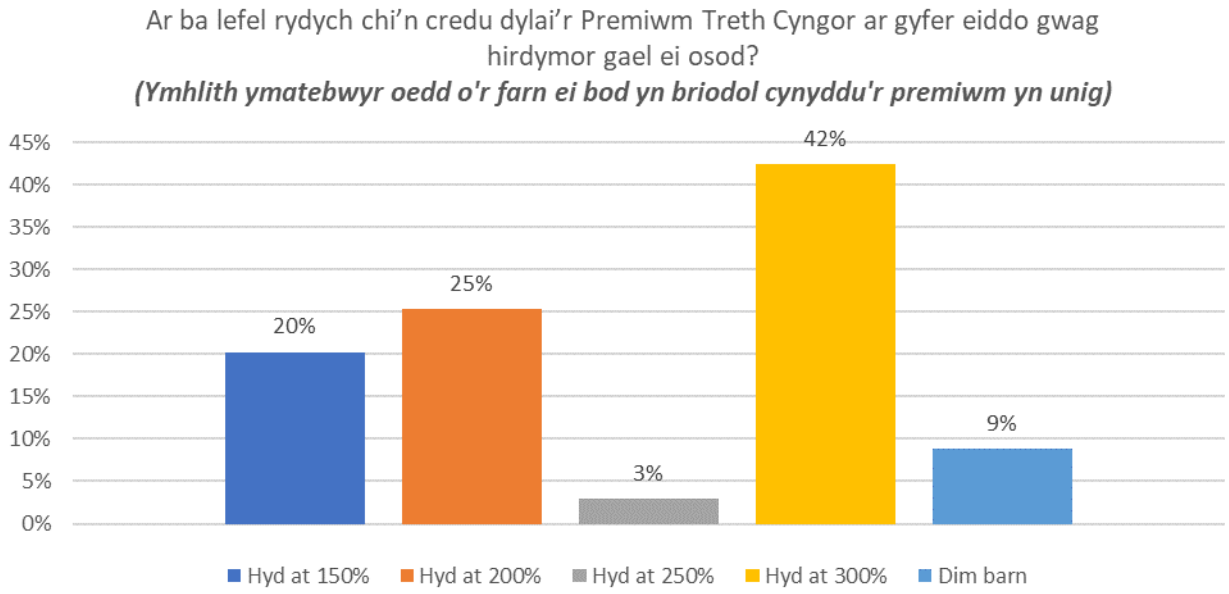

Dangosir y canlyniadau llawn fesul categori ymatebwyr yn y tabl isod ond gan nodi, gan nad oedd llawer o ymatebwyr sy'n berchen eiddo gwag hirdymor o blaid cynyddu'r premiwm o gwbl, bod y canrannau yn y categorïau yma yn seiliedig ar niferoedd bychan.

	Hyd at 150%		Hyd at 200%		Hyd at 250%		Hyd at 300%		Dim barn		C'swm
	Nifer	**Canran**	**Nifer**	**Canran**	**Nifer**	**Canran**	**Nifer**	**Canran**	**Nifer**	**Canran**	**Nifer**
Ddim yn berchen ail gartref nag eiddo gwag hirdymor	320	15.7%	462	22.7%	70	3.44%	1,083	53.2%	100	4.9%	2,035
Perchen ail gartref	317	28.4%	338	30.3%	25	2.2%	259	23.2%	177	15.9%	1,116
Perchen eiddo gwag hirdymor	6	26.1%	8	34.8%	-	-	7	30.4%	2	8.7%	23
Perchen eiddo gwag hirdymor ac ail gartref	2	28.6%	-	-	-	-	1	14.3%	4	57.1%	7
Cyfanswm	**645**	**20.3%**	**808**	**25.4%**	**95**	**3.0%**	**1,350**	**42.4%**	**283**	**8.9%**	**3,181**

Cwestiwn ddim ond yn berthnasol i ymatebwyr oedd o blaid cynyddu'r premiwm ar eiddo gwag hirdymor

4.4 Sut ddylai'r cynnydd yn y Premiwm Treth Cyngor ar gyfer eiddo gwag hirdymor gael ei gyflwyno?

Roedd hefyd cyfle i'r 3,181 o ymatebwyr oedd o'r farn bod cynyddu'r lefel premiwm treth cyngor ar eiddo gwag hirdymor yn briodol, roi eu barn ar sut dylai'r cynnydd gael ei gyflwyno.

Ymhlith yr ymatebwyr yma, roedd tua'u hanner (52.9%, N=1,684) yn credu dylid cynyddu'r premiwm ar unwaith mewn un cam, gyda 40.6% (N=1,290) yn credu dylid ei gyflwyno'n raddol dros sawl blwyddyn (siart isod).

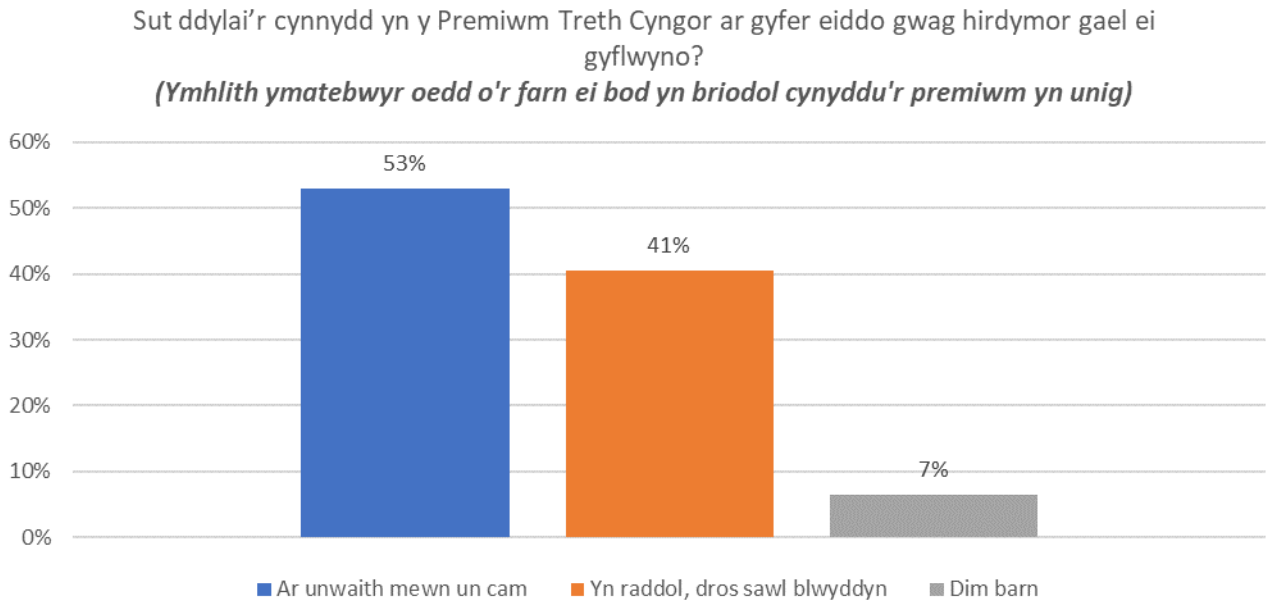

Unwaith eto dangosir y canlyniadau llawn fesul categori ymatebwyr isod ond gan nodi eto, gan nad oedd llawer o ymatebwyr sy'n berchen eiddo gwag hirdymor o blaid cynyddu'r premiwm o gwbl, bod y canrannau o fewn y categorïau yma yn seiliedig ar niferoedd bychan.

	Ar unwaith mewn un cam		Yn raddol, dros sawl blwyddyn		Dim barn		Cyfanswm	
	Nifer	**Canran**	**Nifer**	**Canran**	**Nifer**	**Canran**	**Nifer**	**Canran**
Ddim yn berchen ail gartref nag eiddo gwag hirdymor	1,313	64.5%	645	31.7%	77	3.8%	2,035	100.0%
Perchen ail gartref	365	32.7%	623	55.8%	128	11.5%	1,116	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor	5	21.7%	17	73.9%	1	4.3%	23	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor ac ail gartref	1	14.3%	5	71.4%	1	14.2%	7	100.0%
Cyfanswm	**1,684**	**52.9%**	**1,290**	**40.6%**	**207**	**6.5%**	**3,181**	**100.0%**

Cwestiwn ddim ond yn berthnasol i ymatebwyr oedd o blaid cynyddu'r premiwm ar eiddo gwag hirdymor

4.5 Sut effaith y byddai cynyddu lefel y Premiwm Treth Cyngor ar gyfer eiddo gwag hirdymor yn ei gael ar yr iaith Gymraeg?

Mewn cyfanswm roedd ychydig dros hanner yr ymatebwyr (55.1%, N=3,433) yn meddwl na fyddai cynyddu lefel y premiwm ar eiddo gwag hirdymor yn cael unrhyw effaith ar yr iaith Gymraeg. Roedd 21.7% (N=1,588) yn meddwl y byddai yna effaith gadarnhaol a 10.2% (N=748) yn meddwl y byddai yna effaith negyddol.

O edrych ar wahaniaethau rhwng ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor a'r rhai sydd ddim, fe welir (siart isod) bod perchnogion eiddo gwag hirdymor rywfaint yn fwy tueddol i gredu y byddai effaith negyddol ar y Gymraeg pe cynyddid y premiwm (a llai tueddol i gredu y byddai yna effaith gadarnhaol).

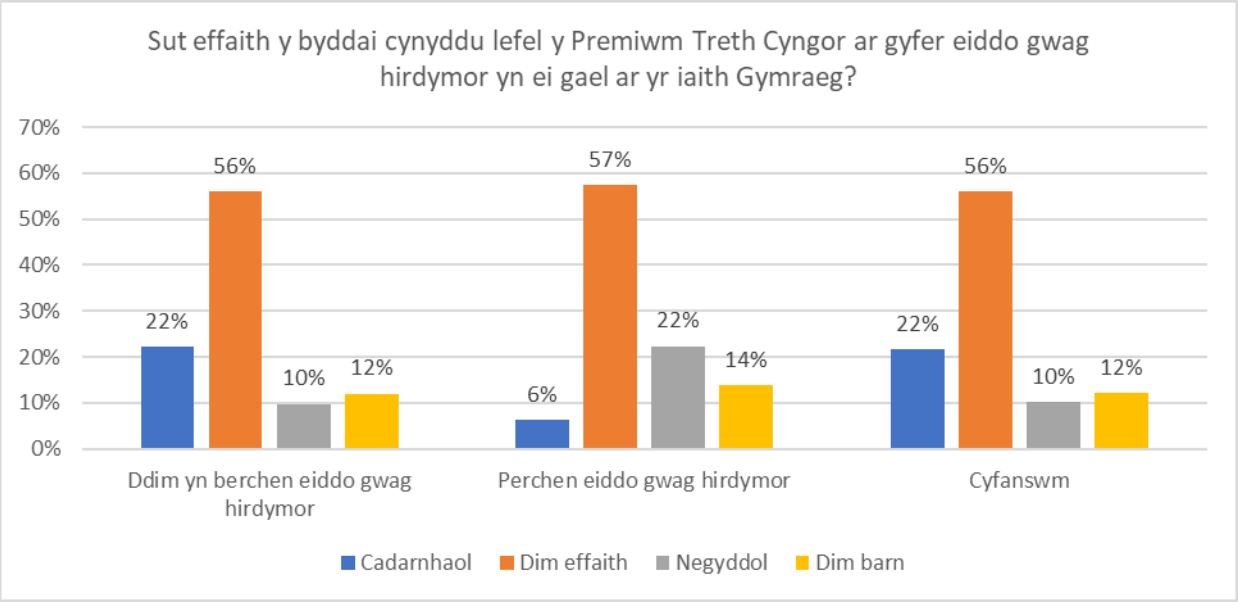

"Ddim yn berchen eiddo gwag hirdymor" yn cynnwys ymatebwyr oedd yn berchen ail gartref (ond ddim eiddo gwag hirdymor), yn ogystal ag ymatebwyr oedd ddim yn berchen ar yr un o'r ddau

"Perchen eiddo gwag hirdymor" yn cynnwys holl ymatebwyr oedd yn berchen eiddo gwag hirdymor, p'run ai oeddent hefyd yn berchen ail gartref ai peidio.

Mae'r tabl isod yn manylu ar yr ymateb fesul categori, ac yn dangos bod 58.7% o'r ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor yn credu na fyddai cynyddu lefel y premiwm yn cael unrhyw effaith ar yr iaith Gymraeg, gyda 21.4% yn credu y byddai cynyddu'r premiwm yn cael effaith negyddol.

Roedd mwyafrif perchnogion ail gartrefi (67.3%) o'r farn na fyddai cynyddu'r premiwm ar eiddo gwag hirdymor yn cael unrhyw effaith ar yr iaith Gymraeg. Ond ymhlith ymatebwyr sydd ddim yn berchen ar ail gartref nag eiddo gwag hirdymor, roedd y farn rywfaint yn fwy rhanedig gyda 45.3% o'r farn na

fyddai'n cael effaith ar y Gymraeg, 36.7% yn credu byddai'n cael effaith gadarnhaol a 9.5% yn credu byddai'n cael effaith negyddol.

	Effaith gadarnhaol		Dim effaith		Effaith negyddol		Dim barn		Cyfanswm	
	Nifer	**Canran**	**Nifer**	**Canran**	**Nifer**	**Canran**	**Nifer**	**Canran**	**Nifer**	**Canran**
Ddim yn berchen ail gartref nag eiddo gwag hirdymor	1,339	36.7%	1,650	45.3%	346	9.5%	311	8.5%	3,646	100.0%
Perchen ail gartref	234	6.8%	2,321	67.3%	349	10.1%	543	15.8%	3,447	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor	14	7.0%	118	58.7%	43	21.4%	26	12.9%	201	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor ac ail gartref	1	2.8%	18	50.0%	10	27.8%	7	19.4%	36	100.0%
Cyfanswm	**1,588**	**21.7%**	**4,107**	**56.0%**	**748**	**10.2%**	**887**	**12.1%**	**7,330**	**100.0%**

4.6 Sut effaith y byddai cynyddu lefel y Premiwm Treth Cyngor ar gyfer eiddo gwag hirdymor yn ei gael ar y gymuned leol?

Mewn cyfanswm roedd y farn ar y cwestiwn yma yn eithaf rhanedig gyda 40.0% (N=2,935) o'r ymatebwyr yn meddwl byddai cynyddu lefel y premiwm ar eiddo gwag hirdymor yn cael effaith gadarnhaol ar y gymuned leol, 26.0% (N=1,905) yn credu na fyddai effaith a 22.1% (N=1,619) o'r farn y byddai yna effaith negyddol. Nid oedd gan 11.9% (N=871) o'r ymatebwyr farn ar hyn.

Fodd bynnag drwy edrych ar wahân ar ymatebion y rhai sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor a'r rhai sydd ddim, gwelir gwahaniaeth sylweddol yn y farn fel ddangosir yn y siart isod.

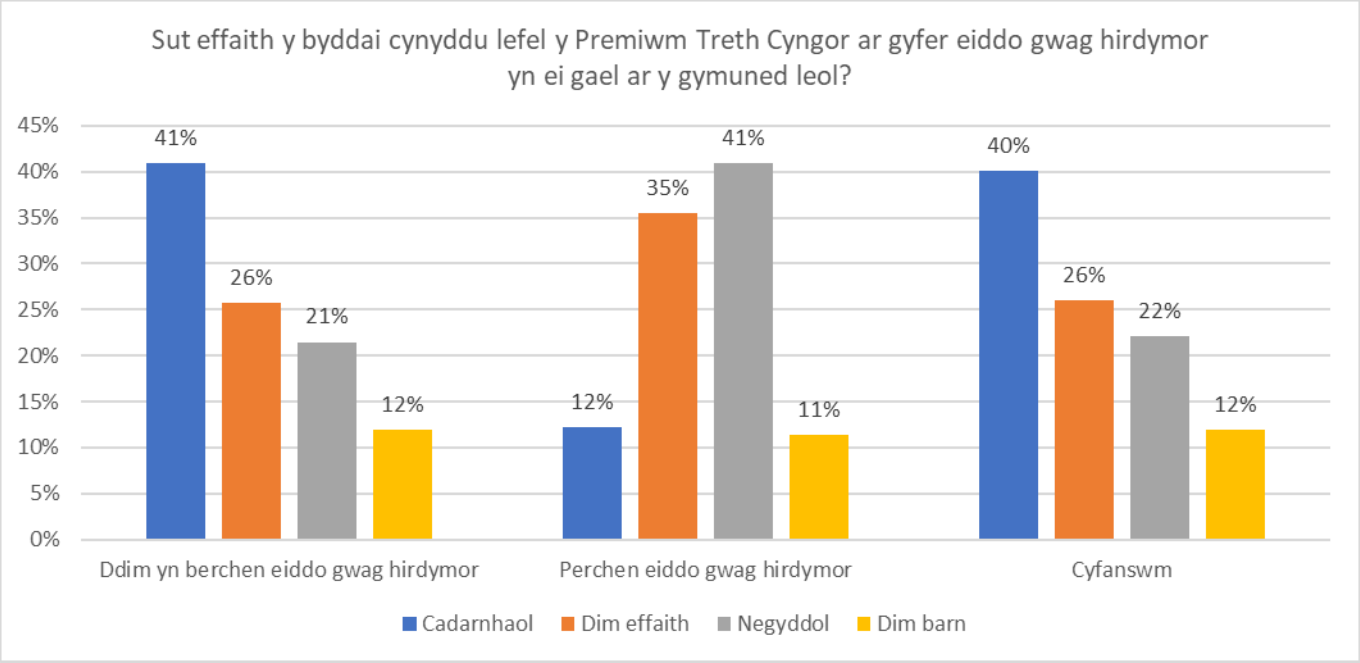

"Ddim yn berchen eiddo gwag hirdymor" yn cynnwys ymatebwyr oedd yn berchen ail gartref (ond ddim eiddo gwag hirdymor), yn ogystal ag ymatebwyr oedd ddim yn berchen ar yr un o'r ddau

"Perchen eiddo gwag hirdymor" yn cynnwys holl ymatebwyr oedd yn berchen eiddo gwag hirdymor, p'run ai oeddent hefyd yn berchen ail gartref ai peidio

Mae'r tabl isod yn manylu ar yr ymateb fesul categori, ac yn dangos bod 42.3% o'r ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor yn credu y byddai cynyddu lefel y premiwm yn cael effaith negyddol ar y gymuned leol, gyda 34.8% yn credu na fyddai'n cael unrhyw effaith.

Ymhlith ymatebwyr sydd ddim yn berchen ar ail gartref nag eiddo gwag hirdymor roedd y mwyafrif (53.6%) yn credu y byddai cynyddu'r premiwm yn cael effaith gadarnhaol ar y gymuned leol, 21.5% o'r farn na fyddai yna unrhyw effaith, ac 17.7% yn credu y byddai yna effaith negyddol.

Ymhlith y rhai sy'n berchen ar ail gartref roedd y farn yn rhanedig iawn gyda 30.1% o'r farn na fyddai unrhyw effaith, 27.6% o'r farn y byddai effaith gadarnhaol a 25.4% yn credu y byddai effaith negyddol.

Ymhlith y nifer fychan o ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor ac ail gartref roedd 38.9% yn meddwl na fyddai effaith ar y gymuned leol, a 33.3% yn credu y byddai effaith negyddol.

	Effaith gadarnhaol		Dim effaith		Effaith negyddol		Dim barn		Cyfanswm	
	Nifer	**Canran**	**Nifer**	**Canran**	**Nifer**	**Canran**	**Nifer**	**Canran**	**Nifer**	**Canran**
Ddim yn berchen ail gartref nag eiddo gwag hirdymor	1,954	53.6%	783	21.5%	645	17.7%	264	7.2%	3,646	100.0%
Perchen ail gartref	952	27.6%	1,038	30.1%	877	25.4%	580	16.8%	3,447	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor	27	13.4%	70	34.8%	85	42.3%	19	9.5%	201	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor ac ail gartref	2	5.6%	14	38.9%	12	33.3%	8	22.2%	36	100.0%
Cyfanswm	**2,935**	**40.0%**	**1,905**	**26.0%**	**1,619**	**22.1%**	**871**	**11.9%**	**7,330**	**100.0%**

4.7 Sut effaith y byddai cynyddu lefel y Premiwm Treth Cyngor ar gyfer eiddo gwag hirdymor yn ei gael ar yr economi leol?

At ei gilydd 'roedd cryn wahaniaeth barn ar y cwestiwn yma hefyd gyda 37.5% (N=2,752) o'r holl ymatebwyr yn credu y byddai cynyddu lefel y premiwm ar eiddo gwag hirdymor yn cael effaith gadarnhaol ar yr economi leol. Roedd 26.8% (N=1,964) o'r farn na fyddai unrhyw effaith, a 23.7% (N=1,740) yn credu y byddai effaith negyddol. Nid oedd gan 11.9% (N=874) o'r ymatebwyr farn ar hyn.

Fodd bynnag drwy edrych ar wahaniaethau rhwng ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor a'r rhai sydd ddim, gwelir gwahaniaeth sylweddol yn y farn fel ddangosir yn y siart isod.

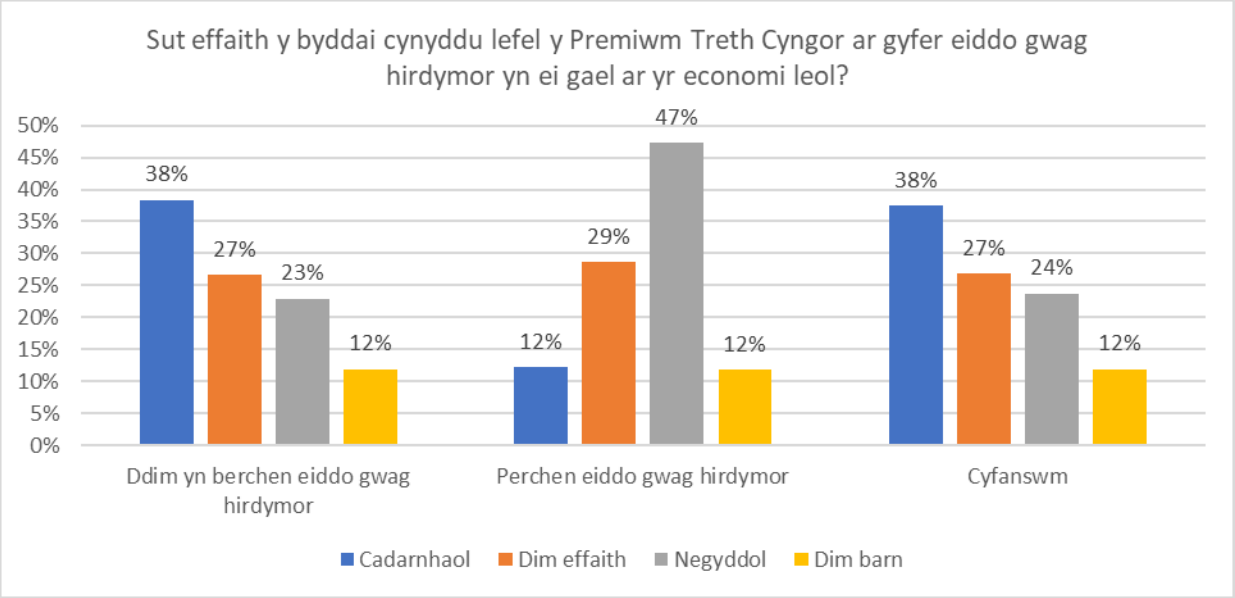

"Ddim yn berchen eiddo gwag hirdymor" yn cynnwys ymatebwyr oedd yn berchen ail gartref (ond ddim eiddo gwag hirdymor), yn ogystal ag ymatebwyr oedd ddim yn berchen ar yr un o'r ddau

"Perchen eiddo gwag hirdymor" yn cynnwys holl ymatebwyr oedd yn berchen eiddo gwag hirdymor, p'run ai oeddent hefyd yn berchen ail gartref ai peidio

Mae'r tabl isod yn manylu ar yr ymateb fesul categori, ac yn dangos bod 48.3% o'r ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor yn credu byddai cynyddu lefel y premiwm yn cael effaith negyddol ar yr economi leol. Roedd 29.4% yn credu na fyddai cynyddu'r premiwm yn cael unrhyw effaith.

Ymhlith ymatebwyr sydd ddim yn berchen ar ail gartref nag eiddo gwag hirdymor roedd 49.3% yn credu y byddai cynyddu'r premiwm yn cael effaith gadarnhaol ar yr economi leol, 23.4% yn credu byddai'n cael unrhyw effaith ac 19.6% o'r farn y byddai'n cael effaith negyddol.

Ymhlith y rhai sy'n berchen ar ail gartref roedd y farn yn rhanedig gyda 30.2% yn teimlo na fyddai cynyddu'r premiwm ar eiddo gwag hirdymor yn cael unrhyw effaith ar yr economi leol, 26.8% yn meddwl y byddai yna effaith gadarnhaol a 26.5% yn credu y byddai yna effaith negyddol.

Ymhlith y nifer fychan o ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor ac ail gartref roedd 41.7% yn credu y byddai cynyddu'r premiwm yn cael effaith negyddol ar yr economi leol, a 25.0% yn credu na fyddai'n cael unrhyw effaith.

	Effaith gadarnhaol		Dim effaith		Effaith negyddol		Dim barn		Cyfanswm	
	Nifer	**Canran**	**Nifer**	**Canran**	**Nifer**	**Canran**	**Nifer**	**Canran**	**Nifer**	**Canran**
Ddim yn berchen ail gartref nag eiddo gwag hirdymor	1,799	49.3%	854	23.4%	714	19.6%	279	7.7%	3,646	100.0%
Perchen ail gartref	924	26.8%	1,042	30.2%	914	26.5%	567	16.4%	3,447	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor	24	11.9%	59	29.4%	97	48.3%	21	10.4%	201	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor ac ail gartref	5	13.9%	9	25.0%	15	41.7%	7	19.4%	36	100.0%
Cyfanswm	**2,752**	**37.5%**	**1,964**	**26.8%**	**1,740**	**23.7%**	**874**	**11.9%**	**7,330**	**100.0%**

4.8 Oes yna eiddo gwag hirdymor eraill rydych chi'n credu y dylid eu heithrio rhag talu'r Premiwm Treth Cyngor?

Mae'r eiddo gwag hirdymor canlynol wedi eu heithrio'n statudol rhag bod yn destun y Premiwm:

- Anheddau sy'n cael eu marchnata fel rhai ar werth - gyda therfyn amser o un flwyddyn
- Anheddau sy'n cael eu marchnata fel rhai ar osod - gyda therfyn amser o un flwyddyn
- Anecsau sy'n ffurfio rhan, neu sy'n cael eu trin fel rhan o'r brif annedd
- Anheddau fyddai'n unig neu brif breswylfa rhywun pe na bai yn preswylio yn llety'r Lluoedd Arfog

Roedd gan yr ymatebwyr gyfle i ystyried a oedd angen ychwanegu unrhyw fath o eiddo gwag hirdymor arall ar y rhestr. Bu i 16.3% (N=1,196) o'r ymatebwyr nodi bod angen gwneud hyn, gyda 45.4% (N=3,329) yn nodi nad oedd angen ychwanegu at y rhestr a 38.3% (N=2,805) heb farn.

Fel ddangosir yn y siart isod roedd ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor yn fwy tebygol nag ymatebwyr eraill i awgrymu eithriadau i'r premiwm, gyda 65.8% (N=156) o holl berchnogion eiddo gwag hirdymor yn nodi hyn o'i gymharu ag 14.7% (N=1,040) o'r holl ymatebwyr eraill.

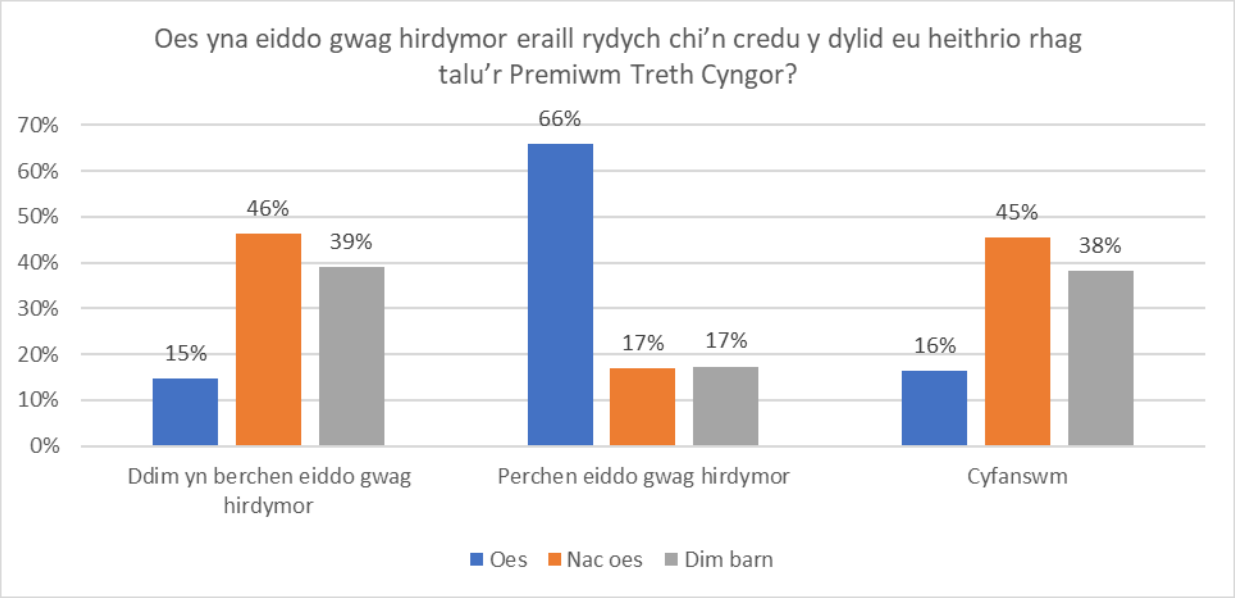

"Ddim yn berchen eiddo gwag hirdymor" yn cynnwys ymatebwyr oedd yn berchen ail gartref (ond ddim eiddo gwag hirdymor), yn ogystal ag ymatebwyr oedd ddim yn berchen ar yr un o'r ddau

"Perchen eiddo gwag hirdymor" yn cynnwys holl ymatebwyr oedd yn berchen eiddo gwag hirdymor, p'run ai oeddent hefyd yn berchen ail gartref ai peidio

4.9 Nodwch unrhyw eiddo gwag hirdymor eraill rydych chi'n credu y dylid eu heithrio rhag talu'r Premiwm Treth Cyngor

Roedd gan y rhai nododd bod angen ychwanegu at y restr eithrio gyfle i fanylu ar hyn. O'r 1,196 nododd "Oes" bu i 92.7% (N=1,109) fanylu ar hynny mewn sylwadau.

Sylwad	Nifer sylwadau	% o'r nifer roddodd sylwadau
Eiddo sydd yn cael gwaith adnewyddu sylweddol (anodd cael gweithwyr)	230	20.7%
Eiddo wedi eu hetifeddu/"probate"	188	17.0%
Gwag oherwydd wedi gorfod mynd i ofal/ysbyty	111	10.0%
Eiddo sydd wedi bod ar werth/i'w rentu am gyfnod hir	95	8.6%
Angen cynyddu'r cyfnod eithriad i fwy na 12mis	89	8.0%
Eiddo sydd ddim ffit i fyw ynddynt	79	7.1%
Pob eiddo gwag hirdymor	78	7.0%
Llety gwyliau	49	4.4%
Ail gartrefi sydd yn cael eu defnyddio	48	4.3%
Cytuno gyda'r rhestr	39	3.5%

Eiddo gwag sydd yn rhan o'r prif gartref ac yn anodd ei wahanu i'w werthu/rhentu e.e. eiddo ar ffermydd	36	3.2%
Eiddo wedi bod ym mherchnogaeth y teulu ers cenedlaethau	34	3.1%
Eiddo yn aros am ganiatad cynllunio/newid defnydd / trwy'r llysoedd	32	2.9%
Eiddo mewn perchnogaeth Cymry Cymraeg/person lleol	30	2.7%
Eiddo ble mae'r perchennog wedi gorfod mynd i ffwrdd i weithio ond yn bwriadu dychwelyd yn y dyfodol	26	2.3%
Eiddo gyda gwerth hanesyddol/rhestredig	26	2.3%
Eiddo gwag gyda busnes yn rhan ohono	16	1.4%
Eiddo sydd ddim yn derbyn gwasanaethau gan y Cyngor	15	1.4%
Ni ddylid codi mwy o dreth ar unrhyw eiddo boed yn wag neu beidio	14	1.3%
Angen gwell diffiniad o "hirdymor"	12	1.1%
Eiddo gwag ble mae'r perchennog yn bwriadu dod i fyw yn barhaol iddo yn y dyfodol	12	1.1%
Eiddo gwag yn berchen elusen/y gymuned	10	0.9%
Pwerau i'r Cyngor i orfodi rhywun werthu yr eiddo iddynt os ydi o wedi bod yn wag am gyfnod penodol	9	0.8%
Eiddo gyda cyfyngiadau neu weithredoedd cyfamod	9	0.8%
Eiddo gwag yn berchen i bensiynwyr	8	0.7%
Eiddo ble mai cartref gwyliau oedd y pwrpas gwreiddiol	7	0.6%
Carafanau statig / chalet / annex	5	0.5%
Eiddo gwag oherwydd bod y perchenog yn y carchar	3	0.3%
Tai amlfeddiannaeth (HMO) gwag	3	0.3%
Angen edrych ar pob cais yn unigol	3	0.3%
Eiddo sydd wedi bod yn wag am llai na 5 mlynedd	2	0.2%
Eiddo ble mae pobl yn berchen arnynt ers blynyddoedd e.e. 10 mlynedd	2	0.2%
Perchenog eiddo hefo anabledd neu yn sâl hirdymor	1	0.1%
Eiddo masnachol	1	0.1%
Angen codi premiwm ar adeiladau masnachol gwag	1	0.1%
Ddim yn cytuno hefo'r rhestr - ddylai annex ddim cael eu heithrio	1	0.1%

Gan fod nifer o ymatebwyr wedi gwneud mwy nag un sylwad mae'r niferoedd yn adio i fwy na 100%

4.10 Unrhyw sylwadau eraill sydd gennych am eiddo gwag hirdymor

Bu i 32.9% (N=2,415) o'r ymatebwyr wneud sylw pellach am eiddo gwag hirdymor.

Sylwad	Nifer sylwadau	% o'r nifer roddodd sylwadau
Gyda gymaint o brinder tai yn yr ardal angen annog/cymhell perchnogion eiddo gwag hirdymor i'w gwerthu/rhentu i bobl leol	477	19.8%
Prynu Gorfodol gan y Cyngor ar ôl cyfnod penodol o eiddo fod yn wag - datblygu i fod yn gartrefi i bobl leol	306	12.7%
Ydi'r Cyngor wedi siarad efo perchnogion eiddo gwag i ddeall pam ei fod yn wag yn hytrach na chodi y premiwm - angen penderfynu lefel premiwm achos wrth achos	274	11.3%
Eiddo gwag hirdymor yn gallu bod yn fler a chael effaith ar eiddo cyfagos/delwedd yr ardal/fandaliaeth	260	10.8%
Eiddo gwag hirdymor yn llawer mwy o broblem i gymunedau na ail gartrefi	259	10.7%
Premiwm yn syniad da ond rhaid cael eithriadau e.e. pan mae rhywun yn gorfod mynd i gartref gofal/mynd drwy "probate"/gwaith adnewyddu sylweddol	238	9.9%
Eiddo gwag hirdymor yn ddim help i'r economi leol	200	8.3%
Dylai'r premiwm orfodi perchnogion wneud rhywbeth efo nhw	152	6.3%
Angen cynyddu'r cyfnod eithrio - mwy na 12 mis	127	5.3%
Grantiau i bobl leol ddatblygu eiddo gwag	122	5.1%
Ffordd ddiog gan y Cyngor i godi arian yn lle edrych ar eu gwariant	98	4.1%
Angen gwell diffiniad o "hirdymor" a'r gwahaniaeth rhwng ail gartref/llety gwyliau ac eiddo gwag	97	4.0%
Eiddo gwag hirdymor yn cael effaith ar y gymuned leol a'r iaith Gymraeg	93	3.9%
Byddai ffigyrau am nifer yr eiddo gwag sydd yng Ngwynedd wedi bod yn ddefnyddiol wrth ateb yr ymgynghoriad	80	3.3%
Bydd hyn yn arwain at fwy o eiddo gwag gael eu rhoi ar y farchnad	78	3.2%
Nid dyma'r amser i godi treth cyngor - costau byw ddigon uchel yn barod	77	3.2%
Eiddo gwag yn mynd yn anoddach i'w gwerthu/rhentu oherwydd sefyllfa'r economi	71	2.9%
Fe gaiff effaith negyddol ar dwristiaeth	69	2.9%
Caiff codi y premiwm o bosib yr effaith groes i'r hyn mae'n bwriadu ei gael	64	2.7%
Byddai premiwm yn rwystr i fuddsoddiad/gwariant yn yr ardal	59	2.4%
Nifer o'r eiddo gwag yma ddim yn mynd i fod yn addas ar gyfer anghenion tai yn y gymuned, gan gynnwys teuluoedd ifanc	56	2.3%

Angen sicrhau nad oes rhai yn cymryd mantais o'r eithriadau i osgoi talu treth ychwanegol	49	2.0%
Angen i Gyngor Gwynedd ganolbwyntio ar greu mwy o swyddi yn yr ardal	46	1.9%
Dylai eiddo gwag hirdymor ble nad oes unrhyw fwriad gwella neu werthu dalu y premiwm	45	1.9%
Dylai'r Cyngor fod wedi adeiladu llawer iawn mwy o dai fforddiadwy nac maent wedi ei wneud	42	1.7%
Oes tystiolaeth fod y premiwm 100% yn cael ei fuddsoddi yn y cymunedau?	41	1.7%
Angen edrych ar reolau cynllunio - gwneud hi yn haws dod a eiddo gwag yn ôl i ddefnydd / rheoliadau sydd ddim ond caniatau pobl leol	40	1.7%
Dylai'r premiwm aros yn 100%	39	1.6%
Holiadur yn rhagfarnllyd a chul a ddim yn ddiduedd	34	1.4%
Angen deddfwriaethau pellach i warchod eiddo er lles cymunedau ac unigolion lleol ac nid eu cosbi	33	1.4%
Rhai eiddo gwag wedi bod ym mherchnogaeth y teulu ers canrifoedd	31	1.3%
Y premiwm yn mynd yn erbyn hawliau dynol/hiliol	31	1.3%
Dylid helpu pobl i adnewyddu adfeilion	29	1.2%
Angen canolbwyntio ar eiddo masnachol gwag yn gyntaf	27	1.1%
Rhai eiddo gwag wedi eu prynu er mwyn dod i fyw iddynt yn y dyfodol	26	1.1%
Dylai eiddo gwag dalu llai o dreth cyngor ac nid mwy - ddim yn derbyn dim gwasanaethau	20	0.8%
Dylai'r Cyngor helpu perchnogion i ddod ag eiddo i ddefnydd yn hytrach na'u cosbi: cydweithredu	20	0.8%
Ni ellid rhoi bai ar eiddo gwag am ddirywiad yn yr iaith Gymraeg	17	0.7%
Premiwm ddim yn deg os nad ydi o yn cael ei ddefnyddio yr un fath drwy'r wlad	16	0.7%
Angen gwneud yn glir/digon o rybudd pryd fydd y newidiadau yn digwydd	15	0.6%
Dylai premiwm fod yn daladwy gan bobl leol yn union yr un fath	13	0.5%
Rheolau llym ar gyfer landlordiaid yn stopio nhw rentu y tai i bobl	12	0.5%
Ni ddylid cynnwys eiddo sydd wedi eu dodrefnu er nad oes neb yn byw ynddynt	11	0.5%
Byddai codi'r premiwm yn cael effaith negyddol ar yr economi	10	0.4%
Dylid codi treth cyngor ar garafanau sydd yn ail-gartrefi	7	0.3%
Bydd hyn yn arwain at fwy o eiddo gwag droi yn lety gwyliau	7	0.3%
Ni fyddai codi'r premiwm yn cael llawer o effaith ynddo'i hun ar y defnydd o eiddo gwag	6	0.2%
Bydd codi y premiwm yn creu mwy o waith i staff y Cyngor e.e. mynd ar ôl rhai sydd ddim yn talu	4	0.2%
Eiddo gwag ddim yn broblem anferth yn yr ardal	4	0.2%
Cynnig canran premiwm gwahanol	2	0.1%

Ni ddylai neb o du allan i Wynedd gael ymgynghori ar y polisi Treth Cyngor	1	0.0%
Ni ddylid caniatau newid enwau eiddo i enwau Saesneg	1	0.0%
Dylai'r premiwm fod yn ddibynnol ar brofi incwm	1	0.0%

Gan fod nifer o ymatebwyr wedi gwneud mwy nag un sylwad mae'r niferoedd yn adio i fwy na 100%

Atodiad : Cwestiynau Cydraddoldeb

1. Rhyw

Categori	Nifer	Canran
Dynes / Benyw	3,162	43.1%
Dyn / Gwryw	3,491	47.6%
Dwi'n uniaethu mewn ffordd wahanol	25	0.3%
Gwell gennyf beidio â dweud	652	8.9%
Cyfanswm Ymatebwyr	**7,330**	**100.0%**

2. Oedran

Categori	Nifer	Canran
15 oed neu'n iau	1	0.0%
16 - 24 oed	106	1.4%
25 - 34 oed	428	5.8%
35 - 44 oed	772	10.5%
45 - 54 oed	1,474	20.1%
55 - 64 oed	1,806	24.6%
65 - 74 oed	1,405	19.2%
75 - 84 oed	626	8.5%
85 + oed	101	1.4%
Gwell gennyf beidio â dweud	611	8.3%
Cyfanswm Ymatebwyr	**7,330**	**100.0%**

3. Cenedligrwydd neu Hunaniaeth Genedlaethol

Categori	Nifer	Canran
Albanaidd	41	0.6%
Cymreig	2,556	34.9%
Gwyddelig o Ogledd Iwerddon	20	0.3%
Prydeinig	2,111	28.8%
Seisnig	1,702	23.2%
Arall	249	3.4%
Gwell gennyf beidio â dweud	651	8.9%
Cyfanswm Ymatebwyr	**7,330**	**100.0%**

4. Hil

Categori	Nifer	Canran
Asiaidd	15	0.2%
Cymysg / sawl grŵp ethnig	50	0.7%
Du / Affricanaidd / Caribiaidd	7	0.1%
Gwyn	6,319	86.2%
Sipsiwn / teithiwr Gwyddelig	1	0.0%
Arall	52	0.7%
Gwell gennyf beidio â dweud	886	12.1%
Cyfanswm Ymatebwyr	**7,330**	**100.0%**

5. Crefydd

Categori	Nifer	Canran
Bwdhaidd	15	0.2%
Cristion	3,744	51.1%
Hindw	3	0.0%
Iddewig	9	0.1%
Mwslim	8	0.1%
Sîc	2	0.0%
Dim crefydd	2,249	30.7%
Arall	115	1.6%
Gwell gennyf beidio â dweud	1,185	16.2%
Cyfanswm Ymatebwyr	**7,330**	**100.0%**

6. Rhywioldeb

Categori	Nifer	Canran
Deurywiol	49	0.7%
Dyn hoyw	61	0.8%
Dynes hoyw / lesbiaidd	28	0.4%
Heterorywiol / Strêt	5,660	77.2%
Arall	109	1.5%
Gwell gennyf beidio â dweud	1,377	18.8%
Heb ateb	46	0.6%
Cyfanswm Ymatebwyr	**7,330**	**100.0%**

7. Hunaniaeth rhywedd wedi newid?

Categori	Nifer	Canran
Nac ydi	6,086	83.0%
Ydi	89	1.2%
Gwell gennyf beidio â dweud	1,076	14.7%
Heb ateb	79	1.1%
Cyfanswm Ymatebwyr	**7,330**	**100.0%**

8. Anabledd

Categori	Nifer	Canran
Nac ydw	5,989	81.7%
Ydw	366	5.0%
Gwell gennyf beidio â dweud	975	13.3%
Cyfanswm Ymatebwyr	**7,330**	**100.0%**

9. Sgiliau Cymraeg

Categori*	Nifer	Canran
Siarad Cymraeg	2,593	35.4%
Deall Cymraeg ar lafar	2,591	35.3%
Darllen Cymraeg	2,024	27.6%
Ysgrifennu'n Gymraeg	1,670	22.8%
Ddim yn deall Cymraeg	1,741	23.8%
Gwell gennyf beidio â dweud	1,580	21.6%
Arall	229	3.1%

**modd dewis mwy nac un categori*

Paratowyd yr adroddiad yma gan

Tîm Ymchwil
Adran Cefnogaeth Gorfforaethol
Cyngor Gwynedd, Caernarfon, Gwynedd, LL55 1SH

E-bost: ymchwil@gwynedd.llyw.cymru
Ffôn: 01286 679619
www.gwynedd.llyw.cymru/ymchwil

Asesu'r Effaith ar Nodweddion Cydraddoldeb, y Gymraeg ac Anfantais Economaidd-Gymdeithasol

Gweler y daflen *Sut i Wneud Asesiad Effaith Cydraddoldeb* am gymorth i lenwi'r ffurflen yma. Mae croeso hefyd i chi gysylltu gyda Delyth Williams, Swyddog Polisi a Chydraddoldeb ar est 32708, neu DelythGadlysWilliams@gwynedd.llyw.cymru, am gymorth pellach.

Mae'n ofynnol i'r Cyngor (dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010) i ystyried yr effaith fydd newid mewn unrhyw bolisi neu weithdrefn (neu greu polisi neu weithdrefn o'r newydd), yn ei gael ar bobl hefo nodweddion cydraddoldeb gwarchodedig. Mae gan y Cyngor hefyd ddyletswyddau cyffredinol ychwanegol i sicrhau tegwch a meithrin perthnasau da. Rhaid felly gwneud asesiad amserol cyn gwneud penderfyniad ar unrhyw newid perthnasol (h.y. sy'n cael effaith ar bobl hefo nodwedd gwarchodedig).

Mae hefyd yn ofynnol i'r Cyngor, dan ofynion Safonau'r Gymraeg (Adran 44 Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011) ystyried yr effaith fydd newid mewn unrhyw bolisi neu weithdrefn (neu greu polisi neu weithdrefn o'r newydd), yn ei gael ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg ac i sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg. Mae'r ddogfen hon felly yn sicrhau bod y penderfyniadau yma'n diogelu ac yn hyrwyddo'r defnydd a wneir o'r Gymraeg.

O Ebrill 1af 2021 ymlaen mae gan y Cyngor ddyletswydd i roi sylw dyledus i ddod i'r afael ag anfantais economaidd-gymdeithasol mewn penderfyniadau strategol.

1) Manylion

1.1 Beth yw enw'r polisi / gwasanaeth dan sylw?

Premiwm Treth Cyngor ar Eiddo Gwag Hir Dymor ac Ail Gartrefi

1.2 Beth ydi pwrpas y polisi/gwasanaeth sy'n cael ei greu neu ei newid? Pa newidiadau sy'n cael eu hystyried?

Rhwng Ebrill 2018 a Mawrth 2021 roedd y Cyngor wedi bod yn codi premiwm o 50% ar Dreth Cyngor ail gartrefi ac eiddo gwag hir-dymor, ac ers 1 Ebrill 2021 cynyddwyd lefel y Premiwm i 100%. O 1 Ebrill 2023 bydd y ddeddfwriaeth wedi newid a bydd gan y Cyngor yr hawl i gynyddu lefel y Premiwm i 300%

Bydd angen i'r Cyngor llawn wneud ei benderfyniad ar y lefel Premiwm ar gyfer blwyddyn ariannol 2023/24 yn ei gyfarfod ar 1 Rhagfyr 2022 a hynny ar sail argymhelliad sydd i'w benderfynu gan y Cabinet yn ei gyfarfod ar 22 Tachwedd.

Yn ei gyfarfod ar 27 Medi 2022, cytunodd y Cabinet i gynnal ymgynghoriad cyhoeddus ar sut dylai ymateb i'r newid deddfwriaeth sy'n galluogi'r Cyngor i gynyddu lefel y Premiwm y tu hwnt i'r 100% presennol.

Pwrpas y polisi yw disgresiwn a roddir i awdurdodau lleol i godi premiwm fod yn gyfrwng i gynorthwyo awdurdodau lleol i wneud y canlynol:

1. adfer defnydd cartrefi gwag hirdymor er mwyn darparu cartrefi saff, diogel a fforddiadwy; a
2. chynorthwyo awdurdodau lleol i gynyddu'r cyflenwad o dai fforddiadwy a gwella cynaladwyedd cymunedau lleol.

Yn ei gyfarfod Rhagfyr 2024 penderfynodd y Cyngor i godi premiwm o 150% ar ail gartrefi a 100% ar eiddo gwag hirdymor.

Bydd yn ofynnol I'r Cyngor yn ei gyfarfod 4 Rhagfyr2025 benderfynu ar y gyfradd premiwm ar gyfer 2026/27. Mae'r Cyngor yn ystyried cadw'r premiwm ail gartrefi ar 150% ond cynyddu'r premiwm ar eiddo gwag hirdymor.

1.3 Pwy sy'n gyfrifol am yr asesiad yma?

Dewi Morgan, Pennaeth Cyllid

1.4 Pryd wnaethoch chi gychwyn yr asesiad? Pa fersiwn yw hwn?

15 Rhagfyr 2020. Dechreuodd yr asesiad hwn ar ôl i'r Cabinet benderfynu y byddai'n cynnal ymgynghoriad cyhoeddus er mwyn darganfod barn y cyhoedd ar y cynnig i newid graddfa'r Premiwm.

Mae'r asesiad wedi cael ei adolygu a'i ddiweddaru yn Tachwedd 2021 er mwyn cymryd ystyriaeth o'r Cyngor ddyletswydd i roi sylw dyledus i ddod i'r afael ag anfantais economaidd-gymdeithasol mewn penderfyniadau strategol.

Mae wedi cael ei addasu a'i ddiweddaru ymhellach yn Hydref / Tachwedd 2022 er mwyn ystyried canlyniadau'r ymgynghoriad cyhoeddus a lansiwyd ym Medi 2022

Diweddarwyd yr asesiad Hydref 2025.

2) Gweithredu

2.1 Pwy yw'r budd-ddeiliaid neu bartneriaid fydd yn rhaid gweithio hefo nhw i wneud yr asesiad yma?

Mae gan y Cyngor y grym o dan Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 (fel y'i diwygiwyd) i addasu lefel y Premiwm hyd at 300% o 1 Ebrill 2023 ymlaen, wedi i'r Ddeddf gael ei addasu gan *Rheoliadau'r Dreth Gyngor (Anheddau Gwag Hirdymor ac Anheddau a Feddiennir yn Gyfnodol) (Cymru) 2022 (SI 2022/370 Cy.90).* Yr uchafswm blaenorol oedd 100%. Fodd bynnag, mae'n ddisgwyliad echblyg i ni ymgynghori hefo'r cyhoedd a rhanddeiliaid allweddol. Cynhaliwyd ymgynghoriad cyhoeddus, gyda sylw wedi ei roi yn y wasg lleol ac ar wefannau cymdeithasol, ac ysgrifennodd y Cyngor at berchnogion eiddo sy'n destun y Premiwm.

Y partneriaid a rhanddeiliaid allweddol oedd:

Trigolion Gwynedd
Trethdalwyr ar eiddo gwag ac ail gartrefi

Bu cydweithio gyda nifer o bartneriaid mewnol, e.e.:
Adran Cyllid
Adran Cefnogaeth Gorfforaethol
Aelodau Cabinet Cyngor Gwynedd
Y Cyngor Llawn
Adran Tai ac Eiddo

2.2 Pa gamau ydych chi wedi ei cymryd i ymgysylltu gyda pobl hefo nodweddion gwarchodedig, ynglŷn â'r iaith Gymraeg neu â chymunedau (un ai oherwydd lleoliad neu oherwydd angen) sy'n byw ag anfantais economaidd-gymdeithasol?

Rydym wedi ymdrechu i adnabod unigolion gyda nodweddion gwarchodedig gan fod yr ymgynghoriad cyhoeddus yn gofyn i'r ymatebwyr ein hysbysu o unrhyw nodweddion gwarchodedig fel bod modd ystyried rhain wrth ddatblygu'r polisi.

Roedd yr ymgynghoriad yn un cyhoeddus ac roedd yr holiadur ar gael i unrhyw un i'w lenwi ar-lein. Cyhoeddwyd dau ddatganiad i'r wasg yn codi ymwybyddiaeth ohono, a defnyddiwyd cyfryngau cymdeithasol i godi ymwybyddiaeth.

Ysgrifennodd y Cyngor at bob aelwyd oedd yn destun y Premiwm gyda llythyr yn tynnu eu sylw at yr ymgynghoriad. Lle roedd y cyfeiriad gohebiaeth gwahanol wedi ei gofnodi yn y system Treth Cyngor, defnyddiwyd hwnnw. Roedd y llythyr yn cyfeirio at wefan y Cyngor a'r cyfle i lenwi'r holiadur yno, ond roedd gwefan y Cyngor yn nodi y gallai unrhyw un gysylltu gyda'r Cyngor os oeddynt yn dymuno derbyn copi papur o'r ymgynghoriad.

2.3 Beth oedd canlyniad yr ymgysylltu?

Cynhaliwyd ymgynghoriad cyhoeddus rhwng 30 Medi a 28 Hydref 2022. Derbyniwyd 7,330 o ymatebion ar yr holiadur ffurfiol, yn ogystal ag oddeutu 100 o lythyrau a negeseuon ar wahân yn mynegi anfodlonrwydd gyda'r cynnig. Roedd 7,277 o ymatebion i'r holiadur ar-lein a 53 o ymatebion papur. Dyma'r nifer fwyaf o ymatebion mae'r Cyngor wedi ei weld i unrhyw ymgynghoriad yn y blynyddoedd diwethaf

Roedd ychydig dros hanner yr ymatebwyr (50.3%, N=3,684) yn berchen ar un ai ail gartref neu annedd gwag hirdymor yng Ngwynedd (neu'r ddau).

Mewn cyfanswm roedd tri-chwarter yr ymatebwyr (75.0%, N=5,497) o'r farn nad yw'n briodol cynyddu lefel y Premiwm Treth Cyngor ar ail gartrefi. Roedd 24.1% (N=1,764) yn credu ei bod yn briodol ei gynyddu, gyda 0.9% (N=69) heb farn. Fodd bynnag drwy wahanu'r atebion rhwng ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref a'r rhai sydd ddim, gwelir rhywfaint o wahaniaeth barn gyda mwyafrif llethol yr ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref yn gwrthwynebu cynyddu lefel y premiwm. Ymhlith ymatebwyr nad ydynt yn berchen ar ail gartref roedd y farn yn fwy rhanedig, ond gyda'r mwyafrif yma hefyd o'r farn na fyddai'n briodol cynyddu'r premiwm

Gofynnwyd am sylwadau ymatebwyr ar effaith y Premiwm ar nifer o agweddau o faterion cymdeithasol. Roedd nifer o'r rhai oedd yn gwrthwynebu'r cynnydd yn nodi eu bod yn berchen ar eu heiddo yng Ngwynedd ers sawl blwyddyn, ac yn hoff iawn o'r ardal. Ar y llaw arall, roedd rhai o'r rhai oedd yn ymateb yn honni fod cymhelliad hiliol tu ôl i'r bwriad i godi Premiwm gan fod y Cyngor yn erbyn pobl o'r tu allan i Wynedd a'i fod yn hiliol. Ni gyflwynwyd unrhyw dystiolaeth i gefnogi'r farn yma.

Mae dau gategori gwahanol o eiddo sy'n destun y Premiwm, sef ail gartrefi ac eiddo gwag hirdymor.

Ychydig iawn o bobl sydd eisiau talu mwy o dreth, ac roedd gwrthwynebiad chwyrn gan berchnogion ail gartrefi yn arbennig. Mae'n sefyll i reswm byddai cynyddu lefel y Premiwm yn cael effaith ariannol ar yr unigolion yma, ond ni welwyd tystiolaeth y byddai unrhyw grŵp gwarchodedig yn cael eu heffeithio. Serch hynny, mae nifer o'r rhai sydd wedi ymateb i'r ymholiad yn honni fod y polisi o godi'r Premiwm yn un hiliol, gwrth-Seisnig, er nad oes unrhyw wahaniaethu yn bodoli pan yn gosod y premiwm.

Roedd yr ymgynghoriad yn cynnwys holiadur cydraddoldeb. Roedd hyn yn awgrymu fod cyfran uwch o berchnogion ail gartrefi na'r boblogaeth gyffredinol yn bobl hŷn.

Mewn cyfanswm roedd mwyafrif yr ymatebwyr (72.9%, N=5,342) yn meddwl fod eiddo gwag hirdymor yn cael effaith negyddol ar gymunedau lleol ar hyn o bryd, tra fod 16.2% (N=1,191) o'r farn nad ydynt yn cael effaith ac 1.3% (N=96) yn meddwl eu bod yn cael effaith gadarnhaol. Nid oedd gan 9.6% (N=701) o'r ymatebwyr farn ar hyn.

2.4 Ar sail pa dystiolaeth arall ydych chi'n gweithredu?

Mae Deddf Cydraddoldeb 2010 yn caniatáu i'r Cyngor weithredu'n bositif tuag at rhai carfannau os oes tystiolaeth o angen ("cymryd camau i fodloni anghenion pobl o grwpiau gwarchodedig ble mae'r rhain yn wahanol i anghenion pobl eraill"). Mae sawl astudiaeth gan y Cyngor wedi adnabod fod problem yn bodoli gyda argaeledd tai i deuluoedd ifanc Gwynedd, felly rydym wedi adnabod problem ac yn cymryd camau i ddelio gyda hynny. Mae pobl ifanc wedi ei prisio allan o'r farchnad dai leol.

Ar 9 Tachwedd 2022 roedd:
4,564 eiddo yn destun y Premiwm ar ail-gartrefi (Dosbarth B)
229 o ail gartrefi pellach yn Dosbarth B ond ddim yn talu'r Premiwm gan eu bod yn destun un o'r eithriadau a amlinellir yn Rhan 8 isod.
753 eiddo o fewn Dosbarth A lle mae'r meddiant yn cael ei wahardd am gyfnod o 28 diwrnod o leiaf yn y flwyddyn berthnasol.

Ar yr un adeg, roedd **1,099** eiddo yn destun y Premiwm ar annedd gwag hirdymor.

Ym Mehefin 2025 roedd 1,121 eiddo gwag hirdymor (gwag ers dros 12 mis) yn y sir fel a ganlyn

yn wag am rhwng 1 a 3 blynedd	yn wag am rhwng 3 a 5 mlynedd	yn wag am fwy na 5 mlynedd.
574	231	316

Astudiaeth Effaith Tai Gwyliau

Ystyriaeth allweddol gan y Cyngor wrth pan yn gosod Premiwm 2023/24 fydd yr adroddiad manwl Gwaith Ymchwil Tai Gwyliau a gyflwynwyd i gyfarfod y Cabinet ar 15 Rhagfyr 2020:

https://democratiaeth.gwynedd.llyw.cymru//documents/s27960/Eitem%207%20-%20Adroddiad_GwaithYmchwilTaiGwyliau.pdf?LLL=1

Mae hyn yn dilyn astudiaeth debyg a gynhaliwyd yn 2013.

Mae'r adroddiad hwn yn dangos fod cyfanswm nifer y cartrefi gwyliau (ail gartrefi ac unedau gwyliau hunan-ddarpar) o fewn Gwynedd yn parhau i gynyddu, ac yn gofyn am ymrwymiad y Cabinet i gymryd camau pendant i ymdrin â'r sefyllfa.

Mae'r astudiaeth yn ganlyniad gwaith ymchwil manwl sydd wedi cael ei gynnal dros y misoedd diwethaf, ac mae'n amlygu fod nifer o ffactorau sy'n dylanwadu ar stoc dai Gwynedd. Mae'n adeiladu ar astudiaethau sydd wedi cael eu cynnal yn y gorffennol ac yn amlygu fod materion dybryd sy'n parhau angen sylw, a fod y sefyllfa o fewn cymunedau Gwynedd, yn enwedig y rhai sy'n denu ymwelwyr, yn dwysau.

Tra fod sgôp yr astudiaeth yn ymestyn i faterion cynllunio hefyd, rhoddir sylw blaenllaw i'r cymhelliad ariannol sydd yn bodoli o fod yn berchennog tŷ gwyliau yn ogystal â'r fantais trethiannol sy'n bodoli o fod yn cwrdd â'r trothwyon cyfreithiol ar gyfer trosglwyddo eiddo i'r gyfundrefn ardrethi annomestig (nid yw'r eiddo hyn yn destun y Premiwm).

<u>Gwerth eiddo</u>

Mae bandiau Treth Cyngor ail gartrefi yn gyffredinol uwch nag eiddo Gwynedd yn gyffredinol. Yn Hydref 2022, roedd 32.1% o ail gartrefi Gwynedd ym Mand Treth Cyngor E neu uwch, o'i gymharu â 22.1% o eiddo Gwynedd yn gyffredinol. Ar y llaw arall, mae bandiau eiddo gwag hir dymor yn is. Dim ond 17.6% o'r eiddo yma sydd yn mand E neu uwch.

Un o'r themâu oedd yn dod o'r ymgynghoriad oedd fod nifer o ail gartrefi yn gartref teuluol oedd wedi cael eu hetifeddu a'u cadw gan y teulu, neu fod yr eiddo wedi bod ym mherchnogaeth y teulu fel ail gartref ers nifer o flynyddoedd.

2.5 Oes yna unrhyw fylchau yn y dystiolaeth sydd angen ei gasglu?

Ar wahân i ymdeimlad rhai ymatebwyr fod Cyngor Gwynedd yn gyffredinol hiliol am ystyried codi'r Premiwm ac yna ei gynyddu, nid oes tystiolaeth wedi ei dderbyn i gefnogi hynny gan fod astudiaethau wedi cael eu cynnal sy'n awgrymu fod angen cymryd camau i weithredu i fynd i'r afael â phroblemau tai mewn ardaloedd gwledig o Wynedd.

3) Adnabod yr Effaith

3.1 Mae'n rhaid i'r Cyngor roi sylw dyledus i'r effaith fydd unrhyw newidiadau'n ei gael ar bobl hefo nodweddion cydraddoldeb isod. Beth yw'r effaith fydd y polisi/gwasanaeth newydd neu'r newidiadau arfaethedig yn ei gael ar bobl hefo'r nodweddion hyn? Mae hefyd angen ystyried yr effaith ar anfantais economaidd-gymdeithasol ac ar y Gymraeg.

Nodweddion	**Sut fath o effaith? ***	**Ym mha ffordd? Beth yw'r dystiolaeth?**
Hil (gan gynnwys cenedligrwydd)	Positif	Bwriad y polisi o godi premiwm yw i fynd i'r afael â'r sefyllfa nad oes tai ar gael i bobl leol, ac mae'r effaith yn bositif ar y garfan yma.
	Negyddol	Bydd y polisi yn effeithio ar bobl o'r tu allan i Wynedd ac mae rhai o ymatebwyr i'r ymgynghoriad cyhoeddus yn honni y byddai'r Polisi yn hiliol gan ei fod yn targedu pobl o'r tu allan i Gymru. Fodd bynnag, nid oes unrhyw ystyriaeth o hil perchnogion yr eiddo pan fydd premiwm yn cael ei godi ar ail gartrefi ac eiddo gwag hir dymor. Codir y Premiwm ar bob ail gartref ac eiddo gwag hirdymor heb wahaniaethu mewn unrhyw fodd ar lle mae'r perchnogion yn byw na beth yw eu hil neu genedligrwydd. Er hynny, rydym yn cydnabod fod yr ymgynghoriad cyhoeddus yn dangos fod cyfran arwyddocaol o berchnogion ail gartrefi yn adnabod eu hunain fel Saeson ac felly mae'n debyg y bydd y polisi yn cael effaith ariannol negyddol ar y garfan yma. Serch hynny, bydd yr arian yn cael ei ddefnyddio i ddatblygu'r farchnad dai ar gyfer pobl leol, sy'n ddeilliant positif.
Anabledd	Ansylweddol	Mae posibilrwydd bychan o wahaniaethau yn anuniongyrchol ar sail anabledd o oes rhywun anabl yn cadw eiddo sydd

		wedi ei addasu yng Ngwynedd gan nad oes modd iddynt gael gwyliau mewn man arall.
Rhyw	Dim	Dim effaith wedi ei adnabod
Oedran	Positif	Dangosodd astudiaeth yn 2013 fod gwneuthuriad demograffig y cymunedau sydd â chyfrannau uchel o ail gartrefi yn wahanol; yn gyffredinol, mae'r boblogaeth breswyl yn 'hŷn'. Mae hyn yn effeithio ar gydbwysedd y cymunedau a bydd yn cael effaith ar wydnwch a chynaladwyedd yr ardaloedd hyn yn y dyfodol. Aethpwyd ymlaen i nodi fod proffiliau perchnogion ail gartrefi eu hunain yn awgrymu eu bod yn gyffredinol yn ganol oed neu wedi ymddeol, ac yn gyfoethocach na'r cyfartaledd cenedlaethol. Fe wnaeth Shelter (2011) (*Taking Stock, an assessment of under utilisation of housing stock in England*) amcangyfrif fod 60% o berchnogion ail gartrefi yn genedlaethol rhwng 45 a 60 mlwydd oed o gymharu â 40% ar draws yr holl perchen-feddiant yn y grŵp oedran hwn. Mae ymatebion yr ymgynghoriad cyhoeddus cyfredol wedi awgrymu yr un peth. Felly, mae tystiolaeth fod y rhai fydd ar eu colled yn ariannol yn hŷn, ond disgwylir y bydd y bobl hŷn sy'n byw yn yr ardaloedd perthnasol trwy'r flwyddyn ar eu hennill gan y bydd y gymdeithas leol yn fwy gwydn a chynaliadwy. Serch hynny, mae tystiolaeth gryf fod darparwyr gofal yn wynebu trafferthion recriwtio dybryd. Mae sicrhau cydbwysedd cymunedol yn hollbwysig er mwyn cael digon o bobl ieuengach i warchod a rhoi gofal i bobl hŷn, a bwriad y polisi o godi Premiwm ydi helpu pobl ifanc i aros yn yr ardal leol trwy allu darparu cartrefi lleol iddynt. Ar y cyfan, felly, bydd y polisi yn cael effaith bositif gan ei fod yn helpu teuluoedd ifanc i gael cartref. Bydd hyn wedyn yn rhoi effaith mwy bositif na negyddol ar gydbwysedd cymunedol.
Cyfeiriadedd rhywiol	Dim	Dim effaith wedi ei adnabod
Crefydd neu gred (neu ddiffyg cred)	Dim	Dim effaith wedi ei adnabod
Ailbennu rhywedd	Dim	Dim effaith wedi ei adnabod
Beichiogrwydd a mamolaeth	Dim	Dim effaith wedi ei adnabod

Priodas a phartneriaeth sifil	Dim	Dim effaith wedi ei adnabod
Yr iaith Gymraeg	Positif	Bydd effaith anuniongyrchol ar yr iaith gan mai pwrpas codi premiwm yw i annog perchnogion eiddo gwag hir dymor ac ail gartrefi i ddychwelyd yr eiddo i'r stoc dai lleol, neu i dalu Treth Cyngor ychwanegol. Mae cynnyrch y Premiwm hyd yma wedi ei ddefnyddio i diwallu anghenion tai lleol. Mae cefnogi'r iaith Gymraeg, felly, yn rhan greiddiol o'r polisi yma. Yn benodol, bydd effaith bositif ar gydbwysedd cymunedau gan fod cynnyrch y premiwm yn ariannu'r Cynllun Gweithredu Tai sy'n cynorthwyo teuluoedd lleol i brynu tŷ fforddiadwy.
Anfantais Economaidd-Gymdeithasol	Positif	Wrth benderfynu yn Chwefror 2021 i argymell i'r Cyngor llawn gynyddu lefel y Premiwm i 100%, nododd aelodau'r Cabinet fod argyfwng tai o fewn y sir. Pwysleisiwyd yr egwyddor fod y Cyngor yn awyddus i drigolion gael cartrefi yn eu cymunedau, i sicrhau cymunedau sydd yn ffynnu. Ategwyd fod tai yn flaenoriaeth ac fod gofyn i sicrhau adnoddau ychwanegol er mwyn gweithredu'r Strategaeth Dai. Mae'r y grym i godi premiwm wedi ei gyflwyno trwy Ddeddf Tai (Cymru) 2014 ac mae'r canllawiau statudol yn nodi: *Bwriadwyd i'r disgresiwn a roddir i awdurdodau lleol i godi premiwm fod yn gyfrwng i gynorthwyo awdurdodau lleol i wneud y canlynol:* • *adfer defnydd cartrefi gwag hirdymor er mwyn darparu cartrefi saff, diogel a fforddiadwy; a* • *chynorthwyo awdurdodau lleol i gynyddu'r cyflenwad o dai fforddiadwy a gwella cynaladwyedd cymunedau lleol.*

3.2 Mae'n ddyletswydd ar y Cyngor dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 i gyfrannu'n bositif i gymdeithas decach trwy hybu cydraddoldeb a pherthynas dda yn ei weithgareddau ym meysydd oedran, rhyw, cyfeiriadedd rhywiol, crefydd, hil, trawsrywedd, anabledd a beichiogrwydd a mamolaeth. Mae'n rhaid i'r Cyngor roi sylw dyledus i'r ffordd mae unrhyw newid yn effeithio'r dyletswyddau yma.

Dyletswyddau Cyffredinol y Ddeddf Cydraddoldeb	**A yw'n cael effaith?***	**Ym mha ffordd? Beth yw'r dystiolaeth?**
Cael gwared â cham-wahaniaethu anghyfreithlon, aflonyddu ac erledigaeth	Nac ydi	
Hyrwyddo cyfleoedd cyfartal	Ydi	Bydd hyn yn rhoi cyfle cyfartal i bobl leol sy'n methu fforddio cartref ar hyn o bryd. Mae'r sefyllfa tai ar hyn o bryd yn anghyfartal a bwriad y penderfyniad ydi sefydlogi ac unioni'r sefyllfa yma.
Meithrin perthnasau da	Ydi	Gall y polisi o godi Premiwm hyrwyddo perthnasau da gyda pobl o fewn cymunedau Gwynedd os ydi'r Polisi yn rhoi cyfle iddynt cael gwell cartref, neu gartref cyntaf, gan fod nifer y tai gwyliau ac anheddau gwag yn cael ei ganfod fel cael effaith andwyol ar allu pobl lleol i gael lle i fyw. Gall polisi o godi Premiwm Treth Cyngor ar ail gartrefi ac anheddau gwag wella'r perthnasau os ydi trigolion Gwynedd yn teimlo fod y polisi'n gymorth iddynt fod â gwell cyfle i gael cartref yn eu hardal leol. Mae rhai perchnogion ail gartrefi wedi honni yn eu hymateb i'r ymgynghoriad y bydd cynyddu lefel y Premiwm yn achosi drwg-deimlad cymunedol, ond nid oes unrhyw dystiolaeth i law gefnogi'r honiad yma. Mae'r anghyfartaledd presennol yn fwy tebygol o greu drwgdeimlad.

3.3 Sut mae eich cynnig yn sicrhau eich bod yn gweithio yn unol â gofynion Safonau'r Iaith Gymraeg (Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011), i sicrhau na chaiff y Gymraeg ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg, ac y manteisir ar bob cyfle i hyrwyddo'r Gymraeg (y tu hwnt i ddarparu gwasanaethau'n ddwyieithog) a chynyddu cyfleoedd i ddefnyddio a dysgu'r iaith yn y gymuned?

Fel nodir yn 3.1 uchod, bydd effaith bositif ar gydbwysedd cymunedau gan fod cynnyrch y premiwm yn ariannu'r Cynllun Gweithredu Tai sy'n cynorthwyo teuluoedd lleol i brynu tŷ fforddiadwy.

3.4 Pa fesurau neu newidiadau eraill y gallech eu cynnwys i gryfhau neu newid y polisi / arfer er mwyn cael effaith gadarnhaol ar gyfleoedd pobl i ddefnyddio'r Gymraeg, ac i leihau neu atal unrhyw effeithiau andwyol y gallai'r polisi/ymarfer ei gael ar yr iaith Gymraeg?

Polisi trethiant yw hwn, a credwn fod y polisi cyfredol yn mynd hyd eithaf ein gallu cyfreithiol a statudol yn hynny o beth o safbwynt cael effaith bositif ar yr iaith.

3.5 Sut mae'r cynnig yn dangos eich bod wedi rhoi sylw dyledus i'r angen i fynd i'r afael ag anghyfartaledd o achos anfantais economaidd-gymdeithasol? (Sylwch fod hyn yn ymwneud â chau bylchau anghydraddoldeb yn hytrach na gwella canlyniadau i bawb yn unig).

Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu Cynllun Gweithredu Tai yn Rhagfyr 2020 sy'n cynnwys ystod o brosiectau yn eu lle i wneud y defnydd o gynnyrch y Premiwm er mwyn mynd i'r afael ag achosion o anfantais economaidd-gymdeithasol. Yr egwyddor sylfaenol yw fod y rhai sy'n gallu fforddio sawl eiddo yn cynorthwyo'r rhai mwyaf bregus mewn cymdeithas sy'n methu cael cartrefi o gwbl. Y prosiectau yn y Cynllun Gweithredu Tai sy'n gwneud defnydd o arian y Premiwm yw:

- Cynlluniau tai â chefnogaeth i'r digartref
- Llety â chefnogaeth i ieuenctid digartref
- Unedau hunan-gynhaliol ar gyfer unigolion ag anghenion cymdeithasol dwys
- Pecynnau cefnogaeth i landlordiaid preifat
- Llety a chefnogaeth ychwanegol yn Arfon
- Adeiladu mwy o dai cymdeithasol na'r hyn y gellir ei ariannu drwy'r grant tai cymdeithasol
- Datblygu tai ein hunain er mwyn cynyddu'r cyfleoedd i drigolion Gwynedd gystadlu yn y farchnad dai.
- Ymgynghori gyda chymunedau er mwyn sefydlu eu anghenion tai

- Plotiau hunan adeiladu
- Grantiau Prynwyr Tro Cyntaf i adnewyddu tai gwag
- Eithriad Treth Cyngor ar dai gwag i brynwyr tro cyntaf
- Cynllun cymorth prynu
- Prynu tir adeiladu ar gyfer y dyfodol
- Elfen trigiannol mewn cynlluniau adfywio cymunedol
- Sefydlu gwasanaeth Cadwraeth Ynni newydd i berchnogion tai er mwyn cyfrannu tuag at ein dyhead i fynd i'r afael â'r argyfwng hinsawdd
- Cynllun peilot Tai Arloesol
- Ariannu'r diffyg ariannol yn achosion busnes tai arloesol
- Tai gyda chefnogaeth – ieuenctid
- Tai gofal estynedig – henoed
- Tai gyda chefnogaeth – oedolion gydag anghenion dwys
- Cartrefi addas i blant gyda anghenion corfforol dwys
- Frondeg, Caernarfon
- Benthyciadau di log i wella cyflwr tai
- Siop un stop i faterion Tai

3.6 Pa fesurau neu newidiadau eraill y gallech eu cynnwys i gryfhau neu newid y polisi / arfer i ddangos eich bod wedi rhoi sylw dyledus i'r angen i leihau canlyniadau anghyfartal o ganlyniad i anfantais economaidd-gymdeithasol, yn unol â'r Ddeddf Economaidd-Gymdeithasol?

Credwn fod y polisi eisoes yn dangos ymrwymiad llwyr i roi sylw dyledus i'r angen i leihau canlyniadau anghyfartal o ganlyniad i anfantais economaidd-gymdeithasol ac nad oes angen mesurau neu newidiadau eraill.

4) Dadansoddi'r canlyniadau

4.1 Ydi'r polisi felly'n debygol o gael effaith sylweddol, bositif ar unrhyw un o'r uchod? Beth yw'r rheswm am hyn?

Un o prif ganlyniadau'r Premiwm ydi ariannu'r Cynllun Gweithredu Tai. Bydd y cynllun hwn yn mynd i'r afael ag anghysondeb cymdeithasol o fewn Gwynedd. Mae'r Asesiad Effaith Cydraddoldeb a gwblhawyd wrth baratoi'r Cynllun Gweithredu Tai yn nodi'r camau positif iawn fydd yn deillio o weithredu'r Cynllun, gyda chymorth ariannol y Premiwm:

Microsoft Word - 0.2Asesiad_Effaith_Cydraddoldeb_CGT.doc (llyw.cymru)

Bwriad y Premiwm yw anelu i leihau anghydraddoldeb o fewn cymunedau Gwynedd, ac mae'n cyfrannu at hynny drwy ariannu prosiectau penodol.

Mae manylion am asesiad o safbwynt Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol i'w gael yng nghorff yr adroddiad i'r Cabinet.

4.2 Ydi'r polisi felly'n debygol o gael effaith sylweddol, negyddol ar unrhyw un o'r uchod? Beth yw'r rheswm am hyn?

Dau garfan benodol o'r boblogaeth fydd yn destun y premiwm, sef perchnogion ail gartrefi, a perchnogion tai gwag hir dymor.

Dylid nodi fod ymatebion i'r ymgynghoriad, ynghyd ag astudiaethau cenedlaethol yn awgrymu'n gryf fod perchnogion ail gartrefi yn dueddol o fod yn bobl hŷn. Mae nifer o'r ymatebion i'r ymgynghoriad yn awgrymu fod rhai o'r perchnogion hŷn yma yn "asset rich / cash poor". Hynny yw, maent wedi prynu'r eiddo ers sawl blwyddyn neu wedi ei etifeddu, ond nid yw eu hincwm o reidrwydd yn uchel. Mae hyn yn y pen draw yn codi gronyn o amheuaeth os yw'r Cyngor yn gwireddu ei ddyletswyddau statudol, ond rhaid pwyso hynny yn erbyn y tlodi, diweithdra a digartrefedd sydd yng nghefn gwlad Gwynedd. Yn ôl y Cynllun Gweithredu Tai, mae 59% o drigolion Gwynedd wedi cael eu prisio allan o'r farchnad yng Ngwynedd.

Mae nifer o'r ymatebion i'r ymgynghoriad cyhoeddus wedi datgan fod y Polisi yma yn un hiliol gan ei fod yn targedu unigolion sydd yn byw y tu allan i Gymru. Fodd bynnag, mae'r Premiwm yn cael ei godi ar bob eiddo sy'n ail gartref neu'n eiddo gwag hirdymor heb ystyried y perchnogaeth. Mae cyfran arwyddocaol o berchnogion ail gartrefi yn adnabod eu hunain fel Saeson, a byddai cynyddu'r Premiwm yn cael effaith ariannol negyddol ar y garfan yma.

Mae cyfraith achos wedi sefydlu y bydd gwahaniaethu anuniongyrchol yn cael ei gymryd fel bod wedi digwydd pan fyddai darpariaeth, maen prawf neu arfer sy'n ymddangos yn niwtral, yn rhoi personau o darddiad hiliol neu ethnig o dan anfantais benodol o'i gymharu â phersonau eraill, oni bai bod darpariaeth, maen prawf neu arfer yn cael ei gyfiawnhau'n wrthrychol gan nod cyfreithlon a'r modd o gyflawni'r nod hwnnw yn briodol ac angenrheidiol.

Wrth wneud penderfyniad ar y Premiwm, felly, rhaid bod yn ymwybodol o'r posibilrwydd fod gwahaniaethu anuniongyrchol yn bodoli. Er mai defnydd eiddo sy'n golygu os yw Premiwm yn daladwy arno neu beidio, nid ei berchnogaeth, mae canlyniad yr ymgynghoriad yn awgrymu fod perchnogion eiddo o'r fath yn dueddol o fod yn Saeson ac yn bobl hŷn ac mae angen bod yn ymwybodol o'r risg o wahaniaethu anuniongyrchol yn erbyn y carfannau hyn.
Fodd bynnag, mae Deddf Cydraddoldeb 2010 yn datgan fod hyn yn gyfreithiol os yw'r polisi yn fodd cymesur o gyflawni nod ddilys, ac yn yr achos hwn mae'n fodd o wireddu gweithrediad gadarnhaol, sef mynd i'r afael ag argyfwng tai i bobl leol.

4.3 Beth ddylid ei wneud?

Dewiswch un o'r canlynol:

Parhau gyda'r polisi / gwasanaeth gan ei fod yn gadarn	
Addasu'r polisi i ddileu unrhyw rwystrau	
Atal a dileu'r polisi gan fod yr effeithiau niweidiol yn rhy fawr	
Parhau a'r polisi oherwydd gellir cyfiawnhau unrhyw effaith niweidiol	✓
Dim camau pellach ar hyn o bryd, mae'n gynamserol i benderfynu, neu does dim digon o dystiolaeth	

4.4 Os yn parhau hefo'r cynllun, pa gamau fyddwch chi'n cymryd i leihau neu liniaru unrhyw effeithiau negyddol?

Mae ychydig o dystiolaeth y byddai cynyddu'r premiwm ar ail-gartrefi yn gwahaniaethau yn erbyn grŵp gwarchodedig, gyda data yn awgrymu fod perchnogion ail gartrefi yn tueddu i fod yn bobl hŷn ac yn adnabod eu hunain fel Saeson. Bwriad y polisi o safbwynt Premiwm Treth Cyngor yw cydnabod fod eiddo gwag hirdymor ac ail gartrefi yn cynyddu rhai o broblemau cymdeithasol Gwynedd, a dylai'r perchnogion wneud cyfraniad ariannol i liniaru peth o'r anfanteision maent yn eu hachosi.

Mae honiad fod y polisi o godi'r Premiwm yn un hiliol oherwydd lle mae perchnogion ail gartrefi yn byw, ond mae nifer o'r rhai sydd wedi ateb yr ymgynghoriad yn nodi mai Cymry sydd yn berchen ar eiddo yng Ngwynedd tra fod eu prif gartref y tu allan i Gymru. Bydd y Premiwm yn cael ei godi yn seiliedig ar nodweddion yr eiddo, nid nodweddion y perchennog, a bydd effaith bositif os ydi teuluoedd lleol yn gallu fforddio prynu eiddo yn eu hardal leol yn hytrach na gorfod symud i ffwrdd i gael cartref. Mae cydnabyddiaeth fod effaith ariannol negyddol ar bobl sy'n byw tu allan i Wynedd, gyda nifer helaeth ohonynt yn adnabod eu hunain fel Saeson. Yn unol â gofynion Deddf Cydraddoldeb 2010 mae cynyddu lefel y Premiwm yn fodd cymesur o gyflawni nod ddilys, sef ariannu Cynllun Gweithredu Tai sy'n mynd i'r afael â peth o'r niwed mae ail gartrefi ac anheddau gwag yn eu hachosi i gymunedau Gwynedd.

4.5 Os nad ydych yn gweithredu ymhellach i ddileu neu leihau effeithiau negyddol, esboniwch pam yma.

Mater gwleidyddol yn y pen draw yw lefel y Premiwm, wedi ei gymryd ar sail y dystiolaeth sydd i law. Bydd yr aelodau etholedig yn dod i benderfyniad ar y balans briodol i'w gael rhwng y gost ychwanegol i berchnogion ail gartrefi ac eiddo gwag hirdymor a'r cymhelliant cysylltiedig o ddod ag eiddo yn ôl i ddefnydd, yn erbyn y lles cymdeithasol fyddai'n deillio o'r gallu i wireddu cynlluniau penodol i fynd i'r afael ag anghysondeb cymdeithasol.

5) Monitro

5.1 Pa gamau fyddwch chi'n gymryd i fonitro effaith ac effeithiolrwydd y polisi neu wasanaeth (cynllun gweithredu)?

Bydd rhaid cael penderfyniad y Cyngor llawn yn flynyddol ar gyfer gosod lefel y Premiwm. Bydd yr Adran Gyllid yn parhau i gadw golwg ar newidiadau ar statws eiddo gwag hirdymor ac ail gartrefi, ac yn gweithredu fel bo'r angen i asesu os oes materion cydraddoldeb tu ôl i'r trosglwyddo i ardrethi annomestig.

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

CANLLAWIAU

Treth Gyngor ar dai gwag ac ail gartrefi

Canllawiau ar gyfer awdurdodau lleol ar bremiymau'r dreth gyngor ar eiddo gwag hirdymor ac ail gartrefi.

Cyhoeddwyd gyntaf: 9 Mawrth 2023

Diweddarwyd ddiwethaf: 9 Mawrth 2023

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.

Ewch i **https://www.llyw.cymru/treth-gyngor-ar-dai-gwag-ac-ail-gartrefi-html** i weld y fersiwn ddiweddaraf.

Gwybdaeth am **hawlfraint**.

Cynnwys

Rhagymadrodd

Rhan 1: gweithredu premiwm y dreth gyngor ar anheddau gwag hirdymor ac anheddau a feddiennir yn gyfnodol yng Nghymru

Rhan 2: gweinyddu a Gorfodi

Rhan 3: monitro ac adrodd ar bremiymau'r dreth gyngor

Rhan 4: apeliadau

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.

Ewch i **https://www.llyw.cymru/treth-gyngor-ar-dai-gwag-ac-ail-gartrefi-html** i weld y fersiwn ddiweddaraf. Gwybdaeth am **hawlfraint**.

Rhagymadrodd

Ers 1 Ebrill 2017, mae awdurdodau lleol yng Nghymru wedi gallu codi premiwm o hyd at 100% o gyfradd safonol y dreth gyngor ar anheddau gwag hirdymor ac anheddau a feddiennir yn gyfnodol (y cyfeirir atynt yn fwy cyffredin fel ail gartrefi) yn eu hardaloedd. O 1 Ebrill 2023, bydd y premiymau uchaf y gall awdurdodau lleol eu pennu ar gyfer y dreth gyngor yn cynyddu i 300%. Pwerau disgresiwn yw'r pwerau a roddir i awdurdodau lleol, felly mater i bob awdurdod lleol fydd penderfynu a fydd yn codi premiwm ar eiddo gwag hirdymor neu ail gartrefi (neu'r ddau).

Diben y canllawiau hyn yw sicrhau bod dull teg a chyson yn cael ei ddefnyddio ledled Cymru a helpu awdurdodau lleol i wneud y canlynol:

- penderfynu a ddylid codi premiwm neu ddiwygio premiwm yn eu hardal leol
- gweinyddu a gorfodi premiymau
- cymhwyso'r eithriadau
- monitro ac adrodd ar y defnydd a wneir o bremiymau

Rhaid i bob awdurdod lleol yng Nghymru ystyried unrhyw ganllawiau a gyhoeddir gan Weinidogion Cymru wrth benderfynu ar bremiwm ar gyfradd safonol y dreth gyngor fel y nodir yn adrannau 12A (3) a 12B (4) o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 (‘Deddf 1992’) fel y'u mewnosodwyd gan Ddeddf Tai (Cymru) 2014 (‘Deddf 2014’).

Ni ddylid trin y canllawiau hyn fel dehongliad o'r ddeddfwriaeth. Mater i'r awdurdod lleol yn y lle cyntaf yw dehongli'r ddeddfwriaeth, a'r llysoedd sy'n gyfrifol am roi dehongliad diffiniol.

Rhan 1: gweithredu premiwm y dreth gyngor ar anheddau gwag hirdymor ac anheddau a

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.
Ewch i **https://www.llyw.cymru/treth-gyngor-ar-dai-gwag-ac-ail-gartrefi-html** i weld y fersiwn ddiweddaraf.
Gwybdaeth am **hawlfraint**.

feddiennir yn gyfnodol yng Nghymru

Y fframwaith cyfreithiol ar gyfer premiymau'r dreth gyngor

Mae’r adran hon yn amlinellu'r fframwaith cyfreithiol sy'n berthnasol i'r premiwm ar anheddau gwag hirdymor ac anheddau a feddiennir yn gyfnodol. Caiff gofynion penodol ar gyfer eiddo gwag hirdymor yn Adran 12a, a chaiff gofynion penodol ar gyfer anheddau a feddiennir yn gyfnodol yn Adran 12b.

Adrannau 12A a 12B i alluogi awdurdod bilio (cyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol) yng Nghymru i ddatgymhwyso unrhyw ddisgownt a ganiatawyd i anheddau gwag hirdymor ac anheddau a feddiennir yn gyfnodol a chymhwyso swm uwch o dreth gyngor (premiwm).

Diwygiodd Rheoliadau'r Dreth Gyngor (Anheddau Gwag Hirdymor ac Anheddau a Feddiennir yn Gyfnodol) (Cymru) 2022 (‘Rheoliadau 2022’) adrannau 12A a 12B o Ddeddf 1992 gan gynyddu'r swm uwch o dreth gyngor y gall awdurdod bilio (cyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol) ei gymhwyso i anheddau gwag hirdymor ac anheddau a feddiennir yn gyfnodol i 300% ar gyfer blwyddyn ariannol 2023 i 2024 a blynyddoedd dilynol.

Os bydd awdurdod lleol yn penderfynu codi premiwm, rhaid iddo gyhoeddi hysbysiad o'r penderfyniad mewn o leiaf un papur newydd sy'n cylchredeg yn ei ardal o fewn 21 diwrnod i ddyddiad y penderfyniad.

Yn ogystal, os bydd awdurdod bilio yn penderfynu codi premiwm, bydd hyn yn datgymhwyso unrhyw ddisgownt a ganiatawyd o dan adran 11(2)(a) o Ddeddf 1992 ar gyfer anheddau lle nad oes preswylwyr.

Gall awdurdod bilio wneud, amrywio, neu ddirymu penderfyniad a wnaed o dan adrannau 12A a 12B o Ddeddf 1992, ond dim ond cyn dechrau'r flwyddyn ariannol y mae'r penderfyniad yn berthnasol iddi. Drwy arfer y pwerau hyn, gall

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.
Ewch i **https://www.llyw.cymru/treth-gyngor-ar-dai-gwag-ac-ail-gartrefi-html** i weld y fersiwn ddiweddaraf.
Gwybdaeth am **hawlfraint**.

awdurdod bilio hefyd benderfynu ar y mathau neu'r dosbarthiadau o eiddo yn y categorïau anheddau gwag hirdymor neu ail gartrefi y byddant yn cymhwyso premiwm iddynt. Mae hyn yn galluogi pob awdurdod i deilwra ei benderfyniadau at amgylchiadau lleol.

Mae gan Weinidogion Cymru bwerau hefyd o dan adran 12A(4) a 12A(5), a 12B(5) a 12B(6) o Ddeddf 1992 i ragnodi, drwy reoliadau, ddosbarthiadau penodol o anheddau na ellir codi premiwm arnynt. Mae Rheoliadau'r Dreth Gyngor (Eithriadau rhag Symiau Uwch) 2015 yn rhagnodi'r eithriadau ac fe'u nodir yn ddiweddarach yn y canllawiau hyn.

Mae system y dreth gyngor eisoes yn darparu sawl eithriad penodol rhag y dreth gyngor. Mae'r grwpiau esempt wedi'u nodi yng Ngorchymyn y Dreth Gyngor (Anheddau Esempt) 1992 (fel y'i diwygiwyd). Mae sawl esemptiad ar gyfer anheddau sydd heb eu meddiannu, er enghraifft:

- pan fo'r preswylydd yn yr ysbyty neu mewn lleoliad gofal preswyl hirdymor
- pan fo adeiladwaith annedd yn cael ei atgyweirio (am hyd at flwyddyn)
- pan fo'r preswylydd wedi marw (am hyd at chwe mis ar ôl y grant profiant neu lythyrau gweinyddu)

Ni ellir codi premiwm ar annedd sy'n esempt rhag y dreth gyngor. Fodd bynnag, os nad yw annedd yn gymwys i gael esemptiad mwyach, ac nid oes neb yn ei meddiannu o hyd, gellir codi premiwm arni os oes un yn gymwys. Yn achos annedd wag, gellir codi premiwm arni ar ôl iddi fod yn wag am gyfnod parhaus o flwyddyn, a bydd hyn yn cynnwys y cyfnod y bydd unrhyw esemptiad wedi cael ei gymhwyso ar ei gyfer.

Adran 12A: swm uwch ar gyfer anheddau gwag hirdymor

At ddiben yr adran hon, caiff annedd wag hirdymor ei diffinio fel annedd nad yw'n cael ei meddiannu ac sydd heb fawr o ddodrefn am gyfnod parhaus o

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.
Ewch i **https://www.llyw.cymru/treth-gyngor-ar-dai-gwag-ac-ail-gartrefi-html** i weld y fersiwn ddiweddaraf.
Gwybdaeth am **hawlfraint**.

flwyddyn o leiaf.

Os caiff annedd ei dodrefnu neu'i meddiannu am un neu fwy o gyfnodau o chwe wythnos neu lai yn ystod y flwyddyn, ni fydd hyn yn effeithio ar ei statws fel annedd wag hirdymor. Hynny yw, ni all person newid statws annedd fel annedd wag hirdymor drwy feddiannu neu ddodrefnu'r annedd am gyfnod byr.

Os bydd awdurdod lleol yn penderfynu codi premiwm ar anheddau gwag hirdymor, gall bennu canrannau gwahanol ar gyfer anheddau gwahanol yn seiliedig ar y cyfnod y maent wedi bod yn wag. Mae hyn yn galluogi awdurdodau lleol i weithredu fesul cam, gan gynyddu premiymau yn raddol dros amser.

Adran 12B: swm uwch ar gyfer anheddau a feddiennir yn gyfnodol

At ddiben yr adran hon, caiff ail gartref ei ddiffinio fel annedd nad yw'n unig neu brif gartref person ac sydd wedi'i dodrefnu'n sylweddol. Mae Deddf 1992 yn cyfeirio at yr anheddau hyn fel anheddau a feddiennir yn gyfnodol ond cyfeirir atynt yn gyffredin fel ‘ail gartrefi’.

Er mwyn i bremiwm fod yn gymwys i anheddau a feddiennir yn gyfnodol, rhaid i awdurdod bilio wneud ei benderfyniad cyntaf o dan adran 12B o leiaf flwyddyn cyn dechrau'r flwyddyn ariannol y mae'r premiwm yn berthnasol iddi.

O hyn ymlaen, bydd y canllawiau yn cyfeirio at eiddo gwag hirdymor ac ail gartrefi.

Penderfynu codi premiymau'r dreth gyngor ar eiddo gwag hirdymor a/neu ail gartrefi

Bwriedir i'r disgresiwn a roddir i awdurdodau lleol godi premiwm fod yn adnodd i

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.
Ewch i **https://www.llyw.cymru/treth-gyngor-ar-dai-gwag-ac-ail-gartrefi-html** i weld y fersiwn ddiweddaraf.
Gwybdaeth am **hawlfraint**.

helpu i wneud y canlynol:

- sicrhau bod eiddo gwag hirdymor yn cael eu defnyddio unwaith eto er mwyn darparu cartrefi diogel a fforddiadwy
- helpu awdurdodau lleol i gynyddu'r cyflenwad o dai fforddiadwy a gwneud cymunedau lleol yn fwy cynaliadwy

Gall awdurdodau lleol gymhwyso premiymau i eiddo gwag hirdymor neu ail gartrefi neu'r ddau, a gallant bennu premiymau gwahanol i bob dosbarth.

Cafodd y pwerau eu dylunio'n benodol i fod yn bwerau disgresiwn er mwyn galluogi awdurdodau lleol i'w defnyddio yn eu ffyrdd eu hunain i fynd i'r afael â blaenoriaethau lleol ac adlewyrchu'r patrymau gwahanol o ran argaeledd tai a'r angen am dai sydd i'w gweld ledled Cymru.

Mae ystod o ffactorau a allai helpu awdurdodau lleol i benderfynu a ddylid codi premiwm ai peidio. Bydd rhai ffactorau yn benodol i eiddo gwag hirdymor neu ail gartrefi, ond bydd ffactorau eraill yn berthnasol i'r ddau. Mae'r ffactorau hyn wedi'u rhestru isod er mwyn helpu awdurdodau lleol. Nid yw'r rhestr hon yn un gynhwysfawr.

- Nifer a chanrannau'r eiddo gwag hirdymor a/neu ail gartrefi yn yr ardal leol.
- Dosbarthiad eiddo gwag hirdymor a/neu ail gartrefi a thai eraill ledled yr awdurdod ac asesiad o'u heffaith ar werthoedd eiddo mewn ardaloedd penodol.
- Yr effaith bosibl ar economïau lleol a'r diwydiant twristiaeth.
- Patrymau o ran y galw am gartrefi fforddiadwy a faint ohonynt sydd ar gael.
- Yr effaith bosibl ar wasanaethau cyhoeddus lleol.
- Yr effaith bosibl ar y gymuned leol.
- Yr effaith bosibl ar y Gymraeg.
- Mesurau eraill sydd ar gael i awdurdodau er mwyn cynyddu'r cyflenwad tai a nifer y tai fforddiadwy sydd ar gael.
- Mesurau eraill sydd ar gael i awdurdodau er mwyn helpu i sicrhau bod eiddo

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.
Ewch i **https://www.llyw.cymru/treth-gyngor-ar-dai-gwag-ac-ail-gartrefi-html** i weld y fersiwn ddiweddaraf.
Gwybdaeth am **hawlfraint**.

gwag hirdymor yn cael eu defnyddio unwaith eto.

Fel arfer, bydd penderfyniad awdurdod lleol i godi premiwm o dan adran 12A neu 12B o Ddeddf 1992 yn rhan o broses pennu'r gyllideb gan ei fod yn debygol o effeithio ar benderfyniadau ynghylch gwariant a phennu trethi. Felly, caiff y penderfyniad ei wneud gan y Cyngor llawn fel rheol. Cyn gwneud hynny, rhaid i awdurdod lleol roi ystyriaeth ddyledus i'w ddyletswyddau statudol i gynnal asesiadau o'r effaith ar gydraddoldeb o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 a Dyletswydd cydraddoldeb y sector cyhoeddus yng Nghymru a ddaeth i rym yn 2011, yn ogystal ag unrhyw ystyriaethau perthnasol eraill. Bydd hyn yn cynnwys ystyried sut mae ei bolisi yn bodloni gofynion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 ac yn cyfrannu'n benodol at yr amcanion o greu Cymru lewyrchus; Cymru sy'n fwy cyfartal; a Chymru o gymunedau cydlynus.

Dylai awdurdodau lleol hefyd ystyried amseriad unrhyw benderfyniadau i gyflwyno neu amrywio premiwm ar gyfer blwyddyn ariannol. Bydd unrhyw newid i bremiwm yn newid cynlluniau refeniw awdurdod a dylai'r awdurdod gadw hyn mewn cof wrth bennu'r gyllideb. Fel rheol, disgwylir i awdurdod lleol adlewyrchu ei sylfaen drethu arfaethedig, gan gynnwys pob disgownt a phremiwm, erbyn diwedd mis Rhagfyr ar gyfer y flwyddyn ariannol nesaf, felly mae unrhyw benderfyniadau a wneir ar ôl hyn yn peryglu hygrededd data cyhoeddedig a gallant arwain at feirniadaeth.

Dylai awdurdod lleol ystyried sut mae'n ymgysylltu ac yn ymgynghori â rhanddeiliaid allweddol, gan gynnwys yr etholwyr lleol a pherchnogion ail gartrefi, cyn penderfynu codi premiwm.

Anogir awdurdodau lleol yn gryf i ymgynghori cyn gwneud penderfyniad cyntaf i godi premiwm. Ar gyfer ail gartrefi, rhaid gwneud y penderfyniad cyntaf i godi premiwm o leiaf 12 mis cyn dechrau'r flwyddyn ariannol y mae'r premiwm arfaethedig yn berthnasol iddi. Nid yw hyn yn berthnasol i eiddo gwag ond, gan fod yn rhaid i annedd wag fod yn wag am o leiaf 12 mis cyn y gellir cymhwyso premiwm iddi, awgryma Llywodraeth Cymru y dylid gwneud penderfyniad cyntaf

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.
Ewch i **https://www.llyw.cymru/treth-gyngor-ar-dai-gwag-ac-ail-gartrefi-html** i weld y fersiwn ddiweddaraf.
Gwybdaeth am **hawlfraint**.

i gymhwyso premiwm i anheddau gwag hirdymor o leiaf chwe mis cyn dechrau'r flwyddyn ariannol y mae'r premiwm yn berthnasol iddi. Dylai awdurdod lleol gynnal asesiad llawn o'r effeithiau posibl, gan gynnwys ar y boblogaeth leol, ei gymunedau, a'r economi leol.

Rhaid cadarnhau unrhyw fwriad i amrywio neu ddirymu penderfyniad i gymhwyso premiwm cyn dechrau'r flwyddyn ariannol y mae'n berthnasol iddi. Hefyd, anogir awdurdodau lleol yn gryf i ymgynghori cyn penderfynu cynyddu premiwm uwchlaw 100% gan wneud hynny o leiaf chwe mis cyn dechrau'r flwyddyn ariannol y mae'r cynnydd arfaethedig i'r premiwm yn berthnasol iddi. Bydd hyn yn golygu y bydd modd ystyried y premiwm wrth bennu lefelau'r dreth gyngor ar gyfer y flwyddyn nesaf a bydd yn rhoi digon o amser i drethdalwyr ystyried effaith premiwm uwch ar eu hamgylchiadau ariannol personol a gwneud dewisiadau ynghylch eu heiddo.

Ar ôl penderfynu cyflwyno neu amrywio premiwm, yn ychwanegol at y gofyniad i gyhoeddi hysbysiad mewn papur newydd lleol o fewn 21 diwrnod, dylai awdurdod lleol ystyried sut y bydd yn rhannu gwybodaeth am ei benderfyniad yn ehangach, yn enwedig i'r rhai y gallai'r penderfyniad effeithio arnynt. Gellir gwneud hyn drwy gyhoeddi datganiadau i'r wasg, darparu gwybodaeth ar dudalennau gwe neu drwy lwybrau eraill er mwyn codi ymwybyddiaeth, er enghraifft, cyfathrebu'n uniongyrchol â'r sawl sy'n talu'r dreth gyngor ac y mae'n debygol y bydd y premiwm yn gymwys iddynt. Dylai awdurdod lleol hefyd ystyried sut y mae'n hysbysu'r rhai nad ydynt yn byw yn yr ardal leol o bosibl ond y gallai'r penderfyniad effeithio arnynt.

Eithriadau i bremiymau'r dreth gyngor ar eiddo gwag hirdymor ac ail gartrefi

Mae adrannau 12A a 12B o Ddeddf 1992 yn rhoi pwerau i Weinidogion Cymru wneud rheoliadau i ragnodi un dosbarth neu fwy o anheddau na chaiff awdurdod bilio benderfynu cymhwyso premiwm iddynt. Mae Rheoliadau'r Dreth Gyngor

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.
Ewch i **https://www.llyw.cymru/treth-gyngor-ar-dai-gwag-ac-ail-gartrefi-html** i weld y fersiwn ddiweddaraf.
Gwybdaeth am **hawlfraint**.

(Eithriadau rhag Symiau Uwch) (Cymru) 2015 wedi'u gwneud o dan y pwerau hyn ni ellir codi premiwm ar annedd sy'n dod o dan eithriad. Rhaid i awdurdod lleol ystyried yr eithriadau hyn cyn penderfynu rhoi premiwm ar waith.

Mae'r rheoliadau yn rhagnodi saith dosbarth o anheddau esempt. Mae dosbarthiadau 1, 2, 3 a 4 yn gymwys i eiddo gwag hirdymor ac ail gartrefi. Mae dosbarthiadau 5, 6 a 7 yn gymwys i ail gartrefi yn unig. Amlinellir y dosbarthiadau anheddau yn y tabl canlynol a cheir rhagor o fanylion isod.

Dosbarth 1: anheddau sydd ar y farchnad i'w gwerthu neu lle mae cynnig i brynu'r annedd wedi cael ei dderbyn gyda therfyn amser o flwyddyn

Cymhwyso

Eiddo gwag hirdymor ac ail gartrefi.

Dosbarth 2: anheddau sydd ar y farchnad i'w gosod neu lle mae cynnig i rentu'r annedd wedi cael ei dderbyn gyda therfyn amser o flwyddyn

Cymhwyso

Eiddo gwag hirdymor ac ail gartrefi.

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.
Ewch i **https://www.llyw.cymru/treth-gyngor-ar-dai-gwag-ac-ail-gartrefi-html** i weld y fersiwn ddiweddaraf.
Gwybdaeth am **hawlfraint**.

Dosbarth 3: anecsau sy'n rhan o'r brif annedd neu sy'n cael eu trin fel rhan o'r brif annedd

Cymhwyso

Eiddo gwag hirdymor ac ail gartrefi.

Dosbarth 4: anheddau a fyddai'n unig neu'n brif breswylfa i rywun pe na bai'n byw mewn llety i'r lluoedd arfog

Cymhwyso

Eiddo gwag hirdymor ac ail gartrefi.

Dosbarth 5: lleiniau carafanau ac angorfeydd cychod a feddiennir

Cymhwyso

Ail gartrefi.

Dosbarth 6: anheddau lle mae amod cynllunio yn nodi na ellir eu meddiannu drwy gydol y flwyddyn neu'n barhaol, neu'n nodi'n benodol mai dim ond fel llety gwyliau y gellir eu defnyddio, neu'n atal person rhag eu defnyddio fel

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.
Ewch i **https://www.llyw.cymru/treth-gyngor-ar-dai-gwag-ac-ail-gartrefi-html** i weld y fersiwn ddiweddaraf.
Gwybdaeth am **hawlfraint**.

unig neu brif breswylfa

Cymhwyso

Ail gartrefi.

Dosbarth 7: anheddau sy'n gysylltiedig â swyddi

Cymhwyso

Ail gartrefi.

Dosbarth 1: anheddau sydd ar y farchnad i'w gwerthu

Mae'r eithriad hwn yn gymwys i'r premiwm ar eiddo gwag hirdymor ac ar ail gartrefi. Mae'n eithrio anheddau sydd ar y farchnad i'w gwerthu. Mae hefyd yn cwmpasu anheddau lle mae cynnig i brynu'r annedd wedi cael ei dderbyn ond nad yw'r gwerthiant wedi cael ei gwblhau eto.

I fod yn gymwys ar gyfer yr eithriad hwn, rhaid bod annedd ar werth am bris sy'n rhesymol i'r annedd honno. Wrth ystyried a yw pris yn rhesymol ai peidio, dylid ystyried prisiau gwerthu anheddau tebyg yn yr ardal. Mae canllawiau ychwanegol ar gael yn Rhan 2 Gweinyddu a Gorfodi er mwyn helpu awdurdodau lleol i gymhwyso'r eithriad hwn.

Mae'r eithriad yn para am gyfnod o flwyddyn o'r dyddiad y caiff yr eithriad ei roi. Ar ôl i eithriad ddod i ben, ni fydd annedd sydd ar y farchnad i'w gwerthu yn gymwys i gael eithriad arall oni bai ei bod wedi cael ei gwerthu.

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.
Ewch i **https://www.llyw.cymru/treth-gyngor-ar-dai-gwag-ac-ail-gartrefi-html** i weld y fersiwn ddiweddaraf.
Gwybdaeth am **hawlfraint**.

Dosbarth 2: anheddau sydd ar y farchnad i'w gosod

Mae'r eithriad hwn yn gymwys i'r premiwm ar eiddo gwag hirdymor ac ail gartrefi. Mae'n eithrio anheddau sydd ar y farchnad i'w gosod. Mae hefyd yn cwmpasu anheddau lle mae cynnig rhentu wedi cael ei dderbyn ond nad oes hawl gan y tenant feddiannu'r eiddo eto am nad yw'r denantiaeth wedi dechrau.

I fod yn gymwys ar gyfer yr eithriad hwn, rhaid bod annedd ar y farchnad i'w gosod am rent rhesymol, hynny yw, y rhent y byddai disgwyl i'r eiddo ei sicrhau o ystyried y rhent a godir ar anheddau tebyg. Mae canllawiau ychwanegol ar gael yn Rhan 2 Gweinyddu a Gorfodi er mwyn helpu awdurdodau lleol i gymhwyso'r eithriad hwn.

Mae'r eithriad yn para am gyfnod o flwyddyn o'r dyddiad y caiff yr eithriad ei roi. Ar ôl i'r eithriad ddod i ben, ni fydd annedd sydd ar y farchnad i'w gosod yn gymwys i gael eithriad arall oni bai bod tenantiaeth wedi cael ei rhoi am gyfnod o chwe mis neu fwy ar gyfer yr annedd honno.

Dosbarth 3: anecsau sy'n rhan o'r brif annedd neu sy'n cael eu trin fel rhan o'r brif annedd

Mae'r eithriad hwn yn gymwys i'r premiwm ar eiddo gwag hirdymor ac ar ail gartrefi.

Mae'r eithriad hwn yn gymwys pan fydd perchennog wedi addasu ei annedd i ddarparu anecs ac mae'r anecs bellach yn cael ei ddefnyddio fel rhan o'r brif annedd.

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.
Ewch i **https://www.llyw.cymru/treth-gyngor-ar-dai-gwag-ac-ail-gartrefi-html** i weld y fersiwn ddiweddaraf.
Gwybdaeth am **hawlfraint**.

Dosbarth 4: anheddau a fyddai'n unig neu'n brif breswylfa i rywun pe na bai'n byw mewn llety i'r lluoedd arfog

Mae'r eithriad hwn yn gymwys i'r premiwm ar eiddo gwag hirdymor ac ar ail gartrefi.

Mae'r eithriad hwn yn gymwys i anheddau a fyddai'n unig neu'n brif breswylfa person ond nad yw'n cael ei meddiannu am fod y person hwnnw yn byw mewn llety i'r lluoedd arfog.

Bwriedir bod yr eithriad hwn yn cynnwys aelodau o'r lluoedd arfog nad yw eu cartrefi yn cael eu meddiannu am eu bod yn byw mewn llety i'r lluoedd arfog dramor.

Dosbarth 5: lleiniau carafanau ac angorfeydd cychod a feddiennir

Mae'r eithriad hwn yn gymwys i'r premiwm ar ail gartrefi. Mae'n cwmpasu anheddau sy'n cynnwys llain a feddiennir gan garafán neu angorfa a feddiennir gan gwch lle nad oes preswylydd yn byw yn y garafán neu'r cwch ar hyn o bryd, ond y bydd y garafán neu'r cwch yn unig neu'n brif breswylfa person y tro nesaf y cânt eu defnyddio.

Dosbarth 6: cartrefi tymhorol neu lety gwyliau nad oes modd eu meddiannu drwy gydol y flwyddyn neu'n barhaol

Mae'r eithriad hwn yn gymwys i'r premiwm ar ail gartrefi. Mae'n gymwys i anheddau sy'n ddarostyngedig i amodau cynllunio sy'n golygu na allant gael eu meddiannu am gyfnod parhaus o 28 diwrnod o leiaf yn ystod unrhyw gyfnod o

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.
Ewch i **https://www.llyw.cymru/treth-gyngor-ar-dai-gwag-ac-ail-gartrefi-html** i weld y fersiwn ddiweddaraf.
Gwybdaeth am **hawlfraint**.

12 mis.

Caiff yr eithriad hwn ei gymhwyso'n aml i gartrefi gwyliau neu gabanau gwyliau a adeiladwyd at y diben sy'n ddarostyngedig i amodau cynllunio sy'n cyfyngu ar feddiannaeth drwy gydol y flwyddyn neu sy'n gwarchod nodweddion lleol, er enghraifft, pan fo safle gerllaw cynefin dan fygythiad y mae angen ei warchod ar adegau penodol o'r flwyddyn. Mae'r eithriad hwn yn seiliedig ar y diffiniad o'r disgownt disgresiwn presennol ar gyfer cartrefi tymhorol (Dosbarth A) yn Rheoliadau'r Dreth Gyngor (Dosbarthau Rhagnodedig ar Anheddau) (Cymru) 1998.

O 1 Ebrill 2023, caiff Dosbarth 6 ei ymestyn i gynnwys pob annedd a gyfyngir gan amod cynllunio sy'n:

- atal meddiannaeth am gyfnod parhaus o o leiaf 28 diwrnod yn ystod unrhyw gyfnod o flwyddyn
- nodi mai dim ond fel llety gwyliau y dylid ei defnyddio
- atal person rhag meddiannu'r annedd fel ei unig neu brif breswylfa

Dosbarth 7: anheddau sy'n gysylltiedig â swyddi

Mae'r eithriad hwn ond yn gymwys i'r premiwm ar ail gartrefi yn unig ac mae'n gymwys i anheddau a feddiennir gan berson sy'n bodloni'r amodau canlynol:

- person cymhwysol mewn perthynas â'r annedd ond sy'n preswylio mewn annedd arall sy'n gysylltiedig â'i swydd (fel y diffinnir yn Atodlen 1 i'r Rheoliadau)
- person cymhwysol mewn perthynas ag annedd sy'n gysylltiedig â swydd

Caiff person cymhwysol ei ddiffinio fel a ganlyn:

- person sy'n atebol i dalu'r dreth gyngor mewn perthynas ag annedd ar

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.
Ewch i **https://www.llyw.cymru/treth-gyngor-ar-dai-gwag-ac-ail-gartrefi-html** i weld y fersiwn ddiweddaraf.
Gwybdaeth am **hawlfraint**.

ddiwrnod penodol, boed hynny ar y cyd â pherson arall ai peidio
- person a fyddai'n atebol i dalu'r dreth gyngor mewn perthynas ag annedd ar ddiwrnod penodol, boed hynny ar y cyd â pherson arall ai peidio os nad oedd yr annedd honno yn perthyn i'r canlynol (i) Dosbarth O o Orchymyn y Dreth Gyngor (Anheddau Esempt) 1992 (ii) Dosbarth E o Reoliadau'r Dreth Gyngor (Atebolrwydd Perchenogion) 1992

Mae'r eithriad hwn yn gymwys pan fo'n ofynnol i berson breswylio mewn annedd sy'n gysylltiedig â'i swydd. Mae'n gymwys i ail gartref a feddiennir yn gyfnodol am ei bod yn ofynnol i berson fyw mewn llety sy'n gysylltiedig â'i swydd rywle arall. Mae'n gymwys hefyd pan fo'r llety sy'n gysylltiedig â'r swydd yn ail gartref person.

Mae'r diffiniad o annedd sy'n gysylltiedig â swydd i'w weld yn yr Atodlen i'r Rheoliadau. Er bod yr eithriad hwn yn debyg i'r disgownt sy'n gysylltiedig â swyddi o dan Reoliadau'r Dreth Gyngor (Dosbarthau Rhagnodedig ar Anheddau) (Cymru) 1998, mae'n wahanol am fod y disgownt ond yn gymwys os yw'r annedd sy'n gysylltiedig â swydd yn unig neu'n brif breswylfa person.

Ffordd arall y mae'n wahanol i'r disgownt ar gyfer anheddau sy'n gysylltiedig â swyddi yw nad yw'n ofynnol i'r trethdalwr dalu'r dreth gyngor ar gyfer dwy annedd, sy'n golygu y gall person sydd â phrif gartref dramor neu annedd sy'n gysylltiedig â swydd dramor gael budd o'r eithriad hefyd.

Mae canllawiau ychwanegol ar gael yn Rhan 2 Gweinyddu a Gorfodi er mwyn helpu awdurdodau lleol i gymhwyso'r eithriad hwn.

Lleihau atebolrwydd am bremiymau'r dreth gyngor ar eiddo gwag hirdymor ac ail gartrefi

Wrth arfer y pŵer o dan adran 12A a 12B o Ddeddf 1992, gall awdurdod bilio bennu'r mathau neu ddosbarthiadau penodol o eiddo o fewn y categorïau o

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.
Ewch i **https://www.llyw.cymru/treth-gyngor-ar-dai-gwag-ac-ail-gartrefi-html** i weld y fersiwn ddiweddaraf.
Gwybdaeth am **hawlfraint**.

eiddo gwag tymor hir neu ail gartrefi y bydd yn defnyddio premiwm iddynt neu na fydd yn cymhwyso premiwm. At hynny, o dan adran 13A o Ddeddf 1992, mae gan awdurdodau bilio bwerau disgresiwn i leihau atebolrwydd y dreth gyngor fel y gwêl yr awdurdod bilio yn dda. Gellir arfer y pŵer hwn mewn achosion penodol neu wrth benderfynu ar ddosbarth o achosion. Gellir defnyddio'r pŵer i gyflwyno unrhyw lefel o leihad i atebolrwydd y dreth gyngor, gan gynnwys mewn amgylchiadau lle gall awdurdod lleol godi premiwm fel arall. Gall awdurdodau lleol ddefnyddio'r pwerau hyn, er enghraifft, i leihau neu ddatgymhwyso premiwm ac, o bosibl, fel ffordd o dargedu'r modd y maent yn defnyddio premiymau.

Dyma rai enghreifftiau o sefyllfaoedd lle gall awdurdod lleol ystyried defnyddio'r pwerau hyn:

- pan fo rhesymau pam nad oes modd byw yn yr annedd fel preswylfa barhaol
- pan fo rhesymau pam na ellir gwerthu neu osod annedd
- pan fo cynnig wedi cael ei dderbyn ar eiddo ond nad yw'r gwerthiant wedi cael ei gwblhau eto ac mae cyfnod yr eithriad wedi dod i ben
- pan fo defnydd y perchennog o eiddo yn cael ei gyfyngu gan amgylchiadau nas cwmpesir gan eithriad rhag y premiwm
- lle gallai codi premiwm achosi caledi

Nid yw'r rhestr uchod yn gynhwysfawr a bydd awdurdodau bilio am ystyried pob ffactor sy'n berthnasol yn eu barn nhw wrth benderfynu lleihau atebolrwydd y dreth gyngor ar gyfer eiddo penodol neu ddosbarth o eiddo ac asesu'r effaith bosibl.

Llety hunanddarpar

O 1 Ebrill 2023, os na fydd llety hunanddarpar yn cyrraedd y trothwyon gosod newydd a sefydlwyd gan Orchymyn Ardrethu Annomestig (Diwygio'r Diffiniad o Eiddo Domestig) (Cymru) 2022, caiff ei gyfrif fel eiddo domestig a bydd yn atebol

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.
Ewch i **https://www.llyw.cymru/treth-gyngor-ar-dai-gwag-ac-ail-gartrefi-html** i weld y fersiwn ddiweddaraf.
Gwybdaeth am **hawlfraint**.

i dalu'r dreth gyngor. Os bydd yr awdurdod lleol wedi penderfynu cymhwyso premiwm i ail gartrefi, bydd y perchennog yn atebol i dalu'r ffi ychwanegol hefyd oni bai bod eithriad yn gymwys i'w eiddo, neu bod yr awdurdod lleol wedi penderfynu peidio â chodi premiwm ar gyfer y math hwnnw neu'r dosbarth hwnnw o eiddo.

Gall rhai achosion godi lle byddai eiddo hunanddarpar yr ystyrir ei fod yn anaddas i fyw ynddo'n barhaol yn dod yn ddarostyngedig i'r dreth gyngor a phremiwm am nad oes eithriad yn gymwys iddo. Yn yr achosion hyn, anogir awdurdodau lleol i ystyried defnyddio eu pwerau disgresiwn i deilwra penderfyniad neu i leihau atebolrwydd y dreth gyngor er mwyn cymedroli'r effaith gan leihau'r premiwm i bob pwrpas. Byddai cadw'r atebolrwydd i dalu cyfradd safonol y dreth gyngor ar gyfer eiddo nad yw'n bodloni'r meini prawf gosod yn cyd-fynd â'r nod o sicrhau bod pawb sy'n berchen ar eiddo yn 'gwneud cyfraniad teg' i'w cymunedau lleol. Dyma rai enghreifftiau lle gall awdurdod lleol ystyried defnyddio'r pwerau hyn:

- tai allan neu ysguboriau a gaiff eu haddasu a'u troi yn llety gwyliau fel rhan o ymdrechion i arallgyfeirio ffermydd
- anecsau neu garejis wedi'u haddasu sy'n rhan o brif breswylfa perchennog
- carafannau neu gabanau gwyliau

Mater i'r awdurdod lleol yw penderfynu a fydd yn defnyddio'r pwerau disgresiwn yn adrannau 12A, 12B neu 13A i leihau atebolrwydd y dreth gyngor mewn perthynas â phremiwm neu i leihau rhwymedigaeth safonol y dreth gyngor, neu'r ddau, fel y bo'n briodol. Dylai'r polisi hwn gwmpasu amrywiaeth o sefyllfaoedd lle byddai awdurdod lleol yn ystyried defnyddio ei bwerau dewisol, gan gynnwys eiddo nad ydynt yn bodloni'r meini prawf i gael eu dosbarthu fel rhai annomestig. Er mwyn sicrhau tegwch a thryloywder, dylai fod gan awdurdod lleol bolisi clir ynghylch a gaiff y pwerau hyn eu defnyddio a sut. Fodd bynnag, dylai'r awdurdod ystyried pob achos yn unigol ar ôl pwyso a mesur amgylchiadau'r achos.

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.
Ewch i **https://www.llyw.cymru/treth-gyngor-ar-dai-gwag-ac-ail-gartrefi-html** i weld y fersiwn ddiweddaraf.
Gwybdaeth am **hawlfraint**.

Dylid nodi bod ystyriaethau ynghylch defnyddio pwerau disgresiwn adran 13A yn debygol o fod yn wahanol os ystyrir eu bod yn lleihau atebolrwydd y dreth gyngor sy'n deillio o bremiwm o gymharu â lleihau atebolrwydd o gyfradd safonol y dreth gyngor. Y rheswm am hyn yw bod anheddau sy'n atebol i dalu premiwm eisoes yn atebol i dalu cyfradd safonol y dreth gyngor.

Defnyddio refeniw ychwanegol sy'n deillio o bremiymau'r dreth gyngor

Gall awdurdod lleol gadw unrhyw arian ychwanegol sy'n dod i law drwy weithredu'r premiymau ac mae diwygiadau wedi cael eu gwneud i sylfaen drethu'r dreth gyngor er mwyn hwyluso hyn. Caiff addasiadau eu gwneud er mwyn cynyddu'r premiwm uchaf y gellir ei godi o 1 Ebrill 2023. Gall awdurdodau ddefnyddio'r refeniw ychwanegol at unrhyw ddiben, ond fe'u hanogir i'w ddefnyddio er mwyn helpu i ddiwallu anghenion tai lleol, yn unol â bwriadau polisi'r premiymau.

Caiff gofynion penodol mewn perthynas ag adrodd ar unrhyw refeniw ychwanegol a gynhyrchir a'r defnydd a wneir ohono wedyn eu cynnwys yn Rhan 3 Monitro ac adrodd ar bremiymau'r dreth gyngor.

Rhan 2: gweinyddu a Gorfodi

Pennu atebolrwydd ar gyfer premiymau'r dreth gyngor a chymhwystra ar gyfer eithriadau

Wrth benderfynu codi premiwm, bydd angen i awdurdod lleol nodi a yw annedd yn eiddo gwag hirdymor neu'n ail gartref ac a fyddai, felly, yn atebol i dalu premiwm.

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.
Ewch i **https://www.llyw.cymru/treth-gyngor-ar-dai-gwag-ac-ail-gartrefi-html** i weld y fersiwn ddiweddaraf.
Gwybdaeth am **hawlfraint**.

Mae'n rhesymol i awdurdod lleol ofyn am dystiolaeth fel biliau cyfleustodau sy'n dangos y defnydd a wneir o wasanaethau, trwydded yrru fel prawf o gyfeiriad, neu dderbynebau neu dystiolaeth arall o gostau symud os dywedir bod eiddo wedi'i feddiannu (nad yw'n wag) neu wedi'i feddiannu fel unig neu brif gartref (nad yw'n ail gartref). Bydd y broses yn debyg i'r trefniadau sydd ar waith ar hyn o bryd i asesu cymhwystra ar gyfer eithriadau a disgowntiau'r dreth gyngor.

Mae Gweinidogion Cymru wedi rhagnodi eithriadau penodol o ran premiymau'r dreth gyngor a chyfrifoldeb person atebol fydd gwneud cais i awdurdod lleol am eithriad os yw'n credu ei fod yn gymwys, a darparu tystiolaeth i gefnogi ei gais. Dylai pob awdurdod lleol nodi'n glir ac egluro'r dystiolaeth sydd ei hangen er mwyn bod yn dryloyw ac yn deg.

Yn yr un modd â threfniadau i fonitro a gorfodi eithriadau a disgowntiau presennol y dreth gyngor, disgwylir i awdurdodau lleol gymryd camau i gadarnhau'r dystiolaeth a ddarperir i gefnogi cais am eithriad. Gall awdurdod lleol hefyd gynnal arolygiadau neu ymweliadau rheolaidd â'r safle i gadarnhau bod eiddo yn parhau i fod yn gymwys.

Bydd awdurdodau lleol yn ymwybodol y gellir rhoi cosbau sifil i berson sy'n cyflenwi gwybodaeth anghywir yn fwriadol o dan Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992.

Mae'r adrannau canlynol yn cynnwys gwybodaeth ychwanegol er mwyn helpu awdurdodau lleol i gymhwyso'r eithriadau yn benodol ar gyfer:

- anheddau sydd ar y farchnad i'w gwerthu
- anheddau sydd ar y farchnad i'w gosod
- anheddau sy'n gysylltiedig â swyddi

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.
Ewch i **https://www.llyw.cymru/treth-gyngor-ar-dai-gwag-ac-ail-gartrefi-html** i weld y fersiwn ddiweddaraf.
Gwybdaeth am **hawlfraint**.

Dosbarth 1: anheddau sydd ar y farchnad i'w gwerthu

Mae'r eithriad hwn yn gymwys i'r premiwm ar eiddo gwag hirdymor ac ail gartrefi. Mae'n eithrio anheddau sydd ar y farchnad i'w gwerthu. Mae hefyd yn cwmpasu anheddau lle mae cynnig i brynu'r annedd wedi cael ei dderbyn ond nad yw'r gwerthiant wedi cael ei gwblhau eto.

I fod yn gymwys ar gyfer yr eithriad hwn, rhaid bod annedd ar werth am bris sy'n rhesymol i'r annedd honno. Rhaid i berchennog atebol fodloni awdurdod lleol fod ei eiddo ar werth am bris rhesymol, h.y., pris y byddai'n rhesymol disgwyl iddo ei sicrhau ar y farchnad agored.

Wrth ystyried cais am eithriad, efallai yr hoffai awdurdod lleol ystyried amrywiaeth o ffactorau'n ymwneud â gwerthu anheddau, fel y canlynol:

- am ba hyd y mae gwahanol eiddo yn yr ardal wedi bod ar werth
- pris cyfartalog eiddo tebyg yn yr ardal leol a'r cyfnod cyfartalog y bu'r eiddo ar y farchnad
- a oes amodau cyfyngol afresymol, fel y pris, yn cael eu gosod ar yr annedd i'w hatal rhag cael ei gwerthu
- unrhyw ffactorau rhesymol eraill

Er mwyn penderfynu a yw annedd ar y farchnad i'w gwerthu go iawn, efallai yr hoffai awdurdod lleol ystyried gwahanol fathau o dystiolaeth a allai gynnwys y canlynol:

- hysbyseb ar wefannau, er enghraifft gwefannau asiantiaid eiddo, Rightmove a Zoopla, neu dystiolaeth o ffyrdd eraill y mae'r eiddo yn cael ei farchnata
- contract ag asiant eiddo
- rhestrau asiant eiddo neu fanylion gwerthu os caiff yr eiddo ei farchnata'n breifat
- tystysgrif Perfformiad Ynni (sy'n ofynnol pan gaiff eiddo ei adeiladu neu'i

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.
Ewch i **https://www.llyw.cymru/treth-gyngor-ar-dai-gwag-ac-ail-gartrefi-html** i weld y fersiwn ddiweddaraf.
Gwybdaeth am **hawlfraint**.

werthu)

Mae'r eithriad yn para am gyfnod o flwyddyn o'r dyddiad y caiff yr eithriad ei roi ond gellir ei ymestyn os bydd cynnig wedi cael ei dderbyn ar yr eiddo ond nad yw'r gwerthiant wedi cael ei gwblhau fwy na blwyddyn ar ôl i'r eithriad ddod i rym. Byddai'r eithriad yn dod i rym ar ddyddiad gwerthu'r eiddo. Ar ôl i eithriad ddod i ben, ni fydd annedd sydd ar y farchnad i'w gwerthu yn gymwys i gael eithriad arall oni bai ei bod wedi cael ei gwerthu.

Dosbarth 2: anheddau sydd ar y farchnad i'w gosod

Mae'r eithriad hwn hefyd yn gymwys i'r premiwm ar eiddo gwag hirdymor ac ail gartrefi. Mae'n eithrio anheddau sydd ar y farchnad i'w gosod. Mae hefyd yn cwmpasu anheddau lle mae cynnig rhentu wedi cael ei dderbyn ond nad oes hawl gan y tenant feddiannu'r eiddo eto am nad yw'r denantiaeth wedi dechrau.

I fod yn gymwys ar gyfer yr eithriad hwn, rhaid i berchennog atebol fodloni awdurdod lleol bod yr eiddo ar y farchnad i'w osod am bris rhesymol, h.y., y rhent y byddai'n rhesymol disgwyl i'r eiddo ei sicrhau o ystyried y rhent a godir ar anheddau tebyg.

Wrth ystyried a yw'r eithriad yn gymwys, efallai yr hoffai awdurdod lleol ystyried amrywiaeth o ffactorau sy'n ymwneud â gosod anheddau, fel y canlynol:

- am ba hyd y mae gwahanol eiddo yn ei ardal wedi bod ar gael i'w rentu
- rhent cyfartalog eiddo rhent tebyg yn yr ardal leol a'r cyfnod cyfartalog y bu'r eiddo ar y farchnad
- a oes amodau cyfyngol afresymol, fel y rhent, yn cael eu gosod ar yr eiddo i'w atal rhag cael ei osod
- unrhyw ffactorau rhesymol eraill

Er mwyn i awdurdod lleol benderfynu a yw perchennog atebol yn marchnata ei

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.
Ewch i **https://www.llyw.cymru/treth-gyngor-ar-dai-gwag-ac-ail-gartrefi-html** i weld y fersiwn ddiweddaraf.
Gwybdaeth am **hawlfraint**.

eiddo i'w rentu go iawn, efallai yr hoffai awdurdod lleol ystyried gwahanol fathau o dystiolaeth a allai gynnwys y canlynol:

- contract ag asiantaeth gosod eiddo
- rhestrau asiantiaid eiddo neu lyfrynnau asiantiaid gosod eiddo
- cofrestru a thrwyddedu landlord ac asiant ar gyfer annedd sydd ar y farchnad i'w gosod, drwy Rhentu Doeth Cymru
- rhestrau o eiddo a gynigir i'w rhentu a ddarperir gan Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig
- tystysgrif Perfformiad Ynni (sy'n ofynnol pan gaiff eiddo ei adeiladu neu'i osod)
- tystysgrif diogelwch nwy ddilys sy'n ofynnol ar gyfer cartrefi a gaiff eu gosod

Mae'r eithriad yn para am gyfnod o flwyddyn o'r dyddiad y caiff yr eithriad ei roi. Ar ôl i'r eithriad ddod i ben, ni fydd annedd sydd ar y farchnad i'w gosod yn gymwys i gael eithriad arall oni bai bod tenantiaeth wedi cael ei rhoi am gyfnod o chwe mis neu fwy ar gyfer yr annedd honno.

Mae eithriadau 3 i 6 yn ddosbarthiadau mwy penodol ac ni chânt eu trafod ymhellach yn y rhan hon o'r canllawiau.

Dosbarth 7: anheddau sy'n gysylltiedig â swyddi

Mae'r eithriad hwn ond yn gymwys i'r premiwm ar ail gartrefi yn unig ac mae'n gymwys i anheddau a feddiennir gan berson cymhwysol. Mae'r meini prawf ar gyfer person cymhwysol wedi eu nodi o dan Dosbarth 7 yn Rhan 1.

Wrth ystyried cymhwystra ar gyfer yr eithriad hwn, gall awdurdod lleol ofyn am fathau penodol o dystiolaeth i brofi ei bod yn ofynnol i berson atebol fyw mewn annedd sy'n gysylltiedig â'i swydd. Gallai hyn gynnwys y canlynol:

- contract cyflogaeth

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.
Ewch i **https://www.llyw.cymru/treth-gyngor-ar-dai-gwag-ac-ail-gartrefi-html** i weld y fersiwn ddiweddaraf.
Gwybdaeth am **hawlfraint**.

- hysbysiad galw am dalu'r dreth gyngor (i ddangos atebolrwydd mewn perthynas ag eiddo arall os yw'r prif gartref neu'r ail gartref yn y DU)
- ffurflenni treth neu ddatganiadau talu
- llythyr enwadol (mewn perthynas â Gweinidog Crefyddol)
- llythyr neu gontract ysgrifenedig gan y Weinyddiaeth Amddiffyn (mewn perthynas â'r lluoedd arfog)

Rhan 3: monitro ac adrodd ar bremiymau'r dreth gyngor

Yn ystod haf 2021, cynhaliodd Llywodraeth Cymru ymgynghoriad ar drethi lleol ar gyfer ail gartrefi a llety hunanddarpar. Ystyriwyd effeithiolrwydd y pwerau disgresiwn a roddwyd i awdurdodau lleol gymhwyso premiymau'r dreth gyngor i ail gartrefi ac eiddo gwag hirdymor. Galwodd llawer o ymatebion ar i awdurdodau lleol fod yn fwy tryloyw ynghylch sut maent yn gwario'r arian sy'n cael ei godi drwy'r premiwm.

Er mwyn asesu effeithiolrwydd y premiymau a sicrhau bod gwybodaeth ynghylch sut y cânt eu defnyddio ar gael yn glir i'r rhai sy'n talu'r dreth gyngor yn lleol, mae Llywodraeth Cymru yn disgwyl i awdurdodau lleol adrodd ar y modd y caiff y premiymau eu gweithredu a'r refeniw ychwanegol a gynhyrchir.

Wrth ystyried y canllawiau hyn, dylai awdurdodau lleol hefyd roi ystyriaeth ddyledus i gyhoeddi gwybodaeth i gynorthwyo aelodau o'r cyhoedd a rhaid iddynt roi gwybodaeth i Weinidogion Cymru ar gais.

Mae awdurdodau lleol eisoes yn cyflwyno'r wybodaeth ganlynol am bremiymau drwy ffurflen statudol CT1 (Anheddau'r Dreth Gyngor). Caiff yr wybodaeth hon ei defnyddio i lunio'r datganiadau ystadegol blynyddol ar gasglu'r dreth gyngor.

- nifer yr eiddo sy'n atebol i dalu'r premiymau

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.
Ewch i **https://www.llyw.cymru/treth-gyngor-ar-dai-gwag-ac-ail-gartrefi-html** i weld y fersiwn ddiweddaraf.
Gwybdaeth am **hawlfraint**.

- canran y premiwm a gymhwysir i gartrefi gwag hirdymor
- canran y premiwm a gymhwysir i ail gartrefi

O 1 Ebrill 2023, anogir awdurdodau lleol i gyhoeddi manylion am yr incwm a gynhyrchwyd drwy godi premiwm ar gyfer y flwyddyn ariannol flaenorol ar eu gwefannau.

Dylid cynnwys y canlynol o leiaf:

- cyfanswm nifer yr (i) Eiddo gwag hirdymor a (ii) ail gartrefi
- nifer yr eiddo a oedd yn atebol i dalu pob premiwm (i) Eiddo gwag hirdymor a (ii) ail gartrefi
- faint o incwm a gynhyrchwyd drwy godi premiwm ar eiddo gwag hirdymor
- faint o incwm a gynhyrchwyd drwy godi premiwm ar ail gartrefi
- sut mae'r incwm ychwanegol a godwyd wedi cael ei ddefnyddio i fynd i'r afael â'r problemau a gaiff eu hachosi gan eiddo gwag hirdymor ac ail gartrefi, neu fynd i'r afael â phroblemau tai lleol eraill

Rhan 4: apeliadau

Os bydd person yn anfodlon â'i awdurdod lleol o ganlyniad i benderfyniad a wnaed ynghylch cyfrifo ei dreth gyngor, gan gynnwys ei atebolrwydd i dalu premiwm, dylai gysylltu â'r awdurdod lleol yn gyntaf i drafod y penderfyniad.

Os bydd person yn anfodlon o hyd ar ôl trafod â'i awdurdod lleol, gall gyflwyno apêl i'w awdurdod lleol.

Os bydd person yn anghytuno â chanlyniad proses apêl yr awdurdod lleol neu os na fydd yr awdurdod lleol yn darparu penderfyniad o fewn yr amserlenni gofynnol, gall y person gyflwyno apêl i Dribiwnlys Prisio Cymru. Ni chaiff person wneud hyn oni bai ei fod wedi dilyn proses apêl yr awdurdod lleol ac wedi

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.
Ewch i **https://www.llyw.cymru/treth-gyngor-ar-dai-gwag-ac-ail-gartrefi-html** i weld y fersiwn ddiweddaraf.
Gwybdaeth am **hawlfraint**.

cydymffurfio ag unrhyw brosesau sy'n ofynnol gan y Tribiwnlys cyn y gellir cyflwyno apêl.

Efallai na fydd y ddogfen hon yn hollol hygyrch.
Drllenwch ein **datganiad hygyrchedd** i gael rhagor o wybodaeth.

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.
Ewch i **https://www.llyw.cymru/treth-gyngor-ar-dai-gwag-ac-ail-gartrefi-html** i weld y fersiwn ddiweddaraf. Gwybdaeth am **hawlfraint**.

Tystiolaeth am effaith y premiwm treth gyngor ar ail gartrefi ac eiddo gwag hirdymor yng Ngwynedd

Diweddariad Tachwedd 2025

Cynhyrchwyd gan y Gwasanaeth Ymchwil a Gwybodaeth, Cyngor Gwynedd

Cynnwys

1.0 Cyflwyniad 5
1.1 Pwrpas yr adroddiad 5
1.2 Dyddiadau allweddol 6
1.3 Sgôp yr adroddiad 7
2.0 Methodoleg 8
3.0 Diffiniadau 9
4.0 Niferoedd a dosbarthiad ail gartrefi, unedau gwyliau ac eiddo gwag hirdymor 10
5.0 Trosolwg o'r niferoedd fesul categori o Hydref 2019 ymlaen 14
6.0 Ail gartrefi: Tracio symudiadau eiddo dros y cyfnod 16
6.1 Crynhoi'r canlyniadau - tracio ail gartrefi 24
7.0 Eiddo gwag hirdymor 26
8.0 Casgliadau 29

Tabl Ffigyrau

Ffigwr 1: Dyddiadau / cyfnodau ble mae gennym ddata ar gyfer tracio newidiadau categori (union ddyddiad oedd 1af o'r misoedd perthnasol heblaw am Hydref 2020 (2/10/20), Rhagfyr 2023 (18/12/23), Awst 2024 (7/8/24) a Rhagfyr 2024 (3/12/25)).....8
Ffigwr 2: Map o cyfran ail gartrefi fesul ward, Hydref 2025 10
Ffigwr 3: Map o cyfran llety gwyliau fesul ward, Hydref 2025.....11
Ffigwr 4: Map o cyfran eiddo gwag hirdymor fesul ward, Hydref 2025 12
Ffigwr 5: Map o cyfran cyfansawdd (cyfanswm ail gartrefi, eiddo gwag hirdymor ac unedau gwyliau) fesul ward, Hydref 2025 13
Ffigwr 6: Niferoedd ail gartrefi, eiddo gwag hir-dymor ac unedau gwyliau yng Ngwynedd, Hydref 2019 – Hydref 2025.....14
Ffigwr 7: Newid mewn nifer ail gartrefi oherwydd eiddo yn trosglwyddo o fod yn neu i fod yn brif breswylfa neu ail gartref yn y gyfundrefn Treth Gyngor fesul cyfnod rhwng Hydref 2019 – Hydref 2025, gan ddangos symudiadau o brif breswylfa i ail gartref, o ail gartref i brif breswylfa a'r cyfanswm symud net. 17
Ffigwr 8: Newid mewn nifer ail gartrefi oherwydd eiddo yn trosglwyddo o fod yn neu i fod yn unedau gwyliau neu ail gartref yn y gyfundrefn Treth Gyngor fesul cyfnod rhwng Hydref 2019 – Hydref 2025, gan ddangos symudiadau o unedau gwyliau i ail gartref, o ail gartref i unedau gwyliau a'r cyfanswm symud net. 19
Ffigwr 9: Newid mewn nifer ail gartrefi oherwydd eiddo yn trosglwyddo o fod yn neu i fod yn gategorïau eraill yn y gyfundrefn Treth Gyngor fesul cyfnod rhwng Hydref 2019 – Hydref 2025, gan ddangos symudiadau o gategorïau eraill i ail gartref, o ail gartref i gategorïau eraill a'r cyfanswm symud net. 20
Ffigwr 10: Newid mewn nifer ail gartrefi yn y gyfundrefn Treth Gyngor fesul cyfnod rhwng Hydref 2019 – Hydref 2025 fel cyfanswm symud net fesul categori (newid o/i prif breswylfa, newid o/i unedau gwyliau, newidiadau eraill). 21
Ffigwr 11: Newid mewn nifer ail gartrefi yn y gyfundrefn Treth Gyngor fesul cyfnod rhwng Hydref 2019 – Hydref 2025 gan ddangos symudiadau i mewn ac allan o fod yn ail gartref a'r cyfanswm symud net. 23
Ffigwr 12: Niferoedd eiddo gwag hirdymor (12+ mis) yng Ngwynedd rhwng Hydref 2019 – Hydref 2025 26
Ffigwr 13: Newid mewn nifer eiddo gwag hirdymor yn y gyfundrefn Treth Gyngor fesul cyfnod rhwng Hydref 2019 – Hydref 2025 fel crynodeb o symudiadau net fesul categori a mewn cyfanswm.....27

Mynegai i'r Tablau

Tabl 1: Dyddiadau allweddol o ran cyflwyno a chynyddu lefel y premiwm yng Ngwynedd dros y blynyddoedd 6
Tabl 2: Newid o eiddo gwag hirdymor i brif breswylfa 28

1.0 Cyflwyniad

1.1 Pwrpas yr adroddiad

Ers Ebrill 2018 mae'r Cyngor wedi codi premiwm treth gyngor ar fwyafrif yr ail gartrefi ac eiddo gwag hirdymor yn y sir. Dros y blynyddoedd dilynol, cafodd lefel y premiwm ei gynyddu (gweler 'Dyddiadau allweddol' isod am fanylion y penderfyniadau / dyddiadau perthnasol).

Yn y trafodaethau ynglŷn â'r premiwm, fe godwyd yr angen i gasglu tystiolaeth am ei effaith ac fel rhan o hyn fe gawsom ein comisiynu gan y Tîm Arweinyddiaeth i ymchwilio i'r wybodaeth sydd ar gael fel rhan o'r sylfaen tystiolaeth i helpu'r Cyngor wrth benderfynu ar lefel briodol y premiwm ar ail gartrefi ac ar eiddo gwag hirdymor i'r dyfodol.

Fe gyhoeddwyd ein adroddiad ymchwil blaenorol[1] ar hyn fis Tachwedd 2024 (oedd yn edrych ar y cyfnod Hydref 2019 – Ebrill 2024). Mae'r adroddiad yma yn diweddaru canfyddiadau'r adroddiad hwnnw, gan gynnwys data hyd at Hydref 2025.

Yn yr un modd â'r adroddiad blaenorol felly, bydd yr adroddiad yma yn amcanu at ateb y cwestiynau canlynol:

- Ydi cynyddu'r premiwm wedi arwain at lai o ail gartrefi yng Ngwynedd?
- Beth ddigwyddodd i'r eiddo oedd gynt yn ail gartrefi – h.y. ydyn nhw wedi mynd o dalu'r dreth gyngor efo premiwm (ail gartref), i dalu treth gyngor sylfaenol (prif gartref), neu i'r gyfundrefn treth fusnes (llety gwyliau), neu unrhyw gategori arall
- Ydi'r cynnydd premiwm wedi arwain at ddod â thai gwag hirdymor yn ôl i ddefnydd?

Nid yw'r diweddariad hwn yn cynnwys elfen arall oedd yn yr adroddiad blaenorol, sef ceisio darganfod mwy am y bobl sy'n byw mewn tai oedd gynt yn ail gartrefi ond bellach yn brif gartref, drwy ddadansoddi canlyniadau holiaduron anfonwyd i drigolion y tai hynny. Oherwydd amserlen cyhoeddi'r diweddariad hwn, maint y gwaith fyddai ei angen a chwestiwn am pa mor ddefnyddiol oedd canlyniadau'r elfen yma y tro o'r blaen (oherwydd cyfradd ymateb isel) ni fu'n bosibl diweddaru'r elfen yma ond mae modd cyfeirio at ganlyniadau'r ymarferiad blaenorol yn yr adroddiad diwethaf.

[1] 'Tystiolaeth am effaith y premiwm treth gyngor ar ail gartrefi ac eiddo gwag hirdymor yng Ngwynedd', Gwasanaeth Ymchwil a Gwybodaeth Cyngor Gwynedd, Tachwedd 2024

1.2 Dyddiadau allweddol

Mae'n ddefnyddiol crynhoi'r dyddiadau allweddol o ran cyflwyno, a chynyddu lefel, y premiwm yng Ngwynedd dros y blynyddoedd (nodir y tri dyddiad pryd daeth y premiwm, neu gynnydd ynddo, yn weithredol mewn print bras).

Tabl 1: Dyddiadau allweddol o ran cyflwyno a chynyddu lefel y premiwm yng Ngwynedd dros y blynyddoedd

Dyddiad	Digwyddiad
Hydref 2013	Llywodraeth Cymru yn ymgynghori ar hawl i awdurdodau godi premiwm
Medi 2014	Deddf Tai (Cymru) yn caniatáu codi premiwm o hyd at 100% o Ebrill 2017
Hydref 2016	Cyngor yn ymgynghori ar yr egwyddor o godi premiwm, a'i lefel
Rhagfyr 2016	Cyngor yn penderfynu codi premiwm o 50% ar ail gartrefi ac eiddo gwag hirdymor o Ebrill 2018
Ebrill 2018	**Premiwm o 50% ar ail gartrefi ac eiddo gwag hirdymor yn weithredol yng Ngwynedd**
Rhagfyr 2020	Cyngor yn ymgynghori ar y posibilrwydd o gynyddu'r premiwm i 100%
Mawrth 2021	Cyngor yn penderfynu cynyddu'r premiwm i 100%
Ebrill 2021	**Cynnydd i 100% yn weithredol yng Ngwynedd, ar gyfer ail gartrefi ac eiddo gwag hirdymor**
Awst 2021	Llywodraeth Cymru yn ymgynghori am ehangu'r pwerau i godi premiwm
Mawrth 2022	Rheoliadau yn caniatáu codi premiwm o hyd at 300% ar ail gartrefi ac eiddo gwag hirdymor o Ebrill 2023
Medi 2022	Cyngor yn cychwyn ymgynghoriad ar sut dylid ymateb i'r newid yn y rheoliadau
Rhagfyr 2022	Cyngor yn penderfynu cynyddu'r premiwm ar ail gartrefi i 150% (ond cadw'r premiwm ar eiddo gwag hirdymor yn 100%)
Ebrill 2023	**Cynnydd i 150% ar gyfer ail gartrefi yn weithredol yng Ngwynedd (cadw yn 100% ar gyfer eiddo gwag hirdymor)**
Rhagfyr 2023, a Rhagfyr 2024	Cyngor yn penderfynu cadw'r premiwm ar yr un lefel ond nodwyd y bwriad i barhau i edrych ar dystiolaeth ynghylch effaith y premiwm

Yn ogystal â'r uchod, mae Ebrill 2023 hefyd yn arwyddocaol gan mai dyma pryd y daeth y newid i'r maen prawf ar gyfer diffinio llety hunan-ddarpar (ar gyfer eu trethu fel busnes yn hytrach na drwy'r dreth gyngor) yn weithredol ar draws Cymru – sef, yn fras, bod angen iddynt fod wedi'u gosod am isafswm 182 dydd yn hytrach na 70, ac ar gael i'w gosod am 252 dydd yn lle 140. Roedd yr amserlen ar gyfer gweithredu hyn yn debyg i'r amserlen ar gyfer ymestyn y pŵer i godi premiwm o hyd at 300% (h.y. Llywodraeth Cymru yn cychwyn ymgynghori yn Awst 2021, cyhoeddi eu bwriad i dynhau'r diffiniad ym Mawrth 2022, gweithredol o Ebrill 2023).

Wrth ddehongli canlyniadau'r ymchwil isod, bydd angen cofio y gallai unrhyw effaith ddigwydd dros gyfnod o boptu'r dyddiadau yma, yn hytrach nag ar yr union adeg honno. Er enghraifft – pe bai cynnydd yn y premiwm yn ysgogi rhai perchnogion ail gartrefi i werthu'u heiddo, mae'n bosib y byddent yn gwerthu wrth i'r cynnydd ddechrau gael ei drafod neu pryd penderfynwyd ei gynyddu, yn hytrach nag aros tan i'r newid ddod i rym. Ar y llaw arall, mae'n bosib na fyddent yn penderfynu gwerthu tan ar ôl i'r premiwm ddod i rym ac fe allai gwerthiant hefyd gymryd rhai misoedd i'w gwblhau, felly ni fyddai'r effaith yma yn amlwg am gryn amser wedi'r cynnydd yn y premiwm efallai.

Wrth gwrs mae yna hefyd lu o ffactorau eraill – y tu allan i'r gyfundrefn drethi lleol – allai fod wedi effeithio'r maes yma yn y cyfnod dan sylw, er enghraifft:

- Cyfnod Covid ac effaith ddilynol hynny ar y farchnad dai yn lleol;
- Newidiadau ym maint, a natur, y galw am lety gwyliau yng Ngwynedd (eto, yn cynnwys effeithiau yn dilyn o gyfnod Covid);
- Datganoli, a newid cyfraddau, trethi ar brynu tai gan arwain at newid y dreth taladwy wrth brynu ail gartref, a gwahaniaethau yn hyn o beth rhwng Cymru a Lloegr;
- Natur yr economi a chyflogaeth yng Ngwynedd ac yn gyffredinol, yn cynnwys yr argyfwng costau byw;
- Trafodaeth ar Gyfarwyddyd Erthygl 4, a chyflwyno hyn yn 2024.

Yn anorfod felly, mae angen dehongli canlyniadau'r ymchwil gyda gofal, gan gofio na ellir bob tro gymryd yn ganiataol bod newidiadau ddigwyddodd ar adeg codi'r premiwm, o reidrwydd wedi digwydd oherwydd y premiwm.

1.3 Sgôp yr adroddiad

Mae'r ymchwil yma yn canolbwyntio ar ddefnydd eiddo (tai yn newid i / o fod yn ail gartref neu yn wag hirdymor, ac unrhyw dueddiadau gwahanol yn y patrwm yma oddeutu, neu yn dilyn, adeg cynnydd yn y premiwm). I'r perwyl yma, fe wnaethom ddadansoddi manylion categorïau eiddo yn y system dreth gyngor, ac edrych am batrymau yn hyn yn enwedig o gwmpas adegau cynyddu'r premiwm. Mae mwy o fanylion am hyn yn y Methodoleg isod.

Wrth gwrs, mae yna agweddau posibl eraill o 'effaith y premiwm' nad yw'r adroddiad yma yn gallu ei ystyried (economaidd, ieithyddol, cymunedol ehangach, ac ati); mae'n bosib bod yna ffynonellau eraill o wybodaeth ar gael fyddai o help efo hyn.

2.0 Methodoleg

Fel eglurwyd uchod mae'r ymchwil yma yn seiliedig ar dracio symudiadau eiddo unigol yng Ngwynedd rhwng un categori a'r llall, ac o un cyfnod i'r nesaf. Mae hyn yn golygu, felly, bod angen setiau data cynhwysfawr, mewn ffurf cwbl gyson a chymaradwy â'i gilydd, i allu dilyn y newidiadau'n gywir dros amser.

Mae premiwm treth gyngor yn bodoli yng Ngwynedd ers Ebrill 2018; fodd bynnag nid ydym wedi gallu canfod data manwl, cyflawn a chyson yn mynd yn ôl mor bell â hynny (mae'n debyg nad oedd yr angen i gadw'r fath wybodaeth i bwrpas ymchwil wedi cael ei adnabod yr adeg honno chwaith). Nid oedd yn bosib, felly, i ni ddefnyddio adeg cyn i'r premiwm ddod i rym (neu, yn ddelfrydol, adeg cyn bod unrhyw sôn am gyflwyno premiwm o gwbl) fel pwynt cychwyn yr ymchwil.

Wedi trafod ffynonellau data posibl efo'r adran Gyllid, y ffynhonnell orau a adnabuwyd oedd data yn y ffurf adroddir ar gyfer ymarferiad paru data y Fenter Twyll Genedlaethol (NFI). Mae hwn yn cynnwys manylion categori treth gyngor pob eiddo unigol yng Ngwynedd.

Mae'r data yma ar gael ar gyfer gwahanol ddyddiadau, yn mynd nôl i Hydref 2019. Mae hwnnw yn bwynt cychwyn synhwyrol p'run bynnag gan ei fod yn ein galluogi i gymharu'r patrwm "arferol" (dros tua blwyddyn cyn bod sôn am gynnydd yn y premiwm) gydag unrhyw batrymau gwahanol o amgylch:

- y cynnydd i 100% ar gyfer ail gartrefi ac ar gyfer eiddo gwag hirdymor (Ebrill 2021); ac
- y cynnydd i 150% ar gyfer ail gartrefi (Ebrill 2023).

Mae hyn hefyd yn cadw'r gwaith dadansoddi o fewn terfynau ymarferol bosibl, gan ei fod yn rhoi 14 set o ddata i ni ar wahanol ddyddiadau rhwng 1 Hydref 2019 ac 1 Hydref 2025. Gan fod dros 60,000 o eiddo yng Ngwynedd mae hyn yn golygu cymharu data a thracio newidiadau ar draws cyfanswm o dros 800,000 o eitemau data.

Gan y caiff data NFI ei adrodd ar sail dyddiadau penodol a bod y bylchau rhwng y dyddiadau yma yn gallu amrywio, mae'r dadansoddiad y gallwn ei wneud ar gyfer y blynyddoedd cyn 2024 yn seiliedig ar gyfnodau penodol, gyda rhai yn hwy na'i gilydd. Fodd bynnag yn dilyn y gwaith ymchwil wnaed llynedd rydym ni a'r adran Gyllid bellach wedi sefydlu trefn fel bod y data perthnasol yn cael ei redeg yn rheolaidd, yn chwarterol (h.y. p'run ai oes angen y data i bwrpas yr NFI yr adeg honno ai peidio) sy'n rhoi sail mwy cyson ar gyfer dadansoddi newidiadau dros amser. Dangosir hyn yn y diagram isod:

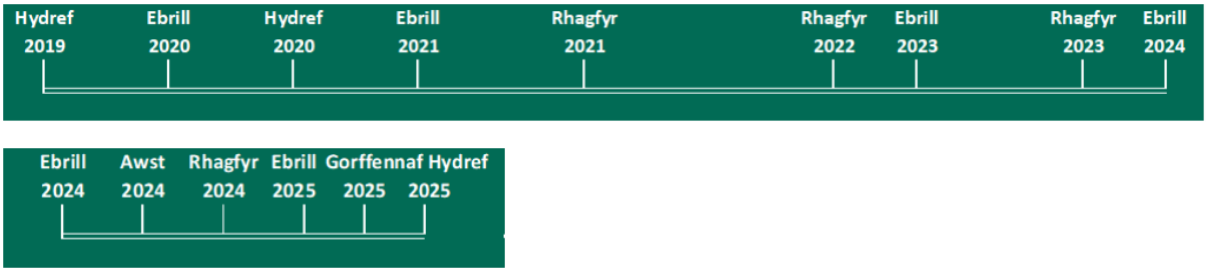

Ffigwr 1: Dyddiadau / cyfnodau ble mae gennym ddata ar gyfer tracio newidiadau categori (union ddyddiad oedd 1af o'r misoedd perthnasol heblaw am Hydref 2020 (2/10/20), Rhagfyr 2023 (18/12/23), Awst 2024 (7/8/24) a Rhagfyr 2024 (3/12/25))

3.0 Diffiniadau

Yng ngweddill yr adroddiad yma, oni nodir fel arall:

- Mae **'ail gartref'** yn golygu eiddo yn y gyfundrefn treth gyngor sydd wedi'i ddodrefnu, sydd heb fod yn brif breswylfa a heb waharddiad cynllunio rhag meddiannu yn llawn-amser. Mae mwyafrif y rhain yn talu'r premiwm treth gyngor ond mae yna rai eithriadau, e.e. (am gyfnod) eiddo sy'n cael ei farchnata ar werth / ar osod, neu eiddo gysylltiedig â gwaith;
- Mae **'eiddo gwag hirdymor'** yn golygu eiddo yn y gyfundrefn treth gyngor, sy'n wag a diddodrefn ers dros 12 mis ac felly premiwm treth gyngor yn daladwy arnynt;
- Mae **'tai eraill'** yn golygu yr holl eiddo yn y gyfundrefn treth gyngor heblaw am y 2 gategori uchod, a gan eithrio hefyd eiddo sydd â gwaharddiad cynllunio rhag eu meddiannu yn llawn-amser. Mae mwyafrif llethol y rhain, felly, yn brif breswylfannau (ond yn cynnwys hefyd eiddo sy'n wag ers llai na 12 mis);
- Mae **'uned gwyliau'** yn golygu uned llety gwyliau hunan-gynhaliol, sy'n cael ei drethu drwy'r gyfundrefn treth fusnes yn hytrach na drwy'r dreth gyngor;
- Mae **'cyfanswm tai'** yn gyfanswm y 4 categori uchod, h.y. yr holl eiddo yn y gyfundrefn treth gyngor heblaw am ail gartrefi sydd â gwaharddiad cynllunio rhag meddiannu yn llawn-amser, a gan ychwanegu hefyd unedau gwyliau hunan-gynhaliol sydd yn y gyfundrefn treth fusnes.

Er eglurder, nid ydym yn cynnwys yn yr ymarferiad hwn ail gartrefi sydd â gwaharddiad cynllunio rhag eu meddiannu yn llawn-amser ('chalets' ac ati, elwir yn 'Dosbarth A' mewn rheoliadau treth cyngor). Ystyrir bod rhain i bob pwrpas y tu allan i'r stoc tai defnyddiadwy 'arferol' ac ni fyddwn felly yn eu cynnwys yn y dadansoddiad yma.

4.0 Niferoedd a dosbarthiad ail gartrefi, unedau gwyliau ac eiddo gwag hirdymor

- Yn Hydref 2025 roedd yna 4,847 o ail gartrefi yng Ngwynedd (yn unol â'r categori yn y system treth gyngor). Mae hyn yn cynrychioli 7.6% o'r cyfanswm tai yng Ngwynedd. Roedd 4,442 (91.6%) o'r ail gartrefi yn talu'r premiwm.
- Mae'r map isod yn dangos cyfran yr ail gartrefi fesul ward ac yn dangos bod dosbarthiad ail gartrefi ar draws y sir yn anwastad iawn, yn amrywio o ddim ail gartrefi yn ward Hendre i 46.6% yn ward Abersoch gyda Llanengan. Yn gyffredinol mae'r canrannau uchaf yn ardaloedd arfordirol Llŷn, Eifionydd a Meirionnydd.

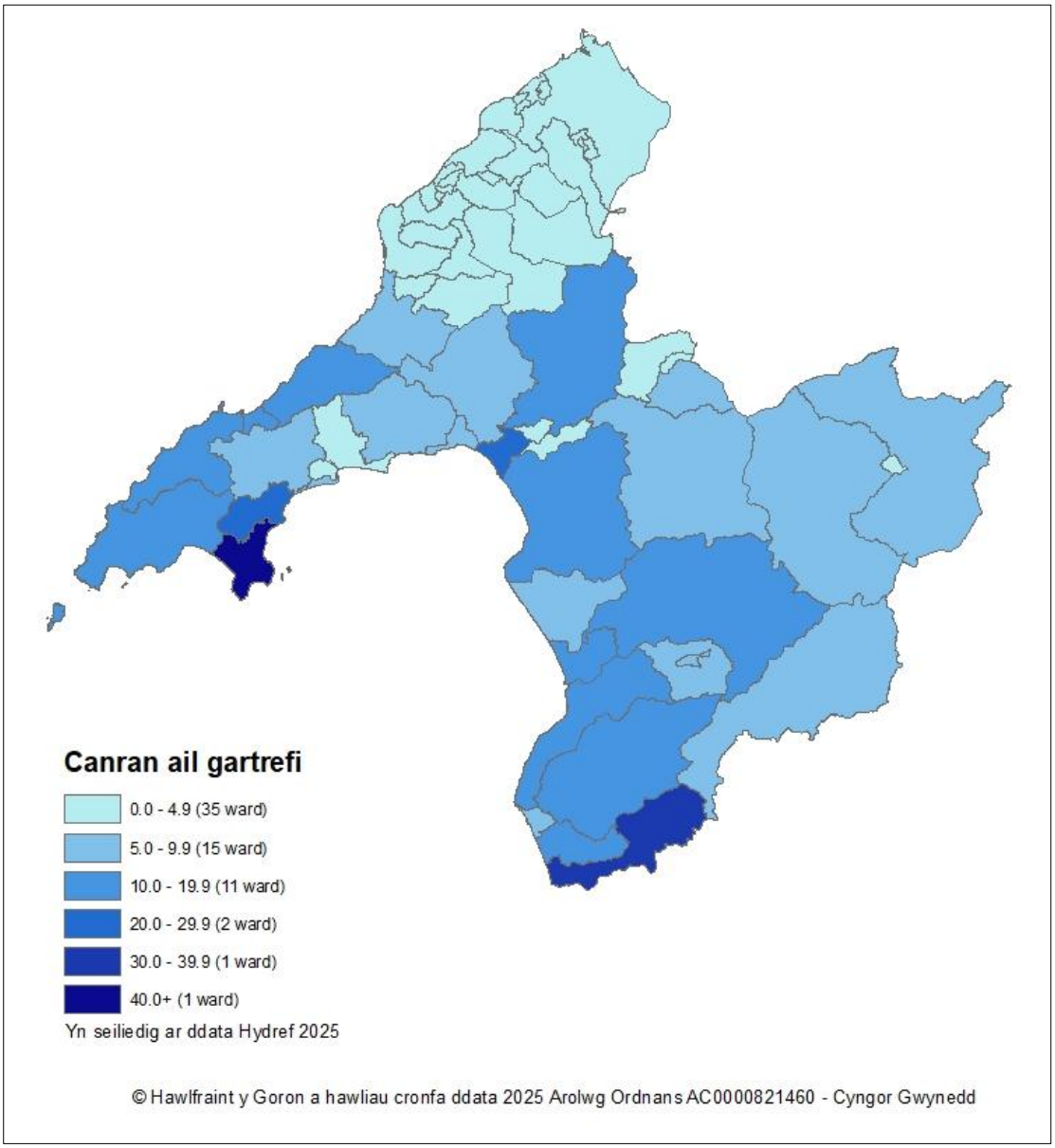

Ffigwr 2: Map o cyfran ail gartrefi fesul ward, Hydref 2025

- Er nad yw'r ymchwil yma yn ymwneud yn uniongyrchol â nhw – mae unedau gwyliau (gaiff eu trethu fel busnes) hefyd yn ystyriaeth berthnasol gan fod nifer o eiddo wedi bod yn symud rhwng y gyfundrefn treth gyngor (fel ail gartref) a'r gyfundrefn treth fusnes (fel llety gwyliau), gyda'r patrwm a'r niferoedd yma yn gallu gwahaniaethu ar wahanol adegau. Yn Hydref 2025 roedd yna 1,900 o unedau gwyliau yn y gyfundrefn trethi busnes yng Ngwynedd; mae hyn yn cynrychioli 3.0% o'r cyfanswm tai. Mae dosbarthiad y rhain ar draws Gwynedd eto yn anwastad, fel ddangosir yn y map isod (yn amrywio o ddim llety gwyliau yn ward Hendre i 8.6% yn ward Abersoch gyda Llanengan).

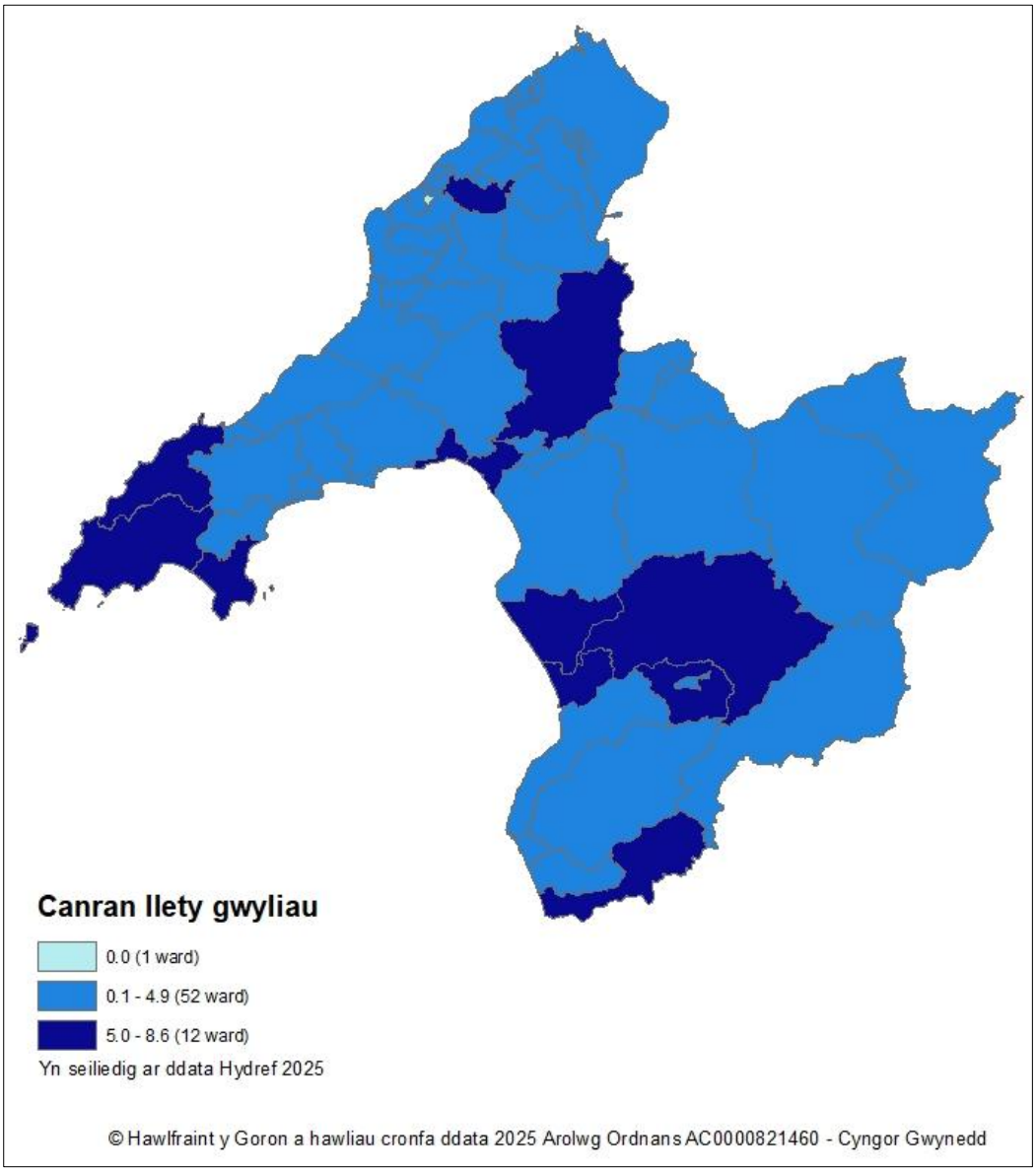

Ffigwr 3: Map o cyfran llety gwyliau fesul ward, Hydref 2025

- Yn Hydref 2025 roedd yna 1,070 o eiddo gwag hirdymor yn y gyfundrefn treth gyngor yng Ngwynedd, sy'n cynrychioli 1.7% o'r cyfanswm tai. Mae'r map isod yn dangos cyfran y rhain fesul ward ac yn dangos bod dosbarthiad eiddo gwag hirdymor ar draws y sir yn anwastad iawn, gan amrywio o 0.2% yn ward Hendre i 5.7% yn ward Llanbedrog gyda Mynytho. Wrth ei natur, mae'r patrwm yma yn debygol o amrywio dros amser hefyd

(e.e. y cyn-Gartref Pwylaidd ym Mhenrhos sy'n gyfrifol am fwyafrif yr unedau gwag cyfredol yn ward Llanbedrog gyda Mynytho).

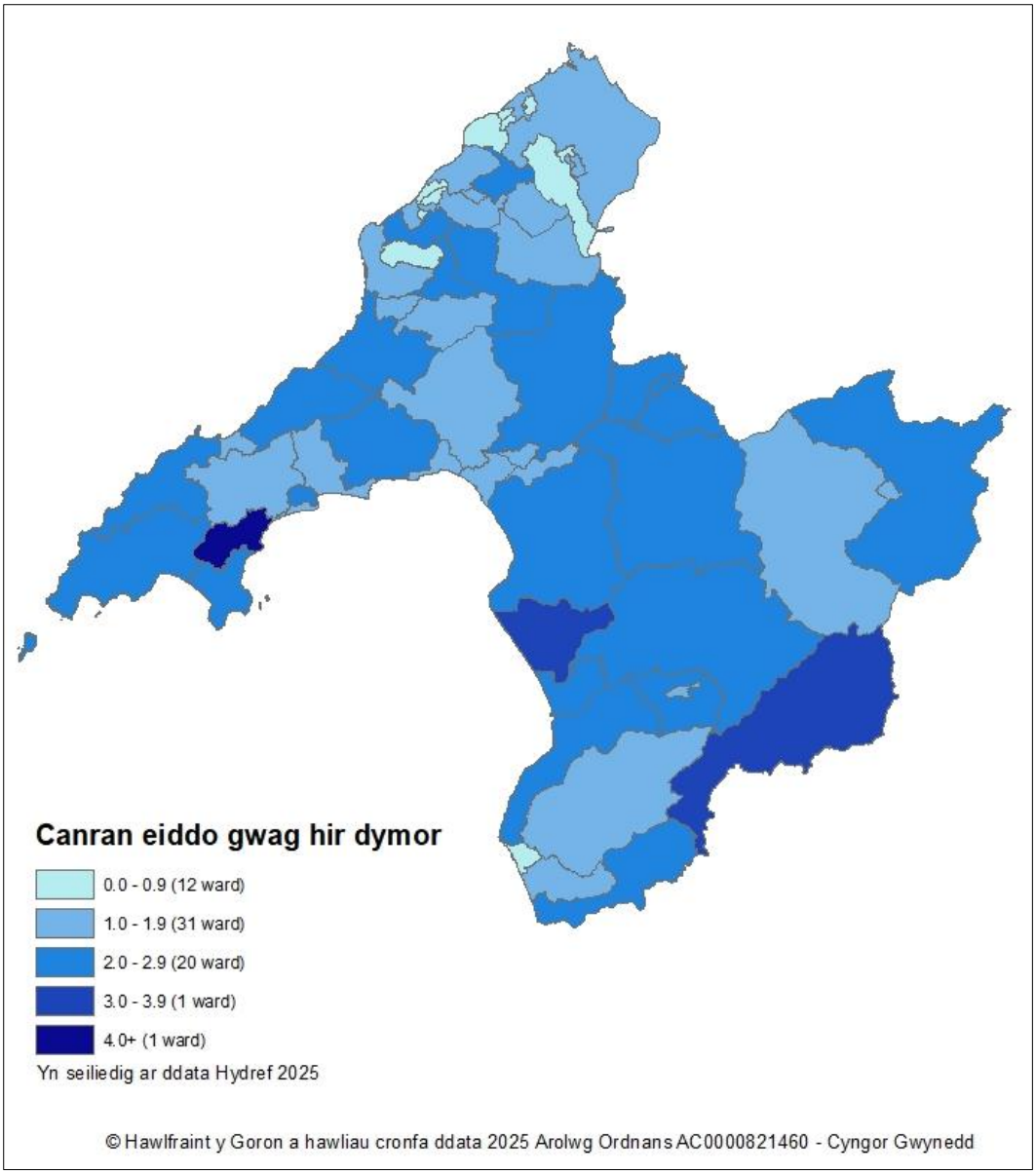

Ffigwr 4: Map o cyfran eiddo gwag hirdymor fesul ward, Hydref 2025

- Dangosir yn y map isod y canran cyfansawdd (cyfanswm ail gartrefi, eiddo gwag hirdymor ac unedau gwyliau, fel canran o'r cyfanswm tai) fesul ward; Abersoch gyda Llanengan (57.8%), Aberdyfi (42.0%) a Llanbedrog gyda Mynytho (32.8%) yw'r uchaf o dan y mesur yma.

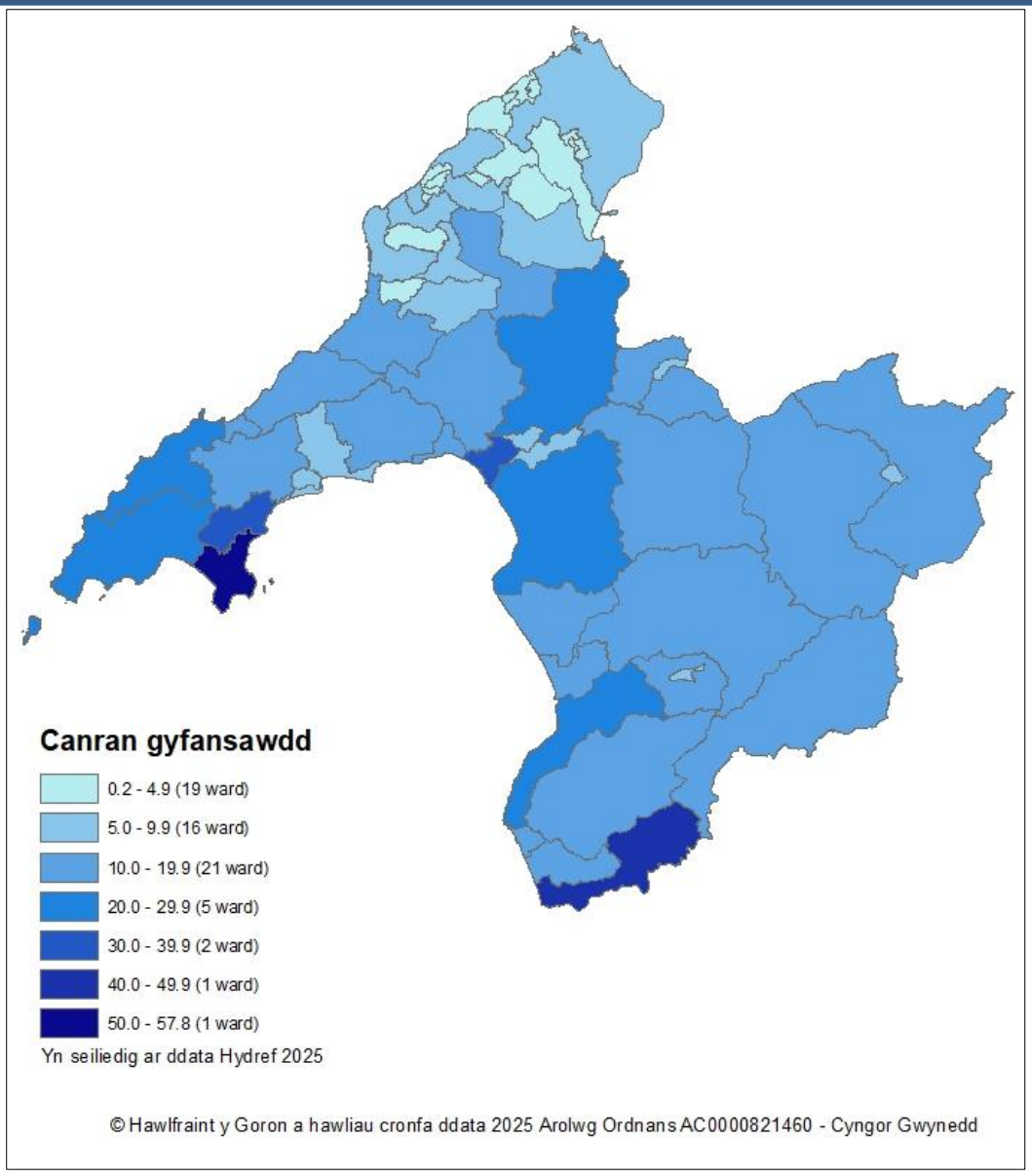

Ffigwr 5: Map o cyfran cyfansawdd (cyfanswm ail gartrefi, eiddo gwag hirdymor ac unedau gwyliau) fesul ward, Hydref 2025

Dangosir y canrannau manwl fesul ward sy'n sail i'r mapiau uchod yn **Atodiad 1**.

5.0 Trosolwg o'r niferoedd fesul categori o Hydref 2019 ymlaen

Mae'r siart isod yn dangos y niferoedd ail gartrefi ac eiddo gwag hirdymor (yn y gyfundrefn treth gyngor) ac unedau gwyliau (yn y gyfundrefn treth fusnes) ar wahanol ddyddiadau o Hydref 2019 ymlaen.

(data NFI, ond hefyd gan mai cyfansymiau ar draws Gwynedd sydd dan sylw yma rydym wedi gallu canfod data arall er mwyn i'r dadansoddiad gynnwys mwy o ddyddiadau)

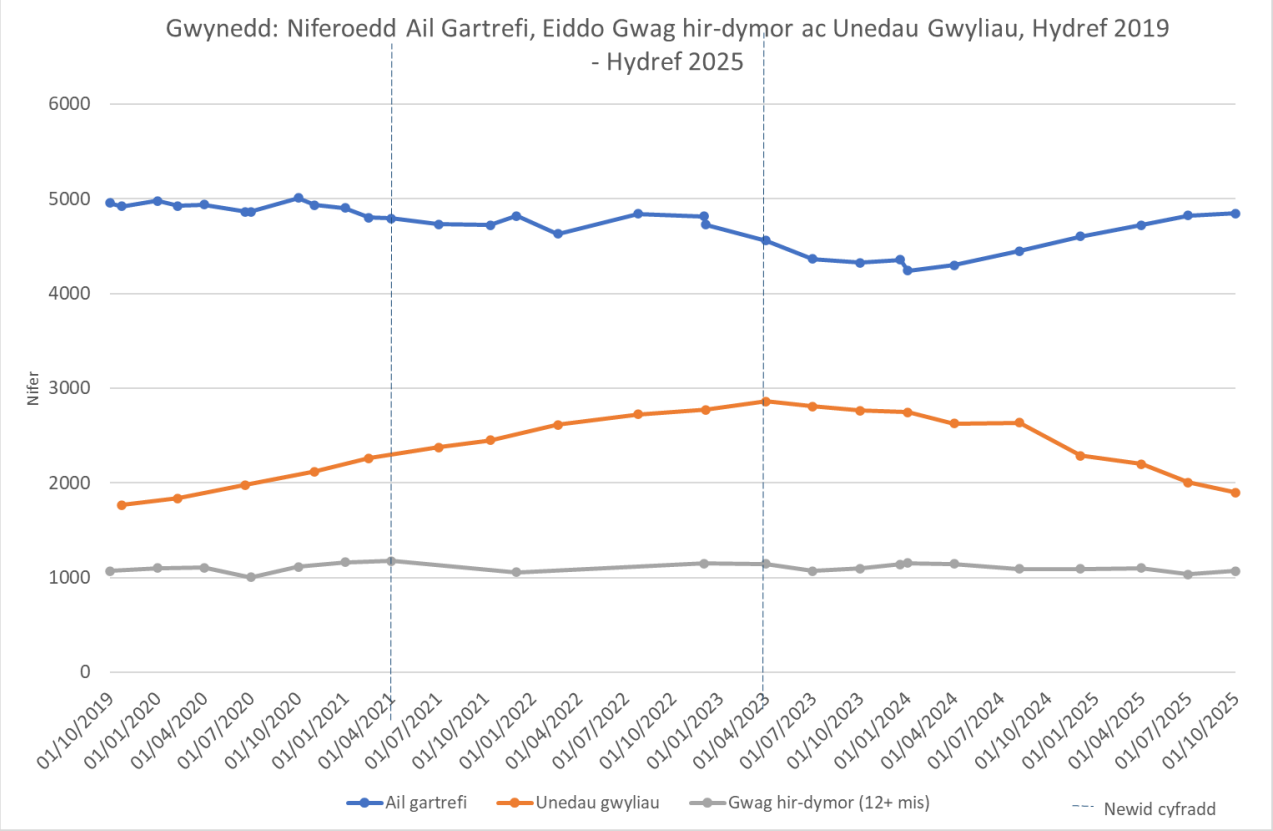

Ffigwr 6: Niferoedd ail gartrefi, eiddo gwag hir-dymor ac unedau gwyliau yng Ngwynedd, Hydref 2019 – Hydref 2025

O'r siart yma, gallwn weld rhai patrymau cyffredinol:

- **Hyd at tua Ionawr 2024, fe fu'r nifer ail gartrefi yng Ngwynedd yn gostwng**. Yn 2019 a 2020 roedd y nifer yn eithaf sefydlog, oddeutu 4,900 i 5,000, ond fe ostyngodd wedyn i tua 4,200 erbyn Ionawr 2024, gyda **mwyafrif y gostyngiad yma wedi digwydd mewn dau gyfnod penodol** (rhwng tua Ionawr 2021 a Hydref 2021, a wedyn gostyngiad cyflymach rhwng Rhagfyr 2022 a Ionawr 2024).

- **O Ionawr 2024 ymlaen** fodd bynnag, mae'r **nifer ail gartrefi** (yn unol â'r categori yn y system treth gyngor) **wedi bod yn cynyddu'n gyflym** gan gyrraedd, erbyn hyn, yn agos i'r lefel oedd yna tua dechrau 2021 (oddeutu 4,850). Mae awgrym yn y data diweddaraf y gallai'r cynnydd fod yn arafu ychydig ond mae'r cynnydd yn parhau i raddau.

- **Hyd at tua Ebrill 2023 fe fu nifer yr unedau gwyliau'n cynyddu**, gan fynd o tua 1,800 (Hydref 2019) i tua 2,900 (Ebrill 2023). Ond ers hynny, ac yn enwedig **o Awst 2024 ymlaen, mae'r niferoedd unedau gwyliau wedi gostwng yn gyson** gan gyrraedd yn ôl i tua 1,900 erbyn hyn.

- Mae'r **niferoedd eiddo gwag hirdymor wedi amrywio ychydig** (rhwng tua 1,000 a 1,200 ar draws Gwynedd); ar yr wyneb 'does **dim llawer o batrwm amlwg** yn yr amrywiadau yma.

Er bod y ffigyrau moel yma yn rhoi syniad o'r prif symudiadau dros y cyfnod dan sylw, nid ydynt yn rhoi llawer o wybodaeth am beth ddigwyddodd i'r eiddo yn y gwahanol gategorïau (e.e. beth ydi defnydd y tai oedd gynt yn ail gartrefi). I gael gwell syniad am yr hyn sy'n mynd ymlaen felly, rydym wedi tracio sefyllfa eiddo unigol ar hyd y cyfnod fel ddangosir yn rhannau nesaf yr adroddiad.

6.0 Ail gartrefi: Tracio symudiadau eiddo dros y cyfnod

O dracio a dadansoddi categorïau eiddo unigol yn y system gweinyddu treth gyngor (data NFI ar 14 dyddiad penodol rhwng Hydref 2019 – Hydref 2025, fel eglurwyd yn y Methodoleg uchod), gellir edrych yn fanylach ar batrwm symudiadau rhwng un categori a'r llall ac edrych am batrymau yn hyn yn enwedig o gwmpas adegau cynyddu'r premiwm.

Mae'r siartiau dilynol yn dadansoddi symudiadau eiddo i, ac o, y categori Ail Gartrefi yn y gyfundrefn treth gyngor fesul 3 gwahanol fath o symudiadau, sef (i) symud rhwng ail gartref a phrif breswylfa (ii) symud rhwng ail gartref ac uned wyliau (iii) newid rhwng ail gartref a chategorïau eraill.

Yn yr holl siartiau isod, dangosir y symudiadau 'gros' (nifer eiddo yn symud i fod yn ail gartref, a nifer eiddo yn symud o fod yn ail gartref), a wedyn y symudiad 'net' (h.y. y gwahaniaeth rhwng y ddau ffigwr uchod), ym mhob un o'r cyfnodau. Mae hyn yn dangos hefyd y gall y sefyllfa net fod yn cuddio trosiant sylweddol (i mewn ac allan o'r categori ail gartrefi) o fewn y ffigyrau, ac yn amlygu'r angen i gymryd gofal wrth ddehongli y sefyllfa net, h.y. hyd yn oed mewn amgylchiadau 'arferol', sefydlog fe geir symudiadau sylweddol o eiddo i, ac o, fod yn ail gartrefi.

Ym mhob achos fe atgynhyrchir y siart o'r adroddiad blaenorol (yn dadansoddi Hydref 2019 – Ebrill 2024) a wedyn fe gynhwysir y siart newydd (yn dadansoddi Ebrill 2024 – Hydref 2025). Mae'r data llawn tu ôl i'r siartiau diweddaraf (gan gynnwys dadansoddiad manylach o fewn y 'categorïau eraill') yn **Atodiad 2**.

Newid rhwng Ail Gartrefi a Phrif Breswylfa

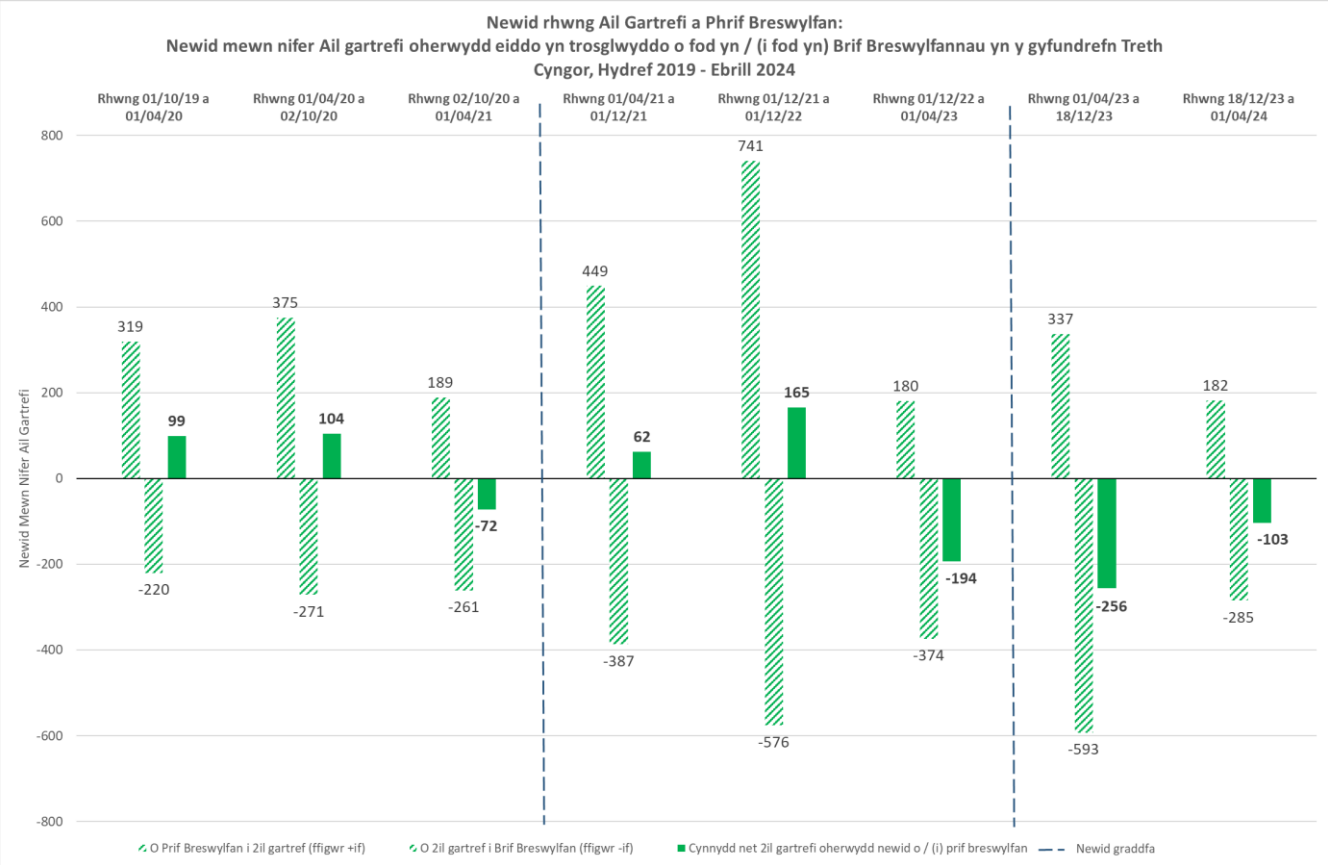

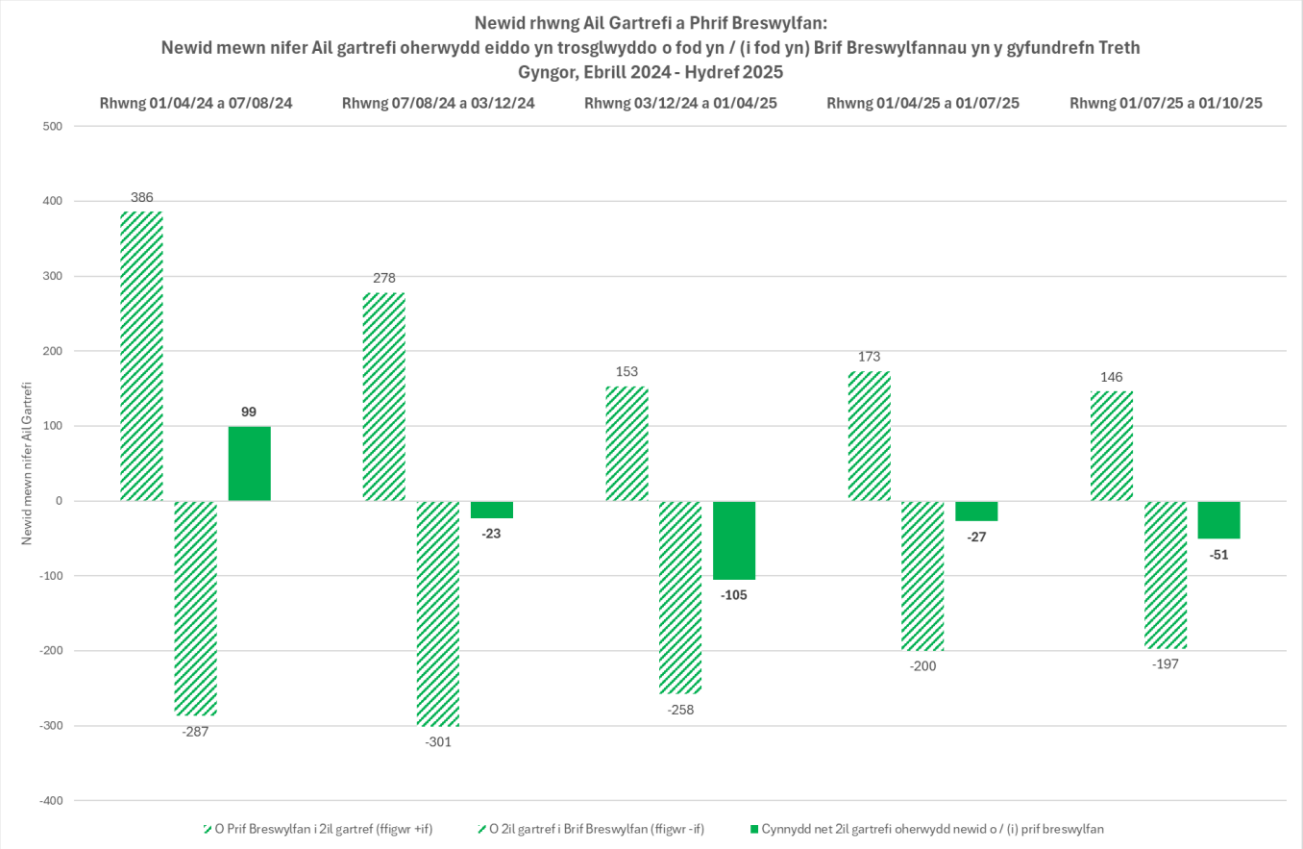

Ffigwr 7: Newid mewn nifer ail gartrefi oherwydd eiddo yn trosglwyddo o fod yn neu i fod yn brif breswylfa neu ail gartref yn y gyfundrefn Treth Gyngor fesul cyfnod rhwng Hydref 2019 – Hydref 2025, gan ddangos symudiadau o brif breswylfa i ail gartref, o ail gartref i brif breswylfa a'r cyfanswm symud net.

Newid rhwng Ail Gartrefi ac Unedau Gwyliau

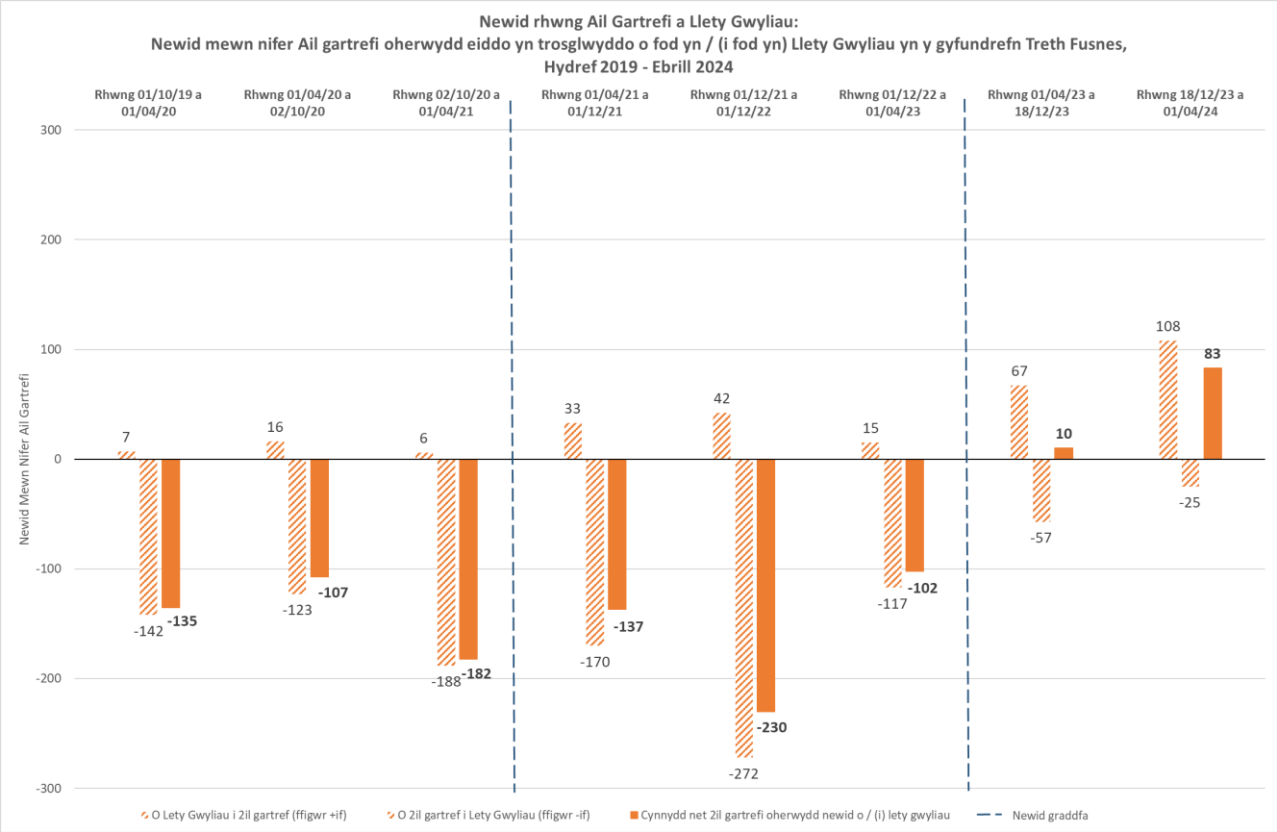

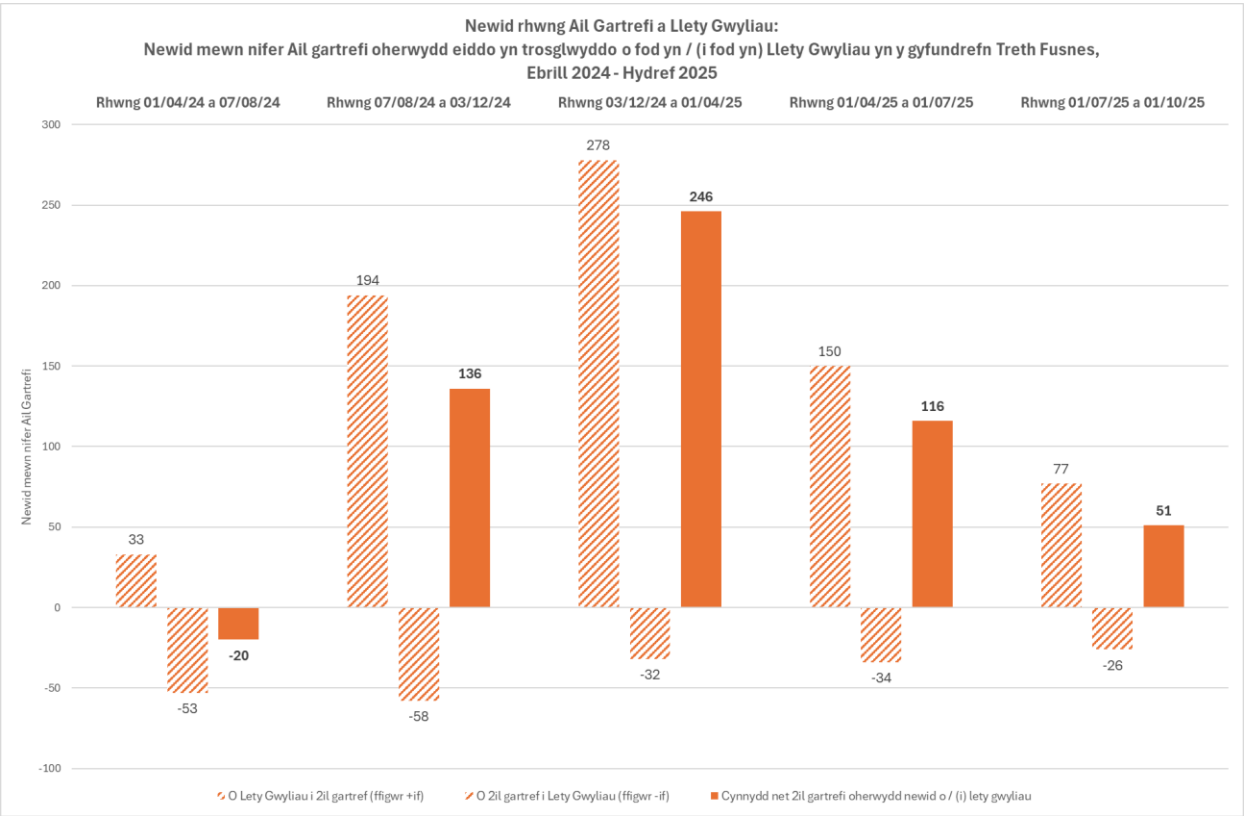

Ffigwr 8: Newid mewn nifer ail gartrefi oherwydd eiddo yn trosglwyddo o fod yn neu i fod yn unedau gwyliau neu ail gartref yn y gyfundrefn Treth Gyngor fesul cyfnod rhwng Hydref 2019 – Hydref 2025, gan ddangos symudiadau o unedau gwyliau i ail gartref, o ail gartref i unedau gwyliau a'r cyfanswm symud net.

Newid rhwng Ail Gartrefi a Chategorïau Eraill

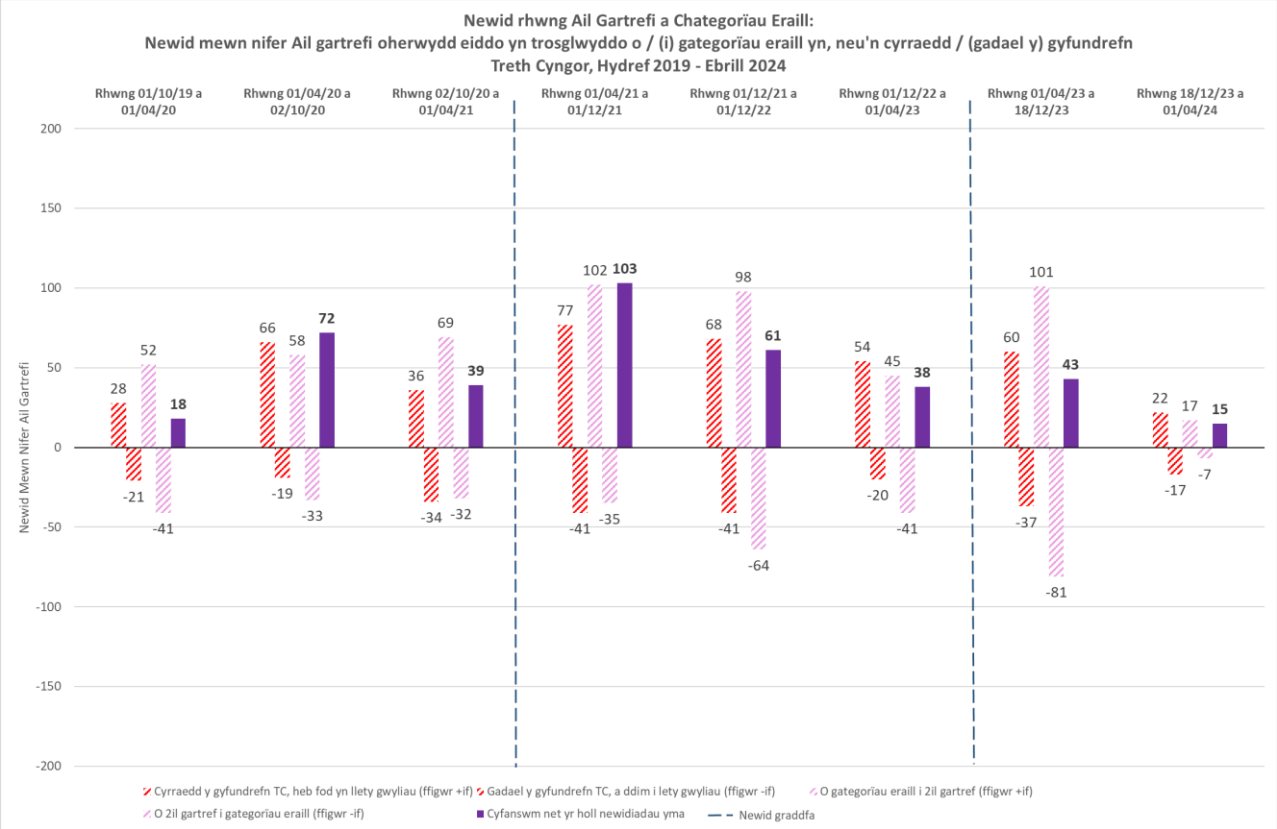

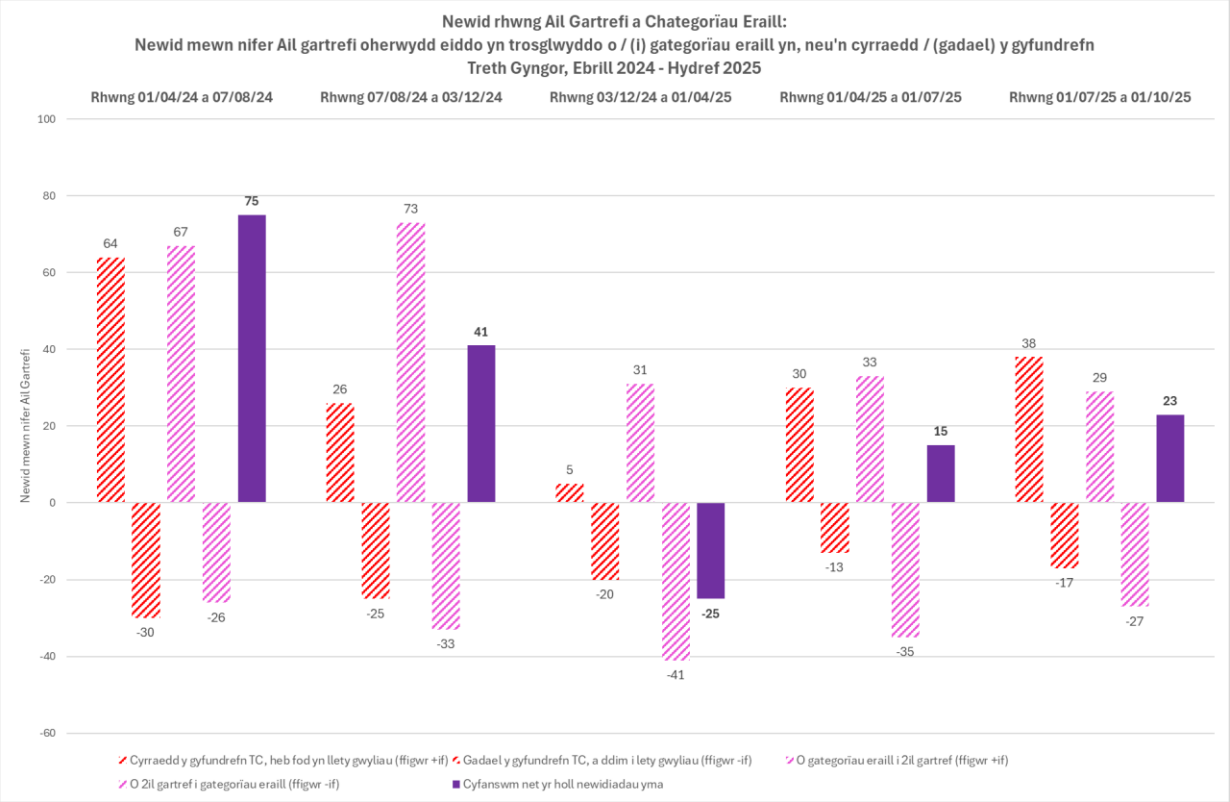

Ffigwr 9: Newid mewn nifer ail gartrefi oherwydd eiddo yn trosglwyddo o fod yn neu i fod yn gategorïau eraill yn y gyfundrefn Treth Gyngor fesul cyfnod rhwng Hydref 2019 – Hydref 2025, gan ddangos symudiadau o gategorïau eraill i ail gartref, o ail gartref i gategorïau eraill a'r cyfanswm symud net.

Crynhoi'r symudiadau net

Gallwn wedyn ddod â'r prif ffigyrau o'r 3 set o siartiau uchod at ei gilydd, i ddangos y symudiad net ym mhob cyfnod fesul y tri phrif gategori, yn y siartiau isod. Mae hyn yn dangos yn eglur y prif dueddiadau net ar y gwahanol adegau yn ystod y cyfnod.

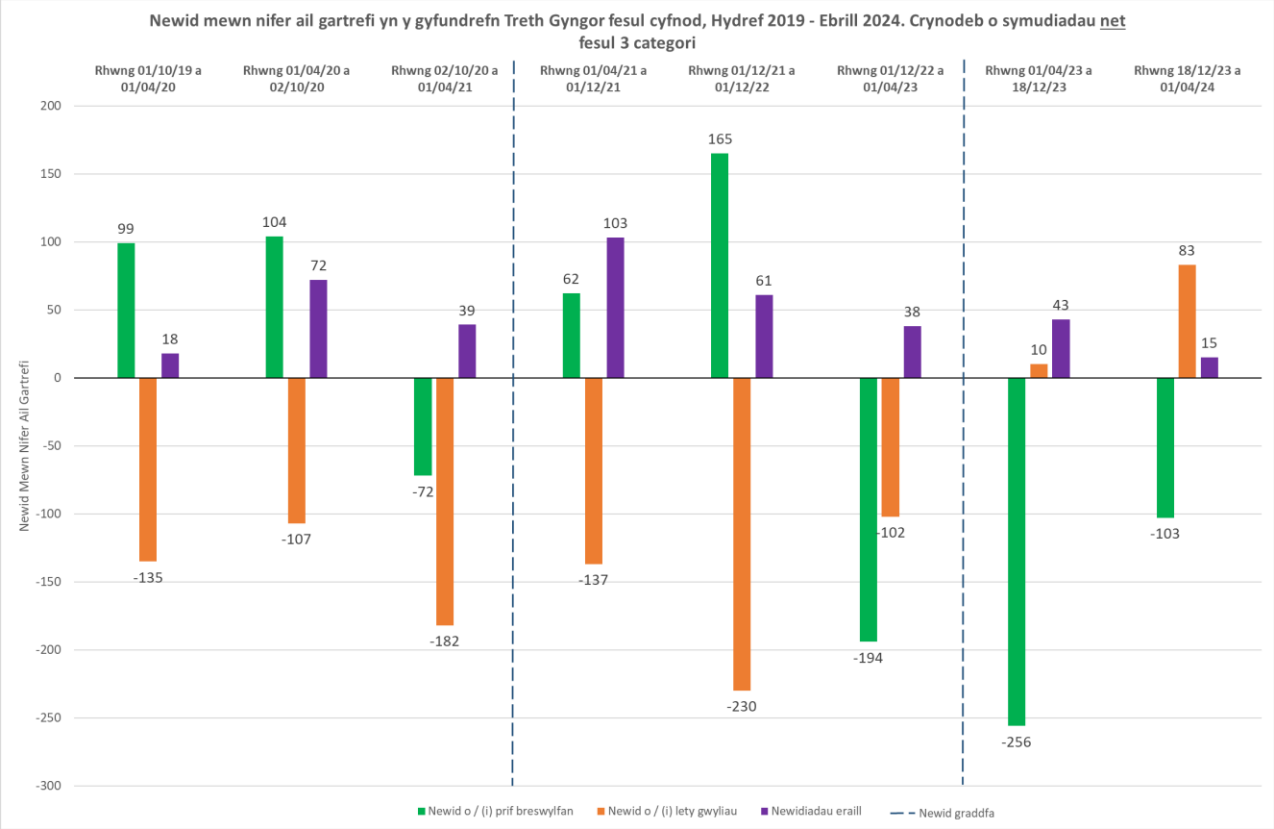

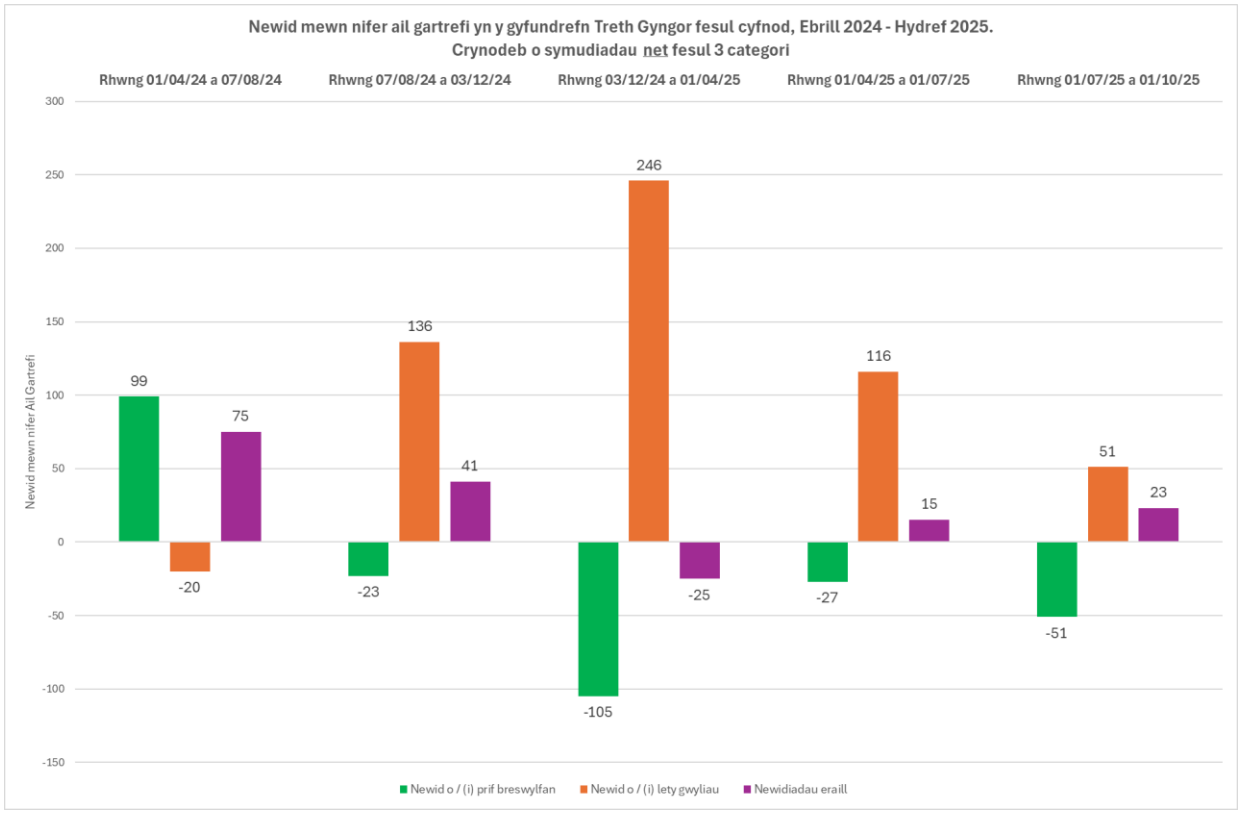

Ffigwr 10: Newid mewn nifer ail gartrefi yn y gyfundrefn Treth Gyngor fesul cyfnod rhwng Hydref 2019 – Hydref 2025 fel cyfanswm symud net fesul categori (newid o/i prif breswylfa, newid o/i unedau gwyliau, newidiadau eraill).

Mae'r siartiau isod yn dod â'r cyfan uchod at ei gilydd i ddangos y cyfanswm symudiadau i mewn i, ac allan o'r, categori ail gartrefi ym mhob cyfnod. Dangosir y symudiadau gros (i mewn / allan o'r categori ail gartref) yn ogystal â'r newid net (y gwahaniaeth rhwng y symudiadau i mewn ac allan), gan amlygu eto bod yna drosiant sylweddol o ran sefyllfa eiddo unigol hyd yn oed ar adegau pan mae'r ffigwr cyfanswm yn weddol sefydlog.

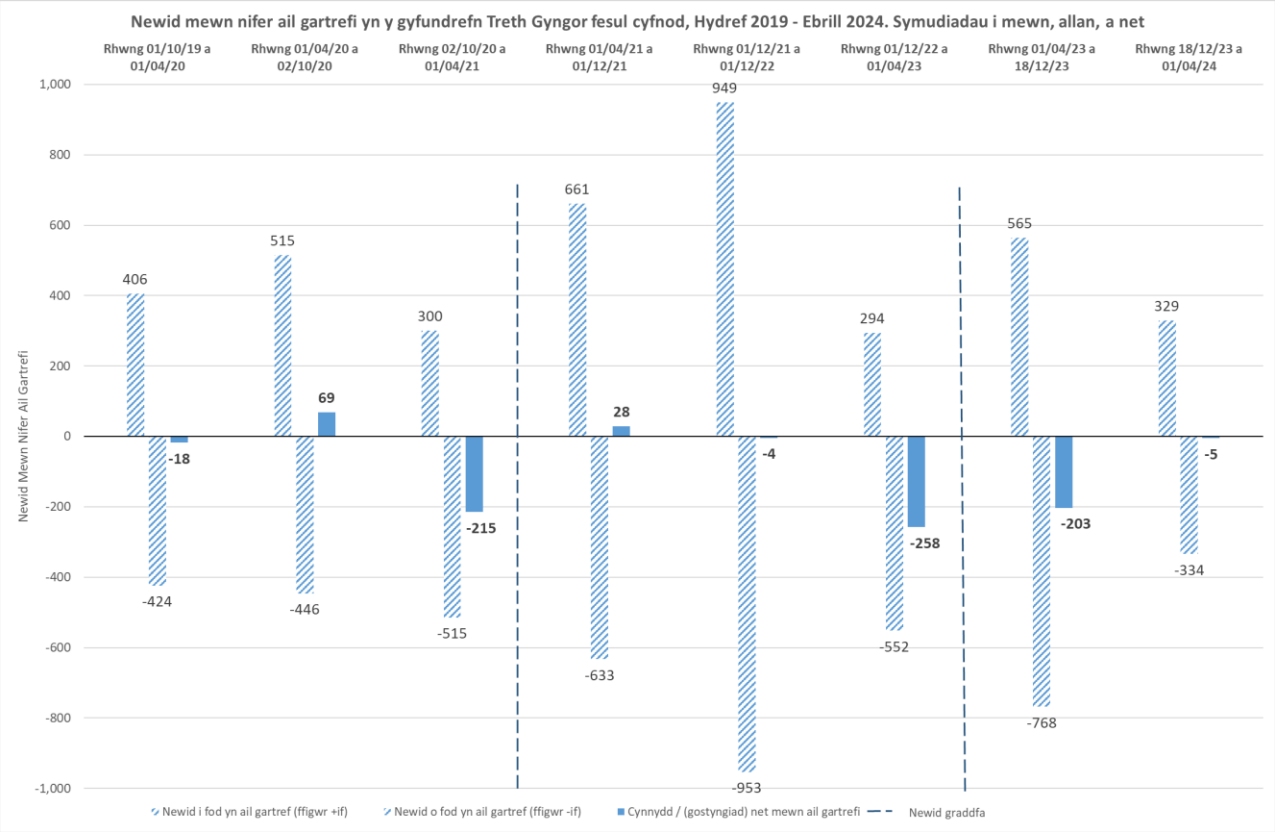

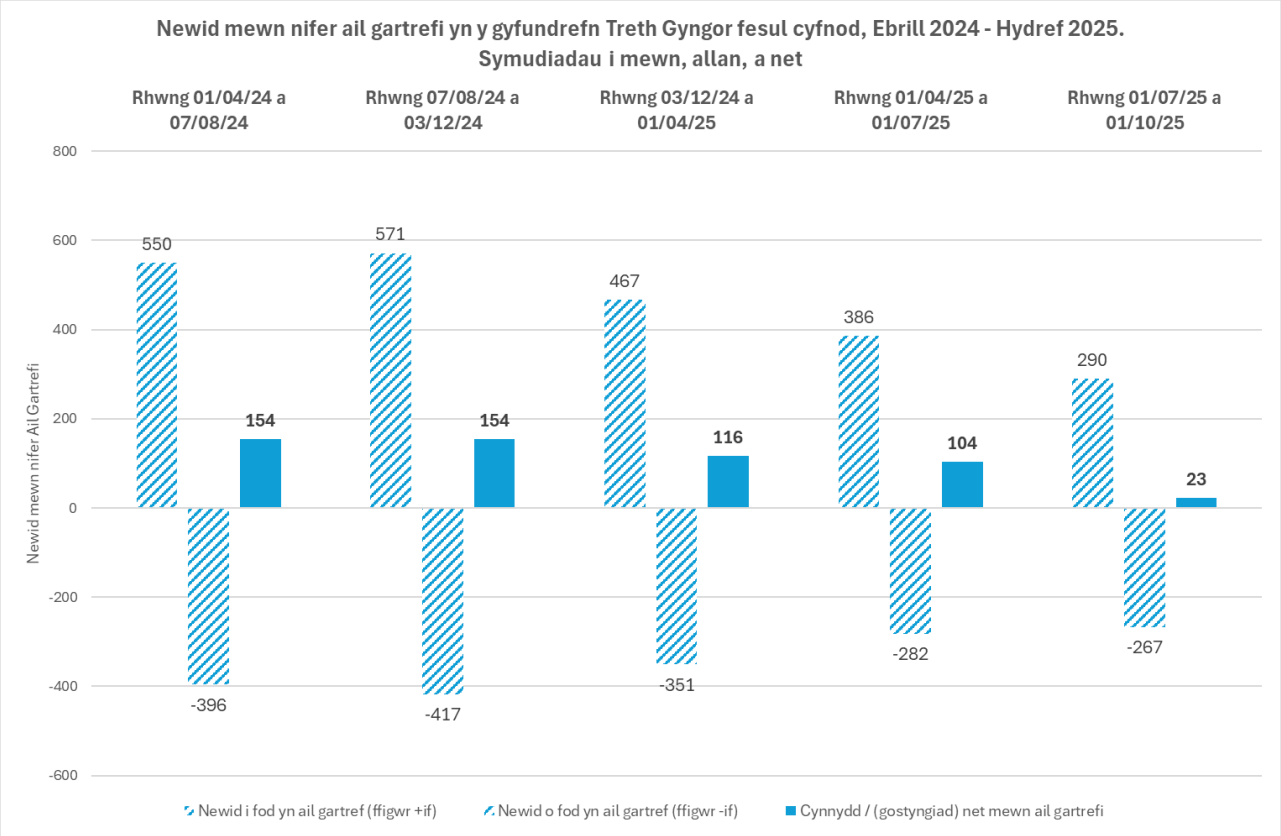

Ffigwr 11: Newid mewn nifer ail gartrefi yn y gyfundrefn Treth Gyngor fesul cyfnod rhwng Hydref 2019 – Hydref 2025 gan ddangos symudiadau i mewn ac allan o fod yn ail gartref a'r cyfanswm symud net.

6.1 Crynhoi'r canlyniadau - tracio ail gartrefi

Wrth edrych ar lif eiddo **rhwng ail gartrefi a phrif breswylfeydd** (sef y bariau gwyrdd yn y siartiau yn Ffigwr 10 uchod):

- **Yn hanesyddol** (sef cyn Hydref 2020; cyn bod sôn am gynyddu lefel y premiwm i 100%) ymddengys mai'r duedd "naturiol" oedd bod yna lif cyson (net) o eiddo o fod yn brif breswylfeydd i fod yn ail gartrefi.

- **Adeg y cynnydd premiwm i 100%** yn Ebrill 2021, fe gafodd y llif yma ei wrthdroi yn y cyfnod yn union cyn y cynnydd (llif net o ail gartref i brif breswylfa, rhwng Hydref 2020 ac Ebrill 2021). Ond ymddengys mai bychan a byrhoedlog fu unrhyw effaith, gyda'r llif wedi dychwelyd i'r patrwm hanesyddol (h.y. o brif breswylfeydd i ail gartrefi) wedi Ebrill 2021.

- **Adeg y cynnydd premiwm i 150%** yn Ebrill 2023, fe welwyd y patrwm yn gwrthdroi unwaith eto, efo symudiad net o ail gartrefi i brif breswylfeydd o Rhagfyr 2022 ymlaen (sef tua'r adeg y trafodwyd / ymgynghorwyd ar y cynnydd premiwm cyn iddo ddod i rym).

- Yn wahanol i'r tro cynt, fodd bynnag, mae'r **newid yma wedi profi'n llawer mwy hirhoedlog** efo'r symudiad net o ail gartrefi i brif breswylfeydd wedi parhau ym mhob cyfnod ers hynny (gydag un eithriad sef y cyfnod Ebrill 2024 – Awst 2024).

Wrth edrych ar lif eiddo **rhwng ail gartrefi ac unedau gwyliau** (sef y bariau oren yn y siartiau yn Ffigwr 10 uchod):

- **Yn hanesyddol** (sef cyn Ebrill 2023) y duedd bendant fu i eiddo symud o fod yn ail gartrefi i fod yn unedau gwyliau.

- **O Ebrill 2023 ymlaen** fodd bynnag (sy'n cyd-daro â'r adeg y newidiwyd y meini prawf ar gyfer trethu llety hunan-ddarpar) mae'r patrwm yma wedi gwrthdroi, gyda symudiad net bellach o unedau gwyliau (yn y gyfundrefn treth fusnes) i gael eu trethu fel ail gartref (yn y gyfundrefn treth gyngor). Mae hyn wedi digwydd ym mhob cyfnod o Ebrill 2023 ymlaen, ac eithrio un sef Ebrill 2024 – Awst 2024.

- Mae hyn yn **arbennig o wir yn y cyfnod mwyaf diweddar**, gyda tua 550 eiddo (net) wedi trosglwyddo o uned wyliau i ail gartref rhwng Awst 2024 a Hydref 2025.

O ran yr effaith ar gyfanswm nifer yr ail gartrefi yn y gyfundrefn treth gyngor, felly:

- **Yn hanesyddol**, ymddengys fod y ddau brif symudiad yn fwy neu lai wrthbwyso'i gilydd, fel bod y cyfanswm nifer ail gartrefi yn aros yn weddol gyson (h.y. roedd y llif o brif breswylfeydd i ail gartrefi, tua'r un faint â'r llif o ail gartrefi i unedau gwyliau).

- **Am gyfnodau o gwmpas y ddau gynnydd yn y premiwm** (sef cyn y cynnydd i 100% yn Ebrill 2021, ac wedyn yn fwy pendant cyn ac ar ôl y cynnydd i 150% yn Ebrill 2023) fe fu'r newid

yng nghyfeiriad y llif rhwng ail gartrefi a phrif breswylfeydd yn ddigon i beri bod cyfanswm nifer yr ail gartrefi yn disgyn yn y cyfnodau yma.

- **O Awst 2024 ymlaen** fodd bynnag, mae'r llif eiddo o unedau gwyliau i ail gartrefi wedi bod yn llawer uwch na'r llif (sy'n parhau i raddau) o ail gartrefi i brif breswylfeydd. Golyga hyn bod cyfanswm nifer yr ail gartrefi (a drethir drwy'r gyfundrefn dreth gyngor) yn cynyddu erbyn hyn.

7.0 Eiddo gwag hirdymor

Dangosir yn y siart isod y nifer eiddo gwag hirdymor (h.y. yn wag dros 12 mis ac felly yn talu premiwm) yn y system gweinyddu treth gyngor rhwng Hydref 2019 a Hydref 2025. Mae hyn yn cynnwys yr adeg y cynyddodd y premiwm ddiwethaf (o 50% i 100%, yn Ebrill 2021).

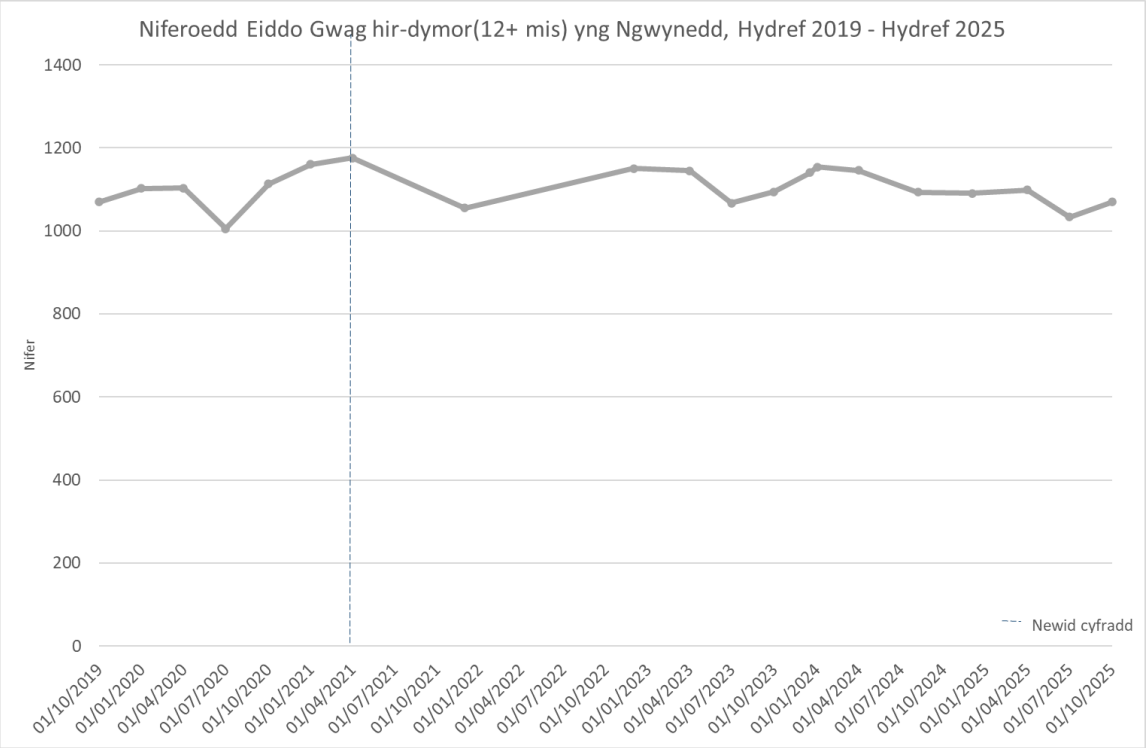

Ffigwr 12: Niferoedd eiddo gwag hirdymor (12+ mis) yng Ngwynedd rhwng Hydref 2019 – Hydref 2025

Fe welir felly bod y cyfanswm wedi amrywio rhywfaint (rhwng tua 1,000 a 1,200) dros y cyfnod ond heb lawer o batrwm amlwg i'r newid, heblaw efallai am:

- Gostyngiad net o -121 yn Ebrill – Rhagfyr 2021 (sef yn dilyn y cynnydd premiwm diwethaf, ac ar ôl cyfnod pan fu'r nifer yn cynyddu'n raddol). Ond fe gafodd hyn fwy neu lai ei wrthbwyso wedyn gan gynnydd net o +95 yn y cyfnod dilynol Rhagfyr 2021 – Rhagfyr 2022.
- Rhywfaint o ostyngiad yn y cyfnod diweddar (o 1,154 yn Ionawr 2024 i 1,033 yng Ngorffennaf 2025) ond mae'r nifer wedi cynyddu yn ôl rywfaint (i 1,070) erbyn Hydref 2025.

Yn yr un modd ag a wnaed efo ail gartrefi (uchod), rydym wedi tracio a dadansoddi newidiadau categori eiddo unigol i, ac o, y categori eiddo gwag hirdymor (er mwyn gwybod i le, ac o le, roedd yr eiddo yma'n cyrraedd y categori hwnnw o fewn y system gweinyddu treth gyngor) ac fe grynhoir canlyniadau hyn yn y siartiau isod (y data llawn yn **Atodiad 3**).

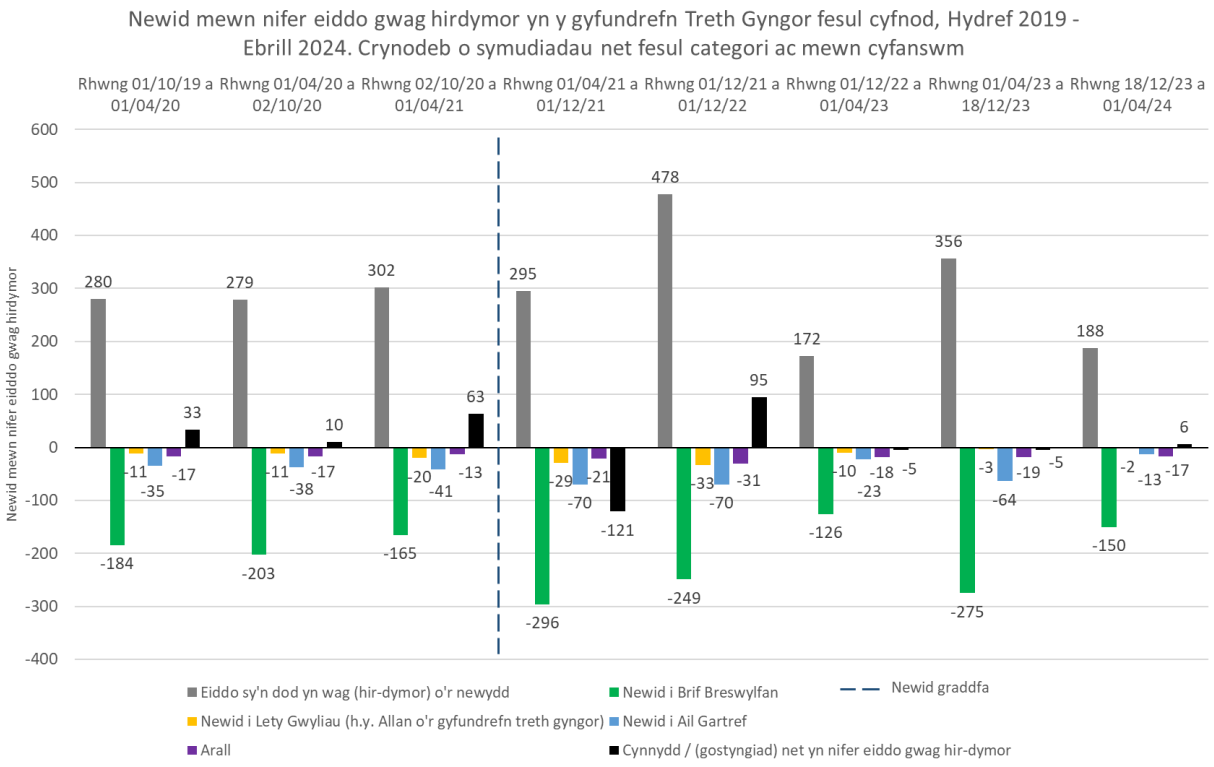

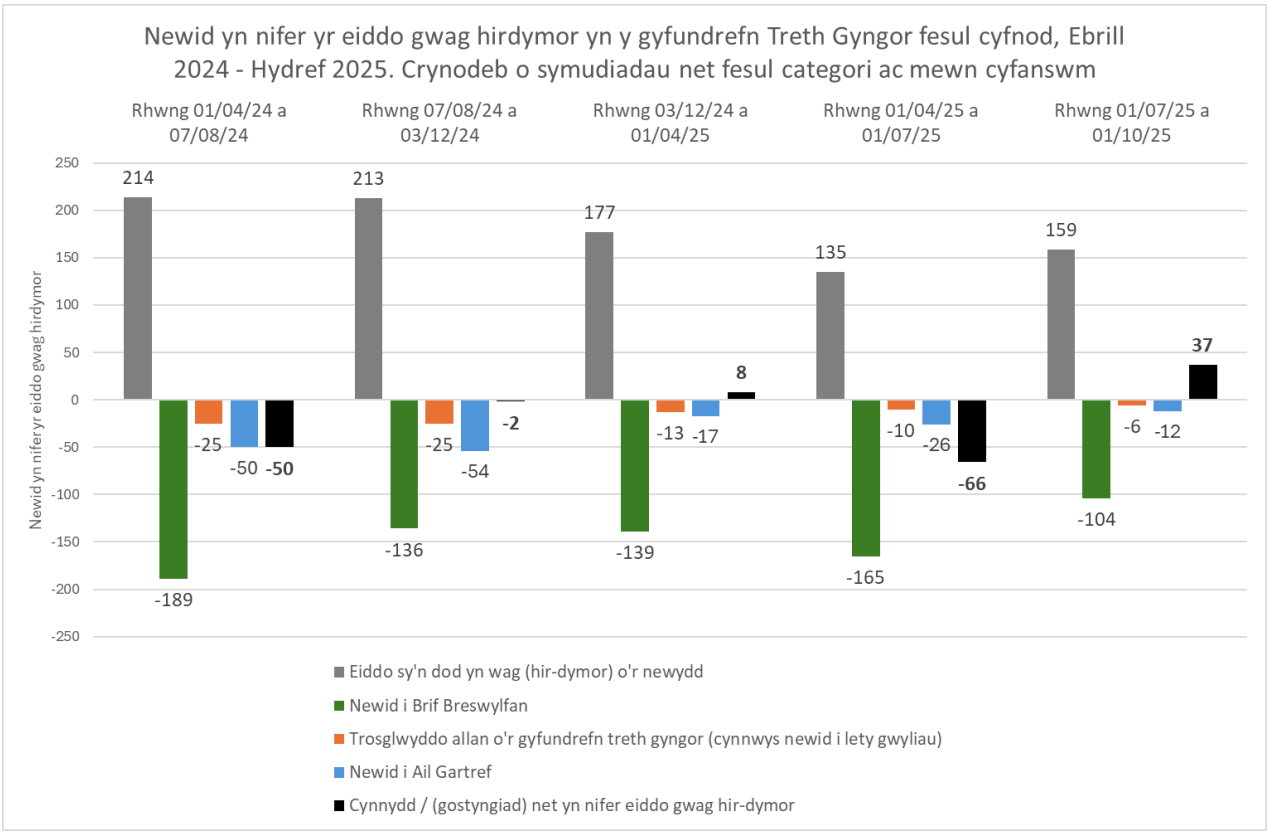

Ffigwr 13: Newid mewn nifer eiddo gwag hirdymor yn y gyfundrefn Treth Gyngor fesul cyfnod rhwng Hydref 2019 – Hydref 2025 fel crynodeb o symudiadau net fesul categori a mewn cyfanswm.

O edrych yn fwy penodol ar eiddo yn newid o eiddo gwag hirdymor i brif breswylfan, fe welir y patrwm canlynol:

Tabl 2: Newid o eiddo gwag hirdymor i brif breswylfa

Cyfnod	Nifer misoedd	Nifer eiddo yn trosglwyddo o eiddo gwag hirdymor i brif breswylfa	Cyfartaledd nifer eiddo yn trosglwyddo fesul mis
1/10/19 – 1/4/20	6	184	31
1/4/20 – 2/10/20	6	203	34
2/10/20 – 1/4/21	6	165	28
1/4/21 – 1/12/21	8	296	37
1/12/21 – 1/12/22	12	249	21
1/12/22 – 1/4/23	4	126	32
1/4/23 – 18/12/23	9	275	31
18/12/23 – 1/4/24	3	150	50
1/4/24 – 7/8/24	4	189	47
7/8/24 – 3/12/24	4	136	34
3/12/24 – 1/4/25	4	139	35
1/4/25 – 1/7/25	3	165	55
1/7/25 – 1/10/25	3	104	35

Mae'n anodd gweld llawer o batrwm pendant yn y ffigyrau yma – fe drosglwyddodd nifer ychydig uwch na'r arfer yn y cyfnod yn union wedi'r cynnydd premiwm yn Ebrill 2021, ond fe aeth y ffigyrau yn ôl i lawr wedyn. Mae yna awgrym hefyd o ffigyrau rywfaint uwch yn newid ar rai adegau (e.e. tua dechrau 2024 a rhwng Ebrill-Mehefin 2025) ond fel arall 'does yna ddim llawer o batrwm amlwg i'w weld yma.

At ei gilydd, felly, mae'n anodd gweld y bu i'r cynnydd diwethaf yn y premiwm treth gyngor ar eiddo gwag hirdymor (i 100%, yn Ebrill 2021) arwain at unrhyw newid hirhoedlog ym mhatrymau / niferoedd yr eiddo yma.

Yn y blynyddoedd dilynol, er bod yna niferoedd o eiddo gwag wedi trosglwyddo allan o'r categori hwnnw – yn bennaf yn dychwelyd i fod yn brif breswylfeydd (mae'n debygol bod tipyn o'r rhain yn deillio o brosiectau i ddod â thai gwag yn ôl i ddefnydd) mae yna hefyd nifer o eiddo wedi dod yn wag hirdymor o'r newydd. O ran niferoedd, mae effaith y ddau beth yma wedi fwy neu lai canslo'i gilydd allan – fel nad oes llawer o newid wedi bod yng nghyfanswm nifer yr eiddo gwag hirdymor ar draws y sir yn y blynyddoedd diwethaf.

8.0 Casgliadau

Ail gartrefi

Fe fu yna lif net o eiddo o ail gartrefi i brif breswylfeydd cyn y cynnydd premiwm i 100% yn Ebrill 2021, ac (yn fwy pendant) cyn ac ar ôl y cynnydd i 150% yn Ebrill 2023. Mae hyn yn groes i'r patrwm arferol blaenorol lle gwelid llif y ffordd arall, o brif breswylfeydd i ail gartrefi. Mae'n ymddangos bod effaith y newid olaf yma yn fwy hirhoedlog, gan bod llif net o eiddo o ail gartrefi i brif breswylfeydd yn parhau i fodoli, ddwy flynedd a hanner ar ôl y newid diwethaf yng nghyfradd y premiwm.

Mae'n ymddangos felly (er rhaid cofio am gyfyngiadau'r wybodaeth, a ffactorau eraill allai fod wedi dylanwadu ar y sefyllfa) fod y premiwm wedi gwneud cyfraniad at ddod ag ail gartrefi yn ôl i ddefnydd fel prif breswylfeydd.

Y llif arall pwysig, fodd bynnag, ydi'r symudiad rhwng ail gartrefi ac unedau gwyliau, ac mae'n ymddangos bod cyfeiriad y llif yma wedi gwrthdroi yn llwyr o Ebrill 2023 ymlaen – sef y dyddiad daeth y newid meini prawf o ran trethu llety gwyliau hunan-ddarpar i rym. Bellach mae'r llif yn golygu symudiad (net) o unedau gwyliau (yn y gyfundrefn treth fusnes) i ail gartrefi (yn y gyfundrefn treth gyngor).

Yn y cyfnod mwy diweddar, ers Awst 2024, mae'r llif yma (o unedau gwyliau i ail gartrefi) wedi cyflymu – i'r graddau ei fod yn fwy erbyn hyn na'r llif arall (o ail gartrefi i brif breswylfeydd) gan olygu felly bod cyfanswm nifer yr eiddo drethir fel ail gartrefi yn cynyddu.

Eiddo gwag hirdymor

Nid yw'n ymddangos fod y cynnydd diwethaf yn y premiwm treth gyngor ar eiddo gwag hirdymor (i 100%, yn Ebrill 2021) wedi arwain at unrhyw newid hirhoedlog ym mhatrymau / niferoedd yr eiddo yma yng Ngwynedd.

Yn y blynyddoedd ers 2021, er bod yna niferoedd o eiddo gwag wedi trosglwyddo allan o'r categori hwnnw – yn bennaf yn dychwelyd i fod yn brif breswylfeydd (gyda nifer o'r trosglwyddiadau yma yn debygol o fod wedi deillio o gynlluniau i ddod â thai gwag yn ôl i ddefnydd) – mae yna hefyd nifer o eiddo wedi dod yn wag hirdymor o'r newydd. O ran niferoedd, mae maint y ddwy elfen yma wedi bod yn eithaf tebyg i'w gilydd, gan olygu felly nad oes llawer o newid wedi bod yng nghyfanswm nifer yr eiddo gwag hirdymor ar draws y sir yn y blynyddoedd diwethaf.

Parhau i fonitro'r sefyllfa

Mae'r tîm Ymchwil wedi bod yn cydweithio â thimau eraill yn y Cyngor er mwyn sicrhau bod adroddiadau yn cael eu rhedeg, a data yn cael ei gadw, yn rheolaidd i hwyluso gallu dadansoddi ac adrodd ar y tueddiadau yma i'r dyfodol. 'Rydym hefyd yn cydweithio ar ffordd o allu cyfatebu eiddo rhwng y ddwy gyfundrefn fel bod gwybodaeth am eiddo'n trosglwyddo rhwng y gwahanol gategorïau ar gael yn haws heb gymaint o waith dadansoddi llafurus; bydd hyn yn galluogi i ddadansoddiad fod ar gael yn chwarterol, ar ffurf dashfwrdd, i wahanol adrannau perthnasol y Cyngor.

Atodiadau

Atodiad 1: Canrannau ail gartrefi, eiddo gwag hirdymor, ac unedau gwyliau o'r cyfanswm tai fesul ward etholiadol, Hydref 2025

(wedi'u trefnu o uchaf i isaf yn ôl cyfran yr ail gartrefi)

Ward	Ail Gartrefi fel canran o Gyfanswm Tai	Ranc (1=uchaf, 65=isaf)	Eiddo Gwag Hirdymor fel canran o Gyfanswm Tai	Ranc (1=uchaf, 65=isaf)	Unedau Gwyliau fel canran o Gyfanswm Tai	Ranc (1=uchaf, 65=isaf)	Cyfran gyfansawdd (Ail Gartrefi + Eiddo Gwag Hirdymor + Unedau Gwyliau fel % o Gyfanswm Tai)	Ranc (1=uchaf, 65=isaf)
Abersoch gyda Llanengan	46.6	1	2.6	5	8.6	1	57.8	1
Aberdyfi	32.3	2	2.1	18	7.6	3	42.0	2
Llanbedrog gyda Mynytho	23.6	3	5.7	1	3.5	25	32.8	3
Gorllewin Porthmadog	20.9	4	1.4	39	8.4	2	30.7	4
Morfa Nefyn a Thudweiliog	18.3	5	2.4	6	5.2	9	25.9	5
Pen draw Llyn	14.5	6	2.4	7	7.3	6	24.2	6
Harlech a Llanbedr	14.2	7	2.2	14	4.4	18	20.8	7
Nefyn	13.7	8	1.5	37	4.3	19	19.5	12
Arthog a Llangelynnin	13.3	9	2.3	11	4.8	16	20.4	8
Brithdir a Llanfachreth/Ganllwyd/Llanelltyd	12.6	10	1.9	25	5.3	8	19.8	10
Abermaw	11.9	11	1.9	26	5.8	7	19.6	11
Glaslyn	10.7	12	2.1	17	7.4	5	20.2	9
Gorllewin Tywyn	10.7	13	1.6	36	1.1	48	13.3	21
Yr Eifl	10.2	14	2.3	9	2.7	30	15.2	17
Bro Dysynni	10.1	15	1.7	31	3.3	29	15.1	18
Morfa Tywyn	9.8	16	0.7	62	2.4	36	12.8	23
Criccieth	9.5	17	1.2	48	7.5	4	18.2	13
Gogledd Dolgellau	8.6	18	1.9	24	5.1	12	15.6	15
Trawsfynydd	8.5	19	2.1	15	4.9	13	15.5	16
Llandderfel	8.0	20	2.2	12	3.8	23	14.0	20
Dyffryn Ardudwy	7.9	21	2.9	3	5.1	10	16.0	14
Efailnewydd a Buan	7.8	22	1.4	42	2.5	34	11.7	28
Corris a Mawddwy	7.7	23	3.1	2	4.1	21	15.0	19
Llanuwchllyn	7.3	24	1.6	34	3.5	26	12.4	24
Teigl	7.0	25	2.0	20	3.3	28	12.4	25
Dolbenmaen	6.4	26	1.8	30	4.8	14	13.0	22
Clynnog	5.9	27	2.0	22	4.4	17	12.2	26
Llanystumdwy	5.8	28	2.1	16	3.9	22	11.8	27
De Pwllheli	5.3	29	1.4	41	1.2	42	8.0	35
De Dolgellau	5.0	30	1.7	33	2.5	33	9.1	33
Waunfawr	4.9	31	2.4	8	3.4	27	10.6	30
Bowydd a'r Rhiw	4.7	32	2.3	10	3.8	24	10.7	29
Llanberis	4.6	33	1.1	50	4.1	20	9.8	31
Penrhyndeudraeth	4.3	34	1.7	32	0.6	55	3.5	54
Llanllyfni	4.1	35	1.5	38	1.2	45	6.9	41
Bethel a'r Felinheli	3.7	36	1.0	53	2.3	37	7.0	39
Diffwys a Maenofferen	3.6	37	2.8	4	2.6	32	9.0	34
Canol Tref Caernarfon	3.5	38	1.9	28	1.7	41	7.1	38
Y Groeslon	3.4	39	1.8	29	2.4	35	7.6	37
Abererch	3.0	40	1.1	49	2.2	38	6.3	44
Arllechwedd	2.9	41	1.6	35	0.9	52	5.4	46
Y Bala	2.9	42	1.9	27	2.1	39	6.9	42
Tryfan	2.9	43	1.9	23	0.8	53	5.7	45
Gogledd Pwllheli	2.9	44	2.0	21	1.7	40	6.6	43
Y Bontnewydd	2.5	45	2.2	13	4.8	15	9.5	32
Dwyrain Porthmadog	2.5	46	1.2	47	1.2	44	4.9	47
Gerlan	2.4	47	1.0	52	1.0	49	4.5	50
Tre-garth a Mynydd Llandygai	2.3	48	0.5	63	1.2	43	4.0	52
Deiniolen	2.2	49	1.2	46	0.9	50	4.4	51
Y Faenol	2.0	50	0.8	58	0.8	54	3.7	53
Canol Bangor	2.0	51	1.1	51	0.3	60	3.3	55
Cwm-y-glo	1.5	52	1.4	45	5.1	11	7.9	36
Llanwnda	1.4	53	0.8	60	2.7	31	4.8	48
Penisa'r-waun	1.4	54	1.4	40	1.2	46	6.9	40
Canol Bethesda	1.4	55	1.4	43	0.4	59	3.1	56
Dwyrain Bangor	1.3	56	0.9	55	0.2	63	2.4	59
Pen-y-groes	1.2	57	2.0	19	1.1	47	4.5	49
Rachub	1.0	58	0.9	57	0.9	51	2.8	57
Menai	1.0	59	0.9	56	0.4	58	2.3	60
Glyder	1.0	60	0.8	59	0.3	61	2.0	61
Llanrug	0.9	61	1.4	44	0.5	57	2.7	58
Peblig	0.5	62	0.9	54	0.2	64	1.6	63
Cadnant	0.5	63	0.8	61	0.5	56	1.8	62
Dewi	0.4	64	0.4	64	0.2	62	0.9	64
Hendre	0.0	65	0.2	65	0.0	65	0.2	65

Ffynhonnell: Cyfrifiadau Gwasanaeth Ymchwil a Gwybodaeth ar sail data o'r system treth gyngor, dyddiedig 1/10/25

Atodiad 2: Symudiadau niferoedd i ac o'r categori Ail Gartrefi o Ebrill 2024

Symudiadau niferoedd 2il gartrefi - Gwynedd gyfan					
	Rhwng 01/04/24 a 07/08/24	**Rhwng 07/08/24 a 03/12/24**	**Rhwng 03/12/24 a 01/04/25**	**Rhwng 01/04/25 a 01/07/25**	**Rhwng 01/07/25 a 01/10/25**
Nifer cychwynnol	**4,296**	**4,450**	**4,604**	**4,720**	**4,824**
Newid rhwng Prif Breswylfan ac 2il gartref:					
O Prif Breswylfan i 2il gartref	386	278	153	173	146
O 2il gartref i Brif Breswylfan	-287	-301	-258	-200	-197
Cynnydd net mewn 2il gartrefi oherwydd newid o / (i) prif breswylfan	**99**	**-23**	**-105**	**-27**	**-51**
Newid rhwng Llety Gwyliau ac 2il gartref:					
O Lety Gwyliau i 2il gartref (h.y. Cyrraedd y gyfundrefn TC, a hynny fel 2il gartref)	33	194	278	150	77
O 2il gartref i Lety Gwyliau (h.y. Gadael y gyfundrefn TC)	-53	-58	-32	-34	-26
Cynnydd net mewn 2il gartrefi oherwydd newid o / (i) lety gwyliau	**-20**	**136**	**246**	**116**	**51**
Newidiadau eraill:					
Cyrraedd y gyfundrefn TC, fel 2il gartref (yn cynnwys e.e. tai newydd)	64	26	5	30	38
Gadael y gyfundrefn TC, a ddim yn mynd i'r dreth fusnes fel llety gwyliau	-30	-25	-20	-13	-17
O Eiddo gwag hirdymor (12+ mis) i 2il gartref	50	54	17	26	12
O 2il gartref i Eiddo gwag (12+ mis)	-11	-13	-11	-11	-6
O Eiddo gwag 6-12 mis i 2il gartref	17	19	13	4	15
O 2il gartref i Eiddo gwag 6-12 mis	-13	-15	-25	-18	-15
Amrywiol eraill: Cyrraedd categori 2il gartref	0	0	1	3	2
Amrywiol eraill: Allan o gategori 2il gartref	-2	-5	-5	-6	-6
Cynnydd net mewn 2il gartrefi oherwydd newidiadau eraill	**75**	**41**	**-25**	**15**	**23**
Cyfanswm yr holl newidiadau uchod	**154**	**154**	**116**	**104**	**23**
Nifer ar ddiwedd y cyfnod	**4,450**	**4,604**	**4,720**	**4,824**	**4,847**

Atodiad 3: Symudiadau niferoedd i ac o'r categori Eiddo Gwag Hirdymor o Ebrill 2024

Symudiadau niferoedd eiddo gwag hir-dymor - Gwynedd gyfan					
	Rhwng 01/04/24 a 07/08/24	Rhwng 07/08/24 a 03/12/24	Rhwng 03/12/24 a 01/04/25	Rhwng 01/04/25 a 01/07/25	Rhwng 01/07/25 a 01/10/25
Nifer ar gychwyn y cyfnod	**1,143**	**1,093**	**1,091**	**1,099**	**1,033**
Eiddo sy'n dod yn wag (hir-dymor) o'r newydd	**214**	**213**	**177**	**135**	**159**
Eiddo sy'n peidio bod yn wag hir-dymor:					
Newid i Brif Breswylfan	-189	-136	-139	-165	-104
Trosglwyddo allan o'r gyfundrefn treth gyngor (cynnwys newid i lety gwyliau)	-25	-25	-13	-10	-6
Newid i Ail Gartref	-50	-54	-17	-26	-12
Arall	0	0	0	0	0
Cyfanswm	**-264**	**-215**	**-169**	**-201**	**-122**
Cynnydd / (gostyngiad) net yn nifer eiddo gwag hir-dymor	**-50**	**-2**	**8**	**-66**	**37**
Nifer ar ddiwedd y cyfnod	**1,093**	**1,091**	**1,099**	**1,033**	**1,070**
Newid rhwng Prif Breswylfan ac Eiddo Gwag Hir-dymor:					
O Prif Breswylfan i Eiddo Gwag Hir-dymor	90	67	55	50	54
O Eiddo Gwag Hir-dymor i Brif Breswylfan	-189	-136	-139	-165	-104
Cynnydd net mewn Eiddo Gwag Hir-dymor oherwydd newid o / (i) prif breswylfan	**-99**	**-69**	**-84**	**-115**	**-50**
Mynd mewn / allan o'r gyfundrefn Treth Gyngor:					
Allan o'r gyfundrefn Treth Gyngor:					
Cyfanswm	-25	-25	-13	-10	-6
	-25	-25	-13	-10	-6
Cyrraedd y gyfundrefn Treth Gyngor:					
Cyfanswm	3	7	3	2	
	3	7	3	2	0
Cynnydd net mewn Eiddo Gwag Hir-dymor oherwydd eiddo yn cyrraedd / gadael y g	**-22**	**-18**	**-10**	**-8**	**-6**
Newidiadau eraill:					
Eiddo oedd yn wag (6+ mis) bellach yn wag ers 12+ mis	110	126	108	72	99
Newid rhwng eiddo gwag hir-dymor ac ail gartref:					
O Eiddo gwag i 2il gartref	-50	-54	-17	-26	-12
O 2il gartref i Eiddo gwag	11	13	11	11	6
Cynnydd net mewn Eiddo Gwag Hir-dymor oherwydd newid o / (i) ail gartrefi	-39	-41	-6	-15	-6
Amrywiol eraill					
Cyrraedd categori Eiddo gwag hir-dymor					
Allan o gategori Eiddo gwag hir-dymor					
	0	0	0	0	0
Cynnydd net mewn Eiddo Gwag Hir-dymor oherwydd newidiadau eraill	**71**	**85**	**102**	**57**	**93**
Cyfanswm yr holl newidiadau uchod	**-50**	**-2**	**8**	**-66**	**37**
Nifer ar ddiwedd y cyfnod	**1,093**	**1,091**	**1,099**	**1,033**	**1,070**

CYNGOR GWYNEDD – Adroddiad i Gabinet Cyngor Gwynedd

Teitl yr eitem:	**Polisi Lleihau Treth Cyngor o dan Adran 13A(1)(c) o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992**
Aelod Cabinet:	**Cynghorydd Huw Wyn Jones Aelod Cabinet Cyllid**
Swyddog perthnasol:	**Dewi Morgan, Pennaeth Cyllid Sian Pugh, Pennaeth Cyllid Cynorthwyol**
Dyddiad y cyfarfod:	**11 Tachwedd 2025**

1. PENDERFYNIAD A GEISIR:

1.1 Mabwysiadau Polisi Lleihau Treth Cyngor o dan Adran 13A(1)(c) o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 i roi arweiniad a ffiniau clir i swyddogion ar y defnydd o eithriadau rhag y Premiwm a'r Dreth Cyngor sylfaenol.

2. Y RHESWM PAM FOD ANGEN I'R CABINET WNEUD Y PENDERFYNIAD:

2.1 Mae Adran 13A(1)(c) o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992, yn rhoi pwerau disgresiwn ychwanegol i'r Cyngor leihau swm y Dreth Gyngor sy'n daladwy ar gyfer unigolion, neu ar gyfer dosbarthiadau o drethdalwyr. Nid yw Adran 13A yn gosod cyfyngiad ar ei ddefnydd felly mae'r gofyn am ddefnydd gofalus a chyson, heb osod cynsail niweidiol, yn hanfodol.

2.2 Mae'r polisi hwn yn nodi'r meini prawf a'r broses ar gyfer dyfarnu gostyngiadau dewisol i Dreth Cyngor yn unol ag Adran 13A(1)(c) o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992

2.3 Ar hyn o bryd, mae Cyngor Gwynedd wedi ddefnyddio Adran 13A o Ddeddf 1992 i gyflwyno eithriadau lleol, dewisol mewn achosion cyfyng iawn. Er enghraifft, ar 8 Ebrill 2025 penderfynodd y Cabinet ddefnyddio Adran 13A i roi gostyngiad lleol i Ofalwyr Maeth yng Ngwynedd, ac mae prosiect 3e yn y Cynllun Gweithredu Tai yn defnyddio'r grym i roi gostyngiad treth i brynwyr tro cyntaf sy'n atgyweirio eiddo, y tu hwnt i'r eithriad statudol.

2.4 Rhaid i unrhyw gamau i arddel y grym hwn fod yn gyson â deddfwriaeth arall (e.e. Deddf Cydraddoldeb, Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol). Yn unol â Chyfansoddiad y Cyngor ac Adran 67 Deddf 1992, mater i'r Cabinet yw defnydd Adran 13A, nid yw'n fater sy'n rhaid cael penderfyniad Cyngor llawn. Mae'r pŵer dan Adran 13A (1)(c) yn eang, ac yn caniatáu'r awdurdod bilio ostwng bil Treth Cyngor unrhyw annedd am unrhyw gyfnod ag y mae'r awdurdod bilio yn ei weld yn addas.

2.5 Mae copi o'r Polisi Lleihau Treth Cyngor o dan Adran 13A(1)(c) o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 i'w gael yn Atodiad 1. Mae'n ymarfer da i gael Polisi o'r fath er mwyn sicrhau tryloywder a chysondeb, gyda chanllawiau clir i swyddogion ond ar yr un pryd yn egluro'r camau sydd angen eu cymryd i ymdrin ag achosion sydd yn wirioneddol eithriadol.

3. CYFLWYNIAD A RHESYMEG

3.1 Mae Adran 13A(1)(c) o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992, yn rhoi pwerau disgresiwn ychwanegol i'r Cyngor leihau swm y Dreth Gyngor sy'n daladwy ar gyfer unigolion, neu ar gyfer dosbarthiadau o drethdalwyr, mewn amgylchiadau eithriadol. Mae hyn yn cynnwys y pŵer i leihau'r swm sy'n daladwy i ddim.

3.2 Mae hwn ar wahân ac yn wahanol i'r Cynllun Gostyngiad Treth Cyngor, sydd wedi cymryd lle Budd-dal Treth Cyngor ers 2013. Mae'r Cyngor llawn yn penderfynu ar Gynllun Gostyngiad Treth Cyngor yn flynyddol, fel arfer yn ei gyfarfod ym mis Rhagfyr, ac yn unol â statud cyn 31 Ionawr.

3.3 Tra fod y Cynllun Gostyngiad Treth Cyngor yn bodoli i roi cymorth i'r rhai sy'n atebol i dalu'r dreth, mae angen rhywfaint o ddarpariaeth ar gyfer y trigolion hynny sy'n cael eu hunain mewn amgylchiadau 'eithriadol' ac sydd angen cymorth tymor byr i fodloni eu rhwymedigaeth Treth Gyngor.

3.4 Mae'n bwysig diffinio'r hyn y gellid ei ystyried yn eithriadol ac yn yr achos hwn byddai'n sefyllfa nad oedd yn nodweddiadol, yn hollol anarferol a dim ond yn debygol o ddigwydd yn anaml iawn. Rhagwelir bod sefyllfaoedd eithriadol at ddibenion y cynllun hwn yn debygol o fod yn bethau y tu allan i reolaeth y trethdalwr, megis llifogydd i eiddo fel enghraifft.

3.5 Rhaid i Cyngor Gwynedd dalu cost lawn dyfarnu unrhyw ostyngiadau Adran 13A. Rhaid i'r Cyngor felly gydbwyso angen y talwyr cyngor unigol sydd angen cymorth yn erbyn buddiannau talwyr y dreth gyngor yn gyffredinol.

3.6 Mae adrannau 12A a 12B o Ddeddf 1992 yn rhoi pwerau i Weinidogion Cymru wneud rheoliadau i ragnodi un dosbarth neu fwy o anheddau na chaiff cynghorau benderfynu cymhwyso premiwm iddynt. Mae Rheoliadau'r Dreth Gyngor (Eithriadau rhag Symiau Uwch) (Cymru) 2015 wedi'u gwneud o dan y pwerau hyn ni ellir codi premiwm ar annedd sy'n dod o dan eithriad.

3.7 Mae'r rheoliadau yn rhagnodi saith dosbarth o anheddau esempt. Mae dosbarthiadau 1, 2, 3 a 4 yn gymwys i eiddo gwag hirdymor ac ail gartrefi. Mae dosbarthiadau 5, 6 a 7 yn gymwys i ail gartrefi yn unig.

3.8 Gweler manylion yr eithriadau hyn yn y canllaw statudol canlynol:

https://www.llyw.cymru/treth-gyngor-ar-dai-gwag-ac-ail-gartrefi-html

4. YSTYRIAETHAU ERAILL

4.1 Wrth lunio'r Polisi arfaethedig (yn Atodiad 1) rhoddwyd ystyriaeth i achosion sydd wedi cael eu cyflwyno i'r Adran Gyllid dros nifer o flynyddoedd. Gallai rhain fod yn geisiadau am ostyngiad mewn Treth Cyngor sylfaenol, y Premiwm, neu'r ddau.

4.2 Gan fod eithrio o'r Dreth sylfaenol gan ddefnyddio Adran 13A yn gost uniongyrchol ar goffrau'r Cyngor rhaid arddel y grym yn ofalus iawn, tra ar yr un pryd osgoi gosod cynsail a allai niweidio'r Cyngor yn ariannol yn y tymor hir.

4.3 Ar yr un pryd, rhaid sicrhau tegwch a chysondeb wrth ddefnyddio'r grym yma. Mae copi o'r Asesiad Effaith Cydraddoldeb i'w gael yn Atodiad 2.

4.4 Mae'r Adran Gyllid hefyd yn ymwybodol fod ymgynghoriadau ar y gweill neu wedi cau yn ddiweddar er mwyn addasu rhai o'r eithriadau statudol. Byddwn yn cadw'r Polisi o dan adolygiad parhaus ac yn ei addasu wrth i unrhyw newidiadau deddfwriaethol gael eu cyflwyno. Un enghraifft amlwg o hyn yng Ngwynedd yw heriau gan berchenogion ail-gartrefi a ddefnyddir i ddibenion llety hunan arlwy, ac yn methu a chyfarch y trothwy 182 diwrnod i fod yr y rhestr ardrethi annomestig. Mae hwn yn destun ymgynghoriad gan Lywodraeth Cymru ar hyn o bryd a allai arwain at newid yn y rheoliadau.

4.5 Mae cefnogi Mentrau Cymunedol yn flaenoriaeth i'r Cyngor a felly mae'r Polisi yn cefnogi eithriadau treth i'r mentrau hyn. Serch hynny, asesir fod risg y gellir sefydlu Mentrau Cymunedol ffug er mwyn manteisio ar unrhyw ryddhad treth felly cynigir fod Panel yn ystyried unrhyw gan Fenter Gymunedol ar ei rinwedd ei hun er mwyn sicrhau ei fod wedi ei sefydlu'n ddiffuant er mwyn cefnogi'r gymuned. Nid oes cynnig, felly, fod Menter Gymunedol yn destun unrhyw eithriadau heb asesiad fanwl o'r achos unigol yn gyntaf.

5. ASESIAD EFFAITH CYDRADDOLDEB

5.1 Mae'r nodweddion gwarchodedig a nodwyd yn Neddf Cydraddoldeb, y Ddyletswydd Economaidd-Gymdeithasol a'r effaith ar ddefnydd y Gymraeg wedi'u hystyried wrth baratoi'r adroddiad hwn. Fel corff cyhoeddus yng Nghymru, rhaid i'r Cyngor ystyried effaith penderfyniadau strategol, megis datblygu neu adolygu polisïau, strategaethau, gwasanaethau a swyddogaethau. Ystyrir na fydd unrhyw effeithiau cydraddoldeb sylweddol neu annerbyniol yn deillio o'r adroddiad hwn.

5.2 Mae'r Asesiad Effaith Cydraddoldeb wedi ei gynnwys yn Atodiad 2.

6. DEDDF LLESIANT CENEDLAETHAU'R DYFODOL (CYMRU) 2015

6.1 Nod gwreiddiol y Polisi Lleihau ydi i leihau anghydraddoldebau sy'n deillio o anfantais economaidd-gymdeithasol.

6.2 Mae dyletswydd i weithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy, sef ceisio sicrhau fod anghenion y presennol yn cael ei ddiwallu heb beryglu gallu cenedlaethau'r dyfodol i ddiwallu eu hanghenion. Wrth weithredu yn unol â'r ddyletswydd gyffredinol yma mae angen i'r Cyngor ystyried pwysigrwydd effaith hirdymor, bod yn integredig, cynhwysol, cydweithio ac ataliol wrth ddatblygu a gweithredu'r cynnig gerbron.

6.3 Ystyriwyd y nodau llesiant a nodwyd yn y Ddeddf wrth baratoi'r adroddiad hwn. Ystyrir na fydd unrhyw effeithiau sylweddol nac annerbyniol ar gyflawni nodau/amcanion llesiant o ganlyniad i'r adroddiad hwn.

7. CAMAU NESAF

7.1 Mabwysiadau'r Polisi i fod yn weithredol ar gyfer gweddill 2025-26 a hyd nes y bydd yn cael ei adolygu neu ei ddiddymu.

BARN Y SWYDDOGION STATUDOL:

Swyddog Monitro:

Mae Canllawiau y Llywodraeth "**Treth Gyngor ar dai gwag ac ail gartrefi Canllawiau ar gyfer awdurdodau lleol ar bremiymau'r dreth gyngor ar eiddo gwag hirdymor ac ail gartrefi"** yn darparu arweiniad ar ddefnydd disgresiwn statudol ynglŷn a'r premiwm. Mae cael Polisi yn caniatáu i'r Cabinet sefydlu datganiad ynglŷn a sut yr ymdrinnir a cheisiadau am eithrio unai o'r Dreth Cyngor a / neu Premiwm. Fe nodir hefyd fod adolygiadau or' rheoliadau eithriadau hefyd ar y gweill a thanlinellir bwriad i gadw y Polisi dan adolygiad. Mae'r argymhelliad yn darparu fframwaith ar gyfer cyfarch ceisiadau.

Pennaeth Cyllid:

Rwyf wedi cydweithio gyda'r Aelod Cabinet i baratoi'r adroddiad yma ac yn cadarnhau'r cynnwys.

Polisi Lleihau Treth Cyngor o dan Adran 13A(1)(c) o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992

Cyngor Gwynedd

1. Diben y Polisi

Mae'r polisi hwn yn nodi'r meini prawf a'r broses ar gyfer dyfarnu lleihad dewisol i Dreth Cyngor o dan Adran 13A(1)(c) o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992. Ei nod yw cynnig cymorth i drigolion sy'n wynebu caledi ariannol eithriadol neu amgylchiadau anarferol.

2. Cwmpas

Mae'r polisi'n berthnasol i:

- Unigolion sy'n profi caledi ariannol dros dro.
- Grwpiau bregus (e.e. pobl ifanc sy'n gadael gofal, dioddefwyr cam-drin domestig).
- Achosion lle mae'r atebolrwydd i dalu Treth Cyngor yn codi oherwydd digwyddiadau annisgwyl neu eithriadol.
- Unrhyw grwpiau eraill a ddiffinnir gan Gabinet y Cyngor er mwyn hwyluso gwireddu amcanion yr awdurdod.
- Achosion penodol ble ceir eithriad o'r Premiwm Treth Cyngor, ond nid Treth Cyngor sylfaenol, yn ychwanegol i'r eithriadau statudol sydd wedi eu hamlinellu mewn deddfwriaeth.

3. Cefndir

Mae Adran 13A(1)(c) o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992, yn rhoi pwerau disgresiwn ychwanegol i'r Cyngor leihau swm y Dreth Gyngor sy'n daladwy ar gyfer unigolion, neu ar gyfer dosbarthiadau o drethdalwyr. Mae hyn yn cynnwys y pŵer i leihau'r swm sy'n daladwy i ddim.

Mae hwn ar wahân ac yn wahanol i'r Cynllun Gostyngiad Treth Cyngor, sydd wedi cymryd lle Budd-dal Treth Cyngor ers 2013. Mae'r Cyngor llawn yn penderfynu ar Gynllun Gostyngiad Treth Cyngor yn flynyddol, fel arfer yn ei gyfarfod ym mis Rhagfyr, ac yn unol â statud cyn 31 Ionawr.

Tra fod y Cynllun Gostyngiad Treth Cyngor yn bodoli i roi cymorth i'r rhai sy'n atebol i dalu'r dreth, mae angen rhywfaint o ddarpariaeth ar gyfer y trigolion hynny sy'n cael eu hunain mewn amgylchiadau 'eithriadol' ac sydd angen cymorth tymor byr i fodloni eu rhwymedigaeth Treth Gyngor.

Mae'n bwysig diffinio'r hyn y gellid ei ystyried yn eithriadol ac yn yr achos hwn byddai'n sefyllfa nad oedd yn nodweddiadol, yn hollol anarferol a dim ond yn debygol o ddigwydd yn anaml iawn.

DRAFT

Rhagwelir bod sefyllfaoedd eithriadol at ddibenion y cynllun hwn yn debygol o fod yn bethau y tu allan i reolaeth y trethdalwr, megis llifogydd i eiddo fel enghraifft.

Rhaid i Cyngor Gwynedd dalu cost lawn dyfarnu unrhyw ostyngiadau i Dreth Cyngor sylfaenol dan Adran 13A. Rhaid i'r Cyngor felly gydbwyso angen y talwyr cyngor unigol sydd angen cymorth yn erbyn buddiannau talwyr y dreth gyngor yn gyffredinol.

Bydd eithriad o'r Premiwm (yn rhannol neu'n llawn) yn arwain at lai o adnoddau yn cael eu casglu i wireddu pwrpas y Premiwm.

4. Meini Prawf Cymhwysedd

Lleihau Treth Cyngor sylfaenol

Rhaid i ymgeiswyr:

- Fod yn atebol am Dreth Cyngor ar eiddo o fewn ardal Cyngor Gwynedd.
- Wedi archwilio pob math arall o gymorth (e.e. Cynllun Gostyngiad Treth Cyngor, eithriadau, disgowntiau).
- Dangos tystiolaeth o galedi ariannol neu amgylchiadau eithriadol.
- Dangos nad yw'r sefyllfa'n ganlyniad i esgeulustod neu fethiant bwriadol i dalu.

Lleihau neu ddileu Premiwm Treth Cyngor ar Ail Gartrefi neu Eiddo Gwag Hirdymor

- Mewn achosion lle gwneir cais am eithriad o'r Premiwm Treth Cyngor rhaid arddangos ymdrech i ddod ag eiddo gwag yn ôl i ddefnydd neu dystiolaeth i allu cynnal asesiad teg i benderfynu fod yr amgylchiadau yn wirioneddol eithriadol.

5. Egwyddorion Cyffredinol:

Rhaid cydnabod fod unrhyw benderfyniad i leihau neu dileu Treth Cyngor ar gyfer trethdalwr yn cael ei gyllido gan drethdalwyr eraill, felly mae rhaid ystyried pob cais yn nhermau budd i'r gymuned a threthdalwyr y Sir. Yn yr un modd, mae gostwng lefel y Premiwm yn arwain at lai adnoddau ar gael i ddiwallu ei fwriad.

- Rhaid ystyried pob cais yn unol â'r drefn yma, yn llawn a theg.
- Mae gofyn i'r sawl sydd yn ystyried cais fod yn wrthrychol.
- Dylid delio gyda cheisiadau yn amserol.
- Mae angen gosod a dilyn canllawiau clir a syml.
- Bydd y Polisi yma yn cael ei adolygu'r rheolaidd, gan ystyried unrhyw ganllawiau o Lywodraeth Cymru a threfniadau cynghorau cyfagos.
- Er fod pob cais yn cael ei ystyried yn unigol fe ddylid sicrhau cysondeb rhwng ceisiadau.

6. Y Broses Ymgeisio

Rhaid i geisiadau:

- Gael eu cyflwyno'n ysgrifenedig gan y person atebol neu gynrychiolydd awdurdodedig.
- Cynnwys:
    - Y swm a'r cyfnod y gofynnir am ostyngiad.
    - Rhesymau dros y cais.
    - Tystiolaeth o incwm, gwariant, dyledion, a chamau lliniaru.
    - Lle gwneir cais am leihad yn y Premiwm yn unig, tystiolaeth sy'n dangos fod yr eithriad yn gymwys yn unol â'r Polisi yma.

7. Gwneud Penderfyniadau

Bydd pob cais yn cael ei asesu yn ôl ei haeddiant unigol. Bydd y Cyngor yn ystyried:

- Amgylchiadau ariannol yr ymgeisydd.
- Effaith peidio â dyfarnu'r gostyngiad.
- Cost i'r pwrs cyhoeddus.
- A yw'r ymgeisydd wedi cymryd camau rhesymol i ddatrys y sefyllfa.

Bydd y drefn o benderfynu fel a ganlyn:

- Rhaid i pob cais fod yn ysgrifenedig a nodi yn glir mai cais dan Rhan 13A a'r polisi yma sydd yn cael ei wneud.
- Gall cais ymwneud â blwyddyn ariannol, rhan o flwyddyn ariannol neu amrediad amser (hyd at 6 mlynedd) – mae rhaid nodi'r cyfnod perthnasol yn y cais.
- Mewn achosion lle nad yw'r penderfyniad i leihau'r dreth neu'r premiwm wedi ei wneud am gyfnod penodol, ni fydd unrhyw leihad yn ymestyn tu hwnt i ddiwedd y flwyddyn ariannol gyfredol.
- Mae gofyn i bob ymgeisydd ddarparu manylion perthnasol llawn a chlir i alluogi'r sawl sydd yn asesu'r cais ddod i benderfyniad cywir, amserol ac yn unol a'r rheolau.
- Rhaid darparu amlinelliad llawn o gyllid a chynilon personol sydd yn gysylltiedig â'r cais.
- Dylid darparu crynodeb o gyllid personol yr unigolyn / aelwyd gan fanylu unrhyw ddyledion sylweddol eraill, asedau o faint (ariannol – cynilon / cynllun pensiwn, materol tai / ceir).
- Manylion unrhyw fregusrwydd – sydd yn berthnasol i'r trethdalwr neu rywun sydd yn ddibynnol ar y threthdalwr.
- Dylid sicrhau bod pob trywydd arall rhesymol a chyfreithlon wedi ei dilyn i leihau'r swm (gan gynnwys rhai trefniadau methdal) ac mai'r opsiwn olaf yw'r cais Rhan 13A.

DRAFT

- Fod camau rhesymol wedi ei rhoi mewn lle i atal cais tebyg yn y dyfodol (cais am eithriad, rhyddhad, disgownt statudol, trefniadau fforddiadwy wedi ei cymeradwyo gan gorff cymwysedig – CAB neu Money Helper)
- Ble fod trafferthion ariannol gan unigolyn / deulu bydd angen arddangos fod ymdrech wedi ei wneud i dderbyn cyngor gan un o'r cyrff enwir uchod.
- Croesawir ddatganiad o amgylchiadau perthnasol gan yr ymgeisydd neu gynrychiolwyr ar ei rhan.

Os nad yw Cabinet y Cyngor wedi adnabod a diffinio carfan penodol o drethdalwyr neu eiddo sy'n gymwys i dderbyn lleihad mewn Treth Cyngor (neu Premiwm) yn unol â'r Polisi hwn (gweler Rhan 10 isod), bydd Panel sy'n cynnwys yr Aelod Cabinet Cyllid, Pennaeth Cyllid / Pennaeth Cyllid Cynorthwyol a'r Rheolwr Trethi yn ystyried ceisiadau unigol am ostyngiadau dan Adran 13A.

Os bydd angen manylion pellach gall yr sawl sydd yn ystyried y cais ofyn drwy lythyr / e-bost am fanylion / tystiolaeth bellach.

Hysbysu penderfyniadau

Bydd y Cyngor yn anelu at ystyried y cais a hysbysu'r cwsmer o'r canlyniad o fewn 28 diwrnod o dderbyn yr hawliad a'r holl ddogfennau ategol.

Os bydd yr hawliad am ryddhad yn llwyddiannus, bydd y dyfarniad yn cael ei wneud yn uniongyrchol trwy ddisgownt a gymhwysir ar fil y Dreth Gyngor. Bydd hyn yn cael ei gadarnhau'n ysgrifenedig a bydd penderfyniad y Cyngor yn cynnwys y canlynol:

- Y rheswm dros y dyfarniad
- Y swm a ddyfarnwyd
- Cyfnod y dyfarniad
- Dyletswydd yr ymgeisydd i roi gwybod am unrhyw newidiadau mewn amgylchiadau
- Unrhyw amodau sy'n gysylltiedig â'r dyfarniad
- Manylion yr hawl i adolygu

Os bydd hawliad yn aflwyddiannus, bydd hyn yn cael ei gadarnhau'n ysgrifenedig a bydd penderfyniad y Cyngor yn cynnwys esboniad o sut y cyrhaeddwyd y penderfyniad a manylion yr hawl i ofyn am adolygiad.

DRAFT

Apelio yn erbyn penderfyniad

Nid oes hawl statudol i apêl ond os yw trethdalwr yn credu fod annhegwch neu fod diffyg lle nad yw'r drefn mewnol wedi ei ddilyn gellir cyflwyno datganiad o anfodlonrwydd yn ysgrifenedig i sylw'r Pennaeth Cyllid.

Bydd canlyniad yr cais pellach yma yn cael ei gyfleu yn ysgrifenedig i'r ymgeisydd o fewn tri mis.

8. Hyd a Chyfnod Adolygu

- Gellir dyfarnu gostyngiadau am gyfnod penodol neu tan ddiwedd y flwyddyn ariannol.
- Gellir ail-ymgeisio os yw'r amgylchiadau'n parhau.
- Mae penderfyniadau'n derfynol, ond gellir gofyn am adolygiad os cyflwynir tystiolaeth newydd.

9. Cyllido

Mae pob dyfarniad i ostwng Treth Cyngor sylfaenol o dan Adran 13A(1)(c) yn cael ei ariannu gan y Cyngor ac, yn y pen draw, gan drethdalwyr lleol. Bydd y Cyngor yn monitro'r gyllideb a neilltuwyd ar gyfer gostyngiadau dewisol.

Cost eithriad o'r Premiwm (yn rhannol neu'n llawn) yw colli cyfle i gasglu adnoddau tuag at ddibenion y Premiwm.

10. Grwpiau Penodol

Mae penderfyniadau blaenorol y Cabinet, yn caniatáu'r gostyngiadau canlynol yn unol ag Adran 13A:

- Cynllun 3e yn y Cynllun Gweithredu Tai sy'n ymestyn y cyfnod eithrio o dalu treth Cyngor ar dai gwag (prif neu unig gartref) gan roi blwyddyn ychwanegol i brynwyr tro cyntaf i gyflawni gwaith adfer hanfodol cyn y gellir meddiannu'r tŷ gan gynnwys achosion lle mae'r cyfnod eithriad wedi ei hawlio yn barod gan y cyn berchnogion.
- Caniatáu gostyngiad o 50% (25% i Ofalwr Maeth egwyl fer) ym miliau Treth Cyngor prif breswylfa gofalwyr maeth sy'n gofrestredig i'r Cyngor.

DRAFT

11. Premiwm Treth Cyngor

Mae'r rhan hwn o'r polisi yn amlinellu'r amgylchiadau a'r meini prawf lle gall perchennog eiddo wneud cais am eithriad i'r premiwm Treth y Cyngor ar eiddo gwag tymor hir ac ail gartrefi.

Prif egwyddorion Cyngor Gwynedd ar gyfer codi a chasglu premiwm yw i annog perchnogion eiddo i wneud defnydd o dai fel prif neu unig gartref.

11.1 Diffiniadau

- Eiddo gwag tymor hir: Annedd heb breswylwyr ac heb ddodrefn am gyfnod parhaus o 12 mis neu fwy.

- Ail gartref: Annedd sydd wedi'i ddodrefnu'n sylweddol ond nad yw'n brif gartref i unrhyw un.

DRAFT

11.2. Eithriadau Statudol a Lleol

11.2.1 Eithriadau Statudol i Eiddo Gwag ac Ail Gartrefi

Mae Rheoliadau'r Dreth Cyngor (Eithriadau rhag Symiau Uwch) (Cymru) 2015 yn nodi saith dosbarth o eiddo sydd wedi eu heithrio o'r premiwm (statudol).

Dosbarthiadau o Anheddau	**Diffiniad**	**Y math o eiddo sy'n gymwys i'r eithriad rhag talu'r premiwm**
Dosbarth 1	Eiddo sy'n cael eu marchnata fel rhai ar werth - gyda therfyn amser o un flwyddyn	Cartrefi Gwag Hir dymor ac Ail Gartrefi
Dosbarth 2	Eiddo sy'n cael eu marchnata fel rhai ar osod - gyda therfyn amser o un flwyddyn	
Dosbarth 3	Anecsau sy'n ffurfio rhan, neu sy'n cael eu trin fel rhan, o'r brif annedd	
Dosbarth 4	Eiddo fyddai'n unig neu brif breswylfa rhywun pe na bai yn preswylio yn llety'r Lluoedd Arfog	
Dosbarth 5	Safleoedd carafanau ac angorfeydd cychod.	Ail Gartrefi
Dosbarth 6	Eiddo lle mae amod cynllunio: a. yn atal meddiannaeth am gyfnod parhaus o 28 o ddiwrnodau o leiaf mewn unrhyw gyfnod o un flwyddyn; b. yn pennu na chaniateir defnyddio'r annedd ond ar gyfer llety gwyliau tymor byr; neu c. yn atal meddiannaeth fel unig neu brif breswylfa person.	
Dosbarth 7	Eiddo cysylltiedig â gwaith	

DRAFT

Meini prawf cymhwyso am yr eithriadau statudol:

Dosbarth 1 – Eiddo ar y farchnad i'w gwerthu

- Rhaid i'r eiddo fod ar werth am bris rhesymol (pris cyfartalog a'r hyd mae anheddau tebyg ar y farchnad yn yr ardal leol; a oes amodau cyfyngol gormodol, megis y pris, wedi'u gosod ar yr eiddo er mwyn atal ei werthu).

- Rhaid darparu tystiolaeth o farchnata, e.e. Hysbyseb ar wefannau hysbysebu (fel Rightmove/Zoopla) neu ffyrdd eraill o farchnata; Cytundeb gyda gwerthwr tai; Tystysgrif Perfformiad Ynni;

Cyfnod eithrio: hyd at 12 mis

Dosbarth 2 – Eiddo ar y farchnad i'w rentu

- Rhaid i'r eiddo fod ar osod am bris rhent rhesymol (rhent cyfartalog ac amser ar y farchnad ar gyfer eiddo tebyg yn yr ardal leol; a oes amodau cyfyngol gormodol megis y rhent yn atal yr eiddo rhag cael ei rentu)
- Rhaid darparu tystiolaeth o farchnata, e.e. Rhif Cofrestru a thrwydded landlord (Rhentu Doeth Cymru); Cytundeb gyda asiant gosod; Tystysgrif diogelwch nwy

Cyfnod eithrio: hyd at 12 mis

Dosbarth 3 – Rhandai

- Rhandai sy'n rhan o'r brif annedd – dim tystiolaeth ychwanegol gofynnol.

Cyfnod eithrio – hyd newid mewn amgylchiadau.

Dosbarth 4 – Lluoedd Arfog

- Anheddau a fyddai'n unig gartref i rywun pe na bai'n byw mewn llety arfog.

- Rhaid darparu tystiolaeth o wasanaeth gan y Weinyddiaeth Amddiffyn.

Cyfnod eithrio – hyd newid mewn amgylchiadau'r unigolyn.

Dosbarth 5 – safleoedd carafanau ac angorfeydd cychod sydd wedi eu meddiannu

Dosbarth 6 - anheddau sy'n wag oherwydd bod amod cynllunio yn atal pobl rhag eu meddiannu'n barhaol neu gydol y flwyddyn, neu'n nodi bod yr eiddo i'w ddefnyddio yn llety gwyliau yn unig neu'n atal yr annedd rhag cael ei ddefnyddio yn brif breswylfa

Dosbarth 7 – anheddau sy'n gysylltiedig â swyddi

- ar gyfer person cymwys fel y'i nodir yn Rhan 1, Dosbarth 7 o'r canllawiau.

- gallai'r cyngor fod yn gwneud cais am fathau penodol o dystiolaeth (er enghraifft cytundeb cyflogaeth, ffurflenni treth, datganiad tâl)

DRAFT

11.2.3 Eithriadau Lleol Ail Gartrefi yn unig

Nid “ail gartrefi” na “tai haf” yw’r terminoleg a ddefnyddir yn Adran 12B, ond “anheddau gyda preswylio o bryd i'w gilydd (*dwellings occupied periodically*)”. Mae’r Ddeddf yn datgan mai’r amodau er mwyn i eiddo fod yn destun premiwm Treth Cyngor “ail gartref” yw, “***there is no resident of the dwelling, and the dwelling is substantially furnished***”. Hynny yw, nad yw’r eiddo yma yn brif gartref i unrhyw un, ond mae wedi cael ei ddodrefnu. Nid yw’r Ddeddf yn cynnwys unrhyw ddarpariaeth i allu gwahaniaethu ar sail lle mae’r perchennog yn byw, neu os yw’n cael ei ddefnyddio at bwrpasau gwyliau.

Yn hynny o beth, nid yw’r Cyngor yn rhagweld y byddai mewn sefyllfa i ganiatáu eithriadau dewisol rhag y Premiwm i garfan eang o eiddo heb danseilio’r rheswm dros gyflwyno’r Premiwm yn y lle cyntaf. (*Gall hyn arwain at angen ei ystyried dan ddarpariaethau Deddf Rheolaeth Cymhorthdal 2023).*

Serch hynny, mae’r Cyngor yn ymwybodol fod newidiadau mewn deddfwriaeth yn rhywbeth sydd angen ei gadw dan sylw parhaus a oherwydd hynny bydd y Polisi hwn, o safbwynt caniatáu eithriadau lleol rhag y Premiwm ar ail gartrefi, hefyd yn cael ei adolygu’n rheolaidd.

Yn unol ag Adran 66 Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1988, mae eiddo y bwriedir ei osod fel llety gwyliau hunan-ddarpar am o leiaf 252 diwrnod yn y flwyddyn nesaf, ac wedi ei wir osod am 182 diwrnod yn y flwyddyn flaenorol, yn eiddo annomestig at bwrpasau trethiant a felly’n ymddangos ar y rhestr ardrethi annomestig yn hytrach na mewn band Treth Cyngor. Cynyddwyd y trothwy o osod yn sgil pwysau gan nifer o gyrff cyhoeddus, gyda Cyngor Gwynedd yn flaenllaw yn eu mysg.

Bydd angen i unrhyw gais am eithriad neu leihad o’r Premiwm hwn allu arddangos pam fod ei sefyllfa yn wirioneddol eithriadol, a fod gosod y Premiwm yn mynd yn groes i ganllawiau’r Llywodraeth ar osod y Premiwm. Ni fydd trosglwyddiad eiddo o’r rhestr ardrethi annomestig i fand Treth Cyngor ynddo’i hun yn ddigonol i achos fod yn eithriadol – bydd rhaid dangos beth sydd yn gwneud y sefyllfa benodol hwnnw yn unigryw.

Mae’r Polisi hwn yn caniatáu i swyddogion weithredu i roi eithriad dewisol o’r Premiwm lle mae’r trethdalwr yn Fenter Cymunedol cydnabyddedig sydd ag amcanion clir o gefnogi’r gymuned leol. Er mwyn cymhwyso bydd angen i’r Fenter rannu ei erthyglau / cyfansoddiad gyda’r Gwasanaeth Trethi er mwyn bodloni Cyngor Gwynedd fod y fenter yn cwrdd â’r amodau caeth yn y paragraff yma. Bydd dyfarniad ar y mater hwn yn cael ei wneud gan y Panel sy’n cynnwys yr Aelod Cabinet Cyllid, Pennaeth Cyllid / Pennaeth Cyllid Cynorthwyol a’r Rheolwr Trethi.

DRAFT

11.2.4 Eithriadau Lleol Eiddo Gwag yn unig

Eithriad Lleol Dosbarth A – Adnewyddu sylweddol i eiddo (2 Grŵp)

Grŵp 1 - I ddibenion cynllun 3e yn y Cynllun Gweithredu Tai mae'r eithriad hwn yn berthnasol i brynwyr tro cyntaf yn unig.

Caiff prynwyr tro cyntaf ei heithrio o dreth cyngor a premiwm am 12 mis; ar ôl diwedd cyfnod Eithriad Treth Cyngor Dosbarth A.

Grŵp 2 – Perchenogion sy'n ceisio mynediad i'w darpar prif neu unig gartref.

Caiff y perchenogion hyn hyd at 12 mis pellach o eithriad i'r premiwm yn unig; ar ôl diwedd cyfnod Eithriad Treth Cyngor Dosbarth A.

Meini prawf cymhwyso:

- Rhaid i'r perchennog newydd gyflwyno amserlen fanwl o waith a thystiolaeth o waith strwythurol (nid mân waith fel gosod cegin newydd)

Daw'r eithriad i ben pan:

- Mae'r gwaith wedi'i gwblhau

- Mae'r eiddo'n cael ei feddiannu

- Mae'r terfyn amser yn cyrraedd

12. Twyll

Bydd unrhyw gais dan Adran 13A sydd yn anonest, neu yn fwriadol anghyflawn yn cael ei ddehongli fel twyll, gyda ffeil yn cael ei darparu a'i throsglwyddo i Adran Gyfreithiol Cyngor Gwynedd gydag ystyriaeth os oes sail i erlyniad.

Fe fydd datganiad o onestrwydd yn rhan o bob cais dan Rhan 13A.

Petai achos o dwyll ac fod swm wedi ei ddileu / ostwng fe fydd yr weithred yma yn cael ei wrthdroi gyda'r swm yn dod yn ôl yn daladwy.

DRAFT

Asesu'r Effaith ar Nodweddion Cydraddoldeb, y Gymraeg ac Anfantais Economaidd-Gymdeithasol

Gweler y daflen *Sut i Wneud Asesiad Effaith Cydraddoldeb* am gymorth i lenwi'r ffurflen yma. Mae croeso hefyd i chi gysylltu gyda Delyth Williams, Swyddog Polisi a Chydraddoldeb ar est 32708, neu DelythGadlysWilliams@gwynedd.llyw.cymru, am gymorth pellach.

Mae'n ofynnol i'r Cyngor (dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010) i ystyried yr effaith fydd newid mewn unrhyw bolisi neu weithdrefn (neu greu polisi neu weithdrefn o'r newydd), yn ei gael ar bobl hefo nodweddion cydraddoldeb gwarchodedig. Mae gan y Cyngor hefyd ddyletswyddau cyffredinol ychwanegol i sicrhau tegwch a meithrin perthnasau da. Rhaid felly gwneud asesiad amserol cyn gwneud penderfyniad ar unrhyw newid perthnasol (h.y. sy'n cael effaith ar bobl hefo nodwedd gwarchodedig).

Mae hefyd yn ofynnol i'r Cyngor, dan ofynion Safonau'r Gymraeg (Adran 44 Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011) ystyried yr effaith fydd newid mewn unrhyw bolisi neu weithdrefn (neu greu polisi neu weithdrefn o'r newydd), yn ei gael ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg ac i sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg. Mae'r ddogfen hon felly yn sicrhau bod y penderfyniadau yma'n diogelu ac yn hyrwyddo'r defnydd a wneir o'r Gymraeg.

O Ebrill 1af 2021 ymlaen mae gan y Cyngor ddyletswydd i roi sylw dyledus i ddod i'r afael ag anfantais economaidd-gymdeithasol mewn penderfyniadau strategol.

1) Manylion

1.1 Beth yw enw'r polisi / gwasanaeth dan sylw?

Polisi Lleihau Treth Cyngor o dan Adran 13A(1)(c) o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992

1.2 Beth ydi pwrpas y polisi/gwasanaeth sy'n cael ei greu neu ei newid? Pa newidiadau sy'n cael eu hystyried?

Mae'r polisi hwn yn nodi'r meini prawf a'r broses ar gyfer dyfarnu lleihad dewisol i Dreth Cyngor o dan Adran 13A(1)(c) o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992. Ei nod yw cynnig cymorth i drigolion sy'n wynebu caledi ariannol eithriadol neu amgylchiadau anarferol. Mae'r polisi'n caniatáu i'r Cyngor leihau neu ddileu Treth Cyngor mewn achosion o: • Unigolion sy'n profi caledi ariannol dros dro. • Grwpiau bregus (e.e. pobl ifanc sy'n gadael gofal, dioddefwyr cam-drin domestig). • Achosion lle mae'r atebolrwydd i dalu Treth Cyngor yn codi oherwydd digwyddiadau annisgwyl neu eithriadol.

- Unrhyw grwpiau eraill a ddiffinnir gan Gabinet y Cyngor er mwyn hwyluso gwireddu amcanion yr awdurdod.
- Achosion penodol ble ceir eithriad o'r Premiwm Treth Cyngor, ond nid Treth Cyngor sylfaenol, yn ychwanegol i'r eithriadau statudol sydd wedi eu hamlinellu mewn deddfwriaeth.

1.3 Pwy sy'n gyfrifol am yr asesiad yma?

Dewi Morgan, Pennaeth Cyllid

1.4 Pryd wnaethoch chi gychwyn yr asesiad? Pa fersiwn yw hwn?

Mae'r Polisi hwn yn newydd er mwyn sicrhau eglurder o gwmpas lleihad dewisol i Dreth Cyngor yn unol â Adran 13A o'r Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992.

Cyflwynir y Polisi i'r Cabinet am gymeradwyaeth ar 11 Tachwedd 2025.

2) Gweithredu

2.1 Pwy yw'r budd-ddeiliaid neu bartneriaid fydd yn rhaid gweithio hefo nhw i wneud yr asesiad yma?

Y partneriaid a rhanddeiliaid allweddol oedd:

Trigolion Gwynedd
Trethdalwyr ar eiddo gwag ac ail gartrefi

Bu cydweithio gyda nifer o bartneriaid mewnol, e.e.:
Adran Cyllid
Adran Tai ac Eiddo
Adran Gwasanaethau Corfforaethol
Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant
Aelodau Cabinet Cyngor Gwynedd
Aelodau Cyngor Gwynedd

Rydym hefyd wedi defnyddio yr ymgynghoriad cyhoeddus ar Bremiwm Treth Cyngor yn 2022 a'r diweddariad i'r gwaith ymchwil i effaith y premiwm gan y Gwasanaeth Ymchwil a Gwybodaeth yn Tachwedd 2025.

2.2 Pa gamau ydych chi wedi ei cymryd i ymgysylltu gyda pobl hefo nodweddion gwarchodedig, ynglŷn â'r iaith Gymraeg neu â chymunedau (un ai oherwydd lleoliad neu oherwydd angen) sy'n byw ag anfantais economaidd-gymdeithasol?

Rydym wedi ymgynghori gyda nifer o Aelodau Etholedig Cyngor Gwynedd ynghyd â threthdalwyr Gwynedd dros y blynyddoedd diwethaf wrth i ni dderbyn, asesu a thrafod nifer o gwynion a cheisiadau am eithriadau i filiau Treth Cyngor a Phremiwm.

Yn ogystal, rydym wedi defnyddio yr ymgynghoriad cyhoeddus ar Bremiwm Treth Cyngor. Roedd hwnnw yn ymgynghoriad cyhoeddus ac roedd yr holiadur ar gael i unrhyw un i'w lenwi ar-lein. Cyhoeddwyd dau ddatganiad i'r wasg yn codi ymwybyddiaeth ohono, a defnyddiwyd cyfryngau cymdeithasol i godi ymwybyddiaeth.

Ysgrifennodd y Cyngor at bob aelwyd oedd yn destun y Premiwm gyda llythyr yn tynnu eu sylw at yr ymgynghoriad. Lle roedd y cyfeiriad gohebiaeth gwahanol wedi ei gofnodi yn y system Treth Cyngor, defnyddiwyd hwnnw. Roedd y llythyr yn cyfeirio at wefan y Cyngor a'r cyfle i lenwi'r holiadur yno, ond roedd gwefan y Cyngor yn nodi y gallai unrhyw un gysylltu gyda'r Cyngor os oeddynt yn dymuno derbyn copi papur o'r ymgynghoriad.

Roedd yr ymgynghoriad cyhoeddus ar Bremiwm Treth Cyngor yn gofyn i'r ymatebwyr ein hysbysu o unrhyw nodweddion gwarchodedig ac mae rhain wedi eu hystyried wrth ddatblygu'r Polisi Lleihau Treth Cyngor o dan Adran 13A.

2.3 Beth oedd canlyniad yr ymgysylltu?

Cynhaliwyd ymgynghoriad cyhoeddus Premiwm Treth Cyngor rhwng 30 Medi a 28 Hydref 2022. Derbyniwyd 7,330 o ymatebion ar yr holiadur ffurfiol, yn ogystal ag oddeutu 100 o lythyrau a negeseuon ar wahân yn mynegi anfodlonrwydd gyda'r cynnig. Roedd 7,277 o ymatebion i'r holiadur ar-lein a 53 o ymatebion papur. Dyma'r nifer fwyaf o ymatebion mae'r Cyngor wedi ei weld i unrhyw ymgynghoriad yn y blynyddoedd diwethaf

Roedd ychydig dros hanner yr ymatebwyr (50.3%, N=3,684) yn berchen ar un ai ail gartref neu annedd gwag hirdymor yng Ngwynedd (neu'r ddau).

Mewn cyfanswm roedd tri-chwarter yr ymatebwyr (75.0%, N=5,497) o'r farn nad yw'n briodol cynyddu lefel y Premiwm Treth Cyngor ar ail gartrefi. Roedd 24.1% (N=1,764) yn credu ei bod yn briodol ei gynyddu, gyda 0.9% (N=69) heb farn. Fodd bynnag drwy wahanu'r atebion rhwng ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref a'r rhai sydd ddim, gwelir rhywfaint o wahaniaeth barn gyda mwyafrif llethol yr ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref yn gwrthwynebu cynyddu lefel y premiwm. Ymhlith ymatebwyr nad ydynt yn berchen ar ail gartref roedd y farn yn fwy rhanedig, ond gyda'r mwyafrif yma hefyd o'r farn na fyddai'n briodol cynyddu'r premiwm.

Gofynnwyd am sylwadau ymatebwyr ar effaith y Premiwm ar nifer o agweddau o faterion cymdeithasol. Roedd nifer o'r rhai oedd yn gwrthwynebu'r cynnydd yn nodi eu bod yn berchen ar eu heiddo yng Ngwynedd ers sawl blwyddyn, ac yn hoff iawn o'r ardal. Ar y llaw arall, roedd rhai o'r rhai oedd yn ymateb yn honni fod cymhelliad hiliol tu ôl i'r bwriad i godi Premiwm gan fod y Cyngor yn erbyn pobl o'r tu allan i Wynedd a'i fod yn hiliol. Ni gyflwynwyd unrhyw dystiolaeth i gefnogi'r farn yma.

Mae dau gategori gwahanol o eiddo sy'n destun y Premiwm, sef ail gartrefi ac eiddo gwag hirdymor.

Ychydig iawn o bobl sydd eisiau talu mwy o dreth, ac roedd gwrthwynebiad chwyrn gan berchnogion ail gartrefi yn arbennig. Mae'n sefyll i reswm byddai cynyddu lefel y Premiwm yn cael effaith ariannol ar yr unigolion yma, ond ni welwyd tystiolaeth y byddai unrhyw grŵp gwarchodedig yn cael eu heffeithio. Serch hynny, mae nifer o'r rhai sydd wedi ymateb i'r ymholiad yn honni fod y polisi o godi'r Premiwm yn un hiliol, gwrth-Seisnig, er nad oes unrhyw wahaniaethu yn bodoli pan yn gosod y premiwm.

Roedd yr ymgynghoriad yn cynnwys holiadur cydraddoldeb. Roedd hyn yn awgrymu fod cyfran uwch o berchnogion ail gartrefi na'r boblogaeth gyffredinol yn bobl hŷn.

2.4 Ar sail pa dystiolaeth arall ydych chi'n gweithredu?

Mae Adran 13A(1)(c) o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992, yn rhoi pwerau disgresiwn ychwanegol i'r Cyngor i leihau swm y Dreth Gyngor sy'n daladwy ar gyfer unigolion, neu ar gyfer dosbarthiadau o drethdalwyr. Mae angen polisi mewn lle er mwyn rhoi arweiniad a ffiniau clir i swyddogion ar y defnydd o'r pwerau yma.
Mae'r dystiolaeth rydym wedi ei dderbyn yn dangos nad yw blwyddyn a ganiateir o dan Eithriad Lleol A i adnewyddu eiddo yn ddigonol bellach, gyda nifer o drethdalwyr mewn sefyllfaoedd lle mae'r Premiwm Treth Cyngor yn daladwy cyn iddynt allu symud i fewn i'r eiddo. Mae hwn yn ei dro yn rhoi pwysau ariannol ychwanegol ar y trethdalwyr ar ben y costau sylweddol sydd ganddynt wrth adnewyddu'r eiddo. O ganlyniad, mae'r Polisi yn caniatáu eithriad o 12 mis ychwanegol i'r premiwm ar gyfer perchnogion sy'n ceisio mynediad i'w prif neu unig gartref.

Mae ail gartrefi yn cael ei ddiffinio gan y Ddeddf fel eiddo sydd ddim yn brif gartref i unrhyw un, ond mae wedi cael ei ddodrefnu, ac nid yw'n cynnwys unrhyw ddarpariaeth i allu gwahaniaethu ar sail lle mae'r perchennog yn byw, neu os yw'n cael ei ddefnyddio at bwrpasau gwyliau. Er ein bod wedi derbyn nifer o gwynion gan drethdalwyr ail gartrefi, nid yw'r Cyngor mewn sefyllfa i ganiatáu eithriadau dewisol rhag y Premiwm i garfan eang o eiddo heb danseilio'r rheswm dros gyflwyno'r Premiwm yn y lle cyntaf. Felly ar y sail yma, nid yw'r polisi yn cynnig eithriad penodol i ail gartrefi, ond mae'n caniatáu i unrhyw un roi cais am eithriad neu leihad o'r Premiwm os ydynt yn gallu arddangos pam fod ei sefyllfa yn wirioneddol eithriadol, a fod gosod y Premiwm yn mynd yn groes i ganllawiau'r Llywodraeth ar osod y Premiwm. Mae'r dystiolaeth sydd gennym yn dangos bod y nifer o drethdalwyr sydd yn gwrthwynebu'r premiwm, yn drethdalwyr sydd heb gyrraedd y meini prawf yn Adran 66 Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1988 o 252/182 diwrnod ac felly wedi trosglwyddo o'r rhestr ardrethi annomestig lle nad oedd trethi yn daladwy, i fand Treth Cyngor lle mae angen iddynt dalu y dreth cyngor sylfaenol a 150% o bremiwm treth cyngor. Nid yw hyn yn ei hun yn ddigonol i achos fod yn eithriadol.

Mae'r dystiolaeth sydd gennym hefyd yn datgan yr angen i asesu sefyllfaoedd unigryw Mentrau Cymunedol a'r effaith y mae Premiwm Treth Cyngor yn ei gael arnynt i weithredu'n llwyddiannus. Mae'r polisi yn cydnabod hyn ac yn rhoi y cyfle iddynt gyflawni eu hachosion unigol i'r panel i'w ystyried.

2.5 Oes yna unrhyw fylchau yn y dystiolaeth sydd angen ei gasglu?

Na, nid oes bylchau yn y dystiolaeth.

3) Adnabod yr Effaith

3.1 Mae'n rhaid i'r Cyngor roi sylw dyledus i'r effaith fydd unrhyw newidiadau'n ei gael ar bobl hefo nodweddion cydraddoldeb isod. Beth yw'r effaith fydd y polisi/gwasanaeth newydd neu'r newidiadau arfaethedig yn ei gael ar bobl hefo'r nodweddion hyn? Mae hefyd angen ystyried yr effaith ar anfantais economaidd-gymdeithasol ac ar y Gymraeg.

Nodweddion	**Sut fath o effaith? ***	**Ym mha ffordd? Beth yw'r dystiolaeth?**
Hil (gan gynnwys cenedligrwydd)	Positif Negyddol	Bwriad y polisi yw rhoi cymorth i drigolion sy'n wynebu caledi ariannol eithriadol neu amgylchiadau anarferol ac mae'r effaith yn bositif ar y garfan yma. Nid yw'r polisi yn caniatáu eithriadau dewisol rhag y Premiwm i ail gartrefi, ond yn cydnabod bod angen ei adolygu'n rheolaidd i gyd-fynd â newid mewn deddfwriaeth. Gall y polisi effeithio ar bobl o'r tu allan i Wynedd ac roedd rhai o ymatebwyr i'r ymgynghoriad cyhoeddus ar y Premiwm Treth Cyngor yn honni y byddai'r Premiwm yn hiliol gan ei fod yn targedu pobl o'r tu allan i Gymru. Fodd bynnag, nid oes unrhyw ystyriaeth o hil perchnogion yr eiddo pan fydd premiwm yn cael ei godi ar ail gartrefi ac eiddo gwag hir dymor. Codir y Premiwm ar bob ail gartref ac eiddo gwag hirdymor heb wahaniaethu mewn unrhyw fodd ar lle mae'r perchnogion yn byw na beth yw eu hil neu genedligrwydd. Er hynny, rydym yn cydnabod fod yr ymgynghoriad cyhoeddus yn dangos fod cyfran arwyddocaol o berchnogion ail gartrefi yn adnabod eu hunain fel Saeson ac felly mae'n debyg nad yw'r polisi yn dileu yr effaith ariannol negyddol y Premiwm ar y garfan yma. Serch hynny, mae'r polisi yn caniatáu i unrhyw un roi cais am eithriad neu leihad o'r Premiwm os ydynt yn gallu arddangos pam fod ei sefyllfa yn wirioneddol eithriadol.
Anabledd	Positif	Mae posibilrwydd bychan o wahaniaethau yn anuniongyrchol ar sail anabledd o oes rhywun anabl yn cadw eiddo sydd wedi ei addasu yng Ngwynedd gan nad oes modd iddynt gael

		gwyliau mewn man arall. Serch hynny, mae'r polisi yn caniatáu i unrhyw un roi cais am eithriad neu leihad o'r Premiwm os ydynt yn gallu arddangos pam fod ei sefyllfa yn wirioneddol eithriadol.
Rhyw	Dim	Dim effaith wedi ei adnabod.
Oedran	Positif	Mae'r polisi yn berthnasol i drigolion sy'n wynebu caledi ariannol eithriadol neu amgylchiadau anarferol a gall y trigolion sydd mewn y math yma o amgylchiadau ddisgyn ym mhob un o'r categorïau oedran. Felly, gall y polisi roi effaith gadarnhaol ar bobl o bob oedran yn ein cymunedau. Mae'r polisi yn cynnig blwyddyn o eithriad ychwanegol o dreth Cyngor a'r Premiwm ar gyfer prynwyr tro cyntaf i gyflawni gwaith adfer hanfodol - mae hyn yn debygol o gael effaith bositif rhan amlaf ar bobl ifanc ein cymdeithas. Hefyd, drwy roi blwyddyn o eithriad ychwanegol o'r Premiwm i berchnogion sy'n ceisio mynediad i'w prif neu unig gartref mae'n ymestyn y gefnogaeth i bobl o bob oedran yn ein cymunedau.
Cyfeiriadedd rhywiol	Dim	Dim effaith wedi ei adnabod.
Crefydd neu gred (neu ddiffyg cred)	Dim	Dim effaith wedi ei adnabod.
Ailbennu rhywedd	Dim	Dim effaith wedi ei adnabod.
Beichiogrwydd a mamolaeth	Dim	Dim effaith wedi ei adnabod.
Priodas a phartneriaeth sifil	Dim	Dim effaith wedi ei adnabod.
Yr iaith Gymraeg	Positif	Mae'r rhan "Eithriadau Lleol Eiddo Gwag" o'r polisi yn rhoi eithriad ychwanegol o 12 mis o'r Treth Cyngor a Premiwm (prynwyr tro cyntaf) ac eithriad o 12 mis o'r Premiwm yn unig (perchnogion sy'n ceisio mynediad i'w darpar prif neu unig gartref) a hynny lle mae adnewyddu sylweddol yn cael ei wneud i'r eiddo. Mae'r polisi felly yn rhoi yr hawl i deuluoedd sydd yn byw yng Ngwynedd i dderbyn yr eithriadau yma gan gynorthwyo teuluoedd lleol i aros yn yr ardal ac adnewyddu tai.
Anfantais Economaidd-Gymdeithasol	Positif	Wrth sefydlu'r Premiwm Treth Cyngor yng Ngwynedd, pwysleisiwyd yr egwyddor fod y Cyngor yn awyddus i

		drigolion gael cartrefi yn eu cymunedau, i sicrhau cymunedau sydd yn ffynnu. Ategwyd fod tai yn flaenoriaeth ac fod gofyn i sicrhau adnoddau ychwanegol er mwyn gweithredu'r Strategaeth Dai. Mae'r Polisi Lleihau Treth Cyngor yn cynnig cymorth i rhai sy'n wynebu caledi ariannol ynghyd â grwpiau eraill o'r gymuned gan gynnwys rhai bregus.

3.2 Mae'n ddyletswydd ar y Cyngor dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 i gyfrannu'n bositif i gymdeithas decach trwy hybu cydraddoldeb a pherthynas dda yn ei weithgareddau ym meysydd oedran, rhyw, cyfeiriadedd rhywiol, crefydd, hil, trawsrywedd, anabledd a beichiogrwydd a mamolaeth. Mae'n rhaid i'r Cyngor roi sylw dyledus i'r ffordd mae unrhyw newid yn effeithio'r dyletswyddau yma.

Dyletswyddau Cyffredinol y Ddeddf Cydraddoldeb	**A yw'n cael effaith?***	**Ym mha ffordd? Beth yw'r dystiolaeth?**
Cael gwared â cham-wahaniaethu anghyfreithlon, aflonyddu ac erledigaeth	Nac ydi	
Hyrwyddo cyfleoedd cyfartal	Ydi	Hyrwyddo cyfleoedd cyfartal drwy adnabod a diffinio carfan penodol o drethdalwyr neu eiddo sy'n gymwys i dderbyn lleihad mewn Treth Cyngor (neu Premiwm). Gall ddarparu cymorth i grwpiau bregus o fewn ein cymunedau gan gynnwys grwpiau sy'n dioddef o galedi ariannol neu amgylchiadau eithriadol.
Meithrin perthnasau da	Ydi	Gall y polisi hyrwyddo perthnasau da gyda trethdalwyr Gwynedd drwy leihau Treth Cyngor i unigolion sy'n profi caledi ariannol neu rhai sydd mewn amgylchiadau annisgwyl neu eithriadol. Gall hefyd ganiatáu eithriadau o'r Premiwm Treth Cyngor a hynny yn ychwanegol i eithriadau statudol sydd wedi eu hamlinellu mewn deddfwriaeth.

3.3 Sut mae eich cynnig yn sicrhau eich bod yn gweithio yn unol â gofynion Safonau'r Iaith Gymraeg (Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011), i sicrhau na chaiff y Gymraeg ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg, ac y manteisir ar bob cyfle i hyrwyddo'r Gymraeg (y tu hwnt i ddarparu gwasanaethau'n ddwyieithog) a chynyddu cyfleoedd i ddefnyddio a dysgu'r iaith yn y gymuned?

Fel nodir yn 3.1 uchod, bydd effaith bositif ar ein cymunedau gan ei fod yn rhoi yr hawl i deuluoedd sydd yn byw yng Ngwynedd i dderbyn eithriadau Treth Cyngor a'r Premiwm ac felly yn cynorthwyo teuluoedd lleol i aros yn yr ardal ac adnewyddu tai.

3.4 Pa fesurau neu newidiadau eraill y gallech eu cynnwys i gryfhau neu newid y polisi / arfer er mwyn cael effaith gadarnhaol ar gyfleoedd pobl i ddefnyddio'r Gymraeg, ac i leihau neu atal unrhyw effeithiau andwyol y gallai'r polisi/ymarfer ei gael ar yr iaith Gymraeg?

Polisi trethiant yw hwn, a credwn fod y polisi cyfredol yn mynd hyd eithaf ein gallu cyfreithiol a statudol yn hynny o beth o safbwynt cael effaith bositif ar yr iaith.

3.5 Sut mae'r cynnig yn dangos eich bod wedi rhoi sylw dyledus i'r angen i fynd i'r afael ag anghyfartaledd o achos anfantais economaidd-gymdeithasol? (Sylwch fod hyn yn ymwneud â chau bylchau anghydraddoldeb yn hytrach na gwella canlyniadau i bawb yn unig).

Mae'r polisi yn cwmpasu nifer o achosion gwahanol a fydd yn effeithio ar ystod o drigolion yn ein cymdeithas:-

- Unigolion sy'n profi caledi ariannol dros dro.
- Grwpiau bregus.
- Achosion lle mae'r atebolrwydd i dalu Treth Cyngor a Premiwm yn codi oherwydd digwyddiadau annisgwyl neu eithriadol.

Mae hefyd yn benodol yn cyfeirio at brynwyr tro cyntaf, perchnogion sy'n ceisio mynediad i'w darpar prif neu unig gartref, gofalwyr maeth a mentrau cymunedol.

3.6 Pa fesurau neu newidiadau eraill y gallech eu cynnwys i gryfhau neu newid y polisi / arfer i ddangos eich bod wedi rhoi sylw dyledus i'r angen i leihau canlyniadau anghyfartal o ganlyniad i anfantais economaidd-gymdeithasol, yn unol â'r Ddeddf Economaidd-Gymdeithasol?

Credwn fod y polisi eisoes yn dangos ymrwymiad llwyr i roi sylw dyledus i'r angen i leihau canlyniadau anghyfartal o ganlyniad i anfantais economaidd-gymdeithasol ac nad oes angen mesurau neu newidiadau eraill.

4) Dadansoddi'r canlyniadau

4.1 Ydi'r polisi felly'n debygol o gael effaith sylweddol, bositif ar unrhyw un o'r uchod? Beth yw'r rheswm am hyn?

Mae'r trigolion sy'n wynebu caledi ariannol eithriadol neu amgylchiadau anarferol am ddisgyn ym mhob un o'r categorïau oedran, felly mae'r polisi'n rhoi effaith gadarnhaol ar bobl o bob oedran yn ein cymunedau.

Mae'r rhan "Eithriadau Lleol Eiddo Gwag" o'r polisi yn berthnasol i brynwyr tro cyntaf ac i berchnogion eiddo sy'n ceisio mynediad i'w darpar prif neu unig gartref ac felly yn rhoi yr hawl i deuluoedd sydd yn byw yng Ngwynedd i dderbyn eithriadau gan gynorthwyo teuluoedd lleol i aros yn yr ardal ac adnewyddu tai.

4.2 Ydi'r polisi felly'n debygol o gael effaith sylweddol, negyddol ar unrhyw un o'r uchod? Beth yw'r rheswm am hyn?

Na, er nad yw'r polisi yn caniatáu eithriadau dewisol rhag y Premiwm i ail gartrefi, mae'n cydnabod bod angen ei adolygu'n rheolaidd i gyd-fynd â newid mewn deddfwriaeth.
Mae hefyd yn caniatáu i unrhyw un roi cais am eithriad neu leihad o'r Premiwm os ydynt yn gallu arddangos pam fod ei sefyllfa yn wirioneddol eithriadol.

4.3 Beth ddylid ei wneud?

Dewiswch un o'r canlynol:

Parhau gyda'r polisi / gwasanaeth gan ei fod yn gadarn	
Addasu'r polisi i ddileu unrhyw rwystrau	
Atal a dileu'r polisi gan fod yr effeithiau niweidiol yn rhy fawr	
Parhau a'r polisi oherwydd gellir cyfiawnhau unrhyw effaith niweidiol	✓
Dim camau pellach ar hyn o bryd, mae'n gynamserol i benderfynu, neu does dim digon o dystiolaeth	

4.4 Os yn parhau hefo'r cynllun, pa gamau fyddwch chi'n cymryd i leihau neu liniaru unrhyw effeithiau negyddol?

- Ffurflenni hygyrch (Braille, print mawr, iaith syml).
- Cymorth drwy linell ffôn.
- Cyfeiriad at Cyngor ar Bopeth.
- Hyfforddi staff ar y polisi gan gynnwys ymwybyddiaeth o anghenion gwarchodedig.
- Bydd Panel sy'n cynnwys yr Aelod Cabinet Cyllid, Pennaeth Cyllid / Pennaeth Cyllid Cynorthwyol a'r Rheolwr Trethi yn ystyried ceisiadau unigol am ostyngiadau dan Adran 13A.

4.5 Os nad ydych yn gweithredu ymhellach i ddileu neu leihau effeithiau negyddol, esboniwch pam yma.

5) Monitro

5.1 Pa gamau fyddwch chi'n gymryd i fonitro effaith ac effeithiolrwydd y polisi neu wasanaeth (cynllun gweithredu)?

- Casglu data ar geisiadau yn ôl nodweddion gwarchodedig lle bo'n bosibl.
- Monitro'r effaith a chwynion.
- Adolygu'r polisi'n flynyddol.

CYNGOR GWYNEDD – Adroddiad i Gabinet Cyngor Gwynedd

Teitl yr eitem:	**Trosolwg Arbedion:** **Adroddiad Cynnydd ar Wireddu Cynlluniau Arbedion**
Aelod Cabinet:	**Y Cynghorydd Huw Wyn Jones, Aelod Cabinet Cyllid**
Swyddog perthnasol:	**Ffion Madog Evans, Pennaeth Cyllid Cynorthwyol - Cyfrifeg a Phensiynau**
Dyddiad y cyfarfod:	**11 Tachwedd 2025**

1. Penderfyniad a geisir

1.1 I dderbyn y wybodaeth yn yr adroddiad a nodi'r cynnydd tuag at wireddu cynlluniau arbedion 2025/26 a blynyddoedd blaenorol.

1.2 Cymeradwyo dileu un cynllun arbedion gwerth £25k perthnasol i 2025/26 yn y maes Cyswllt Cwsmer yn yr Adran Gwasanaethau Corfforaethol, gan ddefnyddio'r ddarpariaeth arbedion a osodwyd o'r neilltu yn y gyllideb gorfforaethol.

1.3 Cymeradwyo arian pontio o £80k y flwyddyn am gyfnod o ddwy flynedd ar gyfer 2025/26 a 2026/27 i gynllun arbedion Neuadd Dwyfor yn yr Adran Economi a Chymuned.

2. Y rheswm pam fod angen i'r Cabinet wneud y penderfyniad

2.1 Mae gwireddu'r cynlluniau unigol yn gyfrifoldeb aelodau perthnasol o'r Cabinet, sy'n herio perfformiad yr adrannau gan gynnwys cynnydd y cynlluniau arbedion. Cyfrifoldeb yr Aelod Cabinet dros Gyllid yw cadw trosolwg o'r darlun cyfan.

3. Cyflwyniad a Rhesymeg

Cefndir / Cyflwyniad

3.1 Mae'r adroddiad yma'n rhoi trosolwg o sefyllfa arbedion y Cyngor ar gyfer 2025/26 a blynyddoedd blaenorol yn dilyn adolygiad o'r sefyllfa ar ddiwedd Awst 2025.

3.2 Yn adroddiad Cyllideb 2025/26 i'r Cyngor Llawn ar 6 Mawrth 2025, adroddwyd fod arbedion gwerth £3.5 miliwn wedi eu proffilio ar gyfer cyllideb 2025/26. Bu i werth £100k o arbedion ei gymeradwywyd yng Nghabinet 11 Chwefror 2025, tra fod y £3.4 miliwn yn gynlluniau arbedion sydd wedi eu cymeradwyo mewn blynyddoedd blaenorol, ond sydd yn berthnasol i 2025/26.

4. Rhesymeg a chyfiawnhad dros argymell y penderfyniad

Mae gan y Cyngor drefniadau cynllunio ariannol sydd eisoes wedi adnabod arbedion effeithlonrwydd sylweddol dros y blynyddoedd diwethaf er mwyn isafu toriadau mewn gwasanaeth i drigolion Gwynedd.

5. Cynlluniau Arbedion Adrannol Hanesyddol 2015/16 – 2025/26

5.1 Mae **Atodiad 1** yn crynhoi cyrhaeddiad pob adran yn erbyn eu targedau arbedion o **£34.4m** yn seiliedig ar adolygiad Awst 2025**. Gellir adrodd bod gwerth £33.8m, neu 98% o'r cynlluniau yma wedi eu gwireddu**, ond mae risg gwireddu rhai o'r cynlluniau arbedion yn parhau.

5.2 Mae tri cynllun gan yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant, gwerth £399k ac un cynllun gwerth £20k gan yr Adran Economi a Chymuned yn wynebu risgiau i'w cyflawni, gweler rhan 8 o'r adroddiad am fanylion pellach.

5.4 Mae pump cynllun sydd yn weddill gwerth £209k wedi llithro ond nid yw'r adrannau yn rhagweld problem eu gwireddu.

6. Cynlluniau Arbedion Adrannol 2023/24 – 2025/26

6.1 Mae **Atodiad 2** yn crynhoi cyrhaeddiad pob adran yn erbyn y targed arbedion **sydd yn gyfanswm dros £15m,** yn seiliedig ar adolygiad Awst 2025. **Gellir adrodd fod £12m, neu 77% o'r cynlluniau yma eisoes wedi eu gwireddu, gyda £659k pellach, neu 4% ar drac i gyflawni'n llawn ac amserol.**

6.2 Mae risgiau sylweddol i wireddu un cynllun gwerth £50k yn y maes Cartrefi Pobl Hŷn gan yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant ac mae'r adran yn edrych ar sut i'w wireddu.

6.3 Ar hyn o bryd rhagwelir bod rhai risgiau gwireddu gwerth £2.3m o gynlluniau arbedion sydd yn cynnwys tri cynllun gan yr Adran Addysg (£66k), pump cynllun gan yr Adran Amgylchedd (£1,018k), pump gan yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant (£835k), dau gan yr Adran Priffyrdd a Pheirianneg (£321k) ac un cynllun gan yr Adran Tai ac Eiddo (£95k).

6.4 Mae llithriad ar rai cynlluniau gwerth £90k oedd wedi eu rhaglennu i'w gwireddu yn 2023/24 a pheth oediad i wireddu cynlluniau gwerth £469k perthnasol i 2024/25, ond nid yw'r adrannau'n rhagweld problemau i'w gwireddu, o'r swm yma mae bron i hanner sef gwerth £243k ohono yn berthnasol i'r Adran Amgylchedd. Mae oediad ar un cynllun perthnasol i 2025/26 gwerth £20k.

7. Cynlluniau Arbedion Adrannol 2026/27 ymlaen

7.1 Rhestrir arbedion presennol 2026/27 ymlaen fesul Adran, sydd werth £681k yn **Atodiad 3**, mae'n gynamserol i adrodd ar statws y cynlluniau yma ar hyn o bryd.

7.2 Mae Cynllun Ariannol Tymor Canolig eisoes wedi ei gyflwyno i Gabinet 16 Medi 2025 sydd yn ystyried y bwlch cyllidol ar gyfer 2026/27 a'r bwriad o ran ymateb i'r sefyllfa ariannol sydd yn ein wynebu fel Cyngor er mwyn gosod cyllideb hafal yn 2026/27.

8. Adolygiad gwireddu arbedion

8.1 O ganlyniad i'r risg o beidio gallu gwireddu arbedion cynllun Neuadd Dwyfor gan yr Adran Economi a Chymuned, derbyniwyd cais i leihau y targed incwm o £100k i £20k ar sail dros dro ar gyfer 2025/26 a 2026/27, er mwyn rhoi amser i adnabod cyfleon i weithredu. Bydd £80k y flwyddyn am gyfnod o ddwy flynedd yn cael ei bontio o Ddarpariaeth Arbedion y Cyngor.

8.2 Derbyniwyd cais gan yr Adran Gwasanaethau Corfforaethol i ddileu un cynllun arbedion yn y maes Cyswllt Cwsmer ar gyfer adolygu oriau agor Siop Gwynedd yn y dair brif swyddfa, sydd werth £25k ac yn berthnasol i 2025/26. Awgrymir fod yr arbediad yn cael ei ddileu gan ddefnyddio'r ddarpariaeth arbedion a osodwyd o'r neilltu yn y gyllideb gorfforaethol.

9. Casgliad

9.1 Gellir adrodd bod cyfanswm o bron i £46 miliwn o arbedion wedi eu gwireddu ers 2015/16, sydd yn 92% o'r £50 miliwn gofynnol dros y cyfnod. Mae'n anorfod bod gwireddu'r arbedion wedi bod yn heriol ac rwyf yn ddiolchgar i'r holl adrannau a'r Aelodau Cabinet am sicrhau'r llwyddiant yma.

9.2 Mae'r tabl isod yn crynhoi'r sefyllfa ddiweddaraf o ran y cynlluniau arbedion ers Ebrill 2015 gyda 92% o'r holl gynlluniau wedi eu gwireddu.

Tabl 1: Crynodeb o statws yr holl gynlluniau arbedion ers Ebrill 2015

Statws yr Arbediad	**Porth**	**£m**	**%**
Wedi gwireddu	1	45.8	91.5
Ar drac i gyflawni'n llawn ac amserol	2	0.6	1.3
Oediad, ond yn symud yn ei flaen	3	0.8	1.6
Rhai risgiau i gyflawni - yn llithro neu methu	4	2.4	4.7
Risgiau sylweddol i gyflawni yn llawn neu yn rhannol	5	0.4	0.9
Cyfanswm arbedion		**50.0**	**100**

9.3 Felly, gofynnaf i'r Cabinet nodi'r cyrhaeddiad a amlinellir yn yr adroddiad yma tuag at wireddu'r cynlluniau arbedion. Yn ogystal, dileu un cynllun arbedion gwerth £25k perthnasol i 2025/26 a phontio £80k o Ddarpariaeth Arbedion y Cyngor am gyfnod o ddwy flynedd.

10. Camau nesaf ac amserlen

10.1 Gweithredu ar yr argymhellion gerbron a chyflwyno adroddiad dilynol i'r Cabinet yn dilyn adolygiad o'r sefyllfa ar ddiwedd Tachwedd 2025.

11. Sylwadau Swyddogion Statudol

11.1 Prif Swyddog Cyllid

Rwyf wedi cydweithio gyda'r Aelod Cabinet i baratoi'r adroddiad yma ac yn cadarnhau'r cynnwys.

11.2 Swyddog Monitro

Dim sylwadau i'w hychwanegu o safbwynt priodoldeb.

Atodiadau:

Atodiad 1 - Trosolwg cynlluniau arbedion hanesyddol 2015/16 - 2025/26 fesul adran
Atodiad 2 - Trosolwg cynlluniau arbedion 2023/24 - 2025/26 fesul adran
Atodiad 3 - Trosolwg cynlluniau arbedion 2026/27 ymlaen fesul adran

TROSOLWG CYNLLUNIAU ARBEDION HANESYDDOL 2015/16 I 2025/26 FESUL ADRAN

TABL 1

CYNLLUNIAU WEDI EU GWIREDDU

Adran	Cyfanswm Arbedion 2015/16 i 2025/26 £	Cynlluniau wedi eu gwireddu £	Canran cynlluniau wedi eu gwireddu
Addysg	1,659,740	1,659,740	100%
Ysgolion	4,331,620	4,331,620	100%
Amgylchedd	2,972,463	2,922,463	98%
Gwasanaethau Corfforaethol	2,569,218	2,569,218	100%
Cyllid	1,881,636	1,881,636	100%
Economi a Chymuned	2,916,422	2,851,422	98%
Oedolion, Iechyd a Llesiant	6,794,981	6,317,451	93%
Plant a Chefnogi Teuluoedd	2,318,908	2,318,908	100%
Priffyrdd, Peirianneg ac Ymgynghoriaeth Gwynedd	6,531,580	6,496,580	99%
Tîm Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol	403,240	403,240	100%
Tai ac Eiddo	843,230	843,230	100%
Is-gyfanswm	**33,223,038**	**32,595,508**	98%
Arbedion Rheolaethol	1,200,360	1,200,360	100%
CYFANSWM	**34,423,398**	**33,795,868**	98%

TABL 2

CYNLLUNIAU ETO I'W GWIREDDU

Adran	2019/20 £	2020/21 £	2021/22 £	2022/23 £	2023/24 £	2024/25 £	2025/26 £	Cyfanswm £
Amgylchedd			37,500	12,500				50,000
Economi a Chymuned		45,000					20,000	65,000
Oedolion, Iechyd a Llesiant	215,600	49,360			12,570		200,000	477,530
Priffyrdd, Peirianneg ac Ymgynghoriaeth Gwynedd		8,750	26,250					35,000
CYFANSWM	**215,600**	**103,110**	**63,750**	**12,500**	**12,570**	**0**	**220,000**	**627,530**

Adran *(nifer cynlluniau)*	**Sylwadau'r Pennaeth Cyllid:**
Amgylchedd *(1 cynllun)*	Llithriad ar un cynllun sef *Darparu pwyntiau gwefru ceir trydan mewn meysydd parcio* (£50k).
Economi a Chymuned *(2 gynllun)*	Bu oediad ar y cynllun *Sefydlu ffioedd parcio ar draeth Dinas Dinlle a chynyddu ffioedd lansio ar draws traethau Gwynedd o £10 i £15* (£45k), bwriedir i drefniadau parhaol i godi ffi parcio ddod yn weithredol yn ystod 2026/27. Oherwydd y risg o beidio gallu gweithredu arbedion cynllun Neuadd Dwyfor, penderfynwyd lleihau y targed incwm o £100k i £20k ar gyfer 2025/26 a 2026/27, er mwyn rhoi amser i adnabod cyfleon i weithredu. Mae'r monitro diweddaraf yn awgrymu bod pethau yn edrych yn fwy addawol gyda chynnydd yn yr incwm cysylltedig.
Oedolion, Iechyd a Llesiant *(5 cynllun)*	Mae risgiau sylweddol o gyflawni arbedion gwerth £200k ar y cynllun *Datblygu 3 prosiect Tai Gofal Ychwanegol arall yng Ngwynedd (Ardal Pwllheli, Ffestiniog, De Meirionnydd)* a £186k ar y cynllun *Integreiddio a thrawsnewid Gwasanaethau Pobl Hyn.* Yn ogystal mae rhai risgiau cyflawni arbedion y cynllun *Adolygu'r trefniadau gweithredu o fewn yr Adran Oedolion* (£13k). Bu llithriad ar 2 gynllun sef *Ail strwythuro'r Gwasanaeth Busnes gan leihau cefnogaeth i dimau oddi fewn i'r Adran ac i'r Adran Plant* (£49k) a *Cynyddu incwm a lleihau costau eraill* sydd gyda balans o £30k ond nid yw'r Adran yn rhagweld problemau eu gwireddu.
Priffyrdd, Peirianneg ac Ymgynghoriaeth Gwynedd *(1 cynllun)*	Mae'r cynllun Pont Abermaw – peidio talu Network Rail am yr hawl tramwy dros y bont (£35k) wedi llithro ond mae'r adran yn parhau i fod mewn trafodaethau efo Network Rail.

TROSOLWG CYNLLUNIAU ARBEDION 2023/24 I 2025/26 FESUL ADRAN

Adran	Cyfanswm Arbedion newydd 2023/24 i 2025/26 £ - *nifer*		Cynlluniau wedi eu gwireddu £ - *nifer*		Cynlluniau ar drac i gyflawni'n amserol £ - *nifer*		Cynlluniau sydd yn llithro a chynlluniau gyda rhai risgiau i gyflawni'r arbedion £ - *nifer*		Sylwadau'r Pennaeth Cyllid
Addysg	1,456,510	*34*	1,390,770	*31*	-		65,740	*3*	Mae'r adran yn rhagweld rhai risgiau i wireddu 3 cynllun (2 wedi eu proffilio yn 2024/25) sef *Trosglwyddo Canolfan Ieuenctid Maesgeirchen i Hwb Cymunedol Maes Ni* (£25k), *Torri 25% o gyllideb hybiau Ymddygiad Cyfnod Allweddol 4* (£18k) a *Dileu swydd cymhorthydd lefel 3 y Tîm Cynhwysiad* (£23k).
Ysgolion	1,966,100	*1*	1,966,100	*1*	-		-		Yr un cynllun am y cyfnod wedi ei wireddu.
Amgylchedd	2,147,380	*36*	617,880	*23*	250,000	*3*	1,279,500	*10*	Mae'r adran yn rhagweld rhai risgiau i wireddu 5 cynllun arbedion gwerth cyfanswm o £1,018k sydd yn cynnwys y cynlluniau *Rhesymoli trefniadau cefnogaeth adrannol* (£150k), *arbedion yn y gwasanaethau Gwastraff* (£200k) a *gwasanaeth Gwastraff Masnachol* (£430k), *Parcio a Gwaith Stryd - Ymestyn Oriau Gorfodaeth Parcio ym Meysydd Parcio Arhosiad Byr y Cyngor* (£78k) a *Parcio a Gwaith Stryd - Addasiad i Strwythur Ffioedd Arhosiad Hir Band 2* (£160k). Mae llithriad/oediad ar 5 cynllun gwerth £262k ond maent yn symud yn eu blaen a 3 cynllun ar drac i wireddu'n amserol.
Gwasanaethau Corfforaethol	711,410	*25*	558,410	*21*	153,000	*4*	-		Mae 4 cynllun ar drac i wireddu'n amserol.
Cyllid	977,640	*22*	757,030	*17*	90,000	*2*	130,610	*3*	Bu llithriad ar 3 cynllun ond nid yw'r adran yn rhagweld risgiau o'u gwireddu a 2 ar drac i wireddu'n amserol.
Economi a Chymuned	648,780	*41*	623,780	*40*	25,000	*1*	-		Mae 1 cynllun gan Byw'n Iach ar drac i gyflawni'n amserol.
Oedolion, Iechyd a Llesiant	2,498,770	*27*	1,482,850	*18*	50,680	*2* *	965,240	*7* *	Mae'r Adran yn rhagweld risgiau i wireddu 6 cynllun gwerth cyfanswm o £884k sydd yn cynnwys y cynlluniau *Cartrefi Preswyl a Nyrsio: Helpu 20 o unigolion i barhau i fyw yn y gymuned (yn hytrach na chartref gofal preswyl) dros amser* (£100k), 4 cynllun yn y maes *Anableddau Dysgu* (cyfanswm o £734k) a *Chartrefi Pobl Hŷn: Edrych ar drefniadau ar gyfer paratoi ail ddewis prydau bwyd mewn cartrefi gofal* (£50k). Bu llithriad o 2024/25 ar 1 cynllun ac yn rhannol ar 2, gwerth cyfanswm o £81k.
Plant a Chefnogi Teuluoedd	308,140	*8*	238,140	*6*	70,000	*2*	-		Mae 2 gynllun ar drac i wireddu'n amserol.
Priffyrdd, Peirianneg ac Ymgynghoriaeth Gwynedd	1,558,940	*22*	1,131,940	*18*	-		427,000	*4*	Mae'r adran yn rhagweld risgiau i wireddu 2 gynllun sef *Ailstrwythuro'r Gwasanaeth Priffyrdd* (£250k) a *Lleihau adnodd drwy gyfuno'r Gwasanaeth Cynnal Tiroedd gyda'r gwasanaeth Edrychiad Stryd* (£71k) . Bu llithriad o 2024/25 yn ymwneud â 2 gynllun sef *Gwella effeithlonrwydd/rhesymoli safleoedd depos priffyrdd* (£60k) a *Newid trefn torri gwledig ucheldir/amlder/fertigol a'r amser rhwng y tymor tyfu* (£46k).

TROSOLWG CYNLLUNIAU ARBEDION 2023/24 I 2025/26 FESUL ADRAN

Adran	**Cyfanswm Arbedion newydd 2023/24 i 2025/26**		**Cynlluniau wedi eu gwireddu**		**Cynlluniau ar drac i gyflawni'n amserol**		**Cynlluniau sydd yn llithro a chynlluniau gyda rhai risgiau i gyflawni'r arbedion**		**Sylwadau'r Pennaeth Cyllid**
	£	***nifer***	**£**	***nifer***	**£**	***nifer***	**£**	***nifer***	
Tîm Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol	161,190	*8*	161,190	*8*	-		-		Y cynlluniau am y cyfnod i gyd wedi eu gwireddu.
Tai ac Eiddo	780,350	*14*	664,850	*12*	20,000	*1*	95,500	*1*	Mae peth risg i gyflawni arbedion o £95.5k ar y cynllun *Lleihau ein gofod swyddfa yn sgil dulliau newydd o weithio,* ac 1 cynllun ar drac i wireddu'n amserol.
Arbedion Rheolaethol	2,400,000	*1*	2,400,000	*1*	-		-		Yr un cynllun am y cyfnod wedi ei wireddu.
CYFANSWM	**15,615,210**	***239***	**11,992,940**	***196***	**658,680**	***15***	**2,963,590**	***28***	**Yn nhermau ariannol (£), mae 77% o gynlluniau arbedion newydd 2023/24 i 2025/26 eisoes wedi eu gwireddu a 4% pellach ar drac i gyflawni'n amserol erbyn diwedd y flwyddyn ariannol.**

** cynlluniau gyda rhaniad statws gwahanol yn y blynyddoedd maent wedi eu proffilio*

ATODIAD 3

TROSOLWG CYNLLUNIAU ARBEDION 2026/27 YMLAEN FESUL ADRAN

Adran	**2026/27** **£**	**2027/28** **£**	**Cyfanswm Arbedion 2026/27 a 2027/28** **£ - *nifer***	
Addysg	98,500	98,500	197,000	*1*
Amgylchedd	200,000	-	200,000	*1*
Gwasanaethau Corfforaethol	50,000	-	50,000	*1*
Oedolion, Iechyd a Llesiant	143,090	-	143,090	*2*
Priffyrdd, Peirianneg ac Ymgynghoriaeth Gwynedd	91,000	-	91,000	*1*
CYFANSWM	**582,590**	**98,500**	**681,090**	***6***

CYNGOR GWYNEDD – Adroddiad i Gabinet Cyngor Gwynedd

Teitl yr eitem:	Cyllideb Refeniw 2025/26 – Adolygiad Diwedd Awst 2025
Aelod Cabinet:	Y Cynghorydd Huw Wyn Jones, Aelod Cabinet Cyllid
Swyddog perthnasol:	Ffion Madog Evans, Pennaeth Cyllid Cynorthwyol - Cyfrifeg a Phensiynau
Dyddiad y cyfarfod:	11 Tachwedd 2025

1. Penderfyniad a geisir

Fod y Cabinet yn:

1.1 Cymeradwyo cymorth ariannol ychwanegol uwchlaw'r taliad cytundebol sydd yn amcanu i fod yn £219k i Gwmni Byw'n Iach i'w gyllido o'r gronfa trawsffurfio, gan ddirprwyo'r hawl i'r Aelod Cabinet dros Economi mewn ymgynghoriad gyda'r Aelod Cabinet Cyllid, Prif Weithredwr a'r Pennaeth Cyllid i gytuno ar swm y gefnogaeth ariannol derfynol uwchlaw y tâl cytundebol gyda Byw'n Iach ar ddiwedd y flwyddyn ariannol.

1.2 Gofyn i'r Pennaeth Cyllid a'r Pennaeth Amgylchedd gyflwyno adroddiad pellach ar yr opsiynau posib ar gyfer ariannu'r costau o ddiogelu/dymchwel adeilad y Corbett Arms yn Nhywyn.

1.3 Cymeradwyo trosglwyddiad o £3.757 miliwn o danwariant ar gyllidebau corfforaethol i Gronfa Cefnogi Strategaeth Ariannol y Cyngor, gyda'i ddefnydd i'w ystyried cyn diwedd y flwyddyn ariannol bresennol.

1.4 Cymeradwyo'r trosglwyddiadau ariannol fel yr amlinellir yn **Atodiad 3** yn dilyn adolygiad o'r cronfeydd, gan ddileu gwerth £576k o falansau negyddol ar gronfeydd yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant sef £300k a'r Adran Plant a Theuluoedd £276k, yn dilyn i'r adrannau fethu cyflawni gwasanaethau o fewn eu cyllideb dros y tair blynedd ddiwethaf.

2. Y rheswm pam fod angen i'r Cabinet wneud y penderfyniad

2.1 Pwrpas yr adroddiad hwn yw ceisio rhoi tafluniad o'n sefyllfa refeniw erbyn diwedd y flwyddyn ariannol. Felly mae'r symiau a nodir isod yn amcan o'r hyn a ragwelwn erbyn Mawrth 2026 ac nid symiau sy'n cynrychioli gorwariant heddiw.

2.2 Cyfrifoldeb y Cabinet yw cymryd camau, fel bo angen, er mwyn sicrhau rheolaeth briodol dros gyllidebau'r Cyngor (e.e. cymeradwyo trosglwyddiadau sylweddol neu gyllideb ychwanegol).

3. Cyflwyniad a Rhesymeg

Cefndir / Cyflwyniad

3.1 Cyflwynir yr adroddiad ar yr adolygiad diweddaraf diwedd Awst o gyllideb refeniw'r Cyngor am 2025/26, ac amlinellir crynhoad o'r sefyllfa fesul Adran yn **Atodiad 1**. Mae'r rhagolygon presennol yn awgrymu y bydd gan bump o'r adrannau ddiffyg cyllideb erbyn diwedd y flwyddyn. Rhagwelir y prif ddiffyg yn:

- Oedolion, Iechyd a Llesiant – Gofal Cartref a Chartrefi Preswyl
- Adran Amgylchedd – Gwastraff
- Adran Plant a Theuluoedd – lleoliadau all sirol, Derwen ac Ôl 16
- Adran Tai ac Eiddo - Digartrefedd
- Adran Priffyrdd, Peirianneg ac YGC – llai o incwm na'r disgwyl ar yr ochr priffyrdd

3.2 Isod, ac yn **Atodiad 2,** rhoddir manylion pellach yn ymwneud â'r prif faterion a'r penawdau ble rhagwelir diffyg cyllideb , ynghyd ag argymhellion penodol lle'n briodol.

4. Rhesymeg a chyfiawnhad dros argymell y penderfyniad

Sefyllfa Arbedion

4.1 Yn adroddiad Cyllideb 2025/26 i'r Cyngor Llawn ar 6 Mawrth 2025, adroddwyd fod arbedion gwerth £3.5 miliwn wedi eu proffilio ar gyfer cyllideb 2025/26. Mae'r cyllidebau wedi eu lleihau o'r swm yma; ac felly adroddir ar y sefyllfa yn dilyn ystyriaeth o'r arbedion.

4.2 Dros y blynyddoedd diwethaf rydym wedi adrodd ar risgiau i gyflawni arbedion. O ran y cynlluniau sydd yn weddill, mae yna risgiau o ran gwireddu rhai o'r cynlluniau.

4.3 Y sefyllfa ddiweddaraf o ran yr arbedion yw bod bron i £46 miliwn, sef 92% o'r cynlluniau arbedion diwygiedig ers 2015 bellach wedi eu gwireddu.

5. Adrannau'r Cyngor

5.1 Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant

Ceir sefyllfa gymysg ar gyfer cyllideb 2025/26 gyda gwerth dros £3 miliwn o arian parhaol ychwanegol wedi ei ddyrannu i'r Adran tra bod y gyllideb ar yr un pryd wedi ei lleihau gan doriadau o dros £1m eleni ynghyd â £500k o arbedion hanesyddol dynnwyd o'r gyllideb ond na wireddwyd hyd yn hyn (cyfanswm arbedion o £1.5m). Awgryma'r rhagolygon diweddaraf pe na fyddai newid mewn gweithredu yn ystod y flwyddyn hon y byddai diffyg cyllideb o £3.1m erbyn diwedd y flwyddyn ariannol.

Cynyddodd y galw am wasanaethau gofal preswyl gyda 29 preswylydd ychwanegol mewn cartrefi preifat, yn rhannol oherwydd heriau staffio yn y cartrefi preswyl mewnol a arweinia at leihad yn y gwelyau sydd ar gael, gan gynyddu'r costau'n sylweddol. Bu cynnydd annisgwyl ac anarferol yn y nifer (12 ers Tachwedd 2024) o unigolion sydd angen gofal preswyl oherwydd materion iechyd meddwl ac mae hynny'n ychwanegu at y galw.

Yn ychwanegol at hynny bu cynnydd costau cartrefi preswyl arwyddocaol yn sgil y cynnydd yng nghostau yswiriant cenedlaethol i'r darparwyr gofal. Yn yr un modd gwelir darpariaeth gofal cartref yn costio uwchlaw'r gyllideb a hynny yn dangos costau ychwanegol yr ymdrechion i ddarparu gofal mewn ardaloedd lle nad oes gwasanaeth hawdd i'w gael. Gwelodd y gwasanaeth gofal cartref mewnol gostau ychwanegol o tua chwarter miliwn yn sgil cynnydd yn y cyfraddau salwch diweddar. Mae'r Adran yn ymrwymedig i leihau'r costau hyn, a'r gorwariant yn sgil hynny, yn ystod y flwyddyn hon.

5.2 Adran Plant a Theuluoedd

Dyrannwyd cynnydd yng nghyllideb yr Adran ar gyfer 2025/26 o £2.175 miliwn. Ceir sawl achos ychwanegol lle mae unigolion angen gofal arbenigol tu allan i'r sir a'r gofal hwnnw yn gostus; hefyd gwelir cynnydd yn y ddarpariaeth am ofal i blant ag anableddau yn y sir drwy wasanaethau Derwen a Hafan y Sêr; ac o'r herwydd rhagwelir y bydd diffyg cyllideb oddeutu £1.5 miliwn erbyn diwedd y flwyddyn ariannol os na fydd newid yn yr hyn ddarperir yn ystod y flwyddyn.

5.3 Adran Addysg

Rhagwelir tanwariant o (£20k) gan yr Adran Addysg. Yn dilyn gorwariant sylweddol ar y maes cludiant ysgolion dros y blynyddoedd diwethaf, bu i'r maes dderbyn dyraniad cyllideb ychwanegol o £896k ar sail barhaol a £939k pellach am flwyddyn yn unig, i gyfarch y pwysau ar y maes bysus a thacsis ysgolion. Bu gwelliant yn y darlun maes cludiant ac felly mae modd cwtogi'r cyfraniad un tro i £639k yn seiliedig ar y rhagolygon diweddaraf.

5.4 Byw'n Iach

Dros y blynyddoedd diwethaf mae Cwmni Byw'n Iach wedi derbyn cefnogaeth ariannol gan y Cyngor oedd yn £550k yn 2022/23, £308k yn 2023/24 ac yn £281k yn 2024/25, oedd uwchlaw'r taliad cytundebol y contract ddarparu, i'w galluogi i gynnal eu gwasanaethau. Rhagwelir fod y galw am gefnogaeth ariannol yn parhau yn 2025/26 gyda'r swm gofynnol yn £219k erbyn diwedd y flwyddyn. Byddwn yn cynnal trafodaethau pellach gyda'r cwmni cyn sefydlu os yw'n briodol i'r Cyngor roi cefnogaeth ariannol eto eleni.

5.5 Adran Priffyrdd, Peirianneg ac YGC

Rhagwelir diffyg cyllideb o £522k gan yr adran erbyn diwedd y flwyddyn. Gwelwyd lleihad yn y gwaith sydd yn cael ei gomisiynu gan asiantaethau allanol sydd yn cael effaith negyddol ar incwm gwasanaethau priffyrdd. Mae'r adran yn ddarbodus wrth geisio rhagamcanu gwariant fydd yn codi wrth ymateb i stormydd a thywydd garw. Mae gwariant ar ymateb tywydd garw yn rhan o weithredu blynyddol yr Adran erbyn hyn ac fe ymgeisir i ymdopi gyda'r gwariant drwy waith rhaglenedig yn y man cyntaf, ond dros y 3 blynedd diwethaf mae'r ymateb wedi bod uwchlaw'r rhaglenedig ac wedi arwain at orwariant. Yn y gwasanaeth Bwrdeistrefol, mae cyfuniad o ffactorau gan gynnwys pwysau ychwanegol ar gyllidebau staff glanhau strydoedd a glanhau toiledau cyhoeddus. Tra bod colledion incwm yn faterion yn cynnal tiroedd a thoiledau cyhoeddus.

5.6 Adran Amgylchedd

Rhagwelir diffyg cyllideb oddeutu 740K erbyn diwedd y flwyddyn. Y tueddiad blynyddol o orwariant yn y maes gwastraff yn parhau ac yn gyfrifol am £662k o'r gorwariant adrannol. Mae sawl cynllun ar y gweill gan yr Adran er mwyn mynd i'r afael â'r gorwariant hwn. Ar un adeg roedd y gorwariant yn £1.4M felly mae llawer wedi ei gyflawni dros y ddwy flynedd ddiwethaf. Er mwyn gwneud y cam olaf bydd angen cwblhau ail strwythuro o'r Gwasanaeth gwastraff ac yna newidiadau gweithredol pellach.

Ymhellach i hyn, yn dilyn i Gyngor Gwynedd gyflawni cyfradd o 65.3% ar ailgylchu ar gyfer 2024/25 sydd islaw targed ailgylchu 70% Llywodraeth Cymru, mae risg i'r Cyngor dderbyn dirwy o £612k sydd yn ddarostyngedig i asesiad yn erbyn gwahanol feini prawf gan y Llywodraeth. Fodd bynnag, gan fod gennym gynllun ffurfiol mewn lle i geisio mynd i'r afael a chyrraedd y targed cenedlaethol, a'n bod yn cydweithio'n agos gyda Llywodraeth Cymru ar hwnnw, credwn fod y risg o orfodi'r ddirwy arnom yn isel ac felly nid ydym wedi cynnwys y swm yma yn y tafluniad at ddiwedd y flwyddyn.

Derbyniwyd £3.7 miliwn o incwm newydd sydd yn deillio o ardoll ar ddeunyddiau pacio i gynhyrchwyr a mân-werthwyr, er mwyn hybu ailgylchu gan y cwmnïau sy'n creu'r gwastraff hwn. Pwrpas yr incwm yw gallu buddsoddi yn ein hisadeiledd ailgylchu, er yn dechnegol nid yw wedi ei gyfyngu i hynny yn unig. Am eleni, bydd rhaid defnyddio cyfran

gyntaf yr incwm hwn ar gyfer cyfarch unrhyw ddiffyg yng nghyllideb refeniw y gwasanaeth gwastraff cyn trosglwyddo'r gweddill i gronfa am y tro.

Byddwn angen rhoi ystyriaeth hefyd sut i ariannu costau diogelu a/neu ddymchwel adeilad Gwesty'r Corbett Arms yn Nhywyn dros yr wythnosau nesa. Mae'n adeilad rhestredig Gradd II, sydd wedi bod yn achos pryder i Gyngor Gwynedd a'r gymuned leol ers blynyddoedd gan ei fod mewn cyflwr strwythurol peryglus ac sydd wedi golygu fod y Cyngor wedi gorfod gweithredu er mwyn amddiffyn a diogelu'r cyhoedd. Mae posib i'r gost derfynol fod rhywle rhwng £1m a £1.5M. Ni all yr Adran ymdopi gyda'r fath wariant unwaith ac am byth yn ddirybudd o fewn eu cyllideb refeniw arferol ac felly bydd angen adroddiad ar wahân maes o law i ystyried pa opsiynau eraill sydd gennym i gyfarch y gost yma.

5.7 Tai ac Eiddo

Y tueddiad o bwysau sylweddol ar y gwasanaeth llety argyfwng yn parhau, gyda rhagolygon fod gwariant ar y maes am fod yn £6.7 miliwn eleni, hyn i gymharu â £6 miliwn y llynedd. Mae'r sefyllfa ariannol a adroddir yn dilyn ystyried cyllideb ychwanegol o £3m sydd wedi ei ddyrannu o bremiwm treth cyngor a hefyd cyllideb un-tro ychwanegol a ddyrannwyd fel rhan o'r drefn bidiau i gynorthwyo gyda'r pwysau cynyddol. Rhagwelir y bydd yr adran yn ei gyfanrwydd yn gorwario £167k, sydd yn gyfuniad o gostau uwch ar gyfer symud a storio eiddo personol aelwydydd sy'n derbyn llety argyfwng; cynnydd yn y nifer o unigolion sy'n cyflwyno'n ddigartref ac angen llety; a chynnydd ym mhris y noson ar gyfer llety argyfwng gan rai darparwyr.

5.8 Corfforaethol

Tanwariant o £3.8 miliwn ar benawdau corfforaethol o ganlyniad i gynnyrch treth ychwanegol a rhagdybiaethau darbodus wrth osod cyllideb 2025/26. Yn dilyn cadarnhad diweddar am setliad tâl cenedlaethol 2025/26, roedd y setliad yn is na'r hyn a ddarparwyd gennym yn ein cyllideb ar gyfer 25/26 ac yn ychwanegol i hyn bu i ni dderbyn grant tuag at dâl athrawon. Yn dilyn i Lywodraeth Cymru oedi ar gadarnhau eu cyfraniad tuag at gostau ychwanegol yswiriant gwladol cynghorau tan yr haf, erbyn hyn rydym wedi derbyn cadarnhad y bydd y Cyngor yn derbyn grant oedd yn uwch na'r hyn a ddisgwyliwyd yn wreiddiol.

5.9 Cronfeydd

Adolygwyd cronfeydd fel yr amlinellir yn **Atodiad 3**, yn dilyn i'r Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant a'r Adran Plant a Theuluoedd orwario dair blynedd yn olynol, golyga fod eu cronfeydd adrannol gyda balansau negyddol gwerth £576k. Awgrymir fod y balans yn cael ei ddileu i ganiatáu'r adrannau ganolbwyntio ar heriau 2025/26.

6. Casgliad

6.1 Rhagwelir sefyllfa o wario £2.5 miliwn yn uwch na'r gyllideb sydd ar gael erbyn diwedd y flwyddyn ariannol er mwyn gallu parhau i gyfarfod y galw cynyddol am wasanaethau gweddill y flwyddyn ar sail yr wybodaeth sydd gennym ar hyn o bryd. Mae'r ffigwr hwn yn seiliedig ar ddiffyg cyllideb o £6.3 miliwn ar ddiwedd y flwyddyn gan yr adrannau, gyda'r effaith yn cael ei liniaru gan y ffaith fod tanwariant tebygol o £3.8 miliwn ar gyllidebau corfforaethol

7. Camau nesaf ac amserlen

7.1 Gweithredu ar yr argymhellion gerbron a chyflwyno adroddiad dilynol i'r Cabinet 20 Ionawr 2026 yn dilyn adolygiad o'r sefyllfa ar ddiwedd Tachwedd.

8. Sylwadau Swyddogion Statudol

8.1 Prif Swyddog Cyllid

Rwyf wedi cydweithio gyda'r Aelod Cabinet i baratoi'r adroddiad yma ac yn cadarnhau'r cynnwys.

8.2 Swyddog Monitro

Dim sylwadau i'w hychwanegu os safbwynt priodoldeb.

Atodiadau:

Atodiad 1 - Crynhoad o sefyllfa net cyllidebau'r adrannau

Atodiad 2 - Manylion y cyllidebau a'r gwahaniaethau sylweddol

Atodiad 3 - Adolygiad o Gronfeydd

Cyllideb Refeniw 2025/26 - Crynhoad o'r sefyllfa fesul Adran

	Adolygiad Diwedd Awst			
	Cyllideb Arfaethedig 2025/26	Amcan Gor / (Tan) Wariant Gros 2025/26	Addasiadau a Argymhellir	Amcan Gor/ (Tan) Wariant Addasedig 2025/26
	£'000	£'000	£'000	£'000
Oedolion, Iechyd a Llesiant	84,181	3,133	0	3,133
Plant a Theuluoedd	26,548	1,561	0	1,561
Gwasanaeth Busnes a Chomisiynu Gofal	3,163	(93)	0	(93)
Addysg	125,492	(20)	0	(20)
Economi a Chymuned	6,307	296	(219)	77
Priffyrdd, Peirianneg ac YGC	19,037	522	0	522
Amgylchedd	18,952	740	0	740
Tai ac Eiddo	12,389	167	0	167
Tîm Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol	2,937	(21)	0	(21)
Gwasanaethau Corfforaethol	8,473	(6)	0	(6)
Cyllid (a Thechnoleg Gwybodaeth)	9,361	(8)	0	(8)
Cyllidebau Corfforaethol *(Gwahaniaethau yn unig)*	*	(3,757)	3,757	0
Cyfansymiau (net)	326,201	2,514	3,538	6,052

CYLLIDEB REFENIW 2025/26 - ADOLYGIAD DIWEDD AWST

Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant	Amcan Cyllideb 2025/26	Amcan Sefyllfa 2025/26	**Amcan Gor / (Tan) Wariant Gros 2025/26**	Defnydd o Ffynonellau Eraill Neu Addasiadau Eraill a Argymhellir	**Amcan Gor / (Tan) Wariant Addasedig 2025/26**	Gor / (Tan) Wariant Net Sefyllfa Terfynol 2024/25
Maes:-	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Gwasanaethau Oedolion						
Rheolaeth	598	536	(62)		(62)	(114)
Anabledd Dysgu	31,213	31,402	189		189	(92)
Iechyd Meddwl	6,076	6,636	560		560	(218)
Pobl Hŷn						
Preswyl a Nyrsio - Cartrefi	24,516	25,428	912		912	(750)
Gofal Cartref	11,700	13,258	1,558		1,558	2,125
Anabledd Corff	3,653	2,581	(1,072)		(1,072)	(1,214)
Taliadau Uniongyrchol	2,194	2,011	(183)		(183)	(433)
Eraill	3,057	3,147	90		90	408
	45,120	46,425	1,305	0	1,305	136
Cyfanswm Gwasanaethau Oedolion	**83,007**	**84,999**	**1,992**	**0**	**1,992**	**(288)**
Gwasanaethau Darparu (dangos cyllideb net)						
Gofal Preswyl	26	1,073	1,047		1,047	504
Gofal Cartref	1,147	1,251	104		104	614
Eraill	1	(9)	(10)		(10)	27
Cyfanswm Gwasanaethau Darparu	**1,174**	**2,315**	**1,141**	**0**	**1,141**	**1,145**
Addasiad Cau Cyfrifon 2024/25					**0**	**(757)**
Cyfanswm Oedolion, Iechyd a Llesiant	**84,181**	**87,314**	**3,133**	**0**	**3,133**	**100**

Oedolion, Iechyd a Llesiant

Dyrannwyd gwerth dros £3.1 miliwn o arian parhaol ychwanegol i'r Adran ar gyfer cyllideb 2025/26 ymlaen. Awgryma'r rhagolygon diweddaraf pe na byddai newid mewn gweithredu yn ystod y flwyddyn hon y byddai diffyg cyllidebol o £3.1m erbyn diwedd y flwyddyn ariannol.

Rheolaeth yr Adran - tanwariant ar y gyllideb gyfreithiol a throsiant staff.

Anabledd Dysgu - er y bu i'r gwasanaeth dderbyn dyraniad cyllideb ychwanegol o £400k yn 2025/26, nid yw'r cynlluniau arbedion newydd gwerth £735k yn cael eu gwireddu ac felly yn arwain at orwariant. Mae pwysau ar lety cefnogol ac ar y gwasanaeth preswyl yng nghartrefi'r Cyngor. Mae'r gwaith o adolygu pecynnau gofal yn parhau ac yn dwyn ffrwyth.

Iechyd Meddwl - er bod £177k o arian ychwanegol wedi ei ddyrannu i'r maes yn 2025/26, rhagwelir diffyg cyllidebol o £693k ar yr elfen breswyl a nyrsio yn dilyn cynnydd annisgwyl ac anarferol yn y nifer gyda saith o achosion newydd yn ystod blwyddyn ariannol yma (12 ers Tachwedd 2024). Mae cynlluniau cefnogol a llety cefnogol yn tanwario ac felly yn lleihau'r gorwariant a adroddir.

Pobl Hŷn - dyrannwyd £1.5 miliwn o arian parhaol ychwanegol i'r maes ar gyfer 2025/26, gyda £1.2 miliwn ohono i Ofal Cartref. Er hyn rhagwelir diffyg cyllidebol o £1.3 miliwn erbyn diwedd y flwyddyn. Ym mhreswyl a nyrsio, cynyddodd y galw am wasanaethau gofal preswyl gyda 29 preswylydd ychwanegol mewn cartrefi preifat, yn rhannol oherwydd heriau staffio yn y cartrefi preswyl mewnol a arweinia at leihad yn y gwelyau sydd ar gael, gan gynyddu'r costau'n sylweddol. Yng Ngofal cartref, y costau £1.6 miliwn uwchlaw'r gyllideb o ganlyniad i gostau ychwanegol yr ymdrechion i ddarparu gofal mewn ardaloedd lle nad oes gwasanaeth hawdd i'w gael. Yn y maes anabledd corff, llai o alw am ofal cartref yn parhau. Yn 'Eraill', cynlluniau arbedion sydd eto i'w gwireddu.

Gwasanaethau Darparu - gorwariant staff yng ngofal preswyl yn cynnwys £755k o orwariant ar ddefnydd o staff asiantaeth. Cyllideb ychwanegol o £1 miliwn wedi ei fuddsoddi yn barhaol yng ngofal cartref yn 2025/26 ac felly lleihad yn y gorwariant a adroddir eleni, serch hynny costau staff uwchlaw'r gyllideb, gyda lefelau salwch a chyfraddau oriau di-gyswllt uchel.

Arbedion - o ran sefyllfa gwireddu arbedion yr adran, er bod cynnydd wedi bod mewn gwireddu arbedion mae gwerth £1.5 miliwn o arbedion eto ar ôl i'w gwireddu.

CYLLIDEB REFENIW 2025/26 - ADOLYGIAD DIWEDD AWST

Adran Plant a Theuluoedd	Amcan Cyllideb 2025/26	Amcan Sefyllfa 2025/26	**Amcan Gor / (Tan) Wariant Gros 2025/26**	Defnydd o Ffynonellau Eraill Neu Addasiadau Eraill a Argymhellir	**Amcan Gor / (Tan) Wariant Addasedig 2025/26**	Gor / (Tan) Wariant Net Sefyllfa Terfynol 2024/25
Maes:-	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Rheolaeth	708	825	117		117	(3)
Gweithredol	3,075	3,450	375		375	433
Lleoliadau						
Lleoliadau All-Sirol	6,930	7,339	409		409	2,107
Cartrefi Grwpiau Bychan	196	208	12		12	28
Maethu Drwy Asiant	1,755	1,523	(232)		(232)	(427)
Maethu Mewnol	3,120	3,138	18		18	(201)
Gwasanaethau Cefnogol ac Eraill	2,211	2,429	218		218	427
	14,212	14,637	425	0	425	1,934
Ôl-16	1,779	2,008	229		229	273
Gwasanaeth Derwen	3,662	4,177	515		515	1,235
Cyfiawnder Ieuenctid	274	269	(5)		(5)	(41)
Blynyddoedd Cynnar	156	(15)	(171)		(171)	(119)
Uned Datblygu'r Gweithlu	311	311	0		0	0
Eraill	2,371	2,447	76		76	93
Addasiad Cau Cyfrifon 2024/25			0		0	(3,705)
Cyfanswm Plant a Theuluoedd	**26,548**	**28,109**	**1,561**	**0**	**1,561**	**100**

Plant a Theuluoedd

Dyrannwyd gwerth £2.175 miliwn o arian parhaol ychwanegol i'r Adran ar gyfer cyllideb 2025/26. Er hyn, rhagwelir y bydd diffyg cyllideb yr adran yn £1.5 miliwn erbyn diwedd y flwyddyn ariannol.

Rheolaeth - costau staffio ychwanegol un tro.

Gweithredol - er bod adnodd ychwanegol parhaol gwerth £365k wedi ei ddyrannu i'r maes ar gyfer 2025/26 ymlaen, mae'r tueddiad gorwariant yn parhau o ganlyniad i bwysau sylweddol ar gefnogaeth cynlluniau cefnogol ynghyd â staffio uwchlaw'r gyllideb gweithwyr maes.

Lleoliadau - er bod cynnydd yn y nifer cyfartalog lleoliadau all-sirol unwaith eto eleni i 37 (34.3 yn 2024/25, 32.5 yn 2023/24, 25.7 yn 2022/23), gan fod tri achos eithriadol mewn lleoliadau heb eu cofrestru eisoes wedi dod i ben eleni a thri pellach yn dod i ben cyn diwedd Hydref, golyga fod y costau wedi lleihau yn sylweddol gan eu bod yn costio £675k yr un ar gyfartaledd. Gwelwyd cost cyfartalog y lleoliadau eraill yn lleihau i £205k o'i gymharu â 2024/25.

Mae niferoedd cyfartalog Maethu drwy Asiant a Maethu Mewnol yn gyson â niferoedd 2024/25. Gwelwyd fod yr incwm gan y Swyddfa Gartref wedi lleihau ar gyfer y ceiswyr lloches heb rieni neu warcheidwaid sydd yn derbyn gwasanaeth. Yng nghefnogol ac eraill pwysau cynyddol ar y gyllideb gweithwyr cefnogol ac ar y gwasanaeth mabwysiadu gogledd Cymru.

Cartrefi Grwpiau Bychan - mae'r cartrefi wrthi'n cael eu sefydlu yng Ngwynedd gydag un cartref bellach yn weithredol, yr ail yn yr Hydref a'r trydydd yn Chwefror. Mae'r ddarpariaeth fewnol yma yn golygu y bydd modd lleoli plant yn fewnol yn hytrach nac efo darparwyr allanol all-sirol. Bu i'r Cyngor dderbyn grantiau i sefydlu'r cartrefi ynghyd â chyfraniad tuag at gostau rhedeg y cartrefi eleni.

Ôl-16 - pwysau ychwanegol ar y gwasanaeth gan gynnwys ar yr elfen ceiswyr lloches dros 18 oed, gan nad yw'r cyfraniad gan y Swyddfa Gartref yn ddigonol i gyfarch y costau. Staffio uwchlaw'r gyllideb gweithwyr cymdeithasol hefyd yn cyfrannu at y gorwariant.

Derwen - i ymateb i'r tueddiad gorwariant bu i Derwen dderbyn dyraniad adnoddau parhaol ychwanegol o £1 miliwn ar gyfer cyllideb 2025/26. Serch hyn, mae'r rhagolygon gorwariant yn £515k, gyda phwysau ar weithwyr cynlluniau cefnogol a chefnogaeth arbenigol.

Blynyddoedd Cynnar - trosiant staff a grantiau cynyddol ar gael i gyllido gwariant craidd wedi arwain at danwariant.

Eraill - nifer o ffactorau gan gynnwys gorwariant ar ffioedd gwasanaethau arbenigol ac ar y gwasanaeth tu allan i oriau.

CYLLIDEB REFENIW 2025/26 - ADOLYGIAD DIWEDD AWST

Gwasanaeth Busnes a Chomisiynu Gofal	Amcan Cyllideb 2025/26	Amcan Sefyllfa 2025/26	**Amcan Gor / (Tan) Wariant Gros 2025/26**	Defnydd o Ffynonellau Eraill Neu Addasiadau Eraill a Argymhellir	**Amcan Gor / (Tan) Wariant Addasedig 2025/26**	Gor / (Tan) Wariant Net Sefyllfa Terfynol 2024/25
Maes:-	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Cefnogaeth a Chomisiynu	1,328	1,328	0		0	(77)
Incwm a Chyllid	1,556	1,492	(64)		(64)	83
Gwasanaethau Ataliol	279	250	(29)		(29)	(21)
Addasiad Cau Cyfrifon 2024/25 - peidio caniatáu cario tanwariant			0		0	15
Cyfanswm Gwasanaeth Busnes a Chomisiynu Gofal	**3,163**	**3,070**	**(93)**	**0**	**(93)**	**0**

Gwasanaeth Busnes a Chomisiynu Gofal

Cefnogaeth a Chomisiynu - staffio uwchlaw'r gyllideb ar Gynllun Gofalwyr yn cael ei wrthbwyso gan gwtogi ar wariant ar y gyllideb gwasanaeth proffesiynol a derbyniad grant yn yr Uned Ddatblygu.

Incwm a Chyllid - derbyniad grant tuag at amser staff ynghlwm â gwaith i weithredu meddalwedd achosion gofal ar hyd gogledd Cymru yw'r prif reswm am y tanwariant a ragwelir.

Gwasanaeth Ataliol - derbyniad grant ychwanegol ar gyfer y gwasanaethau ataliol yn golygu bod tanwariant yn cael ei ragweld erbyn diwedd y flwyddyn ariannol.

CYLLIDEB REFENIW 2025/26 - ADOLYGIAD DIWEDD AWST

Adran Addysg	Amcan Cyllideb 2025/26	Amcan Sefyllfa 2025/26	**Amcan Gor / (Tan) Wariant Gros 2025/26**	Defnydd o Ffynonellau Eraill Neu Addasiadau Eraill a Argymhellir	**Amcan Gor / (Tan) Wariant Addasedig 2025/26**	Gor / (Tan) Wariant Net Sefyllfa Terfynol 2024/25
Maes:-	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Arweinyddiaeth a Rheolaeth	2,516	2,564	48		48	33
Ysgolion Datganoledig	105,017	105,017	0		0	0
Gwasanaethau Ansawdd Ysgolion	(2,205)	(2,226)	(21)		(21)	(43)
Isadeiledd a Gwasanaethau Cefnogol						
Cludiant	8,380	8,380	0		0	0
Gwasanaeth Atodol	1,087	1,000	(87)		(87)	(182)
Eraill	4,208	4,268	60		60	(18)
	13,675	13,648	(27)	0	(27)	(200)
Anghenion Dysgu Ychwanegol a Chynhwysiad	5,477	5,449	(28)		(28)	24
Gwasanaeth Ieuenctid	1,012	1,020	8		8	(5)
Addasiad Cau Cyfrifon 2024/25 - peidio caniatáu cario tanwariant			0		0	191
Cyfanswm Addysg	**125,492**	**125,472**	**(20)**	**0**	**(20)**	**0**

Addysg

Arweinyddiaeth a Rheolaeth - gwariant un tro ar system rheoli gwybodaeth newydd ar gyfer yr ysgolion.

Gwasanaeth Ansawdd Ysgolion - cyfnod trosianol i'r gwasanaeth newydd gyda swyddi gwag ond fod pwysau ar y gyllideb cyfundrefn drochi.

Cludiant - yn dilyn gorwariant sylweddol yn y maes dros y blynyddoedd diwethaf, dyranwyd cyllideb o £896k ar sail barhaol a £939k pellach am flwyddyn yn unig i gyfarch y pwysau ar y maes bysus a thacsis ysgolion. Yn seiliedig ar y rhagolygon diweddaraf mae modd cwtogi'r cyfraniad un tro i £639k, felly adroddir ar sefyllfa ariannol gytbwys.

Mae'r maes cludiant yn parhau i fod yn destun adolygiad strategol i geisio rheoli'r cynnydd yn y gwariant, fel bod modd ceisio lleihau'r gorwariant a manteisio ar gyfleoedd effeithlonrwydd.

Isadeiledd a Gwasanaethau Cefnogol - Gwasanaeth Atodol - rhagolygon o incwm uwch a chostau is ar gyfer arlwyaeth yn dilyn derbyniad grant ar gyfer cinio ysgol am ddim ysgolion cynradd. Gorwariant ar gostau staff oherwydd salwch yn faterion yn glanhau a gofalu ysgolion. Yr elfen gofal o'r clybiau brecwast hefyd yn parhau i orwario £89k o ganlyniad i gostau staff uwch a diffyg incwm.

Isadeiledd a Gwasanaethau Cefnogol - Eraill - costau un tro sydd yn cael ei leihau gan danwariant ar gyllidebau eraill.

Anghenion Dysgu Ychwanegol a Chynhwysiad - darlun cymysg sydd yn gyfuniad o drosiant staff a derbyniad grant ond pwysau ar benawdau amrywiol eraill. Mae'r amgylchiadau yn ymwneud ag un ganolfan benodol bellach wedi dod i ben ac yn gyfrifol am orwariant o £66k.

Gwasanaeth Ieuenctid - gwariant uwch mewn nifer o feysydd gan gynnwys Cymorth Ieuenctid a Chlybiau Ieuenctid.

CYLLIDEB REFENIW 2025/26 - ADOLYGIAD DIWEDD AWST

Adran Economi a Chymuned	Amcan Cyllideb 2025/26	Amcan Sefyllfa 2025/26	**Amcan Gor / (Tan) Wariant Gros 2025/26**	Defnydd o Ffynonellau Eraill Neu Addasiadau Eraill a Argymhellir	**Amcan Gor / (Tan) Wariant Addasedig 2025/26**	Gor / (Tan) Wariant Net Sefyllfa Terfynol 2024/25
Maes:-	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Rheolaeth	407	403	(4)		(4)	(269)
Rhaglenni Adfywio a Chefnogi Cymunedau	644	644	0		0	113
Morwrol a Pharciau Gwledig	(138)	(112)	26		26	195
Cytundebau Byw'n Iach a Hamdden Eraill	2,194	2,527	333	(219)	114	151
Rhaglenni Datblygu Economaidd	(67)	(67)	0		0	(200)
Marchnata a Digwyddiadau	269	269	0		0	(27)
Llyfrgelloedd Gwynedd	1,854	1,829	(25)		(25)	(105)
Amgueddfeydd, Celfyddydau ac Archifau Gwynedd	1,095	1,110	15		15	147
Defnydd o Gronfa Tanwariant yr Adran	49	0	(49)		(49)	(5)
Cyfanswm Economi a Chymuned	**6,307**	**6,603**	**296**	**(219)**	**77**	**0**

Economi a Chymuned

Rheolaeth - derbyniad grant yn arwain at danwariant ar y gyllideb graidd.

Morwrol a Pharciau Gwledig - darlun cymysg sydd yn cynnwys gwariant uwchlaw'r gyllideb o £66k yn Noc Fictoria, Caernarfon tra bod Parciau Gwledig yn tanwario (£45k) o ganlyniad i danwariant staff a rhagori incwm ym Mharc Padarn, tra bod llai o wariant ar nifer o benawdau ym Mharc Glynllifon.

Cytundebau Byw'n Iach a Hamdden Eraill - trosglwyddwyd y ddarpariaeth hamdden i Gwmni Byw'n Iach yn Ebrill 2019, ond fod cyfrifoldeb am gostau rhedeg yr eiddo yn aros efo'r Cyngor. Dros y blynyddoedd diwethaf mae'r cwmni wedi derbyn cefnogaeth ariannol flynyddol gan y Cyngor oedd yn £550k yn 2022/23, £308k yn 2023/24 ac yn £281k yn 2024/25, oedd uwchlaw'r taliad cytundebol y contract ddarparu, i'w galluogi i gynnal eu gwasanaethau. Rhagwelir fod y galw am gefnogaeth ariannol yn parhau eleni a'r swm gofynnol yn £219k erbyn diwedd y flwyddyn.

Ymhellach, gorwariant o £150k ar gyllideb rhedeg yr adeiladau hamdden gan yr Adran Economi a Chymuned.

Llyfrgelloedd Gwynedd - cyfnod trosiannol yn dilyn y gwaith o ailstrwythuro'r gwasanaeth sydd yn golygu bod rhai swyddi wedi bod yn wag am ran o'r flwyddyn. Derbyniad incwm rhent yn uwch ynghyd â llai o wariant ar nifer o benawdau'r gyllideb.

Amgueddfeydd, Celfyddydau ac Archifau Gwynedd - gorwariant yn bennaf gan fod costau staff uwchlaw'r gyllideb a diffyg incwm yn faterion yn Storiel £27k ac Amgueddfa Lloyd George £24k. Bu gwelliant yn y rhagolygon incwm ar gyfer Neuadd Dwyfor.

Er mwyn lleihau'r gorwariant a adroddir, mae'r adran yn defnyddio £49k o gronfa tanwariant adrannol.

Argymhellir i'r Cabinet gymeradwyo cymorth ariannol ychwanegol i Gwmni Byw'n Iach os yw'r gorwariant yn parhau ar ddiwedd y flwyddyn ariannol, gyda'r rhagolygon presennol yn amcanu cymorth gwerth £219k.

CYLLIDEB REFENIW 2025/26 - ADOLYGIAD DIWEDD AWST

Adran Priffyrdd, Peirianneg ac YGC (yn cynnwys Cefnffyrdd)	Amcan Cyllideb 2025/26	Amcan Sefyllfa 2025/26	**Amcan Gor / (Tan) Wariant Gros 2025/26**	Defnydd o Ffynonellau Eraill Neu Addasiadau Eraill a Argymhellir	**Amcan Gor / (Tan) Wariant Addasedig 2025/26**	Gor / (Tan) Wariant Net Sefyllfa Terfynol 2024/25
Maes:-	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Gwasanaethau:						
Priffyrdd (cynnwys Cefnffyrdd)	12,249	12,437	188		188	241
Peirianneg	486	455	(31)		(31)	(25)
Bwrdeistrefol	6,098	6,543	445		445	674
Ymgynghoriaeth Gwynedd	204	124	(80)		(80)	(234)
Addasiad Cau Cyfrifon 2024/25			0		0	(556)
Cyfanswm Priffyrdd, Peirianneg ac YGC	**19,037**	**19,559**	**522**	**0**	**522**	**100**

Priffyrdd, Peirianneg ac YGC (gan gynnwys Cefnffyrdd)

Gwasanaethau Priffyrdd - er y gwelwyd cynnydd mewn gwireddu arbedion yn y maes, rhai arbedion newydd yn parhau angen eu cyflawni. Ymhellach i hyn, lleihad yn yr incwm gan asiantaethau allanol.

Gwasanaethau Peirianneg - tanwariant ar amrywiol benawdau ynghyd â derbyniad incwm uwch.

Gwasanaethau Bwrdeistrefol - darlun cymysg sydd yn gyfuniad o ffactorau gan gynnwys yr angen i wireddu arbedion. Pwysau hefyd ar gyllidebau staff glanhau strydoedd a glanhau toiledau cyhoeddus. Colledion incwm yn faterion yn cynnal tiroedd a thoiledau cyhoeddus. Yn dilyn gwaith diweddar yn yr Amlosgfa, o ganlyniad gwelwyd lleihad yn y rhagolygon incwm cysylltiedig.

Ymgynghoriaeth Gwynedd - rhagolygon o ragori ar yr incwm gan sefydliadau allanol megis cynghorau eraill a Llywodraeth Cymru yn y maes ffyrdd a pheirianneg ynghyd â swyddi gwag a throsiant staff.

CYLLIDEB REFENIW 2025/26 - ADOLYGIAD DIWEDD AWST

Adran Amgylchedd	Amcan Cyllideb 2025/26	Amcan Sefyllfa 2025/26	**Amcan Gor / (Tan) Wariant Gros 2025/26**	Defnydd o Ffynonellau Eraill Neu Addasiadau Eraill a Argymhellir	**Amcan Gor / (Tan) Wariant Addasedig 2025/26**	Gor / (Tan) Wariant Net Sefyllfa Terfynol 2024/25
Maes:-	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Rheolaeth	783	944	161		161	212
Gwasanaeth Cynllunio a Rheolaeth Adeiladu	777	844	67		67	189
Gwasanaethau Gofal Stryd a Thrafnidiaeth						
Rheolaeth Rhwydwaith (Trafnidiaeth)	356	(18)	(374)		(374)	(547)
Parcio a Gorfodaeth Parcio	(2,623)	(2,417)	206		206	753
Cludiant Integredig	2,313	2,383	70		70	(68)
	46	(52)	(98)	0	(98)	138
Marchnadoedd	11	10	(1)		(1)	0
Cefn Gwlad a Mynediad	738	745	7		7	(7)
Gwarchod y Cyhoedd	1,938	1,880	(58)		(58)	(283)
Gwastraff	14,659	15,321	662		662	1,100
Defnydd o Gronfa Adennill Enillion Cyfrannol Parc Adfer			0		0	(1,100)
Addasiad Cau Cyfrifon 2024/25			0		0	(149)
Cyfanswm Amgylchedd	**18,952**	**19,692**	**740**	**0**	**740**	**100**
Derbyniad Incwm / Grant yn 2025/26 i'w roi mewn Cronfeydd						
Adennill Enillion Cyfrannol Parc Adfer		*(187)*	*(187)*	***187***	***0***	
Cyfrifoldeb Estynedig Cynhyrchwyr am ddeunydd pecynnu		*(3,713)*	*(3,713)*	***3,713***	***0***	
Cyfanswm	***0***	***(3,900)***	***(3,900)***	***3,900***	***0***	

Amgylchedd

Rheolaeth yr Adran - oediad mewn gwireddu gwerth £150k o gynlluniau arbedion ynghyd â gorwariant ar gostau cerbydau.

Gwasanaeth Cynllunio a Rheolaeth Adeiladu - mae diffyg incwm yn faterion yn Rheolaeth Datblygu a Pridiannau Tir, ond sydd yn cael ei leihau gan danwariant ar gostau staff.

Rhagwelir costau gwerth £1.5 miliwn yn ymwneud ag adeilad peryglus sef Gwesty Corbett Arms, Tywyn, sef adeilad rhestredig Gradd II, sydd wedi bod yn achos pryder i Gyngor Gwynedd a'r gymuned leol ers blynyddoedd gan ei fod mewn cyflwr strwythurol peryglus ac sydd wedi golygu fod y Cyngor wedi gorfod gweithredu er mwyn amddiffyn a diogelu'r cyhoedd. Ni all yr Adran ymdopi gyda'r fath wariant yn ddi-rybudd o fewn eu cyllideb refeniw arferol ac felly bydd angen adroddiad ar wahân maes o law i ystyried pa opsiynau eraill sydd gennym i gyfarch y gost yma.

Gwasanaethau Gofal Stryd a Thrafnidiaeth
Rheolaeth Rhwydwaith (Trafnidiaeth) - rhagori ar incwm ffioedd gwaith stryd, swyddi gweigion a thanwariant ar nifer o benawdau'r gyllideb.

Parcio a Gorfodaeth Parcio - yn dilyn i ffioedd parcio gael eu codi yn Ebrill 2025, y rhagolygon incwm parcio yn well na'r diffyg o £826k a adroddwyd yn 2024/25, ond yn parhau i fod £319k yn is na'r targed. Tanwariant ar staff a chyllidebau eraill yn gwella'r sefyllfa.

Cludiant Integredig - nid yw'r grantiau a dderbynnir i'r maes yn cyfarch yr holl gostau. Rhagolygon o danwariant ar gostau staff a chyllidebau eraill yn lleihau'r gorwariant a adroddir.

Gwarchod y Cyhoedd - swyddi gwag a llai o wariant ar nifer o benawdau'r gyllideb gan gynnwys gwasanaethau a chyflenwadau. Rhagolygon o ragori ar incwm yn safonau masnach ond incwm i lawr ar gyfer y maes trwyddedu tacsis, trwyddedau a gwarchod yr amgylchedd.

Gwastraff - er bod cyllideb ychwanegol o £400k wedi ei dyrannu ar gyfer 2025/26 ymlaen, mae nifer o faterion yn gyfrifol am y gorwariant o £662k a ragwelir. Y gwaith o gyflwyno'r newidiadau i'r maes yn parhau ond gorwariant ar gasglu gwastraff ac ailgylchu, rhedeg y canolfannau ailgylchu ac ar y safleoedd trin a throsglwyddo gwastraff. Mae yna nifer o gynlluniau arbedion yn llithro o ganlyniad i heriau ail-strwythuro. Disgwylir lleihad yn y costau gwaredu gwastraff Parc Adfer sydd yn cynorthwyo'r sefyllfa.

Targed Ailgylchu 2024/25 - yn dilyn i Gyngor Gwynedd gyflawni cyfradd o 65.3% ar ailgylchu ar gyfer 2024/25 sydd islaw targed ailgylchu 70% Llywodraeth Cymru, golyga fod y Cyngor yn wynebu dirwy o £612k, sydd yn ddarostyngedig i asesiad yn erbyn gwahanol feini prawf gan y Llywodraeth. Credwn fod y risg o orfodi'r ddirwy arnom yn isel ac felly nid ydym wedi cynnwys y swm yma yn y tafluniad at ddiwedd y flwyddyn.

Adennill Enillion Cyfrannol Parc Adfer - Arbediad un-tro i'r holl gynghorau o enillion ail-ariannu Parc Adfer. Mae'r cyfraniad wedi ei roi mewn cronfa, gyda'r galwad cyntaf ohono i'w ddefnyddio i gyllido gorwariant yn y maes gwastraff.

Cyfrifoldeb Estynedig Cynhyrchwyr am ddeunydd pecynnu - derbyniad incwm newydd i gynghorau sydd yn deillio o ardoll ar ddeunyddiau pacio i gynhyrchwyr a mân-werthwyr, er mwyn hybu ailgylchu. Bydd rhaid defnyddio cyfran gyntaf yr incwm hwn ar gyfer cyfarch unrhyw ddiffyg gan y gwasanaeth gwastraff a'r gweddill yn cael ei roi mewn cronfa i'w flaenoriaethu.

CYLLIDEB REFENIW 2025/26 - ADOLYGIAD DIWEDD AWST

Adran Tai ac Eiddo	Amcan Cyllideb 2025/26	Amcan Sefyllfa 2025/26	**Amcan Gor / (Tan) Wariant Gros 2025/26**	Defnydd o Ffynonellau Eraill Neu Addasiadau Eraill a Argymhellir	**Amcan Gor / (Tan) Wariant Addasedig 2025/26**	Gor / (Tan) Wariant Net Sefyllfa Terfynol 2024/25
Maes:-	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Rheolaeth	795	659	(136)		(136)	(35)
Gwasanaethau Tai						
Digartrefedd	6,795	7,258	463		463	(34)
Tai Sector Breifat	478	412	(66)		(66)	15
Eraill	426	327	(99)		(99)	(9)
	7,699	7,997	298	0	298	(28)
Gwasanaethau Eiddo						
Eiddo	3,882	3,876	(6)		(6)	41
Gofalu, Arlwyo a Glanhau	13	24	11		11	19
	3,895	3,900	5	0	5	60
Addasiad Cau Cyfrifon 2024/25			0		0	3
Cyfanswm Tai ac Eiddo	**12,389**	**12,556**	**167**	**0**	**167**	**0**

Tai ac Eiddo

Rheolaeth - tanwariant ar wasanaethau a chyflenwadau ac ar gostau staff.

Digartrefedd - y tueddiad o bwysau sylweddol ar y gwasanaeth llety argyfwng yn parhau, gyda rhagolygon fod gwariant ar y maes am fod yn £6.7 miliwn eleni, sydd yn cymharu â £6 miliwn y llynedd. Mae cyllideb ychwanegol o £3 miliwn wedi ei ddyrannu o bremiwm treth cyngor i lety argyfwng ynghyd â chyllideb un-tro ychwanegol a ddyrannwyd fel rhan o'r drefn bidiau i gynorthwyo gyda'r pwysau cynyddol. Gwelir cyfuniad o gostau uwch ar gyfer symud a storio eiddo personol aelwydydd sy'n derbyn llety argyfwng, cynnydd yn y nifer o unigolion sy'n cyflwyno'n ddigartref ac angen llety a chynnydd ym mhris y noson ar gyfer llety argyfwng gan rai darparwyr.

Tai Sector Breifat - trosiant staff a thanwariant ar gyflenwadau a gwasanaethau.

Gwasanaethau Tai, Eraill - tanwariant ar gostau staff ac ar gyllidebau eiddo ynghyd â derbyniad grant.

Gwasanaethau Eiddo - tanwariant ar gostau staff ac ar gostau teithio ond pwysau ar y gyllideb gwasanaethau a chyflenwadau yn Eiddo tra fod diffyg incwm yn broblem yn Difa Pla.

Gofalu, Arlwyo a Glanhau - gorwariant ar gostau gwasanaethau a chyflenwadau a diffyg yn yr incwm.

CYLLIDEB REFENIW 2025/26 - ADOLYGIAD DIWEDD AWST

Adrannau Canolog	Amcan Cyllideb 2025/26	Amcan Sefyllfa 2025/26	**Amcan Gor / (Tan) Wariant Gros 2025/26**	Defnydd o Ffynonellau Eraill Neu Addasiadau Eraill a Argymhellir	**Amcan Gor / (Tan) Wariant Addasedig 2025/26**	Gor / (Tan) Wariant Net Sefyllfa Terfynol 2024/25
Maes:-	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Tîm Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol	2,937	2,916	(21)		(21)	0
Cyllid (a Thechnoleg Gwybodaeth)	9,361	9,353	(8)		(8)	0
Gwasanaethau Corfforaethol	8,473	8,467	(6)		(6)	0
Cyfanswm Adrannau Canolog	**20,771**	**20,736**	**(35)**	**0**	**(35)**	**0**

Adrannau Canolog

Tîm Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol - rhagori ar incwm a throsiant staff mewn gwahanol feysydd yn gyfrifol am y tanwariant a ragwelir. Bydd costau un-tro amrywiol hefyd yn cael eu cyllido o fewn y tanwariant.

Cyllid (a Thechnoleg Gwybodaeth) - trosiant staff a denu incwm ychwanegol yn cynorthwyo'r adran i ymdopi efo'r cynnydd sylweddol yng nghostau prosesu incwm gan gwsmeriaid a thrigolion Gwynedd.

Gwasanaethau Corfforaethol - cyfuniad o resymau yn gyfrifol am y sefyllfa a ragwelir, ond yn bennaf tanwariant ar gostau staff a rhagori ar incwm. Mae'r rhagolygon diweddaraf yn awgrymu y bydd yr Argraffdy yn gorwario erbyn diwedd y flwyddyn.

CYLLIDEB REFENIW 2025/26 - ADOLYGIAD DIWEDD AWST

Corfforaethol (Dim ond yn adlewyrchu y gwahaniaethau)	Amcan Cyllideb 2025/26	Amcan Sefyllfa 2025/26	**Amcan Gor / (Tan) Wariant Gros 2025/26**	Defnydd o Ffynonellau Eraill Neu Addasiadau Eraill a Argymhellir	**Amcan Gor / (Tan) Wariant Addasedig 2025/26**	Gor / (Tan) Wariant Net Sefyllfa Terfynol 2024/25
Maes:-	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Treth Cyngor	*	*	(1,986)	1,986	0	0
Gostyngiadau Treth Cyngor	*	*	258	(258)	0	0
Llogau	*	*	(104)	104	0	0
Darpariaeth Arbedion	*	*	0	0	0	0
Chwyddiant Tâl			(601)	601	0	0
Yswiriant Gwladol	*	*	(289)	289	0	0
Dileu Balansau Negyddol Cronfeydd Maes Gofal	*	*	576	(576)	0	0
Eraill	*	*	(1,611)	1,611	0	0
Cyfanswm Corfforaethol	*	*	**(3,757)**	**3,757**	**0**	**0**

Corfforaethol

Treth Cyngor - cynnyrch treth ychwanegol o ganlyniad i ragdybiaethau darbodus wrth osod cyllideb 2025/26. Yn dilyn y tueddiad a welwyd yn 2024/25 gyda chynnydd o 387 yn y nifer o ail gartrefi'r premiwm, bu cynnydd pellach o 79 hyd at ddiwedd Awst eleni. Ymhellach i hyn, hyd at ddiwedd Awst gwelwyd 347 eiddo yn trosglwyddo o drethi annomestig i dreth cyngor (692 yn 2024/25, 381 yn 2023/24). Ond, yn groes i'r darlun yma, bu i Swyddfa'r Prisiwr ganiatáu 81 eiddo i drosglwyddo o dreth cyngor i drethi annomestig (189 yn 2024/25, 193 yn 2023/24, 452 yn 2022/23). Yn 2025/26 mae £6 miliwn o bremiwm treth cyngor wedi ei neilltuo ar gyfer y Strategaeth Dai a £3 miliwn pellach ar gyfer y maes Digartrefedd.

Gostyngiadau Treth Cyngor - yn dilyn ymgyrch i dargedu grwpiau gwahanol i gynyddu niferoedd y ceisiadau, gwelwyd cynnydd yn y niferoedd sydd yn hawlio'r gostyngiad yng Ngwynedd dros y 12 mis diwethaf o'i gymharu â'r tueddiad mewn blynyddoedd blaenorol.

Llogau - rhagwelir y bydd llogau yn rhagori'r targed disgwyliedig eleni.

Darpariaeth Arbedion - yn dilyn anallu rhai adrannau i wireddu arbedion mewn rhai meysydd, mae darpariaeth gorfforaethol wedi ei wneud fel ei fod ar gael i ddileu arbedion problemus a phontio gwireddu arbedion.

Chwyddiant Tâl - yn dilyn cadarnhad diweddar am setliad tâl 2025/26 athrawon a gweddill y gweithlu, y setliad yn is na'r hyn a ddarparwyd yn y gyllideb ynghyd â derbyniad grant tuag at dâl athrawon.

Yswiriant Gwladol - bu i Lywodraeth Cymru oedi ar gadarnhau eu cyfraniad tuag at gostau ychwanegol yswiriant gwladol cynghorau tan yr haf, derbyniodd y Cyngor grant oedd yn uwch na'r hyn a ddisgwyliwyd yn wreiddiol.

Dileu Balansau Negyddol Cronfeydd Maes Gofal - mae gwerth £576k o gronfeydd gorwariant wedi cronni gan yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant a'r Adran Plant a Theuluoedd dros y tair blynedd ariannol ddiwethaf, awgrymir eu bod yn cael eu dileu i ganiatau'r adrannau i roi sylw i'r heriau presennol.

Argymhellir fod £3.757 miliwn yn cael ei drosglwyddo i Gronfa Strategaeth Ariannol y Cyngor, gyda'i ddefnydd i'w ystyried cyn diwedd y flwyddyn ariannol bresennol.

Yn dilyn ymarferiad adolygiad o'r cronfeydd a fanylir yn **Atodiad 3**, fod cronfeydd gorwariant yr:
- Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant sydd werth £300k
- Adran Plant a Theuluoedd gwerth £276k

felly cyfanswm o £576k yn cael eu dileu i ganiatau i'r adrannau ganolbwyntio ar heriau 2025/26.

Adolygiad o Gronfeydd

Yn dilyn adolygiad o'r cronfeydd, argymhellir dileu y balansau negyddol sydd yn y cronfeydd canlynol yn dilyn i'r adrannau yn y maes gofal orwario dair blynedd yn olynol:

Cronfa	**Swm i'w ddileu £'000**
Cronfa Gorwariant Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant	300
Cronfa Gorwariant Adran Plant a Theuluoedd	276
Cyfanswm	**576**

CYNGOR GWYNEDD – Adroddiad i Gabinet Cyngor Gwynedd

Teitl yr eitem:	Rhaglen Gyfalaf 2025/26 – Adolygiad Diwedd Awst (sefyllfa 31 Awst 2025)
Aelod Cabinet:	Cynghorydd Huw Wyn Jones, Aelod Cabinet Cyllid
Swyddog perthnasol:	Ffion Madog Evans, Pennaeth Cyllid Cynorthwyol – Cyfrifeg a Phensiynau
Dyddiad y cyfarfod:	11 Tachwedd 2025

1. **Penderfyniad a Geisir:**
   - Derbyn yr adroddiad ar adolygiad diwedd Awst (sefyllfa 31 Awst 2025) o'r rhaglen gyfalaf.
   - Cymeradwyo'r addasiadau canlynol i'r Gyllideb Gyfalaf a gymeradwywyd ar 6 Mawrth 2025 o safbwynt dulliau ariannu'r rhaglen (fel nodir yn rhan 3.2.3 o'r adroddiad), sef:
     - cynnydd o £290,000 mewn defnydd o fenthyca
     - cynnydd o £13,390,000 mewn defnydd o grantiau a chyfraniadau
     - cynnydd o £36,000 mewn defnydd o gyfraniadau refeniw
     - lleihad o £2,743,000 mewn defnydd o'r gronfa gyfalaf
     - cynnydd o £29,000 mewn defnydd o gronfeydd adnewyddu ac eraill.

2. **Y rheswm pam fod angen i'r Cabinet wneud y penderfyniad:**
   Cyfrifoldeb y Cabinet yw cymryd camau, fel bo angen, er mwyn sicrhau rheolaeth briodol dros gyllidebau'r Cyngor. Rhaid sicrhau trefniadau ariannu priodol ar gyfer cynlluniau'r Cyngor i wario ar gyfalaf. Y Cabinet sydd wedi'u hawdurdodi i addasu'r rhaglen gyfalaf. Gofynnir am gymeradwyaeth i'r rhaglen arfaethedig (rhan 3.2.2) a'i ariannu (rhan 3.2.3).

   Argymhellir yma gamau er mwyn sicrhau ffynonellau ariannu pendant am gynlluniau cyfalaf 2025/26 – 2027/28.

3. **Cyflwyniad a Rhesymeg**

   3.1 Cefndir/ Cyflwyniad
   Cyflwynir yr adroddiad technegol yma fel rhan o'r drefn adolygu cyllideb 2025/26. Prif ddiben yr adroddiad yw cyflwyno'r rhaglen gyfalaf ddiwygiedig, a chymeradwyo'r ffynonellau ariannu perthnasol. Mae crynodeb yn rhannau 3.2.2 a rhan 3.2.3 o'r adroddiad (rhesymeg a chyfiawnhad dros argymell y penderfyniad) fel a ganlyn:

- Rhan 3.2.1: Prif Gasgliadau
- Rhan 3.2.2: Dadansoddiad fesul Adran o'r rhaglen gyfalaf £152.94m am y 3 blynedd 2025/26 – 2027/28.
- Rhan 3.2.3: Ffynonellau ariannu'r cynnydd net oddeutu £11.002m ers y gyllideb agoriadol.
- Rhan 3.2.4: Manylder grantiau ychwanegol ers y gyllideb agoriadol.
- Rhan 3.2.5: Dadansoddiad dangosyddion darbodus cyfalaf.

Mae gan y Cabinet rôl i gymeradwyo'n ffurfiol yr ymgorfforiad o ariannu trwy grant i mewn i'r gyllideb gyfalaf, ond hefyd mae angen delio gyda sefyllfaoedd lle bu newid rhwng blynyddoedd mewn proffil gwario a newid mewn gwerth cyfraniadau a derbyniadau cyfalaf.

Materion technegol ynghylch ariannu'r cynlluniau sydd gerbron ac mae ymhlygiadau a dadleuon eisoes wedi'u cyfarch wrth fabwysiadu'r cynlluniau cyfalaf unigol.

3.2 Rhesymeg a chyfiawnhad dros argymell y penderfyniad

3.2.1 Prif Gasgliadau

Y prif gasgliadau sydd yn codi o'r sefyllfa ddiwygiedig yw:

- Fod cynlluniau pendant mewn lle i fuddsoddi tua £100.7m yn 2025/26 ar gynlluniau cyfalaf, gyda £47.4m (47%) ohono wedi'i ariannu trwy ddenu grantiau penodol.

- Mae £12.4m ychwanegol o wariant arfaethedig wedi'i ailbroffilio o 2025/26 i 2026/27 a 2027/28, ond ni achoswyd unrhyw golled ariannu i'r Cyngor ble gwelwyd cynlluniau yn llithro.

3.2.2 Rhaglen Gyfalaf 2025/26 i 2027/28

Gweler isod y rhaglen gyfalaf arfaethedig ddiwygiedig ar ddiwedd Awst 2025, gyda'r sefyllfa arfaethedig ddiwygiedig i'r blynyddoedd dilynol:

ADRAN	ADOLYGIAD DIWEDD AWST				Cynnydd/(Lleihad) ers y Gyllideb	Addasiad Llithriad	Cynnydd/(Lleihad) ers y Gyllideb heb Lithriadau
	2025/26 £000	2026/27 £000	2027/28 £000	Cyfanswm £000	£000	£000	£000
Addysg	16,301	8,218	3,451	27,970	**9,547**	8,125	**1,422**
Amgylchedd	10,106	1,917	479	12,502	**4,587**	(73)	**4,660**
Cefnogaeth Gorfforaethol	-	-	-	-	**-**	-	**-**
Cyllid	1,130	722	1,249	3,101	**925**	915	**10**
Economi a Chymuned	26,964	6,826	2,383	36,173	**5,036**	1,746	**3,290**
Tai ac Eiddo	28,314	8,052	4,102	40,468	**18,335**	17,249	**1,086**
Oedolion, Iechyd a Llesiant	2,701	2,700	-	5,401	**648**	2,098	**(1,450)**
Plant a Chefnogi Teuluoedd	2,731	764	700	4,195	**2,475**	163	**2,312**
Priffyrdd, Peirianneg ac Ymgynghoriaeth	12,161	3,793	5,881	21,835	**6,057**	6,385	**(328)**
Corfforaethol	295	500	500	1,295	**295**	295	**-**
CYFANSWM	**100,703**	**33,492**	**18,745**	**152,940**	**47,905**	**36,903**	**11,002**

3.2.3 Newidiadau i'r Ffynonellau Ariannu

Mae cynnydd o £47.905m yn y gyllideb ar gyfer y rhaglen gyfalaf dair blynedd ers sefyllfa'r gyllideb wreiddiol gyda £36.903m yn deillio o ail broffilio ar ddiwedd y flwyddyn flaenorol a £11.002m yn ariannu o'r newydd. Nodir isod y ffynonellau ariannu arfaethedig ddiwygiedig ar gyfer hyn :

ARIANNU	ADOLYGIAD DIWEDD AWST				Cynnydd/(Lleihad) ers y Gyllideb	Addasiad Llithriad	Cynnydd/(Lleihad) ers y Gyllideb heb Lithriadau
	2025/26 £000	2026/27 £000	2027/28 £000	Cyfanswm £000	£000	£000	£000
Benthyca gyda chefnogaeth	4,070	4,070	4,070	12,210	**-**	-	**-**
Benthyca Arall	18,115	4,119	-	22,234	**13,737**	13,447	**290**
Grantiau a Chyfraniadau	52,467	9,803	4,903	67,173	**20,416**	7,026	**13,390**
Derbyniadau Cyfalaf	160	-	-	160	**160**	160	**-**
Refeniw Adrannol a Chorfforaethol	1,185	-	-	1,185	**56**	20	**36**
Cronfa Cyfalaf	6,821	11,111	4,477	22,409	**5,623**	8,366	**(2,743)**
Cronfeydd Adnewyddu ac Eraill	17,885	4,389	5,295	27,569	**7,913**	7,884	**29**
CYFANSWM	**100,703**	**33,492**	**18,745**	**152,940**	**47,905**	**36,903**	**11,002**

3.2.4 Grantiau Ychwanegol

Ers sefydlu'r gyllideb wreiddiol, llwyddodd y Cyngor i ddenu grantiau ychwanegol o £13.390m a rhestrir y rhai mwyaf isod (gweler Atodiad 1 am fwy o fanylion):

- £2.940m Grantiau o'r Gronfa Trafnidiaeth Lleol (LTF) a'r Gronfa Teithio Llesol (ATF) gan Lywodraeth Cymru ar gyfer nifer o wahanol gynlluniau
- £1.972m Grant Ynni Cymru gan Lywodraeth Cymru tuag at fatris trydanol a gwaith ym Mhlas Ogwen
- £1.839m Grant Cronfa Ffyniant Gyffredin gan Lywodraeth y Deyrnas Unedig - telir swm i Gyngor Gwynedd i'w ddosrannu ar draws siroedd gogledd Cymru

- £1.443m Grant Cyfalaf Gofal Plant gan Lywodraeth Cymru
- £0.823m Grant Cymunedau Dysgu Cynaliadwy
- £0.509m Rhan o'r Grant Her Ysgolion Cynaliadwy tuag at Ysgol Bontnewydd
- £0.500m Cyfraniad Parc Cenedlaethol Eryri tuag at y cynllun prynu tai

3.2.5 Dangosyddion Darbodus Cyfalaf

Mae Cod Darbodus CIPFA yn nodi'r angen i adrodd ar y Dangosyddion Darbodus (gweler Atodiad 4 am fwy o fanylion).

3.3 Camau nesaf

Gweithredu ar yr argymhellion i ariannu'r rhaglen.

4. Sylwadau Swyddogion Statudol

4.1 Prif Swyddog Cyllid

Rwyf wedi cydweithio gyda'r Aelod Cabinet i baratoi'r adroddiad yma ac yn cadarnhau'r cynnwys.

4.2 Swyddog Monitro

Dim sylwadau o safbwynt priodoldeb.

Rhestr Atodiadau:

Atodiad 1 - Manylion y Prif Newidiadau

Atodiad 2 - Manylion Ailbroffilio'r Gyllideb

Atodiad 3 - Gwariant Cyfalaf 5 mis cyntaf 2025/26

Atodiad 4 – Dangosyddion Darbodus Cyfalaf 2025/26

Rhestr Dogfennau Cefndir:

Cyllideb 2025/2026 : Cyllidebau Blynyddol

Strategaeth Cyfalaf 2025/26 : Cyngor Llawn 06/03/25: Eitem 10 - Strategaeth Gyfalaf 2025-26 yn cynnwys Strategaethau Buddsoddi a Benthyca.pdf

ATODIAD 1

Manylion y Prif Newidiadau

Gweler isod y cynlluniau perthnasol sydd yn achosi'r prif newidiadau i'r ffynonellau ariannu ers yr gyllideb wreiddiol:

	2025/26 £'000	2026/27-2027/28 £'000
Benthyca Arall		
• Tŷ Gofal Maethu ac addasiad ariannu eitem o'r flwyddyn blaenorol *(Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd).*	250	
• Cerbydau yn y meysydd gwastraff ac ailgylchu *(Adran Amgylchedd).*	40	
Grantiau a Chyfraniadau		
• Grant Cymunedau Dysgu Cynaliadwy – addasu ac ychwanegu amrywiol gynlluniau *(Adran Addysg).*	823	
• Rhan o'r Grant Her Ysgolion Cynaliadwy tuag at Ysgol Bontnewydd *(Adran Addysg).*	509	
• Grant Economi Gylchol gan Lywodraeth Cymru *(Adran Economi a Chymuned).*	102	
• Addasiad Grant Cronfa Ffyniant Gyffredin gan Lywodraeth y Deyrnas Unedig - telir swm i Gyngor Gwynedd i'w ddosrannu ar draws siroedd gogledd Cymru *(Adran Economi a Chymuned).*	1,839	
• Grant o Gronfa Y Pethau Pwysig gan Lywodraeth Cymru tuag at Barc Gwledig Padarn *(Adran Economi a Chymuned).*	250	50
• Grant gan Lywodraeth Cymru i Leihau Ôl Troed Carbon *(Adran Economi a Chymuned).*	200	
• Grant gan Lywodraeth Cymru i wella mynediad i'r Archifdy *(Adran Economi a Chymuned).*	142	
• Grant gan Lywodraeth Cymru i ddatblygu system ar gyfer rheoli llyfrgelloedd *(Adran Economi a Chymuned).*	29	

• Grant Chwaraeon Cymru tuag at Canolfan Tennis Arfon *(Adran Economi a Chymuned).*	15
• Grant Cronfa Gylchol trwy law Menter Môn tuag at Pwll Nofio Arfon *(Adran Economi a Chymuned).*	26
• Grant Cyfalaf Gofal Plant gan Lywodraeth Cymru *(Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd).*	1,443
• Grant Cronfa Tai Gofal ar gyfer cartrefi i blant gan Lywodraeth Cymru *(Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd).*	413
• Grant Cronfa Gyfalaf Integreiddio ac Ail bwyso Iechyd a Gofal Cymdeithasol (IRCF) gan Lywodraeth Cymru *(Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd).*	205
• Grant Cyfalaf 20 milltir yr awr a Diogelwch y Ffyrdd gan Lywodraeth Cymru ar gyfer nifer o wahanol gynlluniau *(Adran Amgylchedd).*	80
• Grantiau o'r Gronfa Trafnidiaeth Lleol (LTF) a'r Gronfa Teithio Llesol (ATF) gan Lywodraeth Cymru ar gyfer nifer o wahanol gynlluniau *(Adran Amgylchedd).*	2,940
• Grant o'r Gronfa Ffyrdd Cydnerth (RRF) gan Lywodraeth Cymru ar gyfer nifer o wahanol gynlluniau *(Adran Amgylchedd).*	275
• Grant Llwybrau Diogel mewn Cymunedau (SRiC) gan Lywodraeth Cymru ar gyfer nifer o wahanol gynlluniau *(Adran Amgylchedd).*	160
• Grant a chyfraniadau gan Lywodraeth Cymru , Cyfoeth Naturiol Cymru, Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru (CGGC(WCVA)) a Partneriaethau Natur Lleol tuag at gynlluniau gwledig *(Adran Amgylchedd).*	395
• Grant Gwella Mynediad gan Lywodraeth Cymru tuag at gynlluniau gwledig *(Adran Amgylchedd).*	146
• Grant Tirweddau Cynaliadwy gan Lywodraeth Cymru tuag gynlluniau yn Ardal Harddwch Naturiol Eithriadol Llŷn *(Adran Amgylchedd).*	195

• Grant Llywodraeth Cymru o'r Gronfa Trawsnewid Cerbydau Allyriadau Isel Iawn (ULEVTF) ar gyfer pwyntiau gwefru cerbydau trydan a phwyntiau solar *(Adran Amgylchedd).*	105
• Grant Rhaglen Gyfalaf Llety Trosiannol (TACP) gan Lywodraeth Cymru *(Adran Tai ac Eiddo).*	225
• Cyfraniad Parc Cenedlaethol Eryri tuag at y cynllun prynu tai *(Adran Tai ac Eiddo).*	500
• Grant cynllun "Enable" gan Lywodraeth Cymru *(Adran Tai ac Eiddo).*	350
• Grant Ynni Cymru gan Lywodraeth Cymru tuag at fatris trydanol a gwaith ym Mhlas Ogwen *(Adran Tai ac Eiddo).*	1,972
Refeniw Adrannol a Chorfforaethol	
• Cyfraniadau refeniw tuag at amrywiol gynlluniau *(Adrannau Addysg; Economi a Chymuned; Amgylchedd).*	36
Cronfa Cyfalaf	
• Addasiadau ar amrywiol gynlluniau i sicrhau'r Cynllun Rheolau Asedau yn cyd-fynd o ran cynlluniau a phroffilio diwygiedig yn dilyn llithriadau o 24/25. Proffiliau nifer o gynlluniau wedi addasu heibio'r tair mlynedd yn y Rhaglen Gyfalaf *(Adrannau Addysg; Oedolion, Iechyd a Llesiant; Priffyrdd, Peirianneg ac Ymgynghoriaeth; Tai ac Eiddo).*	(2,743)
Cronfeydd Adnewyddu ac Eraill	
• Addasiadau ar amrywiol gynlluniau i sicrhau'r Cynllun Rheolau Asedau yn cyd-fynd o ran cynlluniau a phroffilio diwygiedig yn dilyn llithriadau o 24/25. Proffiliau nifer o gynlluniau wedi addasu heibio'r tair mlynedd yn y Rhaglen Gyfalaf *(Adrannau Oedolion, Iechyd a Llesiant; Tai ac Eiddo).*	(1,555)
• Cyfraniadau cyfatebol/ychwanegol tuag at amrywiol gynlluniau *(Adran Economi a Chymuned).*	542

- Adnewyddu Cerbydau ac Offer o gronfeydd adrannol *(Adran Priffyrdd, Peirianneg ac Ymgynghoriaeth; Adran Amgylchedd).* 283

- Cyfraniad y Gronfa Hinsawdd tuag at gynllun Gwefru Gwynedd ac uwchraddio goleuadau mewn sefydliadau *(Adrannau Priffyrdd, Peirianneg ac Ymgynghoriaeth; Tai ac Eiddo).* 496

- Cyfraniad tuag at brosiectau gwledig a gwastraff *(Adran Amgylchedd).* 124

- Cyfraniad tuag at y Prosiect Swyddfeydd (*Adran Tai ac Eiddo).* 126

ATODIAD 2

Manylion Ailbroffilio'r Gyllideb

Gweler isod y prif gynlluniau sydd wedi eu hailbroffilio ers y gyllideb wreiddiol:

	2025/26 £'000	2026/27 - 2027/28 £'000
Cynlluniau Ysgolion (Cymunedau Dysgu Cynaliadwy ac Eraill) *(Adran Addysg)*	(4,507)	4,507
Cynlluniau Ysgogi'r Economi ac Unedau Diwydiannol *(Adran Economi a Chymuned)*	(1,048)	1,048
Cronfa Ffyniant Bro *(Adran Economi a Chymuned)*	(3,450)	3,450
Cynlluniau Morwrol, Parciau Gwledig a Hamdden *(Adran Economi a Chymuned)*	(136)	136
Sefydliadau Plant *(Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd)*	(764)	764
Darpariaeth Cyd-Ariannu Prosiectau Gofal *(Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant)*	(1,200)	1,200
Cynlluniau Trafnidiaeth a Gwelliannau Trefol *(Adran Amgylchedd)*	(188)	188
Systemau TG arbenigol Adran Amgylchedd *(Adran Amgylchedd)*	(48)	48
Cynlluniau Grantiau ac Eraill Tai *(Adran Tai ac Eiddo)*	(1,048)	1,048
Cynlluniau Mân-ddaliadau *(Adran Tai ac Eiddo)*	(50)	50

Noder :

Ni fydd yr ailbroffilio uchod yn golygu unrhyw golled grant.

Mae amrywiol resymau dilys tu ôl i'r ailbroffilio mewn sawl achos, ond gall yr oedi cyn gweithredu'r cynlluniau yma olygu bod gwasanaethau yn ymdopi'n hirach gyda'r asedau presennol heb eu gwella.

ATODIAD 3

Gwariant Cyfalaf 5 Mis Cyntaf 2025/26

CRYNODEB	RHAGLEN GYFALAF BLWYDDYN LAWN (adolygwyd Awst) 2025/26 £'000	GWIR WARIANT 5 MIS HYD AT 31/08/2025 £'000
Addysg	16,301	3,224
Amgylchedd	10,106	805
Cefnogaeth Gorfforaethol	-	-
Cyllid (a Thechnoleg Gwybodaeth)	1,130	230
Economi a Chymuned	26,964	2,592
Tai ac Eiddo	28,314	3,986
Oedolion, Iechyd a Llesiant	2,701	645
Plant a Chefnogi Teuluoedd	2,731	1,202
Priffyrdd, Peirianneg ac Ymgynghoriaeth	12,161	2,834
Corfforaethol	295	-
CYFANSWM	**100,703**	**15,518**

Noder:
Mae'r gyfran sydd wedi'i wario eleni (15%) yn debyg i'r sefyllfa adeg yma'r llynedd (gwariant 5 mis 2024/25 yn 15%), ac yn uwch na dwy flynedd yn ôl (11% yn 2023/24).

ATODIAD 4

Dangosyddion Darbodus Cyfalaf 2025/26

Mae'r Cyngor yn mesur a rheoli ei wariant cyfalaf a benthyca gan gyfeirio at y dangosyddion dilynol.

Mae bellach yn ofyniad yn y Cod Darbodus CIPFA i adrodd ar rhain yn rheolaidd.

Fe adlewyrchir yma'r sefyllfa a'r wybodaeth ddiweddaraf.

Gwariant Cyfalaf
Mae'r Cyngor yn ymgymryd ac yn cynllunio gwariant cyfalaf fel a grynhoir isod.

	Gwir 2024/25 £m	**Amcan 2025/26 £m**	**Cyllideb 2026/27 £m**	**Cyllideb 2027/28 £m**
Gwasanaethau Cronfa Gyffredinol	85.0	101.1	33.9	19.1
Prydlesu Cronfa Gyffredinol	5.3	0.0	0.0	0.0
CYFANSWM	**90.3**	**101.1**	**33.9**	**19.1**

Mae prif brosiectau cyfalaf y Gronfa Gyffredinol yn 2025/26 yn cynnwys (gweler yr adroddiadau adolygiad am fanylion ailbroffilio lle bo'n berthnasol) :

- Cynlluniau Cymunedau Dysgu Cynaliadwy - £12.4m
- Cynlluniau Cronfa Ffyniant Bro - £11.0m
- Cynlluniau/Strategaeth Tai - £7.5m
- Cerbydau Adrannol - £6.9m
- Cartrefi/Canolfannau Oedolion - £4.5m
- Cynlluniau Eiddo - £3.9m

Gofyn Cyllido Cyfalaf

Mesurir cyllid sy'n ariannu dyled cronnus y Cyngor yn ôl y gofyn cyllido cyfalaf (GCC). Mae hyn yn cynyddu gyda gwariant cyfalaf newydd a ariennir drwy ddyled, ac mae'n lleihau gyda Darpariaeth Lleiafswm Refeniw (DLlR) a derbyniadau cyfalaf a ddefnyddir i ddisodli dyled.

	Gwir 31.3.2025 £m	**Amcan 31.3.2026 £m**	**Cyllideb 31.3.2027 £m**	**Cyllideb 31.3.2028 £m**
Gwasanaethau Cronfa Gyffredinol	179.9	196.2	198.0	195.5

Dyled Gros a'r Gofyn Cyllido Cyfalaf

Yn ôl y canllaw statudol, dylai dyled aros islaw'r gofyn cyllido cyfalaf, ac eithrio yn y tymor byr. Mae'r Cyngor yn cydymffurfio ac yn disgwyl y bydd yn parhau i gydymffurfio â'r gofyn hyn yn y tymor canolig fel a ddangosir isod.

	Gwir 31.3.2025 £m	**Amcan 31.3.2026 m**	**Cyllideb 31.3.2027 £m**	**Cyllideb 31.3.2028 £m**	**Dyled ar 31.08.2025 £m**
Dyled (gan gynnwys Menter Cyllid Preifat (MCP) a phrydlesau)	100.1	79.2	73.8	71.8	100.1
Gofyn Cyllido Cyfalaf	179.9	196.2	198.0	195.5	

Dyled a'r Terfyn Awdurdodedig a'r Ffin Gweithredol

Mae'n ofyn cyfreithiol i'r Cyngor bennu terfyn benthyg fforddiadwy (fe'i gelwir hefyd y terfyn dyled awdurdodedig ar gyfer dyled allanol) bob blwyddyn. Yn unol â chanllaw statudol, pennir "ffin gweithredol" is. Dyma'r lefel rhybudd os bydd dyled yn agosáu at y terfyn.

	Uchafswm Dyled 2025/26 £m	Dyled ar 31.08.2025 £m	Terfyn Awdurdodedig 2025/26 £m	Ffin Gweithredol 2025/26 £m	Wedi cydymffurfio ?
Benthyca	94.1	94.1			
Menter Cyllid Preifat (MCP) a phrydlesau	6.0	6.0			
Cyfanswm Dyled	**100.1**	**100.1**	200	190	Do

Oherwydd mai offeryn rheolaeth at ddiben monitro o fewn y flwyddyn yw'r ffin gweithredol, nid yw'n arwyddocaol os eir yn uwch na'r ffin ar achlysur oherwydd amrywiadau mewn llif arian ac nid yw hyn yn cael ei ystyried yn fethiant i gydymffurfio.

Cyfran Costau Ariannu i'r Llif Refeniw Net

Er nad yw'r gyllideb refeniw yn talu am wariant cyfalaf yn uniongyrchol, mae'r llog sy'n daladwy ar fenthyciadau a Darpariaeth Lleiafswm Refeniw (DLlR) yn gost ar refeniw. Gelwir y ffi net flynyddol yn gostau ariannu. Cymharir hyn gyda'r ffrwd refeniw net h.y. y swm a gyllidir drwy Dreth Cyngor, Trethi Annomestig Cenedlaethol a grantiau cyffredinol gan y llywodraeth.

	Gwir 2024/25	Amcan 2025/26	Cyllideb 2026/27	Cyllideb 2027/28
Costau Ariannu (£m)	8.5	10.2	10.6	10.7
Cyfran y Llif Refeniw Net (%)	2.5%	2.9%	2.9%	2.9%

Dangosyddion Rheolaeth Trysorlys

Mae'r dangosyddion hyn (Meincnod Ymrwymiad, Strwythur Aeddfedrwydd Benthyciadau, Buddsoddiadau Rheolaeth Trysorlys Tymor Hir) yn cael eu hadrodd ar wahân fel rhan o'r Adroddiad Rheolaeth Trysorlys am y cyfnod dan sylw.